การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสาน

ดุษฎี กองสมบัติ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2546

ISBN 974-04-4194-7
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

Copyright by Mahidol University

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสาน

.....

นางสาวดุษฎี กองสมบัติ

ผู้วิจัย

.....

รองศาสตราจารย์โสภนา ศรีจำปา Ph.D.

ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร คำนูณวัฒน์ M.A.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....

รองศาสตราจารย์รัศมีดารา หุ่นสวัสดิ์ Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยงยุทธ บุราสิทธิ์ ศศ.ม.

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและ

วัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

Copyright by Mahidol University

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสาน

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา

วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2546

.....

นางสาวดุษฎี กองสมบัติ

ผู้วิจัย

.....

รองศาสตราจารย์โสภนา ศรีจำปา Ph.D.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร คำนูณวัฒน์ M.A.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

รองศาสตราจารย์เมตตา วิวัฒนานุกูล M.A.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

รองศาสตราจารย์รัศมีดารา หุ่นสวัสดิ์ Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหิดล

.....

รองศาสตราจารย์สุวิไล เปรมศรีรัตน์ Ph.D.

ผู้อำนวยการ

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล

Copyright by Mahidol University

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของรองศาสตราจารย์โสภนา ศรีจำปา ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร คำนูณวัฒน์ และรองศาสตราจารย์เมตตา วิวัฒนานุกูล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณคณาจารย์สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบททุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อันมีค่าตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันนี้

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์จารุวรรณ ธรรมวัตร ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้แนวทางในการศึกษามาโดยตลอด

ขอบพระคุณคุณอุบลรัตน์ ป้านภูมิ ที่ช่วยเหลือในการทำต้นฉบับ

ความสำเร็จและคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่คุณพ่อดำรงค์และคุณแม่อาวรณ์ ผู้ให้ชีวิต ให้กำลังใจ และให้การสนับสนุนด้านการศึกษาแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา ขอขอบพระคุณคุณวารินทร์ เอกรักษา ที่คอยให้คำแนะนำปรึกษา ขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือและเป็นกำลังแรงใจ กระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ดุษฎี กองสมบัติ

Copyright by Mahidol University

การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสาน (ANALYSIS OF CONTENT AND LANGUAGE IN ISAN COMEDY SHOWS)

ดุษฎี กองสมบัติ 4436767 LCCD/M

ศศ.ม. (ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : โสภนา ศรีจำปา Ph.D. ดวงพร คำนูณวัฒน์ M.A.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของการแสดงตลกอีสาน และเพื่อวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสาน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ประชากรที่ศึกษา คือ วีซีดีตลกอีสานของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง ที่ออกวางจำหน่ายในปี พ.ศ. 2545 จำนวนคณะละ 6 ชุด

ผลการศึกษา พบว่า โครงสร้างของเนื้อหาที่ทั้ง 2 คณะใช้ มี 3 รูปแบบ คือ การแสดงแบบเปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง การแสดงแบบมีแกนเรื่อง และการแสดงแบบผสม ส่วนเนื้อหาการแสดง มี 25 ประเภท เช่น เพศ เงินทอง การดัดแปลงเนื้อเพลง เป็นต้น เนื้อหาต่างสะท้อนถึงเรื่องต่าง ๆ 4 เรื่อง คือ 1. นิสัย พฤติกรรม/อารมณ์ของคน/สัจธรรมของชีวิต 2. วัฒนธรรม 3. สถานะของผู้แสดง 4. การล้อเลียนสื่อ เมื่อนำกรอบแนวคิดเรื่องตรรกะของตลกมาเทียบเคียง พบว่า เนื้อหาแต่ละประเภทสอดคล้องกับตรรกะของตลก คือ เป็นการเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวัน การเล่นตลกกับอารมณ์ความรู้สึก และการเล่นตลกกับกลไกชีวิต

เมื่อเปรียบเทียบเนื้อหาของทั้งสองคณะ พบว่า มีทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่าง ส่วนที่คล้ายคลึงกันคือ การแสดงเรื่องเพศและเรื่องเงินทองของทั้งสองคณะ อยู่ในอันดับใกล้เคียงกัน สะท้อนให้เห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นยุคสมัยใดที่ตลกโด่งดัง เรื่องเพศและเงินทองก็ยังคงเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของผู้คนและเป็นเรื่องที่ต้องพบเจออย่างมิอาจหลีกเลี่ยงได้ แม้ว่า เรื่องเพศจะเป็นเรื่องต้องห้ามสำหรับสังคมไทยก็ตาม แต่ผู้แสดงตลกก็สามารถนำมาเล่นได้ทุกยุคทุกสมัย ทำให้ทั้งผู้แสดงและผู้ชมได้ปลดปล่อยและระบายความเก็บกดในเรื่องดังกล่าวได้ ในด้านภาพสะท้อนของเนื้อหา จะเห็นได้ว่า ทั้งสองคณะต่างมุ่งสะท้อนให้เห็นภาพด้านวัฒนธรรมในการแสดงทุกชุด เป็นการปลูกฝังให้คนรุ่นหลังได้รับรู้เรื่องราวดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ส่วนเนื้อหาที่แตกต่างกัน คือ ส่วนใหญ่คณะเสียงอีสานจะแสดงเรื่องง่าย ๆ ที่ใกล้ตัวและไม่มีสาระนัก เช่น เรื่องค่าตัว สถานที่แสดง และเรื่องส่วนตัว โดยผู้แสดงหยิบยกเอาผู้แสดงในคณะที่ผู้ชมรู้จักกันดีมาเล่น ทำให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจร่วมกับผู้แสดงได้ง่าย แสดงถึงการเลือกมุขตลกให้เข้ากับภูมิหลังของกลุ่มผู้ชมที่เป็นคนทั่วไปและอยู่ในเพศและวัยที่ต่างกันออกไป แม้ว่าคณะเพชรพิณทองจะเลือกมุขตลกได้สอดคล้องกับภูมิหลังผู้ชมเช่นเดียวกัน หากแต่เนื้อหาบางเรื่อง เช่น การบวชฯ และวัฒนธรรมการบริโภคอาหาร ก็ดูจะเข้าใจได้ยากสำหรับกลุ่มคนที่ไม่มีกรอบประสบการณ์ร่วม เช่น เด็กหรือคนภาคอื่น เป็นต้น

ด้านกลวิธีการใช้ภาษา พบว่า แบ่งได้ 9 ประเภท เช่น การใช้คำภาษาต่างประเทศ การเล่นคำ คำหยาบ และอุปมาโวหาร เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างสองคณะ พบว่า ส่วนที่คล้ายคลึง คือ ต่างก็ใช้คำภาษาต่างประเทศ (คำทับศัพท์) และคำหยาบ ในการแสดงทุกชุด ด้านที่แตกต่าง คือ คณะเพชรพิณทองใช้ภาษาต่างประเทศ (กลุ่มคำและประโยค) มากกว่าเสียงอีสาน ในประเด็นนี้อาจมีนัยสำคัญที่ว่า ผู้แสดงต้องการแสดงถึงภูมิปัญญาของตลกอีสานและสื่อถึงภาพลักษณ์ของวงที่มีความทันสมัย

สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในอนาคต ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการศึกษาเนื้อหาในเชิงปริมาณ (Quantitative content) ด้วย เพื่อทราบถึงความถี่ของเนื้อหา ซึ่งสามารถสะท้อนถึงสภาพสังคมในขณะนั้นได้นอกจากนี้ ควรศึกษาการแสดงตลกที่ใช้ภาษาถิ่นอื่น ๆ เช่น ภาษาถิ่นเหนือ และภาษาถิ่นใต้ เป็นต้น เพื่อทราบเนื้อหาตลอดจนกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกในภาษาถิ่นนั้น ๆ นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาและภาษาระหว่างตลกคาเฟ่กับตลกในวงดนตรีลูกทุ่ง ว่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

คำสำคัญ : วิเคราะห์เนื้อหา / ภาษา / ตลก / อีสาน

468 หน้า ISBN 974-04-4194-7

Copyright by Mahidol University

ANALYSIS OF CONTENT AND LANGUAGE IN ISAN COMEDY SHOWS

DUSADEE KONGSOMBUT 4436767 LCCD/M

M.A. (LANGUAGE AND CULTURE FOR COMMUNICATION AND DEVELOPMENT)

THESIS ADVISORS : SOPHANA SRICHAMPA, PH.D., DUANGPORN KAMNOONWATANA, M.A.

ABSTRACT

This study aimed to analyze humor and language in Isan comedy by using content analysis. 12 VCDs sold in the year 2002, 6 VCDs by the Sieng-Isan music band and 6 VCDs by the Phetphinthong music band were studied.

There were 3 patterns of content structure that both bands used—improvisation, single theme content, and mixed content. Moreover, the content could be divided into 25 domains such as sex, money, song modification, and so on. The contents reflected 4 sides which were: 1) habit, behavior, mood and truth of life; 2) culture; 3) comedians' status and 4) media mocking. The content coincided with 3 groups of humorous logic—playing jokes with people's daily life, playing jokes with people's mood, and playing jokes with life mechanism.

When comparing the contents of the two bands, they were both similar and different. The similarities were to do with the two bands alteration of song lyrics occurred at the same phase (third phase) and the sex and money content occurred at nearly the same level. This reflected that no matter what era the bands were famous in, the sex and money content were still in people's way of life and were just facts people had to face unavoidably. In the content reflection aspect, both bands aimed to reflect culture of Isan and Thailand in their 6 VCDs. This could greatly foster the next generation's acknowledgement of their cultures. The differences were that Sieng-Isan mostly presented easily understood content that was suited for its audiences' backgrounds. Though Phetphinthong also presented content that was suited for its audience, some content such as ordination/monk/temple and consumer culture content seemed to be difficult for some audiences to understand, such as children and people who were not Isan or did not have the same background of experiences.

In the aspect of language mechanisms, there were 9 categories such as using foreign languages, puns, vulgar language, figures of speech, and so on. When comparing the two bands, the similarities were that they used foreign language (English transliteration) and vulgar language in all VCDs. The difference was that Phetphinthong mostly used foreign language in the form of word groups and sentences more than Sieng-Isan. The use of long sentences of foreign language without some audiences understanding what was being said might signify that the comedians would like to show their wisdom and a modern image of their bands.

For further study, the researcher recommends that other researchers also study qualitative content reflecting contemporary society and determine the frequency of that content. Also, other local languages of comedy shows, such as Northern and Southern, should be studied so that the readers will know what the content and language use are. Moreover, other researchers should compare content and language use between humorists performing in cafés and in music bands to study their similarities and differences.

KEY WORDS: CONTENT ANALYSIS / LANGUAGE / COMEDY / ISAN

468 P. ISBN 974-04-4194-7

Copyright by Mahidol University

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ..... ค

บทคัดย่อภาษาไทย..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... จ

สารบัญตาราง..... ญ

บทที่ 1 บทนำ..... 1

1.1 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อ..... 1

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย..... 4

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 4

1.4 ขอบเขตของการวิจัย..... 4

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ..... 5

บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม..... 6

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างอารมณ์ขัน..... 6

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอมุขตลก..... 7

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างของมุขตลก..... 10

2.4 ทฤษฎีการเล่น..... 14

2.5 ทฤษฎีการแสดงโดยบทเปิด..... 16

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นคำ..... 17

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับอุปมาโวหาร..... 20

2.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 21

2.9 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง..... 24

Copyright by Mahidol University

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ **3 วิธีดำเนินการวิจัย**..... 27

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... 27

3.2 แหล่งข้อมูล..... 27

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 29

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล..... 29

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล..... 31

3.6 การนำเสนอข้อมูล..... 32

บทที่ 4 ลักษณะเนื้อหา..... 33

4.1 โครงสร้างของเนื้อหา..... 33

4.1.1การแสดงแบบเปิด..... 33

4.1.2 การแสดงแบบมีแกนเรื่อง..... 32

4.1.3 การแสดงแบบผสม..... 38

4.2 เนื้อหา..... 43

4.2.1 ความรัก การหาคู่ครอง..... 43

4.2.2 ความสัมพันธ์ในครอบครัว..... 55

4.2.3 การรณรงค์/การอนุรักษ์ในเรื่องต่าง ๆ..... 70

4.2.4 เงินทอง. 81

4.2.5 สถานที่แสดง..... 97

4.2.6 เพศ/ลามก..... 99

4.2.7 ประเพณี/วัฒนธรรม/ความเชื่อ..... 113

4.2.8 ปมด้อย/ความพิการของร่างกาย..... 126

4.2.9 อายุ/สังขาร..... 133

4.2.10 การจ้างหมอลำ..... 136

4.2.11 การประกวด แข่งขัน..... 139

Copyright by Mahidol University

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.2.12 การเลียนแบบ/การล้อเลียน..... 139
4.2.13 ความตระหนี่ถี่เหนียว..... 144
4.2.14 ค่าตัว..... 154
4.2.15 อาชีพ..... 160
4.2.16 การบวช/พระสงฆ์/วัดวาอาราม..... 164
4.2.17 ความตาย/โรคภัยไข้เจ็บ/อุบัติเหตุ..... 175
4.2.18 วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร..... 186
4.2.19 เรื่องส่วนตัว..... 199
4.2.20 การดัดแปลงเนื้อเพลง/ล้อเลียนเพลง..... 204
4.2.21 การเดินทาง/พาหนะ 212
4.2.22 การแยกวง/การตั้งวงใหม่..... 217
4.2.23 การพนัน..... 221
4.2.24 วรรณคดี/นิทานโบราณ..... 221
4.2.25 การอวยพร..... 223

บทที่ 5 กลวิธีการใช้ภาษา..... 234
5.1 การใช้คำภาษาต่างประเทศ..... 234
5.2 การเล่นคำ..... 261
5.3 คำหยาบ..... 308
5.4 อุปมาโวหาร..... 319
5.5 สำนวน..... 355
5.6 คำสแลง..... 369
5.7 คำคล้องจอง..... 375
5.8 คำสองแง่สองง่าม..... 384
5.9 การใช้คำสรรพนามผิด..... 391

Copyright by Mahidol University

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 399

6.1 สรุปผลการวิจัย..... 445

6.1.1 ลักษณะเนื้อหา..... 445

6.1.2 กลวิธีการใช้ภาษา..... 464

6.1.3 การเปรียบเทียบระหว่างคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง..... 466

6.2 อภิปรายผล..... 417

6.3 ข้อเสนอแนะ..... 422

บรรณานุกรม..... 423

ภาคผนวก..... 427

ภาคผนวก ก ลักษณะเนื้อหา (ตัวอย่างเพิ่มเติม)..... 428

ภาคผนวก ข กลวิธีการใช้ภาษา (ตัวอย่างเพิ่มเติม)..... 444

ภาคผนวก ค เรื่องย่อนิทานเรื่องท้าวก่ำกาดำ..... 454

ประวัติผู้วิจัย..... 457

EXECUTIVE SUMMARY..... 458

Copyright by Mahidol University

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	โครงสร้างของเนื้อหาหลักในการแสดงแบบเปิด……	34
2	โครงสร้างของเนื้อหาการแสดงแบบผสม……..	38
3	แสดงลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏในการแสดงของคณะเสียงอีสาน และคณะเพชรพิณทอง……...	232
4	แสดงกลวิธีการใช้ภาษาในการนำเสนอมุขตลกอีสานที่ปรากฏ ในการแสดงของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง……...	396
5	แสดงการสรุปรวมลักษณะเนื้อหาของทั้งสองคณะที่สะท้อน ให้เห็นถึงด้านต่างๆ……	404
6	แสดงการสรุปลักษณะเนื้อหาของคณะเสียงอีสานที่สะท้อน ให้เห็นถึงด้านต่าง ๆ……..	407
7	แสดงการสรุปลักษณะเนื้อหาของคณะเพชรพิณทองที่สะท้อน ให้เห็นถึงด้านต่าง ๆ…….	410

Copyright by Mahidol University

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อ

ปัจจุบัน ผู้คนในสังคมต่างประสบปัญหาที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง หรือปัญหาสังคม ซึ่งเกิดขึ้นไม่เว้นแต่ละวัน ส่งผลให้ชีวิตของแต่ละคนเต็มไปด้วยความวุ่นวายและการแข่งขัน ผู้คนต่างแสวงหาหนทางที่จะหลุดพ้นจากปัญหาดังกล่าว จนเกิดความเครียดและความกดดันขึ้น กลายเป็นวัฏจักรของปัญหาที่ไม่มีวันจบสิ้น สิ่งหนึ่งที่จะช่วยผ่อนคลายความเครียดในจิตใจของมนุษย์ได้ก็คือ “อารมณ์ขัน (Humor)” ซึ่งจะสร้าง “เสียงหัวเราะ” หรือแม้แต่ “รอยยิ้ม” ให้เกิดขึ้นได้ ทั้งยังทำให้ผู้ที่มีอารมณ์ขัน มีจิตใจที่สดชื่นแจ่มใสได้อีกด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า “หัวเราะวันละนิด จิตแจ่มใส”

อารมณ์ขันกับสังคมไทยนับได้ว่าเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันมาโดยตลอด จนมีคำกล่าวกันว่า “คนไทยเป็นชนชาติที่ร่ำรวยอารมณ์ขัน” ไม่ว่าจะทำอะไรก็จะมีอารมณ์ขันแทรกอยู่เสมอ จนเป็นที่เข้าใจว่า เสียงหัวเราะและอุปนิสัยอันร่าเริงนั้น ผนึกแน่นกับคนไทยมาช้านาน ดังจะเห็นได้จากการที่อารมณ์ขันส่วนมากมักจะแทรกอยู่ตามเพลงพื้นบ้าน (พรรณทิพา อุปลวรรณา, 2540: 3) และมักจะแสดงออกมาในรูปของศิลปะพื้นบ้านเสียเป็นส่วนใหญ่

อารมณ์ขัน หรือ ความตลก (Comedy) ถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ ที่มีการถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งอย่างไม่ขาดสาย และมีการนำเสนอในรูปแบบใหม่ ๆ ผ่านสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ย่อมเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าอารมณ์ขันมีบทบาทในชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคม (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536: 13) สื่อแขนงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ภาพยนตร์ หรือแม้กระทั่งสื่ออินเตอร์เน็ต จึงมีบทบาทอย่างสูงในการถ่ายทอดอารมณ์ขันไปสู่ประชาชน

Copyright by Mahidol University

ตลกในยุคก่อนของไทย เรียกว่า “จำอวด” เป็นที่นิยมกันมากในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งถือเป็นยุคทองของจำอวด เพราะในสมัยนั้น ภาพยนตร์ต่างประเทศถูกจำกัดการนำเข้า จึงยิ่งเป็นที่นิยมของผู้ชม โดยเฉพาะคณะสี่สมิง ของสมิธ เกษธนัง ที่แสดงจำอวดสลับฉากละครและภาพยนตร์ จำอวดในช่วงนี้จึงถูกเรียกว่า “ละครย่อย” และต่อมา ก็ได้พัฒนาเป็นการแสดงตลกสลับฉากประจำอยู่ตามคณะลิเก วงดนตรีลูกทุ่ง (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2539: 96-97)

สุรพล บัณฑุเศรณี (2539: 113) กล่าวไว้ว่า “เราถือตลกเป็นรูปแบบหนึ่งที่เป็นธรรมชาติของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เป็นเรื่องของวัฒนธรรม และเมื่อทั้งสองสิ่งพ้องกันเช่นนี้แล้ว นัยสำคัญต่อคำว่า ‘ตลก’ ย่อมไม่พ้นอะไร ๆ หลายเรื่องอันเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและความเป็นมนุษย์” ตลก จึงเป็นวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่งของมนุษย์นั่นเอง สอดคล้องกับคำกล่าวของนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2539: 86) ที่กล่าวถึงตลกไว้ว่า ตลกเป็นเรื่องของวัฒนธรรมอย่างยิ่งทีเดียว ตลกในทุกวัฒนธรรมนั้นเป็นปรัชญาชีวิตตามโลกทัศน์ของคนในวัฒนธรรมนั้น ดังนั้นจึงเป็นการยากที่คนในวัฒนธรรมอื่นจะสามารถร่วมชื่นชมได้ถนัด เว้นแต่คนที่คุ้นเคยและรู้จักอีกวัฒนธรรมหนึ่งอย่างดีเท่านั้น

ตลกจึงเป็นผลิตผลทางวัฒนธรรมบันเทิงที่ทำหน้าที่สะท้อนภาพสังคมไทยในแต่ละยุคแต่ละสมัยในรูปแบบของความสนุกสนานร่าเริงตามวิถีทางของตน (เมธา เสรีธนาวงศ์, 2539: 4) วัฒนธรรมแขนงนี้อยู่เคียงคู่กับสังคมไทยมาช้านาน มีการปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคมของตน ดังจะเห็นได้จากการแสดงตลกของวงดนตรีลูกทุ่งอีสานคณะเสียงอีสาน และ คณะเพชรพิณทอง ที่นำเอาภาษาถิ่นอีสานมาใช้เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้รับสารของตน ทั้งสองวงต่างมีการแสดงตลกที่สนุกสนาน แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ และยังมีบรรยากาศของภาคอีสานอีกด้วย

วงดนตรีลูกทุ่งคณะเสียงอีสาน เป็นวงที่ถือว่าใหญ่ที่สุด ดังที่สุด และได้รับความนิยมมากที่สุดของประเทศในชั่วโมงนี้ (ดงรัก พนมรุ้ง, 2544: 72) ทั้งยังเป็นวงดนตรีลูกทุ่งหมอลำของคนอีสานที่พูดได้ว่าเป็นซูเปอร์สตาร์ในหัวใจคนอีสานไม่น้อยหน้า “เบิร์ด” ธงไชย แมคอินไตย ที่คนทั่วประเทศรู้จัก แทบจะไม่มีที่ไหนที่วงดนตรีเสียงอีสานไปแสดงแล้วจะไม่มีคนดู ไม่มีที่ไหนที่เจ้าภาพงานจ้างเสียงอีสานไปแสดงแล้วจะขาดทุน นอกจากนี้ วงดนตรีหมอลำวงนี้ ยังมีคิวแสดงเต็ม โดยไม่มีวันว่างแม้แต่วันเดียว ตั้งแต่วันนี้ไปจนถึงปี พ.ศ. 2547 (สุมาลี โพธิ์พยัคฆ์, 2545: 8) ช่วงเวลานี้ จึงถือได้ว่าเป็นห้วงเวลาอันรุ่งโรจน์ที่สุดของเสียงอีสานเลยก็ว่าได้

“เสียงอีสาน” ภายใต้การนำทัพของ “นกน้อย อุไรพร” และการบริหารของ “อาวทิดหลอด” หรือมัยกิจ ฉิมหลวง ผู้จัดการวง มีสำนักงานอยู่บ้านเลขที่ 555 บ้านหนองใส ตำบลหนองนาคำ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ก่อตั้งขึ้นเมื่อต้นปี พ.ศ. 2518 มีสมาชิกในวงเพียง 40 กว่าชีวิต ในระยะแรกจึงไม่ได้รับความนิยมจากประชาชนเท่าใดนัก เพราะเจ้าภาพมักจะจ้าง

Copyright by Mahidol University

คณะใหญ่ที่มีนักแสดงเป็นร้อย มีรถหลายคัน มีเวทีแสงสีเสียงใหญ่โตมโหฬาร ส่วนผลงานด้านหน้าเวทีจะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่

อาวทิดหลอดจึงดำเนินการฟื้นฟูกิจการของวงเสียงอีสานขึ้นมาใหม่ โดยปรับปรุงทีมงานการแสดง ในที่สุด วงดนตรีลูกทุ่งหมอลำคณะเสียงอีสานก็ได้รับการกล่าวขวัญกันอย่างกว้างขวาง 10 ปีต่อมา ชื่อเสียงของคณะเสียงอีสานเริ่มขยายวงกว้าง ด้วยทีมงานที่ยิ่งใหญ่ ประกอบไปด้วยจำนวนสมาชิกทั้งนักแสดง นักดนตรี แดนเซอร์ คอนวอย ฝ่ายแสง สี เสียง เบ็ดเสร็จ 375 คน ใช้รถทั้งหมด 18 คัน รถบรรทุก 15 คัน และรถบัสขนาดใหญ่อีก 3 คัน นอกจากนี้ ยังมีเครื่องสียง เวที ระบบไฟแสงสี มูลค่ารวม 30 ล้านบาท ทั้งนี้ ยังไม่รวมค่าเครื่องแต่งกายของแดนเซอร์จำนวน 150 คน ที่ต้องตัดใหม่ทุกปี โดยใช้งบปีละไม่ต่ำกว่า 5 ล้านบาท สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องรับรองความเป็นวงดนตรีลูกทุ่งหมอลำที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ และของโลกได้เป็นอย่างดี

คณะเสียงอีสานนำเสนอผลงานสู่ประชาชน ทั้งในรูปแบบของผลงานเพลงต่าง ๆ และลำเรื่องต่อกลอน นอกจากนี้ ยังมีบันทึกการแสดงสดตลกอีกด้วย ซึ่งขายดีและได้รับความนิยมจากประชาชนมาก คณะเสียงอีสานมีทีมงานตลกที่ถือได้ว่าเป็นจุดขายของวง ได้แก่ ปอยฝ้าย มาลัยพร พ่อใหญ่ชาลี ยายจื้น ยายแหลม ยายยงค์ ฯลฯ

ส่วนวงดนตรีลูกทุ่งเพชรพิณทองนั้น เป็นวงดนตรีลูกทุ่ง “พูดอีสาน” วงแรกของประเทศไทย ทั่วถิ่นภาคอีสาน ไม่มีใครไม่เคยได้ยินชื่อวงดนตรีที่อยู่ยาวนานถึง 31 ปี วงนี้ “นพดล ดวงพร” ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2514 (เนตรนภา แก้วแสงธรรม, 2545: 13) หลังจากที่ลาออกจากวงดนตรีคณะจุฬารัตน์ของครูมงคล อมาตยกุล (มะลิ สำโรง, 2543: 3) วงเพชรพิณทองมีสำนักงานอยู่ที่ นิคมสายกลาง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ในปี พ.ศ. 2519 “ลุงแนบ” หรือ ณรงค์ โกษาผล ได้เข้ามาร่วมงานกับนพดล ทำให้นพดลกับลุงแนบกลายเป็นคู่หูร่วมกันสร้างชื่อเสียงให้วงเพชรพิณทองโด่งดังทั่วภาคอีสานในช่วงปี พ.ศ. 2527-2528 ถือว่าเป็นยุคทองของวงเลยก็ว่าได้ ไม่ว่าจะเปิดการแสดงที่ไหน ก็ได้รับการต้อนรับจากแฟนเพลงอย่างล้นหลาม โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคอีสาน คิวการแสดงยาวเหยียด เรียกว่าตลอดเดือนหนึ่งแทบไม่มีวันพัก บางปีเจ้าภาพต้องจองล่วงหน้าข้ามปี แต่ปัจจุบันนี้ วงเพชรพิณทองมีงานแสดงไม่ครบเดือนเหมือนเก่า มีผู้ชมจำนวนไม่มากนักในแต่ละคืนที่เปิดทำการแสดง แต่พวกเขาก็ยังหยัดยืนสืบสานการแสดงหน้าเวทีด้วยคอนเซ็ปท์เดิมคือ “ดูสนุก ฮาสนั่น ชุดเต้นสยิว” เพื่อรับใช้ชาวอีสานทั่วไทยไปอีกนานแสนนาน (คมชัดลึก, 2545: 7)

เพชรพิณทองเป็นวงดนตรีที่ตั้งมายาวนานที่สุดในประเทศไทย (เนตรนภา แก้วแสงธรรม, 2545: 13) และเป็นวงดนตรีที่ใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ซึ่งประกอบด้วย พิณและแคน มีรูปแบบการแสดงด้วยการร้องเพลงลูกทุ่ง มีหางเครื่องเต้นประกอบจังหวะและ

Copyright by Mahidol University

แสดงตลกสลับฉาก การแสดงตลกได้รับความนิยมจากผู้ชมมาก จนกลายเป็นจุดเด่นของคณะมากกว่าการร้องเพลง จุดขายของวงนี้คือ “การขายหัวเราะราคาถูก หัวเราะทุก 4 นาที” โดยช่วงแรกมี นพดลกับลุงแนบ เป็นตัวชูโรง ต่อมามี หนิงหน่อง แท็กซี่ จ่อย จุกจิก และใหญ่ หน้ายานมาเสริมทีมตลก ทำให้เพชรพิณทองได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว การแสดงจะเน้นบรรยากาศของภาคอีสาน สะท้อนสภาพสังคมและวัฒนธรรมอีสานได้อย่างชัดเจน จนสามารถยืนหยัดมาจนถึงทุกวันนี้

การแสดงตลกของทั้งสองวงต่างเป็นจุดเด่นและจุดขายที่ทำให้วงได้รับความนิยมจากประชาชน สำหรับวงเพชรพิณทองที่เคยโด่งดังที่สุดในอีสานนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่ค่อยมีงานแสดงมากเหมือนในอดีต แต่ก็ยังคงได้รับความนิยมจากผู้ชมอยู่ไม่เสื่อมคลาย ส่วนเสียงอีสาน ก็เปรียบเสมือนคลื่นลูกใหม่ที่เข้ามาแทนที่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบว่า ทั้งสองวงนำเสนอเนื้อหาการแสดงตลกอีสานอะไรบ้างและมีกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกอย่างไร จึงทำให้ทั้งสองวงเป็นที่นิยมของประชาชนมาโดยตลอด

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.2.1 เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของการแสดงตลกอีสาน

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสาน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 ทำให้ทราบถึงเนื้อหาของการแสดงตลกและการใช้ภาษาของตลก

1.3.2 ทำให้เข้าใจวิถีชีวิต ตลอดจนสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชาวอีสาน

1.3.3 สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปเผยแพร่ความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานได้

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะตลกที่มีผู้แสดงเป็นคนอีสาน และดำเนินการแสดงโดยใช้ภาษาอีสานเท่านั้น

1.4.2 การวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะคณะที่มียอดจำหน่ายสูงตามที่ผู้จำหน่ายระบุไว้เพียง 2 อันดับ อันได้แก่ คณะเสียงอีสาน และคณะเพชรพิณทอง

Copyright by Mahidol University

1.4.3 วีซีดีที่ผู้วิจัยทำการศึกษานี้ ออกจำหน่ายในช่วงปี พ.ศ. 2545 เท่านั้น

1.4.4 ชุดที่ใช้ในการศึกษา เป็นวีซีดีที่แสดงจบในแผ่นเดียวเท่านั้น

1.4.5 การวิจัยนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์เฉพาะเนื้อหาที่ผู้แสดงตลกได้แสดงออกมา โดยไม่รวมถึงภาษาท่าทาง (Non-verbal language) อื่น ๆ

1.4.6 ระยะเวลาการแสดงตลกของทั้งสองคณะแตกต่างกัน คณะเสียงอีสานมีระยะเวลาแสดงตลกโดยเฉลี่ย 65.97 นาที ในขณะที่คณะเพชรพิณทอง มีระยะเวลาแสดงตลก 41.83 นาที ซึ่งผู้วิจัยเก็บข้อมูลเฉพาะช่วงที่เป็นการแสดงตลกเท่านั้น

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

มุขตลก	หมายถึง การเข้ารหัสให้เกิดความหมาย หรือสัญญะที่สร้างอารมณ์ขันในตัวสาร
ภาษาถิ่นอีสาน	หมายถึง ภาษาที่ใช้พูดกันในชีวิตประจำวันของประชาชนส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
เนื้อหาการแสดงตลก	หมายถึง สาระของเรื่องราวที่ปรากฏอยู่ในการแสดง
วีซีดี	หมายถึง วีซีดีบันทึกการแสดงสดของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง

Copyright by Mahidol University

บทที่ 2
การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสาน" มีแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างอารมณ์ขัน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอมุขตลก

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างของมุขตลก

2.4 ทฤษฎีการเล่น

2.5 ทฤษฎีการแสดงโดยบทเปิด (Improvisation Method)

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นคำ

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับอุปมาโวหาร

2.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นอกจากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวแล้ว ในบทที่ 2 นี้ ผู้วิจัยยังได้นำเสนอเรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทองในตอนท้ายบทด้วย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างอารมณ์ขัน

การสร้างอารมณ์ขัน เป็นวิธีการที่จะช่วยให้ผู้ฟังสนใจผู้พูด รศ.ดร.วีระพล สุวรรณนันท์ (อ้างถึงในกิตติพัฒน์ ลิมพะสุต, 2544: 23) ได้กล่าวถึงประเภทของอารมณ์ไว้ ดังนี้

2.1.1 อารมณ์ขันที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่ผิดแผกแตกต่างไปจากความรู้สึกนึกคิดของบุคคลหรือคนในสังคมนั้น ๆ เช่น

2.1.1.1 การใช้ภาษา ศัพท์สแลง ซึ่งส่วนใหญ่ได้มาจากโฆษณาและหนังสือพิมพ์

2.1.1.2 การตั้งชื่อคนตามชื่อดอกไม้ หรือตามคนในภาคอื่น หรือตามฝรั่ง

2.1.2 อารมณ์ขันที่เกิดจากการเปรียบเทียบ เช่น

2.1.2.1 เปรียบรูปร่าง ลักษณะ

Copyright by Mahidol University

2.1.2.2 สลับคำทำให้เกิดความหมายใหม่

2.1.2.3 นำคำต่างประเทศมาเทียบเคียง

2.1.2.4 คำพูดที่มีความหมายสองแง่ สองมุม

2.1.2.5 นำคำศัพท์มาผูกเป็นโคลงกลอน โดยแผลงจากโคลงกลอนของบุคคลอื่น

2.1.2.6 อารมณ์ขันเกิดจากการถ่อมตัว

2.1.3 อารมณ์ขันอื่น ๆ

2.1.3.1 ผู้ฟังคาดไม่ถึง

2.1.3.2 ตลกที่เกิดจากคำผวน

2.1.3.3 ตลกที่เกิดจากคำย่อ เช่น สบม.ยห.

2.1.3.4 ตลกที่เกิดจากการพูดภาษาไม่ชัด

2.1.3.5 ตลกที่เกิดจากการเลียนแบบบุคคลหรือสัตว์

2.1.3.6 ตลกที่เกิดจากแบบบ้านนอกเข้ากรุง

2.1.3.7 ตลกที่เกิดจาก dirty joke หรือ clean joke

ในการวิจัยครั้งนี้ การแสดงตลกอีสานก็คือการถ่ายทอดอารมณ์ขันอย่างหนึ่ง โดยผ่านทางภาษาซึ่งทำให้เกิดอารมณ์ขัน อันได้แก่ การใช้ศัพท์สแลง คำพูดสองแง่สองมุม การใช้คำภาษาต่างประเทศ เป็นต้น เห็นได้ว่าลักษณะภาษาดังกล่าวล้วนแล้วแต่ถูกนำมาใช้ในการนำเสนอมุขตลก

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอมุขตลก

การให้คำอธิบายถึงการนำเสนอมุขตลกนั้น ไม่มีคำอธิบายที่ตายตัว โดยนักวิชาการแต่ละคนต่างก็มีมุมมองต่อสิ่งที่ใช้สร้างมุขตลกแตกต่างกันออกไป ดังนั้น การพิจารณากลวิธีการนำเสนอมุขตลกของการแสดงตลกจึงต้องใช้เกณฑ์ของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านมาประกอบกันเพื่อศึกษา

Hodge (1971 อ้างถึงในอัจฉรา ยุตตานนท์ 2541: 26) เห็นว่า บทสนทนาเป็นหลักสำคัญอันหนึ่งในการสร้างความบันเทิงในชีวิตประจำวัน โดยแบ่งเป็นภาษาในลักษณะต่าง ๆ เช่น คำคม (Epigrams) คำเปรียบ (Conceits) การเล่นคำ (Puns) คำหยาบ (Obscenities) คำพูดแหลมคม (Bon-mots) และคำสองแง่สองง่าม (Double-entendres) เป็นต้น

Copyright by Mahidol University

ส่วน Jacob M. Braude (1977) ได้บอกไว้ว่า มีรูปแบบการใช้คำในการสร้างอารมณ์ขันนอกเหนือจากที่กล่าวมา ได้แก่ การขยายความ (Hyperbole) การซ้ำคำ (Repetition) และการเปรียบเทียบหรือความขัดแย้ง (Comparison or contrast)

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2536: 31) ได้รวบรวมแนวคิดของนักวิชาการในโลกตะวันตกที่เกี่ยวกับอารมณ์ขันในสื่อมวลชน ปรากฏเป็น **"ตรรกะของตลก"** โดยชี้ให้เห็นว่า เรื่องตลกขำขันเกิดขึ้นจากการเล่นกับความหมาย หรือการทำให้เรื่องที่เสนอผิดไปจากความคาดหมายโดยทั่วไป ความหมายในที่นี้หมายถึง ระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ อาทิ ภาษา ดนตรี การแต่งกาย และกิริยาท่าทาง ที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความคิดและอารมณ์ความรู้สึกของบุคคล ของสังคม โดยส่วนรวม ในเมื่อตลกคือการเล่นกับความหมาย ดังนั้น การเล่นตลกจึงมีวิธีเล่นอันเป็นลักษณะของการสร้าง โดยอาศัยหลักดังนี้ คือ

2.2.1 การเล่นตลกกับภาษา

โดยทั่วไปแล้ว การใช้ภาษาจะมีไวยากรณ์ และรูปประโยคคอยกำกับให้เป็นแบบแผนเดียวกัน แต่เมื่อเราพูดผิดไปจากแบบแผนเดิมที่กำหนดไว้ สิ่งที่พูดก็จะกลายเป็นเรื่องน่าขันไปทันที การเล่นถ้อยคำหรือเล่นกับสำนวนโวหารต่าง ๆ เป็นรูปแบบที่นิยมกันมากของการเล่นตลกกับภาษา วิธีการที่ใช้คือ การนำเอาโครงสร้างเดิมของภาษา เช่น รูปประโยคหรือกลุ่มคำมากลับเสียใหม่จากซ้ายไปขวา หรือขวาไปซ้าย

การเล่นสำนวนโวหารต่าง ๆ รวมทั้งการเล่นคำผวนในเพลงพื้นบ้าน ก็จัดเป็นการเล่นตลกกับภาษาเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ดี การเล่นตลกแบบนี้มิได้จำกัดเฉพาะภาษาพูดหรือภาษาเขียนเท่านั้น ยังสามารถใช้ได้กับระบบสัญลักษณ์อื่น ๆ อีก เช่น ดนตรี หรือภาพเขียน ซึ่งนักเล่นตลกนำเอาต้นแบบมาล้อให้ผิดไปจากของเดิม แต่ก็ยังคงลีลาหรือสไตล์ทางศิลปะต้นแบบเอาไว้บางส่วน เพื่อให้รู้ว่าเอางานของศิลปินคนใดมาล้อเลียน ในปัจจุบัน จะพบการเล่นตลกในแนวนี้มากในงานประเภท Pop art และงานโฆษณา

2.2.2 การเล่นตลกกับสามัญสำนึก

ในการจัดระเบียบสังคม แต่ละสังคมต่างมีกฎเกณฑ์ว่า เรื่องใดสามารถพูดคุยกันได้อย่างเปิดเผย และเรื่องใดเป็นเรื่อง 'ต้องห้าม' หรือเป็นเรื่องเพ้อฝันที่เป็นจริงไปไม่ได้ กฎเกณฑ์เหล่านี้เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป จนกลายเป็นสามัญสำนึกของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ

การล้อเลียนเรื่องที่เข้าใจกันว่าเป็นเรื่องของสามัญสำนึกนี้ มักจะเรียกกันว่าเป็นเรื่องตลกไร้สาระ หรือ Absurd คือ เข้าทำนองว่าเป็นเรื่องที่รู้กันดีอยู่แล้วว่าเป็นไปไม่ได้ แต่เป็นการแหวกกฎเกณฑ์ต่าง ๆ โดยเล่นกับความคิดที่ โง่ หรือ บ้า มาก ๆ หรือเล่นตลกโดยการใช้ตรรกะแบบ

Copyright by Mahidol University

ฉลาดแกมโกง นักเล่าเรื่องตลกฉกาจ ๆ มักชอบการเล่นตลกในลักษณะนี้ เพราะเขาสามารถเสนอมุขตลกที่คมคายชนิดที่คนฟังมักจะคาดไม่ถึง

2.2.3 การเล่นตลกกับอารมณ์ความรู้สึก

มนุษย์เรียนรู้วิธีการแสดงออกเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกจากวัฒนธรรม สังคมมีแบบแผนที่กำหนดไว้แล้วว่าควรจะมีการแสดงออกอย่างไร แต่ในการเล่นตลกกับอารมณ์ความรู้สึกนั้น จะนำเอาสิ่งที่เชื่อกันว่า เป็นการแสดงออกที่ถูกที่ควรมาล้อเลียน ในตอนแรก เราจะรู้สึกเจ็บลึก ๆ เมื่อฟังเรื่องตลกในแนวนี้ แต่เสียงหัวเราะจะช่วยให้ความเจ็บปวดหรือความกระดากอายค่อยเลือนหายไป

การเล่นตลกกับเรื่องอารมณ์ความรู้สึกนี้ เป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะละเอียดอ่อน ในบางครั้ง แทนที่จะตลก กลับกลายเป็นการตอกย้ำความเจ็บปวด เรื่องตลกในแนวนี้มักนำเอาเรื่องเกี่ยวกับความตาย ความเจ็บป่วย หรือความรู้สึกในเรื่องเพศ ที่เราเก็บซ่อนไว้ในส่วนลึกออกมานำเสนอในแง่มุมหนึ่ง เรื่องดังกล่าวนั้น โดยทั่วไปแล้วมักเป็นเรื่องต้องห้ามหรือเป็นเรื่องแสลง มีคนจำนวนมากไม่ยอมรับว่าการเล่นตลกกับอารมณ์ความรู้สึกที่เรียกว่า Black humor นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการเผชิญหน้ากับปัญหาบางปัญหาที่บางครั้งสังคมก็ไม่มีคำตอบสำเร็จรูปมาให้ พวกเขาเห็นว่า นอกจากจะไม่ตลกแล้ว เรื่องแบบนี้ยังไร้รสนิยมอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม นักภาษาศาสตร์ เช่น Viktor B. Schklovksy ได้แย้งว่า การเล่นตลกกับอารมณ์ความรู้สึกในแนว Black humor ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องไร้ศีลธรรมเสมอไป ในทางตรงกันข้าม การนำเอาเรื่องที่เราไม่อยากแตะต้องมานำเสนออย่างเปิดเผย หากมองในอีกแง่มุมหนึ่งแล้ว จะเห็นว่า มีส่วนช่วยให้เราเผชิญหน้ากับสิ่งที่เราหวาดกลัวได้

2.2.4 การเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวัน

ความขี้เล่นของมนุษย์ทำให้สามารถหยิบเอาเรื่องราวรอบตัวขึ้นมาล้อเลียนได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องในครอบครัว เรื่องระหว่างมิตรสหาย เรื่องศิลปวัฒนธรรม หรือเรื่องการเมืองที่ทุกคนมีประสบการณ์ร่วมในชีวิตประจำวัน การเล่นตลกกับเหตุการณ์เหล่านี้สามารถทำได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของเจ้าของอารมณ์ขันว่าต้องการเล่นตลกแบบจำอวดหรือต้องการล้อเลียนอย่างเบา ๆ เพื่อหยอกเย้า หรือเสียดสีรุนแรง

หากเป็นการเล่นตลกแบบแรกที่มุ่งให้เกิดความขบขันเป็นหลัก วิธีการที่ใช้มักเลือกการเลียนแบบที่เรียกว่า Parody เช่น การเอาทำนองเพลงของนักดนตรีบรมครูมาล้อ โดยการ

Copyright by Mahidol University

เล่นคีย์เสียงหรือโน้ตบางตัวให้เพี้ยนไปจากต้นฉบับ ปัจจุบันการเล่นตลกแบบล้อเลียน เริ่มถูกนำมาใช้กันมากขึ้นในรายการโทรทัศน์ หรือรายการที่จัดขึ้นมาโดยเฉพาะ

การเล่นตลกประเภทเสียดสีหรือ Satire นอกจากจะสร้างความขบขันแล้ว ยังทำให้ผู้เล่นเกิดความสะใจที่ได้หัวเราะใส่คนอื่น หรือเป็นการระบายความคับข้องใจบางประการซึ่งโดยปกติถูกเก็บกดเอาไว้ การเล่นตลกในแนวนี้มักเป็นการเสียดสีการเมือง หรือวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาสังคม ความสัมพันธ์ในครอบครัว หรือสถาบันทางสังคมอื่น ๆ

2.2.5 การเล่นตลกกับกลไกของชีวิต

นักสังคมวิทยา เช่น Zijderveld เห็นว่า พฤติกรรมทางสังคมของคนเรานั้น มีแบบแผนที่แน่นอน ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติจนเป็นกิจวัตรและเป็นข้อตกลงร่วมกัน และในที่สุดกลายเป็นสถาบันทางสังคมขึ้นมา สมาชิกของสังคมจะรับรู้แบบแผนการปฏิบัติตัวตามบทบาทที่ตนสวมอยู่ เช่น หมอและคนไข้ต่างมีการปฏิบัติเฉพาะของตนเมื่อต้องปะทะสังสันทน์กัน เมื่อเราเรียนรู้บทบาทของการเป็นคนไข้แล้ว ไม่ว่าจะไปพบหมอคนไหน เราก็ย่อมจะเข้าใจว่าต้องปฏิบัติตัวอย่างไร แบบแผนที่มีลักษณะค่อนข้างตายตัวนี้ คือ กลไกที่ทำให้สมาชิกของสังคมสามารถปะทะสังสันทน์กันได้ เหมือนกับที่เราเข้าใจการทำงานของเครื่องจักรตัวหนึ่ง หากเราไปพบเครื่องจักรประเภทเดียวกันในที่อื่น ๆ อีก เราก็เข้าใจกลไกการทำงานนั้นได้ทันที

การเล่นตลกกับกลไกของชีวิต คือ การทำให้แบบแผนที่ซ้ำซากเสมือนหนึ่งการทำงานของเครื่องจักรเกิดอาการสะดุด หรือหันเหไปจากทิศทางที่คาดเอาไว้ อารมณ์ขันจึงทำให้ระบบที่เป็นอยู่รวนไปชั่วขณะหนึ่ง เช่น การกลับบทบาทระหว่างหมอกับคนไข้ หรือแม่กับลูก ตลกหลวงในราชสำนักสมัยโบราณ มีหน้าที่เล่าเรื่องขำขันให้พระราชาฟัง ซึ่งก็คือการเล่นกับความหมายที่มีแบบแผนแน่นอน แต่ด้วยเหตุที่มีอาชีพเป็นตลกหลวง เขาจึงสามารถละเมิดกฎเกณฑ์บางอย่างได้ แม้กระทั่งการล้อเลียนตัวพระราชา ตลกหลวงก็มีสิทธิ์ทำได้ อารมณ์ขันในลักษณะเช่นนี้คือการใส่ชีวิตเข้าไปในแบบแผนที่เป็นกลไกซ้ำซาก

จากแนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอมุขตลกข้างต้น ผู้วิจัยนำเอาแนวคิดของ Hodge ซึ่งกล่าวถึงลักษณะภาษาที่นำมาใช้สร้างความบันเทิง และแนวคิดของ Jacob มาประกอบเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบด้านกลวิธีการใช้ภาษา ส่วนแนวคิดเรื่องตรรกะของตลกนั้น เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาและภาษาต่อไป

Copyright by Mahidol University

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างของมุขตลก

ขจรเกียรติ มะกรทัต (2539: 12) กล่าวถึง โครงสร้างของมุขตลกว่า เป็นการนำสัญญะมาเข้ารหัสเพื่อให้เกิดความหมายตลกนั้น นอกจากสัญญะจะทำให้เกิดความขบขันขึ้นแล้ว การเข้ารหัสซ้อน (Double Code) ก็ทำให้เกิดความหมายซ้อนขึ้น (Double Meaning) ซึ่งทำให้เกิดความขบขัน เพราะตลกเป็นการเล่นกับความหมายโดยเป็นการเล่นตลกกับลักษณะของภาษา โครงสร้างของมุขตลกประกอบไปด้วย

2.3.1 ลักษณะการเล่นตลก คือ การใช้ภาษาจะมีไวยากรณ์และรูปประโยคคอยกำกับเป็นแบบแผน เมื่อพูดผิดไปจากแบบแผนที่กำหนดไว้ สิ่งที่พูดจะกลายเป็นเรื่องน่าขำไปทันที ตัวอย่างของลักษณะการเล่นตลก ได้แก่

2.3.1.1 เล่นคำ (Pun) ใช้ในสองลักษณะ คือ 1) เล่นเสียงคำสองคำซึ่งซ้ำกัน แต่มีความหมายแตกต่างกัน (พ้องคำ) และอาจสะกดต่างกัน (พ้องเสียง) หรือ 2) เล่นคำเดียวแต่มีสองความหมาย

2.3.1.2 การพูดเล่นคารม (Quip) ได้แก่ การตั้งข้อสังเกตหรือตอบโต้ โดยมุ่งที่คำเป็นใหญ่ไม่ใช่เหตุผล เป็นคำกล่าวที่ฟังแล้วเราจะรู้สึกว่าแสดงความฉลาดในการพลิกแง่ให้เป็นเรื่องเล่น

2.3.1.3 การพูดสองแง่ (Double Entendre) ความหมายสองแง่ มีลักษณะเด่นอย่างหนึ่ง คือ ในอีกแง่จะไม่สุภาพ ความหมายที่สองแสดงตัวเมื่อได้บริบทที่เหมาะสมหรือทำให้เข้าใจผิด การพูดสองแง่อีกลักษณะหนึ่ง คือ การพูดสองแง่ในมุมกลับหรือคำผวน (Anagram) คือ วิธีทำให้เกิดความหมายใหม่ ซึ่งมักไม่สุภาพเมื่อเปลี่ยนที่ของส่วนประกอบของคำหรือวลี

2.3.1.4 อุปบท (Anecdote) การบรรยายเหตุการณ์ ซึ่งจบในตัวมุขตลกในรูปแบบนี้อาจเกิดขึ้นโดยบังเอิญหรืออาจเป็นการเรียบเรียง มักมีความยาวไม่มาก อาจจบด้วยตอนสำคัญ (Punch line) เช่น การเล่าเรื่องตลกลามก (Dirty Joke)

2.3.1.5 การเยาะเย้ย (Satire) เป็นการเยาะเย้ยความชั่วความโง่เขลาของมนุษย์ โดยจะไม่เอ่ยถึงบุคคลที่นำมาเยาะเย้ยโดยตรง

2.3.1.6 การล้อเลียน (Parody หรือ Burlesque) เป็นการล้อเลียนลักษณะเฉพาะตัวหรือท่าทางด้วยการเลียนแบบ ถ้าเป็นงานที่จริงจังก็กล่าวให้ตลก แต่ถ้าเป็นท่าทางก็ใช้วิธีเสริมขยายให้เกินความจริงมาก ๆ

2.3.1.7 ริกมาโรล (Rigmarole) เป็นการเล่าเรื่องเพื่อความตลกโดยไม่สนใจเหตุผล ภาษาที่ใช้จะต้องยาวพอที่จะเห็นรายละเอียดซึ่งแปลกและไปกันคนละทาง

Copyright by Mahidol University

2.3.1.8 เอปิแกรม (Epigram) เป็นรูปแบบคำประพันธ์ซึ่งกะทัดรัด มีเพียงบทละสองบรรทัดซึ่งสัมผัสกัน ข้อความที่บรรจุในเอปิแกรมจึงต้องจบในตัว เหมาะสำหรับเสนอความตลกที่แสดงการเล่นคำ การพลิกแง่ เอปิแกรมจึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการเล่นคำและการพูดเล่นคารม

2.3.1.9 กลอนนิรอรรถ (Nonsense Verse) คำประพันธ์ชนิดนี้ไม่มีข้อจำกัดด้านเหตุผลและอาจใช้ถ้อยคำชนิดใดก็ได้แม้แต่ที่แต่งขึ้นเอง แต่การเล่าเรื่องตลกนี้ต้องการความเข้าใจเพื่อมองเห็นเงื่อนไขของความตลก

2.3.2 ความเฉียบแหลม และการคิดอะไรแปลก ๆ

การเยาะเย้ย การล้อเลียน เอปิแกรม แสดงคุณลักษณะด้านเฉียบแหลมปฏิภาณไหวพริบ เพราะมีสิ่งที่ต้องการเยาะเย้ยหรือล้อเลียนเป็นประเด็นแน่ชัด ต้องแต่งให้เข้าเรื่องและตลกด้วย ส่วนริกมาโรลและกลอนนิรอรรถมีข้อบังคับน้อยมาก จึงอาจสร้างความตลกโดยอาศัยธรรมชาติของมนุษย์มากกว่าปัญญา ตลกในการเยาะเย้ยมีลักษณะเดียวคือ เกิดจากการดูหมิ่นแสดงคุณค่าความเฉียบแหลมมากกว่ารูปแบบอื่น มีเนื้อความซึ่งเป็นไปตามเหตุผล แต่ริกมาโรลจะตรงกันข้าม กล่าวคือ เป็นการแสดงการคิดแปลก ๆ ยิ่งถ้าเป็นเรื่องยาว ก็ยิ่งจะเห็นความแตกต่างจากการเยาะเย้ย เพราะเหตุการณ์แต่ละอย่างดำเนินไปอย่างไม่มีเหตุผล

เมื่อความตลกเข้าไปรวมกับเนื้อเรื่อง ซึ่งจำเป็นต้องเล่าโดยอาศัยเหตุผล ก็มักจะเกิดผลอย่างหนึ่งเสมอ นั่นคือ การลดความจริงจัง ภาษาที่ใช้ในตอนที่มีความตลกจึงมักอยู่ในระดับการสนทนาทั้งในด้านจังหวะ รูปประโยค และการเลือกถ้อยคำ แต่ถ้าเนื้อเรื่องไม่มีความยากทางความคิด เราอาจพบลักษณะตรงกันข้าม คือ การใช้ภาษาระดับสูง ประกอบด้วยรูปประโยคซับซ้อน สำนวนยอกย้อน คำที่ใช้ยาวและยาก

2.3.3 วัฒนธรรม สังคม และจิตวิทยา

คนในระดับหนึ่ง หรือชนชั้นหนึ่งจะมีวัฒนธรรมย่อย ๆ ของตนเองเป็นเครื่องเตือนสติว่าควรหัวเราะเรื่องอะไร สนุกกับเรื่องอะไร เรื่องตลกชนิดใดไม่ควรส่งเสริมเพราะเห็นว่าต่ำเกินไปสำหรับระดับของตน แม้ว่าความรู้สึกพอใจในเรื่องตลกจะมีอยู่เหมือน ๆ กันไม่ว่าในวัฒนธรรมระดับใด ดังนั้น จึงมีการแบ่งแยกตลกบางชนิดให้เป็นตลกต่ำซึ่งเรียกว่า Broad Humor อันเป็นตลกระดับชาวบ้านซึ่งขาดการขัดเกลา

Copyright by Mahidol University

วัฒนธรรมที่ต่างกันทำให้คนมีอคติต่าง ๆ ต่อกัน เช่น คนไทยบางคนที่ชอบเยาะเย้ยคนลาวหรือแม้แต่คนในอาชีพต่างกัน ก็อาจมองเห็นแง่ที่นำมาแต่งเรื่องให้ตลกได้ นอกจากนี้มุขตลกส่วนหนึ่งสร้างจากภูมิหลังทางวรรณคดี ซึ่งผู้ที่อยู่นอกวัฒนธรรมอาจจะไม่เข้าใจและไม่เห็นแง่ตลกก็เป็นได้

ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน หากมีสำนวนที่ต่างกัน ก็ย่อมเป็นเหตุให้เกิดความตลกได้มาก เช่น ภาษาถิ่นหนึ่ง อาจทำให้เกิดความขบขันแก่คนอีกถิ่นหนึ่ง คนต่างวัยต่างอาชีพอาจใช้สำนวนแตกต่างกัน เมื่อเกิดการพูดผิดที่ไวยากรณ์หรือผิดภาษาระดับมาตรฐาน ก็ถือเป็นเรื่องตลกได้

ตลกที่เกิดจากสภาพสังคม เป็นเรื่องที่คนในสังคมนั้นมีประสบการณ์โดยตรง ซึ่งอาจเป็นเรื่องที่สนใจกันเฉพาะในสมัยหนึ่ง แต่หลังจากนั้นก็ไม่มีใครเข้าใจเพราะไม่ทราบภูมิหลัง จึงไม่เกิดความตลก ดังนั้น ผู้เล่าจึงต้องเปิดรับข่าวสารอยู่เสมอ เพื่อให้รอบรู้เรื่องราวอย่างทันเหตุการณ์และสามารถนำมาเล่าได้

สรุปความสัมพันธ์ของสังคม วัฒนธรรม กับความตลก กล่าวได้ว่า ผู้ฟังจะไม่เห็นความตลก ถ้าไม่เข้าใจลักษณะวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ที่ปรากฏในมุขตลก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของระดับ ความคิด วัย เป็นต้นความแตกต่างนี้เองเป็นสาระของความตลก เพราะผิดไปจากเกณฑ์ปกติในสายตาของผู้เห็นความตลก

จิตวิทยากับความตลก เป็นหัวข้อหนึ่งในโครงสร้างมุขตลก เพราะแม้ว่าเราจะเข้าใจภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรมของมุขตลกบางเรื่อง แต่เราไม่เห็นว่าเรื่องนั้นตลก ก็อาจเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาส่วนบุคคล แม้ว่าตลกช่วยผ่อนคลายการเก็บกด แต่เราก็หัวเราะได้ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับการเก็บกดหรือไม่ เราอาจหัวเราะได้เพราะเรารู้สึกว่าเราดีกว่า ขณะเดียวกันก็หัวเราะได้เมื่อเกิดการพลาดพลั้ง เราหัวเราะแม้ว่าเราจะรู้สึกเห็นใจผู้ที่เราหัวเราะ บางครั้งเราพอใจในสิ่งที่คาดหวัง แต่เมื่อถูกหลอก เราก็อาจหัวเราะได้เช่นกัน

เรื่องความรุนแรงในมุขตลก เกิดจากปัจจัยทางสังคมที่บีบคั้นในการดำรงชีวิต ผู้ชมจึงต้องการดูหรือระบายความเครียดที่เกิดขึ้น เพื่อความสะใจ และความเห็นใจ

แม้ว่าคนเราจะมีความแตกต่างกันทางจิตวิทยา แต่เรามักจะเอนเอียงไปตามจิตวิทยามวลชน ความเห็นของเราต่อสิ่งต่าง ๆ อาจแบ่งเป็นความเห็นส่วนตัวและความเห็นตามสังคมหรือมวลชนได้ เมื่อไรก็ตามที่มีมุขตลกเกี่ยวข้องกับคนกลุ่มหนึ่งเป็นจำนวนมากและไม่ใช่ฐานะส่วนบุคคล รวมทั้งสาระของมุขตลกนั้นสะท้อนทัศนคติของผู้คนส่วนใหญ่ จิตวิทยาสังคมจะเข้ามามีส่วนให้เกิดมุขตลกที่มักแสดงความรุนแรงหรือความดูหมิ่นได้ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ามุขตลกมีจิตวิทยาสังคมเป็นพื้นฐาน

Copyright by Mahidol University

ในการแสดงตลกอีสานของคณะเสียงอีสาน และคณะเพชรพิณทอง ต่างก็ต้องอาศัยโครงสร้างของมุขตลกดังกล่าวเพื่อนำมาประกอบเป็นเนื้อหาให้เกิดความตลกขึ้น นอกจากนี้ยังต้องนำเสนอมุขตลกให้สอดคล้องกับสังคม และวัฒนธรรมของผู้ชมอีกด้วย

2.4 ทฤษฎีการเล่น

นักวิชาการหลายคนได้พยายามหาความหมายว่า การเล่นคืออะไร และพยายามที่จะแยกการเล่นและเวลาว่างออกจากการงาน โดยให้ความหมายว่า (วีระ แก่นเพชร, 2538: 11)

เวลาว่าง คือ เวลาที่คนเป็นอิสระ มีการพักผ่อน ทั้งยังเป็นเวลาสำหรับงานอดิเรกและการปรับปรุงตัวเองเพื่อความพึงพอใจของตน

งาน คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับความเป็นจริง การหาเลี้ยงชีพ การผลิต

การเล่น คือ ความฟุ้งซ่าน และในความรู้สึกที่ไม่จริง

William Stephenson (1976 อ้างถึงในกิตติพัฒน์ ลิมพะสุต 2544: 29) อธิบายถึงการเล่น (Play) กับ งาน (Work) โดยกล่าวว่า การเล่นเป็นกิจกรรมที่สนองตอบต่อตนเองและมุ่งให้ได้รับความเพลิดเพลิน ในขณะที่การงานเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เกิดประโยชน์ เช่น เพื่อผลิตสินค้า บริการ ความคิด หรือเพื่อจุดประสงค์อื่น ๆ Stephenson มีทัศนะว่า คนเราไม่ชอบการงานซึ่งจริงจังและน่าเบื่อหน่าย แต่ชอบการเล่นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งจะช่วยให้ความยุ่งยากต่าง ๆ ในชีวิตจริงผ่อนคลายลง

ทฤษฎีการเล่น (Play Theory) มีความคิดหลักที่ว่า คนเราต้องการสื่อสารเพื่อความเพลิดเพลินมากกว่าข่าวสารที่จริงจัง เพราะคนเรารับข่าวสารจากหลายทาง แม้คนจะรู้ข่าวสารนั้นอยู่แล้ว แต่ก็ยังรับข่าวสารจากสื่อมวลชนได้อีก เพื่อที่จะสนองความต้องการของตน ส่วนสื่อมวลชนนั้น เมื่อเห็นว่าคนมีความต้องการเช่นนั้นก็สนองตอบความต้องการโดยการเสนอเนื้อหาที่ทำให้ผู้รับได้รับความเพลิดเพลิน คือ ให้ความบันเทิง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสังคมหรือการเมืองก็ตาม สื่อมวลชนจึงเป็นสถาบันที่ให้ความบันเทิง ซึ่งสนองตอบต่อจุดประสงค์ 3 ประการ คือ 1) ทำให้คนมีเรื่องคุยกัน 2) ทำให้เกิดการขัดเกลาทางสังคม กล่าวคือ สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อขนบธรรมเนียมในรูปของการเล่น ทำให้คนมีการปฏิบัติที่เหมือนกัน 3) ทำให้คนได้พักผ่อนหย่อนใจ

การเล่นเป็นการแกล้งทำ ออกจากโลกของภาระและความรับผิดชอบ การเล่นเป็นการสมัครใจอยู่ในบางส่วนของความไม่สมัครใจและให้ความพอใจในบางครั้ง ซึ่งการเล่นนี้มีความสัมพันธ์กับความพอใจ โดยซิกมันต์ ฟรอยด์ ได้เสนอหลักการยอมรับความจริงและหลักแห่งความพอใจไว้ 2 ประการ คือ

Copyright by Mahidol University

กฎข้อที่ 1 จิตใจของมนุษย์เริ่มต้นจากความเพ้อฝัน แล้วมนุษย์พยายามเอาความเพ้อฝัน ความสนุกสนานกลบเกลื่อนความขมขื่นในชีวิต ทั้งยังพยายามหลีกลี้หนีจากสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่สบายใจ และหันไปหาสิ่งทดแทนที่ให้ความสุข เช่น ภาพยนตร์อาชญากรรม เรื่องเพศ และเรื่องตลก พวกที่ชอบทำอะไรฝืนสังคม หรือไม่ปฏิบัติกิจของสังคมนั้น คือ พวกที่ไม่ยอมรับความจริง ซึ่งผิดกับพวกที่ยอมรับความเป็นจริงที่มักจะปฏิบัติไปตามกฎเกณฑ์ของสังคม

กฎข้อที่ 2 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาของมนุษย์ (บุคคล) เขากล่าวว่า การหลีกหนีความจริงไปสู่โลกของความฝันนั้น ไม่ใช่สิ่งที่ยั่งยืน ความจริงเท่านั้นที่เป็นสัจจะของชีวิต แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ไม่น่าชื่นชมนักก็ตาม เราจึงเรียกกฎนี้ว่า กฎแห่งความเป็นจริง หลักนี้เริ่มต้นด้วยระดับของจิตใจที่เรียกว่าจิตใต้สำนึก เป็นการเก็บกดทุกอย่างไว้ภายใต้จิตนี้ แต่เมื่อมนุษย์พัฒนาความสำนึก การเอาใจใส่ จดจำ การตัดสินใจ การคิดก็ถูกปลุกและเข้าแทนที่กลไกเดิม แต่อย่างไรก็ดี มักเป็นการยากที่คนเราจะหนีจากความยินดีเพื่อหันมายอมรับความจริง ฟรอยด์ได้ทำการทดลองในเรื่องนี้และพบว่า การเก็บกดนั้นมีผลต่อการกระทำแบบเพ้อฝันมาก

ในการวิจัยครั้งนี้ จะเห็นได้ว่า การแสดงตลกอีสานนั้นก็ต้องอาศัยทฤษฎีการเล่นเป็นพื้นฐานในการแสดงด้วย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้ชม

2.5 ทฤษฎีการแสดงโดยบทเปิด (Improvisation Method)

ในการละเล่นหรือการแสดงเพื่อความบันเทิงนั้น ล้วนแล้วแต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ มุ่งสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ชม แต่ความแตกต่างจะอยู่ที่วิธีการแสดงหรือวิธีการนำเสนอ การแสดงบางประเภทอาจเน้นที่ความเป็นระบบระเบียบ ความถูกต้องในเนื้อหา อีกทั้งการแสดงก็จะต้องเป็นไปตามแผนที่วางไว้ และเป็นไปตามบท (Scripted) ทุกประการ ในขณะที่การแสดงบางประเภท เช่น รายการตลก (Comic) หรือรายการสัมภาษณ์ (Interview) บางรายการอาจไม่เคร่งครัดในการนำเสนอคำพูดมากนัก การแสดงอาจจะเป็นไปตามบทอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้รู้เค้าโครงเรื่องและลำดับเรื่องเท่านั้น นอกจากนั้น การพูดหรือการแสดงอาจจะเกิดจากความคิด ความรู้สึก และสามัญสำนึกของผู้แสดงก็ได้ แนวความคิดดังกล่าวนี้ เรียกว่า **การแสดงแบบบทเปิด (Improvisation Method)** (อ้างถึงในวีระ แก่นเพชร 2538: 15)

John Hodgson และ Ernest Richard (อ้างไว้ใน Improvisation: Discovery and Creativity in Drama: 1996) เป็นกลุ่มบุคคลแรกที่นำเสนอความคิดเรื่องการแสดงแบบบทเปิด

Copyright by Mahidol University

โดยการแสดงแบบบทเปิดในยุคแรกนั้น เริ่มต้นในการแสดงละคร อันเป็นเสมือนการต่อสู้กันระหว่างจิตใต้สำนึกของตนกับความคิดขัดขวยเขิน อันเป็นอุปสรรคสำคัญในการแสดง เรื่องนี้ได้กลายเป็นการเอาชนะต่อความกระดากอาย และความไม่กล้าของตนในการจินตนาการ ฉะนั้นจุดมุ่งหมายของการเปิดกว้างก็คือ การปลดปล่อยความตึงเครียด และเป็นวิธีทางที่ดีที่สุดในการสร้างและพัฒนาพลังสมาธิ

วิธีการแบบเปิดกว้างนี้ มีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด และเป็นผลมาจากพลังแห่งการสังเกต ซึ่งต้องเป็นการสังเกตโดยผู้ที่มีทักษะในการดูอย่างดี จากผู้ที่เรียกว่า นักดู (Keener Eye) หากจะต้องประกอบไปด้วยนักฟังที่ยอดเยี่ยม (Keener Ear) อยู่ตลอดเวลา และก็หมายถึงความไวต่อความรู้สึกอย่างดี ได้แก่ ความเก่งในการตระหนัก รู้ถึงขนาด พื้นผิว และคุณภาพ ตลอดจนความแม่นยำในรายละเอียด

องค์ประกอบที่สำคัญในการแสดงแบบบทเปิดนี้ คือ การจินตนาการ (Imagination) ซึ่งจะช่วยฝึกอบรมให้เรามีพัฒนาการในการคิดอย่างรวบรัดชัดเจนและมีแบบแผน และเป็นการนึกคิดของคนเราที่จะต้องขบคิดอย่างรวดเร็วเมื่อต้องเผชิญหน้ากับบุคคลอื่น จะเป็นการเปรียบเทียบระดับความแตกต่างในความคิดของคนในเวลาเดียวกันว่า ใครจะคิดได้รวดเร็วกว่าดีกว่า ซึ่งในสถานการณ์เช่นนี้ บางคนอาจใช้วิธีลองผิดลองถูกก็ได้

สำหรับการปฏิบัติแบบเปิดกว้างที่จะทำให้เราได้เพิ่มพูนประสบการณ์ทั้งในส่วนใหญ่และส่วนย่อยแก่ตัวเรานั้น มีหลายแนวทาง ซึ่งในทางการละครหรือการแสดงเรียกว่า เป็นการตอบสนอง และเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การบรรลุความต้องการ

<u>หลักการแสดงโดยบทเปิด</u> (Improvisation Method)

เป็นการแสดงโดยใช้วิธีแบบเปิดกว้าง อันเป็นวิธีการแสดงอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่อาศัยพลังแห่งการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงของมนุษย์ (Situation) โดยใช้ทักษะแห่งประสบการณ์ (Experience) และการจินตนาการอันยิ่งใหญ่ไร้ขอบเขต (Imagination) ซึ่งมีแนวปฏิบัติดังนี้

1. การใช้หลักปฏิสัมพันธ์ (Participation)
2. การสร้างสมาธิ (Concentration)
3. การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง (Situation)
4. การสร้างพลังความเชื่อมั่น (Confidence)
5. การสร้างบรรยากาศ (Atmosphere)

Copyright by Mahidol University

เนื่องจากงานส่วนใหญ่ในการแสดงตลก คือ การใช้วิธีการพูด ผู้แสดงต้องสร้างความมั่นใจให้แก่ตนเอง ในเรื่องการใช้คำพูดอย่างชาญฉลาด การใช้ภาษาอย่างถูกต้องแม่นยำ มีความเข้าใจความหมายของภาษาการพูดเป็นอย่างดี การใช้ภาษาจะเปลี่ยนแปลงไปตามเนื้อหาและเรื่องราวอันหลากหลาย ดังนั้น จึงเป็นโอกาสที่ดีของผู้แสดงในการเลือกใช้คำศัพท์ ภาษา การจัดลำดับเรื่อง และการสร้างจินตนาการ ซึ่งผันแปรไปตามสถานการณ์จากเรื่องหนึ่งไปสู่อีกเรื่องหนึ่ง และแต่ละสถานการณ์ที่ดำเนินไปนั้น คือ เนื้อหาที่จะนำมาเล่น

ในการแสดงตลกอีสาน มีการใช้ทฤษฎีการแสดงโดยบทเปิดผสมผสานเข้ากับการแสดงอยู่ตลอดเวลา สำหรับตัวผู้แสดงเองก็ต้องอาศัยหลักการแสดงโดยบทเปิดเป็นแนวทาง ทั้งยังต้องเลือกใช้ภาษาและสร้างเนื้อเรื่องให้เข้ากับจินตนาการที่เปิดกว้างของตนอีกด้วย

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นคำ

การเล่นคำมีจุดมุ่งหมายคือ เพื่อทำให้เกิดความตลกขบขัน เกิดความหมายไม่ดี อาจสะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์อันรุนแรง หรืออารมณ์อันดีงาม รวมทั้งความช่างคิดและภูมิปัญญาของผู้แสดงได้ การเล่นคำทำได้โดยการนำความรู้เรื่องความกำกวม คำหลายความหมาย คำไวพจน์ คำเกือบจะเป็นคำไวพจน์ คำพ้องเสียง คำผวน คำต้องห้าม มาเป็นหลักสำคัญในการเล่นคำ (สมใจ เสรีวงศ์, 2526: 44)

สมใจ เสรีวงศ์ (อ้างแล้ว) ได้จำแนกการเล่นคำเป็น 2 ประเภท คือ

2.6.1 การเล่นคำโดยนัย (Implicit pun) เป็นการเล่นคำที่มุ่งใช้ความกำกวมของภาษาเป็นหลัก โดยจะกล่าวถึงคำเพียงคำเดียว แต่มีความหมายตั้งแต่สองความหมายขึ้นไป ผู้ฟังผู้อ่านต้องแปลความหมายเอง การเล่นคำในลักษณะนี้ต้องใช้สติปัญญามากกว่าการเล่นคำโดยตรง ส่วนมากปรากฏในรูปของชื่อหนังสือ ชื่อบทความ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยบริบทเข้าช่วย เช่น หนังสือชื่อ “ไกลกลิ่นหอย” ของสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ผู้ฟังผู้อ่านอาจตีความได้ 3 กรณี กล่าวคือ

หอย (สัตว์) หมายถึง หลีกให้พ้นจากกลิ่นหอย (เน่า)

อวัยวะเพศหญิง หมายถึง ไม่ได้ร่วมประเวณีกับผู้หญิงมานานแล้ว

รัฐบาลของอาจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร หมายถึง อยู่ไกลจากรัฐบาลชุดนี้

เรื่องนี้ผู้เขียนคงตั้งใจใช้ความหมายที่ 3 แต่ก็เลือกตั้งชื่อหนังสือของตนด้วยวิธีการเล่นคำ เพื่อจะจูงใจให้ผู้อ่านมีจิตประหวัดถึงความหมายที่ 1 และความหมายที่ 2 ด้วย เป็นการเสียดสีอย่างสุภาพแต่เจ็บปวด

Copyright by Mahidol University

2.6.2 การเล่นคำโดยตรง มีหลายวิธีดังต่อไปนี้

2.6.2.1 ใช้คำเดิมซ้ำ จำแนกย่อยได้เป็นอีก 3 ประเภท คือ

2.6.2.1.1 ใช้คำเดิมที่เป็นคำหลายความหมายซึ่งมีความหมายแฝงซ่อนอยู่และผู้เล่นคำตั้งใจใช้ความหมายแฝง หรือไม่ก็ใช้ความหมายแฝงเพื่อต้องการประชดประชันให้เกิดความตลกขบขัน

2.6.2.1.2 ใช้คำเดิมที่เป็นคำหลายความหมายซึ่งในภาษาไทยไม่มีคำที่ใช้จำแนกโดยละเอียด จึงต้องอาศัยการเล่นคำเพื่ออธิบายถึงความหมายของคำนั้นด้วยบริบท

2.6.2.1.3 ใช้คำเดิมที่เป็นคำหลายความหมายซึ่งมีทั้งความหมายตรงและความหมายแฝง แต่ผู้พูดผู้เขียนได้อธิบายคำทั้งในความหมายตรงและความหมายแฝงด้วย

2.6.2.2 ใช้คำที่มีเสียงพ้องกัน วิธีการเล่นคำเช่นนี้จะเห็นชัดเจนและตรงไปตรงมามากกว่าการเล่นคำโดยใช้คำหลายความหมาย ผู้ฟังผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ในทันที ตัวอย่างเช่น

พูดดีเป็น**ศรี**แก่ปาก พูดมากปากจะมี**สี**

คนไม่มีความ**สัตย์**เลวยิ่งกว่า**สัตว์**

2.6.2.3 ใช้คำที่มีเสียงใกล้กันหรือเกือบเหมือนกัน แต่ความหมายของคำต่างกัน เช่น

เมื่อหนุ่มเขาเป็น**เพลบอย** เมื่อแก่เขาเป็น**เพลียบอย**

คุม**กำเนิด**นั้นคุมได้ แต่คุม**กำหนัด**นั้นคุมไม่ไหว

2.6.2.4 ใช้คำไวพจน์ที่มีน้ำหนักของความหมายต่างกัน เช่น

นอกจากคุณจะเป็นคน**โกหก**แล้ว ยังเป็นคน**ตอแหล**อีกด้วย

ผมไม่ได้**โม้** เพียงต่อ**ฝอย**เท่านั้นเอง

2.6.2.5 ใช้คำผวน คำผวนเมื่ออยู่ในบริบทแล้วอาจให้ความหมายตรงไปตรงมาสอดแทรกไว้ด้วยอารมณ์ขัน แต่ไม่มีความหมายแฝงแฝงอยู่ เช่น

เมื่อมีความวุ่นวายในพรรคแสป **คึกฤทธิ์**ต้อง**คิดลึก**

2.6.2.6 ใช้การลากคำในภาษาต่างประเทศให้เข้ามาใกล้เคียงกับคำในภาษาไทย เช่น พรรคกิจสังคมมีชื่อภาษาอังกฤษว่า “Social Action Party” ใช้ชื่อย่อว่า “SAP” (แสป) บางคนเรียกเพี้ยนไปเป็น “แสบ” เช่น “พรรคแสป” ล้วนแต่แสบทั้งนั้น ตั้งแต่หัวหน้าพรรคไปจนถึงลูกพรรค

2.6.2.7 ใช้คำพ้องหรือคำที่มีเสียงใกล้กันหรือเกือบเหมือนกันในระหว่างภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศ เช่น Yet ฟัก เป็นต้น

Copyright by Mahidol University

2.6.2.8 ใช้สระในภาษาไทยให้เป็นตัวเลข เช่น “แ” ในคำว่า “แรด” เวลาพูดออกเสียงว่า “สิบเอ็ด รอดอ” หรือ “แรด” หรืออาจออกเสียงว่า “หกสิบหก รอดอ” ก็ได้เช่นเดียวกัน

2.6.2.9 ใช้ปริศนาคำทายซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากความกำกวมในภาษา เช่น “ทำไมแม่ชีถึงไม่กล้าเดินใกล้ ๆ จุฬา?” ตอบได้ว่า “เพราะจุฬาฯ มีพระเกี้ยว” นำพระเกี้ยวซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาใช้ในความหมายเกี้ยวพาราสี

2.6.2.10 ใช้คำต้องห้ามเป็นการเล่นคำ เช่น ขี้ หัว ตีน เป็นต้น ซึ่งเป็นคำหยาบแล้วเปลี่ยนมาใช้คำสุภาพแทน เช่น จากเดิม “ขี้รังแค หัวแม่ตีน หัวลำโพง” เล่นคำเป็น “อุจจาระรังแค ศีรษะมารดาเท้า ศีรษะลำโพง” ตามลำดับ เห็นได้ว่า ตามความนิยมในปัจจุบัน ไม่จำเป็นต้องสุภาพถึงขนาดตัวอย่างที่ยกมาก็ได้

2.6.2.11 ใช้คำที่เกิดการสับเสียง ได้ง่าย เช่น

ทหารถือปืน แบกปูนไปโบกตึก

เช้าผัดฟัก เย็นฟักผัด

2.6.2.12 ใช้อักษรย่อ เพื่อให้เกิดความขบขัน มีความหมายหลายนัยได้ เช่น

ย.ม. หมายถึง แย่มาก

ค.ว.ย. หมายถึง ใครว่าแย่

2.6.2.13 ใช้การยืดคำให้ยาวขึ้นเพื่อให้ฟังสุภาพขึ้น เช่น แดก เป็น แดกะ หรือตัดแบ่งพยางค์เสียใหม่ เช่น โกรธ เป็น โก-รธ หรือเพิ่มพยางค์ตรงกลางก็ได้ เช่น วัยรุ่น เป็น วัย-สะ-รุ่น เป็นต้น

2.6.2.14 ใช้หลักทำนองคำสนธิในภาษาบาลี สันสกฤต โดยนำชื่อของบุคคลหรือคำที่รู้จักกันดีในสังคมมาตัดบางส่วนทิ้ง จากนั้นจึงนำชื่อของบุคคลที่ต้องการมาใส่ โดยตัดบางส่วนทิ้งไปเช่นเดียวกัน วิธีนี้ใช้เพื่อความตลกขบขัน ประชดประชัน หรือยกย่องสรรเสริญ เช่น

เปาบุ้นจิ้น + ชวน ⟶ เปาบุ้นชวน หมายถึง ชวน หลีกภัย

2.6.2.15 ใช้การหลีกเลี่ยงภาษาสแลงเพื่อทำให้เกิดความตลกขบขันยิ่งขึ้นกว่าเดิม เช่น

“การทำหนังสือพิมพ์ให้ขายดีนั้น ต้องใช้สูตร 3 ม 1 ห คือ ม้า มวย หวย และภาชนะหุงต้ม (หม้อ) ไอ้ภาชนะหุงต้มนี่ก็คือ “หม้อ” แหละครับ แต่ผมเกรงว่าจะเป็นคำหยาบจึงหันมาเรียกเสียว่า ภาชนะหุงต้ม (คงจะไม่ต้องอธิบายนะครับว่า ภาชนะหุงต้ม ในภาษาสแลงแปลว่าอะไร)”

(ซูม “เหะหะพาที” ไทยรัฐ ปีที่ 5 ฉบับที่ 8626 ประจำวันที่ 4 กันยายน 2524 หน้า 5)

Copyright by Mahidol University

2.6.2.16 ใช้ฉายานามของบุคคลต่าง ๆ โดยฉายานั้นอาจมาจากพฤติกรรมที่เด่นดังของบุคคลนั้นซึ่งเป็นที่รู้จักของผู้คนส่วนมาก หรือแปลความหมายของชื่อบุคคลนั้นให้เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ เช่น “โฆษกสามสี” หมายถึง ไตรรงค์ สุวรรณคีรี โดย “โฆษกสามสี” แปลมาจากชื่อ “ไตรรงค์” ซึ่งแปลว่า “สามสี” เป็นต้น

2.6.2.17 ใช้วิธีเปลี่ยนแปลงการเรียงคำเสียใหม่ เช่น คำขวัญ (slogan) ของพรรคกิจสังคม “เราทำได้” รงค์ วงษ์สวรรค์ เปลี่ยนเป็น เราทำได้ ทำเราได้ ได้ทำเรา

จากกลวิธีการเล่นคำทั้ง 17 วิธีดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การเล่นคำส่วนมากเป็นเรื่องของอารมณ์ขันและความรื่นเริงบันเทิงใจ นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยสื่ออารมณ์ขันของผู้แสดงตลกไปยังผู้ชมได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับอุปมาโวหาร

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ (2530: 615) ได้ให้ความหมายของคำ “อุปมา” ไว้ว่า หมายถึง สิ่งที่ยกมาเปรียบเทียบ การเปรียบเทียบ

จิติภา ลักษณพิสุทธิ์ (2540: 2) กล่าวว่า ในบรรดาการใช้ภาษานั้น “อุปมา” เป็นโวหารที่มีผู้นิยมนำมาใช้ใช้กันมาก เพราะจะทำให้เกิดการสร้างภาพเปรียบเทียบขึ้น นอกจากนี้ยังนำมาซึ่งความชัดเจนในการสื่อภาษา อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดใหม่ ๆ และเป็นการเอาชนะปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารด้วยข้อความที่สื่อให้เข้าใจได้ยาก ซึ่งย่อมจะส่งผลให้การสื่อสารระหว่างกันมีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้

นอกจากความชัดเจนและประสิทธิภาพที่ได้จากการใช้อุปมาแล้ว อุปมายังทำให้เกิดภาพขึ้นในใจของผู้อ่าน ทั้งยังทำให้เกิดความซาบซึ้งหรือปลุกเร้าอารมณ์ของผู้อ่านผู้ฟัง ก่อให้เกิดความงดงามทางภาษาและความไพเราะสละสลวยทั้งด้านเสียงและความหมายได้เป็นอย่างดี สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าทางปัญญา ความคิด ความรู้สึก การสรรหาถ้อยคำมาร้อยกรอง เรียบเรียงเพื่อให้เกิดความงดงาม ความไพเราะทางภาษามากขึ้น (สมใจ เสรีวงศ์ 2526 : 25)

ในหนังสือ An Introduction to the Language of Poetry ได้จัดโวหารดังต่อไปนี้ไว้เป็นประเภทของอุปมา

2.7.1 โวหารอุปลักษณ์ (Metaphor) หมายถึง การนำชื่อ กิริยาอาการ หรือลักษณะของสิ่งหนึ่งไปเปรียบกับอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อชักจูงความคิดไปสู่สิ่งที่คล้ายคลึงกัน โดยไม่มีคำที่แสดง

Copyright by Mahidol University

การถ่ายโยงอยู่ อาจมีคำว่า เป็น หรือ คือ ปรากฏอยู่ บางครั้งอาจไม่มี “แบบเปรียบ” (เช่น ก คือ ข) อยู่ก็ได้

2.7.2 โวหารอุปมา (Simile) คือ การนำเอาเรื่องราวหรือสิ่งของอย่างใดอย่างหนึ่งไปเปรียบเทียบกับสิ่งอื่น เพื่อทำให้ลักษณะของเรื่องราวหรือสิ่งของนั้น ๆ มีความเด่นชัด และเป็นที่เข้าใจแจ่มแจ้งขึ้น โดยมีคำที่บ่งบอกการเปรียบเทียบ เช่น เหมือน ดุจ ราวกับ ประหนึ่ง ดุจ เปรียบเหมือน เป็นต้น สิ่งที่เป็นหลัก ซึ่งเรียกว่า อุปไมย จะมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งที่คล้ายคลึงกับสิ่งที่ถูกนำมาเปรียบ ซึ่งเรียกว่า อุปมา

2.7.3 โวหารบุคลาธิษฐาน (Personification) คือ การสมมุติให้สิ่งที่ไม่มีตัวตน ไม่มีกิริยาอาการ ให้มีอาการ มีพฤติกรรม ประหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่มีตัวตน มีชีวิตจิตใจเช่นเดียวกับบุคคล เป็นการปลุกให้มีชีวิตขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.7.4 โวหารอธิพจน์ (Hyperbole) คือ การกล่าวโลดโผนเกินกว่าที่จะเป็นจริงได้ แต่เป็นการกล่าวที่ให้ผลทางด้านจิตใจ ทำให้เกิดความซาบซึ้งไปกับเนื้อความที่มีน้ำหนักมากเช่นนั้น ผู้อ่านย่อมทราบดีกว่าคำกล่าวนั้นไม่มีทางเป็นจริงได้ แต่ก็ยังยอมรับฟังด้วยความรู้สึกประทับใจ ไม่ถือว่าเป็นการพูดโกหกแต่อย่างใด

ในการแสดงตลกอีสานนั้น ผู้แสดงได้นำเอาอุปมาโวหารมาใช้กันมาก ทั้งนี้เพื่อสร้างความตลกขบขันและสื่อให้ผู้ชมเข้าใจมากยิ่งขึ้นและง่ายขึ้น

2.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.8.1 ขจรเกียรติ มะกรทัต (2539) ได้ศึกษาเรื่อง “การสื่อความหมายเรื่องเพศจากการแสดงตลกผ่านสื่อวิดีทัศน์ พุทธศักราช 2538” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเข้าใจในกระบวนการสร้างความหมายเรื่องทางเพศ จากการแสดงตลกในสื่อวิดีทัศน์ และวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศที่ปรากฏในการแสดงตลกในสื่อวิดีทัศน์

ผลการวิจัยพบว่า การสื่อความหมายเรื่องเพศ ใช้ลักษณะของการสร้างความหมายโดยผ่านสัญญะ ซึ่งต้องมีการเข้ารหัสเพื่อเป็นมุขตลกอีกที สัญญะและรหัสที่ใช้ผู้เล่นตลกกับผู้ชมต้องมีความเข้าใจร่วมกัน จึงจะรู้สึกขบขัน ในการแสดงตลก ส่วนมากใช้การสื่อความหมายโดยนัย โดยใช้ลักษณะการพูดสองแง่และการแสดงออกทางอวัจนภาษาเพื่อสื่อความหมายเรื่องเพศ เนื้อหาพบจากการสื่อความหมายเรื่องเพศเกี่ยวกับอวัยวะเพศและวิธีการมีเพศสัมพันธ์

Copyright by Mahidol University

2.8.2 ชนัญญา ใยลออ (2544) ศึกษาเรื่อง "การสื่อสารอารมณ์ขันของนักแสดงตลกรายการโทรทัศน์ก่อนบ่ายคลายเครียด" โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบวิธีการนำเสนอรายการ และวิธีดำเนินการผลิตรายการโทรทัศน์ก่อนบ่ายคลายเครียด ตลอดจนศึกษาการแสดงตลกและการสื่อสารอารมณ์ขันของนักแสดงตลกในรายการดังกล่าว

ผลการวิจัยพบว่า รายการโทรทัศน์ก่อนบ่ายคลายเครียดใช้รูปแบบละครตลกนำเสนอ โดยใช้ละคร ลิเก โขน ล้อเลียนละคร ภาพยนตร์ เกมโชว์ที่กำลังอยู่ในกระแสความนิยม ล้อเลียนประเด็นทางสังคม และทางการเมือง รวมไปถึงการล้อเลียนวรรณคดี ละครพื้นบ้านทั้งของไทยและต่างประเทศ

ส่วนวิธีการแสดงตลก เป็นการนำเสนอแบบละคร โดยอาศัยโครงสร้างแบบกลุ่มซึ่งประยุกต์มาจากการสวดคฤหัสถ์ในอดีต และโครงสร้างของเนื้อหาเป็นโครงเรื่องที่ยืดหยุ่นเพื่อให้เกิดความหลากหลาย โดยการสื่อสารอารมณ์ขันมีองค์ประกอบคือ การเล่าเรื่อง การแสดง และบทสนทนาของนักแสดงตลกในการแสดง

2.8.3 มะลิ สำโรง (2543) ศึกษาเรื่อง "อารมณ์ขันจากการชมวิดีทัศน์การแสดงของวงดนตรีคณะเพชรพิณทอง" โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ทำให้เกิดอารมณ์ขันและอารมณ์ขันที่สะท้อนวิถีชีวิตของชาวอีสาน จากการชมวิดีทัศน์การแสดงของวงดนตรีคณะเพชรพิณทอง

ผลการวิจัยพบว่า การแสดงตลกของวงดนตรีคณะเพชรพิณทองใช้ถ้อยคำที่เป็นภาษาถิ่นอีสานพูดโต้ตอบกันอย่างละคร ประกอบกับบุคลิกเฉพาะตัว โดยนำเอาบรรยากาศและสภาพความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของชุมชนอีสาน มาดำเนินเป็นเรื่องราวชักจูงความสนใจของผู้ชมและผู้ฟัง เพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน รูปแบบการแสดงตลกแทรกอยู่ระหว่างการแสดงของนักดนตรีและนักร้องประกอบการเต้นของหางเครื่อง

ผู้แสดงตลกของวงดนตรีคณะเพชรพิณทอง ประกอบด้วยผู้แสดงชาย จำนวน 3 ถึง 5 คน อายุเฉลี่ยอยู่ในวัย 52 ปี ใช้มุขตลกจากความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละคนดำเนินเรื่องให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้ชม ด้วยกระบวนการตีแผ่ ประชดประชัน เปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย ให้แนวคิด แล้วสรุปประเด็นให้เห็นการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องตามครรลองของประเพณีวัฒนธรรมอีสาน วิธีคิดและการแสดงออกทางด้านเสียง รวมทั้งท่าทางที่แปลกใหม่ และสมจริงของผู้แสดงจึงมีส่วนทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

Copyright by Mahidol University

2.8.4 เมธา เสรีธนาวงศ์ (2539) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหา กลวิธีการนำเสนอมุขตลกของรายการโทรทัศน์และวิดีโอเทป” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ เนื้อหา และกลวิธีการนำเสนอมุขตลกของรายการตลกทางโทรทัศน์และวิดีโอเทป

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบของรายการตลกทางโทรทัศน์และวิดีโอเทปเป็นการผสมผสานกันระหว่างรูปแบบของ “จำอวด” และ “ละครย่อย” โดยจะมีลักษณะใดมากน้อยกว่ากันขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่าง ๆ ของการสร้างสรรค์รายการ ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้แสดง ข้อกำหนดทางสื่อโทรทัศน์และผู้ชมเป็นสำคัญ

ในส่วนของเนื้อหารายการตลกทางโทรทัศน์และวิดีโอเทป มุ่งนำเสนอเรื่องที่เป็นประเด็นของสังคมตามลำดับจากมากไปน้อย ในเรื่องสถาบันนันทนาการ สถาบันสื่อมวลชน สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันครอบครัว สถาบันการปกครอง และเรื่องที่เป็นประเด็นของบุคคลในเรื่องสังขาร เรื่องลามก

กลวิธีการนำเสนอมุขตลกของรายการตลกทางโทรทัศน์ เป็นการเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวัน การเล่นตลกกับกลไกของชีวิต การเล่นตลกกับภาษา การเล่นตลกกับความรู้สึก และการเล่นตลกกับสามัญสำนึก

2.8.5 วีระ แก่นเพชร (2538) ได้ศึกษาเรื่อง “การแสดงตลกในงานสื่อวิดีทัศน์ระหว่างปี พ.ศ. 2536-2537” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงกระบวนการผลิตและการนำเสนอการแสดงตลกในสื่อวิดีทัศน์ รวมถึงเทคนิคของสื่อวิดีทัศน์ที่นำมาใช้เสริมอารมณ์ของสื่อ และเพื่อทราบถึงโครงสร้าง รูปแบบ และเนื้อหาการแสดงตลกที่ปรากฏอยู่ในสื่อวิดีทัศน์

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการแสดงตลกแบ่งได้เป็น 3 แบบ คือ แบบที่มีแกนเรื่อง แบบที่ไม่มีแกนเรื่อง และแบบผสม ส่วนเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในวิดีทัศน์นั้น มีความหลากหลาย ส่วนใหญ่เป็นการเล่นตลกกับเรื่องราวในชีวิตประจำวัน ใช้การนำเสนอเนื้อหาในลักษณะบทเปิด การสร้างความหมายและสัญญะต่าง ๆ เป็นไปเพื่อสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ชมเป็นหลักโดยมิได้มีความหมายเพื่อการรณรงค์ใด ๆ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น แสดงให้เห็นว่า งานวิจัยนี้มีทิศทางการวิจัยไปในทางเดียวกัน กล่าวคือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหา และวิธีการนำเสนอการแสดงตลก โดยส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงตลกในสื่อวิดีทัศน์ ในส่วนของรูปแบบนั้น พบว่า มีความหลากหลาย โดยมีทั้งแบบที่มีแกนเรื่อง แบบที่ไม่มีแกนเรื่อง (จำอวด) และแบบผสม ส่วนเนื้อหาก็มีความหลากหลายเช่นเดียวกัน กล่าวคือ มุ่งเสนอประเด็นต่าง ๆ อาทิเช่น ประเด็นด้านสังคม

Copyright by Mahidol University

วัฒนธรรม ความเชื่อ เรื่องเพศ เป็นต้น โดยวิธีการนำเสนอนั้นเป็นไปในลักษณะบทเปิด มีการเล่นตลกกับเรื่องราวในชีวิตประจำวัน เล่นตลกกับภาษา เล่นตลกกับกลไกชีวิต เล่นตลกกับความรู้สึก และเล่นตลกกับสามัญสำนึก งานวิจัยดังกล่าวโดยส่วนใหญ่แล้ว จะใช้แนวคิดทฤษฎีการแสดงโดยบทเปิด และตรรกะของตลกเป็นกรอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการศึกษาที่ผู้วิจัยได้วางไว้

2.9 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง

2.9.1 ความเป็นมาของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง

2.9.1.1 ความเป็นมาของคณะเสียงอีสาน

คณะเสียงอีสานก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2518 โดยมีอาวทิดหลอด หรือนายมัยกิจ ฉิมหลวง อดีตดีเจเพลงลูกทุ่งชื่อดัง เป็นผู้ก่อตั้งและผู้จัดการวง ส่วนนกน้อย อุไรพร เป็นหัวหน้าวง แรกเริ่มเดิมทีคณะเสียงอีสานเป็นเพลงวงดนตรีลูกทุ่งธรรมดา ที่มีนกน้อย อุไรพร เป็นตัวเด่น ปิยะ จรบรี (2546: 5-6) กล่าวว่า “ทั้งคู่ช่วยกันปลุกปั้นวงเสียงอีสานอยู่หลายปี แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ยังคงลุ่ม ๆ ดอน ๆ จนกระทั่งปี 2524 จึงหยุดพักไปชั่วคราว แต่ช่วงที่พักวงยังคงมีเจ้าภาพอีกหลายรายที่ถามถึง จึงทำให้ทั้งคู่กลับมาทำวงอีกครั้ง ซึ่งวงเริ่มดีขึ้นและมีชื่อเสียงมากขึ้น”

เมื่อมีชื่อเสียงมากขึ้นเป็นลำดับ คณะเสียงอีสานจึงได้ออกอัลบั้มเพลง และพัฒนาวงมาเรื่อย ๆ ซึ่งตั้งแต่ปี 2537 เป็นต้นมา คณะเสียงอีสานมีงานแสดงถึง 8 เดือน หรือ 240 งาน โดยจะพักวงในช่วงเข้าพรรษาหน้าฝนประมาณ 4 เดือน เพื่อให้ลูกวงกลับไปทำไร่ทำนาที่บ้าน

ปัจจุบัน เสียงอีสานคือวงดนตรีลูกทุ่งหมอลำที่ใหญ่ที่สุดในโลก ประกอบด้วยลูกทีมกว่า 400 คน มีหางเครื่องประมาณ 175 คน นักดนตรีกว่า 50 คน นักร้องและนักแสดงตลกอีกประมาณ 20 คน นอกนั้นเป็นลูกทีมฝ่ายต่าง ๆ เช่น ฝ่ายเสื้อผ้า ฝ่ายทำครัว และฝ่ายยกเครื่องดนตรี เป็นต้น ตลกเสียงอีสาน ถือเป็นตลกที่ได้รับความนิยมมากที่สุดแห่งยุค เพราะมีการบันทึกออกมาจำหน่ายแล้วหลายชุด ผู้แสดงตลกของคณะเสียงอีสาน ประกอบไปด้วย

1. ปอยฝ้าย มาลัยพร หรือ ดวงจันทร์ มาลัย เกิดที่บ้านโนนสะอาด ต.อุดมพร อ.เฝ้าไร่ จ.หนองคาย เข้าเป็นสมาชิกวงเสียงอีสานในปี พ.ศ. 2538 เดิมรับบทบาทเป็นพระเอกหมอลำ เมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมา จึงได้พลิกบทบาทจากพระเอกมาเล่นเป็นตลก ปรากฏว่าได้รับความนิยมชมชอบจากแฟน ๆ อย่างสูง กลายเป็นจุดขายของวงเสียงอีสาน

2. พ่อใหญ่ชาลี หรือ เลื่อน วิเศษเพ็งค์ ยอดโฆษกหน้าเวทีเสียงอีสานจากบ้านโพนทัน ต.เชียงหวาง อ.เพ็ญ จ.อุดรธานี เคยเป็นหมอลำและนักร้อง ต่อมาหันมาเอาดีทางด้านเล่นตลก โดยเล่นอยู่วงดนตรีคณะพรศักดิ์ ส่องแสง ประมาณ 10 ปี จากนั้น ย้ายมาอยู่กับคณะ

Copyright by Mahidol University

สมหมายน้อย ดวงเจริญ ช่วงเวลาสั้น ๆ จึงย้ายมาประจำคณะเสียงอีสาน

3. ยายแหลม หรือ สมบัติ พิลาจันทร์ เป็นชาวบ้านโคกประกุง ต.หนองเรือ อ.โนนสัง จ.อุดรธานี เข้ามาเป็นสมาชิกวงเสียงอีสาน เมื่อปี 2525 ช่วงแรก ๆ ยายแหลมเล่นเป็นพระเอก จากนั้นจึงขยับมาเป็นพระรอง ก่อนจะผันตัวเองมาเล่นตลก

4. ยายจื้น หรือ สถิต ชั่งชัย เป็นชาวบ้านโนนหวาย อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี สถิตเข้ามาอยู่กับเสียงอีสานในช่วงแรกก็รับบทเป็นคอนวอย แบกเหล็กเวทีรื้อผ้าล้อมวง อยู่ 4 ปี จึงได้เล่นตลก

5. ยายยงค์ หรือ ประยงค์ วิชัยวงศ์ เป็นชาวบ้านหนองผักแว่น ต.เหล่าดอกไม้ อ.เชียงยืน จ.มหาสารคาม เป็นสมาชิกวงเสียงอีสานตั้งแต่ยุคบุกเบิก โดยรับบทพระเอกคู่กับนกน้อย อุไรพร ยายยงค์เล่นบทนี้มา 4 ปี จึงเปลี่ยนบทมาเรื่อย ๆ จากพ่อพระเอกก็มาเป็นตัวประกอบ และตัวตลก (ดงรัก พนมรุ้ง, 2545: 40-47)

นอกจากนี้ ยังมีผู้แสดงอื่น ๆ ด้วยไม่ว่าจะเป็นแม่นกน้อย ยายหา พ่อใหญ่โปก ยุ้ย เบิ้ม หรือแม้แต่สองพระเอกลูกแพร-ไหมไทย

2.9.1.2 ความเป็นมาของคณะเพชรพิณทอง

คณะเพชรพิณทองเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2514 โดยนายณรงค์ พงศ์ภาพ (หรือที่รู้จักกันดีในนามของ “นพดล ดวงพร”) อดีตนักร้องประจำวงจุฬารัตน์ และนายนคร พงศ์ภาพ วงนี้เป็นวงดนตรีลูกทุ่งที่พูดภาษาพื้นบ้านอีสานวงแรกวงเดียวในประเทศไทย ที่ตั้งมายาวนานที่สุด (เนตรนภา แก้วแสงธรรม, 2545: 13) เริ่มแรกคณะเพชรพิณทองไม่ประสบความสำเร็จเท่าใดนัก แต่นพดลและชาวคณะก็ต่อสู้มาเรื่อย และร่วมกันฟันฝ่าอุปสรรคอยู่ 7 ปี จึงเริ่มเป็นที่รู้จักของผู้ชมในภาคอีสาน และได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ในปี พ.ศ. 2519 ลุงแนบ หรือ ณรงค์ โกษาผล ได้เข้ามาร่วมงานกับนพดล จนกลายเป็นคู่หูที่ร่วมกันสร้างชื่อให้วงเพชรพิณทองโด่งดังทั่วภาคอีสาน ในช่วงปี พ.ศ. 2527-2528

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 เป็นต้นมา จนถึงช่วงก่อนเศรษฐกิจฟองสบู่แตก ถือว่าเป็นยุคทองของวงเพชรพิณทอง ปี พ.ศ. 2529 วงเพชรพิณทองได้รับโล่เกียรติคุณในฐานะที่ทำรายได้ในการขายเทปสูงสุด ไม่ว่าจะไปเปิดการแสดงที่ใด แฟนเพลงก็ต้อนรับอย่างล้นหลาม ช่วงแรกมีนพดล กับลุงแนบเป็นตัวชูโรง ต่อมามี หนิงหน่อง แท็กซี่ จ่อย จุกจิก และใหญ่ หน้ายาน มาเสริมทีมตลก ทำให้เพชรพิณทองได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว แต่ปัจจุบันนี้ วงเพชรพิณทองมีงานแสดงไม่ครบเดือนเหมือนเก่า มีผู้ชมจำนวนไม่มากนักในแต่ละคืนที่เปิดทำการแสดง ทั้งยังประสบปัญหาการขาดทุนอีกด้วย สมาชิกในวงบางคนก็แยกตัวออกไปตั้งคณะใหม่ บ้างก็เสียชีวิต

Copyright by Mahidol University

ไปแล้ว แม้จะตกเป็นฝ่ายรับ แต่นพดลก็ยังคงฮึดสู้ด้วยการทุ่มทุนกว่า 5 ล้านบาท ทำการปรับปรุงวงใหม่ ตอนนี้นพดลมีลูกวงทั้งหมดประมาณ 100 คน ซึ่งเขาตั้งไว้ไม่ให้เกินนี้ หากจำเป็นต้องเกินจะให้เกินได้ประมาณ 20 คน สาเหตุที่ต้องจำกัดจำนวนคนเพราะว่าได้คำนวณว่าต้องจ่ายค่าใช้จ่ายเท่าไหร่และต้องใช้คนเท่าไหร่ถึงจะคุ้ม ในวงมีนักร้องเกือบ 10 คน ไม่มีนักร้องนำ (คมชัดลึก, 2545: 7)

สำหรับผู้แสดงตลกตัวหลักที่ปรากฏในการแสดงที่ผู้วิจัยศึกษานั้น ได้แก่

1. นพดล ดวงพร หรือ ณรงค์ พงศ์ภาพ ชาวบ้านท่าวังหิน อ.เมือง จ.อุบลราชธานี เป็นผู้ก่อตั้งและเป็นหัวหน้าวง สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติให้เห็นผู้มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรม สาขาศิลปะการแสดง ประจำปี 2532

2. หนิงหน่อง หรือ สุดใจ เที่ยงตรงกิจ เกิดที่ อ.ศรีบุญเรือง จ.หนองบัวลำภู เรียนหมอลำกับครูพุทธา ค้าพลูเขียว ตั้งแต่อายุ 15 ปี และแสดงหมอลำมาตลอด เข้าร่วมแสดงตลกกับคณะเพชรพิณทองจนถึง พ.ศ. 2541

3. ใหญ่ หน้ายาน หรือ ต่วน แก้วหานาค สถานที่เกิดคือ อ.บ้านแท่น จ.ชัยภูมิ เริ่มต้นการแสดงด้วยการแสดงหมอลำและเข้าร่วมแสดงตลกกับคณะเพชรพิณทองเมื่อ พ.ศ. 2530 จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2541

4. จ่อย จุกจิก หรือ แหลมทอง เถื่อนโยธา เกิดที่บ้านแห่ อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม เริ่มต้นการแสดงด้วยการแสดงหมอลำ เป็นหัวหน้าคณะหมอลำ จนกระทั่ง พ.ศ. 2527 เข้าแสดงตลกร่วมกับวงเพชรพิณทอง จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตเมื่อเดือน พฤษภาคม 2542 (มะลิ สำโรง, 2543: 22)

นอกจากนั้น ยังมีผู้แสดงตลกคนอื่น ๆ ได้แก่ ลุงแนบ แท็กซี่ เป็นต้น

2.9.2 สถานที่แสดง

ทั้งคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทองต่างเปิดการแสดงสดในเวลากลางคืน โดยจะแสดงกลางแจ้งตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เช่น สนามหน้าศาลากลางจังหวัด สนามโรงเรียน ลานวัด หรือลานโล่งกว้าง เป็นต้น เนื่องจากในการแสดงแต่ละครั้ง จะมีผู้ชมเข้ามาชมมาก ทางคณะจึงต้องแสดงในสถานที่ที่กว้างขวาง เพื่อรองรับจำนวนผู้ชมที่จะหลั่งไหลเข้ามาชมการแสดง

2.9.3 ผู้ชม

กลุ่มผู้ชมของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง คือ คนทั่วไปทุกเพศทุกวัย ที่อยู่ในละแวกที่เปิดการแสดง หรือแม้แต่จังหวัดใกล้เคียง ส่วนใหญ่แล้วผู้ชมจะเป็นคนอีสานเพราะทั้งสองคณะใช้ภาษาอีสานในการแสดง

Copyright by Mahidol University

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสาน” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาตัวสาร (Messages) เพื่อพิจารณาถึงเนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาที่นักแสดงตลกนำเสนอ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอการศึกษาเป็น 2 ส่วน อันได้แก่ ส่วนของการวิเคราะห์เนื้อหาและส่วนของการวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลก

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จากการสำรวจประชากรที่จะศึกษา พบว่า วิซีดีตลกอีสานของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง ที่ออกวางจำหน่ายในปี พ.ศ. 2545 มีจำหน่ายทั้งสิ้น 27 ชุด แบ่งเป็น คณะเสียงอีสาน 6 ชุด ชุดละ 1 แผ่น และคณะเพชรพิณทอง 21 ชุด ประกอบด้วย วีซีดีชุดละ 2 แผ่น จำนวน 8 ชุด และชุดละ 1 แผ่น จำนวน 13 ชุด และเพื่อให้จำนวนแผ่นวีซีดี/ชุด ที่จะศึกษามีจำนวนเท่ากัน ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะชุดที่เผยแพร่ด้วยวีซีดี 1 แผ่นเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยเลือกมา 6 ชุด โดยมีเกณฑ์ในการเลือก คือ

1. เลือกชุดที่ไม่ซ้ำกับชุดที่ มะลิ สำโรง (2543) ศึกษา
2. เลือกชุดที่มีเนื้อหาการแสดงไม่ซ้ำกันมากนัก (ผู้วิจัยได้ซื้อมา และเปิดชมเนื้อหาการแสดงทั้งหมด)

ดังนั้น จึงมีจำนวนชุดที่ผู้วิจัยจะศึกษา รวมทั้งสิ้น 12 ชุด แบ่งเป็นคณะเสียงอีสาน 6 ชุด และคณะเพชรพิณทอง 6 ชุด

Copyright by Mahidol University

3.2 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แหล่งข้อมูลจากแผ่นวีซีดีบันทึกการแสดงสด และแหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

3.2.1 แหล่งข้อมูลจากแผ่นวีซีดีบันทึกการแสดงสด

การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการนำเสนอมุขตลกในครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์จากวีซีดีบันทึกการแสดงสดของคณะเสียงอีสาน และคณะเพชรพิณทอง ที่ผู้วิจัยได้ซื้อมาจากร้านจำหน่ายปลีกเพื่อดูและศึกษาวิเคราะห์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเฉพาะชุดที่แสดงจบในแผ่นเดียวเท่านั้น ดังนั้น จำนวนวีซีดีที่จะศึกษาจึงมีทั้งสิ้น 12 แผ่น แบ่งเป็น คณะเสียงอีสาน จำนวน 6 แผ่น และคณะเพชรพิณทอง 6 แผ่น ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

3.2.1.1 ตลกคณะเสียงอีสาน ชุดที่ 1-6

3.2.1.2 เพชรพิณทอง ชุด - ฮาสนั่นเพลงสนุก
- หนิงหน่องฝรั่งดอง
- ฮาสำหมะปี๋
- ลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง
- หนิงหน่องยุ่งไม่เลิก
- สตริงบ้านนอก

3.2.2 แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหา กลวิธีการใช้ภาษา และกลวิธีที่เกี่ยวกับการแสดงตลก จากเอกสารและงานวิจัยอีกด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการวิเคราะห์ โดยรวบรวมจาก 8 แหล่ง ดังต่อไปนี้

3.2.2.1 ห้องสมุดสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล

3.2.2.2 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล

3.2.2.3 สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2.2.4 ห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2.2.5 หอสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Copyright by Mahidol University

3.2.2.6 ห้องสมุดคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3.2.2.7 ห้องสมุดสภาวิจัยแห่งชาติ

3.2.2.8 สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดศึกษาเนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสานจากวีซีดีบันทึกการแสดงของคณะตลกที่ผู้แสดงเป็นคนอีสานและใช้ภาษาถิ่นอีสานในการแสดง จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า มีวีซีดีลักษณะเช่นนี้วางจำหน่ายอยู่ทั่วไป และจากการสอบถามร้านจำหน่ายปลีกรายใหญ่บริเวณบ้านหม้อ คลองถม และสะพานเหล็ก ได้แก่ ร้าน BKP 1990 ร้านสมยิ่งเจริญ ร้านพี เอส ออดิโอแอนด์ซาวด์ และร้าน Planet Media พบว่า คณะที่ใช้ภาษาถิ่นอีสานในการแสดงและเป็นที่นิยมสูงสุดในขณะนี้ คือ คณะเสียงอีสาน และคณะเพชรพิณทอง

จากนั้น ผู้วิจัยนำวีซีดีบันทึกการแสดงสดของคณะตลกที่ใช้ภาษาถิ่นอีสานทั้งหมด 12 แผ่น มาเปิดดู พร้อมทั้งทำการจดบันทึกข้อมูลในแบบบันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยบันทึกโครงเรื่องของแต่ละเรื่อง ลักษณะเนื้อหารวมทั้งกลวิธีการใช้ภาษา เพื่อนำไปวิเคราะห์ในส่วนของเนื้อหาและการใช้ภาษาในภายหลัง

ในวีซีดีการแสดงตลกของคณะเสียงอีสานและเพชรพิณทองนั้น มีระยะเวลาในการแสดงตลกไม่เท่ากัน กล่าวคือ คณะเสียงอีสานมีระยะเวลาแสดงโดยเฉลี่ย 73.09 นาที โดยจะมีการแสดงตลกสลับกับการร้องเพลงซึ่งมีหางเครื่องเต้นประกอบ แบ่งเป็นการแสดงตลก 65.97 นาที และเพลง 6.79 นาที ส่วนคณะเพชรพิณทองนั้น มีระยะเวลาแสดง 68.46 นาที แบ่งเป็นการแสดงตลก 41.83 นาที และเพลง 26.50 นาที ซึ่งผู้วิจัยเก็บเฉพาะช่วงที่เป็นการแสดงตลกเท่านั้น

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา การใช้ภาษา และการนำเสนอมุขตลกนั้น ผู้วิจัยได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นต่าง ๆ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการนำเสนอมุขตลกดังต่อไปนี้

Copyright by Mahidol University

3.4.1 ด้านเนื้อหา

โครงสร้างของเนื้อหา วิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีการแสดงโดยบทเปิดเป็นกรอบแนวคิด โดยมีประเด็นวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยได้แนวทางจากการศึกษางานวิจัยของวีระ แก่นเพชร (2538) อันได้แก่

- การแสดงแบบเปิด
- การแสดงแบบมีแกนเรื่อง
- การแสดงแบบผสม

เนื้อหา กำหนดโดยใช้แนวทางจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นวิเคราะห์ที่ได้แนวทางจากการศึกษางานวิจัยของวีระ แก่นเพชร (2538) เมธา เสรีธนาวงศ์ (2539) และมะลิ สำโรง (2543) จากนั้น จึงนำมาปรับให้สอดคล้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ ประเด็นดังกล่าวได้แก่

- เรื่องเพศ เรื่องลามก
- ปมด้อยหรือความพิการของร่างกาย
- การดัดแปลงเนื้อเพลง/ล้อเลียนเพลง
- การล้อเลียน/เสียดสี (เช่น เหตุการณ์ดังในสังคม โฆษณา บุคคล เป็นต้น)
- ความตาย โรคภัยไข้เจ็บ
- ความรัก การหาคู่ครอง
- สามี-ภรรยา
- ครอบครัว
- เรื่องส่วนตัวของผู้แสดง
- การพูดถึงสถานที่ที่แสดง
- อายุ สังขาร
- เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย
- การรณรงค์ในเรื่องต่าง ๆ
- อาชีพ
- การประกวด/คัดเลือก

Copyright by Mahidol University

3.4.2 ด้านภาษา

ใช้แนวคิดต่าง ๆ ทั้งของนักวิชาการและจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาจัดเป็นประเด็นต่าง ๆ โดยนำแนวคิดจากงานวิจัยของกิตติพัฒน์ ลิมพะสุต (2544) ขจรเกียรติ มะกรทัต (2538) วีระ แก่นเพชร (2538) และมะลิ สำโรง (2543) รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการเล่นคำ และแนวคิดเกี่ยวกับอุปมาโวหาร มาปรับให้สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ ประเด็นดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

- คำผวน
- การใช้ภาษาต่างประเทศ
- คำที่มีสัมผัสคล้องจอง
- คำหยาบ คำลามก
- คำสแลง
- การเล่นคำ
- โวหารอุปมา

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาและภาษาในการแสดงตลกอีสานนี้ วิเคราะห์โดยผู้วิจัยซึ่งมีภูมิลำเนาเป็นคนอีสาน สามารถฟัง-พูดภาษาอีสานได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ถึงกลยุทธ์ที่ผู้ส่งสาร (Senders) พยายามส่งไปให้ผู้รับสาร (Receivers) เท่านั้น

จากประเด็นด้านเนื้อหาและภาษา ผู้วิจัยจะนำมาจัดหมวดหมู่ไว้ใน “การนำเสนอมุขตลก” โดยใช้แนวคิดเรื่องตรรกะของตลกเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง เพื่อวิเคราะห์ว่า เนื้อหาและภาษาที่ตลกนำมาแสดงนั้นเป็นไปตามตรรกะของตลกในแบบใด อันได้แก่

- การเล่นตลกกับภาษา
- การเล่นตลกกับสามัญสำนึก
- การเล่นตลกกับความรู้สึก
- การเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวัน
- การเล่นตลกกับกลไกชีวิต

Copyright by Mahidol University

3.6 การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลการศึกษาที่ได้มานำเสนอเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ ในบทที่ 4 ลักษณะเนื้อหา ซึ่งแบ่งเนื้อหาเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก จะเป็นการวิเคราะห์โครงสร้างของเนื้อหาแสดงตลก ซึ่งผู้วิจัยแบ่งประเภทโดยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการแสดงโดยบทเปิด ส่วนที่สอง เป็นการแบ่งประเภทของเนื้อหา โดยใช้กรอบแนวคิดจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นตัวกำหนด ส่วนประเภทที่นอกเหนือจากงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมเข้ามาภายหลัง ในบทที่ 5 นั้น จะเป็นการนำเสนอกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกโดยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์

Copyright by Mahidol University

บทที่ 4
ลักษณะเนื้อหา

ในบทที่ 4 นี้จะเป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ลักษณะเนื้อหาในการแสดงตลกอีสาน เพื่อที่จะศึกษาว่าเนื้อหาที่ตลกอีสานนำมาแสดงนั้นมีลักษณะอย่างไร และเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไรบ้าง โดยศึกษาถึงโครงสร้างของเนื้อหาก่อนว่ามีรูปแบบอย่างไร ซึ่งจะใช้ทฤษฎีการแสดงโดยบทเปิดเป็นกรอบแนวคิด จากนั้นจึงวิเคราะห์ถึงลักษณะเนื้อหาว่าเป็นแบบใดบ้าง

4.1 โครงสร้างของเนื้อหา

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการแสดงของคณะเสียงอีสานมักจะซ้ำกัน เพียงแต่เปลี่ยนคำพูดไปบ้าง ส่วนคณะเพชรพิณทองนั้น รูปแบบการแสดงจะไม่ซ้ำกันเท่าใดนัก สรุปได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

4.1.1 การแสดงแบบเปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง

4.1.2 การแสดงแบบมีแกนเรื่อง

4.1.3 การแสดงแบบผสม

4.1.1 การแสดงแบบเปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง

เป็นโครงสร้างของเนื้อหาที่ใช้กันมากในการแสดงของทั้งสองคณะ รูปแบบการแสดงเช่นนี้จะไม่มีแกนหลักอะไร ผู้แสดงมักจะสนทนาโต้ตอบระหว่างกันและโยนมุขสลับกันไปเรื่อย ๆ โดยมีผู้แสดงหลักคอยดำเนินเรื่อง รับส่งมุขและโยงให้เข้าเรื่องต่อไป หรือบางครั้งก็เปลี่ยนมุขไปเลย ดังเช่นในคณะเสียงอีสาน มีพ่อใหญ่ชาลี ซึ่งเป็นโฆษกประจำวง เป็นผู้ดำเนินเรื่อง ส่วนคณะเพชรพิณทองนั้น โดยส่วนใหญ่แล้ว นพดล (เป็นโฆษกของวงเช่นกัน) จะเป็นตัวหลักของคณะ ซึ่งมีบทบาทในการแสดงบางชุดเท่านั้น แต่ในบางชุด ผู้แสดงก็รับส่งมุขกันได้เอง แสดงให้เห็นถึงความสามารถ ตลอดจนไหวพริบปฏิภาณของผู้แสดงได้เป็นอย่างดี

ในการแสดงแบบเปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่องนี้ โครงสร้างของเนื้อหาหลัก ๆ ปรากฏดังตารางที่ 1

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 1 โครงสร้างของเนื้อหาหลักในการแสดงแบบเปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง

คณะเสียงอีสาน	**คณะเพชรพิณทอง**
1. การพูดคุยกับนักดนตรี ผู้ชม แซวผู้ชม	1. การพูดคุยกับนักดนตรี ผู้ชม
2. การร้องเพลง ลำ	2. การร้องเพลง ลำ
3. การแสดงประกอบเพลง	3. การแสดงประกอบเพลง
4. การถามข่าวคราว	4. การเล่าเรื่องราว เช่น ครอบครัว ความตระหนี่ของผู้แสดง การบวช การเดินทาง เป็นต้น
5. การเล่นดนตรี	5. การสนทนาเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศ
	6. การสัมภาษณ์นักร้อง หางเครื่อง
	7. การพูดเรื่องอาชีพ

จากตารางที่ 1 แสดงถึงหลักใหญ่ ๆ ของโครงสร้างของเนื้อหาการแสดงแบบเปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง ที่พบมากและคล้ายคลึงกัน ในการแสดงทั้ง 12 ชุดของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง จะเห็นได้ว่า โครงสร้างเนื้อหาหลักของทั้งสองคณะคล้ายคลึงกันในบางประเด็น อันได้แก่ การพูดคุยกับนักดนตรีและผู้ชม การแสดงประกอบเพลง และการร้องเพลง ลำ โดยที่รายละเอียดของเนื้อหาจะแตกต่างกันออกไป

จากการศึกษา พบว่า คณะเสียงอีสานไม่ได้ใช้การแสดงแบบเปิดเพียงอย่างเดียว แต่ใช้การแสดงแบบผสมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป ส่วนคณะเพชรพิณทองใช้การแสดงแบบเปิดใน 4 ชุด คือ หนิงหน่องยุ่งไม่เลิก ฮาสนั่นเพลงสนุก หนิงหน่องฝรั่งดอง และสตริงบ้านนอก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

<u>เพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก</u>

เริ่มจาก - นพดลกล่าวถึงนักร้องที่เพิ่งร้องเพลงจบไป

- หนิงหน่องออกมาแสดงก่อนเวลา นพดลจึงต่อว่าหนิงหน่องตอบเกินเลยไปได้เรื่อย ๆ

- นพดลพูดเรื่องความรู้ของหนิงหน่อง หนิงหน่องจึงพูดถึงชื่อและความรู้ของตัวเอง

- การประกอบอาชีพ การเดินทาง

- หนิงหน่องร้องเพลง

Copyright by Mahidol University

- หนิงหน่องพูดถึงน้องชายของตนที่อยู่ประเทศญี่ปุ่น
- เล่นมุขสนทนาภาษาญี่ปุ่น
- น้องชาย (แท็กซี่) ร้องเพลงญี่ปุ่น
- แท็กซี่พูดถึงน้องสาวว่าเสียงดี
- ใหญ่จีบน้องสาวและพูดถึงเรื่องอาชีพที่จะทำเพื่อหาเลี้ยงน้องสาว
- เข้ามุขแปลงเพลงโดยกล่าวถึงนักร้อง แล้วร้องเพลง

<u>เพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก</u>

เริ่มจาก
- ลูกเขยนินทาพ่อตา
- การบวช
- การเลี้ยงเป็ด
- ความตระหนี่ของผู้แสดง
- การชมการแสดงหมอลำ
- การจ้างหมอลำเรื่องต่อกลอน

<u>เพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง</u>

เริ่มจาก
- การสนทนาภาษาอังกฤษ
- หนิงหน่องร้องเพลง
- ความรัก
- ใหญ่ชวนหนิงหน่องไปรับประทานอาหาร
- การพูดคุยกับนักร้องหญิง

<u>เพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก</u>

เริ่มจาก
- การแสดงดนตรี
- หนิงหน่องเล่าเรื่องเกี่ยวกับแว่นตา
- การร้องเพลงแปลง เต้นเลียนแบบไมเคิล แจ็คสัน
- การแต่งกลอนลำของจ่อย
- การอัดแผ่นเสียงให้นักร้อง
- การสัมภาษณ์นักร้อง

Copyright by Mahidol University

- การหาคู่ให้นักร้อง
- การพูดคุยกับหางเครื่อง

4.1.2 การแสดงแบบมีแกนเรื่อง

เป็นการแสดงที่กำหนดให้มีแกนเรื่อง เพื่อนำมาใช้กับการแสดงที่มีระยะเวลานาน โดยเรื่องดังกล่าวจะอยู่ในรูปแบบของละคร แต่งเรื่องขึ้นใหม่ หรือนำเอาวรรณกรรมพื้นบ้านมาดัดแปลงใหม่

จากการศึกษา พบว่า คณะเสียงอีสานใช้การแสดงแบบมีแกนเรื่องในชุด 1 และ 3 โดยชุด 1 มี 2 แกนเรื่อง และชุด 3 มี 2 แกนเรื่อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เสียงอีสาน ชุด 1 ประกอบด้วยการแสดงแบบมีแกนเรื่อง 2 แกนเรื่อง ได้แก่

1) การแข่งขันว่ากลอนสารภัญญ์

ใช้การดำเนินเรื่องโดยจัดแข่งขันว่ากลอนสารภัญญ์ขึ้นให้ผู้สูงอายุจากหลายหมู่บ้านมาแข่งขันกัน ในเรื่องมีผู้สูงอายุ 5 คน จาก 5 หมู่บ้าน คือ ยายยงค์ (บ้านลับแล) ยายหา (บ้านหนองตาโพน) ยายจื้น (บ้านกุดปลาขาว) ยายฝ้าย (บ้านทุ่งคำน้ำแซบ) และยายหมา (บ้านบุ่งหวาย) ในครั้งแรกกำหนดให้ว่ากลอนสารภัญญ์โรคฉี่หนู แต่ตัดสินยาก จึงเปลี่ยนกติกาเป็นให้แต่ละคนว่ากลอนของตัวเอง คะแนนจะได้จากกลอนดี เสียงดี และมารยาทดี ยายยงค์เริ่มก่อน โดยว่ากลอนรองเท้าหน้าห้อง ยายจื้นว่ากลอนน้ำตาผ่าเหล่า ยายหมาว่ากลอนหัวใจคิดฮอด ยายหาว่ากลอนดำขี่หลี่ แต่ถูกปรับแพ้เพราะตด ส่วนยายฝ้ายว่ากลอนมอเตอร์ไซค์ฮ่าง ซึ่งถูกใจกรรมการ ยายฝ้ายจึงได้ที่ 1 ไป ส่วนที่ 2, 3, 4 ยังไม่ตัดสิน รอบที่ 2 ชาลีจึงให้ฟ้อนเพื่อเอาคะแนนมาเพิ่มของเดิมที่มีอยู่ แต่ยายจื้นฟ้อนจนตกเวที เรื่องจึงจบไป

2) เพื่อนพบเพื่อน

ใช้การดำเนินเรื่องโดยยายยงค์ซึ่งอ้างว่าถูกข่มขืนพลัดหลงกับเพื่อน (ยายฝ้าย) ที่มาจากศรีมหาโพธิ์ จึงออกตามหา พอพบกับยายฝ้าย ทั้งสองถามข่าวคราวกัน คุยกันเรื่องลูกสะใภ้ ลูกเขย (ทิดหลอด) นกน้อยจึงโกรธฝ้ายหาว่าเล่นเกินเลย ฝ้ายวิ่งหนีไปหายงค์ ยงค์วิ่งหนีด้วยแต่ก้าวพลาด ล้มลง พยาบาลจื้นซึ่งมีท่าทางไม่สมประกอบจึงออกมารักษายงค์

Copyright by Mahidol University

เสียงอีสาน ชุด 3 ประกอบด้วยการแสดงแบบมีแกนเรื่อง 2 แกนเรื่อง ได้แก่

1) การเล่นกล

แหลมกับจื้นแสดงเป็นพ่อกับลูกกัน ทั้งคู่ออกมาเล่นกล แต่จื้นเข้าใจผิดคิดว่าเป็นการเล่นโกน (โพรง, ช่องที่กลวงเข้าไป) จึงเอาท่อพีวีซีออกมาเล่น สุดท้ายยายยงค์ลองเอาแขนสอดเข้าไปในท่อแบบที่จื้นทำ จึงทำให้แขนติดอยู่ในท่อ ดึงออกมาไม่ได้ เมื่อดึงท่อออกจากแขนยงค์ได้ ปอยฝ้ายจึงแนะนำให้เล่นกลแบบอื่น จื้น แหลม และปอยฝ้าย จึงเล่นกลพรายดำ โดยเริ่มแรกให้แหลมเป็นร่างทรงแล้วแสดงท่าทางว่าพรายดำเข้าสิงตน จื้นถามอะไรก็ตอบได้ แต่สุดท้ายตอบไม่ได้ ชาลีจึงมาถามแทนจื้น แหลมก็ตอบคำถามไม่ได้อีก จื้นจึงให้ปอยฝ้ายมาเป็นพรายดำแทนแหลม ปอยฝ้ายสามารถตอบคำถามได้ทุกคำถาม ชาลีเลยให้เงินเป็นรางวัล แหลมอยากเล่นบ้างจึงมาเป็นพรายดำอีกครั้ง แต่ในครั้งนี้ จื้นเปลี่ยนเป็นเล่นแบบอภินิหาร โดยให้แหลมนอนลงแล้วจื้นจะปาดคอ ท้ายที่สุด โปก (แสดงเป็นตำรวจ) ก็ออกมาจับจื้น

2) ก่องข้าวน้อยน้อยฆ่าแม่ภาคพิศดาร

เรื่องราวเริ่มขึ้นจากปอยฝ้าย (แสดงเป็นแม่ภรรยาของหา) และหา (แสดงเป็นลูกเขยปอยฝ้าย) เดินทางมาจ้างคณะหมอลำเพื่อไปลำในงานศพของสามีปอยฝ้าย ปรากฏว่าคณะที่จ้างเป็นคณะของยงค์ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทปอยฝ้าย ปอยฝ้ายและหาจึงตกลงให้ยงค์ลำเรื่องก่องข้าวน้อยฆ่าแม่ โดยยงค์แสดงเป็นยายทอง มีลูกชายชื่อทอง (แสดงโดยแหลม) และลูกสาวชื่อล่อยทอง (แสดงโดยจื้น) ฝ่ายลูกชายออกไปไถนาแต่เช้า ยายทองจึงเรียกล่อยทองมา เพื่อให้นำก่องข้าวไปส่งให้ทอง หาจึงบอกยงค์ว่าลำผิด เพราะตามเนื้อเรื่องเดิม ยายทองต้องไปส่งข้าวเอง ยงค์จึงต้องไปส่งข้าวให้ทองเอง

ข้างฝ่ายทองซึ่งกำลังไถนาอยู่โดยสมมุติให้จื้นเป็นควาย (จื้นถูกแหลมแกล้งให้บาดเจ็บบ่อยครั้ง) ก็รอคอยว่าเมื่อไหร่แม่จะมาส่งข้าว พอยายทองมาถึง ทองจึงต่อว่าว่ามาส่งข้าวช้าและกระติบข้าวยังมีขนาดเล็กอีก ทองโมโหจะฆ่าแม่ แต่ยายทองเตรียมมีดมาด้วยเพราะรู้ว่าตามท้องเรื่อง ตนจะต้องถูกลูกฆ่า แต่แหลมก็แย่งมีดมาได้ พอจะฆ่ายายทอง ยายทองก็บอกให้ไปฆ่าคนขายก่องข้าวเพราะขายก่องข้าวน้อยให้กับตน เมื่อคนขายก่องข้าวปรากฏตัว ทองจะเข้าไปฆ่า คนขายจึงบอกให้ไปฆ่าคนสานก่องข้าวแทนเพราะคนสานก่องข้าวสานก่องเล็ก พอได้ยินดังนั้นทองจึงถามหาคนสานก่องข้าว ชาลีชี้ไปที่หา ทองจึงจะเข้าไปฆ่าหา หาบอกให้ไปฆ่าคนจักตอกอีกทอดหนึ่ง ซึ่งก็คือชาลีที่เป็นโฆษกประจำวง พอทองจะฆ่า จื้นซึ่งถูกแหลมแกล้งให้ได้รับบาดเจ็บก็วิ่งออกมาเอาไม้ตีแหลม จื้นจึงถูกโปก (แสดงเป็นตำรวจ) จับเข้าคุก

Copyright by Mahidol University

4.1.3 การแสดงแบบผสม

เป็นการใช้การแสดงแบบเปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง ร่วมกับแบบมีแกนเรื่อง กล่าวคือ บางช่วงของเนื้อหาจะไม่มีแกนหลักอะไร ในบางครั้งผู้แสดงจะพูดคุยกับผู้ชม หรือสนทนาโต้ตอบกันเองแล้วโยนมุขไปเรื่อย ๆ โดยมีผู้ดำเนินรายการเป็นผู้ปูเรื่องราว จากนั้น จึงโยงหรือตัดเข้าหาแกนเรื่องที่จะแสดงต่อไป โครงสร้างเนื้อหาในลักษณะนี้ พบในคณะเสียงอีสาน 4 ชุด คือ ชุด 2 และชุด 4-6 ส่วนคณะเพชรพิณทองพบในชุดฮาสำหมะปี๋ และลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง โดยคณะเสียงอีสานจะใช้การแสดงแบบเปิดแทรกอยู่ในการแสดงแบบมีแกนเรื่อง รายละเอียดปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 โครงสร้างของเนื้อหาการแสดงแบบผสม

คณะ / ชุด	โครงสร้างของเนื้อหา	ลักษณะเนื้อหา
เสียงอีสาน ชุด 2	เปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง	1. นกน้อยกล่าวเปิดการแสดง ขอบคุณผู้ชม และประกาศรับสมัครนักร้อง นักแสดง 2. ยายจี้นพูดคุยกับนักดนตรี 3. ยายจี้นพูดคุยกับชาลีเรื่องการเดินทาง
	แกน	1. ยายจี้นจะเอาหลาน (มอด) มาฝากเข้าวงของนกน้อย นกน้อยจึงให้มอดร้องเพลงให้ฟัง สุดท้ายก็ตกลงรับมอดไว้ ยายจี้นขอสมัครเป็นแม่ครัวในวงด้วย ซึ่งนกน้อยก็รับไว้เช่นกัน ทั้งสองจึงกลับไปเอาเสื้อผ้า 2. เบิ้ม (แสดงเป็นพ่อตาบอด) ยงค์ (แม่ตาบอด) และปอยฝ้าย (ลูก) ปรากฏตัว
	เปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง	ปอยฝ้าย ยงค์ นกน้อย ชาลี พูดคุยกับผู้ชมที่เอาเงินมาให้แหลมออกมาเอาเงิน และอวยพรให้ผู้ชม
	แกน	ชาลีถามที่มาของยงค์และฝ้าย และให้ร้องลำแลกเปลี่ยนกับการขอทาน ทั้งสองคุยโวโอ้อวดเรื่องความสามารถในการลำของตนและบอกว่ารู้จักนกน้อยเป็นอย่างดี พอนกน้อยออกมา ปอยฝ้ายจึงขอเปิดคอนเสิร์ตคณะเสียงอีลาน พ่อแม่ลูกจึงแสดงความสามารถของตน

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 2 โครงสร้างของเนื้อหาการแสดงแบบผสม (ต่อ)

คณะ / ชุด	โครงสร้างของเนื้อหา	ลักษณะเนื้อหา
เสียงอีสาน ชุด 2	เปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง	1. ผู้ชมเอาเงินมาให้ ยงค์แซวผู้ชม 2. ชาลีพูดคุยกับผู้ชมที่ขอเพลง
เสียงอีสาน ชุด 4	เปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง	การแสดงหมอลำ โดยมีฝ่ายหญิงเป็นหมอลำกลอนซิ่ง ฝ่ายชาย (จื้น) เป็นหมอลำกลอนชัก และปอยฝ้ายเป็นหางเครื่อง มีการสอยแทรกในการแสดงหมอลำด้วย สุดท้ายฝ่ายหมอลำกลอนซิ่งและหมอลำกลอนชักทะเลาะกัน
	เปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง	1. ชาลีพูดคุยกับยายจื้น ถามที่มาของยายจื้น 2. ยายจื้นเล่าเรื่องการเดินทางของตน
	แกน	ยายจื้นตามหาหลาน (มอด) พอมอดออกมาก็ร้องเพลง ยายจื้นกล่าวว่าตนก็ร้องเพลงได้ดี จึงร้องเพลงและเต้นเลียนแบบลูกแพร – ไหมไทย นกน้อยเลยตกลงรับยายจื้นไว้ในคณะด้วย นอกจากจื้นแล้วก็มีคนอื่นมาสมัครไว้ด้วย คือ ปอยฝ้าย ยงค์ หา ปุ๊ย นกน้อยจึงให้แสดงความสามารถ โดยปุ๊ยสามารถลำเป็นได้ทั้งนางเอกและพระเอก
	เปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง	1. แหลมใส่ชุดนักเรียนเดินออกมาพร้อมเพื่อน ๆ อีก 4 คน ปอยฝ้ายและชาลีจึงแซวเรื่องการแต่งกายของแหลม 2. ปอยฝ้ายเล่าเรื่องพ่อกับแม่ (เป็นนิทานก้อม)
	แกน	ชาลีกล่าวถึงวัฒนธรรมของภาคอีสาน ได้แก่ 1. หนังตะลุง ยงค์สมมุติตัวเองเป็นปลัดตื้อและแสดงท่าทางแบบตัวหนังตะลุงที่ถูกเชิด 2. บุญผะเหวต ยงค์กับปอยฝ้ายแสดงตัวอย่างการเทศน์มหาชาติ โดยยงค์เป็นนางผุสดี ส่วนปอยฝ้ายเป็นพระอินทร์

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 2 โครงสร้างของเนื้อหาการแสดงแบบผสม (ต่อ)

คณะ / ชุด	โครงสร้างของเนื้อหา	ลักษณะเนื้อหา
เสียงอีสาน ชุด 4	เปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง	ยายจื้นกล่าวทักทายผู้ชม พูดคุยกับชาลี
เสียงอีสาน ชุด 5	แกน	ยายจื้นถามข่าวคราวหลาน (มอด) ที่ตนเคยนำมาฝากไว้ และพูดถึงหลานอีกคน (ยุ้ย) เมื่อยุ้ยปรากฏตัว ยายจื้นจึงให้ลำให้ฟังเผื่อว่านกน้อยจะรับเข้าร่วมวงด้วย พอยุ้ยลำเสร็จ ชาลีจึงกล่าวว่านักร้องหมอลำต้องมีเอกลักษณ์ประจำตัวเหมือนอย่างลูกแพร– ไหมไทย จื้นจึงเลียนแบบท่าเต้นของทั้งคู่ เลียนแบบท่าเต้นและร้องแปลงเพลงของไมเคิล แจ็คสัน ต่อมายายจื้นเรียกหามอด มอดออกมาและเล่าให้ฟังว่า ทางวงอัดแผ่นเสียงให้แล้ว ชาลีเห็นว่ายายจื้นร้องเพลงยังไม่จบจึงให้ร้องอีก จื้นจึงร้องเพลงตลกตกฮ้าน
	เปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง	1. ยายจื้นพยายามจะใส่ผ้าถุงแต่ใส่ไม่ได้ นกน้อย ปอยฝ้าย ชาลี จึงมาช่วย 2. ปอยฝ้ายเล่นแอคคอร์เดียน ทุกคนเข้ามาจับแล้วชักกระตุก ต่างฝ่ายต่างถูกแซวเรื่องส่วนตัว 3. แหลมปรากฏตัว ทุกคนแซวแหลมเรื่องการแต่งกาย
	แกน	แหลมมาขอร่วมแสดงในวงด้วย ชาลีจึงจะให้แสดงความสามารถ เพราะคนอื่น ๆ ต่างก็มีความสามารถทุกคน เช่น มอด ร้องเพลงเลียนเสียงนักร้องดัง ๆ และพูดเลียนเสียงคนได้เหมือน แหลมจึงแสดงความสามารถพิสูจน์โดยการเล่นละครกับปอยฝ้าย และนกน้อย สุดท้ายถูกนกน้อยตบหน้าล้มลง
	เปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง	1. ยงค์กับหาแต่งตัวเป็นพระกับแม่ชีออกมาเพราะเห็นว่าไม่ได้แสดงสักที 2. ทุกคนเล่นเกมส์ทายใจ พูดคุยโต้ตอบกับไปมา

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 2 โครงสร้างของเนื้อหาการแสดงแบบผสม (ต่อ)

คณะ / ชุด	โครงสร้างของเนื้อหา	ลักษณะเนื้อหา
เสียงอีสาน ชุด 6	เปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง	1. นักแสดงแต่ละคนแนะนำตัว 2. ยายจื้นกับชาลีพูดคุยเรื่องนักร้อง
	แกน	ยายจื้นถามข่าวคราวหลาน (มอด) และจะเอาหลานอีกคน (ยุ้ย) มาฝากไว้อีก พอยุ้ยออกมา ชาลีจึงให้ยุ้ยร้องเพลงต่างประเทศให้ฟัง จากนั้น ยายจื้นบอกว่าอยากดูการเต้นของนักร้องต่างประเทศ แล้วจื้นก็ออกมาแสดงเป็นไมเคิล แจ็คสัน ทั้งร้องและเต้นเลียนแบบ แต่สุดท้ายก็ถูกเปิดเผยตัว
	เปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง	ยงค์กับปอยฝ้ายถามข่าวคราวกันและกัน
	แกน	ปอยฝ้ายจับหัวยงค์และเรียกยงค์ว่าเสี่ยว ยงค์ไม่พอใจจึงจ้างให้ปอยฝ้ายเลิกเรียกยงค์เช่นนั้น แต่ยงค์มีเงินไม่พอจ่าย จึงยืมเงินปอยฝ้ายมาให้ปอยฝ้ายก่อน ปอยฝ้ายจึงอธิบายให้ฟังว่าใจจริงตนก็ไม่อยากเรียกแต่เพราะถูกหัวหน้าวงบังคับ ยงค์จึงชวนปอยฝ้ายไปตั้งวงใหม่
เพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋	เปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง	1. ลุงแนบจำลองการแสดงคอนเสิร์ตของมาดอนน่า โดยให้จอยซึ่งเป็นครูสอนเต้นของวงแสดงเป็นมาดอนน่า และมีหางเครื่องที่เป็นสาวประเภทสองมาเต้นประกอบ 2. นพดลสัมภาษณ์หางเครื่องแต่ละคน 3. สุนทรพูดถึงเรื่องภรรยาตน การบวชเรียน และการใช้ภาษาไทย 4. จ่อย ป.ซวดลวด และนพดล พูดคุยกันเรื่องพยาธิใบไม้ตับ

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 2 โครงสร้างของเนื้อหาการแสดงแบบผสม (ต่อ)

คณะ / ชุด	โครงสร้างของเนื้อหา	ลักษณะเนื้อหา
	แกน	นพดลพูดกับจ่อยถึงเรื่องการมีภรรยาว่าหากเจอภรรยาที่ปล่อยปละละเลยสามีก็ให้หย่าเสีย จ่อยจึงบอกว่าตนยังไม่มีภรรยา เพราะผู้หญิงติว่าตนจน นพดลจึงแนะนำให้ไปขายช้าง ขายข้าว ปลูกสับปะรด ปลูกน้อยหน่า เลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก เลี้ยงไก่ แต่จ่อยก็มีเหตุผลแก้ตัวตลอดว่า ทำมาทุกอย่างที่นพดลพูดแล้ว แต่ไม่ประสบความสำเร็จ นพดลจึงเลิกแนะนำ
เพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟัง หมอลำซิ่ง	เปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง	1. นพดลพูดถึงสถานที่ที่แสดงและพูดคุยกับนักดนตรี 2. นพดลคุยกับกำไล (นักร้อง) เรื่องการมีสามี
	แกน	ลุงแนบต้องการจะทำบุญหาแม่ยาย จึงมาจ้างหมอลำซิ่ง แต่ขอฟังแต่ละคนลำก่อน หมอลำแต่ละคนจึงมาลำให้ลุงแนบฟัง ได้แก่ หัวหน้าคณะบัวริมบึง (แท็กซี่) บัวกลางบึง (ใหญ่) บัวบก (ทองอินทร์) และบัวแล้งน้ำ (จ่อย) โดยลุงแนบถูกใจจ่อยมากที่สุด จึงให้เงินจ่อยทุกครั้งที่ลำ แต่สุดท้ายก็แย่งเอาเงินคืน เพราะเห็นว่าจ่อยร้องแต่ประโยคเดิม ทุกคนไม่พอใจจะทรมานลุงแนบ จับตัวลุงแนบไว้ และบอกว่าให้จ่ายเงินก่อนจึงจะปล่อยตัว แต่ลุงแนบไม่จ่าย กลับควักปืนออกมา จ่อยมีท่าทีอ่อนลงแล้วกล่าวชมลุงแนบแทน สุดท้ายก็ถือโอกาสหนีไป

จากโครงสร้างของเนื้อหาการแสดงแบบผสม จะเห็นได้ว่า ทั้งสองคณะต่างมีการแสดงทั้งแบบเปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่องและแบบมีแกนเรื่องผสมกันไป ทำให้เกิดความหลากหลายในการแสดงได้มากขึ้น และทำให้ผู้ชมไม่เกิดความเบื่อหน่ายอีกด้วย

Copyright by Mahidol University

4.2 เนื้อหา

จากการศึกษาพบว่า เนื้อหาของการแสดงตลกอีสานมักจะซ้ำไปซ้ำมา ในขณะที่คณะเพชรพิณทองไม่ซ้ำเท่าใดนัก โดยประเด็นที่ตลกนำมาเล่นมี 25 ประเภท ดังต่อไปนี้

4.2.1 ความรัก การหาคู่ครอง

มนุษย์ทุกคนต่างอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของความหิวและความรัก หากความหิวเป็นสิ่งสากลของมนุษยชาติแล้ว ความรักก็ย่อมเป็นเช่นเดียวกัน ธรรมชาติสร้างให้มนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ ทุกคนมีความปรารถนาและจำเป็นที่จะต้องได้รับความรัก (นิทราพร ทิพา, 2539: 119)

เรื่องราวเกี่ยวกับความรักที่ปรากฏจากการแสดงตลกของคณะเสียงอีสาน มีในการแสดงชุด 2 เพียงชุดเดียว โดยเป็นเรื่องการผิดหวังจากความรักของปอยฝ้าย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ปอยฝ้าย : (ร้องเพลงตลกอกหัก) ข้อยบ่อยากร้องเพลงนี้ ร้องมา มันเข้าข้าง มันเข้าจะของ

ชาลี : มันเป็นจั่งได๋

ปอยฝ้าย : ผู้สาวเขานึกขี้เดียด เขาหนีจากข้อย

ชาลี : เขาเป็นหยังคือหนีจากวะ

นกน้อย : เป็นชีวิตจริงชีวิตอีหลี ตลกอกหัก

ตัวอย่างนี้สะท้อนให้เห็นถึงนิสัยด้านหนึ่งของมนุษย์ที่ถึงแม้ว่าจะรักกัน แต่กลับมองหัวโขนที่อีกฝ่ายสวมอยู่ ว่าเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ โดยไม่ได้ดูที่จิตใจเลยแม้แต่น้อย ดังเช่นที่แฟนสาวของปอยฝ้ายนึกรังเกียจที่ปอยฝ้ายแสดงเป็นตลก จึงจากไป ทำให้เขาต้องอกหัก

ส่วนการนำเสนอเรื่องความรักของคณะเพชรพิณทองนั้น แบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1. การหาคู่ครองให้กับอีกฝ่าย ปรากฏในการแสดงชุดฮาสำหมะปี๋ สตริงบ้านนอก และหนิงหน่องฝรั่งดอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

นพดล : เดี๋ยว ๆ เฮา (เรา) เป็นแม่ญิง (ผู้หญิง) รึพ่อซาย

จอย : ปัจจุบันเป็นแม่ญิงค่ะ

นพดล : โอ๋ แสดงว่าอดีตเคยเป็นผู้ซาย

Copyright by Mahidol University

จอย : ค่ะ
นพดล : เป็นแม่ญิงมาแต่โดน (นาน) แล้วเบาะ
จอย : หกปีเต็มค่ะ
นพดล : แสดงว่าตัดถิ่มแล้วหกปี เป็นหยังจั่งบ่เป็นผู้ซาย
จอย : เป็นผู้ซายมันย่าง (เดิน) ยากค่ะ
นพดล : ว้าย
จ่อย : เซาเว้า (หยุดพูด) เดียวนี้เด้อ
นภดล : เอ้อ
จ่อย : เมื่อวานกูเตะฮอดฟุตบอล เตะฮอดตะกร้อหมาว้อ (หมาบ้า) แล่นมากูไล่ฆ่าตื่มอีก บ่มีข้องมีคาเลย
นพดล : บ่ฮู้ว่ามีหยังเลย
จ่อย : บ่ฮู้ว่ามีหยังสำ้
นพดล : จะของอยากเป็นผู้ญิงว่าซั้นแนะ จั่งไปตัดถิ่ม (ทิ้ง) สิเอาผัวติซั้น
จอย : เอาผัวแน่นอนค่า
นพดล : โอ อั่นมีผัวแล้วเบาะตอนนี่
จอย : ยังค่ะ
นพดล : คือบ่ทันเอา
จอย : ยังบ่พ้อคนถูกใจค่ะ
นพดล : เอ้า ขอเสนอผู้นี้ล่ะนี่ ยังบ่ทันมีเมีย
จอย : บ่มักผู้เฒ่าค่ะ
สุนทร : เฮ๊อ บ่มักผู้เฒ่า ถึงมักกูก็บ่เสี่ยงดอก

จากตัวอย่าง นพดลพยายามหาคู่ให้กับจอยซึ่งเป็นสาวประเภทสอง โดยได้แนะนำสุนทรให้เป็นสามี แต่จอยก็ไม่สนใจเพราะไม่ชอบคนแก่ ข้างฝ่ายสุนทรก็ไม่สนใจเช่นเดียวกัน เพราะไม่อยากเสี่ยงที่จะเป็นแฟนกับสาวประเภทสอง

จากบทสนทนาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ปัจจุบัน วิทยาการทางการแพทย์ของไทยก้าวหน้าไปมาก ชายสามารถแปลงเพศเป็นหญิงได้อย่างง่ายดาย ซึ่งเหตุผลที่แปลงเพศก็ย่อมเป็นเพราะอยากเป็นผู้หญิงเต็มตัวมีสิ่งที่ผู้หญิงมี ไม่ว่าจะเป็นอวัยวะเพศ หน้าอก หรือสามี สำหรับชายที่แปลงเพศนี้ ผู้ชายบางคนอาจจะชอบสิ่งที่ผู้หญิงมี แต่ในขณะที่บางคนอาจรู้สึกกลัวและไม่กล้าเสี่ยง

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : อีหลี อั่น ขั่นแม่นเจ้ามีเมีย
จ่อย : แน่ ส่อ (ซักถาม) อีกแล้ว
นพดล : เจ้าสิเอาคนทางใด๋ เอาแดนเซอร์หรือเอานักฮ้องสตริง รึเอานางเอกโทรทัศน์ รึเจ้าของบริษัท รึเอาพยาบาล รึสิเอาแค่แม่ค้า รึเอาแล้วแต่สิพ้อ
จ่อย : โอ๊ย เซาถามกัน มันสิถามไปหยัง
นพดล : ข้อยอยากฮู้เว่ย
จ่อย : อยากฮู้หยังมาถามเรื่องนี้
นพดล : ถาม
จ่อย : คนน้อยคนหลายมืนตา (ลืมตา) เบิ่ง (ดู) แนะแมะ
นพดล : เอ้อ
จ่อย : มันหลายปานใด๋ตั๊วะคน
นพดล : ซ่าง
จ่อย : ลองถามคนอย่างข้อยเบิ่งตี๋ จ่อยสิเอาเมียคนแบบใด๋ ข้อยกะเสย (เฉย) ข้อยอายเป็นบ่บอกแล้ว
นพดล : เรื่องอีหยังข้อยสิถามเจ้า
เอก : ครับผม คัน (ถ้า) เลือกนี่น่ะครับ กะจะเลือกเอาคนอีสานบ้านเฮา เพราะว่าเว้าภาษาเดียวกัน กินหยังกะกินนำกัน เข้าใจกันง่ายนำ แม่นบ่ครับ
จ่อย+นพดล : เอ๊อ (หัวเราะ) แม่น อู๊ย ซะมา (ตีมือกัน แล้วนพดลกวักมือเรียกหางเครื่องคนหนึ่งเข้ามา)
จ่อย : โอ๊ย สิหาคู่ให้เขากะก้อจ้อ (ใกล้) อยู่นี่
นพดล : ข้อยเหลียวเห็นเจ้าพอดี อายุเท่าใด๋
หางเครื่อง : สิบแปดปีค่ะ
จ่อย : สิบแปดปี ฮะ ๆ
นพดล : มีผัวแล้วยัง
หางเครื่อง : ยังค่ะ
จ่อย : แจ๋ว
นพดล : อยากได้ผัวเบ๊าะ

Copyright by Mahidol University

หางเครื่อง : อยากได้อยู่ค่ะ ...
นพดล : อื้อ เด็ดขาดเลย ผู้นี้อยากได้ผัว ผู้นี้อยากได้เมีย บ่ผิดหวังไทเฮา ท่า (รอ) กินต้มไก่
จ่อย : อย่าหนีไปไสเด้อ นั่งท่าอยู่นี่จักสามเดือนเขาโทรมาบอก
นพดล : นั่งอยู่แล้วแน่นอน
จ่อย : นั่งโดนบ่ได้เด๊ะ ลูกเต็มเดิ่น (ลานบ้าน) ได้อุก (กลุ้ม) อีกเด๊ะ
นพดล : นอนบ้านไผบ้านมันล่ะ อั่น บ้านเจ้าอยู่ไส
หางเครื่อง : อยู่อำเภอเดชค่ะ
นพดล : เด็ดขาดเลย ตามจุดประสงค์กับผู้นี้ล่ะ ...
นพดล : น่าน ๆ เหย อั่นเจ้าอยู่บ้านนาเฮือง
จ่อย : ส่ออีกแล้ว
เอก : แม่นครับ
นพดล : บ้านเลขที่เท่าใด๋
เอก : สี่สิบเก้าครับ
นพดล : สี่สิบเก้าทับ
เอก : ทับเก้าครับ
นพดล : ตำบล
เอก : ตำบลนาเฮืองครับ
นพดล : อำเภอ
เอก : เดชอุดมครับ
นพดล : จังหวัด
เอก : อุบลครับ
นพดล : รหัสไปรษณีย์
เอก : สามสี่หนึ่งหกศูนย์ครับ
นพดล : โทรศัพท์
เอก : บ่ทันมีครับ
จ่อย : (หัวเราะ) เจ้าไปถามเขาเฮ็ดหยัง
นพดล : อ้าว ฮู้แอดเดรสได้ที่อยู่แล้ว ข้อยสิบอกเขาเขียน

Copyright by Mahidol University

จดหมายมาหากัน ให้เขาเว้ากันเอง ขั่นข้อยเว้าหลายเขาสิว่า ผู้เฒ่าปากเกลี้ยงเว้ามื่นเอาเอง (พูดไปเอง)

จ่อย : เอ้า แม่นเด๊ะครับพี่น้อง แนวหมู่นี่ เกิดเขาแต่งงานกันปั๊บอยู่นำกันบ่ได้ เขาสิว่าเป็นนำเจ้านี่ล่ะ เยาะ (ยุ) ให้เขาเอากัน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

1. นพดล : พี่น้องให้การต้อนรับดี ลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) กะขอขอบคุณหลาย ๆ

ใหญ่ : ว่าซั้นเบาะ

นพดล : เอ้อ บ่ทันมีผัวเด๊ะ

ใหญ่ : หา

นพดล : อีหลีตั้ว

ใหญ่ : ตี้ (ยกมือขึ้นเสยผม)

นพดล : ขั่นแม่นมีสิมามีเมืองไทยนี่ล่ะ

ใหญ่ : ผมบ่มีปฏิเสธกะแล้วกันวะ ผมขั่นได้มักไผบ่ได้แกะออกกะบ่ออก แต่ว่าเสียพอเฮาแต่งงานปุ๊บนี่เอ๋า ข้อยอยากอั่นนั่นติ ข้อยสิไปอั่นนั่นเด๊อ เฮาสิเว้ากันแบบใด๋บ่รู้เรื่องเลย

จากตัวอย่างทั้งสองตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นถึง หลักในการเลือกคู่อย่างหนึ่งของหนุ่มสาวชาวอีสาน ที่อยากจะมีคู่เป็นคนบ้านเดียวกัน พูดภาษาเดียวกัน รับประทานอาหารแบบเดียวกัน จะได้เข้าใจกันง่ายและพูดคุยกันรู้เรื่อง แม้ว่าผู้ใหญ่จะหาคู่ให้ก็ตาม แต่ในท้ายที่สุด ก็ต้องขึ้นอยู่กับการพูดคุยและการตัดสินใจของทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง เพราะทั้งสองต้องใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน หากการตัดสินใจอยู่ที่ผู้ใหญ่ แล้วทั้งคู่อยู่ร่วมกันไม่ได้ ผู้ใหญ่ย่อมจะถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายผิดที่ยุให้แต่งงานกัน

2. นพดล : หึย กะยังว่าอยากได้ผัวคนไทยอยู่ อยากมีครอบมีครัวกะเอาซะตี๋ล่ะ

ใหญ่ : บ่ ๆ ๆ ๆ

Copyright by Mahidol University

นพดล : ตกลงใจบ่
ใหญ่ : ซอมไปซอมมาล่ะจ่อยฮ้ายเว่ย
นพดล : ฮ่วย จ่อยจั่งได๋
ใหญ่ : เบิ่งหม่องหั่นหม่องนี้ (มองตรงนั้นตรงนี้) ล่ะคือเมียป๊อบอายนี่แหม
นพดล : ป๊อบอายใด๋
ใหญ่ : เฮ๋า ป๊อบอายหลังข่าวหนังการ์ตูนเด๋ อั่นบักแขนโป ๆ เมียผู้น้อย ๆ หัวข่อ ๆ ผมยาว ๆ แมะ
นพดล : เอ้อ
ใหญ่ : ป๊อบอาย (ทำเสียงแหลมเล็ก เลียนแบบโอลีฟ) ที่รักจ๊ะ ผักขมอยู่ที่ไหนจ๊ะ เติมพลังให้หน่อย (ทำท่าวิ่งเหมือนป๊อบอาย)
จ่อย : ฮ่า ๆ ๆ ๆ เฒ่าสิตายเบิ่งหนังการ์ตูน
นพดล : เฮ๋าจ่อย รับเป็นพ่อบ้านซะ
จ่อย : No, sorry. ขั่นผมมีเมีย ผมสิหาคนซิท้วม ๆ ครับ เวลามีลูกมีเต้าออกลูกออกเต้า อยู่ฟืนอยู่ไฟเผื่อผักขา เผื่ออั่นนั่น กลิ่นนั่นกลิ่นนี้ เกิดได้ผู้จ่อย ๆ จั่งสี้ นอนแปแอ้ดแลดคือแม่สะแนน ฮุ้ย สำ่ขี่รถจักรยานบ่มีลมล่ะเว่ย

ตัวอย่างดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงทัศนะหนึ่งของฝ่ายชาย ในการเลือกคู่ครอง กล่าวคือ ผู้ชายบางคนจะเลือกหญิงที่จะมาเป็นแม่ของลูกตน ให้มีรูปร่างท้วม เพราะดูแข็งแรง เวลาคลอดลูกแล้วจะได้ฟื้นตัวได้เร็ว ในทางตรงกันข้าม หากได้หญิงที่มีรูปร่างผอมก็คงดูอ่อนแอ ไร้เรี่ยวแรง อย่างไรก็ตาม ก็ขึ้นอยู่กับความชอบของแต่ละคนด้วย

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

จ่อย : เอาแล้วเด๊อบาดนี่ เอามือยัดใส่กระเป๋าไว้หล้า (จับมือใหญ่ยัดใส่กระเป๋าเสื้อสูทใหญ่ไว้) มีหยังคุยกันเลย เฮ๋ามีปัญหาหยังปรึกษากับอ้ายเลย
ใหญ่ : เอ้อ มักสาว มักสาวแฮง
จ่อย : มักไผ มามักกะดักกะด้อ (ชอบมาก) แถะ

Copyright by Mahidol University

ใหญ่ : โอ๊ย บ่ใกล้บ่ไกล พอใกล้หวิดตกนี่ล่ะ
จ่อย : นั่งอยู่หม่องใด๋หล้า จั่งว่าใกล้
ใหญ่ : ทางโค้ง
จ่อย : เนี่ย (ชี้ไปทางนักร้องหญิง)
ใหญ่ : เอ้อ
จ่อย : คือบ่จีบเอาโลด
ใหญ่ : โอ๊ย เว้าเบิ่งแล้ว คะเจ้าบ่สงโตนแหม
จ่อย : สงสาร
ใหญ่ : เอ้อ สงสารแมะบาดได๋
จ่อย : เหลือตายแต่อยากเว้าสงโตนพะนะ มักแฮงปานใด๋
ใหญ่ : มักแฮงพี่เอ๊ย ขั่นแม่นได้ไปเป็นลูกเป็นเมียนี่ เวียกงานการสร้างนี่บ่ให้เฮ็ดเด๊ะ ให้นั่งอยู่บ้าน ไล่ไก่อย่างเดียว
จ่อย : โอ้โห
ใหญ่ : น้ำกะบ่ให้ตัก ข้อยสิตักให้ ให้ลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) หาบเอา
จ่อย : ได้ยินอยู่ตั๊วะหล้า
นักร้องหญิง : จ้า
จ่อย : เฒ่าใหญ่ลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) ขันอาสามักเจ้า เป็นตาเอาเฮ็ดลูกเฮ็ดผัวอยู่ดอก เบิ่งตี้ผู้ใหญ่ลาบคาบ เป็นตาออกไปตัดอ้อยเมืองกาญจน์ดีพะโลเนาะ

จากตัวอย่างข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงโลกทัศน์ของชาวอีสานในการเลือกคู่ว่า ควรเลือกคนที่ขยันขันแข็งทำงาน เพราะในสมัยก่อน ลูกเขยจะอยู่ร่วมกับพ่อตา-แม่ยายในบ้านเดียวกันเพื่อช่วยฝ่ายหญิงทำนา ดังนั้น คู่ครองที่หญิงเลือกจึงต้องเป็นคนขยันหมั่นเพียร ประพฤติดีมีศีลธรรม ดังเช่นที่จ่อยแนะนำให้จอยเลือกใหญ่เป็นสามี เพราะมีรูปร่างสูงใหญ่ ท่าทางทำงานได้ขันแข็ง อีกทั้งใหญ่ก็จะให้จอยอยู่อย่างสบาย ไม่ต้องทำงานมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับที่ปรีชา พิณทอง (2534: 26) ได้กล่าวถึงลักษณะของชายที่หญิงควรเลือกมาเป็นคู่ครองไว้ว่า ควรประกอบด้วยลักษณะดังนี้ คือ 1) รูปสมบัติ กล่าวคือ มีรูปร่างสมประกอบ ไม่พิกลพิการ 2) คุณสมบัติ คือ มีความรู้ดี

Copyright by Mahidol University

ประพฤติดีมีศีลธรรม เคารพกฎหมายและจารีตประเพณีของบ้านเมือง 3) ฐานะสมบัติ คือ มีเรือนชานบ้านช่อง มีที่ทำมาหากิน

จากตัวอย่างมุขเกี่ยวกับการหาคู่ครองของคณะเพชรพิณทองข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีทั้งการหาคู่ให้หนิงหน่องเพื่อให้ลืมคนรักเก่า การหาคู่ให้กับแจ๋วแหวว โดยบอกว่าน่าจะเอาใหญ่เป็นสามีเพราะท่าทางจะทำมาหากินได้ดี การหาคู่ให้เอก อิสระโดยให้เอาคนใกล้ตัว (หางเครื่อง) และการหาคู่ให้กับจอย เป็นการเล่นมุขโดยนำเอาชีวิตจริงและความรู้สึกของผู้แสดงมาประกอบเป็นเรื่องราว ทำให้ผู้ชมได้สัมผัสถึงอารมณ์และความรู้สึกของผู้แสดงได้มากขึ้น เป็นการเล่นตลกกับอารมณ์ความรู้สึกของคนอีกแบบหนึ่ง

2. การให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องความรัก พบในการแสดงชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก และลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

ใหญ่ : ขออภัยในความผิดพลาด หล้าเอ๊ย อ้ายสิแนะนำให้เด๋อ

แท็กซี่ : แนะนำหยังล่ะใหญ่

ใหญ่ : เฮาใหญ่เป็นแส้เป็นสาวมาจั่งสี้ เฮาสิมาอยู่ตัวคนเดียวมันกะบ่คือเด้

แท็กซี่ : มันกะบ่คือล่ะนาย ธรรมดาธรรมชาติของมนุษย์แม่นเบ๊าะล่ะ

ใหญ่ : แม่น

แท็กซี่ : บ่ว่าผู้ญิงผู้ซายเด๊ะ

ใหญ่ : แม่น

แท็กซี่ : ใหญ่เป็นบ่าวเป็นสาวส่ำนี้ต้องแต่งงาน

ใหญ่ : แม่น

แท็กซี่ : ต้องมีคู่ครองตั๊ว

ใหญ่ : แม่น

แท็กซี่ : โดยเฉพาะลูกผู้ญิงนี่สำคัญที่สุด

ใหญ่ : แม่น

แท็กซี่ : ก่อนสิแต่งงาน ก่อนสิตกลงปลงใจกับไผ เฮาต้องเบิ่งให้มันคัก

Copyright by Mahidol University

ใหญ่ : แม่น
แท็กซี่ : ว่าคนที่สิมาเป็นผู้นำครอบครัวเฮาสิเป็นคนจั่งได๋
ใหญ่ : แม่น
แท็กซี่ : แต่งงานไปแล้วล่ะสิฮักลูกฮักเมียบ่
ใหญ่ : แม่น
แท็กซี่ : สิซื่อสัตย์ต่อลูกต่อเมียบ่
ใหญ่ : แม่น
แท็กซี่ : บ่แม่นสิไปหาเล่นสาวสำน้อยแซ่งแซะ แซ่งแซะ (เรื่อยเฉื่อย, ไม่มีจุดหมาย)
ใหญ่ : แม่น
แท็กซี่ : ตื่นเช้ามาเวียกบ่งาน การบ่สร้างอุ้มไก่ตีอ้อมบ้านแก (มุม) นั้นแกนี้
ใหญ่ : แม่น
แท็กซี่ : แนวนั้นกะบ่เข้าท่า
ใหญ่ : แม่น
แท็กซี่ : ลูกผู้ญิงพลาดไปแฮ่งเอาคืนยาก
ใหญ่ : แม่น
แท็กซี่ : แม่น ๆ
ใหญ่ : โอ๊ย เซากะบอกกันแนะแมะเว่ย
แท็กซี่ : ซอม (สังเกต) กันแนะแมะเนาะ
ใหญ่ : โฮย เฒ่านี้เว้าถึกใจ (ถูกใจ) แฮงแท้ ๆ
แท็กซี่ : ถึกใจหลายแม่นเบ๊าะ
ใหญ่ : โอ๊ย ถึกใจหลายท่านเอ๋ย อีกประการนึงหล้าเอ๋ยบาดเนี่ย
แท็กซี่ : ขั่นเว้านำดีมันคือหลายประการซักมันแถะเดียวนี้
ใหญ่ : โอ๊ย มันหลายประการหลายประเด็นตั๊วะ
แท็กซี่ : เอ๋า ว่ามาแหมะ
ใหญ่ : ก่อนสิมีลูกมีผัวเฮาต้องเบิ่งให้ดีซะก่อนเด๊ะ
แท็กซี่ : มันต้องเบิ่งคัก ๆ คือเฮาว่า
ใหญ่ : สิห่อนได้ห่อนเอามันกะบ่แม่น

Copyright by Mahidol University

แท็กซี่ : แม่น
ใหญ่ : คนบ่สู้จักต้นปลายสายเหตุเจ้าอย่าสะไปหาเอาเด๊ะ
แท็กซี่ : ฮ่วย เอาผัวผิดคิดฮอดมื้อตาย
ใหญ่ : ฟังเพิ่นเว้าหล้าฟังเพิ่นเว้า อีกประการนึงคนจ่อง ๆ แจ่ง ๆ กลางถ่องกลางทางเจ้าอย่าสะไปหาเอาเด๊ะ
แท็กซี่ : น่าน คนข้างทางแฮ่งสำคัญตั๋วะน่อ
ใหญ่ : แม่น อีกประการนึง ซุมเกิบบ่ใส่ ซุมหัวบ่สา (ไม่สระผม) เจ้ากะอย่าสะไปหาเอาเด๊ะนั่นน่ะ
แท็กซี่ : เอ๊อ นั่นแฮ่งสำคัญแฮง
ใหญ่ : แม่น
แท็กซี่ : ซุมข้างทางเกิบบ่ใส่ หัวบ่สา ย่างผู้เดียว แล้วหัว (หัวเราะ) มีแต่ผีบ้า เอ้อ หัวแบบนี้ล่ะ นี่ ๆ ทรงผมกะทรงเดียวกันนี่ล่ะ
ใหญ่ : โอ๊ย บ้าเหยียบซ้ำมึงเอ๊ย ขั่นเว้าสู่ฟังกะดาย
แท็กซี่ : มีแต่คนบ่พอคั่วกะยังว่า
ใหญ่ : เอ้า อีหลีตั๋วหล้า อ้ายเตือนด้วยความหวังดีเด๊ะ ว่าเรื่องเบิ่งคู่ครอง เบิ่งคู่นอน เฮาต้องเบิ่งให้มันคัก
แท็กซี่ : อีหลี เลือกเอา เลือกเอา
ใหญ่ : เฮาต้องหาเบิ่งคนรูปร่างลักษณะใหญ่ ๆ สูง ๆ ไว้เว้าใส่ง่าย ๆ กะเอาคนจั่งข้อยนี่ล่ะไป๊
แท็กซี่ : น่าน ว่าสิว่าอยู่แล้ว

โลกทัศน์ของชาวอีสานที่มีต่อผู้หญิงนั้นมีอยู่ว่า ชาวอีสานจะยกย่องหญิงที่มีคู่ มีเหย้าเรือน แต่สำหรับผู้หญิงที่ไม่แต่งงานนั้น ถือว่าเป็นผู้หญิงที่ไม่สมบูรณ์ ชาวอีสานมีข้อคิดในการเลือกคู่ครองของฝ่ายหญิง คือ จะต้องพิจารณาดูให้ดี ๆ ว่าฝ่ายชายเป็นคนดี ซื่อสัตย์ ขยันทำงานหรือไม่ และต้องสืบประวัติให้แน่ชัดว่าเป็นใครมาจากไหน ลูกเต้าเหล่าใคร การที่ต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนก็เป็นเพราะว่าลูกผู้หญิงนั้น ถ้าพลาดพลั้งไปแล้วเอาคืนได้ยาก อีกทั้งถ้าหากเลือกไม่ดีแล้ว ตนเองก็ย่อมเป็นทุกข์ ดังสำนวนที่ว่า “เอาผัวผิดคิดจนตัวตาย”

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

1. นพดล : …เพิ่นเลยอยากให้เพิ่นว่าเป็นผู้เฒ่าเพิ่นเลยไว้หนวดปานผู้เฒ่า ที่แท้อายุบ่พอสิบเก้า หึย อยากได้เมียพะว่า ฮะ ๆ เพิ่นถามเขา อ้าย อ้าย จีบสาวเฮ็ดจั่งได๋ ฮุ้ย มันสิยากติ หัวหงอกว่า ไปมักผู้ใด๋กะบอกเขาเลย I love you. ฮ่า ๆ มื้อก่อนนี้ ไปฮอดพัฒน์พงษ์ ไปเห็นผู้สาว เพิ่นมักเขาตั้ว ยืนท่ารถเมล์อยู่ คุณ ๆ You love I. I love you. You love I. เอ๊ะ มันอั่นได๋แท้ หลบไปถามใหม่ พอหันมาจั่งสี้แล้ว กระเป๋าเขาใส่ปั๊ง ปิ๊งลงพุ้น สมน้ำหน้าแหน่ อยากจำบ่ได้หลาย

หมอแคน : เว้าบ่ถึกครับ

นพดล : ฮึ เว้าให้มันถึกติ๊บาดนี่ บ่ว่าข้อยฮักเจ้าโลดกะแล้วตั๊ว แต่ว่าอย่าไปเว้ากับผู้ดังโม ๆ เด๊อะ หัวแดง ๆ ดังโม ๆ อย่าไปเว้า เขาบ่ฮู้จักนำเฮาดอก…

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า นพดลให้คำแนะนำแก่หมอแคนว่า หากรักใคร่ชอบพอใคร ก็ให้บอกเขาไปตรง ๆ พูดให้ถูกภาษา กล่าวคือ ถ้าพูดกับชาวต่างชาติ ต้องพูดให้ถูกว่า “I love you” หากพูดกับคนอีสานด้วยกันก็ให้บอกว่า “ข้อยฮักเจ้า” ในเรื่องนี้ สะท้อนถึงแง่มุมหนึ่งของคนบางกลุ่มที่มักจะปกปิดความรู้สึกที่แท้จริงของตน แสดงออกเพียงแค่การกระทำ แต่ไม่พูดว่า “รัก” ให้อีกฝ่ายได้ยิน คำแนะนำของนพดลจึงมีประโยชน์ในแง่ของการเปิดเผยความรู้สึกออกมา

2. นพดล : …พอรถบัสจอดล่ะบ่ทันได้ถามยาก คนอยู่คิวรถเขาล่ะเอิ้นใส่โลด พ่อสิมารับอีนางรัตนาเบาะ มันบ่ไปดอก เขาล่ะตอบก่อนเลย เอ้าเป็นหยังล่ะจั่งบ่ไปครับ มันว่ามันย้านบ่ได้ผัวจะซั้น เอ้า เป็นหยังจั่งว่าจั่งซั้น จักแล้ว เขาว่าอยู่วงเพชรพิณทองนี่บ่ได้ผัวดอก เขาห้ามเอาผัวจะซั้น กะจักผู้ใด๋ไปส่าว่าเพชรพิณทองห้ามบ่ให้เอาผัว บ่ได้ห้ามจักเม็ดพี่น้องเฮ๊ย เอ๊อ สิไปห้ามเขาได้จั่งได๋ล่ะ ฮู้อยู่ ไผสิ

Copyright by Mahidol University

ไปห้ามว่ามันห้ามบ่ได้ ห้ามไฟบ่ให้มีควนกะห้ามบ่ได้ ห้ามแม่มารบ่ให้ออกลูกกะห้ามบ่ได้ ห้ามพระเณรบ่ให้ลาสึกกะห้ามบ่ได้ ห้ามเศรษฐีบ่ให้ปวดแข้วนี่กะห้ามบ่ได้ ไผสิไปห้าม คันเอากะเอาไปโลด แต่แนะนำบ่ให้ผิดศีลธรรมประเพณี เฮาเป็นแม่ญิง มันเสียเปรียบเขาง่าย ผู้ซายเขามีแต่ฝ่ายได้เปรียบ อย่าไปใจง่ายนำเขา แม่ญิงเสียง่าย อีหลี สมัยผมเป็นบ่าวเด๊็ก พ่อแม่เพิ่นสั่งสอน เอ้อ เอาของให้กันจั่งสี้ ซูน (ถูกตัว) นิดเดียว โอ๊ย เสียโต (เสียตัว) ผะว่า อั่นซุมื้อมันละบ่เสียแหม บ่เสียตั๋ว ซอมเบิ่งล่ะป้ายขึ้นมอเตอร์ไซค์รับจ้างทางกรุงเทพฯ เด้ (หัวเราะ) บ๊ะ หมวกกันน็อคกะบ่ต้องใส่ยาก (หัวเราะ) ฮึสิเป็นนำสาวอั่นนี้กะบ่สู้จักดอก บ่เอาผัวจักเทื่อ มาอยู่นำข้อยตั้งโดนแล้ว เขากะนึกว่าข้อยห้าม เฮ๋า ข้อยได้ห้ามเจ้าอยู่เบาะ

กำไล : บ่ค่ะ

นพดล : นั่นเห็นบ่ บ่ได้ห้าม…

ปัจจุบัน หนุ่มสาวชาวอีสานมีอิสระเสรีในการเลือกคู่ครองพอสมควร กล่าวคือ หากรักใคร่ชอบพอใคร พ่อแม่หรือผู้ใหญ่ก็ไม่ได้ห้าม เพียงแต่ต้องประพฤติตนอยู่ในขอบข่ายของศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีให้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงที่ตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบมากกว่าผู้ชาย หากเสียไปแล้วย่อมเอาคืนได้ยาก

ประเพณีของชาวอีสานอีกอย่างหนึ่ง คือ หนุ่มสาวสามารถพูดคุยหยอกล้อเกี้ยวพาราสีกันได้อย่างเป็นกันเอง แต่ไม่มีการล่วงเกินแม้กระทั่งจับมือถือแขน หากหญิงชายถูกเนื้อต้องตัวกัน คนโบราณถือว่าเสียตัว ซึ่งต่างจากสมัยปัจจุบันมากที่หนุ่มสาวเห็นว่า การแตะเนื้อต้องตัวกันเป็นเรื่องธรรมดา ไม่เสียหายอะไร อีกทั้งสภาพสังคมก็ทำให้หญิงชายจำต้องถูกตัวกัน ดังเช่นที่นพดลยกตัวอย่างการนั่งซ้อนมอเตอร์ไซค์รับจ้างของฝ่ายหญิง

จากตัวอย่างเกี่ยวกับเรื่องความรักและการหาคู่ครอง จะเห็นได้ว่า ในการแสดงตลกของคณะเพชรพิณทองนั้น ผู้แสดงได้สอดแทรกสาระและข้อคิดเตือนใจให้กับผู้ชมด้วย ทำให้ผู้ชมได้เสพทั้งความบันเทิงและแง่คิดต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน

Copyright by Mahidol University

4.2.2 ความสัมพันธ์ในครอบครัว

ความขี้เล่นของมนุษย์ทำให้สามารถหยิบยกเอาเรื่องราวรอบตัวขึ้นมาล้อเลียนได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องในครอบครัว เรื่องระหว่างมิตรสหาย หรือเรื่องศิลปวัฒนธรรม วิธีการเล่นตลกกับเหตุการณ์เหล่านี้ ทำได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับเจตนาของเจ้าของอารมณ์ขันว่าต้องการจะเล่นแบบจำอวด ล้อเลียนอย่างเบา ๆ เพื่อหยอกเย้า หรือเสียดสีรุนแรง (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536: 39)

ลักษณะการเล่นตลกกับเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัวที่คณะเพชรพิณทองและคณะเสียงอีสานนำมาแสดงนั้น เป็นการเล่นตลกประเภทเสียดสีที่สร้างความขบขันให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างดี อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2536: 40) กล่าวไว้ว่า การเล่นตลกประเภทนี้ทำให้ผู้เล่นเกิดความสะใจที่ได้หัวเราะใส่คนอื่นหรือเป็นการระบายความคับข้องใจบางประการ ซึ่งโดยปกติถูกเก็บกดเอาไว้

จากการศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของความสัมพันธ์ในครอบครัวไว้ 4 ประเภท ได้แก่

4.2.2.1 <u>สามี-ภรรยา</u> พบในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 5 และคณะเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋ ลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง สตริงบ้านนอก และหนิงหน่องฝรั่งดอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ยายจื้น : เอาเปรียบหมู่โพด ผัดผู้นั่นซักกะผัวผู้นั้น ผัวผู้นี้แม่นกจัดการให้เลย อยากฮู้คือกัน ไผสิเป็นผัวมันบักอั่นนี้เนี่ย

ปอยฝ้าย : มึงเป็นบ้ารึ ผัวจั่งได๋ กูเป็นผู้ซายถูกะเอาเมียหั่นตั๊วะเว้าอีหยังล่ะ เว้าปานกูเป็นกะเทย ล่ะบัดได๋ล่ะ เอ๊ยเอย ๆ (ทำท่าเป็นผู้หญิง)

ยายจื้น : บ่น้อยกะหลายล่ะวะ

สังคมไทยยุคปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก จากเดิมที่หญิงชายต้องแต่งงานกัน ก็แปรเปลี่ยนเป็นการแต่งงานของคนเพศเดียวกัน หญิงกับหญิงบ้าง ชายกับชายบ้าง ตามที่เห็นเป็นข่าวครึกโครมตามสื่อต่าง ๆ ซึ่งกรณีเช่นนี้ผิดไปจากวัฒนธรรมของไทย แต่หากใครที่ไม่ประพฤติผิดเพศของตนก็ย่อมจะแต่งงานกับเพศตรงข้าม ดังเช่นที่ปอยฝ้ายบอกไว้ว่า ตนเป็นผู้ชายก็ต้องเอาเมีย หรือแต่งงานกับผู้หญิงอยู่แล้ว เพราะตนไม่ใช่กะเทย

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

1. สุนทร : ผมก็ลืมถามเมียผมว่าเป็นคนบ้านไหน
นพดล : แล้วเป็นคนบ้านไหน จิ๋มน่ะ
สุนทร : ดั๊นไปอยู่บ้านวังกรด
นพดล : บรื๋ย
สุนทร : โอ้โห ปากยังกะกรดสมชื่อ
จ่อย : ปานนั่นเลย
สุนทร : ด่าตั้งแต่เช้ามืดยันแปดโมง
จ่อย : ป๊าด
นพดล : ปากจัดขนาดนั้นเชียวเหรอ
สุนทร : ด่าลูกด่าเต้า ชาวบ้านในซอยไม่ต้องได้หลับได้นอน
นพดล : สมกับว่าบ้านวังกรด
สุนทร : อื้อหือ ลูกตื่นมานี่ ทำไมตื่นสาย เมื่อคืนดูทีวีดึกล่ะสิ แล้วการบ้านทำเสร็จรึยัง เข็มขัดอยู่ไหน ผ้าพันคอลูกเสืออยู่ไหน อะไรนี่
นพดล : เสียงดังไม่เกรงใจคนหลับคนนอน
สุนทร : โอ ไอ้เราเป็นคนนอนดึกตื่นสาย
นพดล : เอ้อ
สุนทร : พอได้ยินอย่างนี้นอนไม่ได้ เอ้า ไม่นอนก็ไม่นอน ลงมาข้างล่างเลย บอก เธอไปชงกาแฟให้กินถ้วยซิ
นพดล : จิ๋มก็ไปชงเลย
สุนทร : มันบอกอยากแดกก็ไปชงเอาเองดิ
นพดล : โอ้โห
สุนทร : โอ้โห ผมนี้หน้าม้านเลย
นพดล : จิ๋มพูดอย่างงั้นเชียวเหรอ
สุนทร : จิ๋มพูดอย่างงี้เลย ผมก็บอก เอ๊ พูดอย่างงี้ไม่ถูกนะ
นพดล : ไม่ถูก
สุนทร : ด่าแต่ลูกก็พอแล้ว
นพดล : พอแล้ว
สุนทร : นี่ผัวนะ กูไม่ใช่ลูกมึงนะ

Copyright by Mahidol University

นพดล : นี่ผัว ไม่ใช่ลูก
สุนทร : มันบอก ไม่รู้ล่ะ ใครดูดนมกูลูกกูทั้งนั้นล่ะ
นพดล : และอาจารย์ได้พึงปฏิบัติเช่นนั้นรึเปล่า
สุนทร : มันก็คงมีเผลอไปมั่งล่ะเนาะ
นพดล : งั้นสมแล้ว
สุนทร : ชาวบ้านนี้ลือให้แซ่ด
นพดล : อ๋อ ลือว่าดูดนมเมีย
สุนทร : ไม่ใช่
นพดล : ลืออะไร
สุนทร : ลือว่ากลัวเมีย
นพดล : อะ งั้นเรากลัวรึเปล่า
สุนทร : ไม่ได้กลัว
นพดล : เขียนป้ายติดหน้าบ้านเลย บ้านนี้ไม่กลัวเมีย
สุนทร : หือ เผื่อเค้าไม่ได้ผ่านมาอ่านล่ะ
จ่อย : อ้าว เราก็เอารถแห่สิลุง
นพดล : เอ้อ เหมือนไปปิดทองนี่
สุนทร : บ้า ผมไม่ได้ปิดวิกนี่ ผมมีวิธีของผม
นพดล : แล้วทำไง
สุนทร : ค้าเงินได้สองร้อย ตอนเย็นออกปากซอยย้อมใจเลย
นพดล : แล้วทำไง
สุนทร : แม่โขงกลมนึง
นพดล : โซดาอีกสอง
สุนทร : โซดาไม่ต้อง
จ่อย : โห
สุนทร : ล่อเพียว ๆ เลย สองทุ่มเมาได้ที่ มายืนแอ่นหน้าบ้านเลย
ทุกคน : เอ้อ
สุนทร : ไอ้จิ๋ม
นพดล : ไอ้จิ๋ม
สุนทร : ชาวบ้านเค้าลือว่ากูกลัวมึง

Copyright by Mahidol University

ทุกคน : เอ้อ
สุนทร : แน่รึเปล่า แน่ลงมาเลย
นพดล : ลงมาเลยจิ๋ม
สุนทร : มา กูจะต่อยให้ดิ้นคาซอยเลย
จ่อย : บู๊ย
สุนทร : ยืนด่าอยู่สองชั่วโมงไม่ลงมา
นพดล : มันกลัวอาจารย์
สุนทร : มันไม่อยู่
จ่อย : โฮะ ๆ โฮ้ย เจ้าไปด่าขี้เกี้ยมติ เฒ่าตาสวด เขาไปไหนล่ะลุง
สุนทร : คงจะไปบ้านญาติ
นพดล : ไปบ้านญาติเราก็ตามไปด่าถึงบ้านญาติเลยสิ
สุนทร : กว่าจะเจอกลัวจะสร่างเมาซะก่อน
นพดล : โอ๊ย ทำไปทำมากลัวเมีย

จากตัวอย่าง จะเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามี-ภรรยา ซึ่งเปลี่ยนไปจากวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยที่ภรรยาที่ควรจะให้ความเคารพ ไม่ด่าทอสามี และปรนนิบัติสามีในเรื่องงานบ้านงานเรือน แต่เมื่อกาลเวลาเปลี่ยน คนก็เปลี่ยน สามีให้ความเคารพภรรยามากขึ้น ภรรยาด่าทอสามี และไม่ปรนนิบัติสามีมากเช่นเคย ดังเช่นที่สุนทรกลัวจิ๋ม (ภรรยา) ขณะเดียวกันจิ๋มก็ด่าทอสุนทรหลังจากที่ด่าลูก และให้สุนทรไปชงกาแฟเองถ้าอยากจะดื่ม อย่างไรก็ตาม บทบาทของภรรยาในการเลี้ยงลูกก็ยังคงมีให้เห็นอยู่ในยุคปัจจุบัน มีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และดูแลเอาใจใส่ลูกในเรื่องต่าง ๆ

ฤทธิ์ของสุรา ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สะท้อนออกมาจากตัวอย่างข้างต้น กล่าวคือ สุราเปลี่ยนนิสัยคนได้ ทำให้รู้สึกคึกคะนอง จากที่ไม่กล้าทำอะไร ก็กล้าทำสิ่งนั้นมากขึ้น โดยปราศจากความกลัว ดังเช่นที่สุนทรกล้าด่าภรรยาหลังจากดื่มสุราแล้ว แต่พอต้องตามไปด่าที่บ้านญาติก็ไม่กล้าไปเพราะเกรงว่าตนจะสร่างเมาเสียก่อน

2. นพดล : ฟังเว้านี่พอป๊า (หย่า, เลิก) แล้วเมียแนวนี่ เอ้าพี่น้องกะได้ยินตั้วน่อ ผัวท้องเดินเสียท้อง แทนที่สิหากระดาษทิชชู่ให้ บ่ ปล่อยปละละเลยให้ได้นั่งคาบเคียนฮั้ว (รั้ว) ฮะไปฮะมา (ถูไปมา) มันมาสิ

Copyright by Mahidol University

หล่อน (เกลี้ยงเกลา) ง่าย เมียแบบนี้ป๋าโลดครับ

จ่อย : เอ๋า ป๋าจั่งได๋ บ่ทันมีเมียป๋า

นพดล : เอ้า บ่ทันมีเมียเบาะ

จ่อย : เบิ่งจั่งได๋ว่าคนมีเมีย

นพดล : เห็นแต้หูยาน ๆ

จ่อย : แมงก้องแขน* กัดแต่น้อยๆ ฟุ้น

นพดล : เอ๋า บ่ทันมีเมียอีหลีหั่นเบาะ

จ่อย : บ่

นพดล : ฮ่วย คือบ่เอาเมีย

จ่อย : บ่มีผู้เอา

นพดล : เป็นหยังเขาจั่งบ่เอา

จ่อย : เขาติว่าทุกข์

นพดล : เอ้า ทุกข์นี่บ่ได้เมียเบาะ

จ่อย : แล้วเลย

นพดล : อย่าทุกข์เด๊อซั้นพี่น้อง มันสิบ่ได้เมีย รวย ๆ เข้าไว้

หน้าที่ของภรรยาอย่างหนึ่งคือ ดูแลเอาใจใส่สามี ไม่ว่าในยามสุขหรือยามทุกข์ หากภรรยาปฏิบัติหน้าที่บกพร่อง กล่าวคือ เมื่อสามีป่วย แล้วภรรยาไม่สนใจดูแลเลย ภรรยาที่มีลักษณะเช่นนี้จึงไม่น่าอยู่ด้วยยิ่งนัก ดังที่ตัวอย่างชี้ให้เห็นว่า ภรรยาที่ไม่ดูแลสามีเมื่อยามท้องเสียนั้น สามีควรจะหย่าขาดเสีย

นอกจากประเด็นเรื่องหน้าที่ของภรรยาแล้ว สิ่งหนึ่งที่สะท้อนภาพของสามีคือ มักจะถูกภรรยาดึงหูจนหูยาน จะเห็นได้จากการที่นพดลเข้าใจว่าจ่อยมีภรรยาแล้ว เพราะเห็นแต้หูยาน ๆ ทั้งที่ในความเป็นจริงจ่อยยังไม่มีภรรยาเลย เพราะฝ่ายหญิงติว่าตนจน ในแง่นี้จึงเห็นถึงหลักในการเลือกคู่ของฝ่ายหญิงด้วยว่า นอกจากเรื่องความรักแล้ว ฐานะของฝ่ายชายก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ฝ่ายหญิงพิจารณาว่าจะแต่งกับชายหรือไม่ ฉะนั้น หากชายใดอยากมีภรรยา ก็ให้สร้างฐานะให้ร่ำรวยเสีย ดังเช่นที่นพดลแนะนำจ่อยข้างต้น

* แมงก้องแขน เป็นแมลงสีขาว ลำตัวยาวเป็นปล้อง ปากเป็นง่ามอยู่ในน้ำ

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

นพดล : …เอ๋า มาคือแถะล่ะสู ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นตาได้ผัว นำเขาแนะเปี่ยง ผู้ซายทางใด๋สิมามักเมียหน้าบูดอยู่นี่เนาะ อั่น ทำงานมาค่ำ ๆ เมื่อย ๆ กะแซ่ผ้าเย็นไว้ซั้นตั๋ว ผัวมาเฮากะเซ็ดหน้าเซ็ดขาให้ เอ๊อเซ็ดแล้ว เป็นจั่งได๋พี่ มาแต่ทำงาน เมื่อยบ่ โอ๊ยน้องท่าอยู่เฮือนกะเมื่อยคือกันเด้ กะเซ็ดซั้นตั๋วเซ็ดแล้วกะจุ๊บจักฟอดนึงพุ้นล่ะ เปิดแอร์ไว้แล้วล่ะในห้องกะดาย ไป ๆ ๆ ๆ น้ำเย็นจักแก้ว ไปลูกไป เอาเงินไปซื้อไอติมไปลูกไป ให้ลูกหนีซั้นตั๋วเอ้อ มายิ้มแย้มแนะไป๋ ฮ่วย ว่าผัวเข้ามาบ้านล่ะค้ำแอวใส่ “(ทำเสียงแหลม) มึงไปไส คือมาค่ำแท้ มาสิคักแถะน่อ” เมียปากคักจั่งซั้น ผู้ใด๋สิไปใกล้น้อมาคือหน้าบูดแถะล่ะนี่ (หันหน้าไปถามหางเครื่อง)

ทองใส : มันเคียด (น้อยใจ) ตั๋วครับ

นพดล : เคียดอีหยัง มาเต้นยังสิเคียด

ทองใส : เคียดว่าผัวมาเป็นคอนวอยวะซั้น

นพดล : เอ๋า ผัวกะมานำซั้นเบาะมื้อนี่

ทองใส : มานำตั้ว

นพดล : มามันกะสิเป็นหยัง แฮ่งข้อยกะได้ค่าโต เจ้ากะได้ค่าโต แฮ่งบวกกัน แฮ่งสิแล้วไวตั้ว

ทองใส : บวกกันอยู่ มันบ่ได้ยิ้มใส่ผู้บ่าว

นพดล : เอ๊าะ อ๋อ บ่ได้ยิ้มใส่ผู้บ่าว

ทองใส : ครับ

นพดล : ยิ้มมันเป็นหยัง

ทองใส : เอ๋า มีแฟนเพลงตั๋วเนาะ

นพดล : ผัวหึง

ทองใส : ผัวหึง

นพดล : อื๋อ โอ๋ ส่ำพอเห็นมื้อนึงน่อ บักคอนวอยเพิ่นกะถือเสียมลากอยู่จั่งสี้ เห็นเมียเต้นไปยิ้มใส่ผู้บ่าว

Copyright by Mahidol University

ฮื่อ ๆ ทั้ง ๆ ที่ลมบ่พัดผ้าสิล้มเด๊ะ กะทำท่าสิขุดอยู่เรื่อย เพิ่นถือด้ามเสียมมับ ฮื่อ ๆ คันลังมื้อแฟนเพลงกะเห็นว่าผู้นี้เต้นไคเติบ เอารางวัลมาให้ผัดไปหยิบเอากะยิ้ม ทางผัวกะ ฮื่อ ๆ ผัวผัดถือเสียมลากมานี่ แฟนเพลงผัดเห็น โอ๊ ผู้นี้คือแข็งแรงแถะ เฮ็ดเวียกเฮ็ดงานเก่งเนาะ ขนาดเล่นดนตรียังถือเสียมสิเตรียมขุด กะพี่คะ พี่คะ บ้านอยู่ไส จั่งสี้แล้ว กะซื้อไอติมให้กิน ทางเมียเพิ่นเต้นอยู่เทิงพี่ แนม (มอง) เห็นผัวเพิ่นเล่นสาว ซอมเบิ่ง กัดแข้วเต้นอยู่จั่งสี้ (ทำท่าเต้น) ผัวกูเด้ ผัวกูเด้ ผัวกูเด๊ะนั่น ผัวกูเด๊ะนั่น หมู่เขาหมุนกะบ่หมุนเด๊ะเดียวนี่ย้านบ่ได้แลบลิ้นใส่ (หันไปพูดกับหางเครื่อง) อย่าไปให้เขาฮู้ว่าเฮามีผัวแมะเว่ย พวกคอนวอยอยู่หั่นกะดาย อย่าให้ฮู้ว่าเฮามีเมีย ตั๋วกินไปเรื่อย ๆ เครื่องดื่มกะดาย บักขายมันกะสิได้ขายซั้นตั้ว ฮื้อ

ในโลกทัศน์ต่อผู้หญิงของชาวอีสานนั้น ชาวอีสานเห็นว่า หญิงใดที่แต่งงานแล้ว ต้องปฏิบัติตามคองเมียอย่างเคร่งครัดจึงจะเป็นหญิงที่ดี กล่าวคือ ควรพูดจาไพเราะกับสามี ดังมีคำกล่าวว่า “ให้มีวาจาเว้าแถลงนัวหัวม่วน อย่าได้ซึกซากฮ้ายคำเข้มเสียดสี” นอกจากนี้ควรปรนนิบัติสามี ดังเช่นที่นพดลแนะนำว่า ภรรยาควรยิ้มแย้มแจ่มใส หน้าตาไม่บูดบึ้ง เมื่อสามีกลับมาถึงบ้านก็ให้รู้จักเอาอกเอาใจ พูดจาให้ไพเราะเสนาะหู

ชาวอีสานมีวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง คือ การเล่นสาว โดยหนุ่ม ๆ สามารถจะไปเที่ยวคุยกับสาว ๆ ได้ทั่วไป หรือเมื่อหนุ่มสาวพบกันก็จะพูดคุยหลอกล้อเกี้ยวพาราสีกันได้อย่างเป็นกันเอง แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ในขอบข่ายของศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีด้วย ดังที่หางเครื่องเห็นสามีของตนไปเล่นสาว ส่วนฝ่ายสามีก็เห็นภรรยายิ้มให้ผู้ชายในขณะที่เต้นนั้น ก็ยังอยู่ในขอบข่ายของศีลธรรม เพราะทั้งสองฝ่ายมิได้ทำเกินเลยไปกว่านั้น แต่หากทำ ชาวอีสานถือว่าควรประนามอย่างยิ่ง โดยเฉพาะฝ่ายหญิงด้วยแล้ว ถ้าหากมากชู้หลายผัว ถือว่าไม่ดี

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

หนิงหน่อง : คันสิจ่งไว้กะย้านมันโสดถิ่ม กะเก็บมาเหมิดซั้น

Copyright by Mahidol University

แล้ว มาฮอดบ้านแล้วถอดแว่นตาออกมีแต่บักเขียบ (น้อยหน่า) อ่อนเต็มเข่งอยู่ เมียข้อยด่าข้อยจักเสียงขึ้นเสียงลง เทิงซุกล้มลุกคลุกคลาน ด่าปานด่าน้องวะ กะเทินหลายกะเปี๋ยงบ่หักง่า (กิ่ง) มันมาบ่มโลด เฒ่าผีปอบพะนะ

นพคล : เจ้าว่าจั่งได๋

หนิงหน่อง : ข้อยกะบ่ตอบแล้ว เฮาผิดเขาแล้วเนาะ

นพคล : เอ้อ

หนิงหน่อง : เฮากะนั่งเสย หาว่าเฮาหยิ่งฮะเนี่ยแหม

นพคล : พุ้นน่ะ

หนิงหน่อง : ว่าจั่งได๋ มาหยิ่งตายมันแถะ

นพคล : เอ้อ

จ่อย : คือบ่เว้าติ๊

หนิงหน่อง : ไม้คานทั่งส่วง (สีข้าง) ข้อยบุ๊บโลด มันเจ็บข้อยกะอึ (ร้องโอ๊ย) กะว่า เถียงตี้ พุ้นเด๊ะ

นพคล : คือบ่เถียง

หนิงหน่อง : เอ๋า บ่ปากกะว่ากูหยิ่ง

นพคล : เอ้อ

หนิงหน่อง : อีก็ว่ากูเถียง

นพคล : เอ้อ

หนิงหน่อง : เดี๋ยว ใหญ่ขึ้นมาจั่งเห็นหน้ากันตั๊วล่ะว่า

จ่อย+นพคล : เอ้อ แม่นล่ะน่อ

หนิงหน่อง : ลูกคนละพ่อละแม่ หองเก๊าะมาผูกแขนใส่กันเป็นผัวเป็นเมียนึงตั้วล่ะว่า

จ่อย : แม่น

หนิงหน่อง : อยู่กะอยู่นำกันแบบเอาเปรียบเอารัด ใช้แต่นามสกุลกูตั๊ว

จ่อย : เอ้อ

หนิงหน่อง : เจ้ากะฮู้จักนิสัยข้อยตั๊วะอาว

จ่อย : ฮู้อ้ายฮู้

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : ข้อยมันคือคนมื้อเหิงล่ะ
จ่อย : เอ๊อ บ่คือคนเด้ยามสูน (โมโห) เนี่ย
หนิงหน่อง : ลุกตึ๊งตั๊งขึ้นมากะ
จ่อย : ฝ่ามือใส่เลย
หนิงหน่อง : ใส่แว่นขยายลงเฮือนเสยล่ะเว่ย สตาร์ทรถแล่นพู่น มันถือค้อนลัดทางพู้น

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติตนของสามีที่มีต่อภรรยา เมื่อรู้ตัวว่าตนทำผิดก็ยอมรับผิด แม้ว่าภรรยาจะดุด่า ก็ไม่โต้ตอบเพราะตนทำผิดจริง การหลีกเลี่ยงโดยไม่โต้ตอบนี้ เป็นทางออกที่ดีอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจป้องกันปัญหาความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้ ดังเช่นที่หนิงหน่องยอมรับว่าผิดที่เก็บน้อยหน้าซึ่งยังไม่แก่มาจากต้น แม้ภรรยาจะว่า แต่หนิงหน่องก็เงียบเพราะรู้ว่าผิด จากนั้นก็เลี่ยงไป ไม่โต้ตอบภรรยา

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

หนิงหน่อง : เฮ้ย ใส่หมวกกันน็อคย้อนหมู่เจ้านี่แล้ว ยามหลับยามนอนกับเมียกะดาย
ใหญ่ : ใส่เฮ็ดหยัง
หนิงหน่อง : ป๊าดทิโท มันมาก่อนเสียงพู้นแล้ว จักว่าสากกะเบือ จักว่าหยังต่อหยังแล้ว
ใหญ่ : โอ้ย อย่าย้านหลายพี่เอ๊ย ย้านลูกย้านเมียนั่นล่ะ
หนิงหน่อง : มันบ่แม่นย้าน คนเฮาผิดเขาแล้วกะต้องอ่อนกับเขาอยู่ตลอดนั่นล่ะ
ใหญ่ : เอ๋า เว้าซื่อ ๆ สิไปบ่ล่ะมื้อนี้ เอ๋าสิบอก
หนิงหน่อง : โอ้ย จักสิเว้าจั่งได๋ เว้ากับลูกกับเมีย เขาบ่เซื่อข้อยเด๊ะเดียวนี่
ใหญ่ : พี่นางลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) เป็นคนมักหวานมักเว้าอ่อนน่อมเด้ เฮาเว้าคำเดียวถ้าถูกใจลาว ลาวให้ไปเด้ ไปบ่
หนิงหน่อง : สิว่าจั่งได๋
ใหญ่ : เอ้า ทูนหัวผัวขอเมาแนะเด๊ะ เซื่อบ่ให้ไปเด๊ะนี่
หนิงหน่อง : โฮ ย้องว่าทูนหัวพุ้นเด๊อ เอ้อ ข้อยสิจำควมเจ้าไว้

Copyright by Mahidol University

ไปเว้ากับเมียข้อยล่ะ ท่าข้อยอยู่หั่นล่ะ

ตัวอย่างนี้ ก็สะท้อนถึงการปฏิบัติตนของสามีต่อภรรยาเช่นเดียวกัน ที่เมื่อรู้ตัวว่าตนเองทำผิด ก็ยอมรับผิดและโอนอ่อนต่อภรรยา ดังเช่นที่หนิงหน่องกล่าวว่า ตนไม่ได้กลัวเมีย แต่รู้ว่าตัวเองทำผิดต่อภรรยาแล้ว จึงต้องอ่อนข้อให้

ส่วนอีกวัตรหนึ่งที่สามีและภรรยาพึงปฏิบัติต่อกัน คือ การพูดจาดีและไพเราะต่อกัน ซึ่งแน่นอนว่าไม่ว่าใครต่างก็ย่อมอยากได้ยินผู้อื่นพูดจาดี ๆ กับตนเองกันทั้งสิ้น ดังที่ใหญ่แนะนำให้หนิงหน่องพูดดีกับภรรยา

4.2.2.2 <u>แม่ผัว – ลูกสะใภ้</u> พบในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 1 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ยายฝ้าย	:	เอ้าเป็นจั่งได๋ เจ้าได้เขยไป๋ยงค์
ยายยงค์	:	สองเขยสามเขยแล้ว
ยายฝ้าย	:	เบาะ
ยายยงค์	:	มึงเดะอีฝ้าย
ยายฝ้าย	:	เฮาได้เขยนึงกับใภ้นึง
ชาลี	:	ดีต๊ัวล่ะ ดีตั๊ว มีผู้ซ่อยเวียก
ยายฝ้าย	:	ฮู้ย แต่ว่าขั่นเว้าเรื่องลูกใภ้ลูกเขยมากูล่ะคันแข้ว
ยายยงค์	:	เอ้า มันเป็นหยัง
ยายฝ้าย	:	กูอยากเว้าพื้นมัน
ยายยงค์	:	ว้าย มึงอย่าเว้าพื้นลูกเต้าลูกเขยหลายเถาะ มันบ่แม่นแนว
ยายฝ้าย	:	มันบ่ได้ดั่งใจนี่ล่ะ
ยายยงค์	:	มันเป็นจั่งได๋
ยายฝ้าย	:	ขั่นได้ลูกใภ้กะได้ทางอั่นอุทัยทางพุ้น
ชาลี	:	กรุงเทพฯ อุทัยพุ้น
ยายฝ้าย	:	ทางอยุธยาพุ้น
ชาลี	:	คนไทย ทางพุ้นคนไทย
นกน้อย	:	โอ๊ย สูน (โมโห) หลายจนบ่มีสมาธิเนาะ
ยายฝ้าย	:	หั่นแล้ว
นกน้อย	:	ใจเย็น ๆ ซะก่อน เอ๋าเว้า เว้า เว้า
ชาลี	:	ใจเย็น ๆ ว่าแม่นได้ลูกใภ้ทางวารินทร์พุ้นติ๊ซั้นดอก

Copyright by Mahidol University

ยายฝ้าย : อู๊ย ขั่นได้ทางวารินทร์กะดีตั๊ว มีแต่ผู้เป็นตาฮัก ตาฮักได้ทางไทย

ชาลี : มันเป็นจั่งได๋ ลูกใภ้ไทย

ยายฝ้าย : ข้อยคืดยาก ไปยาม (เยี่ยม) มันยามใด๋ มันล่ะให้ข้อยเว้าไทยซั้นดอก

ชาลี : เอ้อ มันว่าจั่งได๋

ยายฝ้าย : มื้อนึงข้อยไปยาม เพิ่นล่ะบอกเฮาว่าจั่งสี้ล่ะ

ชาลี : ว่าจั่งได๋ล่ะ

ยายฝ้าย : คุณย่า คุณย่า เวลาคุณย่าจะเรียกอะไรน่ะ ต้องเรียกคุณก่อน เข้าใจมั้ยคะคุณย่า

ชาลี : แล้วเจ้าว่าจั่งได๋บาดนี่

ยายฝ้าย : ข้อยกะ เอ๊อ แม่จะจื่อเอา

ชาลี : (หัวเราะ) เอ้อ กะเข้าท่าตั๋วล่ะ

ยายฝ้าย : มื้อนึงข้อยเห็นหมาไปกินกะทิอยู่ในครัว

ชาลี : ฮึ

ยายฝ้าย : ตกใจแฮงเทิงเอิ้น ฟ้าวเอิ้นลูกสะใภ้

ชาลี : อื๊อ

ยายฝ้าย : โอ๊ย เทิงย้านกะทิเหมิด

ชาลี : เอ้อ เอ้อ

ยายฝ้าย : เทิงหัดเว้าไทยใหม่

ชาลี : คือสิเป็นตาฟังเนาะ

ยายฝ้าย : ข้อยกะ คุณลูกสะใภ้ คุณลูกสะใภ้ คุณหมาไปกิน คุณกะทิอยู่ในคุณกะทะตั้งอยู่บนคุณเตา

ชาลี : ป๊าดโท เจ้าคือมารยาทดีแถะ มีฮอดคุณกะทิ คุณเตา

ยายฝ้าย : ฮ่วย ให้เอิ้นหยังเอิ้นคุณก่อน ข้อยกะคุณแมมมันเหมิดซุแนว (หมดทุกอย่าง) โลดแล้ว

ยายยงค์ : ไคตั๋ว (ก็ยังดี) บ่ว่า คุณหม้อนึ่ง

ชาลี : โอ๊ย อย่าว่าเถิ่น (อย่าว่าเลย)

Copyright by Mahidol University

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของชาวอีสานอย่างหนึ่งว่าไม่ควรนินทาลูกเต้าเหล่าเขย เพราะถือว่าผิดจารีตประเพณี นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างแม่ผัวกับลูกสะใภ้ที่ไม่ได้ใกล้ชิดสนิทสนมกันมากนัก ซึ่งชาวอีสานเชื่อว่า หากชายหญิงแต่งงานกันแล้ว หญิงไปอยู่ที่บ้านของชาย ถือว่าไม่ดี ดังภาษิตอีสานที่ว่า “เอาลูกใภ้มาเลี้ยงย่า ปานเอาผีเอาห่ามาใส่เฮือนใส่ชาน” (ปรีชา พิณทอง, 2534: 22) ดังนั้น ในปัจจุบัน คู่แต่งงานจึงมักแยกครอบครัวจากพ่อแม่เป็นอิสระ เมื่อมีโอกาส พ่อแม่จึงไปหาลูกชายและลูกสะใภ้

ภาพลักษณ์ของหญิงภาคกลาง ก็เป็นอีกแง่มุมหนึ่งที่สะท้อนออกมาจากตัวอย่างข้างต้น กล่าวคือ คนภาคกลางซึ่งพูดภาษาไทยกลาง เวลาจะเรียกผู้อื่นมักมีคำว่า “คุณ” นำหน้าชื่อ นับเป็นการให้เกียรติและแสดงถึงความสุภาพของผู้พูดอย่างหนึ่งด้วย

4.2.2.3 <u>แม่ยาย – ลูกเขย</u> พบในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 1 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ยายฝ้าย : บาดนี่ลูกใภ้แล้วบ่แล้วมาเรื่องลูกเขยเด๊
ยายยงค์ : ลูกเขยมันเป็นหยังอีอั่นนี่
ยายฝ้าย : ลูกเขยกูมาเป็นบ้าไก่ตี
ยายยงค์ : บุ๋ย บุ๋ย บุ๋ย
ชาลี : แน่
ยายฝ้าย : แต่ละมื้อแต่ละเว็น (แต่ละวัน) นี่เล่นแต่ไก่ตี กูล่ะหน่ายมันฮ้าย กะยังว่า แต่ว่ากูเหลียโตน (สงสาร) ลูกสาวกูนี่ล่ะ
ยายยงค์ : ลูกสาวมึงแม่นไผ
ยายฝ้าย : อีนกน้อย
ชาลี : ฮ่วย บ่เล่นนำเด๊อวะ
ยายฝ้าย : ขออภัยในบางลีลา
ชาลี : เดี๋ยว เดี๋ยว เดี๋ยว บาดนี่มาเว้าเรื่องลูกเขย ว่ามันบ้าไก่ตีนั่น มันบ้าน้อยบ้าหลายสำ่ได๋
ยายฝ้าย : เอ๋า บ่บ้าหลายจั่งได๋
ชาลี : เอ้อ
ยายฝ้าย : มื้อนึงไปเล่นไก่มา เพิ่นเสียเงินพี่น้องเอ๊ย
ชาลี : มันธรรมดาการพนัน มันต้องมีมื้อได้มื้อเสีย

Copyright by Mahidol University

ยายฝ้าย : เอ๊อ กลับมาล่ะผิดกันกับลูกกับเมีย สิฆ่ากัน
ชาลี : นิสัยบ่ดีเว่ย
ยายฝ้าย : ข้อยเห็นข้อยกะห้ามเนาะ
ชาลี : ผู้เป็นแม่ต้องห้ามลูก ถูกต้อง
ยายฝ้าย : เอ้อ ข้อยกะ เซาแหมะสู เซาแหมะสู
ชาลี : เอ้อ
ยายฝ้าย : อายซาวบ้านซาวเมืองเพิ่นแหน่
ชาลี : เอ้อ
ยายฝ้าย : จั่งได๋ล่ะว่าข้อยแหม ลูกเขยแหม
ชาลี : มาซ่างหัวแข็งปานนั่น
ยายฝ้าย : มึงอย่ามาเว้าเด๊อ อีเฒ่าหนังหยาบ มึงอย่ามากวนกูเด๊อ ว่าซั้น
ชาลี : เอ้อ
ยายฝ้าย : กำปั้นมันใหญ่ ๆ เตะคางข้อยตกเฮือนไปเลย
ชาลี : ป๊าด กำปั้นเนี่ย เตะคาง
ยายฝ้าย : เอ๊อ ข้อยกะยืนอยู่จั่งสี้ล่ะ มันเตะคางข้อยปุ๊ (ทำท่ายืนแล้วเอากำปั้นชกหน้าตัวเอง) ข้อยกะเหวิ่นเวิน ข้อยกะหมอบเอ้ดเลดอยู่จั่งสี้ล่ะ (นอนหงาย)
ยายยงค์ : เหมบแมมมึงติ มึงหงายตั๊วอีปอบ
ยายฝ้าย : อีห่ามึง กูเหมบลายหงาย
ชาลี : เหมบลายหงาย
ยายฝ้าย : ผู้เฒ่าตกเฮือนมันกะจุกเนาะ
ชาลี : เทิงแค้นแล้วเนาะ
ยายฝ้าย : อยู่จั่งสี้ล่ะข้อยกะดาย แม็กกี้อยู่หนาย แม็กกี้อยู่หนาย ทำไมไม่มีกลิ่นแม็กกี้ ทำไมมีแต่กลิ่นขี้เต็มไปหมดเลย
ชาลี : กินขี้มาแต่ไสล่ะ
ยายฝ้าย : ขี้ข้อยแตกหว่างข้อยตกเฮือน
ชาลี : สมน้ำหน้า
ยายฝ้าย : ย้อนลูกเขย โอ๊ย บักห่าเอ๊ย บักทิดซั้นดอก...

Copyright by Mahidol University

สำหรับชาวอีสานนั้น หากหญิงชายแต่งงานกันแล้วฝ่ายชายไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง ถือว่าดี ดังภาษิตที่ว่า “เอาลูกเขยมาเลี้ยง พ่อเฒ่าแม่เฒ่าปานได้ข้าวมาใส่เล้าใส่เยีย” (ปรีชา พิณทอง, 2534: 22) แต่หากได้ลูกเขยที่ประพฤติตัวไม่ดี ไปเล่นการพนัน ก็ย่อมทำให้พ่อแม่ฝ่ายหญิงและลูกสาวเสียใจได้ เพราะเมื่อลูกเจ็บ พ่อแม่ก็เจ็บด้วย เสียทั้งเงินและเสียทั้งครอบครัวไปพร้อม ๆ กัน

4.2.2.4 <u>พ่อตา – ลูกเขย</u> พบในการแสดงของคณะเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่น เพลงสนุก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แท็กซี่ : เอ้า พ่อเฒ่าเจ้ามาดีแท้พี่
หนิงหน่อง : ดี๊ดีวะ
แท็กซี่ : บัดพ่อเฒ่าข้อยมาเป็นตาตีปากแถะ
หนิงหน่อง : โอ๊ย อย่าไปเว้าจั่งซั้น บาปเด้อะหมอนี่บาปเด้
แท็กซี่ : โอ๊ย ให้มันขี่เกียนสูบยามาพุ้น บาปน่ะ ย้อนเจ้าล่ะเฒ่าตาถั่ว
หนิงหน่อง : เป็นหยัง
แท็กซี่ : เยาะให้น้องให้นุ่งไปเป็นลูกเขยพ่อเฒ่าซู อั่นลูกสาวหล้านาหลายตั้ว น้องนาเดียวกับบนาพี่ ไปเป็นหมู่อ้ายแนะ เพิ่นว่า
หนิงหน่อง : นาหลายอีหลีตั๊วล่ะ
แท็กซี่ : มันหลายอยู่นา ลูกสาวกะดี พ่อเฒ่านั่นติ๊ล่ะ
หนิงหน่อง : เป็นหยัง
แท็กซี่ : ตื่นเช้ามาหน้าหยู่คือหน้าหมูนี่แหม
หนิงหน่อง : บ่แม่นลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) เจ็บท้องดึ (เหรอ)
แท็กซี่ : มาสิเจ็บตายมันซุมื้อแถะเดียวเนี่ย
หนิงหน่อง : เอ๋า
แท็กซี่ : จ่มเช้าจ่มแลง (บ่นเช้าบ่นเย็น) เฮ็ดปานใด๋กะว่าเฮาบ่เฮ็ด ตื่นสวย (สาย) กะว่าเฮาตื่นเช้าตั๊วะ หาแนวจ่มน่ะ
หนิงหน่อง : เจ้าตื่นเดิกปานใด๋ซั้น
แท็กซี่ : สี่โมงเช้าพุ้นแล้ว
หนิงหน่อง : ป๊าดทิโท
ฝ้าย : เป็นลูกเขยคนคือบ่ลุกแต่เดิก
แท็กซี่ : มันบ่สู้เมื่อ (ไม่รู้สึกตัว) แมะอาว

Copyright by Mahidol University

ฝ้าย : บ่สู้เมื่อคือบ่ซื้อนาฬิกาปลุกมาตั้งปลุกแนะ
แท็กซี่ : เขาซื้อมาอยู่ตั๊วะล่ะ
ฝ้าย : ตั้งอยู่บ่ล่ะ
แท็กซี่ : ตั้ง
ฝ้าย : ปลุกอยู่บ่ล่ะ
แท็กซี่ : ปลุก
ฝ้าย : ลุกอยู่เบาะ
แท็กซี่ : ลุก
ฝ้าย : ลุกไปนาเบาะ
แท็กซี่ : ลุกปิดไว้แล้วนอนต่ออีกตั้ว บ่เหียบเป ๆ เตะลงล่าง กะบุญหัวแล้วตั้วล่ะ
หนิงหน่อง : โอ๊ย มาเป็นตาซังแถะ ปอบมึงเอ๊ย
จ่อย : เป็นหยัง
หนิงหน่อง : มันอายฮอดผู้เฮาเอามาฝากพุ้นเด๊ะเนาะ
จ่อย : พุ้นแล้ว
หนิงหน่อง : เป็นเขยคนแทนที่สิตื่นเดิกลุกเซ้า นอนแข่งกับพ่อเฒ่าว่านี่แมะ บ่หนำไปจาตีปากอีกซ้ำ มันเป็นบาป
แท็กซี่ : อู๊ย บ่บาปดอก บ่แม่นพ่อข้อย
หนิงหน่อง : ว้าย พ่อเมียกะคือพ่อเฮา ต้องให้เกียรติเคารพเพิ่น
ฝ้าย : อื้อ
หนิงหน่อง : เพิ่นเป็นผู้เฒ่า ทำคุณมาก่อน เลี้ยงลูกหลานได้ใหญ่ย้อน เสมอหน้าพังตา
ฝ้าย : แม่นอยู่
หนิงหน่อง : คันเพิ่นเลี้ยงเฮาใหญ่แล้ว เฮาต้องเลี้ยงเพิ่นแทนคุณอุดหนุนการงาน เปลี่ยนมือแทนท่าน
จ่อย : แม่น
หนิงหน่อง : ดำรงไว้วงศ์ตระกูลพ่อแม่ ประพฤติดีที่แท้คงสิได้สืบมูนหั่นตั๊ว คะเจ้าว่า นี่สิไปคอยเอาแต่นาเอามูน (มรดก) กับคะเจ้า
จ่อย : ถูกต้อง

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : บ่ตื่นเดิกลุกเซ้า ไผเขาสิปันให้ หาเฮ็ดทั่วทีบทั่วแดน ทำควมดีไปโลด ตกน้ำบ่ไหล ตกไฟบ่ไหม้ อย่าไปถือสงถือสาผู้เฒ่า ฟังแต่ว่าผู้เฒ่าใจเฒ่าเคียดง่าย ใจดีท่อบักฝ้าย ใจฮ้ายท่อบักตูม

จ่อย : แม่นแล้วอ้าย

หนิงหน่อง : ขั่นเฮาเว้าถือข้อของกินบ่ถี่ดอก เซื่อเฮานี่ แต่เฒ่านี้กะเป็นตาซังอีหลีล่ะว้า

แท็กซี่ : นั่น บ่แม่นข้อยเว้าโพด (พูดเกินไป) เด๊ะเดียวนี่

จ่อย : มาคือว่าจั่งซั้นอ้าย

หนิงหน่อง : เว้าจ้อย ๆ ห่อข้าวแป ๆ (แบน)

จ่อย : เอ้อ

หนิงหน่อง : แม่นลูกเขยเฮ็ดสิตาย กะบ่ท่อลูกซายนอนเบิ่ง เห็นเงินหน้าดำ เห็นคำหน้าเศร้า เห็นข้าวอยากได้หลาย

เมื่อคนเราประพฤติปฏิบัติตัวดี ความสัมพันธ์ระหว่างเรากับผู้อื่นก็ย่อมจะดีไปด้วยความสัมพันธ์ระหว่างพ่อตาและลูกเขยก็เช่นเดียวกัน ชาวอีสานมีความเชื่อว่า หากลูกเขยปฏิบัติตัวดี ตื่นไปทำงานแต่เช้า ขยันขันแข็งทำมาหากิน พ่อตาก็ย่อมรักใคร่เอ็นดู ถึงแม้ว่า พ่อตาจะไม่ใช่พ่อของตัวเอง แต่ลูกเขยก็ควรให้เกียรติและเคารพพ่อตาในฐานะที่เป็นผู้อาวุโสที่เลี้ยงลูกหลานมาให้เติบใหญ่ได้ได้

อย่างไรก็ตาม ในอีกแง่มุมหนึ่ง ชาวอีสานก็เห็นว่า แม้ว่าลูกเขยจะทำงานหนักแค่ไหน พ่อตาก็คงไม่รักเท่าลูกชายของตัวเองที่ไม่ทำอะไรเลย เพราะถึงอย่างไร ลูกเขยก็ไม่ใช่ลูกในสายเลือดของตน

จากตัวอย่างทั้งหมด จะเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่าง ๆ ในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นสามี – ภรรยา แม่ผัว – ลูกสะใภ้ แม่ยาย – ลูกเขย หรือพ่อตา – ลูกเขย โดยผู้แสดงได้นำเอาเรื่องราวที่เกี่ยวกับบุคคลดังกล่าวมาเล่าให้ผู้ชมฟัง เป็นการระบายความคับข้องใจที่ตนถูกเก็บกดเอาไว้ นอกจากนี้ ผู้แสดงยังได้สอดแทรกสาระเข้าไปให้ผู้ชมได้รับทราบอีกด้วย

4.2.3 การรณรงค์/การอนุรักษ์ในเรื่องต่าง ๆ

ผู้แสดงของทั้งสองคณะต่างนำเอาการรณรงค์ / การอนุรักษ์ในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์ให้รักภาษาถิ่นอีสาน การรณรงค์เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับ การรณรงค์ต่อต้าน

Copyright by Mahidol University

ยาเสพติด การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งบางประเด็น ดังเช่นเรื่องยาเสพติด และโรคพยาธิใบไม้ตับ ก็เป็นปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมไทย และผู้คนกำลังเผชิญกับปัญหาเหล่านี้อยู่ ดังนั้น การที่ผู้แสดงนำเอาเรื่องราวดังกล่าวมาผสมผสานเข้ากับการแสดงตลก จึงเป็นการตอกย้ำให้ผู้ชมได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

การรณรงค์ในเรื่องต่าง ๆ นี้ พบในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 1-2 และชุด 4 ส่วนคณะเพชรพิณทอง ปรากฏในชุดฮาสนั่นเพลงสนุก หนิงหน่องฝรั่งดอง และฮาสำหมะปี๋ โดยแบ่งประเภทของการรณรงค์ได้เป็น 6 ประเภท ดังต่อไปนี้

4.2.3.1 <u>การรณรงค์ให้รักภาษาถิ่นอีสาน</u>

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

1. ใหญ่ : โอ๊ ม่วนพะโล (ทำเสียงเหมือนฝรั่งหัดพูดภาษาไทย)
นพดล : ฮึ เว้าบ่เป็นกะอยากเว้า
ใหญ่ : โอ๊ย กะเผื่อมันถือพุ้นล่ะเนาะ หัดไปเรื่อย ๆ
นพดล : ภูมิใจในภาษาอีสาน ภาษาอีสานอยู่หลักสูตรมหาวิลัยแล้ว ต้องศึกษา ฝรั่งยังอยากเฮียน (เรียน) ภาษาไทย มันละเอียดกั่วกันตั้งพะโลพะงา…

2. นพดล : เอ้า ภาษาฝรั่งบ่มีเอดเปด ขั้นบ่เอาทับศัพท์ไปเลย
ใหญ่ : ใหญ่ ๆ จั่งสี้เอดเปดติ
นพดล : เอ้อ
ใหญ่ : จ่อย ๆ จั่งเจ้าเดะบาดนี่อาว
นพดล : แอดแปด
ใหญ่ : แน่ ภาษาอังกฤษต้อง โฮ้ จ๊อยโพ๊ด
นพดล : เฮ๊า ภาษาเฮานี่จงภูมิใจครับ คันเว้า (ถ้าพูด) อีสานได้นี่ เว้าได้เมิด (พูดได้หมด) ทุกภาษา ฝรั่งเพิ่นอยากมาเฮียนภาษาบ้านเฮา มาเจอนกคำเดียวกลับอเมริกาเลย

ภาษาถิ่นอีสาน เป็นเรื่องหนึ่งที่ตกอยู่ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง เนื่องจากภาษากลางได้เข้ามามีอิทธิพลอย่างมาก เพราะเป็นภาษาที่ใช้ในทางราชการ การเรียน การสอน (ครูสองปม, 2537: 12) คนอีสานรุ่นหลังจึงหันมาพูดภาษากลางกันมากขึ้น ด้วยเห็นว่า หากพูดภาษา

Copyright by Mahidol University

กลางแล้วจะทันสมัย เป็นเรื่องที่ถูกต้อง ไม่ต้องอายที่จะต้องพูดภาษาถิ่นของตัวเองทั้ง ๆ ที่ภาษาถิ่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นที่ผู้คนน่าจะภูมิใจ และน่าจะมีการส่งเสริมให้ใช้ภาษาถิ่นกันมากขึ้น การบรรจุภาษาถิ่นเข้าเป็นหลักสูตรหนึ่งในมหาวิทยาลัย จึงเป็นการส่งเสริมให้คนรักและใช้ภาษาถิ่นได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งแม้แต่ชาวต่างชาติก็ยังสนใจที่จะเรียน ดังนั้น ชาวอีสานจึงควรภูมิใจในภาษาของตัวเอง และร่วมมือกันอนุรักษ์ภาษาถิ่นอีสานให้อยู่คู่กับท้องถิ่นตราบนานเท่านาน

4.2.3.2 การรณรงค์เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับ

โรคพยาธิใบไม้ตับนับว่าเป็นปัญหาทางสุขภาพที่สำคัญของภาคอีสาน เนื่องจากพฤติกรรมการบริโภคของชาวอีสานมีความสัมพันธ์กับการเป็นโรคพยาธิใบได้ตับ กล่าวคือ ชาวอีสานนิยมบริโภคอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ ประเภทก้อยปลา ปลาส้ม ปลาจ่อม ซึ่งเป็นอาหารที่ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

รุ่งวิทย์ มาศงามเมือง (2541: 2) กล่าวว่า พฤติกรรมการบริโภคปลาดิบหรือสุก ๆ ดิบ ๆ เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของคนชนบทอีสานนอกเหนือไปจากการบริโภคข้าวเหนียวและปลาร้า ยิ่งถ้าชุมชนใดมีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ทั้งจากน้ำฝนและจากระบบชลประทาน การเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับของประชากรที่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าวยิ่งสูงขึ้น เพราะการมีน้ำมาก หมายความว่า ปลามีมากขึ้นและการบริโภคปลาดิบก็มีมากขึ้นด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ กระทรวงสาธารณสุขจึงรณรงค์ให้ชาวอีสานเลิกบริโภคปลาดิบ เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับ

ในการแสดงของคณะเพชรพิณทองนั้น ผู้แสดงได้สอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการรณรงค์เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับเข้าไปด้วย

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

ป.ซวดลวด	:	ว้าย ซ่อยแหน่ ซ่อยแหน่ (ช่วยด้วย)
นพดล	:	ซ่อยหยังล่ะ แมงงอด (แมงป่อง) ตอด (กัด) ซั้นบ้อ (งั้นเหรอ)
ป.ซวดลวด	:	บ่แม่น อ้ายข้อย อ้ายข้อย
นพดล	:	อ้ายเจ้าเป็นหยัง
ป.ซวดลวด	:	นี่ นั่งกินข้าวอยู่นี่ ข้อยแยก (มอง) ไปล่ะ หัวหงอกจุ่นขู่นอยู่ยังว่า
นพดล	:	นี่เบาะ กินข้าวอยู่นี่หัวหงอก
ป.ซวดลวด	:	ครับ
นพดล	:	บ่แม่นกินของผิดเบาะ บ่แม่นเจ้ากินคั่วแมง

Copyright by Mahidol University

หัวหงอกติเบาะบัดนี่

จ่อย : อั่นข้อยกินมื้อเซ้าบ่แม่นแมงหัวหงอกเด๊ะ

นพดล : กินหยังล่ะ

จ่อย : ก้อยปลาซิว

ป.ซวดลวด : แซบตั๊วะ

นพดล : อย่าไปกิน อย่าไปกิน อย่าแซบ อย่าแซบ แซบปานใด๋กะอย่ากิน

จ่อย : เป็นหยัง

นพดล : กระทรวงสาธารณสุขเขาประกาศ

จ่อย : ประกาศหยัง

นพดล : ไผกินปลาดิบเป็นพยาธิใบไม้ตับ

ป.ซวดลวด : ฮื้อ

จ่อย : เป็นพยาธิใบไม้ตับ

นพดล : เอ้อ

จ่อย : มันเป็นหยังบาดนี่

นพดล : ดับชีวิตคนอีสานมาแล้วบ่แม่นน้อย อย่าไปกินเด็ดขาด

จ่อย : ฮึ ข้อยมาสิย้าน (กลัว) ข้อยมียาอยู่

ป.ซวดลวด : มียา

นพดล : เจ้าสิเฮ็ดจั่งได๋ซั้น

จ่อย : เหวย แมงกินูนโตสด ๆ หว่านลงไปในท้องว้าย

นพดล : มันลงไปในหั่นมันบ่มีใบไม้ มันเหลียวเห็นใบเดียวมันกะเต้นย่องมุ่นนี่เด้

จ่อย : มันบ่แม่นใบไม้แนวนั่นเด๊ะ อีพ่อ

นพดล : หือ

ป.ซวดลวด : พยาธิใบไม้ในตับมันมีรูปร่างเหมือนใบไม้

จ่อย : เอ๋า

นพดล : เอ้อ มันเกาะอยู่ตับหั่น มันดูดกินเลือดเฮาตั้ว

ป.ซวดลวด : มันเกาะอยู่ตับ

Copyright by Mahidol University

นพดล : เอ้อ
ป.ซวดลวด : เอาเบ็ดเบอร์เก้าหย่อนลงไป เกาะขึ้นมาเลย
นพดล : ตาย ตายตั้งแต่บ่ทันเข้าคอได้ดอก
จ่อย : เอ๋า ตายแท้ติเดียวนี่
นพดล : ตายนั่นแล้ว
จ่อย : สำพอ (มิน่าล่ะ) บ่ได้หลับบ่ได้นอนเหมิดคืน
นพดล : ย้อน (เพราะ) กินปลาซิว
จ่อย : เอ้อ
นพดล : ฮ่วย กะตายแล้ว อย่าไปกินเด๊อบาดนี่

จากตัวอย่างข้างต้น เห็นได้ว่า ผู้แสดงได้พยายามแทรกการรณรงค์เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับในการแสดงของตนด้วย โดยให้ความรู้แก่ผู้ชมว่า การบริโภคปลาดิบ ทำให้เสี่ยงต่อการเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับได้ ซึ่งสะท้อนภาพของสังคม วิถีชีวิต ตลอดจนวัฒนธรรมการบริโภคของชาวอีสานได้อีกทางหนึ่ง กล่าวคือ ชาวอีสานอยู่ง่ายกินง่าย แม้ว่าสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของภาคอีสานส่วนใหญ่จะแห้งแล้ง แต่คนอีสานรู้จักหาอาหารจากธรรมชาติรอบตัวมาทำกินเช่น จับปลาตามแหล่งน้ำมาทำก้อย แสดงถึงวิถีชีวิตคนอีสานที่ต้องดิ้นรนทุกวิถีทางเพื่อความอยู่รอด

4.2.3.3 <u>การรณรงค์ป้องกันโรคฉี่หนู</u>

โรคฉี่หนู หรือโรคเลปโตสไปโรซีส ระบาดอยู่ทั่วไปในภาคอีสาน จากสถิติที่สำรวจโดยกองระบาดวิทยา ตั้งแต่ปี 2542 ถึงเดือนกรกฎาคม 2543 พบว่า ภาคที่มีอัตราผู้ป่วยมากที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสาน รองลงมาเป็นภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ (นรวัฒน์ จอมสุวรรณ, 2543: 5) เห็นได้ว่า โรคฉี่หนูนี้เป็นมหันตภัยร้ายที่พรากชีวิตของชาวอีสานไปมาก

โรคฉี่หนูเป็นโรคที่ติดต่อจากสัตว์มาสู่คน โดยเชื้อจะถูกขับออกมาจากปัสสาวะของสัตว์ที่เป็นพาหะ เช่น หนู สุนัข วัว สุกร และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดต่าง ๆ คนที่ทำงานลุยน้ำมากกว่า 6 ชั่วโมง หรือมีแผลถลอกตามร่างกาย แล้วแผลไปสัมผัสกับปัสสาวะสัตว์โดยตรง หรือไปสัมผัสน้ำ อาหารที่มีการปนเปื้อนของเชื้อ จะมีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคฉี่หนูมาก

กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม ชาวนา ชาวสวน มีโอกาสติดโรคนี้ได้สูง ประชากรของภาคอีสานซึ่งประกอบอาชีพดังกล่าวกันมาก จึงเสี่ยงต่อการเป็นโรคฉี่หนูได้มากเช่นกัน ทางกระทรวงสาธารณสุขจึงได้รณรงค์กำจัดโรคฉี่หนู โดยให้ประชาชนป้องกันตนเอง หลีกเลี่ยงแหล่งเพาะเชื้อ แต่ถ้าหากเลี่ยงไม่ได้ ก็ให้ป้องกันด้วยการสวมรองเท้าบูตทุกครั้ง

Copyright by Mahidol University

ในการรณรงค์ป้องกันโรคฉี่หนูนั้น มีทั้งการเผยแพร่ผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ หรือวิทยุ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลกันอย่างกว้างขวาง การแสดงตลกต่อหน้าผู้คนนับพัน ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถเผยแพร่ข้อมูลเรื่องการรณรงค์ได้เป็นอย่างดี เพราะในขณะที่ผู้ชมเสพความบันเทิง ผู้ชมก็จะได้ความรู้ไปด้วย เป็นการโน้มน้าวจิตใจของผู้ชมให้ปฏิบัติตามได้อีกทางหนึ่ง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี	:	น้ำท่วมปีนี้ น้ำมันหลาย ๆ ไหลมา ไหลมากะมีโรคร้ายมันมากับน้ำ
ยายฝ้าย	:	โรคอีหยังล่ะฮึ
ยายหมา	:	โรคเอดส์
ชาลี	:	นั่น โอ๊ย ยายหมา โรคเอดส์มันบ่ได้มากับน้ำ
ยายหมา	:	มันมากับหยังล่ะอาว
ชาลี	:	โรคเอดส์มันสิมากับกะเทย
ยายจื้น	:	อี๋ย มาเว้าเป็นตากะเทยบ่กล้าลุกไปไสแถะฮะนั่น
ชาลี	:	โรคมันมากับน้ำนี่มันมีชื่อว่าโรคฉี่หนู ...
ชาลี	:	นั่นล่ะ มื้อนี้ (วันนี้) ท้อปไลน์ ไดมอนด์เพิ่นเลยกำหนดให้ว่าสารภัญญ์โรคฉี่หนูแข่งขันกัน
ยายจื้น	:	จ้า
ชาลี	:	ให้ยายฝ้ายว่าเป็นโตอย่างผู้อื่น
ยายฝ้าย	:	โอ๋ นี่เบาะกลอนสารภัญญ์
ชาลี	:	อื้อ
ยายฝ้าย	:	ให้ฉันว่าก่อนหมู่
ชาลี	:	เอ้อ ให้เจ้าว่าก่อนหมู่
ยายฝ้าย	:	กะธรรมดานั่นล่ะ ผู้ใด๋สวยกะได้ว่าก่อนหมู่นั่นล่ะ
ยายจื้น	:	โอ๊ย อยากปิ้นท้องฮากเด๊
ชาลี	:	เจ้าเป็นหยังล่ะยายจื้น
ยายจื้น	:	ขี้เดียดอีผักชี (ผักชี) ตายคาหนานนี่ล่ะ สวยกะสวยโพดตอนแดดออก
ยายฝ้าย	:	ขอเสียงตบมือแนะค่า (ร้องสารภัญญ์) ฟังก่อนท่านทั้งหลาย ฟังบรรยายเป็นคำกลอน จงฟังฉัน

Copyright by Mahidol University

เสียก่อน จงสังวรและควรจำ โรคร้ายกำลังดัง
จงระวังโรคฉี่หนู ได้ยินขนลุกซู่ เป็นตาย้านแถะ
พี่น้อง พวกเราต้องป้องกัน ยามไปไฮ่และไปนา
ลงน้ำไปหาปลา ให้พวกเราใส่เกิ๊บบูต

จากตัวอย่างดังกล่าว สะท้อนให้เห็นภาพของชาวอีสานในอดีตได้ว่า เมื่อต้องไปไร่ไปนา ชาวอีสานไม่นิยมสวมรองเท้าบูต พอต้องลงน้ำเพื่อทำนา ก็จะเดินเท้าเปล่าลงไปเลย โดยไม่ได้ระวังว่าจะติดโรค ด้วยเหตุนี้ คนอีสานจึงเป็นโรคฉี่หนูกันมาก กระทรวงสาธารณสุขจึงได้รณรงค์ให้ประชาชนป้องกันโรคฉี่หนูโดยให้สวมรองเท้าบูตเวลาที่ต้องลงไปสัมผัสน้ำ ปัจจุบันนี้ชาวอีสานปฏิบัติตามกันมากขึ้น เพราะกลัวจะติดโรคร้ายดังกล่าว

4.2.3.4 <u>การรณรงค์ไม่สูบบุหรี่</u>

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ชาลี : จักหน่อยลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) กะ สิมา อั่น เคี้ยวหมากหั่นกะบ่เป็นหยังดอกยาย แต่ว่า สูบยานั่นเซา (เลิก) ซะเด๊อ

ยายจี้น : เป็นหยัง

ชาลี : มันบ่ดีตั้วยาย สูบยา

ยายจี้น : แน่ ขั่นรัฐบาลมันมาสิได้เงินฮะนี่

ชาลี : มันบ่ได้เกี่ยวกับรัฐบาลดอก มันเป็นโรคมะเร็ง

ยายจี้น : โอ๋ เอ้อ สิได้บอกเฒ่าอยู่เฮือนนำ

ชาลี : อื้อ

ยายจี้น : ชิ้วฉิว (เหม็น)

ชาลี : อื้อ

ยายจี้น : หั่นล่ะ

ชาลี : ผู้อยู่ใกล้กะมีอันตราย การสูบหว่านสูบยาบ่ดี เลิกซะ

ยายจี้น : แม่นหยัง ไฟสิจูดก้นเบาะ

ชาลี : บ่ ยามเจ็บยามป่วยมันรักษายาก

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า บุหรี่มีพิษภัยร้ายแรงทั้งต่อตัวผู้สูบเอง รวมถึงผู้ที่อยู่ใกล้ด้วย กล่าวคือ ทำให้เกิดโรคมะเร็งในปอดซึ่งรักษาไม่หาย และแม้ว่ารัฐจะมีรายได้จากการเก็บภาษีบุหรี่และนำเงินภาษีดังกล่าวไปทำนุบำรุงสุขให้กับประชาชนได้ก็ตาม แต่ถ้าหากเงินภาษีนั้นต้อง

Copyright by Mahidol University

ถูกนำไปใช้ในการรักษาผู้ที่ป่วยจากการสูบบุหรี่แล้ว ก็นับว่าไม่คุ้มค่าเอาเสียเลย ดังนั้น จึงเป็นการดีที่หลาย ๆ ฝ่ายต่างร่วมมือกันรณรงค์ให้ประชาชนเลิกสูบบุหรี่ เพื่อจะได้ปลอดภัยจากโรคมะเร็ง และไม่ก่อความรำคาญให้คนรอบข้าง

4.2.3.5 <u>การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด</u>

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่เรื้อรังมานาน โดยไม่มีทีท่าว่าจะจบสิ้น รัฐบาลในสมัยต่าง ๆ จึงพยายามรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดกันเรื่อยมา

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

นกน้อย : สอยต่อต้านยาเสพติดไปจั่งซั้นแหมฝ้าย
ปอยฝ้าย : สอยสร้างสรรค์ต่อต้านยาเสพติด
นกน้อย : เอ้อ มันบ่แม่นสอยแบบนี้ ไร้สาระแบบนี้
ปอยฝ้าย : เอ้อ เพิ่นกะยังเขียนว่า รักในหลวง ห่วงลูกหลาน ร่วมกันต้านยาเสพติด
นกน้อย : เอ้อ หั่นล่ะ
ปอยฝ้าย : เอ้อ แม่น ฟังเป็นโตอย่างเด้อพี่น้องเด้อ
นกน้อย : สอยซิ่ง ๆ ม่วน ๆ นั่นน่ะ สอยสร้างสรรค์สังคมนั่นน่ะ
ปอยฝ้าย : เอ้อ เอ๋า สอย สอย ๆ สอย ๆ คนฟังมีแต่คนอ้วน ๆ คนฟังมีแต่คนอ้วน ๆ หมอลำมีแต่คนจ่อย ๆ คนฟังมีแต่คนอ้วน ๆ ส่วนหมอลำมีแต่คนจ่อย ๆ จะอ้วนหรือจ่อยมันก็มี…(ถูกดูดเสียง) คือกัน
ยายหา : โอ๊ย มันแม่นควมมันแท้ ๆ บ่ว่าอ้วนว่าจ่อยมีคือกันเมิด ยกเว้นแต่เด็กน้อยเกิดใหม่ บ่มี
ปอยฝ้าย : เสียใจเด้อ ผู้ใหญ่กะบ่มีเด้อ บัดยามไปออกลูก
ยายจื้น : ออกลูกเจ้าหยังอีพ่อ
ยายยงค์ : ฮ่วย มันบ่แม่นสอยแนวนั่น สอยสร้างสรรค์สอยสร้างสรรค์
ปอยฝ้าย : เจ้าสอยให้ข้อยเบิ่งแหน่ เจ้าสอยเป็นอยู่ติ
ยายยงค์ : บ่เห็นติ เพิ่นเขียนไว้ รักในหลวง ห่วงลูกหลาน ต่อต้านยาเสพติด สู้จักบ่

Copyright by Mahidol University

ปอยฝ้าย : เอ้อ สอยให้เพิ่นฟังแนะซั่น
ยายยงค์ : สอย สอย ผู้กินตาย ผู้ขายติดคุก ขั่นบ่อยากทุกข์ ให้เลิกกินยาบ้าเด้อ สิบอกให้
ยายหา : โอ๊ย คันสอยจั่งสี้ ไผกะสอยเป็น
ยายยงค์ : สอยแม่
ยายหา : กินกะตาย บ่กินกะตาย มึงว่าแม่นหยังเฮ๋า
ปอยฝ้าย : เฮ๋า มันบ่แม่นสอยตั๊วะ มันถามแล้วตั๊วะนั่น
นกน้อย : เฮ๋า ๆ จั่งได๋จั่งว่า กินกะตาย บ่กินกะตาย มึงว่าแม่นหยังเฮ๋า
ชาลี : กินกะตาย บ่กินกะตาย เจ้าว่าแม่นหยังเฮ๋า
ยายยงค์ : รถตำกัน
ชาลี : เฮ๋า มันสิเกี่ยวกันหยังกับยาบ้า
ยายยงค์ : กะโซเฟอร์มันกินยาบ้า ผู้โดยสารบ่ได้กิน รถมันมาตำกัน ผู้โดยสารตาย นี่เพิ่นจั่งว่ากินกะตาย บ่กินกะตาย
ปอยฝ้าย : วู้ แม่นอีหลี
นกน้อย : สรุปแล้วกะคือที่ถูกต้อง บ่กินยาบ้า
ยายยงค์ : ต่อต้านยาบ้า
นกน้อย : ต่อต้านยาบ้า ต่อต้านยาเสพติดค่ะ

ในสังคมอื่น ๆ ทั่วไป เราอาจจะเห็นเพียงคำขวัญต่อต้านยาเสพติด ดังเช่นที่ยายยงค์ยกคำขวัญ “รักในหลวง ห่วงลูกหลาน ร่วมกันต้านยาเสพติด” ขึ้นมา คำขวัญดังกล่าวโน้มน้าวจิตใจของคนไทยว่า หากรักในหลวงและห่วงลูกหลานของตน ก็ให้ช่วยกันต่อต้านยาเสพติด แสดงให้เห็นภาพของคนไทยที่ให้ความเคารพต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มาก นอกจากนี้ยังเห็นถึงวัฒนธรรมของไทยที่ผู้ใหญ่จะดูแลลูกหลานของตนเองไปตราบนานเท่านาน แม้ว่าลูกหลานจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้วก็ตาม ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “ลูกยังคงเป็นเด็กเสมอในสายตาของพ่อแม่” ซึ่งแตกต่างจากสังคมตะวันตกที่ผู้ใหญ่จะปล่อยให้ลูกหลานดำเนินชีวิตเองเมื่อถึงวัยอันควร

นอกจากคำขวัญต่อต้านยาเสพติดที่ผู้แสดงยกขึ้นมาแล้ว ผู้แสดงยังผสมผสานเนื้อหาเรื่องการต่อต้านยาเสพติดเข้าไปรวมกับการสอย ซึ่งปกติจะเป็นการพูดขัดจังหวะหมอลำด้วยคำพูดที่ตลก เหน็บแนม ประชดเสียดสีสังคม เป็นการสร้างความขบขันสนุกสนานให้แก่ผู้ฟัง โดยคำสอยจะต้องเข้ากับเหตุการณ์ด้วย ในการแสดงนี้ ผู้แสดงนำเรื่องยาเสพติด ซึ่งเป็น

Copyright by Mahidol University

เหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในทุกสังคม รวมทั้งสังคมอีสาน มาประกอบการแสดงได้อย่างลงตัว

จากเนื้อหาในการแสดง สะท้อนให้เห็นถึงสภาพของสังคมไทยที่กำลังเผชิญกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาบ้า ที่ถือได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทย มีทั้งผู้เสพและผู้ขาย ซึ่งล้วนแต่ได้รับโทษหนักจากการเสพและการจำหน่ายสิ่งผิดกฎหมายดังกล่าว ผู้แสดงจึงพยายามชี้ให้เห็นโทษของการเสพและจำหน่ายว่า หากไม่อยากมีทุกข์ก็ให้เลิกพฤติกรรมนั้นเสีย

นอกเหนือจากความทุกข์แล้ว โทษของยาบ้าอีกอย่างหนึ่งก็คือ ทำให้คนตาย ไม่ว่าจะเป็นผู้เสพเองหรือผู้ที่ไม่ได้เสพก็ตาม ก็ต่างได้รับผลร้ายจากยาบ้าด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ผู้คนที่ทำงานใช้แรงงาน เช่น ขับรถบรรทุก ขับรถโดยสารประจำทาง เป็นต้น มักจะกินยาบ้าเพื่อให้ขับรถได้นาน ๆ โดยหารู้ไม่ว่าการกระทำดังกล่าว ก่อให้เกิดอุบัติเหตุกับผู้สัญจรไปมาและผู้โดยสารได้ง่าย คนที่ตายจึงมิได้มีเพียงแต่คนเสพเท่านั้น ผู้อื่นก็ต้องพลอยประสบเคราะห์ร้ายไปด้วย เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นมากในสังคมไทยปัจจุบัน สถิติอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นบนท้องถนนส่วนหนึ่งก็มาจากการเสพยาเสพติดด้วย ประชาชนจึงควรร่วมมือกันต่อต้านยาเสพติดและเลิกเสพยาเสพติด เพื่อที่ปัญหาดังกล่าวจะได้หมดสิ้นไปจากสังคมไทย

4.2.3.6 <u>การอนุรักษ์วัฒนธรรมอีสาน</u>

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลีให้ยายจื้นฟ้อนเพื่อนำคะแนนที่ได้มาบวกเข้ากับคะแนนการร้องสารภัญญ์ที่มีอยู่

ชาลี : อั่นที่สองบ่ทันตัดสินดอก
ยายจื้น : แน่
ชาลี : ฟ้อนซะก่อน ฟ้อนซะก่อน ฟ้อนเอาคะแนนมาตื่ม (เพิ่ม) ของเก่าที่มีอยู่ เขาเรียกว่าสะสมคะแนน
นกน้อย : รอบที่สองบาดหนิ
ชาลี : รอบที่สอง
ยายจื้น : เอ๋า ฟ้อนกะฟ้อน
ชาลี : ฟ้อน
ดนตรีขึ้น ยายจื้นเริ่มฟ้อน
ปอยฝ้าย : นี่ล่ะ พี่น้องเอ๊ย ศิลปวัฒนธรรมอีสานบ้านเฮา ให้

Copyright by Mahidol University

พี่น้องพากันอนุรักษ์ไว้เด้อพี่น้องเอ๊ย มอบเป็น
ความสุขให้พี่ให้น้องจากทีมงานเสียงอีสาน
ท้อปไลน์ ไดมอนด์ สนับสนุนอยู่แล้ว

ศิลปวัฒนธรรมของอีสานในการแสดงที่ผู้แสดงนำเสนอคือ การร้องสารภัญญ์และการฟ้อนรำ ที่นับวันจะยิ่งหาดูได้ยากขึ้น เพราะชาวอีสานรับเอาวัฒนธรรมของตะวันตกเข้ามามาก ทำให้ไม่สนใจศิลปวัฒนธรรมเดิมของตน วัฒนธรรมดั้งเดิมของอีสานกลายเป็นเรื่องล้าสมัยที่วัยรุ่นหรือคนสมัยใหม่ไม่ค่อยให้ความสนใจ ผู้คนหันไปฟังเพลงสากล เต้นตามเพลงฝรั่งกันมากขึ้น หลายฝ่ายที่เกรงว่าวัฒนธรรมไทยจะถูกลืมเลือนและสูญหายไป จึงได้ร่วมมือกันรณรงค์ให้ประชาชนอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยกันมากขึ้น

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

ชาลี : อั่น หมอลำกลอนซิ่งกับหมอลำกลอนซักแหมแม่
นกน้อย : ผู้ใด๋กะอยากมาพ้อ (พบ) พี่พ้อน้อง
ชาลี : ครับ กะเลยสิให้หมอลำกลอนผู้ซายลำก่อน
นกน้อย : ย้าน (กลัว) แต่เวลาเหมิดก่อน ไผกะดาย
ชาลี : ครับ เวลามันมีน้อย หมอลำกลอนผู้ซายมา
จื้น : อั่นธรรมดา หมอลำกลอนผู้ซายนี่บ่แม่นหมอลำกลอนซิ่งตั้ว ซักอย่างเดียว
ชาลี : คันซั่น (ถ้าอย่างนั้น) กะ (ก็) ให้หมอลำกลอนผู้ญิงลำก่อนซะแมะ
นกน้อย : ให้เกียรติ
ชาลี : ให้เกียรติหมอลำผู้ญิง
นกน้อย : อั่นนี้กะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอีสานเฮาคือกัน
ชาลี : ครับผม

หมอลำกลอนซิ่งกับหมอลำกลอนซัก (ซัก) เป็นอีกวัฒนธรรมการแสดงหนึ่งของอีสาน ที่สืบทอดกันมาแต่อดีต “หมอลำกลอนซิ่ง” เป็นการแสดงลำเกี้ยวที่ใช้วงดนตรีขนาดเล็กคล้ายวงร็อกสากล มาบรรเลงประกอบจังหวะลำทางสั้น แต่ก็ยังใช้แคนบรรเลงคลอเป็นเครื่องเอกอยู่ เป็นการลำประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ มักเน้นเอาความสนุกจากจังหวะกระแทกกระทั้นของดนตรี ท่าฟ้อนรำมักเป็นแบบกระโดดโลดเต้น โดยผสมผสานระหว่างท่าฟ้อนแบบดั้งเดิมกับการเต้นรำจังหวะร็อก ส่วน “หมอลำกลอนซัก (ซัก)” นั้น ผู้ชายมักจะเป็นคนลำ เพราะเป็นการเต้นแบบ

Copyright by Mahidol University

เร็ว ๆ เท่านั้น จนดูเหมือนคนชักกระตุก ด้วยเหตุนี้ จึงเรียกกันว่า “หมอลำกลอนซัก” ในการลำนั้น หมอลำผู้หญิงหรือผู้ชาย ใครจะเริ่มลำก่อนก็ได้ แต่ส่วนมากหมอลำผู้ชายจะให้เกียรติหมอลำผู้หญิงลำก่อน

เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และรณรงค์ดังตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้คน ดังเช่นเรื่องยาเสพติดที่รัฐบาลกำลังรณรงค์และปราบปรามอยู่ในขณะนี้ หรือแม้แต่เรื่องการรับประทานปลาดิบของชาวอีสาน อันจะนำมาซึ่งโรคพยาธิใบไม้ตับ เป็นต้น ชี้ให้เห็นว่า ผู้แสดงรู้จักนำเอาเรื่องในชีวิตประจำวันมาเล่นตลก ทำให้ผู้ชมได้รับทั้งความรู้และเสียงหัวเราะไปพร้อม ๆ กัน

4.2.4 เงินทอง

เงินถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่ 5 ที่เพิ่มขึ้นมาในชีวิตของมนุษย์ ผู้แสดงของทั้งสองคณะต่างนำเอาเรื่องเงินทองมาเล่นตลก โดยปรากฏในเสียงอีสาน ชุด 1 2 3 5 และชุด 6 และเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง หนิงหน่องฝรั่งดอง และหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายหมา : ฮัลโหล
ยายจื้น : สวัสดีค่า
ยายหมา : สวัสดีครับ
ยายจื้น : อั่น ขอสายผู้ใด๋น้อค่า
ยายหมา : กูขอสายผู้พูดอยู่นี่ล่ะ
ยายจื้น : อ๋อ มีธุระอีหยังติคะ
ยายหมา : ยืมเงินแหน่
ยายจื้น : ว่าย โอ๊ย ขั่นเว้าเรื่องเงินมา กูหันหลังใส่โลดเด๊ะกู
ยายหมา : ให้ข้อยแนะ ข้อยบ่มีเงินส่ง ธกส.
ยายจื้น : ฮู้ย อย่าเว้าเรื่องเงินมาเถาะ มันปวดหัว เว้าดี ๆ แนะ มีธุระอิหยังติคะ

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เป็นสถาบันการเงินสังกัดกระทรวงการคลัง จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือสินเชื่อเพื่อการเกษตร สำหรับเกษตรกรทั่วประเทศ โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย ฉะนั้น ธกส. จึงเป็นสถาบันการเงินของรัฐ ดอกเบี้ยต่ำ

Copyright by Mahidol University

แห่งหนึ่งที่เป็นที่พึ่งของเกษตรกรชาวอีสาน ปัจจุบันชาวอีสานกู้เงินจากธนาคารนี้กันมาก ทำให้มีหนี้สินมากตามไปด้วย ตัวอย่างข้างต้น สะท้อนให้เห็นสภาพของชาวอีสานที่มีรายได้ต่ำจากการประกอบอาชีพ ทำให้ต้องไปกู้เงินจาก ธกส. เพื่อมาพยุงชีพของตน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

1. ปอยฝ้าย : อื้อ วัดป่านั่นล่ะ มาหากวนคน เขาสิเป็นโฆษกเองแหละ
ชาลี : พุ้นน่ะ
ปอยฝ้าย : โอ๊ย แค้นน้ำลายแล้วง่ายบ่นอ สวัสดีครับท่านผู้ซมที่เคารพรัก
ชาลี : โอ้ คืออีหลีตั๊วะล่ะ
ปอยฝ้าย : มือสิบนิ้วของผมขอก้มกราบ อยากจะทราบท่านผู้ซมผมหล่อมั้ย ท่านผู้ซมที่เคารพรัก วันนี้ทีมงานเลียงอีลานเราซาบซึ้งน้ำใจมิตรรักแฟนเพลงมาก ไม่รู้ว่าจะสรรหาคำไหนมากล่าวตอบแทนถึงจะเหมาะสม นอกซะจากคำว่า ข้อยขอเงินแนะ
ชาลี : โอ๊ย ผลงานยังบ่ทันได้ออกมา ยังบ่ทันมีหยังดี สิมากล้าขอเงินจั่งได๋ บ่อายบ้านเพิ่นตี้

2. ยายยงค์ : เอาแหมะ เงินนั่นน่ะ (บอกปอยฝ้ายให้รับเงินจากผู้ชม)
ปอยฝ้าย : โอ๊ย ตาบอดกะเหลียวเห็นเนาะแม่ข้อย ย้านลูกบ่ได้ข้อยสิแบ่งให้เจ้าอยู่ดอกผู้ละห้าสิบ
ยายยงค์ : ปันกันเฮาปันกัน
ปอยฝ้าย : (พูดกับผู้ชม) อั่นนี้กะบ่มีหยังล่ะ ย่างอยู่โดนแล้วกะบ่มีหยังมาให้คือเพิ่น
ชาลี : โฮ๊ย ลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) ซื้อเหล้าเหมิดแล้ว
ปอยฝ้าย : มาให้โลดเป็นหยัง ข้อยแฮ่งเงี่ยนโดนแล้ว พักวงโดนแล้ว
นกน้อย : ป๊าดทิโท บ่ทันได้เปิดคอนเสิร์ต ได้เงินเอ้าได้เงินเอาว่านี่แหม
ชาลี : เห็นได้แบงค์ร้อยพุ้นแมะ

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างทั้งสองข้างต้น สะท้อนถึงวัฒนธรรมในการชมการแสดงของคนอีสาน กล่าวคือ หากผู้แสดงสามารถแสดงความสามารถได้ดี มีผลงานออกมาเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาผู้ชม ผู้ชมก็ย่อมแสดงออกถึงความนิยมชมชอบ ด้วยการให้เงิน ดอกไม้ หรือของขวัญแก่ผู้แสดง โดยจะให้จำนวนเท่าใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับกำลังทรัพย์ของแต่ละคน หรือตามความชอบว่ามากน้อยเพียงใด บ้างก็ให้ 10 บาท 20 บาท หรือ 100 บาทก็มี จากตัวอย่างที่ 2 เห็นได้ว่า ปอยฝ้ายได้รับเงินจากผู้ชมมาก ดังที่นกน้อยกล่าวว่า ยังไม่ทันได้เปิดคอนเสิร์ต ปอยฝ้ายก็ได้เงินเยอะขึ้นเรื่อย ๆ และดังที่ชาลีกล่าวว่าเห็นปอยฝ้ายได้แบงค์ร้อย เหตุที่ปอยฝ้ายได้เงินจากผู้ชมมาก อาจเป็นเพราะมีบทการแสดงที่เด่นกว่าเพื่อนและมีภาพลักษณ์ของความน่าสงสารจากเพลง ตลกอกหัก ปอยฝ้ายจึงเป็นที่ชื่นชอบของผู้ชมกันมาก

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ชาลี	:	พรายดำเอ๊ย
ปอยฝ้าย	:	เอ๊ย
ชาลี	:	ตามพ่อมาซิลูก
ปอยฝ้าย	:	ตามแล้ว
ชาลี	:	ผู้ชายคนนี้เค้าใส่เสื้อแขนสั้นรึแขนยาว
ปอยฝ้าย	:	เสื้อแขนสั้น
ชาลี	:	ฮ่วย ถูกอีกแล้ว ถูกอีกแล้ว จ่ายเป็นเงิน
จี้น	:	เฮ๋า ได้เงินเบาะครับ
ชาลี	:	เฮ๋า ประทับใจ ประทับใจ
จี้น	:	ผมเป็นผู้เอิ้นพรายดำมาครับ
ชาลี	:	ฮ่วย ผู้ตอบจั่งได้ตั้ว
แหลม	:	ข้อยตอบแต่ก่อนคือบ่ทันได้
ชาลี	:	เจ้าตอบบ่ถือก
จี้น	:	ไม่ได้นับดูหั่นเด้ เลยบ่ได้
ปอยฝ้าย	:	แม่นหยังล่ะ
ชาลี	:	เงิน ๆ ๆ
ปอยฝ้าย	:	หา
ชาลี	:	เงินร้อยนึงพุ้นเด้
ปอยฝ้าย	:	ตอบซื่อ ๆ ได้เงินเบาะ

Copyright by Mahidol University

ชาลี : เอ้อ
ปอยฝ้าย : โอ๊ย ตอบแม่มันเหมิดคืนล่ะวะ
ชาลี : พรายดำเอ๊ย
ปอยฝ้าย : เอ๊ย
ชาลี : ถามอะไรตอบได้
ปอยฝ้าย : ตอบได้
ชาลี : พรายดำเอ้ย
ปอยฝ้าย : เอ้ย
ชาลี : ตามพ่อมาซิลูก
ปอยฝ้าย : ตามแล้ว
ชาลี : ผู้ชายคนนี้เค้าเป็นอะไรลูก
ปอยฝ้าย : เขาเป็นกะเทย
ชาลี : โอ้ อู๊ย ประทับใจมาก ๆ เลย จ่ายเงินอีก จ่ายเงินอีก
ปอยฝ้าย : เอามาเลย เอามาเลย
จื้น : จ่ายอีกแล้ว
ชาลี : ให้ไปเลยห้าร้อย
แหลม : ป๊าด
ปอยฝ้าย : เอามาเลยห้าร้อย
ชาลี : พรายดำเอ๊ย
ปอยฝ้าย : เอ๊ย
ชาลี : ตามพ่อมาซิลูก
จื้น+แหลม : ตามแล้ว (วิ่งตามชาลี)
ชาลี : ผู้ชายคนนี้เค้าใส่เสื้อแขนยาวรึแขนสั้น
ปอยฝ้าย : เสื้อแขนยาว
ชาลี : ฮุ้ย ถูกอีกแล้ว จ่ายไปเลย
จื้น : ป๊าด คือได้ดู่แท้
ปอยฝ้าย : เอามาเลย เอามาเลย
ชาลี : พรายดำเอ๊ย
ปอยฝ้าย+จื้น+แหลม : เอ๊ย
ชาลี : เอ๋า มันคือหลายโตแถะ

Copyright by Mahidol University

จี้น : หลายแล้ว อยากได้เงินเว่ย
แหลม : เซา ๆ เลย (ดึงผ้าห่มออกจากตัวปอยฝ้าย) ได้สามเที่ยครั้ง) แล้ว บัดนี้ให้กูเล่น ตานี้ให้กูมั่ง ลุกออก
ปอยฝ้าย : ให้ข้อยเล่น
แหลม : ให้กูเล่น
ปอยฝ้าย : โอ๊ย ขั่นอยากเล่นหลายกะเล่นโลดฮึ
แหลม : ได้สามเที่ยวพุ้นเว่ย หกเจ็ดร้อยน่ะ
จี้น : เอ๋า บัดนี้บ่ต้องนั่งตอบ
แหลม : เอาจั่งได๋
จี้น : นอนตอบ
ชาลี : แล้วสิเฮ็ดจั่งได๋บาดนี่
จี้น : นั่งตอบมันอาจสิส่องซอด (ลอด) ผ้า
ชาลี : โอ๋ ๆ
จี้น : นอนตอบให้เหลียวขึ้นฟ้าโลด
ชาลี : โอ๊ย คันตอบถึก นอนตอบตานี้ให้เที่ยละพันบาดเนี่ย
จี้น : จ่ายสดส้ำเบ๊าะ
ชาลี : บ่ต้องห่วงดอก บ่ต้องห่วงดอก มื้อนี้ท้อปไลน์มาเองเลย

จากตัวอย่าง จะเห็นถึง การแสดงประเภทหนึ่งที่หลอกลวงผู้ชม ในการแสดงดังกล่าว ชาวอีสานจะเรียกชื่อผีที่เข้ามาสิงในร่างคนแสดงว่า “พรายดำ” ส่วนคนภาคกลางจะเรียกว่า “อับดุลย์” เป็นการแสดงที่มีการตระเตรียมกันไว้ก่อน เพื่อหลอกให้ผู้ชมซื้อสินค้าที่ตนนำมาขาย เช่น พระเครื่อง โดยคณะผู้แสดงจะตระเวนไปตามงานวัดหรือตามตลาดนัด ในการแสดงผู้แสดงคนหนึ่งจะนอนลงบนพื้น อีกคนจะใช้ผ้าคลุมร่างของผู้แสดงคนแรก ทำทีเป็นเรียกพรายดำให้มาสิงในร่างของผู้แสดงที่นอนอยู่ มีการอวดอ้างคาถาอาคม สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และอ้างว่าพรายดำสามารถล่วงรู้ทุกอย่าง เช่น สามารถทายตัวเลขในธนบัตร ทายสีเสื้อผู้ชมได้อย่างแม่นยำและน่าทึ่ง นอกจากนี้ ยังใบ้หวยได้ถูกอีกด้วย ผู้แสดงที่เป็นคนคอยถามพรายดำ จะพูดโน้มน้าวใจให้ผู้ชมเชื่อและซื้อสินค้าของตนไป

นอกจากการแสดงดังกล่าวแล้ว ยังสะท้อนถึงความละโมบโลภมากของคนที่สามารถทำทุกอย่างได้เพื่อเงิน ดังเช่นที่ผู้แสดงต่างแย่งกันเป็นพรายดำ เพราะอยากได้เงินจากชาลี

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ยายยงค์ : กูใจฮ้าย ให้กูถามมึงแหน่

ปอยฝ้าย : ถามโลด

ยายยงค์ : มึงว่ากูเป็นหนี้มึงกูสิใช้มึงบ่เอ้า

ปอยฝ้าย : กูว่ามึงบ่ใช้ (เน้นเสียงหนักแน่น)

ยายยงค์ : มึงคือฮู้จัก

ปอยฝ้าย : มึงน่ะยืมเงินคนมึงบ่เคยใช้ดอกอีอั่นนี่

ยายยงค์ : อั่นนั่นมันเป็นนิสัยของกู

ปอยฝ้าย : กูฮู้จักอยู่อีสิบแปดมงกุฎ

ยายยงค์ : บ่แม่น กูสิบเก้ามงกุฎ

ปอยฝ้าย : ม้วนวีซีดีนั่นน้า ยืมไปงันเฮือนดีกะบ่ส่งคืนจักเทื่อ

ยายยงค์ : อั่นนั่นมันเป็นนิสัยของกู

ผู้แสดงคือ ยายยงค์ สะท้อนให้เห็นถึงนิสัยของคนบางคนที่ยืมเงินหรือสิ่งของของผู้อื่นไปแล้วไม่ใช้คืน คนประเภทนี้ถูกเรียกว่า “สิบแปดมงกุฎ” คือ เป็นพวกที่ชอบหลอกลวงคนอื่น นิสัยเช่นนี้เป็นนิสัยส่วนตัวของแต่ละบุคคล

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ปอยฝ้าย : อยากให้ข้อยเซาเอิ้นเสี่ยวจ้างข้อยแม้ ข้อยจั่งสิเซา

ชาลี : เป็นจั่งได๋

ยงค์ : ฮึ่ย จ๊ะแม่นมึงหน้าเงินน้อ บักปอบเอ้ย

ปอยฝ้าย : มาหาเงินนั่นแล้ว

ยงค์ : มึงสิเอาหลายปานใด๋

ปอยฝ้าย : สองร้อยเท่านั่นล่ะ สิเซาเอิ้นเสี่ยว

ยงค์ : ดูถูกกู มึงว่ากูบ่มีเงินติ มึงคือสิเอาน้อยแถะ กูให้มึงพันนึงเลย มึงเอาบ่ เซาเอิ้นกูเสี่ยวเนี่ย

ปอยฝ้าย : โท อีกื๊อจื๊อเอ๊ย คือสิร่ำสิรวยเนาะ อวดร่ำอวดรวย คือสิบ่อึดเนาะเงินน่ะเนาะ

ยงค์ : บ่อึดดอก ให้มึงไปเหมิดเลย อยู่ธนาคารน่ะ กองเอ้เล่อยู่

ชาลี : ป๊าด เงินเจ้าเบาะพี่

Copyright by Mahidol University

ยงค์ : เงินผู้อื่น
ปอยฝ้าย : ขั่นอวดรวย พันนึงบ่เอา
ยงค์ : มึงสิเอาเท่าใด๋
ปอยฝ้าย : เอามาสองพัน
ยงค์ : ป๊าด ให้กูไปขายข้าวเม่าก่อนเปี้ยง
ปอยฝ้าย : มาเว้าเด้อะ หิไปเอามา
ยงค์ : ฮึ มาสิเอาหลายแถะ
ปอยฝ้าย : บ่ใจเซาเว้า
ยงค์ : อาวซาลี
ชาลี : หือ
ยงค์ : ข้อยใจฮ้ายให้บักฝ้าย
ชาลี : อื้อ
ยงค์ : ข้อยสิจ้างให้มันเซาเอิ้นข้อยเสี่ยว ข้อยรำคาญ ลังมื้อ (บางวัน) ข้อยนอนอยู่ทางใน มันไปควย (เขย่า) ขาข้อย ลุกแหมะ หมอ ๆ มันว่า
ชาลี : บ่แม่นมันลืมตื๊
ยงค์ : มันบ่ลืมดอก มันเจตนานี่ล่ะ ข้อยสิจ้างให้มันเซาเอิ้นข้อยเสี่ยวนี่ เป็นพยานให้ข้อยแนะเด้อ
ชาลี : สองพันนั่นวะติ๊
ยงค์ : สองพันนึงดอก ข้อยย้านแต่ข้อยตายป๋าล่ะเรื่องเงินเนี่ย (หยิบกระเป๋าใบเล็กออกมาจากกระเป๋านักเรียนของตน)
ชาลี : โอ๊ กระเป๋าแหม
ยงค์ : หือ
ชาลี : กระเป๋าเบาะ
ยงค์ : กระเป๋านั่นล่ะนี่ บ่แม่นโลงดอก ขั่นโลงใหญ่กว่านี้
ชาลี : โอย กระเป๋าใส่เงิน
ยงค์ : ใส่เงินโดยเฉพาะล่ะ
ชาลี : ปิกนิก
ยงค์ : กระเป๋ายี่ก๊อบม่า กระเป๋าปิกนิก

Copyright by Mahidol University

ชาลี : โอ๊ ๆ มาหลายแถะ
ยงค์ : หลายล่ะ เต็มกระเป๋าฟุ้น
ชาลี : โอ๊ เดี๋ยว ๆ ฮ่วย มีแต่ตั๋วโรงจำนำ
ยงค์ : มันบ่แม่น
ชาลี : แม่นหยัง
ยงค์ : ปากแฮงหลาย ตำรวจแฮ่งหลาย
ชาลี : แม่นหยังล่ะ
ยงค์ : บิลเลข
ชาลี : ปานเมีย อบต. บ้านผือนี้แล้วเว่ย
ยงค์ : แม่ใหญ่เข็มเอาไปเหมิด กินเหล้าบ่ได้ดอกหล้า ผู้ญิงกินเหล้าบ่ได้
ชาลี : เป็นหยัง
ยงค์ : มัน....เหม็น (ถูกดูดเสียง) ต๊าย บ่เห็นตั๋วล่ะ ฮึสิแม่นยายเข็มซื้อเลขเหมิด ยืมจักสองพันแนะอาว (เอามือจับกระเป๋ากางเกงชาลีซ้ายขวา)
ชาลี : หา
ยงค์ : ข้อยยืมเจ้าจักสองพันแนะ
ชาลี : ข้อยบ่มีเงิน
ยงค์ : เอ๋า มื้อเช้าคือเบิกห้าพันพุ้น
ชาลี : เบิกไปส่งงวดเมีย
ยงค์ : เอ๋า เฒ่าสิตายยังมีงวดอยู่ติ
ชาลี : งวดเมียมันเหมิดบ่เป็นดอกพี่ สิ้นเดือนมันถามเอาโลด
ยงค์ : หวีย ๆ ๆ มาคือไทบ้านผือฮ้าย
ปอยฝ้าย : โอ๊ย เซ็งเวย เว้าโดนเว่ย เอามาเถาะเงินน่ะ
ยงค์ : ฮึย อย่าว่าจั่งซั้นจั่งสี้เถาะหล้า ฝ้าย พ่อยืมจักสองพันแนะ
ปอยฝ้าย : เจ้าสิยืมเงินข้อย
ยงค์ : เอ้อ
ปอยฝ้าย : ยืมไปหยัง
ยงค์ : โอ๊ย กะยืมให้มึงหั่นล่ะ อย่าสิโพดสิโพหลาย แฮ่งบ่มีนี่ มีบ่เดียวนี่

Copyright by Mahidol University

ปอยฝ้าย : กะบ่ทันได้ว่าหยังตั๊ว ล่ะสิหาว่าข้อยบ่ใจ เอ๋า (ล้วงเอาเงินในกระเป๋ากางเกงให้ยงค์)
ยงค์ : แม่นหยัง
ปอยฝ้าย : เหมิดโตมีส่ำนี้ล่ะ
ยงค์ : เงินตั๊วนี่ ฮ่วย มาคือเงินกูฮ้ายแท้ แม่นเบ๊าะ เดี๋ยวกูนับเบิ่งก่อน หนึ่ง สอง สาม สี่ ห่า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ
ชาลี : พันนึง
ยงค์ : เอ๋า กูยืมมึงสองพัน มึงคือให้กูพันเดียว
ปอยฝ้าย : มันมีพันเดียว
ยงค์ : เอ๋า กะแสดงว่ามึงเป็นหนี้กูอยู่พันนึงตั๊วะขั่น
ปอยฝ้าย : อีหยังเกาะ เว้าใหม่ดู๊
ยงค์ : กูยืมมึงสองพัน
ปอยฝ้าย : สองพัน
ยงค์ : มึงให้ก็พันเดียว นี่ ๆ ๆ
ปอยฝ้าย : พันเดียว
ยงค์ : อื้อ มึงเป็นหนี้กูอยู่พันนึง
ปอยฝ้าย : ตาย อยู่ซื่อ ๆ กูกะเป็นหนี้คน
ยงค์ : เอ๋า เอาไปพันนึงซะก่อน หามาให้กูเด๊อะ
ชาลี : โอ๊ย กูเริ่มสิปวดหัวแล้ว
ยงค์ : ไปขายข้าวเม่ามาให้กูเด๊อะ บ่ซั้นกูบ่ให้มึงแลกเด๊ะ
ปอยฝ้าย : เอ้อ บ่ยากดอก ข้อยมีแม่เฒ่าอยู่บ้านผืออยู่
ยงค์ : คะซั้น จื่อไว้ นับตั้งตี่บัดนี้เป็นต้นไป กูกับมึงเลิกเอิ้นกูเสี่ยว
ปอยฝ้าย : (หัวเราะ) มึงอย่าเว้ากูสับสนนำหลาย อีห่าคั่วมึง

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า ยงค์กับปอยฝ้ายคนละรุ่นกัน เพราะยงค์มีอายุมากกว่าปอยฝ้ายมาก และถือว่าตนไม่ใช่เพื่อนเล่นของปอยฝ้าย จึงต้องการให้ปอยฝ้ายเลิกเรียกตนว่าเสี่ยว แสดงถึงวัฒนธรรมในการเคารพผู้อาวุโสของชาวอีสานได้อีกทางหนึ่ง

คำว่า “เสี่ยว” นั้น ในความหมายของคนอีสาน หมายถึง เพื่อนสนิท คนที่จะเป็นเสี่ยวกันได้นั้น ต้องมีอายุไล่เลี่ยกัน มีรูปร่าง ตลอดจนนิสัยใจคอคล้ายกัน ชอบพอและพอใจจะเป็นเพื่อนเกลอกัน บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปจะเข้าพิธีผูกเสี่ยวเพื่อร่วมสารทุกข์สุกดิบซึ่งกันและ

Copyright by Mahidol University

กัน ส่วนมากต้องเป็นเพศเดียวกัน แต่ชายกับหญิงก็อาจเป็นเสี่ยวกันได้ หากมีความพอใจ นับเป็นประเพณีที่ดีอย่างหนึ่งของคนอีสาน

นอกจากตัวอย่างดังกล่าว จะสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมในการเคารพผู้อาวุโสและประเพณีการผูกเสี่ยวของชาวอีสานแล้ว ยังเห็นถึงความเจ้าเล่ห์ของคนที่ใช้หลอกลวงผู้อื่นให้หลงกล ดังเช่นที่ยงค์ยืมเงินจากปอยฝ้าย 2,000 บาท แต่ปอยฝ้ายมีให้แค่ 1,000 บาท ยงค์จึงหลอกปอยฝ้ายว่า ถ้าเช่นนั้น ปอยฝ้ายก็เป็นหนี้ตนอยู่ 1,000 บาท ซึ่งสร้างความงุนงงให้กับปอยฝ้ายว่า อยู่เฉย ๆ ตนก็เป็นหนี้คนอื่น ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ยืมเงินใคร อำนาจของเงินก็เป็นอีกแง่มุมหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจนจากตัวอย่างนี้ กล่าวคือ เงินมีอำนาจที่สามารถซื้อได้แม้กระทั่งคำพูดของคน และเพื่อเงินแล้วคนยอมทำได้ทุกสิ่งที่บุคคลที่จะให้เงินต้องการ ดังเช่นที่ปอยฝ้ายรับปากว่าจะไม่เรียกยงค์ว่าเสี่ยวหากยงค์จ้างปอยฝ้ายด้วยเงิน 2,000 บาท

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำชิ่ง

1. นพดล : คนมันคือน้อยแถะนี่แหม โอ๊ย ไปไสเหมิด คือจั่งได้ยินข่าวหว่างสงกรานต์ว่าคนมาอยู่กรุงเทพฯ ล้ายหลาย บัดนำมาซะแท้คืออึดแถะฮะนี่ อั่น สิบ่หลุบซ้ำเบาะฮึทองใส

ทองใส : หลุบกะซ่างหัวมันเถาะ เล่นไปโลด

นพดล : หือ คือเว้าจั่งซั้นเนาะเพิ่นนี้ เอ๊ะ บักมือกลองบ่เป็นตาให้มานำเนาะ หลุบซ่างหัวมันเถาะ เล่นไปโลด แล้วสิเอาเงินไสซื้อข้าวกิน เว้าไปทั่วทีบ คนมาหลายเฮากะได้เงินหลาย กะมีเงินซื้อข้าวกินซั้นตั้ว

ทองใส : เอ้อ แม่น

นพดล : น่อ ขั่นคนน้อยกะได้เงินน้อย สิเอาเงินไสล่ะไปซื้อข้าวกิน โอ๊ย อึด ๆ อยาก ๆ เนาะพี่น้อง อ่า ซื้อตั๋วเข้ามาเด๊อ ผู้อยู่ทางนอกน่ะครับ มาหลาย ๆ แน้ ให้ได้เงินแนะฮึ อั่นบ่ได้เอารถไปบอกเพิ่นซั้นเบาะ

ตัวอย่างข้างต้น สะท้อนถึงความสำคัญของเงินที่มีต่อการดำรงชีวิตของวงได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ หากมีผู้ชมเข้ามาชมน้อย ผู้แสดงก็จะได้เงินน้อย ซึ่งไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตของผู้แสดง

Copyright by Mahidol University

วัฒนธรรมการแสดงดนตรีของชาวอีสาน เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่เห็นได้จากตัวอย่างดังกล่าว กล่าวคือ เมื่อวงดนตรีจะไปแสดงที่ใด ก่อนวันแสดงจะมีรถติดป้ายประชาสัมพันธ์วงแล่นไปรอบเมืองหรือหมู่บ้านนั้น ๆ โดยมีผู้ป่าวประกาศเชิญชวนให้คนไปชมการแสดง ส่วนทางด้านเวทีนั้น สมาชิกของวงหรือทางผู้จัดงานจะนำสังกะสีมาตั้งล้อมบริเวณที่จะแสดง แล้วตั้งโต๊ะเก็บเงินหน้างาน เพื่อให้คนซื้อตั๋วเข้าไปชม

2. ลุงแนบ : ฮ้า ฮ่า เงินทองของหายาก เจอเศรษฐีแนบแล้วไม่ยากเล้ย (ให้เงินจ่อย)
หนิงหน่อง : เศรษฐีแนบร่ำรวย เงินเหมิดก่อนมื้องานซะน้อ
จ่อย : (ลำกลอนเดิม)
ลุงแนบ : ฮ้า ฮ่า งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข (ให้เงินจ่อย)
หนิงหน่อง : เหมิดมื้อนี้คักคั๊กเงิน เกิดคาเงินเพิ่นมีปัญหาเด๊ะบาดนี่ ฮอดมื้อลำอีหลีลำแล้ว ๆ บ่มีเงินให้หมอลำกะสิตักข้าวในเล้าล่ะน้อให้หมอลำบาดนี่
จ่อย : เด๋อนางเด่อ เด๋อ ๆ นางเด่อ ติ้ง ๆ
ลุงแนบ : ฮ่วย กูอดบ่ได้แล้ว เอาเงินกูคืนมา
หนิงหน่อง : เอ๋า มายาดเงินเขาจั่งได๋แล้ว
ลุงแนบ : เงินเขาจั่งได๋ เงินกู
หนิงหน่อง : เอาให้เขาแล้วกะเป็นของเขาบ่แม่นเบาะ
ลุงแนบ : ให้อยู่ มันลำกลอนสุดท้ายเป็นบาดได๋พอขึ้นจังหวะล่ะ เด๋อนางเด่อโลด แสดงว่าเจตนาสิต้มกัน อย่าดีกั่ว กูฮู้ทันน่า อย่า อย่าเล่นกับไฟ

จากคำกล่าวที่ลุงแนบพูดไว้ว่า “งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข” เป็นคำกล่าวที่ผู้คนต่างยอมรับว่าเป็นจริง และสะท้อนถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปจากวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม จากสังคมที่เคยแลกเปลี่ยนอาหารหรือสิ่งของระหว่างกัน โดยไม่ต้องใช้เงิน เงินในสมัยก่อนจึงมิใช่สิ่งสำคัญ แต่ในสมัยปัจจุบัน เปลี่ยนเป็นสังคมที่มีเงินเป็นปัจจัยที่ 5 หากมนุษย์ไม่ทำงานก็จะไม่ได้มาซึ่งเงินที่จะมาดลบันดาลให้ตนมีความสุขได้

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

หนิงหน่อง : จารย์[1]บุญสีมายืมยังได้ให้ไปตั้งสาม โอ๊ะสองร้อย
ใหญ่ : สามกะสามโลด บ่ต้องสองดอก
หนิงหน่อง : บ่ เฒ่าห่านี้ให้ยืมเงินได้คืนยากคือสิตายนี่
ใหญ่ : เป็นหยังจั่งว่าจั่งซั้น
หนิงหน่อง : เท่าซุมื้อนี้ยังบ่ทันได้ได้พอสลึงเลย
ใหญ่ : เอ๋า
หนิงหน่อง : ไปถามเอากะสิฆ่าข้อยซ้ำตั๊ว
ใหญ่ : จั่งได๋จั่งว่า
หนิงหน่อง : บ่คิดพ้อ (นึกได้) ตอนเพิ่นอยากได้นำเฮาวะซั้น ปากหวานแต่เปิดประตูฮั้วพุ้น
ใหญ่ : หวานจั่งได๋
หนิงหน่อง : หมาข้อยแล่นใส่บ่กล้าฆ่าหมาข้อยแล้ว
ใหญ่ : บ่ตีดื้อ
หนิงหน่อง : ถือค้อนอยู่ แต่วางค้อนปั๊บ เส่ครับ คุณหมาที่เคารพ
ใหญ่ : ย้านเจ้าบ่ให้เงินน่ะ
หนิงหน่อง : ย้านบ่ได้เงิน
ใหญ่ : โอ๋ ๆ
หนิงหน่อง : บัดได้เงินไปแล้ว อ่วยหลังใส่เฮา เฮาไปถามสิฆ่าซ้ำนี่ล่ะคะเจ้าว่า เงินคำหนีไกลเจ้าเป็นเขางัวป่า ขอดีจั่งได้ ขอฮ้ายไล่ซน มาถึกข้อยแล้ว

ตัวอย่างนี้ สะท้อนถึงนิสัยด้านลบของคนที่เวลาตนเองเดือดร้อน ต้องการความช่วยเหลือเรื่องเงิน ก็พูดหวานพูดดีกับคนที่ตนจะยืมเงิน แต่พอได้เงินไปแล้ว กลับพูดจาไม่ดีด้วย พอเจ้าหนี้ไปทวงเงิน เจ้าหนี้กลับเป็นฝ่ายต้องพูดจาดี ๆ กับลูกหนี้ เพื่อจะได้เงินของตนเองคืน แต่เมื่อใดก็ตามที่พูดไม่ดี กลับถูกลูกหนี้ด่าว่า ทั้งยังไม่ได้เงินคืนอีกด้วย ดังภาษิตโบราณของอีสานที่ว่า “เงินคำหนีไกลเจ้าเป็นเขางัวป่า ขอดีจั่งได้ ขอฮ้ายไล่ซน”

[1] จารย์ ใช้เรียกผู้ลาสิกขาแล้ว และเคยได้รับเถราภิเษกขณะบวช

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : โอ๊ย ควมฮู้บ่มี มันสิทอนเงินบ่ถึกพุ้นตี้

นพดล : โอ๊ย ทอนเงินทอนง่ายคือสิตาย สำคัญว่าสิทอนฮึบ่ทอนท่อนั้น (เท่านั้น) ล่ะ

หนิงหน่อง : ฮ่วย มันคือเว้าแนวนั่นน้อบาดนี่

นพดล : อยากได้อยู่

หนิงหน่อง : อยากได้กำไรหลายเฮากะทอนช้า ๆ คันอยากได้กำไรน้อย เฮากะฟ้าวทอนฟ้าวแล้วฟ้าวหนี

นพดล : โอ๊ย เฒ่าผีบ้า

หนิงหน่อง : แม่นหยัง

นพดล : พ่อแม่สั่งสอน ข้อยได้ยินแต่ก่อน เพิ่นมีแต่ว่า ฟ้าวซื้อฟ้าวขายเด้อลูกเด้อ

หนิงหน่อง : หุย ซะมาสิทันอยู่ทันกิน ฟ้าวซื้อฟ้าวขาย เห็นบ่ซั้น ซุมคะเจ้าลื่นพ่อลื่นแม่ไปเฮ็ดบ้านจัดสรรเงินผ่อน ให้คะเจ้าส่งสิบห้าปีจั่งส่งเหมิด

นพดล : เอ้อ

หนิงหน่อง : ดีบ่ดีเจ้าส่งบ่ทัน ข้อยยึดมาขายให้ผู้อื่น

นพดล : ฮ่วย

จ่อย : หืย

นพดล : บ้านหลังเดียว อั่น ขายอยู่สามเทื่อพุ้น

หนิงหน่อง : ซั้นตั๋ว

นพดล : โอ๊ย เฒ่าผีบ้า ยาดมยาหม่องหลอดสิบสองบาทห้าสิบขายนำคิวรถ ผู้ใด๋สิไปผ่อนเจ้าอยู่หั่นพอสิบปี

หนิงหน่อง : มันขึ้นอยู่กับเฮาผู้ขายเฮ็ดเอา

นพดล : เอ้า สิเฮ็ดจั่งได๋บาดทีนี้ เอ้า เอา ทดสอบง่าย ๆ เอ๋า ๆ อั่น หลอดนึงสิบสองบาทห้าสิบยาดม เขาให้ใบร้อย เจ้าทอนถึกบ่ ข้อยทดสอบเจ้าแค่นี้ล่ะเอ๋า

หนิงหน่อง : คือบ่เอาใบห้าร้อย

นพดล : อุ้ย ข้อยย้านเจ้าสิทอนห้าร้อยห้าสิบนั่น

หนิงหน่อง : ทอนคือเจ้าว่า ขายนามาแปดท่ง นั่งบ่ทันพอก้นอุ่น

Copyright by Mahidol University

เหมิดกับหม่อง

นพดล : เอ๋า ๆ คุยหลาย เอ๋า ๆ ๆ เอาใบละพันให้เลย ทอน ถึกบ่

หนิงหน่อง : เฮอะ ๆ ๆ มาถึกใจบักเผิ่งแถะฮึ

นพดล : เอ้อ บักเผิ่งสิทอนเท่าใด๋ว่าเบิ่ง

หนิงหน่อง : ผู้เฒ่านั่งอยู่ในรถ นั่งอยู่เทิงรถ

นพดล : เอ้อ

หนิงหน่อง : ซื้อยาดมนำเฮาหลอดนึงสิบสองบาทห้าสิบ

นพดล : เอ้อ

หนิงหน่อง : เงินแบงค์พันมาหาเฮา

นพดล : เอ้อ

หนิงหน่อง : เงินทอนเฮาพอปานใด๋เฮากะบอกว่าบ่ทันพอ

นพดล : เอ๋า ไปตั๋วเพิ่นเฮ็ดหยัง

หนิงหน่อง : มันบ่แม่นตั๋วเด๊ะ เฮาถ่วงเอากำไร

นพดล : มาสิไปได้จั่งได๋

หนิงหน่อง : เปี่ยงสิบ่ได้ อั่นนั่งท่าจักคราวเด๊อยาย ไปขายซะก่อน เฮากะเลาะขายไปเรื่อย ๆ วนกลับมาหาเฮาอีก ใกล้สิพอแล้วล่ะ ถ่วงตี๊นั่น ถ่วงตี๊นี่ ได้เวลารถกะพาแม่ใหญ่นั่นแล่นหนี กำไรกะอยู่นำเฮาเหมิดหั่นตั๋ว มีหัวกะใช้แนะแมะ อย่าปล่อยให้มันหล่นถิ่มหลายผมเสียดาย

นพดล : โอ๊ย ซะแม่นผมดก เจ้าสิสู้ได้จั่งได๋ ว่ารถมันสิออกยามใด๋

หนิงหน่อง : เปี่ยงสิบ่สู้ หากินอยู่คิวรถแต่น้อยจนเฒ่า เบอร์ใด๋ออก เบอร์ใด๋เข้า สู้เหมิดหั่นตั๋ว

นพดล : เอ้อ

หนิงหน่อง : พอรถพาแม่ใหญ่นั่นแล่นไป เฮากะ เอ้า ๆ อั่น สิฟ้าวไปหยังล่ะนั่น

นพดล : เฮาเอิ้นบักแฮงเลย

หนิงหน่อง : สุ่ย โซเฟอร์เขากะได้ยินหั่นตั๋ว

นพดล : เอิ้นจั่งได๋ซั้น

หนิงหน่อง : เอิ้นพอเบา ๆ

Copyright by Mahidol University

นพดล : แน่

หนิงหน่อง : แม่ใหญ่นั่นดิ้นตายอยู่เทิงรถ (ทำเสียงแบบคนแก่) อั่น ๆ อย่าฟ้าวทิด ทิดอย่าฟ้าวทิด (เสียงปกติ) บ่เป็นหยังดอกยาย ผมสิค่อยแล่นดอก

นพดล : ได้ยินว่าบ่ให้ขับรถฟ้าว

หนิงหน่อง : (ทำเสียงแบบคนแก่) บ่แม่นจั่งซั้น เงินทอนแม่นั่นแหมท้าว เงินทอนแม่นั่นแหม เสียงปกติ) โซเฟอร์มันบ่สู้เรื่องดอก ไผสิทอนให้ดอก ขับไปเรื่อย ๆ เอาไปเอามาหวิด (พ้น) สายตาเฮา กำไรมันสิไปไสเข้ากระเป๋านี่ มื้อนึงเฮาบ่ต้องขายหลายดอก ยาดมสองหลอดเหลือกิน ไปสิพาไปเฮ็ด

นพดล : ว้าย โอ้ย เฒ่าผีบ้า อู๊ย ข้อยบ่เฮ็ดนำเฒ่าดอก

หนิงหน่อง : เป็นหยัง

นพดล : เบิ่งตี๋ พี่น้อง ฟังไปฟังมา ปอสี่แผนขี้โกงฮ้ายกั่วมอแปด

หนิงหน่อง : มันบ่แม่นโกงเด๊ะ สิทอนอยู่ รถพาแม่ใหญ่นั่นไปก่อนจำเป็นต้องถือเงินไว้ท่า (คอย) ลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา)

นพดล : เอ๋า เอ้อ ท่าอยู่หั่นล่ะ ออนซอนลาวสิลงมาหาอีพ่อยู่ตั๊ว

หนิงหน่อง : แม่นลงมากะจำบ่ได้ แม่นจำได้ ข้อยกะว่าบ่เคยสู้จักกัน ข้อยยาด (แย่ง) เงินคืน

นพดล : ป๊าด ๆ ๆ ๆ พี่น้อง พี่น้อง มันคือเป็นจั่งซั้นฮะนี่

หนิงหน่อง : แม่นแล้ว

นพดล : โอ๊ย ยาดเงินคืนวะซั้น เจ้าสิหัวแตกจักมื้อ ท่าเบิ่ง (คอยดู)

หนิงหน่อง : ซะมาสิแตกเดียวเนี่ย

นพดล : กะเจ้าบ่ทอนเงินลาว

หนิงหน่อง : ว้าย

นพดล : ลาวสิใช้หลานมาตีหัวป๊อกโลดแล้ว

หนิงหน่อง : สิบมื้อกะยังบ่เห็นหน้าข้อยเลยวะ

Copyright by Mahidol University

นพดล : เอ๋า เจ้าสิบ่มาขายเบาะ
หนิงหน่อง : มาเฮ็ดหยัง กำไรเพียงพอเว่ย นั่งพักผ่อนอยู่บ้าน ซักผ้าซักแพร ถูเฮือนถูซาน ล้างถ้วยล้างบ่วง ซ่อย (ช่วย) ลูกซ่อยเมีย ค่อยสบายอกสบายใจ
นพดล : เงินบ่เหมิดบ่มาเลย
หนิงหน่อง : บ่เหลว
นพดล : ฮ่วย
หนิงหน่อง : นิสัยของคนไทยเป็นจั่งซั้นตั๊วะ
นพดล : ซ่างว่าแถะว้องหั่น (เมื่อตะกี้)
หนิงหน่อง : หะ ๆ ผู้ใด๋ฮักหนิงหน่องฮักโลด เงินทองบ่ให้บิ่นแนว อยู่แนวกินกะบ่อึดอยาก อยากเที่ยวหม่องใด๋ใน ประเทศไทยพาไปเหมิดทุกหม่อง (ทุกที่)

จากตัวอย่าง สะท้อนถึงนิสัยด้านลบอย่างหนึ่งของคนไทย ที่ใช้เล่ห์กลฉ้อโกงและหลอกลวงผู้อื่น ส่งผลให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อน ดังที่หนิงหน่องเล่าถึงเทคนิคการขายยาดมว่า หากอยากได้กำไรมาก ก็ทอนเงินให้ลูกค้าช้า ๆ เช่น เมื่อได้ธนบัตรใบละ 1,000 บาทจากยายที่ซื้อยาดมหลอดละ 12.50 บาท แม้ว่าผู้ขายจะมีเงินทอนให้ก็ตาม ให้บอกว่า มีเงินทอนไม่พอเพื่อถ่วงเอากำไร แล้วให้ยายนั่งรอไปก่อน จากนั้นเร่ขายยาดมตามปกติ แล้วจึงกลับมาบอกยายว่า จวนจะได้เงินทอนให้ยายแล้ว ถ่วงเวลาไปเรื่อย ๆ จนถึงเวลาที่รถโดยสารที่ยายนั่งต้องออกจากท่ารถไป เพียงเท่านี้ก็จะได้กำไรมากมาย พฤติกรรมที่ฉ้อโกงเช่นนี้สามารถเกิดขึ้นได้จริงในสังคมไทย เพราะพ่อค้าแม่ค้าหลายคนที่ขายสินค้าให้กับผู้โดยสารบนรถประจำทางและรถไฟมีพฤติกรรมดังกล่าว สาเหตุที่ต้องประพฤติดังกล่าว อาจเนื่องมาจาก สภาพสังคมปัจจุบันที่ผู้คนต่างต้องดิ้นรนหาเงินมาเลี้ยงชีพของตน วิธีใดที่ทำแล้วได้เงินมากแม้จะต้องโกงหรือหลอกลวงผู้อื่น บางคนก็ยอมทำ ในขณะที่บางคนเห็นว่า แม้ต้องทำงานเหนื่อยเพียงใด แต่ถ้าเป็นงานสุจริต ไม่ได้โกงใคร ไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อนก็พอใจแล้ว

มุขเกี่ยวกับเรื่องเงินทองที่ผู้แสดงนำมาเล่นนั้น ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้แสดง ดังเช่นที่ยายหมา (แหลม) บอกว่าตนไม่มีเงินส่ง ธกส. ผู้แสดงคณะเสียงอีสานรับเงินจากผู้ชม นพดลพูดถึงเงินที่จะได้รับจากผู้ชม หรือการแต่งเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเงิน ดังที่ลุงแนบแจกเงินให้กับหมอลำที่ลำให้ตนดู แต่สุดท้ายก็ริบเอาเงินคืน เป็นต้น ทำให้เห็นถึงความขี้เล่นของผู้แสดงที่สามารถหยิบเอาเรื่องราวรอบ ๆ ตัวขึ้นมาล้อเลียนได้

Copyright by Mahidol University

4.2.5 สถานที่แสดง

มุขเกี่ยวกับสถานที่แสดงนั้น พบมากในการแสดงตลกของคณะเสียงอีสาน ชุด 1-4 โดยผู้แสดงจะกล่าวถึงสถานที่แสดง รวมทั้งชื่อหมู่บ้าน สถานที่ใกล้เคียง และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ สถานที่แสดงด้วย ทำให้ผู้ชมรู้สึกเป็นกันเองกับผู้แสดง และรู้สึกถึงความเป็นพวกเดียวกัน ทั้งยังเรียกเสียงหัวเราะจากผู้ชมได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

บ้านลับแล

ชาลี : ก่อนสิว่าสารภัญญ์นี่ขอสัมภาษณ์ก่อน
ยายยงค์ : สัมภาษณ์แหมะ
ชาลี : เจ้าซื่อหยัง
ยายยงค์ : จัก ได้ยินแต่คนเอิ้นว่า แม่ใหญ่ยงค์ หลงทีบ ว่าซั้น
ชาลี : แม่ใหญ่ยงค์ หลงทีบ
ยายยงค์ : อื้อ
ชาลี : อยู่บ้านใด๋เกาะ
ยายยงค์ : ข้อยน่ะ
ชาลี : อื้อ
ยายยงค์ : ฮ่วย ข้อยนี่อยู่บ้านลับแล (คนดูส่งเสียงกรี๊ด)

บ้านบุ่งหวาย

ชาลี : อั่น ยายหมา
ยายหมา : เหอ
ชาลี : เจ้าอยู่บ้านใด๋
ยายหมา : มาจากบุ่งหวาย (คนดูกรี๊ด)
ชาลี : เอ้าเดี๋ยว บ้านหยังเกาะบ้านเจ้า
ยายหมา : บ้านบุ่งหวาย
ชาลี : พี่น้องบุ่งหวายตบมือให้ยายหมาแนะ ลาวสิว่าหัวใจคิดฮอด

โรงพยาบาลศรีมหาโพธิ์

ชาลี : เจ้านี่เป็นคนบ้านใด๋เจ้าบาดนี่

Copyright by Mahidol University

ยายยงค์ : อิ๊สัน
ชาลี : เอ้อ
ยายยงค์ : มาแต่โรงบาลศรีมหาโพธิ์

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

บ้านดงอุดม

ชาลี : โอ๋ ๆ เจ้ามาแต่บ้านใด๋ล่ะยาย
ยายจื้น : โอ๊ มาแต่ไกลอยู่ตั้ว มาแต่ดงอุดม
ชาลี : บ้านดงอุดม
ยายจื้น : พุ้นล่ะ

บ้านโนนสงวน

ชาลี : ฝ้าย (ชาลีได้ยินคนดูพูดด้วย)
ปอยฝ้าย : (พูดกับผู้ชม) เอ๋า บอกฝ้ายแหน่จั่งได๋ ฝ้ายยืนอยู่นี่กะบอกถะแม่ โตเป็นซายใจเป็นกะเทย ฮ่วย กะเทยบ้านใด๋ มาหัวข่อแท้
นกน้อย : บ้านโนนสงวน
ปอยฝ้าย : โอ๋ โนนสงวน จ้า ๆ โตเป็นซายใจเป็นหญิง เดี๋ยวสิมองให้นะคะ แมมมันนี่ โอ๊ยเนาะ ไปบ้านใด๋กะมีบ้านนั้นแถะเนาะ ข้อยย้านข้อยเป็นอยู่

การเป็นกะเทยได้ระบาดในสังคมไทยไปทั่ว ไม่เว้นแม้แต่ในชนบท ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า กะเทยเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปมากขึ้น คนจึงแสดงออกว่าเป็นกะเทยไปตาม ๆ กัน กะเทยจึงกลายเป็นแฟชั่นอย่างหนึ่งของสังคมไทยไปแล้ว ชาวอีสานจัดว่า กะเทยเป็นคนที่น่าเวทนาสงสาร เพราะจะเป็นชายก็ไม่ใช่ หญิงก็ไม่เชิง (อภิศักด์ โสมอินทร์, 2534: 26) แม้ว่าร่างกายจะเป็นผู้ชาย แต่จิตใจกลับเป็นผู้หญิง ดังเช่นที่ปอยฝ้ายพูดถึงกะเทยบ้านโนนสงวน และไม่ว่าจะไปหมู่บ้านใด ก็เห็นกะเทยอยู่ทั่วไป

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ปอยฝ้าย : อย่าว่ากัน มันสิเป็นก่องข้าวน้อยม่าน้อง
แหลม : กูย้านอยู่ (ลำ) เอ้ามีเทิงหลานเหลนหล่อน กำลังนอนบ่ตื่น

Copyright by Mahidol University

ฟ้าวรีบปลุกลุกขึ้น จับแขนทื่นให้ตื่นนอน

หา : มันบ่แม่นแต่เด็กน้อยเด๊ะ ผู้ใหญ่กะนอนหั่นน่ะ

แหลม : ผู้ใด๋กะซ่าง จับแขนทื่นลุกเลย (ลำ) เอ๋า พวกกำลังอยากฟ้อนเซาไว้ก่อนใจเย็น ๆ พวกเจ้ากำลังเห็นพระเอกดังมาแล้ว

พฤติกรรมของคนดูที่นอนหลับ อาจตีความได้ว่า การแสดงตลกอาจแสดงในช่วงดึก ผู้ชมที่ติดตามชมการแสดงจึงรู้สึกง่วงนอนเป็นธรรมดา หรือการแสดงบางส่วนก่อนหน้านั้น หรือในขณะนั้นอาจดูน่าเบื่อในสายตาของผู้ชมที่นอนหลับก็เป็นได้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

บ้านท่าลาด

ชาลี : โอ๊ย สิแม่นนั่นเนาะ มาแต่บ้านใด๋ล่ะ

ยายจื้น : มาแต่บ้านท่าลาด

ชาลี : กะสิแม่นอยู่ดอก เหลียวเบิ่งหน้าเจ้าว่าแม่นขี้ตมลาด โอ๋ไทบ้านท่าลาดติ หน้าเป็นจั่งสี้ติ

ยายจื้น : ฮ่วย เป็นแต่คุ้มวัดดอก

ชาลี : คุ้มโรงเรียนเป็นจั่งได๋

ยายจื้น : คุ้มโรงเรียนลาดคักกว่านี้

ชาลี : มาหลายบ่ พี่น้องบ้านท่าลาด

ยายจื้น : อ๊ย บ่หลายจั่งได๋ มามื้อนี้สิบรถพุ้นเด๊อ

จากตัวอย่าง เห็นได้ว่า ผู้แสดงนำเอาชื่อหมู่บ้านและจังหวัดของผู้ชม ณ สถานที่แสดงนั้น ๆ ตลอดจนชื่อของสถานที่ใกล้เคียง เช่น โรงพยาบาลศรีมหาโพธิ์ มาใช้ในการแสดงตลกด้วย เป็นการเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวันของผู้คนประเภทหนึ่งที่ผู้แสดงสามารถหยิบเอาเรื่องรอบตัวขึ้นมาล้อเลียนได้

4.2.6 เพศ ลามก

ไม่ว่าจะเป็นในอดีตหรือจวบจนกระทั่งปัจจุบัน เป็นที่สังเกตได้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่เคร่งครัดในเรื่องเพศพอสมควร การพูดถึงเรื่องเพศในที่สาธารณะ ถูกจำกัดให้พูดกันได้น้อยมาก ด้วยเหตุนี้ จึงมีผลให้มีการแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อลดความตึงเครียดของ

Copyright by Mahidol University

สัญชาตญาณทางเพศ (ขจรเกียรติ มะกรทัต, 2539: 1) ดังที่โทมัส ฮอบบส์ได้กล่าวไว้ว่า การพูดถึงเรื่องเพศทำให้เรียกเสียงหัวเราะได้ ทั้งยังเป็นการผ่อนคลายและหลุดพ้นจากความยับยั้งชั่งใจที่ถูกเก็บกดไว้ โดยเฉพาะในเรื่องเพศที่สังคมมักหลีกเลี่ยงหรือปกปิดเอาไว้ให้เป็นเรื่องราวของมารยาท แต่เมื่อตลกนำมาเล่น ก็ทำให้ผู้ชมสามารถปลดปล่อยความรู้สึกได้อย่างเต็มที่ (วีระ แก่นเพชร, 2539: 75)

จากการศึกษา พบว่า ทั้งสองคณะต่างนำเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศมาแสดง โดยคณะเสียงอีสานพบในการแสดงทุกชุด ส่วนคณะเพชรพิณทองพบในชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่งฮาสำหมะปี๋ หนิงหน่องฝรั่งดอง และสตริงบ้านนอก ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

1. ชาลี : โรคมันมากับน้ำนี่มันมีชื่อว่าโรคฉี่หนู
ยายจิ้น : แน่ ไผสิเป็นบ้าไปสี่มัน หนูเนี่ย

จากตัวอย่าง ยายจิ้นฟังคำว่า “ฉี่” เป็น “สี่” ซึ่งหมายถึง การร่วมเพศ

2. ยายจิ้น : เอ๊อ (ร้องสารภัญญ์) “อ้ายยืน แม้นซึมเศร้า รู้ข่าวว่าเขามาขอ คืนนี้แล้วซิหนอ เข้าซิเอาเสาลงหลุมเข้าซิเอา เสาลงหลุม จั๊บจั๊บ” เนี่ย
ชาลี : นี่ล่ะหม่องจีบกันล่ะ
ยายยงค์ : อีปอบมึง
ยายจิ้น : หา
ยายยงค์ : แม่นหยัง จั๊บ จั๊บ
ยายจิ้น : เอ๋า กะดังจั๊บ จั๊บตั๊วะ เสาลงหลุมแหม
ยายยงค์ : คือดังค่อยแท้
ยายจิ้น : เอ๋า มันเสาน้อย
ชาลี : โอ๋ เสาน้อยเลยดังจั๊บ จั๊บ
ยายจิ้น : จ้า
ชาลี : ฮ่วย ห่าเสาใหญ่เด้ซั้น
ยายจิ้น : บึ๊บ บึ๊บพุ้นแล้ว
ชาลี : เป็นตาย้านเนาะ
ยายจิ้น : ให้ข้อยบ่ ที่หนึ่ง
ยายหา : ข้อยว่าบ่แม่นเป็นตาย้านดอก ข้อยว่า
ชาลี : เป็นหยังซั้น

Copyright by Mahidol University

ยายหา : มันเป็นตามีแฮง

คำว่า “เสา” และเสียง จั๊บ จั๊บ และ บึ๊บ บึ๊บ ที่ยายจิ้นกับยายหาพูดถึงนั้น ส่อถึงเรื่องการร่วมเพศ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

1. ชาลี : อื้อ มัน ๆ เอาจั่งสี้เด๊อซั้นเด้อ ขั่นเจ้าไล่ซื่อเพลง แม่นกน้อยได้ห้าเพลง (เห็นยายยงค์เกาอวัยวะเพศ) เกาหยัง เกาหยาง เกาหยังเดียวเนี่ย

ยายยงค์ : ฮ่วย หน้าผากมันสิอยู่ลุ่มปานนั่นติ

ชาลี : ข้อยฮู้จักอยู่ดอก เจ้าบ่หน้าสิเกา

ยายยงค์ : มันคันสิให้กูถูเอาติ

ชาลี : คันกะเกาหม่องอื่นกะสิบ่ได้เบาะเดียวนี่

ยายยงค์ : ฮ่วย คันหน้าผากสิไปเกาส้นน่องมันสิเซาติ

จากตัวอย่าง สะท้อนถึงวัฒนธรรมของคนไทยที่ไม่ควรจะเกาอวัยวะเพศในที่สาธารณะ เพราะถือว่าไม่สุภาพ ดังเช่นการกระทำของยงค์ที่เกาอวัยวะเพศตนเองด้านหน้าเวทีชาลีจึงกล่าวว่าไม่สมควรจะกระทำ

2. ปอยฝ้าย : กะส่ำพอแม่นล่ะว้า ข้อยยืนอยู่นี่มันเหม็นหยังเหม็นหยัง เหม็น ๆ ๆ (เดินหนีไปอีกทาง)

ชาลี : ตะกี้ ตะกี้ มึงคือบ่เหม็นเดียวนี่ฝ้าย

นกน้อย : อีหยังมันมาสิเหม็นปานนั่นน้อฝ้าย

ปอยฝ้าย : บ่ว่าแล้ว ส่ำกัน (พอกัน) ล่ะกับซุมไปขัวบักหอยนั่งบ่เอาตีนซิ่นนั่น หยิบขึ้นมา โอ๊ย หน่วยนี้กะเน่า หยิบขึ้นมา โอ๊ย หน่วยนี้กะเน่า บัดได๋แท้แม่นเหม็นของจะของ

ปอยฝ้ายกล่าวถึงกลุ่มผู้หญิงที่ไปนั่งขุดหาหอยโดยไม่รวบชายผ้าถุงให้มิดชิด ว่า เมื่อหญิงหยิบหอยตัวใดขึ้นมาก็บอกแต่ว่าหอยเน่าทั้งสิ้น แต่ความจริงแล้วสิ่งที่ส่งกลิ่นเน่าเหม็นคืออวัยวะของตัวเอง สะท้อนถึง การไม่รู้จักระวังตัวของผู้หญิง ย่อมส่งผลเสียมาถึงตัวเองได้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

1. ยายยงค์เดินออกมาเปิดลัง

Copyright by Mahidol University

ชาลี : เฮ่ย ๆ ๆ
จื้น : อย่าฟ้าวไปเปิด
ชาลี : โอ้ย งูน่ะ
ปอยฝ้าย : นั่น ๆ งูนั่น อย่าไปกวนของคะเจ้า โอ๊ย งูเอ๊ย กัดอีปี๊คนซะแม้
จื้น : เฒ่าปานนี้ ใหญ่ปานนี้มันบ่แม่นอีปี๊
ปอยฝ้าย : อีหยังซั้น
จื้น : อีปี๊

ปอยฝ้ายกล่าวเตือนไม่ให้ยงค์ไปเปิดลัง และให้ระวังงู แต่ยงค์ก็ยังเดินไปเปิด ปอยฝ้ายจึงพูดขึ้นว่า ขอให้งูกัดอวัยวะเพศของยงค์

2. จื้น : เอาไปหยังกะซ่างเขาเป็นหยัง ผมสิเอามือเข้าไปในแขนเสื้อ
ชาลี : อื้อ
จื้น : ออกมาสิมีผลไม้ชนิดนึงออกมานำ
ชาลี : มือเปล่า ๆ เนี่ย
จื้น : พี่น้องเคยเบิ่งในงานกาชาด
ชาลี : เดี๋ยว ๆ เอาออกมามีบักไม้ (ผลไม้) ออกมานำ
จื้น : ครับ
ชาลี : ต้องเซี่ยง (ซ่อน) บักไม้ไว้ในเสื้อ
จื้น : เอ๋า สิมาเซี่ยงหยังเดียวนี่
ชาลี : เบิ่ง ๆ ตรวจสอบเบิ่ง
ปอยฝ้าย : ข้อยบ่เซื่อดอก เจ้าอย่ามาขี้ตั๋วน้องเด๊อ
จื้น : เอ๋า หาเบิ่ง
ปอยฝ้าย : เจ้าต้องเซี่ยงไว้ อย่ามาตั๋ว (โกหก) เด๊อ อย่ามาตั๋วเด๊อ (เอามือสำรวจเสื้อ จับเสื้อ จับเป้ากางเกงจื้น) นั่นเด้ นั่นเด้ ว้าย เซี่ยงบักสีดาสองหน่วยกับกล้วยหน่วยนึง
แหลม : เอ้า ปานนั่นน่ะ มานำกันคือบ่ให้พ่อกินนำ แพงหาซะแตกหยังกะด้อกะเดี้ย (เกินไป) แถะ
จื้น : เจ้าเป็นบ้าซั้นเบาะอีพ่อ

Copyright by Mahidol University

แหลม : เอ๋า เป็นบ้าจั่งได๋ เขาว่าเซี่ยงหยังไว้ซั้น
จื้น : มันบ่แม่นบักสีดาแล้วกะบ่แม่นกล้วย
ปอยฝ้าย : เอ้า แม่นหยังซั้น
จื้น : อื้ม บักต้องแหล้ง
แหลม : บักต้องแหล้ง
ชาลี : โอ๊ย บ่มีกล้วยหอมติ
จื้น : บ่มีดอก
ปอยฝ้าย : บักต้องแหล้งอีหยังคือเหลวเละบาดนึง
จื้น : เอ๋า มันแฮ่งว่าเละกว่ากล้วยอีก
ปอยฝ้าย : เอ๋า ข้อยว่าแม่นกล้วย
จื้น : แม่นหยัง
ปอยฝ้าย : แม่นอยู่กล้วย มันกล้วยหอมน้อย

ปอยฝ้ายหาว่ายงค์ซ่อนผลไม้ไว้ในตัว จึงจับตามเสื้อและเป้ากางเกงจื้นแล้วบอกว่าจื้นซ่อนฝรั่งไว้ 2 ลูกและกล้วยอีก 1 ลูก ซึ่งก็คือลูกอัณฑะและอวัยวะเพศของจื้น จื้นกล่าวว่าไม่ใช่ทั้งสองอย่าง แต่เป็นบักต้องแหล้ง ซึ่งหมายถึง อวัยวะเพศของจื้นไม่ได้ใหญ่ขนาดจะเป็นกล้วย แต่มีขนาดเล็กเหมือนบักต้องแหล้ง ปกติแล้วเนื้อบักต้องแหล้งจะไม่เหลวเละ แต่ปอยฝ้ายซึ่งจับอวัยวะเพศของจื้นอยู่ กลับบอกว่า หากเป็นบักต้องแหล้ง ทำไมจับแล้วจึงเหลวเละเช่นนี้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

1. หา : เอ้อ พอดีเลย อีน้อยมันลงแล้ว พ่ออีสิเป็นคนสอย สอย สอย พี่น้องฟังสอย นกแตดแต้บินข้วมไม้ไผ่ หำน้อยหำใหญ่ก็มีโคยคือกัน
จื้น : ฮ๋วย เจ้าสอยนกแตดแต้ ข้อยกะสิสอยนกแตดแต้คือกันแล้ว ล่ะสิว่าหมอลำกลอนซักสอยบ่เป็น เอ้า สอย สอย นกแตดแต้บินข้วมป่าแถม ผู้ใด๋หน้าแหลม ผู้นั้นน้อยน้อย
ปอยฝ้าย : โอ๊ย กูอยากขี้ใส่ส่งซักเอาเองเด๊ะ จั่งได๋ว่า ผู้ใด๋หน้าแหลม ผู้นั้นน้อยน้อย ผู้ใด๋หน้าแหลม ผู้นั้น ฮะ ฮ่า ฮ่า (ชี้หน้านกน้อย) โอ๊ย อย่าสอยจั่งสี้เถาะ มันเข้าผู้ลังคน
จื้น : เข้าผู้ใด๋ล่ะ

Copyright by Mahidol University

ปอยฝ้าย : เข้าผู้ใด๋กะเบ๊าะเข้า มาเข้าแม่เป้งมัน

จื้น : ฮื้อ

ปอยฝ้าย : ผู้ใด๋หน้าแหลม ล่ะผู้นั่นน้อยน้อย ดีบ่คุณแม่ สอยจั่งสี้

ในคำสอยของชาวอีสานนั้น มักเป็นเรื่องเพศ เรื่องลามกอยู่แล้ว เพื่อความสนุกสนานครื้นเครงของผู้ฟัง เนื้อหาในคำสอยชี้ถึงเรื่องเพศคือ ไม่ว่าจะมีอวัยวะเพศขนาดใหญ่หรือเล็ก ผู้ชายทุกคนต่างก็มีอวัยวะเพศเหมือนกัน

2. นกน้อย : สอยซิ่ง ๆ ม่วน ๆ นั่นน่ะ สอยสร้างสรรค์สังคมนั่นน่ะ

ปอยฝ้าย : เอ้อ เอ๋า สอย สอย ๆ สอย ๆ คนฟังมีแต่คนอ้วน ๆ คนฟังมีแต่คนอ้วน ๆ หมอลำมีแต่คนจ่อย ๆ คนฟังมีแต่คนอ้วน ๆ ส่วนหมอลำมีแต่คนจ่อย ๆ จะอ้วนหรือจ่อยมันก็มี…(ถูกดูดเสียง) คือกัน

ยายหา : โอ๊ย มันแม่นควมมันแท้ ๆ บ่ว่าอ้วนว่าจ่อยมีคือกันเมิด ยกเว้นแต่เด็กน้อยเกิดใหม่ บ่มี

ปอยฝ้าย : เสียใจเด้อ ผู้ใหญ่กะบ่มีเด้อ บัดยามไปออกลูก

ผู้หญิงก็เช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะอ้วนหรือผอมต่างก็มีขนที่อวัยวะเพศเหมือนกัน ยายหาจึงบอกว่า เด็กเกิดใหม่ไม่มี ปอยฝ้ายจึงเสริมขึ้นว่า ผู้ใหญ่เมื่อถึงเวลาไปคลอดบุตรก็ไม่มีขนเช่นเดียวกัน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

1. จื้นหยิบผ้าถุงมาเตรียมใส่ แต่ทำท่าก้าวขาเข้าไปในผ้าถุงไม่ได้สักที

ยายจื้น : ฮือ เอ๋า ถือว่าหว่างนึงคือเห็นฮูมันอยู่

ปอยฝ้าย : มึงเฮ็ดหยังเดียวเนี่ย

ยายจื้น : นุ่งซิ่นหั่นแล้ว

ชาลี : คือบ่นุ่งให้มันแล้ว

ปอยฝ้าย : ห่ามึง คันมึงบ่ตี่ออกมันสิเห็นฮูตี้ (กางผ้าถุงออกเป็นสามเหลี่ยม)

ยายจื้น : โฮ่ ตี่ออกแล้วฮูใหญ่เนาะ

ปอยฝ้าย : ใหญ่อยู่ หลมหัวมึงฟุ้นแล้ว (เอาผ้าถุงคลุมหัวยายจื้น)

Copyright by Mahidol University

ยายจื้น : นั่น ๆ หัวกูคาฮูแล้วบาดนี่
ชาลี : หัวคาฮูแล้วรู้สึกว่าเป็นจั่งได๋ ยายจื้น
ยายจื้น : เป็นคือกลิ่นบ่ซักนี่ล่ะ
ชาลี : กลิ่นซิ่นบ่ซัก ฮ่า ๆ
ยายจื้น : เฮ็ดจั่งได๋สิใส่ได้ฮะนี่
ชาลี : จักเด้อบาดนี่
ยายจื้น : ฮื้อ ใส่บ่ได้แล้ว
ปอยฝ้าย : ใส่โลด ใส่โลด
นกน้อย : โอ๊ย อย่าสิพากันปึกหลายเถาะ เบิ่ง แม่สิบอก
ยายจื้น : เฮ็ดจั่งได๋ แม่นก
นกน้อย : อั่น ตี่ออกจั่งสี้แม่นเบ๊าะล่ะ
ยายจื้น : จ้า
นกน้อย : เอ๋า สุบเข้า
ยายจื้น : เอาหยังสุบ
ปอยฝ้าย : เอาขามึงหั่นล่ะ สุบน่ะ
ยายจื้น : ขาเบาะ
นกน้อย : มีปัญหาเว่ย
ยายจื้น : ขามันกะสุบบ่ได้ เฮ็ดจั่งได๋ จั่งสิเข้าบาดนี่
ปอยฝ้าย : มันเป็นหยัง
ยายจื้น : กะจับใส่แหน่ติ๊ล่ะ
ปอยฝ้าย : อุ๊ย สู ขอบผ้ามีแต่ใยด้ายเต็มเลย
ยายจื้น : พ่อใหญ่ลี เจ้าบ่จับใส่ให้ข้อยเบาะ
นกน้อย : บ่ยากดอก มีผู้จับใส่ให้มันอยู่
ชาลี : ผู้ใด๋ล่ะ
นกน้อย : อีต๋อม
ปอยฝ้าย : ใส่แนะ ขั่นสิใส่นั่นน่ะฮึ
ชาลี : เบิ่งสิจับใส่ให้
ยายจื้น : เอ้อ ขั่นบ่จับใส่ก็บ่เข้าว่ะ โอ๊ย ให้ใส่ซิ่นก่อนแนะ จั่งเว้ากัน (ใส่ผ้าถุง) ใส่แล้ว
ชาลี : จ๊ะแม่นมีบทบาทเนาะ ใส่ซิ่นเนาะ

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างข้างต้น สื่อถึงเรื่องการร่วมเพศของหญิงชาย โดยยายจี้นทำท่าจะสอดขาใส่ผ้าถุง แต่เอาขาเข้าไม่ได้สักที ปอยฝ้ายจึงบอกให้กางรูผ้าถุงออกให้กว้าง ๆ แล้วปอยฝ้ายก็จับกางออกเป็นรูปสามเหลี่ยม ซึ่งสื่อถึงอวัยวะเพศหญิง ส่วนขาของจี้นที่สอดเข้าไป สื่อถึงอวัยวะเพศชาย พอยายจี้นเห็นว่ารูใหญ่แล้วก็ถามถึงวิธีใส่ว่าจะใส่อย่างไร นกน้อยจึงแนะนำให้กางผ้าถุงออกอีก แล้วให้จี้นเอาขาใส่เข้าไป แต่จี้นก็ยังเอาเข้าไม่ได้ อยากให้มีคนจับใส่ให้ นกน้อยจึงบอกว่ามีคนจับใส่ให้จี้นอยู่แล้ว คือ ต๋อม ภรรยาของจี้น สื่อให้เห็นถึงการร่วมเพศว่า หากอวัยวะเพศชายไม่สามารถสอดใส่เข้าไปในอวัยวะเพศหญิงได้ ฝ่ายหญิงจะจับใส่ให้

2. ชาลี : เพลงนี้ชื่อว่าเพลงจ้ำมู่มี่
ปอยฝ้าย : เอ้อ
ชาลี : อยู่ในชุดโคตรงก รวมกันเหมิดซุคน พี่น้องเอ๊ย
ปอยฝ้าย : เดี๋ยว ๆ ๆ (หันหลัง เอามือจับอวัยวะเพศของชาลี)
ชาลี : เป็นหยัง มาจับหยัง อย่าเด้อ เอามือออก

ปอยฝ้ายเอามือจับอวัยวะเพศของชาลี ชาลีตกใจและบอกให้ปอยฝ้ายเอามือออกจากอวัยวะเพศของตน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

1. จี้น : ธรรมดาแล้วนี่ ไมเคิลบ่ใส่ซิ่นเด๋ โอ๋ ขอเวลาแต่งโตแป๊บนึง (ทำเสียงเหมือนฝรั่งหัดพูดไทย)
ชาลี : ขอเวลานอกนะครับ
จี้น : ฟ้าวตั๊วะ (กางผ้าถุงออก)
ชาลี : นิดหน่อย
จี้น : (ร้องไห้)
ชาลี : แม่นหยังล่ะ ไมเคิล ไมเคิลเป็นหยัง
จี้น : กบน้อย
มอด : กบอีหยังมาอยู่ในหั่นบาดนี่
ชาลี : กบไมเคิลโตน้อย ๆ
จี้น : กบกำลังเข้างาย (จำศีล)

เมื่อจี้นกางผ้าถุงที่ตนใส่ออกแล้วมองลงไปในผ้าถุง แล้วกล่าวว่า กบกำลังจำศีล สื่อให้เห็นถึงอวัยวะเพศของจี้น

Copyright by Mahidol University

2. นักดนตรีตีกลองเป็นจังหวะเพลงของไมเคิล แจ็คสัน จื้นเต้นตามจังหวะ ร้องเพลงไมเคิลแบบมั่ว ๆ พร้อมจับเป้าตัวเอง แล้วเดินไปจับเป้าของชาลี ชาลีร้อง

มอด : เอ๋า ไปเฮ็ดจั่งได๋ให้เขาบายได้บาดนี่
จื้นเดินมาด้านหลังมอดแล้วจับเป้ากางเกงมอด

จื้น : (ร้องมั่วในตอนต้นเพลง แล้วต่อด้วย) ตำบักหุ่งเหิ่ม ใส่บักกอก ซื้อปิ้งไก่มา บิปิ้งไก่ออก เบิ่งกะบ่ได้ปิ้งไก่บ่สุก (ร้องมั่วต่อ จบด้วยท่าจับเป้าตัวเอง) จุ๊ป๊าบ (จื้นจับเป้าตัวเอง ดนตรีตีจังหวะหนึ่งครั้ง) จุ๊ป๊าบ ๆ (จับเป้า 2 ครั้ง ดนตรีให้จังหวะ 2 ครั้ง) จุ๊ป๊าบ ๆ ๆ (จับเป้า 3 ครั้ง ดนตรีตีให้จังหวะ 3 ครั้ง จื้นหันไปหานักดนตรี) บักปอบ มึงให้จังหวะกูปานนั่น อีหยังกูกะมุ่นเหมิดซ่อนล่ะเว่ย

ชาลี : ไมเคิลหวงไข่

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

1. นพดล : ...เอ้า ๆ ๆ ยืนดี ๆยืนคือเก่าน่ะ (บอกให้นักร้องที่ชื่อกำไลเอามือมาวางประสานกันด้านหน้าอวัยวะเพศเหมือนเดิม) ฮุ้ย เจ้านี่ ประมาทเด๊ะ หนีบไว้จั่งสี้หัวเฮ็ดหยังล่ะเดียวนี่

ทองใส : หัวมันเป็นหยังล่ะหั่น

นพดล : มันอันตราย หัวมันกะท้องแวบตั๊วะ เสื้อแฮ่งบ่มีแขนห่ามันโหยดเป๊ะลงเฮ็ดจั่งได๋ล่ะ (กำไลใส่เสื้อเกาะอก)

ทองใส : เฮ็ดจั่งได๋ล่ะอีพ่อ เฮ็ดจั่งได๋ล่ะฮะนี่

นพดล : เอ๋า ขั่นมันโหยดฮ่วยลง ข้อยกะกำปั๊บโลดแล้ว ฮ้า ฮา ฮา เอ้า ได้ของเฮี่ยบ่เอาไว้เบาะน้อ ของดีมีราคา เมี้ยนมัดอัดฮีมันดีตั้ว ให้ปล่อยถิ่มปล่อยทุมมันจั่งได๋ ฮ่วยเหี่ยวบ่เหี่ยวเว้ากันทีหลัง

ทองใส : เหี่ยวอยู่เบาะครับ

นพดล : อ๊า ฮ่า ฮา เอิก เอิ้ก เอิ๊ก เอิ้ก เอิก เอิ้ก เอิ๊ก เอิ้ก (หัวเราะเหมือนนกหัวขวานในการ์ตูน)

Copyright by Mahidol University

นพดลบอกให้กำไลยืนเอามือประสานกันไว้ด้านหน้าอวัยวะเพศเหมือนเดิม สื่อถึงเจตนาของนพดลไม่ต้องการให้คนอื่นมองมาที่อวัยวะเพศของกำไล ส่วนเรื่องเสื้อเกาะอกของกำไล นพดลก็เกรงว่าเวลาหัวเราะแล้วท้องแฟบ เสื้อจะหลุดลงไปกองกับพื้น หากหลุดลงไปแล้วนพดลก็จะกำหน้าอกของกำไลเอาไว้ก่อนเพราะเป็นของฟรี จะเหี่ยวหรือไม่เหี่ยวค่อยว่ากันอีกที

2. นพดล : ...มันยากบ่อนใด๋เดียวนี่ (แดงตอบ) หา บ่อนออกลูก แม่นเบ๊าะ บ่อนออกลูก เหวย แม่นแล้ว ไปเว้าแต่บ่อนยาก ๆ ให้หมู่ฟังเว่ย บ่อนมันบ่ยากบ่เว้าให้ฟัง บ่อนก่อนสิมีลูกนั่นเนาะ เอ้า เว้าให้หมู่ฟังเหมิดซั้นตั้ว เริ่มไปตั้งแต่พี่ล่ะ แต่พิมการ์ดผิ เชิญรับประทานอาหารเนื่องในงานมงคลสมรสซั้นตั้ว แจกไป อั่นผู้ลังคนเขาเชิญว่ารับประทานอาหาร ใส่ซองไปเหรียญห้าสองอัน หั่งบ่รับประทานเด๊ะ ซะแตก ซั้นตั๊ว กินบ่หนีจักเที่อ ใส่ถุงพลาสติกเตรียมไว้ ฮาลังเที่อมันฮั่วถิ่มกิ๊นอยู่วะซั้น พิตี๋ไฟดับกะบ่เมือ เขาสิส่งตัวเจ้าบ่าวเข้าหอแหม ท่าแล้วท่าอีก เจ้าบ่าว สิเมือยามใด๋ ฮื้อ เป็นจั่งได๋เจ้าบ่าว (ทำเสียงเหมือนคนเมา) สิเป็นจั่งได๋ล่ะ เจ้าบ่เมือจักเที่อ เขาสิส่งโตเจ้าบ่าวเข้าหอ เอ้อ พอแต่ทำท่าไฟดับ อาหารเหมิดเท่านั่นล่ะ ส่งโตเจ้าบ่าวเข้าหอ กะเว้าให้หมู่ฟังซั้นตั๊วะนอ (ทำเสียงผู้หญิง) อั่น ข้อยกะทำท่านอนหลับท่าอยู่เทิงเตียงตี๊ล่ะ นอนหงายเด๊ะ เจ้าบ่าวมาปั๊บ ปิดประตู จักใส่กลอนรึเบ๊าะ ข้อยกะลืมซอม เขากะพิตี๋นอนหลับ เพิ่นเข้ามาเลย มือเพิ่นกะคลำมาเลย พอมือฮอดหัวเข่า ข้อยกะยังเสยอยู่เด๊ะ พอมือเพิ่นเลยหัวเข่าขึ้นมาท่อนั้นล่ะ ข้อยกะว่าสิเสยอยู่ มันแฮ่งเสยบ่ได้ มันเป็นจั่งสี้ บุ๊ดตะล่ะอ๊า (หัวเราะ) เว้าให้หมู่ฟังให้มันเหมิดแนะนี่ อั่น อย่าหยุดคือข้อยเด๊อ

จากตัวอย่าง สื่อถึงเรื่องเพศคือ เจ้าบ่าวเข้ามาจับตัวเจ้าสาว พอมือเจ้าบ่าวจับมาถึงหัวเข่า เจ้าสาวยังไม่รู้สึกอะไร แต่พอเลยหัวเข่าขึ้นมา ก็รู้สึกมีอารมณ์ได้

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

สุนทร : นี่ผัวนะ กูไม่ใช่ลูกมึงนะ
นพดล : นี่ผัว ไม่ใช่ลูก
สุนทร : มันบอก ไม่รู้ล่ะ ใครดูดนมกูลูกกูทั้งนั้นล่ะ
นพดล : และอาจารย์ได้พึงปฏิบัติเช่นนั้นรึเปล่า
สุนทร : มันก็คงมีเผลอไปมั่งล่ะเนาะ
นพดล : งั้นสมแล้ว

ตัวอย่างนี้ สื่อถึงเรื่องเพศคือ สุนทรกล่าวว่า ตนก็มีเผลอไปดูดนมภรรยาตัวเองบ้างเป็นบางครั้ง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

ใหญ่ : ตี้ เอ้อ เอ้าแนะนำแหน่
นพดล : เอ้อ ขั่นสมมุติเอ้า Miss แจ๋วแหวว นี่ Mister ใหญ่หน้ายาน (แจ๋วแหววยื่นมือออกไป)
ใหญ่ : เอาติ
นพดล : เอ้อ จับมือนำเขาตี้ (ใหญ่ยื่นมือไปจับมือกับแจ๋วแหวว) เอ้อ ประเพณีฝรั่ง
ใหญ่ : โอ๊ว (จุ๊ปาก)
จ่อย : ปล่อยแหมะ ปล่อยแหมะ
นพดล : เอ๋า ๆ ๆ ๆ เซาจับหน่อยเดียว
ใหญ่ : เอ้า ปล่อยเฮ็ดหยัง
นพดล : จับหน่อยเดียว
ใหญ่ : ฮ่วย มันสิมีแฮงดื๊อ
นพดล : ว้าย เขาบ่ได้จับเพื่อมีแฮง จับเพื่อสู้จักกันเด๊เว่ย
ใหญ่ : เอ๋า กะจับเพื่อ
นพดล : ขออภัยคุณแจ๋วแหววเอ๊ย เขาบ่สู้จัก
จ่อย : โต ใหญ่ ๆ โตอย่าเป็นบ้าหลาย จับปั๊บล่ะกะวางปั๊บสู้ (รู้) กัน ไปไสมาไสแล้วกะหนี ฮื้ย
ใหญ่ : แม่นบ๊อ

Copyright by Mahidol University

จ่อย : ฮี่ย

ใหญ่ : ห่าโซคน้อยกินตามน้อยเด๊อน้องเอ้ย (หอมมือตัวเอง)

จ่อย : หากินนำจับมือ มันสิอึดสิอยากหยังใหญ่ เอ๊ ขี้ล้ายฮ้าย โซคดีวีซ่ายังบ่ผ่าน ขั่นผ่านล่ะยุ่ง ลุงหนวดเอ๋ย

นพดล : โตอย่างนี่ เขาเบิ่งนี่เบิ่ง โต จ่อยเขาเคยไปเคยมานี่

จ่อย : เบิ่งโตอย่างนี่

นพดล : Miss แจ๋วแหวว, here Mister จ่อย จุกจิก (แจ๋วแหวว กับจ่อยจับมือกัน)

จ่อย : โอ้ย (จับมือแล้วตัวสั่น คุกเข่าลง)

นพดล : โอ๊ย คือเป็นคักแท้ เอ๊

หนิงหน่อง : ฮ่วย มาคือหมาอีจูนโตอยู่เฮือนคักแถะวะ

นพดล : จั่งว่าข้อยว่าตี๊ล่ะ อีจูนจื่อนำบักจ่อยรึบักจ่อยจื่อนำอีจูนเดียวนี่

หนิงหน่อง : ว่าแต่เห็นอีจ่อยเข้าไปปั๊บ มันกอดขามับโลดเด๊ะ

นพดล : เอ้อ

หนิงหน่อง : ห่ามึงเอ๊ย แทนที่สิเป็นโตอย่างเขาในทางที่ดีจักหน่อย อาวใหญ่นั่นลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) บ่ได้ไปนำหมู่เฮา

นพดล : เอ้อ

หนิงหน่อง : ทีมหมู่เฮานี่ไปเหมิดกะฮู้แล้วสัมผัสว่าอั่นใด๋เป็นอั่นใด๋นั่น ฮู้ใด๋ดีใด๋ชั่วแล้ว ขี้ล้ายพะโล โอ๊ย เบิ่งข้อยนี่น้อเขาเริ่มจับตั้งแต่อยู่เทิงเครื่องบิน ไปตอนแรกไปสายการบินอีหยังล่ะ เกาหลีแอร์ไลน์

นพดล : เอ้อ

หนิงหน่อง : อื๊อ จับมือแซว ลงสนามบินแอลเอนี่กะจับแซว

นพดล : เอ้อ ป้ายต้อนรับเพชรพิณทองวะซั้นน่ะ ย่างเลาะจับมือจนว่าเหมิด

หนิงหน่อง : ฟุ้นแล้ว ตอนขากลับลงมาแจแปนแอร์ไลน์ลงฮอดญี่ปุ่นกะจับแซวมา บ่เห็นเป็นหยัง เบิ่งข้อยเป็นโตอย่างอาว อย่าไปจำเอาอาวจ่อยเด๊อ

Copyright by Mahidol University

นพดล : Miss แจ๋วแหวว, this is Mister หนิงหน่อง (แจ๋วแหววกับหนิงหน่องจับมือกัน)
หนิงหน่อง : เอ้ย เอ้ย (ทำเสียงครวญคราง)
นพดล : อ้าว ๆ ๆ เฮ่ย ไผกะพอปานกันตั๊วะนี่
แท็กซี่ : เอ้า ๆ เยี่ยวแตกแล้ว
นพดล : เอ๊ เอาหนีถะแหมะ
แท็กซี่ : โอ๊ย บ่ว่าเฒ่าบ่ว่าหนุ่ม บ่ว่าหัวดำหัวหงอก อั่นพวกเจ้าเล่นมาล่ะเฮ็ดบ่ดีเด๊ะนี่
จ่อย : ถือกอยู่แล้ว ถือเต็ม ๆ เลย
แท็กซี่ : แม่นอยู่แล้วถือมือนั่นน่ะ การแสดงออกมันบ่ถือกอเมริกาแม่นอยู่ครับ บ้านเมืองคะเจ้าผู้ญิงผู้ซายจับมือกัน จับมือดีกันเพิ่นบ่ถือ
นพดล : บ่ถือ
แท็กซี่ : บ้านเฮานี่ ประเพณีเพิ่นถือ
นพดล : ซาวพุทธ ซาวพุทธ
แท็กซี่ : ผู้เฒ่าเก่าเพิ่นเรียกขะลำ เฮ็ดแบบนี้มันล้อแต๊ะอั๋งเขาตั๊วเนี่ย เทิงจับเทิงสยิว โอ้ย พวกบ่มีมารยาท
นพดล : คนฮู้จักจั่งสี้พอไค
แท็กซี่ : อื้อ
นพดล : Miss แจ๋วแหวว, Mister แท็กซี่ (แท็กซี่เข้าไปกอดแจ๋วแหววซ้ายขวา)
จ่อย : เฮ่ย ๆ ๆ ๆ พอ โอ้ย
นพดล : โอ้ย จ๊ะแม่นหลู่มา หลู่มาเว่ย เป็นหยังจั่งเฮ็ดจั่งซั้น เอ๊ะ
แท็กซี่ : อ้าว อั่นนี้ประเพณีตะวันออกกลางครับ ผมไปอยู่ซาอุสองปี ผมเห็นเขาเฮ็ดจั่งสี้กันเด้
นพดล : เออ แม่น ๆ คุณแจ๋วแหวว ผมเคยเห็นอยู่ทีวี ตะวันออกกลาง แม่นอยู่ซาอุ

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นถึงจารีตประเพณีอย่างหนึ่งของชาวอีสาน กล่าวคือ หญิงชายไม่ควรแตะเนื้อต้องตัวกัน ถือว่าเป็นขะลำ หรือสิ่งที่ไม่ควรทำ ซึ่งแตกต่างจากประเพณีของชาติตะวันตกที่หญิงชายสามารถจับมือกันได้ ดังเช่นที่ใหญ่กับหนิงหน่องจับมือแจ๋ว

Copyright by Mahidol University

แหวว์แล้วทำท่าสยิว ส่วนแท็กซี่ เมื่อนพดลแนะนำให้รู้จักกับแจ๋วแหวว์ กลับเข้าไปกอดแจ๋วแหวว์แล้วอ้างว่าเป็นการทักทายตามประเพณีของตะวันออกกลาง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหนิงหน่องกับแท็กซี่จะอ้างว่าเป็นประเพณีในการทักทาย แต่ก็ถือว่าเป็นการหลอกจับเนื้อต้องตัวแจ๋วแหวว์ได้เช่นกัน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

1.ฝ้าย : (ร้องเพลง) ไอ้เธอมันคือนางแมวแมนในวัด ไอ้เธอมันคือปีศาจหุ่นเซ็กซี่ เธอชอบกินปลาข่อนเป็นอาหาร แล้วเธอก็คลานไปกินแมงกินูน ข้อยคือเขียดอีโม่ มารับตัวเธอ ไป ๆ ๆ

หนิงหน่อง : ไปไสหลอย

ฝ้าย : (ร้อง) ไปขึ้นสวรรค์เสียเถิดที่รัก ฉันจะทำให้เธอ ไป ๆ

หนิงหน่อง : ไปไสอีก

ฝ้าย : (ร้อง) ไปขึ้นสวรรค์เสียเถิดที่รัก ฉันจะทำให้เธอ เวลาแก้ผ้าออกแล้ว อ๋อ เฮาะ อ๋อ (ทำท่าลูบเป้ากางเกง)

เรื่องเพศที่แสดงออกมาในตัวอย่างนี้คือ ในเนื้อเพลงที่ฝ้ายร้องว่า “ไปขึ้นสวรรค์เสียเถิดที่รัก ฉันจะทำให้เธอ เวลาแก้ผ้าออกแล้ว” พร้อมทั้งส่งเสียง “อ๋อ เฮาะ อ๋อ” แล้วทำท่าลูบเป้ากางเกงตัวเอง

2.หนิงหน่อง : พวกนักดนตรีเขากะเล่นฮื่ม ๆ อยู่ โดดขึ้นเทิงเวที คนเฮจ้นโลด

นพดล : โฮ เป็นหยังจั่งเฮ

หนิงหน่อง : บ่เฮจั่งได๋ แต่งโตบ่เรียบร้อยกะขึ้น

นพดล : มาสิบ่เรียบร้อย

หนิงหน่อง : เอากางเกงในมาไว้ทางนอกพุ้นเนาะ

จ่อย : สุ่ย เบาะ

หนิงหน่อง : ฮ้องไปนำ คลำไปนำเด๊ะ (ทำท่าเอามือข้างหนึ่งจับเป้าอีกมือไว้ด้านหลัง หันหน้าไปด้านข้าง ด้านหน้า แล้วเด้งหน้าเด้งหลัง)

จ่อย : ว่าย

นพดล : Stop หยุด

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : หือ

นพดล : ห้ามบายจุดยุทธศาสตร์

เรื่องเพศที่พบในตัวอย่างนี้ คือ หนิงหน่องทำท่าลูบเป้ากางเกงตัวเอง แล้วยืนเด้งหน้าเด้งหลัง นพดลจึงบอกให้หยุด ห้ามจับจุดยุทธศาสตร์ (อวัยวะเพศ)

การที่ผู้แสดงตลกนำเรื่องเพศ ซึ่งเป็นเรื่องต้องห้ามที่เรามักจะปกปิดหรือไม่อยากพูดถึงในที่สาธารณะ มานำเสนออย่างเปิดเผยดังตัวอย่างนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการเล่นตลกกับอารมณ์ความรู้สึกของคนอีกแบบหนึ่ง ดังที่อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2536: 38) กล่าวไว้ว่า แม้ว่าในตอนแรกเราจะรู้สึกเจ็บลึก ๆ เมื่อฟังเรื่องตลกแนวนี้ แต่เสียงหัวเราะก็ช่วยให้ความเจ็บปวดหรือความกระดากอายค่อยเลือนหายไปได้

4.2.7 ประเพณี/วัฒนธรรม/ความเชื่อ

ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของแต่ละสังคม ซึ่งอาจจะคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมของสังคมแต่ละหน่วย (จารุวรรณ ธรรมวัตร, ม.ป.ป.: 5)

จากการแสดงตลกของคณะเพชรพิณทองและคณะเสียงอีสาน พบว่า ผู้แสดงได้นำเอาประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อของชาวอีสานมาใช้ประกอบการแสดงด้วย ไม่ว่าจะเป็นการสวดสารภัญญ์ หนังประโมทัย การเลี้ยงตาแฮก หรือบุญผะเหวต เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยรักษาสภาพสังคมและสถานภาพของสังคมนี้ให้คงอยู่ และเป็นเครื่องเสริมสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่ชาวอีสานได้เป็นอย่างดี (จารุวรรณ ธรรมวัตร, ม.ป.ป.: 5) ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

4.2.7.1 <u>สารภัญญ์</u>

สารภัญญ์ แปลว่า คำที่บุคคลพึงกล่าวด้วยเรื่องที่เป็นประโยชน์ เพราะมีสาระต่าง ๆ กันไป เช่น ไหว้ครู บูชาดอกไม้ คุณพ่อ คุณแม่ คุณพระเจ้าอยู่หัว สิ่งแวดล้อม สุขภาพ โรคเอดส์ โรคต่าง ๆ และอื่น ๆ (สวิง บุญเจิม, ม.ป.ป.: 16-17)

สารภัญญ์ทำนองอีสาน ได้มาจากทำนองการสวดของพระ นิยมร้องกันในช่วงเข้าพรรษา โดยชาวอีสานจะมีประเพณีทอดถวายเทียนพรรษา จากนั้นจึงมีการสวดสารภัญญ์ปัจจุบันนิยมทอดเทียนร่วมกันหลาย ๆ หมู่บ้าน แล้วจัดให้มีการแข่งขันสวดสารภัญญ์ บางครั้งอาจจัดกิจกรรมแข่งขันร้องสารภัญญ์โดยเฉพาะ (ประมวล พิมพ์เสน, 2545: 97)

ประเพณีการสวดสารภัญญ์ พบในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 1

Copyright by Mahidol University

โดยผู้แสดงของคณะได้จัดการแข่งขันว่ากลอนสารภัญญ์ขึ้น มีผู้สูงอายุ 5 คน จาก 5 หมู่บ้าน คือ ยายยงค์ (บ้านลับแล) ยายหา (บ้านหนองตาโพน) ยายจื้น (บ้านกุดปลาขาว) ยายฝ้าย (บ้านทุ่งคำน้ำแซบ) และยายหมา (บ้านบุ่งหวาย) มาสวดประชันกันว่า บ้านใดจะสวดได้ไพเราะกว่ากัน และบทสวดของคณะใดจะมีคารมคมคายกว่ากัน โดยมีชาวบ้านเป็นผู้ร่วมตัดสินด้วย สะท้อนให้เห็นถึงความสมัครสมานสามัคคีของคนอีสานในแต่ละหมู่บ้าน ที่ร่วมมือร่วมใจกันจัดการแข่งขันขึ้นมาให้ประชาชนได้ชม

จากการแสดงของคณะเสียงอีสานที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เห็นได้ว่านอกจากผู้แสดงจะกล่าวถึงการรณรงค์ให้ประชาชนสวมรองเท้าบูตเพื่อป้องกันโรคฉี่หนูแล้ว ในกลอนสารภัญญ์อื่น ๆ ผู้แสดงยังได้แทรกมุขตลกเข้าไปเข้าไปด้วย เป็นการเสริมให้ผู้ชมได้ทั้งสาระความรู้และความตลกขบขันไปพร้อม ๆ กัน

4.2.7.2 <u>หนังประโมทัย</u>

หนังประโมทัย เป็นชื่อเรียกหนังตะลุงของภาคอีสาน พัฒนาขึ้นมาจากการรับเอาอิทธิพลของหนังตะลุงภาคใต้ แล้วนำมาผสมผสานกับศิลปะการแสดงของอีสานคือหมอลำ (สุริยา สมุทคุปต์ และคนอื่น ๆ, ม.ป.ป.: 95) ธรรมเนียมการแสดงจึงแตกต่างไปจากหนังตะลุงของภาคใต้ ทั้งเครื่องดนตรี ทำนองเพลง ทรวดทรงของตัวหนัง การพากย์ที่ใช้ภาษาถิ่นอีสานและทำนองเพลงที่ใช้เพลงทำนองลำของภาคอีสาน หนังประโมทัยเป็นศิลปะการแสดงที่ปรากฏมีอยู่ในภาคอีสานมาไม่ต่ำกว่า 80 ปี และเป็นที่รู้จักกันมากพอสมควร (วีระศักดิ์ บุญหลง, 2542: 4970) โรงหนังประโมทัยนิยมปลูกยกพื้นสูงประมาณระดับเอวของผู้ใหญ่ ไม้ที่กั้นขึ้นมาจะมีผ้าจอซึ่งทำด้วยผ้าขาวขึงขึ้นไปข้างบน

ปลัดตื้อ เป็นตัวตลกตัวหนึ่งที่เป็นที่ชื่นชอบของผู้ชมมาก ถือว่าเป็นบรมครูของการแสดงหนังตะลุงดั้งเดิมของชาวภาคใต้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

ชาลี	:	อื้อ บาดนี่แม่นหนังตะลุงบาดนี่ หนังตะลุงอยู่บ้านเฮาซุมื้อนี้สิหาเบิ่งยาก
แหลม	:	เอ้อ บ่ค่อยมีเพราะว่ามันไปอยู่ภาคใต้เหมิดแล้ว
ปอยฝ้าย	:	เอ๊อ
ชาลี	:	เบิ่งเด๊อผู้ใด๋พอเป็นโตหนังได้ โตหนังแมะ (มองหา)
แหลม	:	เว้าลักษณะให้เพิ่นฟังแนะ หนังตะลุง

Copyright by Mahidol University

ชาลี : เอ๋า โตหนังตะลุงกะมีบักแหนบ มีบักปลัดตื้อนั่นเด้
แหลม : มีบักแหนบ มีบักตื้อ
ชาลี : เอ้อ
แหลม : แล้วกะตอนแรกมีผ้าขาวออเยาะคือจอหนังเนี่ย
ชาลี : เอ้อ ๆ
แหลม : มีผ้าผืนน้อย ๆ ผืนนึงสี่แก
ชาลี : เอ้อ
แหลม : แม่นเบาะ
ชาลี : มีโตหนังมาเสียบ
แหลม : เอ้อ เอาก้านบักพร้าวมาล้อมออเยาะ แล้วคน โตหนังตะลุงไปอยู่ในหั่น โตแสดงนั่นน่ะ
ชาลี : เอ้อ ไผสิเป็นโตหนังตะลุง
นกน้อย : ผู้เกิดใหม่ใหญ่ลุนบ่ค่อยเห็นเด๊ะ
แหลม : เอ้อ อธิบายให้เพิ่นฟัง
นกน้อย : เอ้อ เพราะว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำภาคใต้เพิ่นเด๊อ
ปอยฝ้าย : กะข้อยเกิดบ่ทัน บ่เคยเห็นดอก
ยายยงค์ : บ่เคยเห็นจักเทื่อติ
ปอยฝ้าย : บ่ เฮ็ดให้เบิ่งแนะ
ยายยงค์ : หนังตะลุง **หนังประโมทัย** เพิ่นเอิ้นนั่นน่ะ
ปอยฝ้าย : ตี้
ยายยงค์ : อื๊อ ตั้งแต่พ่อแต่แม่เพิ่นพาเล่นมา ดากยาน ๆ แขนอ่อน ๆ เขาเอิ้นปลัดตื้อ
ปอยฝ้าย : เฮ็ดให้เบิ่งแนะแม่
ยายยงค์ : หัวแล้วนั่นเขาเอิ้นพญา
ปอยฝ้าย : ตี้
ยายยงค์ : อื๊อ ลำออกมาบ่ได้ย่างดอก เสียบก้านกล้วยโลด
ปอยฝ้าย : อื๊อ
ยายยงค์ : เสียบต้นกล้วย นี่เป็นพญา กางขาแล้ว (กระโดดแล้วทำท่าเป็นตัวหนังตะลุงที่ถูกเชิด อ้าปากขึ้น

Copyright by Mahidol University

ลง)

ชาลี : เอ๋า มันว่าจั่งได๋นั่น

หา : ธรรมดาต้องมีอั่นนี้ซะก่อนซั้นเด้

ยายยงค์ : แม่นหยังเกาะ

หา : คะเจ้าขึ้นว่า เออ เอิ่ง เอิ๊ง เอิง เอย

นกน้อย : เออ จ๊ะแม่นเพิ่นเข้ากันเนาะ คนละอย่าง เฮาบ่สู้จัก เคยเห็นบ่

หา : มาจะกล่าวบทไป ถึงท้าวสหัสนัยตรัยตรึงสา

ยายยงค์ทำท่าเป็นตัวหนังตะลุงที่ถูกเชิด พร้อมทั้งอ้าปากขึ้นลง

ยายยงค์ : เอาล่ะ กูเมื่อย เอาเต้ยหั่น

นกน้อย : โอ๋ ไปแบบเต้ย

หา : เอ๋า ให้ลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) เต้นบาดนี่เต้น

ดนตรีขึ้นจังหวะเพลงเต้ย ยายยงค์เต้นแบบตัวหนังตะลุงถูกเชิด

ปอยฝ้าย : โอ๊ย คือเว่ย

นกน้อย : (เขยิบออก) ลาวบ่ถนัด ลาวบ่ถนัด

ยายยงค์เต้นไปจนลื่นล้มก้นกระแทก

ปอยฝ้าย : โอ๊ย คือ ๆ ๆ ๆ

ชาลี : นี่ ปลัดตื้อ มันคนละอย่างกัน อั่นนี้หนังประโมทัยอยู่บ้านเฮามันบ่มี เดี๋ยวนี้ไปอยู่ภาคใต้เหมิดแล้ว

จากตัวอย่าง สะท้อนถึงวัฒนธรรมการแสดงดั้งเดิมของชาวอีสาน ซึ่งหาชมได้ยากในปัจจุบัน ดังเช่นที่ผู้แสดงกล่าวว่า เดี๋ยวนี้หนังประโมทัยไปอยู่ภาคใต้หมดแล้ว การที่ผู้แสดงแสดงเป็นตัวหนังตะลุงให้ผู้ชมดู จึงเป็นประโยชน์ยิ่งนักที่ทำให้ผู้ชมและคนรุ่นหลังที่ไม่เคยชมหนังประโมทัยมาก่อน ได้เรียนรู้วัฒนธรรมการแสดงของภาคอีสาน ดังเช่นที่ชาลีบอกถึงลักษณะของหนังตะลุงว่ามี แหนบ ปลัดตื้อ นอกจากนี้ แหลมยังให้ความรู้อีกว่า ในการแสดงหนังประโมทัยนั้น จะมีผ้าขาวกางเหมือนกับจอหนัง เอาก้านมะพร้าวมาล้อม แล้วนำตัวหนังไปเล่น การแสดงเป็นตัวหนังตะลุงและการบรรยายในลักษณะดังกล่าว สะท้อนให้เห็นภาพบรรยากาศของการแสดงได้เป็นอย่างดี

Copyright by Mahidol University

4.2.7.3 <u>บุญผะเหวต</u>

บุญผะเหวต หรือบุญพระเวส เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าบุญเดือนสี่ หรือบุญมหาชาติ จะมีการเทศน์มหาชาติ พิธีทำกัณฑ์หลอน ซึ่งเป็นการรวบรวมเครื่องไทยทาน หรือเงินจากชาวบ้านที่ศรัทธา เพื่อนำไปถวายพระ ผลจากการทำบุญพระเวส คือ ชาวบ้านจะได้รับทั้งความอิ่มเอิบ ความสนุกสนานและสมานสามัคคีร่วมกันในหมู่บ้าน ถือว่าเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของชาวอีสาน (จารุวรรณ ธรรมวัตร, ม.ป.ป.: 28-33)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

ชาลี : แล้วบุญเดือนสามเดือนสี่มันสิมีอีกอั้นนึงเด๊ะบาดนี่

นกน้อย : ลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) จื่อ (จำ) ได้แม่ใหญ่ยงค์แมะ สมกับเป็นผู้เฒ่าเก่า

หา : โฮ้ ลาวเมื่อยซื่อ ๆ ดอก เบิ่งกะดู้ บ่แม่นลาวจื่อได้ซื่อ ๆ (เฉย ๆ) ลาวแสดงได้พร้อมเด้

ชาลี : เอ้อ บัดยามบุญผะเหวต คะเจ้ามีเทศน์หกกษัตริย์ สามกษัตริย์ สี่ธรรมาสน์ ห้าธรรมาสน์ หกธรรมาสน์ เทศน์แข่งกัน

นกน้อย : โอ้ย ลูก ๆ หลาน ๆ เฮาซุมื้อนี้ขั้นสิว่าฟังเทศน์มีแต่เหงานอน (ง่วงนอน)

ปอยฝ้าย : หั่นแล้ว

ชาลี : เทศน์หกกษัตริย์

ปอยฝ้าย : แม่น

ชาลี : แต่โดยมากคะเจ้าสิเทศน์พระเวสสันดร

ปอยฝ้าย : ข้อยกับแม่ข้อยกะได้เทศน์พระเวสสันดร

ชาลี : ตี้

ปอยฝ้าย : เอ้อ ข้อยกับแม่ข้อยเคยไปฟังอยู่ พอจำได้

ชาลี : ไผเทศน์ได้

ปอยฝ้าย : ข้อยนี่แล้ว

ชาลี : เจ้าเป็นหยัง

ปอยฝ้าย : เอ้อ ข้อยเป็นพระอินทร์

จี้น : พระอินทร์หยังคือส้ง (กางเกง) ขาดแถะ

Copyright by Mahidol University

ปอยฝ้าย : สมมุติ อีห่ามึง
ยายยงค์ : สิเทศน์งานมหาซาติ (มหาชาติ)
ปอยฝ้าย : เอ้อ เอาตอนกัณฑ์แรกเลย
ยายยงค์ : โอ๋ พระทศพลพุ้นน่ะ
ปอยฝ้าย : ทศพล เอาตอนผุสดีลงมาเกิด
ยายยงค์ : อุ๋ย ๆ
ปอยฝ้าย : ในเมืองมนุษย์สาโลกนั่น
ยายยงค์ : ให้กูเป็นแม่นางผุสดีติ
ปยอฝ้าย : อั่นนี้ให้เป็นผุสดี อั่นนี้เป็นพระอินทร์
ยายยงค์ : อุ๋ย ผุสดีคือสิเฒ่าแถะ
ปอยฝ้าย : ฮ่วย เฒ่าตั๊ว ลงไปเกิดเด๊ะ
ยายยงค์ : ตี้ เอาหั่น นางผุสดีสิขอพรทิพย์สิบประการจากพระอินทราธิราช
ปอยฝ้าย : หั่นล่ะ สมมุติเป็นบางตอน ขออภัยพี่น้องเด๊อ เอาบทบาท ทำท่าเฮ็ดซะก่อน
ยายยงค์ : อื้อ ให้นางขอแนะเด๊อ
ปอยฝ้าย : เอ้อ
ยายยงค์ : ขอแนะ
ปอยฝ้าย : ขอหยังล่ะ
ยายยงค์ : (ร้องเพลง) เทื่อเดียวเทื่อเดี๊ยวเทื่อเดียว ขอเทื่อเดียวเท่านั้นล่ะเจ้า มันสิหย่ามบ่สู้จักเอา ขอจับเจ้าเทื่อเดี๊ยวเทื่อเดียว
ปอยฝ้าย : มันคนละอย่างแล้ว
ยายยงค์ : ตี้
ปอยฝ้าย : เอ้อ
จี้น : สิลงไปเกิดกะยังสิมาขออยู่
นกน้อย : เอ๋า ขอพรแมะขอพร
ยายยงค์ : ขอพรทิพย์สิบประการเอ๋า
ปอยฝ้าย : เดี๋ยว ให้พระอินทร์ว่าก่อน
ยายยงค์ : ว่า

Copyright by Mahidol University

ปอยฝ้าย : สักโก เทวราชาปัญจะ โพทะ นิมิตรตัง นะยาตีติ โอ้ มาเป็นตาไปบวชคือแถะน้อบาดนี่

นกน้อย : คือตั๊วะล่ะ

ปอยฝ้าย : ครั้งนั้น พระอินทราธิราชได้รู้ว่าบุพนิมิตร 5 อย่าง ได้เกิดแก่พระนางผุสดี ก็เลยกล่าวกับพระนางผุสดีว่า พระนางผุสดีเอ๊ย

ยายยงค์ : เพคะ (หัวเราะ)

จื้น : เฮ๋า คืออยู่ คืออยู่

ปอยฝ้าย : เจ้าฮู้เหตุเกิดแก่เจ้าบ่ พระนางผุสดีเดียวเนี่ย

ยายยงค์ : กะยังบ่ฮู้แล้ว พระองค์เจ้า

ปอยฝ้าย : เอ้อ เดี๋ยวนี้บุพนิมิตรห้าประการได้เกิดแก่พระน้องนางแล้ว จำเป็นให้พระน้องนางต้องไปเกิดในเมืองมนุษย์สาโลก

ยายยงค์ : อุ๊ย ขอไว้กะบ่ได้ติ

ปอยฝ้าย : บ่ได้ บุพนิมิตรห้าประการคือ หนึ่ง ที่บรรทมประทับนั่งเกิดแข็งกระด้าง

ยายยงค์ : อื้อ

ปอยฝ้าย : สอง มาลาได้แก่ดอกไม้ มันเหี่ยวมันแห้ง

ยายยงค์ : แม่นแล้ว

ปอยฝ้าย : สาม ได้แก่ภูษาผ้านุ่งมันเศร้าหมอง

ยายยงค์ : โอ๋

ปอยฝ้าย : สี่ ฉวีวรรณมันกะล้า มันกะเหลือง

ยายยงค์ : ค่า

ปอยฝ้าย : ห้า พระเสโทไหลออกจากพระกัจฉะ เว้าง่าย ๆ กะคือ เหื่อ (เหงื่อ) ไหลออกทางขี้ตะแร้ มันกะเน่ากะเหม็น

ยายยงค์ : ฮ่วย บ่ว่าแต่ขี้ตะแร้ (รักแร้) แล้ว ง่ามขากะเหม็นคือกัน

ปอยฝ้าย : จำเป็นให้พระน้องนางต้องลงไปเกิดในเมืองมนุษย์สาโลก

Copyright by Mahidol University

ยายยงค์ : กะสุดแล้วแต่พระองค์แล้ว
ปอยฝ้าย : แต่ว่าก่อนสิไป พี่พระองค์พี่พระอินทร์กะสิมีพรทิพย์สิบข้อให้อยู่ดอก
ยายยงค์ : อื้อ ขอพรทิพย์สิบประการแนะคะน้อย
ปอยฝ้าย : ฮึ่ม บัดนี้ (เอื้อนเสียง)
หา : บัดได๋ พระอินทร์ บัดได๋
ปอยฝ้าย : บัดนี้ล่ะโยมเอ๊ย เออ เอ้า มันบ่มีคาย (เงินค่ายกครู) บ๊อ เสียงคือบ่ออกนอ
จื้น : อยากได้เบาะ
ปอยฝ้าย : อยากได้อยู่
จื้น : ไปเกียก (เกลือกกลิ้ง) เอาอยู่ลาน
ปอยฝ้าย : เว้าเป็นตาซังแถะ (ลำ) เอ๊อ สะโกไท่อินทางอินทราเทวราช พากันยอปราสาทให้ พระพรแก้วแก่พระนาง
ยายยงค์ : โฮ คันเสียงบ่แหบ มันสิไคอยู่เด๊ะเนี่ย
ปอยฝ้าย : (ลำ) อื๊อ พอเหลียวใต้ฮ้านล่ะ เหลียวเบิ่งใบซาวเฮ่อ ๆ (มีผู้ชมยื่นเงินให้) โอ๊ย เอามาซะเด้อหล้าอ้ายสิเอาไว้ซื้อก๋วยเตี๋ยวกิน บัดยามแลงยามค่อยคือคล่องแถะ ขั่นได้เงินมันคล่องโลดตั๊ว(ลำต่อ) มองเห็นพาง ๆ ก้อน น้ำประณีตฮองไหล ในพระทัยมัวหมอง เงาะสั้นขึ้นไท่ ถูมาเสียดายแก้วผุสดีเมียมิ่ง ถูมาเสียดายแก้ว ผุสดีเมียมิ่ง เจ้าผู้คิงอ้วน ๆ สิลงห้องจากหอ พี่นี่พออยากตายตายน้องพระนางสิพลาดถิ่นลงสู่ดินภาคใต้แดนเชื่อมมนุษย์พุ้น อั่นว่าพรชัยแก้วสิบประการที่นางกล่าวมานี้ พี่พระอินทร์กะสิประสิทธิ์ประสาทให้พระนางน้อง ว่าดั่งหมายนั่นล่ะน้าแม่นางอุ่น โอ๊ย (ลากเสียงยาว) น่อ
ยายยงค์ : (ลำ) โอ พี่เอ๊ย เอ้ย ตั้งแต่กี้ดินจี่ยังได้ยอ ดินคอยังได้ปั้น นำกันบ่ได้ขาด ตักบาตรและหยาดน้ำหวัง

Copyright by Mahidol University

ซอนฮ่วมบุญ กุศลยังได้สร้างกฐินทางยังได้แต่งเป็นผัวฮักเมียแพง ตั้งแต่ซาติก่อนกี้ สันยังให้ต้องห่างกันพระองค์ โอ๊ย โอ๋ โอ โอ้ เอาล่ะ ได้สำเนี่ย

ปอยฝ้าย : อั่นนี้เป็นโตอย่างบางตอน

ยายยงค์ : อั่นนี้เป็นโตอย่างบางตอนซื่อ ๆ ดอกแม่นก

ปอยฝ้าย : อื้อ

ยายยงค์ : ลูกหลานเหลนหล่อนสิได้จำได้จื่อไว้

ปอยฝ้าย : แม่น

จากการที่คนรุ่นใหม่หันไปสนใจวัฒนธรรมตะวันตกมากกว่าวัฒนธรรมของไทย ทำให้เรื่องบางเรื่องกลายเป็นสิ่งน่าเบื่อของวัยรุ่น เช่น การฟังเทศน์ ดังเช่นที่นกน้อยกล่าวว่า ลูกหลานยุคปัจจุบันนี้ หากต้องฟังเทศน์เมื่อใดเป็นต้องง่วงเหงาหาวนอนทุกครั้งไป สะท้อนถึงค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่คนนิยมฟังเทศน์กันมาก

การเทศน์ในงานบุญเดือนสี่หรือบุญผะเหวดนี้ นิยมเทศน์เรื่องพระมหาเวสสันดรชาดก ซึ่งชาวอีสานมีความเชื่อว่า ถ้าผู้ใดปรารถนาที่จะได้พบพระศรีอาริยเมตตรัย หรือเข้าถึงศาสนาของพระพุทธองค์ ก็ให้ฟังพระธรรมเทศนาเรื่องพระมหาเวสสันดรชาดกให้จบภายในวันเดียว ผู้แสดงได้ยกตัวอย่างการเทศน์พระมหาเวสสันดรชาดกในกัณฑ์แรก ตอนนางผุสดีลงมาเกิดในเมืองมนุษย์ ให้ผู้ชมได้รับฟังด้วย กล่าวคือ ก่อนจะลงไปเกิด นางผุสดีได้ขอพรทิพย์สิบประการจากพระอินทราธิราช ฝ่ายพระอินทราธิราชที่ทรงทราบว่าบุพนิมิตร 5 ประการ อันได้แก่ 1) ที่บรรทมประทับนั่งเกิดแข็งกระด้าง 2) มาลา (ดอกไม้) เหี่ยวแห้ง 3) ภูษาผ้านุ่งเศร้าหมอง 4) ฉวีวรรณล้าและเหลือง และ 5) พระเสโทไหลออกจากพระกัจฉะ ได้เกิดแก่นางผุสดีแล้ว จึงได้ตรัสให้นางผุสดีลงไปเกิดเสีย โดยพระองค์จะให้พรทิพย์สิบประการแก่พระนางผุสดีด้วย ก่อนที่นางจะลงไปเกิด พระอินทราธิราชก็พร่ำพรรณนาทอดอาลัยที่จะต้องจากมเหสีสุดรัก ข้างนางผุสดีก็โศกาไม่แพ้กัน เรื่องราวดังกล่าวที่ผู้แสดงได้ถ่ายทอดออกมานั้น นับเป็นตัวอย่างที่ดีที่สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีอันดีงามของชาวอีสานที่ได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ประเพณีดังกล่าวไปด้วยในตัว

4.2.7.4 <u>บุญสงกรานต์</u>

บุญสงกรานต์ หรือตรุษสงกรานต์ หรือบุญสรงน้ำ ทำกันในเดือนห้า ถือเอาวันที่ 13 เมษายน เป็นวันสงกรานต์ มีการสรงน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ และปู่ย่าตายาย มีการก่อเจดีย์ทราย และทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องที่ตายไป

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

หนิงหน่อง : (ร้อง) ยามหนาวมา กลางเมษาหน้าสงกรานต์
ใหญ่ : โอ๊ย แฮ่ง (ยิ่ง) ปล่อยให้ฮ้อง (ร้อง) แฮ่งแปเว่ย
หนิงหน่อง : แปหยังใหญ่
ใหญ่ : ผู้ใด๋บอกให้เจ้าหนาวยามเดือนห้า เขามีตั้งแต่ฮ้อนเหื่อ (เหงื่อ) ไหลซะ ๆ ครับ
หนิงหน่อง : ฮ่ะ ๆ อยากหัวแต่หด (รด) น้ำกันเลง ๆ ซะมาอดหนาวได้
จ่อย : โอ๊ย หดปานใด๋มันกะบ่หนาวดอกขั่นยามฮ้อน
หนิงหน่อง : โพด **เพิ่นใช้ (ใช้) น้ำแข็งน่ะหดกันซุมื้อ น้ำธรรมดาเพิ่นบ่อยากหด ตั้งแต่ย่างสาดนำหมู่บ้านแท้ ๆ เหมิดแล้ว บ่มีคนย่างสาด เพิ่นว่าบ่ทันสมัย ขี่รถสาดน้ำไคแหน่ ถุงพลาสติกใส่น้ำแข็งเป็นก้อนอยู่ บ่ทันละลายเพิ่นกะโยนใส่กันถึก (ถูก) หน้าผากเพิ่นกะได้หัวปักไปพุ้นตั๋ว**

จากตัวอย่าง ชี้ให้เห็นถึงวัฒนธรรมการรดน้ำในประเพณีสงกรานต์ที่เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่ผู้คนเคยเดินสาดน้ำกัน ก็เปลี่ยนมาเป็นการนั่งรถสาดน้ำแทน การแสดงตลกในเรื่องดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงของสภาพสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปได้อีกทางหนึ่ง

4.2.7.5 <u>การเลี้ยงตาแฮก</u>

การเลี้ยงตาแฮก ตาแฮกหมายถึงอารักษ์หรือผีผู้พิทักษ์รักษาไร่นา วิธีเลี้ยงตาแฮกก่อนลงมือทำนา คือ ระหว่างเดือนหกหรือเดือนเจ็ด เจ้าของนาจะเลือกมุมของนาบิ้งใดบิ้งหนึ่ง เตรียมที่ปลูกข้าวไว้ประมาณ 9 ต้น แล้วล้อมคอกสี่เหลี่ยมรอบไว้และทำศาลเล็ก ๆ ไว้ภายในคอกมุมใดมุมหนึ่ง ก่อนลงมือทำนาก็เอากล้ามาปลูกไว้ในคอก 9 ต้น เรียกว่า “ข้าวแฮก” (แฮก = แรก) แล้วนำข้าวและอาหารคาวหวาน หมากพลู บุหรี่มาเลี้ยงตาแฮก จากนั้น อธิษฐานขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ให้วัวควายปราศจากโรคภัย และข้าวกล้าในนางอกงามดี (สารสาระทัศนานันท์, ม.ป.ป.: 19-20)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

หนิงหน่อง : มี**การเลี้ยงตาแฮก**แม่นเบ๊าะ กะย้าน (กลัว) แต่ข้อยไปเลี้ยงก่อน เพราะว่านาแดนเดียวกัน

Copyright by Mahidol University

จ่อย : เอ้อ

หนิงหน่อง : เพิ่นไปแต่เดิก ๆ (ดึก ๆ) พุ้น ได้เสียมไปปั๊บสักไว้คันแท พาหวานพาคาวพาเดียวกันเด๊ะ เซิง (เชิง) ผ้าขาวม้ากับไหวางใส่ใบตอง เอิ้นแม่ธรณีเจ้าที่เจ้าทางเจ้าไฮ่ (ไร่) เจ้านา ปีนี้ขอเลี้ยงขอเกียก่อน ก่อนสิลงเฮ็ดไฮ่เฮ็ดนา ขอให้ฟ้าฝนตกถึก (ถูก) ต้องตามฤดูกาล ตกกะตกแฮง ๆ (แรง ๆ) ตกแต่นาผู้ข้า ผู้อื่นอย่าให้หัวมันได้เฮ็ด จั่งสี้กะว่าด้ามเสียมสักบ่แน่น โหง่ย (ล้มลง) ฟาดหัวจะของป๊อก คะซั้น (ถ้าอย่างนั้น) ตกทั่วกันล่ะมันจั่งได้เฮ็ดนำกันเนาะ พะนะ

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของชาวอีสานที่ว่า ธรรมชาติมีเทพเจ้าหรือผีปกปักรักษาอยู่ ถ้าผู้ใดไปรังแก หรือเบียดเบียน ผู้นั้นก็จะมีอันเป็นไป ชาวอีสานจึงเชื่อว่า ในนาข้าวมีผีตาแฮกคอยดูแลรักษาอยู่ เพราะฉะนั้น ก่อนทำนาทุกครั้งก็ต้องเลี้ยงตาแฮก เพื่อที่ฝนฟ้าจะได้ตกต้องตามฤดูกาลดังที่ผู้ทำนาได้อธิษฐานขอไว้ นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงความเห็นแก่ตัวของคน ที่ไม่อยากให้คนอื่นได้ดีกว่าตน แต่ผลสุดท้ายสิ่งที่ไม่ดีก็กลับมาสนองตัวเอง ดังเช่นบุคคลที่หนิงหน่องกล่าวถึง ซึ่งต้องการให้ฝนตกแต่ในที่นาของตัวเอง เพื่อที่คนอื่นจะได้ไม่ต้องทำนา แต่ผลสุดท้าย ด้ามเสียมที่ตนปักไว้กลับล้มลงมาฟาดศีรษะตัวเอง การกระทำดังกล่าวสอดคล้องกับภาษิตที่ว่า “ให้ทุกข์แก่ท่าน ทุกข์นั้นถึงตัว” ได้เป็นอย่างดี

4.2.7.6 <u>การสู่ขวัญ</u>

ขวัญ เป็นเรื่องที่ชาวอีสานเชื่อกันมาก เนื่องจากชาวอีสานเห็นว่าสิ่งที่มีชีวิตต้องมีขวัญอยู่กับตัว ถ้าขวัญหนีไปอาจทำให้เจ็บป่วยได้ ชาวอีสานจึงนิยมจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญในโอกาสต่าง ๆ กันมากกว่าคนภาคอื่นเลยก็ว่าได้ จุดมุ่งหมายในการจัดก็เพื่อบำรุงขวัญให้อยู่กับตัว และเพื่อให้เกิดความเป็นศิริมงคล โอกาสในการจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญ เช่น งานแต่งงาน การสู่ขวัญข้าว สู่ขวัญควาย สู่ขวัญให้กับคนที่เพิ่งหายป่วยใหม่ ๆ เป็นต้น

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

หนิงหน่อง : เดี๋ยว ตั้งแต่เจ้าเอาลูกเขยเฮือนติดกันแท้ ๆ เจ้าคือบ่ข่าวข้อย

ฝ้าย : เอาแล้ว

Copyright by Mahidol University

ใหญ่ : เอ๋า บ่ข่าวจั่งได๋ มื้อนั้นกะยังควก (กวักมือ) ใส่อยู่
หนิงหน่อง : ควกอยู่ไส ข้อยคือบ่เห็น
ใหญ่ : เอ๋า อยู่ในเฮือนหั่นเด๊ ข้อยยังส่องป่องควกอยู่นี่
หนิงหน่อง : ฮี้ย ฟังตี๊ มันเว้าจักขี่ถี่บ่ขี้ถี่ล่ะ เจาะป่องควกเขาอยู่ในเฮียนพุ้นน่ะ แทนที่เขาประกาศให้พี่น้องคะเจ้าฮู้จักว่าเอาลูกเต้าเหล่าเขย เอิ้นมากินลาบงัวคั่วไก่บักปอบ นี่ซื้อซี้น (เนื้อ) มาบ่กล้าฟักย้านคนได้ยินเสียงแหม
จ่อย : เอ้า เฮ็ดจั่งได๋ จั่งสิได้กิน
หนิงหน่อง : เอาหมอนมาฮอง (รอง) เอาเขียงใส่ซะแล้ว เอาซี้นมา เอามีดข่มใส่คือซอยยาเด๊ะนี่
ฝ้าย : เอ๋า เอ้า ตาคือเป็นจั่งซั้นบาดนี่
หนิงหน่อง : ตาเหลียวลัดย้านคนลอดฮั้วมาฮ่วม **สู่ขวน** (ขวัญ) กะสู่เอาเองจักเป็นบ่เป็น ปากทำท่ามุบมับมุบมับไปเด๊ะนี่ ผูกแขนแล้ว ๆ เอิ้นขวัญกะย้านแต่คนได้ยิน ปุ้มผ้าขาวม้าอัดปาก มาเด๊อขวัญเอ๊ย จนว่าลูกสาวไห้ตาปูดตาโปอยู่

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นถึงประเพณีการแต่งงานของชาวอีสาน กล่าวคือ เมื่อลูกสาวบ้านใดจะแต่งงาน ชาวอีสานจะประกาศให้ชาวบ้านใกล้เคียงได้ทราบข่าว และจัดงานแต่งงานขึ้นที่บ้านเจ้าสาว อาหารที่จัดเลี้ยงแขก คือ อาหารประเภทลาบวัว ก้อย ต้ม โดยชาวอีสานจะล้มวัว (ฆ่าวัว) หรือหาซื้อเนื้อวัวมา แล้วนำมาประกอบอาหาร ซึ่งการล้มวัวหรือการมีเนื้อวัวเลี้ยงแขกในงานนี้ แสดงถึงฐานะและหน้าตาของเจ้าของบ้านที่จัดงานด้วย นอกจากจะเลี้ยงอาหารในงานแล้ว ชาวอีสานยังแบ่งปันอาหารให้แขกเอากลับไปรับประทานที่บ้านด้วย สะท้อนให้เห็นถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของชาวอีสานได้เป็นอย่างดี

ในพิธีการสู่ขวัญ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในงานแต่งงาน หรืองานกินดองของชาวอีสาน จะมีหมอพราหมณ์เป็นผู้ทำพิธี ซึ่งคล้ายกับประเพณีการสู่ขวัญของภาคอื่น แต่ประเพณีของภาคอีสานที่แตกต่างไปก็คือ หมอพราหมณ์จะเป็นผู้สวดสู่ขวัญให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวด้วย เวลาหมอพราหมณ์กล่าวคำเรียกขวัญ คนที่อยู่ร่วมในพิธีจะต้องร้องเรียกขวัญดัง ๆ พร้อมกันว่า “มาเด๊อขวัญเอ๊ย” เพื่อให้ขวัญมาอยู่ประจำตัว

Copyright by Mahidol University

4.2.7.7 วัฒนธรรมการปรบมือ (ตบมือ)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : เซาแหน่ฮึ เพลงบ่เป็นตาสยิวจักเม็ด เบิ่งเพิ่นบิดล่ะอ้าว ล่ะอ้าว ว่าแม่นงูกินเขียด

หนิงหน่อง : กะเฮ็ดไปจั่งซั้นล่ะ

นพดล : เฮ็ดเฮ็ดหยัง

หนิงหน่อง : ดีใจนี่แล้ว

นพดล : ดีใจเฮ็ดหยัง

หนิงหน่อง : ได้ยินเสียงพี่น้องตบมือซวด ๆ พี่น้องเพิ่นกะสิฮักหนิงหน่องสมกับหนิงหน่องคิดฮอดเพิ่น

นพดล : เอ้า ไผว่าเพิ่นฮักเจ้า

หนิงหน่อง : เพิ่นฮักตั๊วเพิ่นจั่งตบมือให้ซวด ๆ

นพดล : บ่ได้ตบเพราะฮักเจ้า

หนิงหน่อง : ซะมาสิว่า

นพดล : **ตบเพื่อวัฒนธรรม** ข้อยบอกเพิ่น

การปรบมือ เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของผู้คนทั่วโลกเลยก็ว่าได้ กล่าวคือ เมื่อผู้คนชมการแสดง หรือสิ่งใดจบลง แล้วเกิดความพึงพอใจหรือต้องการแสดงความยินดี ผู้คนก็จะปรบมือเพื่อแสดงความรู้สึกของตนที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ

4.2.7.8 ความเชื่อของคนอีสาน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

นพดล : ผู้แต่งก็ฉลาดเฉลียว แต่งตามใจของ เอ่อ ที่เค้าเห็น คือ แต่งตามใจที่เค้าเห็น เห็นอิริยาบถของเอกอิสระ เป็นวัยรุ่นที่ไร้เดียงสา ไม่ประสีประสากับความรัก นี่ พอเห็นผู้หญิงมอง เท่านั้นล่ะครับ สบตาปั๊บเก็บไปนอนฝัน ฝันได้กอดได้จูบได้ลูบได้ไล้ได้ไซ้

จ่อย : บึ๊ดจ๊ะบึ๊ดจ้ะบึ๊บ

นพดล : แต่พอตื่นจากฝันขึ้นมามันไม่เห็นเธอซะแล้ว

จ่อย : โอ๊ย น่าจะปี๋นหมอนนะ

Copyright by Mahidol University

นพดล : ไปปี้นเฮ็ดหยัง

จ่อย : ปี้น ปี้นหมอน

นพดล : ไม่ปี้นหรอก ออ ใช่ ๆ **ตามความรู้สึกของคนอีสาน ถ้าอยากฝันเรื่องเดิมให้พลิกหมอนกลับ**

ตัวอย่างดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของชาวอีสาน ที่เชื่อกันว่าหากต้องการจะฝันเรื่องเดิม ให้พลิกหมอนที่ตนนอนเป็นประจำกลับด้าน

จากตัวอย่างทั้งหมด จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงได้ผสมผสานเอาขนบประเพณีวัฒนธรรม และความเชื่อของชาวอีสานไว้กับการแสดงตลกหลายอย่างด้วยกัน ทั้งการสวดสารภัญญ์ หนังประโมทัย การพลิกหมอน เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงการรู้จักนำเอาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้คนมาเล่นตลกได้เป็นอย่างดี

4.2.8 ปมด้อย/ความพิการของร่างกาย

อริสโตเติลกล่าวว่า “การหัวเราะเยาะหยันนั้น สามารถพบได้ในสิ่งที่เสียหาย ผิดรูปผิดร่างหรือความอัปลักษณ์ ซึ่งไม่ได้ทำให้เกิดความเจ็บปวด หรือเป็นการทำลายล้างแต่ประการใด” (นิศารัตน์ สุทธิวรรณ์, 2542: 8) นอกจากนี้ เขายังตั้งทฤษฎีไว้ว่า มนุษย์มักจะหัวเราะคนโง่หรือคนที่ไม่รู้จักตนเอง การหัวเราะทำให้เราเกิดความมั่นใจในตัวเอง แต่เป็นการหัวเราะบนความเจ็บปวดของผู้อื่น เพราะเขาโชคร้ายกว่าเรา โดยเฉพาะความอับโชคทางสรีระหรือความพิกลพิการของมนุษย์ ผู้ที่ถูกหัวเราะมักเป็นคนไม่สวย หรือไม่สมประกอบทางใดทางหนึ่ง (วีระ แก่นเพชร, 2538: 78-79)

การนำเอาปมด้อยหรือความพิการ / ผิดปกติของร่างกายมาเล่นนี้ พบในการแสดงของทั้งสองคณะ โดยจะมีผู้แสดงคนใดคนหนึ่งที่มีลักษณะแตกต่างไปจากคนอื่น ๆ เช่น

คณะเสียงอีสานจะมี

1. ยุ้ย มีรูปร่างอ้วน พบในการแสดงชุด 5 และ 6 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ยายจี้น : อีหล้า

ยุ้ย : จ๋า

ยายจี้น : เอาปลาหมึกบ่

ยุ้ย : อุ๊ยเหม็น

ชาลี : มันบ่รับของเหม็น

Copyright by Mahidol University

ยุ้ย : บ่ค่อยรับกับบ่ค่อยมัก จักว่าตายอยู่ไส
ยายจี้น : เอ๋า
ยุ้ย : ให้หนูยืนอยู่ไกล ไกล๊ พุ้นน่ะ
ชาลี : ไสหนูน่ะ
ยุ้ย : นี่ (ชี้ที่ตัวเอง)
ชาลี : โอ๊ย หนูโตสำนี้ ฮูหนูสิบ่หลมรถเบ๊นซ์ส่ำเบาะ
ยายจี้น : มันเป็นธรรมดา หนูมันอ้วน ฮูหนูกะใหญ่กว่าหนูหั่นแล้ว
ชาลี : ฮะ ๆ ป๊าดโท
ยุ้ย : หนูมามื้อนี้กับแม่ใหญ่ หนูว่าสิอยากมาเห็นอ้ายปอยฝ้ายซั้นเด้
ชาลี : อย่าเห็นเถาะหล้า
ยายจี้น : อ้ายปอยฝ้ายเพาะนะ
ชาลี : โอ๊ย กะจักว่าอ้ายปอยฝ้าย ฮ่า ฮ่า
ยุ้ย : หนูไปเฝ้าโทรศัพท์อยู่ตู้ มีแต่หมู่แย่งเหมิดแล้วอ้ายปอยฝ้ายกะบ่รับเอาจักเที่ย
ยายจี้น : อีหล้า มึงอย่าโทรมาเถาะ
ชาลี : แม่นหยัง
ยายจี้น : ยายเคยโทรมาจั่งนึง ถืกแต่หลวงพ่อ
ยุ้ย : เอ๋า เป็นหยังจั่งถืกแต่หลวงพ่อ
ยายจี้น : เบอร์โทรบักฝ้ายนี่มันเบอร์โทรวัด
ชาลี : โอ๋ เธอเข้าตู้โทรศัพท์เบาะ
ยุ้ย : จ้า
ชาลี : จั่งได๋จั่งเข้าหลม
ยุ้ย : หนูกะโด่คอเข้าจั่งสี้หั่นตั๊ว เอาดากไว้ทางหลังหั่นตั๊ว
ชาลี : โอ๊ย หมาเป๊าะวะเนี่ย
ยายจี้น : โอ๊ย เซาเว้าแหน่ เนี่ย ถามมันเบิ่งดู้ มันได้จักปี

ชาลีชี้ถึงปมด้อยในร่างกายของยุ้ย โดยกล่าวว่ายุ้ยมีรูปร่างอ้วน จึงไม่เหมาะที่จะใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า “หนู” เพราะคนที่จะใช้คำว่า “หนู” ในความหมายของชาลี

Copyright by Mahidol University

จะต้องตัวเล็ก ไม่ใช่มีรูปร่างอ้วนใหญ่เหมือนยุ้ย ชาลีจึงเปรียบเทียบความอ้วนของยุ้ยกับขนาดของรถเบ็นซ์ ซึ่งในทัศนะของชาวอีสานนั้น ถือว่า รถเบ็นซ์เป็นรถของคนฐานะดี มีขนาดใหญ่นั่งสบาย ทำให้ผู้ชมเห็นภาพได้เด่นชัดขึ้น

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

มอด : มันโตส่ำใด๋ล่ะแม่ใหญ่

ยายจี้น : โตน้อย ๆ (ทำมือต่ำในระดับเข่า)

มอด : แค่เนี่ย

ยายจี้น : เอ้อ

มอด : ป๊าด สิขึ้นบันไดได้บ่ล่ะ

ยายจี้น : โอ๋ย มันมีคนเอาขึ้นอยู่

ยุ้ย : (เดินออกมา แล้วร้องเพลง) มื้อแลงว่างอยู่ บ่สู้สิไปได้บ่ ส่วนลึกมีใครเฝ้ารอ คึดต่อยับยั้งชั่งใจ อ้ายเคยโทรนัด น้องเองก็เคยออกไป คุยกันบ่ทันเท่าใด แล้วอ้ายมีคนโทรตาม

มอด : เฮ้ย คือตั๋วข้อย (ตกใจวิ่งหนี)

ชาลีมองยุ้ย

ยุ้ย : (ร้อง) เจ้าสิแนม แนมข้อยย้อนอีหยัง ข้อยเป็นตาซัง หรือว่าเป็นตาฮัก

ชาลี : (ร้อง) มันบ่เป็นตาฮัก มันล่ะเป็นตาขี้เดียด (เรียกยายจี้น) ยายจี้น

ยายจี้น : จ๋า

ชาลี : เจ้าคือตั๋วข้อย

ยายจี้น : บ่ตั๋วเด๊ล่ะ

ชาลี : เจ้าคือว่าเด็กน้อย

ยายจี้น : เอ้า กะน้อยปานนี้ตั๊วะ

ชาลี : ป๊าด

ยายจี้น : เจ้าเบิ่งหุ่นมันโลด

มอด : ออกมาข้อยล่ะว่าสุ่มไก่

Copyright by Mahidol University

ยายจี้น : ฮุ้ย
ชาลี : มันบ่แม่นสุ่มไก่ โอ๊ย
มอด : แม่นหยัง
ยายจี้น : แม่นหยังล่ะ
ชาลี : มันจั่งอึ่งบากแดง
ยายจี้น : โอ๊ย เหลือโตนแต่ขามันนี่ล่ะ
ชาลี : เป็นหยัง
ยายจี้น : จั่งได๋จั่งกล้าพาโตมาแถะเด้
มอด : แม่ใหญ่
ยายจี้น : หา
มอด : เจ้าว่าเบิ่งดี ๆ แล้วคืออึ่งยืนบ่ อยู่ในกะคุ เขาจับมาได้
ชาลี : คนผู้ใหญ่ผู้โต ขาน้อย ๆ
ยายจี้น : ยุ่ย ยุ่ย สวัสดีพ่อใหญ่ชาลีแนะนี่
ยุ้ย : สวัสดี (ตดออกมา)
ยายจี้น : โอ๊ะ โอ๋ย
ยุ้ย : ขอโทษค่ะ หนูตด
ชาลี : แฮะ หนู หวัดดีใหม่
ยุ้ย : หวัดดี หนูไหว้ค่ะ
ชาลี : หนู
ยุ้ย : ค่ะ
ชาลี : หนูเป็นโตจั่งสี้ติ
ยุ้ย : เป็นจั่งสี้ล่ะค่ะ
ชาลี : โฮ ขั่นหนูบ้านผือเป็นโตจั่งสี้กูสิบ่กินจักเทื่อป๊าด หนู หนูบ้านผือเป็นโตจั่งสี้ติอีนาง
ยุ้ย : บ่แม่นหนูจั่งซั้น
ชาลี : โอ๊ะ กูอยากหมกซี้นหยวกมึงเด๊ะ
ยุ้ย : แทนโตคน
มอด : ขั่นข้อยไปใต้พ้อจั่งสี้นะ หนูจั่งสี้นะ ข้อยสิเฮ็ดหัวเทียนขาด

Copyright by Mahidol University

ยายจื้น : บ่ว่าแต่มึงมอด
มอด : หา
ยายจื้น : ขั่นกูไปพ้อหนูโตใหญ่ปานนี้ ขาดบ่ขาดกูกะสิแล่น (วิ่ง) วะ

มอดได้นำลักษณะของสุ่มไก่ที่ชาวอีสานรู้จักกันดีมาเปรียบกับหุ่นของยุ้ยที่อ้วนกลมคล้ายกับสุ่มไก่ ซึ่งมีลักษณะกลมบาน และพบเห็นได้ทั่วไปในสังคมอีสาน เพราะชาวอีสานมีอาชีพเกษตรกรรม และนิยมเลี้ยงปีด เลี้ยงไก่ไว้ในบริเวณครัวเรือนของตน ภาพความอ้วนของยุ้ยจึงสะท้อนออกมาอย่างชัดเจนจากการเปรียบเทียบดังกล่าว นอกจากนี้ ชาลีก็เปรียบยุ้ยว่าอ้วนเหมือนอึ่งบากแดง (หรืออึ่งหลังลาย) ซึ่งมีลักษณะตัวป้อม ๆ คอสั้น ปากสั้น ตาโปนเล็กน้อย เวลาเอาไม้หรือนิ้วจิ้ม จะพองตัวขึ้นรับแรงกระแทก เหมือนกับยุ้ยที่มีรูปร่างอ้วน ตัวป้อม และคอสั้น เห็นได้ว่า ทั้งมอดและชาลีรู้จักเอาลักษณะธรรมชาติของสัตว์รอบ ๆ ตัวที่ผู้ชมคุ้นเคยอยู่แล้วมาล้อเลียนรูปร่างของยุ้ย เพื่อให้ผู้ชมเห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น

2. เบิ้ม มีกรามใหญ่ ผู้แสดงอื่น ๆ พูดถึงใบหน้าของเบิ้มในการแสดงชุด 2 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ปอยฝ้าย : เอ้า มันกะหลงเนาะ พ่อ เจ้าคือตาคล้ำคือข้อยแถะ แต่ว่าหน้าเจ้าคือกับแก้ คือกับแก้ เจ้าอย่ากินข้อยเด๊อพ่อเด๊อ
ยายยงค์ : มันอมอีหยังบุไว้นี่ (จับตรงกรามของเบิ้ม) มันบ่คายจักเที่อ เบิ่งยามใด๋กะดาย
ปอยฝ้าย : คางว่าแม่นคางขี้กะปอม เบ๋ออก
ยายยงค์ : ขี้กะท่าง ขี้กะท่าง มึงอย่าว่าจั่งซั้น พ่อผู้ให้กำเนิดเกิดเกล้ามึงเด๊ะนี่ มึงอย่ามาดูถูกปานนั่น อื้อ ซ่างเว้าแถะ อื้อ ตีนตำมันโลด

ปอยฝ้ายชี้ถึงปมด้อยจากใบหน้าของเบิ้ม โดยเปรียบเทียบว่าหน้าเบิ้มเหมือนตุ๊กแก ซึ่งคนทั่วไปจะนึกรังเกียจสัตว์ประเภทนี้ เพราะมีหน้าตาน่าเกลียดน่ากลัว กินแมลงเป็นอาหาร ฉะนั้นเมื่อเปรียบหน้าเบิ้มกับตุ๊กแก ภาพของหน้าตาที่อัปลักษณ์และน่าเกลียดน่ากลัว จึงสะท้อนออกมาจากใบหน้าของเบิ้มได้อย่างเด่นชัดยิ่งขึ้น ทั้งยังสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างดี ส่วนยายยงค์ก็ชี้ปมด้อยของเบิ้มที่มีกรามใหญ่ คือ กล่าวหาว่าเบิ้มอมอะไรไว้ในปากแล้วไม่

Copyright by Mahidol University

คาย และยังกล่าวว่าคางของเบิ้มมีขนาดใหญ่และแบะออกเหมือนคางกะปอม ซึ่งเป็นสัตว์ที่ชาวอีสานคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี จึงทำให้นึกภาพออกได้ง่ายว่าคางเบิ้มแบะออกเพียงใด

3. ปอยฝ้าย ขาโก่ง เมื่อแต่งหน้าเป็นตัวตลก ขอบตาจะดำคล้ำ กล่าวถึงในการแสดงชุด 6

นกน้อย : เสียใจเด๊อ เขาบ่ได้เว้านำปอยฝ้ายเด๊อ เขาเว้านำท้าวมอดเด๊อ อั่น เว้าพื้นขาโขง ๆ ตาถ่ำ ๆ จั่งสี้ สิไปตายทางใด๋กะไปโลด

ปอยฝ้าย : บู๊ย ขาโขง ๆ ตาถ่ำ ๆ

นกน้อย : เอ้อ

ปอยฝ้ายมีปมด้อยคือ ขาโก่ง กล่าวคือ เวลายืนหรือเดิน ขาจะห่างออกจากกัน ซึ่งต่างจากลักษณะของคนทั่วไป

ส่วนคณะเพชรพิณทอง จะมี

1. นพดล ลักษณะหัวล้าน กล่าวถึงในการแสดงชุดสตริงบ้านนอกและหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : สมัยเป็นบ่าวกะจั่งซั้นต๊ะ สิเฮ็ดทรงใด๋กะสิว่า เต่ามาจั่งสี้ มันสิเป็นหยัง

เอก : แม่นครับ เต่ามาล่ะมีสองอย่างครับ

จ่อย : มีอย่างใด๋แหน่เอก

เอก : บ่ล้านกะหงอกครับ

จ่อย : กูสิต๊บมึงจักบาดเด๊ะ มาทะลึ่งเด๊อะ มึงอีกสิบห้าปีมึงสิจูงงัวย่างบ่มึง...

เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นสัจธรรมอย่างหนึ่งของชีวิตที่มนุษย์จะต้องพานพบ ลักษณะหัวล้านและหัวหงอกนี้ ก็เป็นหนึ่งในสัจธรรมดังกล่าว คือ แก่ ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะหัวล้านมากน้อยเพียงใด แต่ในกรณีของนพดลนั้นหัวล้านมากและเห็นได้อย่างเด่นชัด จึงเป็นปมด้อยของนพดลที่ถูกนำมาล้อเลียนดังกล่าว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : ได้ภาษาญี่ปุ่นอีหลีหมอนี่

Copyright by Mahidol University

แท็กซี่ : จ๊ะแม่นมัก แฮ่งกินแฮ่งหัวหลกหัวหล่อนเหมิด หึย

หนิงหน่อง : บ่สู้อย่าไปว่าน้า

แท็กซี่ : หา

หนิงหน่อง : ผมลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) หล่นบ่แม่นย้อน (เพราะ) กินผงชูรสเด๊ะล่ะ

นพดล : เอ้อ แม่นควมหนิงหน่อง (หัวเราะ)

แท็กซี่ : ย้อนหยังพี่

หนิงหน่อง : คิดเบิ่งตี้ล่ะ ตั้งแต่เล่นดนตรีมาตั้งแต่อายุสิบหกปี

นพดล : พุ้นแล้ว

หนิงหน่อง : จนห้าสิบกั่วปีแล้ว ไฟลวกทุกคื้นทุกคืน มันสิทนได้บ่ล่ะ เฮอะ ๆ

แท็กซี่ : บ่แม่นย้อนไฟ ผมว่า

หนิงหน่อง : เปี๋ยงสิบ่แม่น

แท็กซี่ : ย้อนผงชูรส

หนิงหน่อง : เฮากินอยู่เด๊ะล่ะ ผงชูรส ผมเฮาคือบ่หล่น

แท็กซี่ : ลาวกินบ่คือเฮากิน

หนิงหน่อง : ลาวกำกินคือกินข้าวแม่นี่เบาะ

แท็กซี่ : กะบ่กำกินล่ะอ้าย เห็นบ่ลาวเฮ็ดลาบหมูแต่ละเทื่อ ใส่หลาย

นพดล : มันแซบเว่ย

หนิงหน่อง : แซบเว่ย กินม่ำ ๆ บ่คลำเบิ่งหน้าผากจะของ(ตัวเอง) เนาะ

นพดล : เอ้า กินผงชูรสนี่ ผมหล่นซั้นเบาะ

แท็กซี่ : โอ๊ย บ่ว่าล่ะอีพ่อ

นพดล : ฮ่วย หองเก๊าะสู้สิได้เซากินแต่มื้ออื่นเป็นต้นไป

หนิงหน่อง : โอ๊ย แม่นเซามันกะบ่คืนมาอีก (หัวเราะ)

นอกจากลักษณะหัวล้านจะเป็นสัจธรรมหนึ่งของชีวิตแล้ว โทษของการรับประทานอาหารที่ใส่ผงชูรสมากก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้หัวล้านได้ เพราะเมื่อ

Copyright by Mahidol University

รับประทานเข้าไปจะส่งผลให้ผมร่วงได้

2. ใหญ่ มีใบหน้าใหญ่ พบในการแสดงชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

จ่อย : เฮ็ดบุญวันเกิด จ้างหมอลำมาแล้ว โอ๊ย พี่น้องอย่าสะฟ้าวเมือ ฟังลำซะก่อนจั่งเมือ น้องนุ่งสามคนคือบ่ข่าวแนะพี่

หนิงหน่อง : แจ๋ว อาวใหญ่บ่ได้ไป

ใหญ่ : อู๊ย เอารถไปรับฮอดเฮือนวาติ๊ มาดีแถะอ้ายกู

หนิงหน่อง : บ่เคยมีน้องหน้าใหญ่ปานนี้ดอก หน้าจั่งได๋มากะด้อกะเดี้ยแถะ สี่เหลี่ยมจั่งปี๊บน้ำมันก๊าดนี่แหม

ปมด้อยของใหญ่คือ การมีใบหน้าที่ใหญ่กว่าคนทั่วไป ด้วยลักษณะดังกล่าว หนิงหน่องจึงนำปมด้อยของเขามาล้อเลียนว่า หน้าของเขาใหญ่มากและเป็นสี่เหลี่ยมเหมือนกับปี๊บน้ำมันก๊าด เห็นได้ว่า ผู้แสดงนำสิ่งของที่ผู้ชมคุ้นเคยกันในชีวิตประจำวันมาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นภาพได้ชัดขึ้น

การนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับปมด้อยและความพิการ/ผิดปกติของร่างกายดังตัวอย่าง สามารถสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างดี ดังที่สุธา ศาสตรี (2526: 48) ได้กล่าวไว้ว่า ความบกพร่องทางกายของบุคคลเป็นเหตุหนึ่งของความตลก

4.2.9 อายุ สังขาร

ผู้แสดงนำเรื่องอายุ และสังขารของผู้แสดงด้วยกันมาเล่น ทำให้เกิดความขบขัน โดยคณะเสียงอีสานเล่นตลกทั้งในเรื่องอายุ และสังขาร พบในการแสดงชุด 1, 2 และชุด 5 ส่วนคณะเพชรพิณทองมักจะเล่นตลกกับเรื่องของสังขารอันร่วงโรยของผู้แสดงมากกว่า ปรากฏในชุดฮาสนั่นเพลงสนุก และลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายยงค์ : เสี่ยวแม่มึงอยู่ไส กูเกิดก่อนพ่อมึงพุ้นตั้ว ฮ่วย

ยายฝ้าย : ว้าย มึงเกิดก่อนพ่อกูกะซ่างแล้ว กูเกิดลุนมึงแต่ว่ากูเฒ่าทันมึงแหม

ยายยงค์ : มึงเว้าดี ๆ เด๊อฝ้าย กูกับมึงมันคนละรุ่นเด๊ะ กูเฒ่าพอแฮงแล้วเด๊ะ บ่ได้เอิ้นหัวปอบมึงเด๊ะล่ะ เป็นเสี่ยวแม่

Copyright by Mahidol University

มึงจั่งได๋

แม้ว่าในความเป็นจริงแล้ว ยงค์แก่กว่าปอยฝ้ายมาก แต่ในการแสดงปอยฝ้ายได้แสดงเป็นคนแก่ เขาจึงแก่พอ ๆ กับยงค์ ปอยฝ้ายจึงเรียกยงค์ว่า “เสี่ยว” ซึ่งหมายถึงเพื่อน แต่ยงค์กลับไม่ต้องการให้ฝ้ายเรียกตนเช่นนั้น เพราะยงค์เห็นว่าตนกับปอยฝ้ายคนละรุ่นกัน ตนแก่มากแล้ว จึงเป็นเสี่ยวกับปอยฝ้ายไม่ได้ สะท้อนถึงวัฒนธรรมหนึ่งของคนอีสานที่ผู้น้อยควรให้ความเคารพผู้ที่อาวุโสกว่า

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ชาลี : ยายได้จักปีแล้ว
ยายจื้น : สิบแปด
ชาลี : อ่อนกว่าเจ้าห้าปีกะเป็นสิบสาม
ยายจื้น : บ่แล้ว สิบแปดเจ้าฮู้จักบ่
ชาลี : อายุไผ
ยายจื้น : อายุยายนั่นแล้ว
ชาลี : ตี้
ยายจื้น : ปี้นกลับดู๋ มันเป็นเท่าใด๋
ชาลี : แปดสิบเอ็ด
ยายจื้น : นั่นล่ะ
ชาลี : ฮึ โฮะ ๆ โฮ้ย ตายกินซื้น ซื้อกลับปานซื้อเลขเอาโลด

จากตัวอย่าง สะท้อนถึงความมีอารมณ์ขันของคน ที่เล่นตลกกับอายุ สังขารของตัวเอง แม้ว่าตนจะอายุถึง 81 ปี แต่กลับบอกผู้อื่นว่าอายุ 18 ปี แล้วให้กลับตัวเลขเอาเอง ชาลีจึงเปรียบเทียบว่า “ซื้อกลับปานซื้อเลข”

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ชาลี : โอ๊ย สบายใจเด๊อกูเอ้ย อายุหลายปานใด๋เกาะ
ยุ้ย : ห้าขวบค่ะ
ชาลี : ห้าขวบ ฮ่า ๆ ห้าขวบนี่อายุไผ
ยุ้ย : อายุหนูตั้ว
ชาลี : โอ๊ย อีปอบกิ๊งกี้เอ้ย
ยายจื้น : (หัวเราะ) เจ้าฮู้จักบ่ ห้าขวบ

Copyright by Mahidol University

ชาลี : โอ๋ ตี้
ยายจื้น : อื้อ อั่น แปดนี่นะฝากธนาคารออมทรัพย์ไว้
ชาลี : โอ๋ กะแม่นล่ะบ๊อ โอ๋ ห้าขวบ แปดนึงฝากธนาคารไว้ พอรวมกันแล้ว
ยายจื้น : ห้าสิบแปด

ความมีอารมณ์ขันของคน ก็สะท้อนให้เห็นได้จากตัวอย่างนี้เช่นกัน ดังที่ยุ้ย ซึ่งอายุ 58 ปี บอกว่าตนอายุ 5 ขวบ ส่วนอีก 8 ฝากธนาคารไว้ แต่หากมองอีกแง่หนึ่ง อาจตีความได้ว่า คนไม่ยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับตัวเอง เพราะไม่บอกว่าตนอายุเท่าใดในตอนแรก

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

จ่อย : เอ๋า สิได้เมียทางใด๋ ขั่นได้เมียสิมาอยู่นำอ้ายติเนาะ
หนิงหน่อง : ข้อยกะหลงโหล หลงโหลดเนาะ
จ่อย : โอ๊ย เฒ่าตาตีบ เฒ่ามาจั่งสี้กะหลงหน้าหลงหลังเจ้า
หนิงหน่อง : โอ๊ย เจ้ากะบวชโดนโพดเว่ยล่ะ

สังขาร เป็นสิ่งหนึ่งที่มนุษย์หนีไม่พ้น เมื่อถึงวัยที่สังขารเริ่มร่วงโรย ความจำต่าง ๆ ก็ย่อมจะร่วงโรยตามไปด้วย ดังเช่นที่จ่อยพูดถึงหนิงหน่องว่า แก่มาแล้วก็หลง ๆ ลืม ๆ จำอะไรไม่ค่อยได้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

1. นพดล : มาแม่ป้ามา (เรียกนักร้องชื่อกำไลเข้ามา) วงดนตรีผู้เฒ่าต้องฟังผู้เฒ่าฮ้องก่อนพี่น้อง อั่น ตบมือให้ผู้เฒ่าแน้ เอ้อ ยิ้มเข้าไว้เฒ่า เฮา หือ บ่เฒ่าจั่งได๋ ข้อยว่าเฒ่ากะเซื่อข้อยหนา เอ้า ซุมื้อนี้เบิ่งนักฮ้องเบิ่งวงดนตรีเขาเบิ่งอายุสิบหกสิบเจ็ด เฒ่า ๆ เขาบ่เบิ่งดอก เห็นเบ๊าะเขาออกทีวี เอ้อเบิ่งล่ะจักจูบซมดมแก้มเพิ่นล่ะพวกนั้น ขั่นส่ำนี้เขาว่าเฒ่า บ่เฒ่าจั่งได๋ อั่น อายุสิบหกปี ลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) มาอยู่นำผม อยู่มาแล้วถึงยี่สิบสองปี เดียวนี่ไผอยากฮู้ว่าอายุลาวหลายปานใด๋ กะเอายี่สิบสองไปตั้งไว้ เอาสิบหกไปบวกล่ะอายุลาว ตั้งซื่อลงในแผ่นเสียงให้ลาวว่า “กำไล พัชรา”

Copyright by Mahidol University

2. นพคล : เตี้ย ๆ ซอมไว้เด๊อ ซอมไว้เด๊อ
ทองใส : ซอมไว้เฮ็ดหยัง
นพคล : อย่าให้ลาวมาเด๊อ บาดนี่เด๊อ
ทองใส : มันเป็นหยังฮะนี่
นพคล : เอ๋า บ่ได้ยินเบาะหมู่เพิ่นจ่มนักฮ้องเฒ่า นักฮ้องเฒ่า ได้โอกาสตอนลาวไป เฮากะไล่อย่าให้ลาวออกมาตี๊บาดนี่
ทองใส : เจ้าสิเอาส่ำได๋
นพคล : กะสิเอาผู้น้อย ๆ ซั้นตั๊ว
ทองใส : เอาผู้น้อย ๆ
นพคล : เอ้อ

จากตัวอย่างทั้งสองข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของคนมีอายุที่ชอบดูนักร้องวัยรุ่น โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับเสียงและความมีคุณภาพของนักร้อง แต่กลับให้ความสำคัญกับวัยและรูปลักษณ์ภายนอกมากกว่า เห็นได้จากที่นพดลกล่าวว่า ผู้ชมบ่นว่านักร้องแก่

เมื่อวิเคราะห์จากตัวอย่างทั้งหมด เห็นได้ว่า ผู้แสดงเล่นตลกกับเรื่องอายุและสังขาร ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้คนที่จะต้องมีอายุเพิ่มมากขึ้นทุกวัน และมีสังขารที่ร่วงโรยไปตามกาลเวลา

4.2.10 การจ้างหมอลำ

ผู้คนมักจะจ้างหมอลำเพื่อไปแสดงในงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานบวช งานแต่งงาน หรืองานทำบุญต่าง ๆ เช่น ทำบุญวันเกิด ทำบุญหาญาติ เป็นต้น ผู้แสดงได้หยิบยกเอาเรื่องดังกล่าวที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้คนมาเล่นให้เกิดความขบขัน พบในการแสดงของคณะเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก และลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

หนิงหน่อง : เฮ็ดบุญวันเกิด จ้างหมอลำมาแล้ว
นพคล : หมอลำซิ่งเด๊อ
จ่อย+แท็กซี่+นพคล : เด๊อนางเด่อ ตึ้ง ๆ เด๊อนางเด่อ ตึ้ง ๆ
แท็กซี่ : เอ้า อั่นนั่นเด๋อ อั่นนั่นเด่อ อั่นนั่นเด๋อ อั่นนั่นเด่อ
หนิงหน่อง : นี่แล้วหม่องตีกันน่ะ

Copyright by Mahidol University

นพคล : หว่างตีกันเลยวะ
จ่อย : ตีกันเฮ็ดหยังล่ะ
หนิงหน่อง : กะบ่อนลุกขึ้นฟ้อนเหยียบตีนกันนี่แล้ว งานใด๋งานนั้นบ่มีเว้น
จ่อย : ตี้
หนิงหน่อง : ฉะนั้นแล้วข้อยเลย
จ่อย : ตัดปัญหาไปเลย
หนิงหน่อง : ตัดปัญหาไปจ้างหมอลำเรื่องต่อกลอน*
นพคล : จ้างไส
จ่อย : จ้างอยู่ไสอ้าย
หนิงหน่อง : อยู่สำนักงานอยู่อำเภอบ้านฝางเด้
นพคล : สำนักงานหยัง
หนิงหน่อง : แท็กซี่บริการ
นพคล : โฮ เขาเปิดบริการเบาะ
หนิงหน่อง : อื้อ
นพคล : มีหมอลำหลายบ่
หนิงหน่อง : ดีคือหยังนี่ หมอลำกะหลาย
นพคล : ทุกประเภทเลยเบาะ
หนิงหน่อง : สิมักแนวใด๋ได้เมิด
จ่อย : บริการดีบ่
หนิงหน่อง : เมิดเท่านั่น ผู้ไปจ้างได้แจกัน
ทุกคน : เอ้อ
หนิงหน่อง : ผู้พามาได้เสี่ย (เสื้อ)
ทุกคน : พู่น
หนิงหน่อง : ผู้บ่ทันมีเมียนี่ให้หาเอา
นพคล : น่าน โอ๊ย
แท็กซี่ : ว่าแม่นสิหาให้

* ลำเรื่องต่อกลอนวิวัฒนาการต่อมาจากลำพื้น โดยลำเรื่องต่อกลอนนั้นจะเพิ่มจำนวนหมอลำขึ้นมาสวมบทบาทตัวละครในเรื่องนิทานให้ครบทุกตัว

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : มีเตนท์ให้เซ่า มีถ้วยให้ยืม

ตัวอย่างข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของคนอีสานในปัจจุบันที่นิยมฟังหมอลำซิ่งซึ่งมีจังหวะดนตรีกระแทกกระทั้น เร้าใจ ทำให้คึกคะนองได้ แต่ก็เป็นสาเหตุให้คนตีกันด้วย ดังที่หนิงหน่องกล่าวว่า คนตีกันเพราะเวลาลุกขึ้นฟ้อนไปเหยียบเท้ากันเข้า กรณีเช่นนี้เกิดขึ้นแทบจะทุกงานเลยก็ว่าได้ ในส่วนของการจ้างหมอลำนั้น เห็นได้ว่า ผู้ว่าจ้างจะติดต่อผ่านสำนักงานธุรกิจบันเทิง ซึ่งจะเป็นนายหน้าหาหมอลำมาแสดง นอกจากนี้ ยังอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ว่าจ้างในหลาย ๆ เรื่อง เช่น มีเตนท์ให้ผู้ว่าจ้างเช่า เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อดึงดูดให้ผู้ว่าจ้างตกลงจ้างหมอลำผ่านสำนักงานของตน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

ลุงแนบ : ฮ่วย มันแม่นบ้านพักทัมใจบ่น้อบาดนี้น้อ
หนิงหน่อง : สิไปหยังบ้านพักทัมใจ
ลุงแนบ : สิไปหาจ้างหมอลำหวา
หนิงหน่อง : โอ๊ย ไปจ้างหมอลำสิไปจ้างหยังบ้านพักทัมใจ
ลุงแนบ : อ้าว บ่แม่นศูนย์รวมหมอลำเด๋
หนิงหน่อง : โอ๊ย ศูนย์รวมหมอลำกองอยู่นำข้อยเอ้เล่อยู่บ้านพักทิฟฟี่
ลุงแนบ : เจ้านี่น่ะ
หนิงหน่อง : อื้อ
นพดล : นี่หัวหน้าบ้านพักทิฟฟี่
หนิงหน่อง : เจ้าของเลย เปิดสำนักงานบ้านพักทิฟฟี่
ลุงแนบ : พอดี
หนิงหน่อง : แมนหยังล่ะ
ลุงแนบ : เหมาะเลย
นพดล : เหมาะหยัง
ลุงแนบ : จ้างหมอลำแล้ว
หนิงหน่อง : นี่หมอลำนี่ นั่งเรียงแถวอยู่ปานสาวรำวง เห็นบ่
นพดล : จ้างไปเฮ็ดหยังหมอลำ
ลุงแนบ : โอ๊ย เฮ็ดบุญหาแม่เฒ่าตั๊ว มื้อสิบเอ็ดค่ำนี่
หนิงหน่อง : อื้อ ผู้ใด๋ว่าจ้างหมอลำไปตกกล้าเดียวนี่

Copyright by Mahidol University

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงโอกาสในการจ้างหมอลำ กล่าวคือ ชาวอีสานจะจ้างหมอลำไปแสดงในงานทำบุญหาญาติของตน เพื่อเป็นมหรสพสมโภชในงานนั้น โดยติดต่อผ่านสำนักงานธุรกิจบันเทิงซึ่งมีอยู่แทบทุกจังหวัดในภาคอีสาน

4.2.11 การประกวด แข่งขัน

เนื้อหาเกี่ยวกับการประกวด แข่งขันนี้ พบในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 1 เพียงชุดเดียวเท่านั้น โดยผู้แสดงได้นำเอาการร้องสารภัญญ์มาจัดประกวดกัน สารภัญญ์เป็นวรรณกรรมอีกอันหนึ่งของอีสานที่กำลังจะหายไปจากสังคมอีสาน เพราะโอกาสที่จะฝึกร้องหรือจะแข่งขันนั้นน้อยลงทุกวัน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น, ม.ป.ป.: 36)

ในการแสดง ชาลีให้ผู้สูงอายุจากหลาย ๆ หมู่บ้านมาแข่งว่าสารภัญญ์กัน ผู้เข้าแข่งขันมี 5 คน คือ ยายฝ้าย ยายยงค์ ยายหมา (แหลม) ยายหา และยายจื้น จากนั้น ให้ผู้ชมช่วยกันตัดสินว่า ใครว่าสารภัญญ์ได้ดีและไพเราะกว่ากัน โดยคะแนนที่ผู้เข้าแข่งขันจะได้รับมาจาก 3 อย่าง คือ กลอนดี เสียงดี และมารยาทดี

4.2.12 การเลียนแบบ/การล้อเลียน

ผู้แสดงตลกได้หยิบยกเอาสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว หรือเป็นสิ่งที่ผู้คนคุ้นเคยมาล้อเลียนและเลียนแบบ ทำให้เกิดเสียงหัวเราะได้ง่ายเพราะผู้คนก็คุ้นเคย หรือเคยพบเห็นในชีวิตประจำวันและยังอยู่ในการรับรู้ของผู้คนอยู่แล้ว รูปแบบการล้อเลียนและเลียนแบบแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

4.2.12.1 <u>การล้อเลียนโฆษณา</u> แบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

4.2.12.1.1 โฆษณาผ้าอนามัย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายฝ้าย : เป็นฮ้ายเป็นขาดตั๊วพี่น้อง หัวเฮาบ่ขาวปานใด๋ แป้งห้ากระป๋องโพะใส่โพะใส่แหม

ชาลี : โอ๊ย ตั้งแต่โพะปานนี้ กะยังบ่ทันคืออยู่

ยายฝ้าย : มันกะบ่คือหั่นล่ะ คนหล่อ ๆ เฮ็ดให้มันผู้ฮ้าย มันกะเฮ็ดยากนั่นล่ะ

นกน้อย : คือสิว่าจะของคักเนาะ

ยายฝ้าย : ไม่หวั่นแม้วันมามาก พุ้นแล้ว เขามันมั่นใจเด๊ะ

ชาลี : จักมาแต่ไส วันมามากวันมาน้อยน่ะ

Copyright by Mahidol University

จากตัวอย่าง ปอยฝ้ายล้อเลียนโฆษณาผ้าอนามัยที่กล่าวว่า “ไม่หวั่นแม้วันมามาก” ซึ่งหมายถึงแม้ประจำเดือนจะมามาก แต่ผู้หญิงที่ใช้ผ้าอนามัยนี้ก็ไม่กลัว ส่วนในความหมายของปอยฝ้ายนั้น หมายถึงว่า ตนมั่นใจ ไม่กลัวใครและคิดว่าตนหล่อและแน่จริง ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความหมายเป็นไปในทำนองเดียวกัน คือ มีความมั่นใจ ไม่กลัวอะไร

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

นกน้อย : อีหยังมันมาสิเหม็นปานนั่นน้อฝ้าย

ปอยฝ้าย : บ่ว่าแล้ว สำกันล่ะกับซุมไปขัวบักหอยนั่งบ่เอาตีนซิ่นนั่น หยิบขึ้นมา โอ๊ย หน่วยนี้กะเน่า หยิบขึ้นมา โอ๊ย หน่วยนี้กะเน่า บัดได๋แท้แม่นเหม็นของจะของ

นกน้อย : มั่นใจเนาะ เว้าขายหน้าขายตาแม่

ปอยฝ้าย : บ่ว่าแต่มั่นใจแล้ว เหมือนไม่ใช่วันนั้นเลยล่ะ

ในตัวอย่างนี้ สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวอีสาน คือ การขัวหอย ในฤดูแล้ง ชาวอีสานจะออกไปค้นหาหอยอยู่ในดิน บริเวณ “ทาม” หรือลุ่มน้ำแห้ง แล้วใช้เสียมขุดเขี่ยดินที่มีร่องรอยหอยฝังตัวอยู่ ก็จะพบตัวหอย จากนั้นจึงเก็บใส่ภาชนะ (ประจักษ์ บุญอารีย์, ม.ป.ป.: 84)

4.2.12.1.2 โฆษณาเครื่องสำอางมิสทีน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ปอยฝ้าย : บัดนี้ให้เอิ้นจั่งได๋เกาะหน้าเวทีหั่นน่ะ

นกน้อย : เรียกแม่สิลูก

ปอยฝ้าย : ฮึ แม่นหยังน้อบาดนี้

ชาลี : แม่นหยังบาดนี่

ปอยฝ้าย : เรียกแม่สิลูกพะนะ สิให้ข้อยว่าจั่งได๋เกาะตะโกนว่า “ยาย”) เอ้อ ๆ เอ๊อ บ่ได้เบิ่งโทรทัศน์จักเทื่อ มาเร็วมา ฮู้แล้วตอบแนะมาเลยมา ฮู้แล้ว มาเลย

นกน้อย : แน่ใจ

ปอยฝ้าย : แน่ใจ

Copyright by Mahidol University

นกน้อย : เรียกแม่สิลูก

ปอยฝ้าย : ฮูขี้นี่ ว้าย เขาบ่เล่นนำ ว้าย ว้าย เขาบ่ว่ายาย ว้าย โอ๊ย หน้าแตก โอ๊ยสะใจเด๊ะพี่น้อง เฮ หน้าให้แนะ เอ้า เฮ เฮแฮงกั่วนี้แนะ เอ้า เฮ เด๊อนางเด่อ เด๊อเด๊อนางเด่อ จึกจึก

ตัวอย่างนี้ สะท้อนให้เห็นถึงนิสัยการเยาะเย้ยของคนที่เห็นผู้อื่นรู้สึกอายเมื่ออีกฝ่ายไม่ทำตามที่ตนได้บอกไว้ ไม่เพียงแต่ตนเองจะเยาะเย้ยคนเดียวแล้ว ยังชักชวนให้ผู้อื่นร่วมเยาะเย้ยอีกด้วย

4.2.12.1.3 โฆษณาไอศกรีมวอลล์

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

นพดล : โอ๊ย หูเบาโพดเจ้า เชื่อคนง่ายเว่ย ซื้อมาใส่หนัก ๆ แนะตุ้มหูน่ะ เหย มันบ่ยากดอก หมู่เพิ่นยังเอาอยู่นั่นน่ะ มันให้กะซื้อลูกโป่งให้มันกะแล้วตั๋ว เฮ๊า อีหลีตั๋ว มันอยากกิน ไอติมกะ พ่อมาแล้ว ดูดู๊ดู่ ดูดู๊ดู่ อมแล้วดูด อมแล้วดูด อยู่กะแล้วด๊อก เด็กน้อยน่ะ บ่ยากดอก อั่นผู้ซื่อแดง ลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) เคยมีผัวแล้วเบาะ

กำไล : มีแล้วค่ะ

จากตัวอย่าง ให้ข้อคิดแก่ผู้ชมได้ว่า คนเราไม่ควรหูเบาเชื่อคนง่ายก่อนที่จะเชื่อใคร ก็ควรคิดไตร่ตรองให้ถ้วนถี่เสียก่อน

4.2.12.1.4 โฆษณากระเบื้อง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : โอ๊ย อย่ามาเถียงตาซีดตาซันหลายเฒ่า หนิงหน่อง กระเบื้อง กระเบื้อง ฮู้จักนำเขาบ่ กระเบื้องน่ะแม่นหยัง

หนิงหน่อง : เฮ๊า เขาโฆษณาในโทรทัศน์บ่เคยเบิ่งติ มีโทรทัศน์เบิ่งบ่เฮือนเจ้า

Copyright by Mahidol University

นพดล : บ่ต้องมีกะได้
หนิงหน่อง : ฮีได้ปีนฮั้วเบิ่งแต่นำพระนำเณรนั่น
นพดล : เอ้อ สำบายกั่ว ฮ่วย
หนิงหน่อง : เขาเอาเซือกผูกแขนไว้แผ่นบักใหญ่พุ้นตั้ว
นพดล : เอ้อ
หนิงหน่อง : เขาจ้างทีมท้าพิสูจน์พู่นมาจากแอฟริกาพุ้นตั้ว
นพดล : ป๊าด มา ๆ แต่ไกลแท้
หนิงหน่อง : ก้น แก้มก้นเพิ่นสีหย่อน ๆ แล้ว นุ่งผ้านี่ยัดเข้าง่ามตรงนี้ซะล่ะ
นพดล : (หัวเราะ) ไปจำได้คักเนาะ
หนิงหน่อง : หลังเหลี่ยมม่อง ๆ ว่าแม่นหลังงูสิงห์กะบ่ปาน
นพดล : เอ้อ
หนิงหน่อง : ต่อยแบบมวยไทยส้ำเด๊ะเดียวนี่
นพดล : เอ้อ
หนิงหน่อง : ใส่ตั๊บ ๆ ๆ ตีเข่าปั๊บ ถอยปั๊บ เพิ่นสิเข้าไปอีกตี๊ล่ะ ถอยจ๊ากเลย
นพดล : เป็นหยัง
หนิงหน่อง : โอ๊ะ ว่าซั้นว่า กรรมการคะเจ้าว่า “อ้าว นิเชาไปไม่ลา มาไม่ไหว้เชียวเรอะ” ว่าซั้น โอ้แม่นควมโตตั๋วเนี่ย
นพดล : (หัวเราะ) พุ้นนั่นน่ะ รับสารภาพว่าบ้านนอกโดยปริยาย เอ้า หมู่เพิ่นตี๊ล่ะ อยู่แอฟริกาพุ้นเด๊ะน่ะ ทะเลทรายส้ำ บัดไปถ่ายอยู่หั่น เอ๊า มีแต่สิงสาราสัตว์ บ้านน๊อก บ้านนอก อีกหมู่เพิ่นซุมนึงแฮ่งคัก “ฝากไว้ก่อนโอฬาร” (ทำท่าลิงเดินออกไป)

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า หนิงหน่องสามารถจำรายละเอียดของโฆษณากระเบื้องได้ทั้งหมด แม้กระทั่งท่าทางและคำพูดของนักแสดงในโฆษณา จึงทำให้หนิงหน่องล้อเลียนสื่อโฆษณาดังกล่าวได้อย่างแนบเนียน

Copyright by Mahidol University

4.2.12.2 <u>การล้อเลียนเหตุการณ์ดังในสังคม</u>

เหตุการณ์ที่เด่นดังในสังคม ดังเช่นการก่อวินาศกรรมในสหรัฐนั้น เป็นที่รับรู้ของผู้คนอยู่แล้ว เมื่อผู้แสดงตลกนำมาดัดแปลงให้เข้าเนื้อเรื่องที่จะแสดง จึงเป็นที่เข้าใจง่าย และทำให้ผู้ชมหัวเราะได้ง่ายขึ้น ปรากฏในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 3 และชุด 5 เท่านั้น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ชาลีกล่าวถึงเหตุการณ์ที่ผู้ก่อการร้ายขับเครื่องบินชนตึกเวิลด์เทรด เซ็นเตอร์ เพราะเห็นแหลมใส่ผ้าโพกศีรษะแบบแขก แต่งหน้ามีหนวด สวมเสื้อเชิ้ต กางเกงยีนส์

ชาลี : เอ้า บ่แม่นผู้นี้ติ ขับเครื่องบินชนตึก
แหลม : บ่แม่น
ชาลี : หา
แหลม : อั่นนั่นพี่น้องข้อย
ชาลี : ตี้ โฮ้ หน้าเดียวกันเลยเว่ย ป๊าดโท่

ชาลีกล่าวถึงเหตุการณ์ที่สหรัฐกำลังตามหาตัว นายโอซามา บินลาเดน ซึ่งต้องสงสัยว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมในสหรัฐ และขณะนี้กำลังหลบหนีอยู่ ดังปรากฏในสถานการณ์ต่อไปนี้

แหลมเดินเข้ามา แต่งหน้ามีหนวดเครา ใส่ผ้าโพกศีรษะแบบแขก สวมเสื้อกร้ามลายขวาง นุ่งผ้าโสร่ง

ชาลี : เอ้า บ่แม่นนี่ติสหรัฐนำหาอยู่นั่น
ปอยฝ้าย : โอ๊ย กูบ่อยากอยู่ใกล้แล้ว
จี้น : หลบเด๊อเฮา เดี๋ยวเครื่องบินมาบ่รู้โต
ปอยฝ้าย : จักหน่อยจรวดกะลงมานี่ท่อนแล้ว
แหลม : ลงมาสะแตกหยัง
ปอยฝ้าย : เป็นได๋ หว่องหั่นคือวกไปลี้อยู่ภูเขาได๋
แหลม : อยู่ใต้ดิน
ปอยฝ้าย : ตี้

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ชาลีกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2545 กล่าวคือ ชาวบ้านลือกันว่า หากใครไปพูดคุยกับพระที่อุ้มสุนัข และแม่ชีที่อุ้มแมวแล้วจะเสียชีวิต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ยงค์กับหาแต่งกายเป็นพระกับแม่ชี เดินออกมา ทำให้นักแสดงคนอื่นตกใจแล้ววิ่งหนี

ชาลี : ออกมากะออกมาในคราบแบบนี่ ไผกะตกใจตั้ว

ยงค์ : แล้วแต่สิตกแล้ว กูอยากออกแมะ

ชาลี : บ้านเมืองเพิ่นแฮ่งส่าอยู่ว่า อั่น พระอุ้มหมา แม่ชีอุ้มแมว

ปอยฝ้าย : แม่น

นกน้อย : ทางนี้ส่ากันอยู่เบาะฮึฝ้าย

ปอยฝ้าย : ส่าอยู่ติพี่น้องเมืองพลเฮา

จากตัวอย่างการล้อเลียนเหตุการณ์ดังที่เกิดขึ้นในสังคม แสดงให้เห็นถึง ความรวดเร็วฉับไวในการรายงานข่าวของสื่อต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ไปยังผู้ชม ปัจจุบัน สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ ต่างก็สามารถเข้าถึงสังคมชนบทได้ ชาวอีสานที่อยู่ในดินแดนห่างไกลจึงรับข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งแตกต่างจากในสมัยก่อนที่สื่อเข้าถึงได้ยากนัก

จากตัวอย่างทั้งหมด จะเห็นได้ว่า การเล่นตลกโดยการเลียนแบบ/การล้อเลียนส่วนใหญ่จะพบในการแสดงของคณะเสียงอีสานมากกว่าคณะเพชรพิณทอง โดยรูปแบบของการล้อเลียนหรือเลียนแบบนั้น ผู้แสดงจะสวมบทบาทเป็นสิ่งที่ตนต้องการนำมาล้อเลียน/เลียนแบบ แล้วทำให้ตรงกันข้ามหรือเกินเลยไปกว่าความหมายเดิม เพื่อสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้ชม

4.2.13 ความตระหนี่ถี่เหนียว

ผู้แสดงของทั้งสองคณะได้หยิบยกเอาความตระหนี่ถี่เหนียว อันเป็นนิสัยอย่างหนึ่งของมนุษย์ ที่พบเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน มาเล่าสู่ผู้ชมฟัง เป็นการเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวันแบบหนึ่ง โดยคณะเสียงอีสานกล่าวถึงความตระหนี่ของนกน้อย ส่วนคณะเพชรพิณทองนั้น จะกล่าวถึงความตระหนี่ของใหญ่และหนิงหน่อง ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ชาลี : เอาล่ะพี่ เจ้าสิไปอยู่คณะใด๋ เจ้าสิไปอยู่คณะใด๋มันสิ

Copyright by Mahidol University

ได้ดีสำ (เท่า) กับอยู่เสียงอีสาน หัวหน้าเพิ่นใจดี เพิ่นเลี้ยงข้าวเลี้ยงน้ำ เพิ่นเลี้ยงอาหาร

นกน้อย : แนวกินบ่อึดให้อยาก

ชาลี : อื้อ

ยงค์ : เซาโลด บ่อึดบ่อยากอยู่ไส มื้อใด๋กะป่นแต่ปลาทู ป่นแต่ปลาทู พี่น้องเอ๊ย ตำฮอดหัวมันใส่นำ ไผกะกิน ไผสิกินล่ะ

ชาลี : โอ๊ย แม่นเจ้าบ่เข้าใจบ้อ ปลาทูนั่น ยามเฮาไปซื้อ เขาขายฮอดหัวมัน กะต้องตำหัวมันใส่

นกน้อย : เอ้อ แม่น ๆ ๆ

ยงค์ : คะซั้นมันคือบ่ตำฮอดเข่งมันใส่ซั้นน่ะ อุบาทว์อุพะโล จะของ (ตัวเอง) วะซั้นมีรถสิบคันซาวคัน (20 คัน) บัดลูกน้องหาจักรยานสิขี่กะบ่มี บัดนั้นว่าส่ำกัน ส่ำกัน

จากตัวอย่าง แสดงถึงความตระหนี่ของนกน้อยในเรื่องอาหารการกิน กล่าวคือ อาหารที่นกน้อยจัดหาให้ลูกวงได้รับประทานนั้น มีแต่ป่นปลาทูทุกมื้อ ซึ่งปกติแล้วในการทำป่นปลาทูจะใส่เฉพาะเนื้อปลาทูเท่านั้น แต่นกน้อยกลับให้ตำหัวปลาทูใส่ด้วย เพื่อจะได้ประหยัดเงิน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

มีนักแสดงชายคนหนึ่งสามารถร้องลำได้ทั้งเสียงผู้หญิงและผู้ชาย ปอยฝ้ายกับหาจึงกล่าวว่าคงจะถูกใจนกน้อย

ปอยฝ้าย : บาดนี่ล่ะ บาดเสียงอีสานสิบ่ได้จ้างพระเอกน่ะ

ชาลี : เป็นหยัง

ปอยฝ้าย : นางเอกกับพระเอกเอาผู้เดียวกันเลย

หา : กะนั่นล่ะ มันจั่งประหยัด

ปอยฝ้าย : คือสิประหยัดแถะน้อ แม่นกน้อยคือสิถูกใจแถะน้อบาดนี่น้อ

หา : กะยังว่าแล้ว สมใจผู้เพิ่นขี้ถี่หั่นแล้ว

การที่นักแสดงชายคนเดียวสามารถร้องลำได้ทั้งเสียงผู้หญิงและผู้ชาย ย่อมทำให้นกน้อยไม่ต้องจ้างนักแสดงเพิ่ม เป็นการประหยัดได้อีกทางหนึ่ง ปอยฝ้ายและหาจึง

Copyright by Mahidol University

เห็นว่า ความสามารถของนักแสดงคนดังกล่าวคงจะถูกใจนกน้อยซึ่งเป็นคนตระหนี่ถี่เหนียวอยู่แล้ว

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

นกน้อย : หยอกจั่งได๋ เฮ่าบ่แม่นเสี่ยวโตเด๊นี่ฝ้าย

ปอยฝ้าย : หยอกจั่งได๋ จะของนั่นล่ะจักให้หยอก เป็นฮ้ายหลาย เอาติดฝาเด๊ะล่ะ (ยกมือจะตบ) หยอกกะบ่ได้ติ หยอกกะบ่ได้ติ ฮึ ๆ มึงสิออกฮึบ่ออก มึงอยู่วัดใด๋มึงออกมาเด้อ (เอาไม้ชี้ตรงตัวนกน้อย) มึงสิมายืนตาแดงจิ่งขิ่งอยู่ติ หา ๆ เดี๋ยวมึงถืกกองไฟ เดี๋ยว

ชาลี : มึงไล่ปอบบ๊อ

ปอยฝ้าย : บ่ได้ไล่ปอบล่ะ

ชาลี : ไล่หยังขั่น

ปอยฝ้าย : ไล่ผี

ชาลี : ผีอีหยังอยู่นี่

ปอยฝ้าย : ผีขี้งก

ความเชื่อเรื่องผีเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับชาวอีสานมาช้านาน โดยชาวอีสานเชื่อว่ามีทั้งผีที่ให้คุณและให้โทษ ผีปอบ จัดเป็นผีให้โทษ เกิดจากคนเรียนคาถาอาคมทำผิดข้อขะลำ (ข้อห้าม) กลายเป็นผีปอบเข้าสิงทำร้ายคน ชาวอีสานจึงมีวิธีไล่ผีปอบด้วยการเชิญหมอธรรม หรือหมอฆ่าปอบที่มีอาคมมาไล่ปอบ โดยเสกน้ำมนต์ (มันน้ำ)ให้ดื่มบ้าง รดบ้าง เสกคาถาใส่ต้นว่านไพล หรือก้านกล้วยตีบ้าง ทิ่มตามตัวบ้าง (สุภณ สมจิตศรีปัญญา, 2542: 2814) ดังเช่นที่ปอยฝ้ายใช้ไม้ทิ่มนกน้อยจนชาลีเข้าใจว่าปอยฝ้ายไล่ผีปอบที่สิงในตัวนกน้อย แต่ปอยฝ้ายกลับกล่าวว่าตนไล่ผีขี้งก มิได้ไล่ปอบ แสดงถึงความตระหนี่ของนกน้อยที่ปอยฝ้ายเห็นว่ามีมากจนเหมือนผีเข้าสิงร่างเลยทีเดียว

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ในขณะที่เล่นเกมส์ทายคำกัน นกน้อยบอกว่าตนกลัวลูกน้องเบิกเงินยงค์จึงต่อว่านกน้อยว่าเห็นแก่ตัว นกน้อยตอบโต้ว่า หากตนเห็นแก่ตัวคงจะไม่ซื้อรถให้ยงค์ แต่ยงค์ก็ต่อว่านกน้อยอีกว่าคิดดอกเบี้ยแพง

ชาลี : พี่ยงค์ เพิ่นซื้อรถเก่าให้เจ้าติ

ยงค์ : รถใหม่นี่ล่ะ

ชาลี : รถใหม่ ๆ เนี่ย

Copyright by Mahidol University

ยงค์ : อื๊อ
ชาลี : เจ้าบ่เติมน้ำมันติ
ยงค์ : เต็มถังพุ้น
ชาลี : เครื่องมันบ่ติดติ
ยงค์ : ติด
ชาลี : เอ้า เจ้าคือได้ยู้
ยงค์ : ขับบ่เป็น ยืมค่ะ ดอกวะซั้น ร้อยละสิบ ร้อยละสิบต่อเดือน กะตายหั่นตั้ว ขนาดดาวมาแปดหมื่น หวาย
จี้น : เป็นปานนั้นติพ่อ
ยงค์ : เป็นฮ้ายแล้ว ขี้ถี่เว่ยล่ะ
จี้น : ป๊าด ขี้ถี่
หา : แม่นแล้ว เพิ่นนั้นเห็นแก่โตคือหยังนี่ เฮาเล่นสิล้มสิตาย เหลียวเบิ่งดู้ บัดยามเล่นคำทาย อั่น กูย้านสูเบิกเงิน
ชาลี : ขี้ถี่จั่งได๋ กับข้าวกับน้ำเพิ่นยังเลี้ยงยังเกืออยู่หั่นเด๋
หา : ซ่างเถิ่น (ช่างเถอะ) กะพอปานนั้นล่ะ บ่ม้มกูซื้อกินคือเก่าหั่นล่ะ
วิเศษ : ฟัง ๆ ๆ ข้อยสิตัดสิน ข้อยเป็นผู้ฟังนี่มาโดนแล้ว
หา : ตัดสินหยัง เจ้าสิฟังเพิ่นได้ติ เพิ่นขี้ถี่
วิเศษ : เอ้อ ข้อยเข้าใจแล้ว
หา : เพิ่นเห็นแก่ตัว
วิเศษ : มันบ่แม่นขี้ถี่ขี้เหนียว นั่นเขาเอิ้นว่าคนโคตรงก

ความตระหนี่ถี่เหนียวของนกน้อยในเรื่องกับข้าว ถูกหยิบยกเอามาแซวอยู่ตลอด ดังเช่นที่หากล่าวไว้ว่า ถึงแม้ว่านกน้อยจะเลี้ยงอาหารตน แต่สุดท้ายตนก็ต้องได้ซื้อกินอยู่ดี นอกจากนี้ ในเรื่องการแสดง หายังบ่นว่า ตนทุ่มเทให้กับการแสดงมาก แต่นกน้อยกลับบอกว่า กลัวลูกวงเบิกเงิน ชี้ให้เห็นถึงความตระหนี่ของนกน้อยที่กลายเป็นมุขตลกให้ผู้แสดงนำมาเล่น ซึ่งในความเป็นจริง นกน้อยอาจจะไม่ได้มีนิสัยเช่นนั้นก็ได้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก
ความตระหนี่ถี่เหนียวของใหญ่
หนิงหน่อง : เทิงปึกเทิงขี้ถี่ กูบ่มีหม่องสิเว้า

Copyright by Mahidol University

จ่อย : ขี้ถี่แท้เบาะอ้าย
หนิงหน่อง : เหมิดเท่านั่น
จ่อย : เอ๋า คือว่าขี้ถี่
หนิงหน่อง : เข้าตลาดซื้อของ ซื้อหมากไม้ฝากลูกบ่เป็น ลูกอยากหมากลำใยเลาะอ้อมตลาดอยู่ ผัดไปพ้อกิโลสี่สิบห้าสิบบ่กล้าซื้อย้อนว่าจะของขี้ถี่
ใหญ่ : มันแพงเนาะ
หนิงหน่อง : เลาะไปเลาะมาพ้อซุมสามถุงห้าแหม
จ่อย : เอ้อ
หนิงหน่อง : ซื้อมาเด๊ะบาดนี่
จ่อย : เอ้อ
หนิงหน่อง : ลูกยาดกันกิน ว้าย หมากลำใยจั่งได๋มันคือส้มแถะพ่อ
จ่อย : เอ้า หมากลำใยมาสิส้ม
หนิงหน่อง : หมากค้อแหม มันว่าแม่นหมากลำใย
ใหญ่ : โอ๊ย ข้อยหยิบผิดถง (ถุง) ซื่อ ๆ เด๊ะล่ะมื้อนั่นแหม
หนิงหน่อง : ปึกบ่ล่ะเจ้าว่า
ใหญ่ : แม่ค้าคะเจ้านั่งใกล้กัน แม่ค้าบักเงาะกับแม่ค้าบักค้อว่าแม่นหมากลำใยหนา
หนิงหน่อง : ปานนั่นยังบอกเมียเพิ่นอยู่เด๊ะน่ะ ข้อยซื้อบักหุ่ง บักมี่มาต้มซุปแนะวา ต้มเคี่ยงมื้อยังบ่เปื่อย
ฝ้าย : บักมี่จั่งได๋คือสิบเปื่อย
หนิงหน่อง : บักทุเรียน
ใหญ่ : โอ๊ย มันซื้อยามมื้อคืน แม่ค้าคะเจ้าใส่ท้ายรถให้กะเลยบ่ได้เบิ่งซั้นดอก
หนิงหน่อง : เลาะไปเลาะมาเห็นเขากินก๋วยเตี๋ยวอยากนำเขาบาดนี่ไปยืนอยู่หน้าร้านนั่นล่ะ แดดปานใด๋กะบ่เข้าฮอดฮ่ม (ร่ม) กลืนน้ำลายจนบ่มีน้ำลายสิกลืน คันสิไปซื้อกินในใจกะ ฮะ เฮ็ดเป็นอยู่ดอก กลับไปบ้านเพิ่นไปเฮ็ดเด๊ะบาดนี่
ฝ้าย : ไคอยู่มีฝีมือเนาะ

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : ฮี้ย ไผกะเฮ็ดเป็น เฮ็ดคือลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา)
ฝ้าย : เฮ็ดจั่งได๋
หนิงหน่อง : ขนมเส้นว่านี่แหม
จ่อย : ฮ่วย
ฝ้าย : ได้หยังเฮ็ดลูกชิ้น
หนิงหน่อง : เห็ดเผาะ
ฝ้าย : เอ๋า
หนิงหน่อง : กั่ว (กว่า) ข้อยสิสู้จัก ลาวจักมาให้ข้อยลองเบิ่งก่อน แมะ เฮือนติดกันแมะ พี่ลองเบิ่งดุ๊ พะนะ หย่ำแตก เป๊าะ ไงฮ่อม (คลุ้ง) โลด
ใหญ่ : กะจะของตั๊วะล่ะบอกสูตรกะดาย
จ่อย : เห็ดเผาะฝากตั้งแต่ปีใด๋บุ๊
ใหญ่ : ติตายตั้งแต่ผู้อื่น ขี้ถี่ขี้เหนียว หึย
จ่อย : ขี้ถี่อยู่เบาะนี่

ตัวอย่างข้างต้น สะท้อนถึงความตระหนี่ของใหญ่ กล่าวคือ ไม่กล้าซื้อผลไม้ที่ตนเห็นว่าราคาแพงไปให้ลูกกิน แต่กลับไปซื้อผลไม้ที่ถูกกว่าซึ่งมีลักษณะคล้ายกันมาให้ แล้วอ้างเหตุผลว่าตนหยิบผิดถุงเพราะแม่ค้านั่งอยู่ใกล้กัน อีกเรื่องหนึ่งคือ ใหญ่เห็นคนอื่นกินก๋วยเตี๋ยวก็รู้สึกอยากกินบ้าง แต่กลับไม่ซื้อกินเพราะคิดว่าตนเองทำเป็น เมื่อกลับบ้านจึงลงมือทำ แต่ใหญ่ใช้เส้นขนมจีนแทนเส้นก๋วยเตี๋ยว และใช้เห็ดเผาะแทนลูกชิ้น

ความตระหนี่ถี่เหนียวของใหญ่ (2)

หนิงหน่อง : บัดฮอดคิวจะของเบิ่งแหน่ล่ะ
ใหญ่ : คิวของข้อยกะได้กินปานนั่นตั๊วะ
หนิงหน่อง : ไปซื้อตลาด บ่ต้องไปซื้อดอกพี่ เดี๋ยวจอดรถแนะ สิไปเอาน้ำแข็งให้หมู่ก่อนพะนะ หอบเอ้าหอบเอาเทิงใส่ถุง
จ่อย : หอบอยู่ไสอ้าย
หนิงหน่อง : ริมทางน่ะแหม เบิ่งแล้วมันบ่แม่นน้ำแข็ง
ใหญ่ : แม่นหยังล่ะ
หนิงหน่อง : กระจกรถแตกแหม คนขี้ถี่บ่กล้าลงทุนซื้อ เห็นกระจก

Copyright by Mahidol University

มันแตกเลยหอบไปใส่กระติก เกื๊อบมันสิบ่ได้เห็นหมู่

ใหญ่ : บ่เข้าใจ น้ำแข็งแห้งตั๋วะน่ะ

หนิงหน่อง : เอ้อ สิเอาไปฝากเมียมึงเหรอ

ใหญ่ : บ้านนอก น้ำแข็งติดฟิล์มกะบ่สู้จัก บ่สังเกตติ อมมันบ่ละลายง่ายนั่น

หนิงหน่อง : เอาไปฝากบักหนึ่งกับอีจอห์นนี่เด๊อ

ใหญ่ : ข้อยซื้อเที่อเดียว คุ้มได้แปดปีพุ้น เทใส่กระติกกินลงไป ยัดเข้าตู้เย็นน่ะบ่มีเปื่อย น้ำแข็งน่ะ มันเกินไป อีหลีเด๊ะอ้าย

หนิงหน่อง : เกินแล้ว ผู้ใด๋ล่ะเขาสิพากิน

ใหญ่ : บ่ได้เว้าเรื่องของข้อย

หนิงหน่อง : เบาะ

ความตระหนี่ถี่เหนียวของใหญ่อีกเรื่องหนึ่งคือ ใหญ่ไปเก็บเอาเศษกระจกรถแตกมาใส่กระติก เพราะไม่อยากเสียเงินซื้อน้ำแข็ง และเห็นว่าเก็บไว้ได้นาน

ความตระหนี่ถี่เหนียวของหนิงหน่อง

ใหญ่ : บัดจะของแมะล่ะ ตั้งแต่ไม้จิ้มแข้ว (ไม้จิ้มฟัน) จิ้มแล้วกะล้างมาจิ้มอีก

หนิงหน่อง : เอ๋า มาช่างสู้จักแถะ

ใหญ่ : หีย เฒ่าน้ำบ่ลอด เฒ่าแข้วหวีเสนียด เว้ามาแล้วกูชัง

หนิงหน่อง : นี่แหม เขาอุตส่าห์เซี่ยง (ซ่อน) ไว้ปานนี้มันยังมาลักเห็นอยู่แหม

ใหญ่ : เห็นบ่ละ เห็นบ่ล่ะ บ่แม่นเว้าโพดเว้าลื่นเด้น่ะ

หนิงหน่อง : บ่แม่นเอาของกูไปจิ้มแล้วติ

ใหญ่ : อ้ายเอ๊ย เจ้ากะอย่าเฮ็ดให้น้องเว้าพื้น (นินทา) เว้าขวนหลาย

หนิงหน่อง : แม่นหยัง

ใหญ่ : มาจั่งสี้ซื้ออยู่ซื้อกินแนะ น้ำแข็งน่ะ

จ่อย : เนาะ ซื้อกินเป็นแนะ

หนิงหน่อง : เอ๋า มันได้กินอยู่แหม

Copyright by Mahidol University

ใหญ่ : เอ้า กินกะกินของหมู่ของพวกของน้องของนุ่งบ่แม่นเบาะ

หนิงหน่อง : เอ๋า บ่แม่นเจ้าภาพเขาเลี้ยงหรือ

ใหญ่ : เลี้ยงอีพ่อเจ้าหั่นแล้ว ตั้งแต่โตลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) เองกะยังซิมยากอยู่แมะ น้ำแข็งกะดาย ข้อยสิบอกสู่ฟังสิเว้าสู่ฟังเด๊อะ

หนิงหน่อง : เอ้อ

ใหญ่ : จั่งของนักดนตรี จั่งของน้องของนุ่งนี่ เขาออกเงินกันซื้อแต่ละมื้อนี่คิวไผคิวมัน เวรไผกะออกเงินซื้อ เข้าใจบ่

หนิงหน่อง : คนละมื้อ

ใหญ่ : เอ้อ

หนิงหน่อง : แม่นอีหลีวะ ฮุ้ย มันคือจั่งคักแถะวะ เริ่มมาแต่ไสซั้น

ใหญ่ : เริ่มมาแต่ทองใสพุ้น

หนิงหน่อง : โอ๊ย ขอโทษเด๊อะเฒ่า ข้อยล่วงหมู่มาจักว่าจักมื้อแล้ว โอ๊ย กูอยากอายย้อนหลังเด๊ะ ห่ากินใส้มึง

จ่อย : โอ๊ย บ่มีดอก อายย้อนหลังน่ะ

หนิงหน่อง : เอ๋า ฮอด ฮอดไสแล้ว ฮอดอ้ายเตี้ยบ่

ใหญ่ : ฮอดอาวบุญมี

หนิงหน่อง : อาวบุญมี ขอโทษเด๊อ อาวบุญมี ฮ่วย มื้อวานกูกินของผู้ใด๋น้อ ห่ากินใส้เพิ่นนี่แหม มันบ่เป็นก้อนแหม เป็นน้ำแข็งใสน่ะแหม

จ่อย : เป็นจั่งได๋ ซุมใส ๆ มุ่น ๆ

หนิงหน่อง : อื้อ มุ่น ๆ

จ่อย : เอ้า มันกะพอกินอยู่ตั๊ว

หนิงหน่อง : พอกินจั่งได๋ มันไปเอาน้ำแข็งเศษเขาใส่ปลามาจั่งได๋ บุ๊นี่

ฝ้าย : มันเค็มเบาะ

หนิงหน่อง : ฮึแม่นของบักเตี้ยวะ

จ่อย : แม่นแท้อ้าย ขี้เหนียวขนาดบักเตี้ย

หนิงหน่อง : พุ้นเด้อ สิเริ่มต้นพุ้นเด๊อ

Copyright by Mahidol University

ใหญ่ : เริ่มจั่งได๋ มันกาย (เลย) มาพอแฮงแล้วแมะ ไปต่อพุ้นต่อ ต่ออาวทีพุ้น

ฝ้าย : ลัดหนีกะได้นี่

หนิงหน่อง : โอ้ย หาเฮ็ดทั่วทีบทั่วแดน กูบ่ซาไปนั่งหลังเฌรพุ้นแหม โอ๊ย อย่ามาเยาะข้อยหาลัดคิว มันบ่ถือเรื่อง อย่าไปหาเฮ็ด มันต้องมีระเบียบ คันสุดกะสุดไปเลย

ใหญ่ : โอ๊ย ยังย้านเสียเปรียบหมู่อยู่ นี่กะดาย

หนิงหน่อง : มันบ่แม่น

ใหญ่ : หึย มันกะเกินไปเว่ยล่ะ เจ้านี่

หนิงหน่อง : หยัง

ใหญ่ : มันเกินไป ย่านเสียเปรียบหมู่อยู่สำนี้กะดายดอก

หนิงหน่อง : บ่เสียดอก

ใหญ่ : กินตั้งแต่ก้อน บ่จ่ง (ไม่เหลื่อ) ซะหย่ำเด๊ะเดียวนี่

ฝ้าย : หย่ำจั่งได๋

ใหญ่ : ฮื้ย หย่ำก้อนควก ๆ เทิงหย่ำเทิงกำใส่ถง บ้านนอกซิแตกน้ำแข็ง เว้ามาแล้วกูชัง

หนิงหน่อง : มันกะบ่ทันได้เปื่อยเด๊ะ กะหย่ำตั๊วะเนาะ

ใหญ่ : ก้อนใด๋บ่ทันละลาย เป็นฮูซอเวาะแซแวะ จับยัดเข้าในมือ จั่งหัวเล่นเด็กน้อยนี่ มันสมควรบ่ล่ะ

หนิงหน่อง : เจ้าพาเฮ็ดเว่ย

ใหญ่ : มันเย็นเว่ย

หนิงหน่องก็มีเรื่องความตระหนี่ถี่เหนียวเช่นกันกับใหญ่ กล่าวคือ ล้างเอาไม้จิ้มฟันที่จิ้มแล้วมาจิ้มอีก ไม่เคยออกเงินซื้อน้ำแข็งเหมือนสมาชิกคนอื่น ๆ ในวง ครั้นจะไปลัดคิวคนอื่นเพื่อซื้อน้ำแข็งก็ไม่ทำเพราะเกรงว่าตนจะเสียเปรียบ ทั้งยังเคี้ยวน้ำแข็งและกำน้ำแข็งใส่ถุงของตน นอกจากเรื่องความตระหนี่ของหนิงหน่องแล้ว เรื่องราวข้างต้นยังสะท้อนถึงระเบียบวินัยที่สมาชิกในวงเพชรพิณทองต้องปฏิบัติ คือ การผลัดเวรกันซื้อน้ำแข็ง เมื่อถึงคิวใคร คนนั้นก็ต้องออกเงินซื้อน้ำแข็งเป็นกองกลาง

ความตระหนี่ถี่เหนียวของหนิงหน่อง (2)

ใหญ่ : เว้าเรื่องของเจ้านี่ ขั่นยามจะของซื้อมา อาวเอ๊ย เฮ็ดบ่

Copyright by Mahidol University

คล่องบ่คือฮ้าย จะของน่ะ

ฝ้าย : เฮ็ดจั่งได๋ล่ะ

ใหญ่ : หิ้วต๊องต้อน ต๊องต้อน ผ่าบ้านมา

หนิงหน่อง : โอ๊ย บ่หิ้วกะสิให้กูผูกเซือกแก่มา เขาสิว่าเด็กน้อยอีกล่ะ

ใหญ่ : บ่ให้ว่าเซือกผูกแก่เด๊ะเดียวนี่

หนิงหน่อง : เฮ็ดจั่งได๋ล่ะ

ใหญ่ : หิ้วมาปั๊บ เทใส่กระติกน้อยเพิ่นปั๊บ ตั้งไว้หัวบ่อนปั๊บ ผ้าห่มปกปั๊บ มันไข้ซั้นเบาะกระติกน้ำน่ะ

หนิงหน่อง : กระติกมันเก็บน้ำแข็งบ่ได้โดนหนา

ใหญ่ : หึย ย้านหมู่กินนำหั่นน่ะ

หนิงหน่อง : โอ๊ย แต่ปานนั้นกะบ่เหลือดอก ซั่วโมงเดียวไปเบิ่งเอ๋า ผู้ใด๋ลักกินน้ำแข็งกูวะ

จ่อย : ไผล่ะลักกินอ้าย

หนิงหน่อง : ถามผู้ใด๋กะบ่มีผู้ล่วงผู้เกินจักคนแหม

จ่อย : ฮื้อ

หนิงหน่อง : เหลียวเบิ่งว่าแม่นจะของดึงผ้าห่มกะบ่ขึ้น เอ๋ามันคือหนัก ผ้าห่มดูดน้ำแข็งกูเมิด ปอบกินใส่มึงตาย กูจั่งได๋สิได้คืนน้อ กูงลงทุนบักหลายนึงวะ ปั้นออกจากผ้าห่มซั้นแล้ว กินเทิงเฝื่อน เทิงขิว เทิงมึน

ฝ้าย : ผ้าห่มผู้ใด๋ล่ะ

หนิงหน่อง : ผ้าห่มอาวใหญ่นี่แล้ว มันบ่ซักจักเที่ย ห่ากินใส้มึงเอ๊ย

ใหญ่ : ห่าคั่วมึงเอ๊ย ขี้ถี่ปานนั่น แต่สำนั่นมันยังปั้นกินอยู่เอ๋าคึดเบิ่งเอาเถาะไป๋

หนิงหน่อง : เสียดายน้ำแข็ง

ความตระหนี่ของหนิงหน่องอีกเรื่อง คือ เวลาซื้อน้ำแข็งมา ก็เทใส่แต่กระติกของตัวเองแล้วเอาผ้าห่มคลุมไว้เพราะกลัวเพื่อนจะกินด้วย แต่สุดท้ายน้ำแข็งก็ละลายใส่ผ้าห่ม ด้วยความเสียดายของ หนิงหน่องจึงปั้นน้ำออกจากผ้าห่มแล้วดื่ม แม้ว่ารสจะเฝื่อนและมีกลิ่นฉุนก็ตาม

การเล่นตลกโดยนำเอาเรื่องความตระหนี่ถี่เหนียวของผู้แสดงมาเล่าให้ผู้ชมฟังดังตัวอย่างข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการเล่นตลกประเภทเสียดสี เพื่อสร้างความขบขันให้กับ

Copyright by Mahidol University

ผู้ชม อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2536: 40) กล่าวไว้ว่า การเล่นตลกประเภทนี้ ยังทำให้ผู้แสดงเกิดความสะใจที่ได้หัวเราะใส่คนที่ตนกล่าวถึงและเป็นการระบายความคับข้องใจที่ปกติจะถูกเก็บกดเอาไว้ได้อีกด้วย

4.2.14 ค่าตัว

ค่าตัว เป็นเรื่องในชีวิตประจำวันของผู้แสดงเองที่ถูกนำมาเล่นตลกด้วย เป็นการระบายความคับข้องใจที่ผู้แสดงถูกเก็บกดเอาไว้อีกทางหนึ่ง คณะเสียงอีสานใช้มุขเรื่องค่าตัวมาแสดงกันมากในการแสดงแทบทุกชุด (ตั้งแต่ชุด 1-5) ส่วนคณะเพชรพิณทองกล่าวถึงเรื่องค่าตัวในการแสดงชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่งเพียงชุดเดียว

ในที่นี้ ชาวอีสานซึ่งออกเสียง อัว เป็น โอ นั้น จึงออกเสียงคำว่า “ค่าตัว” ในภาษาไทยกลาง เป็น “ค่าโต” ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

1. นกน้อย : เอ๋า กะงึดว่าปอยฝ้ายเฮ็ดอีหยังกะเฮ็ดคือเหมิดว่านี่แหม
ปอยฝ้าย : อื้อ ตั้งแต่ข้อยคือปานนี้ ค่าโตกะบ่ขึ้นให้ดอก

2. นกน้อย : เป็นฮ้ายเป็นขาดพี่น้องเอ๊ย มื้อใด๋เถียงขึ้นแต่ค่าโต
ปอยฝ้าย : เป็นฮ้ายเป็นขาดพี่น้องเอ๊ย ตั้งแต่เถียงปานนี้กะบ่ขึ้นให้
นกน้อย : สิตั้งใจเล่นเบ๊าะฝ้าย สิตั้งใจเล่นเบ๊าะ
ปอยฝ้าย : สิตั้งใจขึ้นเบ๊าะ สิตั้งใจขึ้นเบ๊าะ

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นผลของการไม่ขึ้นค่าตัว กล่าวคือ ลูกน้อง (ปอยฝ้าย) ก็จะเถียงหัวหน้า (นกน้อย) ให้ขึ้นค่าตัวให้ โดยยกเหตุผลว่าตนเองแสดงได้ดี แต่หัวหน้ากลับไม่ยอมขึ้นค่าตัวให้ ในขณะที่ฝ่ายหัวหน้าก็บ่นกับผู้ชมว่า ลูกน้องเถียงจะขอขึ้นแต่ค่าตัว ทั้งที่ ๆ ตนต้องการให้ลูกน้องตั้งใจแสดงไปเสียก่อน ไม่ใช่มัวแต่มาเถียงขอขึ้นค่าตัวเพียงอย่างเดียว

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ปอยฝ้ายพูดเล่นว่าไม่ต้องการค่าตัวเพราะได้เงินจากผู้ชมด้านหน้าเวทีเยอะแล้ว

นกน้อย : ป๊าดทิโท่ บ่ทันได้เปิดคอนเสิร์ต ได้เงินเอ้าได้เงินเอาว่านี่แหม
ชาลี : เห็นได้แบงค์ร้อยพุ้นแมะ
ปอยฝ้าย : โอ๊ย บ่ต้องการดอกค่าโต เอาแต่หน้าเวทีกะเหลียกินแล้ว

Copyright by Mahidol University

ยงค์ : ซุมอยู่ทางในเอากระสอบมาให้แนะ
ชาลี : เอามาหยัง
ยงค์ : ท่า (รอ) ใส่เงิน
ปอยฝ้าย : ฮะ ๆ
นกน้อย : มั่นใจแม่นเบ๊าะอั่นเว้าว้องหั่น (เมื่อตะกี้)
ปอยฝ้าย : แม่นหยัง
นกน้อย : บ่เอาค่าโต
ปอยฝ้าย : เอ๋า เว้าเล่น เว้าเล่นกะฮู้จักแนะแมะล่ะ
ยงค์ : เอาแต่ควมเว้าอั่นนี้ล่ะมาข่มขู่กัน แนวนี้ล่ะแนวกูบ่อยากตาบอด กูอยากมืนตา

ตัวอย่างนี้ แสดงให้เห็นถึงการประชดประชันของผู้แสดงว่าได้เงินค่าตัวน้อย ในขณะที่เงินที่ได้จากผู้ชมด้านหน้าเวทีกลับได้มากกว่าค่าตัว ผู้แสดงจึงตั้งใจจะแสดงด้านหน้าเวทีให้ผู้ชมชื่นชอบ เพื่อจะได้มอบเงินให้กับตน การที่ผู้แสดงได้เงินจากผู้ชมมากกว่าค่าตัว ผู้แสดงจึงพูดประชดหัวหน้าวงว่า ตนจะไม่ขอรับเงินค่าตัว เพราะได้เงินจากหน้าเวทีมากมายแล้ว แต่พอหัวหน้าวงถามย้ำ ผู้แสดงกลับกล่าวว่าพูดเล่น สะท้อนให้เห็นนิสัยด้านหนึ่งของคน ที่ชอบพูดจาประชดประชันผู้อื่น พอผู้อื่นเอาจริงขึ้นมา ก็รู้สึกกลัวคำพูดของตัวเอง

ยงค์ชวนให้ปอยฝ้ายเลิกแสดงเพราะเท่าที่แสดงอยู่นี้ก็นับว่าคุ้มค่าตัวแล้ว

ยงค์ : ผู้เล่นมันใกล้สิตายแล้ว ผู้เฮ็ดไปทั่วทีบทั่วแดน เซา ๆ เถาะฝ้ายเฮาป๊ะ
ปอยฝ้าย : แม่น เซาโลด
ชาลี : เอ้า เดี๋ยว ๆ ๆ
ยงค์ : เล่นสั่นี้มันกะคุ้มค่าโตแล้วล่ะ
ชาลี : เอ๋า จั่งได่จั่งเว้าเรื่องค่าโตเดียวนี่
ยงค์ : เอ๋า กะเว้าเรื่องค่าโตนั่นแล้ว มันล้าพอแฮงแล้วเว่ย ข้อยเฮ็ดตาบอดนี่กะให้ข้อยเฮ็ดไปทั่วทีบทั่วแดน
ชาลี : พี่น้องเพิ่นกำลังม่วน เล่นอีกจักหน่อยก่อนพี่
ยงค์ : เอาล่ะ เอาล่ะ มันโดนแล้ว มันกุ้ม (คุ้ม) แล้ว มันสมแล้วล่ะ
ชาลี : ค่าโตหลายปานใด๋เดียวนี่

Copyright by Mahidol University

ยงค์ : ฮ่วย เท่าใด๋กะฮู้จักตั๋ว ร้อยห้าสิบท่อนตั๋ว
ชาลี : โอ๊ย หาเว้าหลาย
ยงค์ : หาเว้าหยัง เว้าอยู่นี่แล้ว
ชาลี : ร้อยห้าสิบหยัง ผมคือได้สามร้อยเดียวนี่
ยงค์ : แม่นหั่นแล้วสู กูเฮ็ดสิตาย กูกะบ่ได้ นี่แล้ว เพิ่นว่ากินเงินควยดังแม่นขอ
นกน้อย : เอ๋า เว้าไป เว้าไป
ยงค์ : มันกะแม่นอีหลีนั่นแล้วเนาะ
นกน้อย : อั่นนี่หน้าเวทีเด๊ะนี่ พ่อใหญ่ยงค์ เจ้าเว้าอีหยังเจ้ากะไว้หน้าไว้ตาข้อยแนะ
ยงค์ : จั่งซั้นแล้ว ขั่นหน้าเวทีบ่เอามาให้กูเลยบ่ได้ (ก้มลงไปรับเงินจากผู้ชม) อ๊ย
ปอยฝ้าย : จับมือแนะ ขั่นบ่ได้หน้าเวทีกะบ่ได้อีหลีนั่นแหละ
ชาลี : เอาล่ะพี่ ไป ๆ เล่นซะก่อน อย่า
ยงค์ : บ่ หนี พอแล้ว เซาแล้ว
ชาลี : ฮอดยามได้ เพิ่นสิได้ดอก เพิ่นสิขึ้นให้ดอก
นกน้อย : เซาจั่งได๋ พี่น้องหัวแตกโคก ๆ อยู่นี่ มาเล่นต่อซะก่อน มาเล่นต่อ
ยงค์ : บ่ ๆ ๆ เล่นต่อข้อยกะถือตอดตายซ่อนตั๋ว
ชาลี : มาเล่นตลกนี่ล่ะ
ยงค์ : สำนี้มันกะสมแล้ว สมค่าโตข้อยแล้ว เจ้าจ้างข้อยเท่าใด๋คืนนึง คืนนึงร้อยห้าสิบ เล่นจนว่าเหี่ยไหลไคลย้อย
นกน้อย : โอ๊ย ผู้ใด๋กะได้สำกันนั่นล่ะ พ่อใหญ่ยงค์ เจ้าอย่าโพดหลายเถาะ (อย่าทำเกินไปมากนักเลย)
ยงค์ : เซาเว้า เขาบักแพร บักไหมว่าซั้น นอนกรนสูด ๆ อยู่ได้คืนละ คืนละเท่าใด๋เจ้าฮู้จักบ่ คืนละเจ็ดร้อยแปดร้อย คืนละพันเขากะได้ให้เขา
นกน้อย : เอ๋า เขากะเป็นพระเอก
ยงค์ : ฮ่วย ซุมนี้กะตลกตั๋ว

จากตัวอย่าง วิเคราะห์ได้ว่า ผู้แสดงตลกอาจจะได้ค่าตัวน้อยกว่านักร้อง

Copyright by Mahidol University

ยอดนิยมอย่างลูกแพร-ไหมไทย แม้ว่าค่าตัวของตลกกับนักร้องจะอยู่ในอัตราเดียวกัน คือ 500-2,000 บาท แต่จะได้มากน้อยนั้นก็ขึ้นอยู่กับความสามารถ และความนิยมของผู้ชมที่มีต่อผู้แสดงแต่ละคน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

จี้นเอาผ้าห่มมาคลุมไหล่แหลมเพื่อที่จะทำการแสดงพรายดำต่อ แต่ปอยฝ้ายกลับบอกว่าเป็นการตัดผม นกน้อยจึงต่อว่าจี้น

แหลม : บักปอบนี่กะจักว่าเอามาใส่จั่งได๋ดอก มันแฮ่งคือ ตัดผม เขากะว่าตัดผมหั่นแล้ว

จี้น : ได้ยินเขาว่ากะเลยล่วงใส่คอโลดแล้ว

แหลม : ปกหัวปกเกล้าแนะแมะล่ำ

ปอยฝ้าย : เฮ็ดดี ๆ แนะ

นกน้อย : เฮ็ดให้มันคือแหน่ หากินง่ายหลาย บัดนั่นอยากได้ค่าโตขึ้น วู้ย

ตัวอย่างนี้ สะท้อนให้เห็นถึงเกณฑ์อย่างหนึ่งในการขึ้นค่าตัวให้กับสมาชิกในวง กล่าวคือ หากสมาชิกแสดงความสามารถของตนได้เป็นอย่างดี หัวหน้าวงก็ย่อมจะขึ้นค่าตัวให้ดังเช่นที่นกน้อยบอกให้จี้นแสดงให้ดี ให้เหมือนกับมาแสดงพรายดำจริง ๆ ไม่ใช่สักแต่ว่าทำสิ่งง่าย ๆ ทั้ง ๆ ที่อยากได้เงินค่าตัวเพิ่มขึ้น

แหลมซึ่งเล่นเป็นพระเอกในเรื่องก่องข้าวน้อยฆ่าแม่ กล่าวว่าจะเอาปืนไปด้วยอาจจะยิงนกน้อยโทษฐานที่ไม่ขึ้นค่าตัวให้ลูกน้อง

แหลม : เอ้อ ต้องเอาปืนไปยิงนกนำ

ปอยฝ้าย : ไปยิงนกจิบ

แหลม : แม่นแล้ว

ปอยฝ้าย : โอ๊

แหลม : ยิงนกน้อย อุไรพรหมู่นั่นล่ะ

ปอยฝ้าย : ในฐานะหยัง ในฐานหยัง

แหลม : หา

ปอยฝ้าย : ยิงฐานะหยัง

แหลม : ในฐานะบ่ขึ้นค่าโตให้ลูกน้อง

ปอยฝ้าย : ให้ข้อยยิงนำแนะ

Copyright by Mahidol University

จากตัวอย่าง ชี้ให้เห็นถึงผลของการที่นกน้อยไม่ขึ้นค่าตัวให้กับลูกน้อง ทำให้ลูกน้องเกิดความคับแค้นใจจนอยากจะเอาปืนมายิง เพื่อระบายความคับข้องใจของตน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

จี้นเต้นประกอบเพลงที่ตัวเองร้อง ออกลีลารุนแรงจนล้มลงกับพื้น แต่ก็ลุกขึ้นมาร้องเพลงและเต้นต่อ ชาลีบอกให้พอ แต่นกน้อยกลับต่อว่าชาลี และยังบอกว่าจะขึ้นค่าตัวให้ หากทีมงานทุ่มเทให้กับการแสดงเช่นนี้

นกน้อย : อ้าว ๆ ๆ เรื่องอีหยังเจ้าจั่งไปฮ้าย (ดุ) ลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา)
ชาลี : เกินไปเว่ย
นกน้อย : โอ๊ย ขั่นทีมงานเสียงอีสานถอดวิญญาณแสดงจั่งสี้ แม่ใหญ่นกน้อยสิขึ้นค่าโตให้เหมิดปี บ่ต้องเถียงเอา
จี้น : อีหลีเนี่ย
นกน้อย : อีหลี แม่ใหญ่จี้น
จี้น : (ร้องเพลงต่อและลงไปเต้นเกลือกกลิ้งกับพื้นเวที) ยศแค่จ่าวาสนาบ่ได้ติดดาว แง่งเก่า ๆ รองเท้าบ่ได้ขัดมัน
ชาลี : ยาย ๆ
จี้น : จ๋า
ชาลี : เจ้าฮู้จักแล้วเบาะ เพิ่นสิขึ้นให้หลายปานใด๋เดียวนี่
จี้น : ขึ้นให้เท่าใด๋
ชาลี : เขาสิขึ้นให้สิบบาท
จี้น : โอ๋ย บ่ได้ฮอดค่าสบู่
นกน้อย : พ่อใหญ่ซาลีกะเว้าไป
ชาลี : เป็นหยัง
นกน้อย : ขึ้นให้หลายกว่านั้นอีก มาขึ้นให้สิบบาทจั่งได๋ ผู้เฮ็ดงานสิเป็นสิตายสิมีกำลังใจเฮ็ดงานส่ำเบาะ

จากตัวอย่าง จะเห็นถึงการขึ้นค่าตัวของวงเสียงอีสานให้กับสมาชิก คือ หัวหน้าวงย่อมขึ้นค่าตัวให้มากกว่าที่ชาลีกล่าว (10 บาท) ดังเช่นที่นกน้อยกล่าวไว้ว่า “ขึ้นให้หลายกว่านั้นอีก มาขึ้นให้สิบบาทจั่งได๋ ผู้เฮ็ดงานสิเป็นสิตายสิมีกำลังใจเฮ็ดงานส่ำเบาะ” ซึ่งหากนกน้อย

Copyright by Mahidol University

ขึ้นค่าตัวให้สมาชิกน้อย สมาชิกที่อุตส่าห์ทำงานอย่างหนัก ก็คงจะไม่มีกำลังใจที่จะทำงานต่อไป นอกจากนี้ เงินที่ขึ้นเพียงน้อยนิด อาจทำให้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของสมาชิกอีกด้วย

จื้นใส่วิกผมสั้นออกมาแสดงอีก หลังจากที่เพิ่งแสดงจบไป

ชาลี : ป๊าด นักเรียนแหม เฮ้ย กูคือเคยเห็นหน้าอีนี่

จื้น : ข้อยได้ยินว่าผู้ใด๋ออกดู๋ ผู้นั้นได้ค่าโตหลาย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

นกน้อย : โอ๊ย เอาจั่งสี้ เอาจั่งสี้

จื้น : อีหยัง แม่นก

นกน้อย : แม่สิให้ความเป็นธรรมถามข้อสุดท้ายบาดนี่

จื้น : เอ๋า ถามเบิ่ง

นกน้อย : ขั่นผู้ใด๋ชนะ ตอบถึก ขึ้นค่าโตให้พร้อมลับเฉพาะคนสู้ใจเด๊อนี่เด๊อ

การจ่ายค่าตัวสมาชิก เป็นค่าใช้จ่ายหลักของวงเสียงอีสาน โดยการจ่ายค่าตัวนั้นจะขึ้นอยู่กับความนิยมและตำแหน่งหน้าที่ กล่าวคือ หางเครื่องได้ต่ำสุด 200 บาท ต่อ 1 คืน นักดนตรีได้ 500-800 บาท ส่วนหมอลำและตลกได้ 500-2,000 บาท (ธนูทอง, 2545: 8) นอกจากนี้ยังคิดจากอายุงาน และมีระบบการปรับเงินเดือนให้ด้วย ใครอยู่นานก็จะได้เงินเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (สุมาลี โพธิ์พยัคฆ์, 2545: 8) ผู้จ่ายค่าตัวให้สมาชิกในวง คือ มัยกิจ ฉิมหลวง ผู้จัดการวง

อย่างไรก็ตาม จะไม่มีการจ่ายค่าตัวเป็นรายวัน แต่จะจ่ายตอนปิดวงเลยครั้งเดียว เพื่อที่สมาชิกจะได้มีเงินเก็บเป็นก้อน แต่ถ้าหากใครมีความจำเป็นจริง ๆ ก็สามารถเบิกล่วงหน้าได้ เช่น ไปหาหมอ พ่อแม่ป่วย เป็นต้น (ดงรัก พนมรุ้ง, 2544: 72) ค่าตัวส่วนใหญ่แต่ละงานไม่ต่ำกว่า 1.5 แสนบาท บางครั้งก็ได้มากถึง 3.5 แสนบาทเลยทีเดียว

จากข้อมูลข้างต้น และเมื่อวิเคราะห์ประกอบจากตัวอย่างแล้ว ชี้ให้เห็นว่ากว่าที่ผู้แสดงจะได้ค่าตัวขึ้นนั้น ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถ และอายุงานของตนเอง หากมีความสามารถและอายุงานมาก ก็จะได้ค่าตัวเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ดังเช่นที่นกน้อยกล่าวว่า “ขั่นทีมงานเสียงอีสานถอดวิญญาณแสดงจั่งสี้ แม่ใหญ่นกน้อยสิขึ้นค่าโตให้เหมิดปี บ่ต้องเถียงเอา” ย่อมแสดงให้เห็นว่า ถ้าผู้แสดง แสดงออกถึงความสามารถของตนมาก ค่าตัวก็ย่อมจะขึ้นอยู่แล้ว ฉะนั้น จึงขึ้นอยู่กับความพยายามพัฒนาฝีมือการแสดงของผู้แสดงแต่ละคน ว่าจะทำได้มากน้อยเพียงใด

Copyright by Mahidol University

ดังนั้น การที่ผู้แสดงนำมุขเรื่องค่าตัวมาเล่น โดยกล่าวตำหนิหัวหน้าวงที่ไม่ขึ้นค่าตัวให้ และที่ตนได้ค่าตัวน้อย เพียงวันละ 150 บาททั้ง ๆ ที่ความจริงแล้ว ค่าตัวของผู้แสดงได้มากกว่านั้น และจะมีการขึ้นค่าตัวให้หากความสามารถและอายุงานมีมาก จึงเป็นเพียงมุขตลกหนึ่งที่ยกเอาเรื่องใกล้ตัว และคนใกล้ตัวซึ่งเป็นหัวหน้าวงที่ผู้ชมรู้จักกันดีมาเล่นเพื่อสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้ชมได้ง่ายเท่านั้น

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

นพดล : เอ๋า ผัวกะมานำซั้นเบาะมื้อนี่

ทองใส : มานำตั้ว

นพดล : มามันกะสิเป็นหยัง แฮ่งข้อยกะได้ค่าโต เจ้ากะได้ค่าโต แฮ่งบวกกัน แฮ่งสิแล้วไวตั้ว

ทองใส : บวกกันอยู่ มันบ่ได้ยิ้มใส่ผู้บ่าว

เรื่องค่าตัวของนักแสดงคณะเพชรพิณทองนั้น วิเคราะห์ได้ว่า ผู้แสดงทุกคนต่างได้รับเงินค่าตัวกันถ้วนหน้าและคุ้มค่ากับการแสดงในแต่ละครั้ง จากบทสัมภาษณ์ของนพดล ดวงพร ในหนังสือพิมพ์คมชัดลึก ฉบับวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2545 นพดลก็กล่าวเอาไว้ว่า “ตอนนี้ผมมีลูกวงทั้งหมดประมาณ 100 คน ผมตั้งไว้ไม่ให้เกินนี้ หากจำเป็นต้องเกินจากนี้จะให้เกินได้ประมาณ 20 คน สาเหตุที่ต้องจำกัดจำนวนคนเพราะว่าเราได้คำนวณว่าต้องเสียค่าใช้จ่ายเท่าไหร่และต้องใช้คนเท่าไหร่ ซึ่งหากเกินกว่านี้จะไม่คุ้ม” คำกล่าวของนพดลจึงทำให้รับประกันได้ว่าผู้แสดงจะได้รับค่าตัวอย่างแน่นอน

จากตัวอย่างเรื่องค่าตัวทั้งหมดนั้น จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงของคณะเสียงอีสานมักใช้มุขการบ่นเรื่องค่าตัวที่ตนได้รับ และกล่าวถึงเรื่องการขึ้นค่าตัวด้วย สังเกตได้ว่า ผู้แสดงสามารถตำหนิเรื่องค่าตัวได้อย่างเต็มที่เพราะถือว่าเป็นการแสดงด้านหน้าเวที ลักษณะเช่นนี้จึงเป็นการระบายความคับข้องใจของผู้แสดงที่ปกติอาจถูกเก็บกดเอาไว้ เป็นการเล่นตลกกับเรื่องราวในชีวิตประจำวันของตัวผู้แสดงเอง ส่วนคณะเพชรพิณทองนั้น กล่าวถึงเรื่องค่าตัวไม่มากนัก

4.2.15 อาชีพ

ผู้แสดงของคณะเสียงอีสานเล่นตลกเกี่ยวกับอาชีพรับราชการตำรวจ ในการแสดงชุด 3 โดยการกลับบทบาทระหว่างตำรวจกับผู้ต้องหา ให้ผู้ต้องหาใส่กุญแจมือตำรวจ แล้วพาตำรวจไปโรงพัก (สถานีตำรวจ) เป็นการเล่นตลกกับกลไกของชีวิต ที่แบบแผนเดิมนั้น

Copyright by Mahidol University

ตำรวจต้องเป็นฝ่ายจับผู้ต้องหา แต่ผู้แสดงกลับทำให้เรื่องราวหันเหไปจากทิศทางที่คาดเอาไว้ อารมณ์ขันจึงทำให้ระบบที่เป็นอยู่รวนไปชั่วขณะหนึ่ง (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536: 43)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

การแสดงชุดนี้กล่าวถึงอาชีพตำรวจ ใน 2 สถานการณ์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในสถานการณ์แรกนั้น แหลมอยากได้เงินจากการแสดงเป็นพรายดำ จึ้นจึงจะเอามีดมาปาดคอแหลม โปกซึ่งเล่นเป็นตำรวจจึงออกมาจับจึ้น ส่วนสถานการณ์ที่ 2 คือ จึ้นเอาไม้มาตีแหลมเพราะแค้นที่แหลมทำตนเจ็บตัว โปก (แสดงเป็นตำรวจ) จึงจับจึ้น จากนั้นมุขที่ใช้ในการแสดงของทั้งสองสถานการณ์จะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ในสถานการณ์แรกจึ้นไม่เคยถูกใส่กุญแจมือมาก่อน โปกจึงสาธิตวิธีใส่ให้จึ้นดูโดยใส่กับข้อมือตนเอง จากนั้นจึ้นก็ใส่ให้โปกดูโดยใส่กับข้อมือของโปก แล้วพาโปกไปสถานีตำรวจ ขณะที่สถานการณ์ที่สองนั้น เมื่อโปกสาธิตเสร็จ จึ้นก็พาโปกไปสถานีตำรวจเลย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 1

จึ้น : พรายดำเอ๋ย พ่อจะเอาเที่ยละหมื่น
แหลม : กูบ่เอา กูบ่เอา ท่อใด๋กะบ่เอา
จึ้น : สิได้เงินบ่เอาตี้
พ่อใหญ่โปกใส่ชุดสีกากีคล้ายเครื่องแบบตำรวจ เดินออกมา
ชาลี : เดี๋ยว ๆ ๆ ๆ ตำรวจมา ตำรวจ ตำรวจ
โปกเข้าไปจับจึ้นไว้
โปก : หยุด ๆ ๆ
ชาลี : แม่นบ่วะตำรวจ ตำรวจใส่หมวกกันน็อก
จึ้น : อุ้ย กะอย่าเหยียบตีนตี๋ล่ะครับ
โปก : เฮ็ดเกินขอบเขตนั่น
จึ้น : บ่ได้ขอบเขตล่ะครับ ผมสิปาดคอสิเอาเงิน
โปก : ปาดคอ เขาบ่ยอมเล่นนำเจ้า เจ้ายังสิปาดคอเขาอีหลีติ
จึ้น : ปาดแล้วครับ ผมสิเอาเงินหมื่นแหม โอ๊ย ตาย ๆ
ชาลี : เดี๋ยว ฮือ ๆ ๆ (ยกลังวิ่งหนีไปหลังเวที)
จึ้น : แม่นหยังนี่
โปก : กุญแจมือ
จึ้น : เอามาหยัง

Copyright by Mahidol University

โปก : ใส่มือ
จื้น : ใส่จั่งได๋ ผมบ่เคยใส่
โปก : ไปโรงพัก คุยกันอยู่โรงพัก
จื้น : บ่ ผมบ่เคยใส่ ผมเคยใส่แต่นาฬิกา
โปก : มันใส่บ่ยากดอก
จื้น : ใส่จั่งได๋เดียวนี่
โปก : กะใส่ ๆ แขนนั่นน่ะ เดี๋ยวสิใส่ให้เบิ่ง
จื้น : เอ๋า ใส่เบิ่งดู๊ (โปกเอากุญแจมือคล้องใส่ข้อมือตัวเอง) โอ๋ เขาใส่แขน โอ๋ แนวใส่แขนเบาะเนี่ย โอ ข้างนึงเด๋ะนี่
โปก : กะใส่ข้างนี้
จื้น : มันมีสองข้าง ใส่สองข้าง
โปก : ใส่สองข้าง
จื้น : เอ๋า ถือไว้ สิใส่ให้ (ยื่นไมค์ให้โปกถือไว้)
โปก : เอ้า
จื้น : จับเอา (เอากุญแจมือใส่ข้อมือโปก)
โปก : เอ้า นี่ล่ะ บ่ยากจักเม็ด
จื้น : โอ๊ มันล่ะพอดีอีหลีเนาะ
โปก : พอดี
จื้น : บาดนี่เขาพากันไปไส
โปก : ไปโรงพัก
จื้น : ป๊ะ สิพาไป
โปก : เอ้า (จื้นจูงมือโปกเข้าไปด้านข้างเวที)

สถานการณ์ที่ 2

จื้น : มันเจ็บมึงฮู้จักบ่ มันเจ็บ มันเจ็บ เฮ็ดแฮงแท้ กูสูน (โกรธ) แต่โดนแล้ว
โปก : หยุดก่อน นี่เจ้าหน้าที่ตำรวจ
ชาลี : ตำรวจ ตำรวจ
โปกเข้ามาจับจื้น

Copyright by Mahidol University

จื้น : เอ๋า อั่นใด๋ครับ
แหลม : ตำรวจมา
โปก : หยุด วางไม้
จื้น : อย่าเหยียบตีนตี๊ครับ
ชาลี : ตำรวจใส่หมวกกันน็อค
โปก : กูย้านมึงแล่นหนี
จื้น : เจ็บตีนครับ อย่าเหยียบ
โปก : กูย้านมึงแล่นหนี
จื้น : แม่นหยังฮะนี่
โปก : กุญแจมือ
จื้น : เอามาหยัง
โปก : เอาใส่มึง
จื้น : หวาย ผมบ่เคยใส่เด๊อ ผมเคยใส่แต่นาฬิกาเด๊อ
โปก : มันใส่บ่ยากดอก
จื้น : ว้าย บ่เคยใส่
โปก : มันใส่บ่ยาก
จื้น : เขาใส่จั่งได๋
โปก : เอ๋า ถือไว้ (ส่งไมค์ให้จื้นถือไว้)
จื้น : ต้องสาธิต
โปก : สิใส่ให้เบิ่ง (เอากุญแจมือใส่ข้อมือตัวเอง)
จื้น : เอ๋า โอ๋ แนวใส่แขนจั่งเสี้ย โอ ใส่คือนาฬิกาอยู่ตั๊วะล่ะเนาะ นี่เบาะ คะเจ้าว่าโรเล็กซ์ว่าซั้น อือ ไสล่ะมันคือบ่เข้า โอ๋ เข้าแล้ว แน่ ข้างนี้เด๋ฮะนี่
โปก : ข้างนี้เอามาใส่ทางนี้
จื้น : โอ๋ ต้องใส่สองอัน
โปก : เอ้อ เข้าใจยากหลายมึงน่ะ
จื้น : ใส่จั่งเสี้ย บอกผมแนะ ผมบ่เคยถึกจับ
โปก : ใส่แล้วกะพาไปโรงพัก ฮู้จักเบาะ
จื้น : ไปโรงพัก
โปก : ไปโรงพัก

Copyright by Mahidol University

จื้น : ป๊ะ สิพาไปเร็ว

ตัวอย่างในทั้งสองสถานการณ์ สะท้อนให้เห็นว่า หากผู้ใดทำผิดหรือก่อความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น ผลสุดท้ายก็ย่อมหนีความผิดไปไม่พ้น ต้องถูกตำรวจจับไปดำเนินคดีตามกฎหมาย สอดคล้องกับภาษิตไทยที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” การแสดงดังกล่าวจึงให้ข้อคิดเตือนใจแก่ผู้ชมได้เป็นอย่างดี

จากตัวอย่าง เห็นได้ว่า จื้นกับโปกสลับบทบาทกัน โดยจื้นซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาเป็นผู้ใส่กุญแจมือให้กับโปกที่เล่นเป็นตำรวจ ความหมายเดิมที่เราเคยเข้าใจจึงถูกนำมาทำให้เปลี่ยนแปลงไป ดังที่อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2536: 28) กล่าวไว้ว่า “ในเรื่องตลก ความหมายที่เราเคยเข้าใจจะถูกนำมาล้อเลียนโดยการกลับหัวกลับหาง กลับข้างในออกข้างนอก กลับซ้ายเป็นขวา เพื่อให้ความหมายผิดไปจากเดิม”

4.2.16 การบวช/พระสงฆ์/วัดวาอาราม

การบวชสำหรับชาวอีสานนั้น ถือว่าเป็นการได้ตอบแทนคุณของพ่อแม่ที่คุ้มยิ่งกว่าการทำบุญทุกอย่าง คงจะเป็นเพราะว่าในสมัยก่อนนั้นไม่มีโรงเรียนสอน แต่คนที่บวชทุกคนจะอ่านหนังสือได้ มีความรู้ทุกอย่างค่อนข้างสมบูรณ์ (สวิง บุญเจิม, ม.ป.ป.: 485) นอกจากนี้ คนอีสานโบราณมีความเชื่ออยู่ว่า ผู้ที่เป็นผู้ชายหากไม่ได้บวชถือว่าเป็นคนดิบ ไม่มีความรู้ความสามารถ ไม่มีใจพากเพียรในการหาเลี้ยงชีพ เพราะฉะนั้น คนที่ไม่เคยบวชจึงไม่มีใครอยากได้เป็นลูกเขย (สวิง บุญเจิม, ม.ป.ป.: 485-493) จึงเป็นประเพณีที่ว่า ผู้ชายทุกคนต้องบวชก่อนที่จะแต่งงาน ดังสำนวนไทยที่ว่า “บวชก่อนเบียด” นั่นเอง

การนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการบวช พระสงฆ์ และวัดวาอารามนี้ พบในการแสดงของคณะเพชรพิณทองเท่านั้น โดยปรากฏในชุดสตริงบ้านนอก ฮาสนั่นเพลงสนุก ฮาสำหมะปี๋ หนิงหน่องฝรั่งดอง และลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : อั่น เจ้าบวชแล้วยังนี่

เอก : ยังอยู่ครับ

นพดล : น่าน ข้อยกะบ่ต้องถามต่อไปเลยว่าเจ้ามีเมียแล้วยัง

จ่อย : น่านตี๊ล่ะ เจ้ามาสิฮู้ว่าเขามีบ่มีบาดนี่

นพดล : เอ๊า คนไทยเขาต้องบวชซะก่อนจั่งเอาเมีย

จ่อย : เอ๋า มันคือเป็นจั่งซั้นลุงหนวด

นพดล : เอ๋า การบวชนี่กะบวชทดแทนค่าน้ำนมบิดรมารดา

Copyright by Mahidol University

จ่อย : ตี้
นพดล : แม่อุ้มท้องมาตั้งเก้าเดือน ทรมานอยู่หั่น
จ่อย : ตี้
นพดล : สิกินเผ็ดกะย้านแต่ลูกแสบ
จ่อย : เบาะ
นพดล : ต้องบวชทดแทนค่าน้ำนม บวชเป็นเณรได้บุญแปดกัปป์ บวชเป็นพระได้บุญสิบหกกัปป์
จ่อย : เอ๋า
นพดล : ถ้ามีเมียแล้วจั่งไปบวชได้เคิ่งเดียว (ครึ่งเดียว)
จ่อย : เคิ่งนึงไปไสฮะนี่
นพดล : เคิ่งนึงเมียรับไป
จ่อย : ฮึ คือเอาไป
นพดล : เอ๋า ผู้สิต้องร่วมหอลงโรงสร้างลูกสร้างเต้าสืบหน่อแทนแนวฮ่วม (ร่วม) กัน
จ่อย : โอ๋ ฮู้แล้ว คู่ทุกข์คู่ยาก
นพดล : เอ้อ ต้องรับไปเคิ่งนึง คนละเคิ่งกับแม่
จ่อย : เอ้อ
นพดล : แต่ว่าเมียผู้ที่สองนี่ในคัมภีร์บ่ทันบอกเด๊ะว่าสิได้บุญฮึบ่
จ่อย : มัน ๆ กะแล้วแต่ผู้มาอยู่ใหม่นั่นหนา ขั่นมันดีมันกะค่อยได้บุญไป ขั่นบ่ดีกะโอเค บ่ได้
นพดล : อีหลีเด๊ะล่ะ บ่แม่นผมเว้าแล่นเด๊ะครับ เอ้อ จั่งว่าเขานิยมบวชซะเกิ่นจั่งเอาเมีย เพื่อให้แม่ได้บุญสิบหกกัปป์เต็ม
จ่อย : โอ๋ มันกัปป์ใหญ่ปานใด๋ลุงหนวด กัปป์สั่ำติบนวดบ่
นพดล : โอ๊ยเนาะ สงสัยมาเอาบักนี้หนีแนะ มาถามดู๋แถะ
จ่อย : เอาหนีจั่งได๋ ที่สอบปั๊บ ๆ นี่ ก่อสิอยากฮู้ บ่ทันได้บวชเด๊ะเดียวนี่ ว่าสิได้บุญจั่งได๋ บ่ทันได้บวช
นพดล : โอ๋ย บ่ทันได้บวชซั้นเบาะ
จ่อย : บ่เหลว คาแต่ไปเล่นดนตรี บ่มีเวลาบวช
นพดล : โอ๋ คะซั้นกะแสดงว่าบ่ทันมีเมีย

Copyright by Mahidol University

จ่อย : เมียนี่กะมีแหน่อยู่ บ่กล้าตั๋วดอก

นพดล : (ลำ) อั่นว่าบุญ ๆ นี้ บ่มีไผปั้นแจก บ่แม่นแยกออกได้ล่ะคือไม้ผ่ากลาง ไผทำไผได้ กุศลน้อยู้ส่ง ยู้ส่งจั่งย้งย้งขึ้นฟ้า เมื่อหน้าสุขสวรรค์ เว้าท่อนั่นสาก่อนนอนาย บายของเขาอ่อนปานดังม้า จะตามเรื่องเดินกลอนไปใหม่มาลัยยะดอกไม้สิเดินหน้าต่อไป (บุญกุศลไม่มีใครแจกจ่ายให้ ใครทำคนนั้นก็ได้ไป แล้วบุญกุศลจะส่งให้คนที่ทำสูงส่งขึ้นและได้ขึ้นสวรรค์)

จ่อย : (ลำ) เอ๋าล่ะว่าจั่งได๋เกาะ หมอลำฝ่ายซาย พี่มาถาม (หัวเราะ) ลุงหนวด บ่แม่นข้อยสิเป็นบ้าติ มันคือเจิดไปหาหมอลำพุ้น

นพดล : กะหมอลำนี่ล่ะเขาแจงอานิสงส์ให้ฟัง

จ่อย : บ้อ

นพดล : บวชเป็นเณรลูกเพิ่นได้บุญเท่าใด๋

จ่อย : อื้อ

นพดล : บวชเป็นพระลูกเพิ่นได้บุญเท่าใด๋

จ่อย : นั่นน่ะ

นพดล : บวชเป็นเณรลูกโตได้บุญเท่าใด๋

จ่อย : อื้อ

นพดล : บวชเป็นพระลูกโตได้บุญเท่าใด๋

จ่อย : โอ๊

นพดล : หมอลำนั่นเขาแจงอานิสงส์ให้ฟัง บุญต้นดอกเผิ่ง (บุญเข้าพรรษา) นี่ได้บุญจักกัปป์จักกัลป์

จ่อย : น่านนะ พี่น้อง

นพดล : กฐินแล่นได้บุญจักกัปป์จักกัลป์

จ่อย : อื้อ

นพดล : กฐินมหากฐินได้บุญจักกัปป์

จ่อย : โอ๊

นพดล : กฐินสามัคคีได้บุญจักกัปป์ ไผได้แหน่ หมอลำนี่ล่ะเขาแจงอานิสงส์ให้ฟัง

Copyright by Mahidol University

จ่อย : แยกแยะออกไปแต่ละอย่าง ๆ ไป
นพดล : เอ้อ แต่บัดหมอลำซุมื้อนี้
จ่อย : แม่นหยังล่ะ
นพดล : เหวย จักอั่นใด๋เป็นอั่นใด๋ มุ่นอุ้ยปุ้ย สู้ตั้งแต่ เด๋อนางเด่อ ติ้ง ๆ เว้าหยาบคาย บ่แจงอานิสงส์ให้ทราบเลย เอ้าเรื่องจริงนี่ หมอลำมันต้องเว้าให้ฟัง เขาเปรียบเทียบอานิสงส์บุญเป็นกัปป์เป็นกัลป์ กัปป์น้อยกัปป์ใหญ่สำได๋ สำติบนวดแม่ใหญ่บ่ว่าติ๊
จ่อย : อื้อ นั่นล่ะ
นพดล : เขาเปรียบในคัมภีร์เพิ่นว่า
จ่อย : เอ้อ
นพดล : ขั่นแม่นเหวกะลึกหนึ่งโยด
จ่อย : ลึกหนึ่งโยด
นพดล : ปากก้วงสี่เหลี่ยมจัตุรัสข้างละหนึ่งโยด หนึ่งปีพระอินทร์สิเลือกเอาวันเพ็ญเดือนสิบสองเอาเม็ดงามาถิ่มลงในเหวหั่นเม็ดนึง
จ่อย : ปีละเม็ดน่ะ
นพดล : ปีละเม็ด
จ่อย : โอ๊ะป๊าด
นพดล : จนกั่วสิถมขึ้นมาเต็มปากเพียงกันพุ้นล่ะ หนึ่งกัปป์
จ่อย : โอ๊
นพดล : ขั่นเปรียบภูเขาสูงกะสูงหนึ่งโยดคือกัน หนึ่งปีพระอินทร์สิเลือกวันเพ็ญเดือนสิบสอง เอาผ้ากำมะหยี่มาเซ็ดเที่อนึง จนกั่วมันสิฮาบลงเป็นหน้ากลองแผ่นดินเดียวกันพุ้นล่ะ นั่นล่ะหนึ่งกัปป์ สิบหกกัปป์สิได้น้อยหลายปานใด๋

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของชาวอีสานในเรื่องการบวชได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ชาวอีสานก่อนแต่งงานมีครอบครัว จะต้องผ่านการบวชเสียก่อน เรียกว่า “บวชก่อนเบียด” ถ้าแต่งงานก่อนบวช หรือ “เบียดก่อนบวช” จะถือว่าเป็น “คนดิบคนดาย” ที่ถูกตำหนิติเตียนจากสังคม ถ้าอายุยังไม่ครบบวชพระก็ให้บวชเป็นเณรไปก่อน

Copyright by Mahidol University

การบวชเป็นการชุบคนดิบให้เป็นคนสุก และเป็นการทดแทนบุญคุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิด ผู้ที่บวชจะได้กุศลผลบุญมาก กล่าวคือ หากบวชก่อนแต่งงาน เป็นเณร มารดาจะได้บุญแปดกัปป์ บวชเป็นพระ มารดาจะได้บุญสิบหกกัปป์เต็ม (หนึ่งกัปป์ เท่ากับ ความยาวสี่เหลี่ยมจัตุรัสข้างละหนึ่งโยด ลึกหนึ่งโยด ซึ่งในหนึ่งปีพระอินทร์จะเลือกเอาวันเพ็ญเดือนสิบสอง แล้วเอาเม็ดงามาทิ้งลงในเหวหนึ่งเม็ด ทิ้งทุกปีจนกว่าจะเต็ม เมื่อเต็มแล้ว พระอินทร์ก็จะเลือกเอาวันเพ็ญเดือนสิบสองอีกเช่นกัน เพื่อเอาผ้ากำมะหยี่มาเช็ด 1 ครั้ง เช็ดไปทุกปีจนกว่าเม็ดงาจะราบเป็นแผ่นดินเดียวกัน) แต่หาก “เบียดก่อนบวช” มารดาจะได้เพียงครึ่งเดียว ส่วนอีกครึ่งหนึ่งจะตกเป็นของภรรยา เพราะถือว่าเป็นคู่ทุกข์คู่ยากที่จะร่วมหอลงโลง มีลูกมีหลานสืบทอดตระกูลต่อไป ดังนั้น การบวชก่อนเบียด จึงถือเป็นจารีตประเพณีอันดีงามของสังคมอีสานที่ชาวอีสานควรประพฤติปฏิบัติตามเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ ตัวอย่างข้างต้นยังสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการแสดงหมอลำของชาวอีสานที่เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต กล่าวคือ ในสมัยก่อนนั้น หมอลำจะแจกแจงอานิสงส์ของการบวช หรือของการทำบุญในโอกาสต่าง ๆ ให้ผู้ชมได้รับฟังไปด้วย แต่ในปัจจุบัน กลับเน้นการเต้นในจังหวะเร้าใจและเน้นความสนุกสนานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชม มากกว่าที่จะแจงอานิสงส์ดังกล่าวให้ผู้ชมได้รับรู้ไปด้วย ทำให้ผู้ชมได้ประโยชน์จากการฟังหมอลำเพียงแค่ความสนุกสนานเพลิดเพลินใจ แต่ไม่ได้แง่คิดและความรู้ดังเช่นในอดีตเลย

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

จ่อย	:	โอ๊ย เฒ่าตาตีบ เฒ่ามาจั่งสี้กะหลงหน้าหลงหลังเจ้า
หนิงหน่อง	:	โอ๊ย เจ้ากะบวชโดนโพดเว่ยล่ะ
แท็กซี่	:	บวชโดนปานใด๋พี่
หนิงหน่อง	:	ยี่สิบพรรษาพุ้น
แท็กซี่	:	โห บวชเป็นจารย์ตั๊วะซั้นน่ะ
หนิงหน่อง	:	เป็นเซียง[1]
แท็กซี่	:	ฮ่วย บ่เป็นพระติเดียวนี่
หนิงหน่อง	:	บ่
แท็กซี่	:	เป็นเณรเฒ่า
หนิงหน่อง	:	อื้อ ศีลพระมันหลายโพดพะนะ เอาศีลเณรนี่ล่ะพะนะ ดื๊อ ดื้อ

Copyright by Mahidol University

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของภาคอีสานที่ผู้ชายต้องบวช และเมื่อบวชแล้วลาสิกขา ผู้อื่นจะเรียกชายผู้นั้นว่า “จารย์” โดยต้องเคยได้รับเถราภิเษกขณะบวช กล่าวคือ ถ้าได้รับเถราภิเษก 1 ครั้งขณะบวช เรียก สมเด็จ หากลาสิกขาแล้วเรียก จารย์ ถ้าได้รับเถราภิเษก 2 ครั้งขณะบวช เรียก อาชญาซา (ราชาคณะ) ลาสิกขาแล้วเรียก จารย์ซา ถ้าได้รับเถราภิเษก 3 ครั้งขณะบวช เรียก อาชญาครู (ราชครู) ลาสิกขาแล้วเรียก จารย์ครู และถ้าได้รับเถราภิเษก 4 ครั้งขณะบวช เรียก อาชญาท่าน เมื่อลาสิกขาแล้วเรียก จารย์ท่าน

ในขณะที่ “เซียง” นั้น เป็นคำนำหน้าชื่อที่ชาวอีสานใช้เรียกผู้ที่ผ่านการบวชเณรแล้ว แต่ยังไม่ได้บวชเป็นพระ ตัวอย่างดังกล่าว สะท้อนถึงนิสัยของคนไทยด้านหนึ่ง ที่รักความสบาย ไม่อยากทำตนให้ลำบากเท่าใดนัก สิ่งใดที่จะทำให้ตนลำบากหรือต้องฝืนตัวเองมากเกินไป คนไทยก็ไม่อยากจะเผชิญ จึงเลือกทำสิ่งที่ตนสามารถปฏิบัติได้โดยไม่ยากนัก

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

1. นพคล : เซา ๆ ๆ อันตราย เว้ากับผู้ใหม่ดีกั๋ว (หางเครื่องสาวประเภทสองก้าวออกมา) อั่น เฮาสิเอาแต่งงาน เอาผัว รึสิเอาเมีย
หางเครื่อง : บ่เอาจักแนวค่ะ
นพคล : เฮ๋า คือว่าจั่งซั้น
หางเครื่อง : สิไปบวชค่ะ
นพคล : จะไปบวช
หางเครื่อง : นี่จั่งเอิ้นว่าตัดสินใจเด็ดขาด มีใจเด็ดเดี่ยว บวชเลย
นพคล : สิบวชเป็นพระรึสิบวชเป็นเณรล่ะ
หางเครื่อง : เป็นแม่ซีค่ะ
นพคล : ว้าย
ลุงแนบ : ฮ่วย มันบ่เด็ดเดี่ยวเด๊อ ขั่นแบบนี่
เสย : โอ๊ย ขั่นผู้นี้ไปบวชเป็นแม่ซี ข้อยสิเปลี่ยนคำถวายทานใหม่แล้ว
นพคล : อั่นเก่ามันเป็นจั่งได๋
เสย : อั่นเก่านี่ สุทินนัง
ทุกคน : สุทินนัง
เสย : วต เมทานัง

Copyright by Mahidol University

ทุกคน : วต เมทานัง
เสย : อาสา วักขยาวหัง
ทุกคน : อาสา วักขยาวหัง
เสย : ทานังโหตุ
ทุกคน : ทานังโหตุ
เสย : สาธุ
ทุกคน : สาธุ
เสย : อนุโมทามิ
ทุกคน : อนุโมทามิ
เสย : เปลี่ยนใหม่เลยลุงหนวด
นพดล : เปลี่ยนเป็นจั่งได๋บาดนี่
เสย : สุดที่สิเป็นตาซัง
ทุกคน : เหวย
เสย : ให้ไปแล้วกะบ่ยัง
นพดล : เอ้อ
เสย : จักว่าเป็นอีหยัง
นพดล : เอ้อ
เสย : คือบ่มีแนวเฮ็ดบุ
นพดล : เอ้อ
เสย : อยู่ในกะคุ
นพดล : เอ้อ
เสย : บักแตงโม
นพดล : เอ้อ
เสย : กับข้าวเจ้ามะลิ
นพดล : น่าน
จ่อย : หนีตายมันแนะ มึงได้ยินบ่ล่ะอีหล้า ขั่นเจ้าไปบวชเป็นแม่ซี มัคทายกเสยลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) สิเปลี่ยนคำถวายทาน
หางเครื่อง : เปลี่ยนกะซ่างค่ะ ว่าแต่ได้อยู่ใกล้เณรน้อย
นพดล : ฮ่วย เณรข้อยมีเวลาพักผ่อนบ่นี่ คันเพิ่นนี้ไปบวช…

Copyright by Mahidol University

ในวัฒนธรรมของชาวพุทธนั้น พุทธศาสนิกชนพึงถวายทานแด่พระสงฆ์ ตัวอย่างเช่น ถวายปัจจัย 4 ดังเช่นจีวร เป็นต้น ตั้งแต่โบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน ก่อนการถวายทานจะมีพิธีการ คือ มีการไหว้พระสมาทานศีล แล้วมัคทายกจะเป็นผู้ว่าคำถวายทานเป็นภาษาบาลี และว่าคำแปล จากนั้นผู้ถวายทานจึงยกของไปประเคนแด่พระสงฆ์ การกระทำเช่นนี้ทำให้ทั้งผู้ให้และผู้รับเกิดความพอใจ สุขใจ นับเป็นอานิสงส์อันยิ่งใหญ่ของพุทธศาสนาเลยทีเดียว

สาวประเภทสองเป็นกลุ่มคนอีกเพศหนึ่งที่มีอยู่มากในสังคมไทยปัจจุบัน สำหรับคนกลุ่มนี้ ชาวอีสานจัดว่าเป็นคนที่น่าเวทนาสงสาร เพราะจะเป็นชายก็ไม่ใช่ หญิงก็ไม่เชิง (อภิศักด์ โสมอินทร์, 2534: 26) แต่ขณะเดียวกัน ก็มีคนบางกลุ่มก็ไม่ชอบสาวประเภทสองเลย ดังเช่นในตัวอย่างที่เสยจะเปลี่ยนคำถวายทาน หากว่าหางเครื่องที่เป็นสาวประเภทสองไปบวชชี สาเหตุที่ไม่ชอบอาจเนื่องมาจากการกระทำที่จะผิดไปจากขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย ที่ว่าผู้ชายจะต้องบวช แต่กรณีนี้ หางเครื่องหัวใจหญิงในร่างชายกลับจะไปบวชชี เพื่อจะได้อยู่ใกล้เณรน้อย การกระทำดังกล่าวจึงขัดต่อประเพณีอันดีงามของคนไทย ทั้งยังสร้างความเดือดร้อนให้เณรน้อยอีกด้วย

2. นพดล : คนอย่างว่าล่ะครับ ต้องกลัวเมียเป็นเรื่องธรรมดา คนไม่เคยบวชเรียนเขียนอ่าน

จ่อย : อื้อ แม่น ๆ ๆ ๆ ๆ

สุนทร : ใครว่า บวชแล้ว

นพดล : อาจารย์บวชแล้วเหรอ

สุนทร : บวชแล้ว

นพดล : ก่อนที่จะมีเมียเนี่ยนะ

สุนทร : ครับ

นพดล : บวชกี่พรรษา

สุนทร : เจ็ดวันษา

ลุงแนบ : อู๊ แสดงว่าบวชหลายปีอยู่

นพดล : เจ็ดพรรษา

สุนทร : เจ็ดวันษา ไม่ฟังให้ดี

นพดล : เจ็ดวันนั่น

สุนทร : เจ็ดวันน่ะ

นพดล : ทำไมถึงบวชน้อยจังล่ะ

Copyright by Mahidol University

สุนทร : ตั้งใจจะบวชสามเดือน
นพดล : เอ้อ
สุนทร : ดั๊นไปมีเรื่องซะก่อน
นพดล : ไปมีเรื่องอะไรล่ะ
สุนทร : เตะมัคทายกตกศาลาวัด
นพดล : แล้วไปเตะเค้าทำไมล่ะ
สุนทร : ดันหาว่าเรากินข้าวเย็น
นพดล : เอ๊ะ แล้วเราได้กินรึเปล่า
สุนทร : กิ๊น
นพดล : กินแล้วจะไปหาว่าเค้าว่าเค้าหาทำไม
สุนทร : โทษผมไม่ได้หรอก
นพดล : โทษที ทำไมกินข้าวเย็นล่ะ
สุนทร : อู๊ย วันนั้นดินฟ้าอากาศครึ้มมองไม่เห็นเดือนเห็นตะวัน บังเอิ๊ญนาฬิกาที่กุฏิก็ดันเสียซะ
นพดล : เอ้อ
สุนทร : ผมนอนหลับกลางวัน เผลอไป ตื่นมาดันไปเห็นนาฬิกาห้าโมงเช้าก็เลยไปตีกลองเพล
นพดล : เอ้อ
สุนทร : โอ้โหย ทั้งพระทั้งเณรนั่งกันเต็มศาลาเลย ฉันกันตุ้ย ๆ ท่านพระครูที่นั่งหัวแถวก็ชักสงสัย งัดนาฬิกาพกมาดูซิ หวาย สี่โมงเย็น ได้ความเลย
นพดล : ผลปรากฏ
สุนทร : สึกทั้งวัด
นพดล : มิน่า บวชได้เจ็ดวัน
ลุงแนบ : ถามแท้ ๆ อั่นผู้ตีกลองเพลแม่นผู้ใด๋ล่ะ
สุนทร : ผมเองตีเองนี่แหละ นาฬิกามันเป็นอย่างงั้นนี่
ลุงแนบ : โอ๊ย กูกะว่าแม่นโพดเด๊อะ
สุนทร : ดีนะว่าหลานชายไม่มาบวชวัดเดียวกับผม
นพดล : แล้วไปบวชที่ไหน
สุนทร : เค้าไปบวชบ้านแม่เค้าเมืองกาญจน์

Copyright by Mahidol University

นพดล : เอ้อ นั่นแหละ บุพการีจะได้ไปจังหันจังเพลได้ใกล้ ๆ

สุนทร : อื้อ ใกล้สิ สองวันสึก

นพดล : กินข้าวเย็นอีกแล้วเหรอ

สุนทร : ไม่ได้กินข้าวเย็นหรอก

นพดล : อ้าว แล้วทำไมสึกล่ะ

สุนทร : บวชใหม่ ๆ มันไม่รู้กฎของพระ ธุระของสงฆ์

นพดล : เอ้อ

สุนทร : เค้าก็มีงานประจำปี มีลิเก โขน หนัง ละคร แล้วก็มีรำวง อยู่เลยโบสถ์ไปหน่อย

นพดล : เอ้อ เลยโบสถ์ไป

สุนทร : อันนี้ บวชใหม่ ๆ ก็ไม่รู้สิ เสือกแอบดูเค้ารำวงอยู่ข้าง ๆ โบสถ์ กรรมการวัดประกาศไปยังไงก็ไม่รู้ บอกว่ารอบต่อไปถวายวัด

นพดล : เอ้อ

สุนทร : เท่านั้นแหละ ไอ้สัตว์ วิ่งจีวรปลิวเลย

นพดล : ไปไหนล่ะ

สุนทร : ขึ้นเวทีนี่ ไม่ฟังเสียงเลย ขยับเขยื้อน (สุนทรเต้น) ตานี่ก็ค่อยมองหานะ

นพดล : มองหาใคร

สุนทร : เอ๊ะ ทำไมหลวงพ่อไม่มาวะ

นพดล : (หัวเราะ) ถือว่าเขาถวายแล้ว

สุนทร : อื้อ จะให้หลวงพ่อรับถวายด้วย กรรมการไม่ฟังเสียงล่ะ โดดขึ้นเวที ตบผัวะ ตกเวที หัวทิ่มเลย

นพดล : เลยจับสึกเดี๋ยวนั้น

สุนทร : สึกเดี๋ยวนั้นเลย

ผู้ชายเมื่อบวชแล้ว ได้ชื่อว่าเป็นผู้น่าเชื่อถือ ผู้คน รวมทั้งภรรยาก็จะให้ความเคารพเชื่อถือด้วย เพราะคนที่บวชนั้นได้ผ่านการฝึกให้มีความอดทน มีระเบียบวินัยเพื่อให้เป็นพระที่ดีมีศีลธรรมและคุณธรรม อย่างไรก็ตาม หากคนที่บวชไม่สามารถปฏิบัติตามกฎของสงฆ์ได้

Copyright by Mahidol University

ก็ถือว่าอาบัติ ดังเช่นในตัวอย่างที่พระฉันข้าวเย็น เช่นนี้ถือว่าอาบัติ เพราะปกติแล้ว พระจะไม่ฉันข้าวเย็น

นอกจากการปฏิบัติตนผิดกฎของสงฆ์แล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของคนที่อยากรู้อยากเห็น แม้แต่พระบวชใหม่ ก็ยังแอบดูรำวงอยู่ข้างโบสถ์ ทั้งยังเห็นถึงพฤติกรรมของคนที่ ฟังไม่ได้ศัพท์ แล้วจับไปกระเดียด โดยตัวภาษาที่กรรมการวัดประกาศออกไปนั้น ทำให้เกิดการเข้าใจผิด คิดว่าการรำวงรอบต่อไปจะถวายวัดจริง ๆ พระจึงขึ้นไปบนเวที พฤติกรรมดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงนิสัยด้านลบของคน และเห็นถึงการกระทำผิดต่อกฎของสงฆ์ที่ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับทางโลก

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

นพดล : ...ทองใส เอา ๆ นกอั่น นกกระจอกเทศมาให้เบิ่งแหน่ ผู้เฒ่าสิได้สดชื่นหัวใจ เอามาหลาย ๆ โลด สองโตอย่าเอา เบิ่งบ่คู่กัน ให้มันสดชื่น (หางเครื่องใส่ชุดสีเขียวเดินออกมา) เอ๋า หูแตกบ่ได้ยินเบาะทองใส ว่าให้เอานกกระยางขาว ฮ่วย บ่ได้ยินอีหลีเบาะเดียวนี่ วู้ ว่าให้เอานกกระจอกเทศ บัดเอานกกระเต็นเขียวมา เบิ่งแน้ เบิ่งแหน่ บ่เห็นฮอด อู๊ แต่กะดี เหมาะสำหรับไปเล่นในวัดในวา ชุดแนวนี้ยามพระสงฆ์องค์เจ้ามาจ้างเพชรพิณทองไปแสดงสลองโบสถ์วิหารการเปรียญ เอาชุดเต้นแนวนี้ไปมันจั่งบ่เป็นเหตุ ผมซอมมาหลายวัดแล้ว ขั่นพระเพิ่นจ้างไปเล่นนำวัดนั่น เอาชุดเหี้ยน ๆ (สั้น) ไปเต้นนี่ ว้าย ตื่นมื้อเช้า พระเณรลาสึกเหมิด ล่ะสิไปโทษพระเณรมาเบิ่งดนตรีนั่นกะบ่แม่น บ่แม่น เด้อหมู่เฮาไปเล่นในวัดน่อ เพิ่นกะบ่ได้เจตนามาเบิ่งดนตรีดอก มาเลาะเบิ่งว่าญาติโยมมาทำบุญศีลกินทานนี่ได้รับความสะดวกบ่ อื้อ ห้องน้ำห้องในสะอาดสะอ้านบ่ มีแต่ว่า เชิญทำธุระเสร็จรักษาความสะอาด หักบ่มีน้ำให้เขาพอหยด เขากะมาเลาะเบิ่งแล้ว มาเห็นเขากำลังเล่นดนตรี ใส่ชุดเหี้ยน ๆ เขิน ๆ ยังบ่แล้ว ยังแอว (เอว) เพิ่นอีก ว้าย เบิ่งไปคึดไปเนาะ พระกะดาย หลวงพ่อกะคน

Copyright by Mahidol University

แหม ตื่นมื้อเช้านั่งสัน (ฉัน) อยู่ยังคึดอยู่เดียวนี่ เห็นดอกว้า อื้อ คึดไปคึดมาวางซามข้าวได้ ลุกป๊างง้าง (ลุกขึ้นทันทีทันใด) ขึ้นไป ฮ่วย ญาติโยมมาตั๋วให้บวชอยู่โดนแท้ ไปลาสึกส้ำ

ปัจจุบัน มีข่าวเกี่ยวกับพระประพฤติผิดศีลมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประพฤติผิดในกาม ซึ่งมีข่าวกับสีกาอยู่บ่อยครั้ง ดังเช่นกรณีพระยันตระ เป็นต้น หากปฏิบัติตามศีลไม่ได้แล้ว จิตใจก็ย่อมจะไม่แตกต่างจากปุถุชนคนธรรมดา เกิดตัณหาราคะได้ เมื่อมีสิ่งมายั่วยวนใจ นำไปสู่การประพฤติตัวดังตัวอย่างได้

จากตัวอย่างทั้งหมด จะเห็นได้ว่า ลักษณะการเล่นตลกกับเรื่องเกี่ยวกับการบวช พระสงฆ์ หรือวัดวาอาราม ที่ผู้แสดงนำเสนอนั้น เป็นการเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวันที่ผู้คนต่างก็คุ้นเคยกันดีอยู่แล้ว การเล่นตลกในแนวนี้แสดงให้เห็นถึงการเสียดสีสถาบันศาสนาได้อีกทางหนึ่ง

4.2.17 ความตาย/โรคภัยไข้เจ็บ/อุบัติเหตุ

มนุษย์ทุกคนเมื่อเกิดมาแล้ว ย่อมพานพบกับความเจ็บไข้ได้ป่วย และความตาย ซึ่งปกติแล้วคนมักจะหลีกหนีและไม่อยากจะพูดถึงเรื่องดังกล่าวเท่าใดนัก แต่ในการแสดงตลกของทั้งสองคณะ กลับนำเอาเรื่องราวของความตาย โรคภัยไข้เจ็บ และอุบัติเหตุมากล่าวถึง ซึ่ง พบว่าเรียกเสียงหัวเราะจากผู้ชมได้มาก เป็นการเล่นตลกกับอารมณ์ความรู้สึกของคน เรียกว่า Black Humor (วีระ แก่นเพชร, 2538: 84)

4.2.17.1 ความตาย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายจื้น : โอ๊ย ข้อยเบิ่งคักแล้ว ขั่นสิได้ที่สองนั่น

ยายหมา : แม่นหยัง

ยายจื้น : ไปขึ้นบักพร้าวเอา

ยายหมา : ขึ้นอยู่หั่นแล้ว ขั่นแม่มึงตาย ขึ้นล้างหน้าให้แม่มึง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ปอยฝ้ายขอเป็นโฆษกประจำวงเสียงอีลานของตัวเอง โดยบอกให้ชาลีอยู่เฉย ๆ

Copyright by Mahidol University

ปอยฝ้าย : มันบ่แม่น มันบ่แม่น มันบ่แม่น มาให้ข้อยเป็นให้ข้อยเป็น หนีแนะเป็นหยัง อยู่ซื่อ ๆ คือแข้วทางเทิงบ่เป็นติ เคยหยิ่งแข้ว (ยิงฟัน) ใส่น้ำบักพร้าวบ่

ชาลี : เคยหยิ่งใส่แต่นวนมัน

ปอยฝ้าย : เอ้อ อีกจักหน่อยเจ้าจะได้หยิ่งใส่น้ำมัน หา บ่มีหม่องอยู่ (ที่อยู่) แม่นบ่

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ปอยฝ้ายดีเพลงฝนเดือนหกไปเรื่อย ๆ แล้วเปลี่ยนเป็นเพลงธรณีกรรแสง

ยายจื้น : ขอขอบพระคุณทุกท่านที่มาในงานฌาปนกิจของ

ชาลี : ยายจื้น

ยายจื้น : ห่ามึงเอ๊ย จักว่าเล่นเพลงหยัง

จากตัวอย่างทั้ง 3 ข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตายของสังคมอีสาน กล่าวคือ ในงานศพจะมีการบรรเลงเพลงธรณีกรรแสง เมื่อจะล้างหน้าศพ ก่อนล้างต้องพลิกศพ แล้วเอาผ้าห่อศพออก เพื่อไฟจะได้ไหม้เร็ว จากนั้นทุบเอาน้ำมะพร้าวและน้ำอบน้ำหอมล้างหน้าศพ เหตุที่ใช้น้ำมะพร้าวนั้น ในทางโลกถือกันว่า น้ำมะพร้าวเป็นน้ำที่ใสสะอาด หากนำมาล้างหน้าให้ศพ จะทำให้ศพสะอาด ปราศจากมลทิน ส่วนในทางธรรมถือว่า สอนคนเป็นให้รู้จักเอาน้ำ ซึ่งก็คือ สุจริตธรรม ชำระล้างจิตใจให้สะอาดผ่องแผ้ว

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ยงค์กับปอยฝ้ายถามสารทุกข์สุขดิบซึ่งกันและกัน แต่กลับพูดถึงเรื่องความตาย

ยงค์ : เอ้อ บ้านกูเป็นจั่งสี้ จั่งว่าผู้ใด๋ตายนี่ ใจขาดโลดฝ้าย จักว่าเป็นจั่งได๋

ปอยฝ้าย : ฮู้ย ขั่นเว้าเรื่องเป็นเรื่องตายมา กูละคึดฮอดมึง

ยงค์ : คึดฮอดกูเฮ็ดหยัง (ทำเสียงเหมือนจะร้องไห้)

ปอยฝ้าย : กูว่าแม่นมึงตายหนีจากกูแล้ว อีห่ามึงเอ๊ย มึงกะน่าสิตายอีหลีเนาะ

Copyright by Mahidol University

ยงค์ : บักปอบนี่แมะ กูกินข้าวแซบผิดอก กูบ่ตายง่าย ดอก กูได้ยินแต่ข่าวแม่เฒ่าจันทร์ล่ะ ใกล้สิตาย
ชาลี : เอ้า แม่นไผ แม่เฒ่าจันทร์
ยงค์ : แม่มันล่ะ
ปอยฝ้าย : อั่น แม่เฒ่าจันทร์กะบ่ตายง่ายตั๊วะ ว่าสิตายพร้อมแม่ใหญ่เข็มว่าซั้น
ชาลี : ฝ้าย แม่นไผ แม่ใหญ่เข็ม
ปอยฝ้าย : เมียพ่อใหญ่ยงค์
ยงค์ : มึงเว้าดี ๆ เด๊อะฝ้าย มึงอย่าเอาครอบเอาครัวกูมาเว้าเด๊อะยายเข็มลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) บ่ตายง่ายดอก อ้วนคือหมานี่ ว้าย (หัวเราะ)

คนที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง ยังคงรับประทานอาหารได้อย่างเอร็ดอร่อย ย่อมนำไปสู่การมีอายุยืน ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียน และไม่เสียชีวิตได้ง่าย ๆ เว้นเสียแต่ว่าจะประสบอุบัติเหตุ ดังเช่นตัวอย่างข้างต้นที่ปอยฝ้ายคิดว่ายงค์ตายจากไปแล้ว แต่ยงค์กล่าวว่าตนยังไม่ตายง่ายหรอก เพราะยังรับประทานอาหารได้อร่อย ส่วนยายเข็มซึ่งเป็นภรรยาของยงค์ ก็ไม่ตายเร็ว เช่นกัน เพราะยังคงอ้วนท้วนสมบูรณ์ดีอยู่

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ปอยฝ้ายจ้างยงค์ซึ่งเป็นหมอลำ มาแสดงในงานศพของสามี
ยงค์ : บุ๋ย ๆ ๆ จ้างหมอลำมางานอีหยังล่ะ
ปอยฝ้าย : งานผัวกูนั่นล่ะ ตายแล้ว
ยงค์ : อู๊ย กูว่าแม่นมึงตายแหม อีฝ้าย แม่นผัวมึงติตาย
ปอยฝ้าย : นั่นล่ะ
ยงค์ : เป็นจั่งได๋ฮินี่ เงินซาปนกิจได้แหน่บ่
ปอยฝ้าย : กะไคอยู่นั่นล่ะ สองแสนอยู่
ยงค์ : ว้าย สองแสนพะนะ บัดโตนี่ ยามใด๋เฒ่าอยู่เฮือนจั่งสิไป
หา : โอ๊ อยากให้มันตายเอายาพิษใส่ข้าวให้มันกิน
ปอยฝ้าย : เห็นแก่ได้

Copyright by Mahidol University

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจเงินและความเห็นแก่ได้ของคนที่คิดจะเอาแต่ได้โดยไม่สนใจว่าใครจะเป็นจะตาย ไม่สนใจชีวิตของผู้อื่น ทั้ง ๆ ที่ผู้นั้นเป็นสามีของตนเอง ปัจจุบัน จะพบกรณีเช่นนี้มาก ที่คนสามารถทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งเงิน แม้ว่าจะต้องไปคร่าชีวิตผู้อื่นก็ตาม ดังเช่นข่าว สามีฆ่าภรรยาเพื่อเอาเงินประกัน เป็นต้น แสดงถึงความเสื่อมโทรมของสังคมไทยอีกด้านหนึ่ง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

มีการแสดงพรายดำ* แหลมต้องนอนลงบนพื้นเวทีเพื่อตอบคำถาม เพราะชาลีอ้างว่า หากนอนตอบจะให้เงินรางวัลมากขึ้น

ปอยฝ้าย : นอนตอบ
ชาลี : เล่นแบบอภินิหาร
จื้น : เอาแบบอภินิหารเด๊อะบาดนี่เด๊อ นอนลง
แหลม : คุ้มค่าผ้าเบ๊าะ เปื้อนบ่น้อบาดนี่
จื้น : ตั้งใจแนะแมะล่ะ
แหลม : เอาเลย โอเซเลย
ชาลี : เฮ๋า มาคือแถะบาดนี่
ปอยฝ้าย : (สวด) สุตสราธรรมมา พยัพผตาธรรมมา
แหลม : (ลุกขึ้นมา) เอ้า สวดเข้า สวดไปให้แม่มึง กูบ่ทันได้ตาย บักปอบ
ปอยฝ้าย : สวดให้แม่ข้อย แล้วฝากไปให้แม่เจ้านำ
แหลม : เสียหายเว้ย

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีเกี่ยวกับการตายของชาวอีสาน คือ เมื่อมีคนตาย ชาวอีสานจะนิมนต์พระมาสวดศพให้กับผู้ตาย เพื่อให้วิญญาณของผู้ตายไปสู่สุคติ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

นพดล : เอ่อ อยู่บ้านท่งคุณน้อยซั้นบ้อ อยู่กับไผล่ะ
นักร้องหญิง : อยู่กับแม่นาคค่ะ
นพดล : อยู่กับแม่นาค
แท็กซี่ : ฮ่วย พ่อมีเมียหลายคนตั๊ว
นพดล : โอ๋ แล้วแม่ไปไสล่ะบาดนี่

Copyright by Mahidol University

นักร้องหญิง : ไปอยู่วัดค่ะ
นพดล : โอ๋ จำศีลภาวนา
นักร้องหญิง : ตายค่ะ

ตัวอย่างนี้ สะท้อนถึงความมีอารมณ์ขันของผู้แสดงที่สามารถพูดถึงแม่ที่ตายไปแล้วว่าอยู่ที่วัด ซึ่งทำให้ดูเหมือนว่าแม่ยังมีชีวิตอยู่และไปทำกิจบางอย่างอยู่ที่วัด ดังที่นพดลเข้าใจว่า แม่ไปจำศีลภาวนา

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

หนิงหน่อง : เอ๋า มายาด (แย่ง) เงินเขาจั่งได๋แล้ว
ลุงแนบ : เงินเขาจั่งได๋ เงินกู
หนิงหน่อง : เอาให้เขาแล้วกะเป็นของเขาบ่แม่นเบาะ
ลุงแนบ : ให้อยู่ มันลำกลอนสุดท้ายเป็นบาดได๋พอขึ้นจังหวะล่ะ เด๋อนางเด่อโลด แสดงว่าเจตนาสิต้มกัน อย่าดีกั่ว กูฮู้ทันน่า อย่า อย่าเล่นกับไฟ
หนิงหน่อง : เล่นปานเด็กน้อยว่านี่แหม ไปเอาแล้วดึงคืน คิดว่าจะของสิหนีหวิดบ่ซั้นเถาะ
ลุงแนบ : คาหยังบ่หวิด สืบประวัติดูก่อนสิครับ แนบซะอย่าง
หนิงหน่อง : จักไอซื่อ ๆ กะล้มซั้นตั๊วะเจ้า อยู่ทางหลังเหลียวเบิ่งทางหลังติ๊ล่ะ (ใหญ่ยกมือขึ้นเหนือหัวลุงแนบทำท่าเหมือนจะลงมือข้ำลุงแนบ)
ลุงแนบ : ทางหลังอีหยัง
ฝ้าย : โอ๊ บีบขมับเลย (ทำเสียงแบบฝรั่งพูดไทย)
นพดล : เฮาสิฆ่าอยู่เบาะฮึมื้อนี้
หนิงหน่อง : คึดว่าสิเมี้ยนมื้อนี้ล่ะ
จ่อย : เอ้อ ฆ่าเลย
นพดล : บ่ได้ บ่ได้ เณรมาบอกว้องหั่นว่าเมรุบ่ว่าง
หนิงหน่อง : อื้อ พอดีล่ะ ต้องทรมานซะก่อนจั่งสิสาสม
นพดล : ทรมานแบบใด๋
หนิงหน่อง : ปล่อยไว้โดนบ่ได้เดี๋ยวสิไปลักฟังหมอลำ

Copyright by Mahidol University

สำนักงานนั้น สำนักงานนี้

นพดล : ไปตั๋วฟังนี่นะ

หนิงหน่อง : อื้อ

นพดล : ฮ่วย สิเฮ็ดแบบใด๋ซั้น

หนิงหน่อง : ตักน้ำฮ้อนลวกหัว

นพดล : ลวกเหมิดเลยบาะ

หนิงหน่อง : ลวกเคิ่งเดียว

นพดล : แล้วอีกเคิ่งนึงเดะ

หนิงหน่อง : อีกเคิ่งนึงเอาไว้หั่นล่ะ เอาตะปูขีดตะปูข่วนซะก่อน เลือดออกแล้วเอาเกลือทา ใบหูสองข้างปาดถิ่ม (ทิ้ง) เอาไว้โดน (นาน) บ่ได้มันสิไปลักฟังหมอลำอีกวะ

นพดล : ฮ่วย

หนิงหน่อง : หึ หูบ่แดงเอาน้ำส้มใส่ให้มดไต่ไห้มดกัด มือขึงพืด บ่ต้องให้มีโอกาสได้เกา

นพดล : เอ้อ ขึงพืดไว้เลยเนาะ

หนิงหน่อง : สู้จักสำนักงานทิฟฟี่น้อยเกินไป

นพดล : ฮึ หึ หึ ไปจัดการต้มน้ำฮ้อน (หนิงหน่องเดินออกไป ทำท่าเดินแบบนักเลงคือเดินยกไหล่) ย่างให้ดีย่างให้ดี เดี๋ยวเอ็นสิเข้าเกลื้อนก่อน

พฤติกรรมของนพดลและหนิงหน่องที่กล่าวว่าจะทรมานลุงแนบให้สมใจ ก่อนที่จะฆ่าให้ตาย เพื่อให้สมกับที่ลุงแนบไปหลอกลวงคนอื่นเอาไว้นั้น สะท้อนให้เห็นว่าผู้ที่ทำกรรมชั่ว ไปหลอกลวงผู้อื่นให้ต้องเดือดร้อน ย่อมได้รับผลกรรมที่ตนก่อเอาไว้

4.2.17.2 โรคภัยไข้เจ็บ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

โรคเอดส์ โรคฉี่หนู

ชาลี : น้ำท่วมปีนี้ น้ำมันหลาย ๆ ไหลมา ไหลมา กะมีโรคร้ายมันมากับน้ำ

ยายฝ้าย : โรคอีหยังล่ะฮึ

Copyright by Mahidol University

ยายหมา : โรคเอดส์
ชาลี : นั่น โอ๊ย ยายหมา โรคเอดส์มันบ่ได้มากับน้ำ
ยายหมา : มันมากับหยังล่ะอาว
ชาลี : โรคเอดส์มันสิมากับกะเทย
ยายจื้น : อี๋ย มาเว้าเป็นตากะเทยบ่กล้าลุกไปไสแถะฮะนั่น
ชาลี : โรคมันมากับน้ำนี่มันมีซื่อว่าโรคฉี่หนู

จากตัวอย่าง ชี้ให้เห็นถึงโรคร้ายที่กำลังแพร่ระบาดอยู่ในภาคอีสาน ได้แก่ โรคเอดส์ และโรคฉี่หนู โรคเอดส์เป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่รักษาไม่หายและแพร่ไปทั่วทุกภาคของประเทศไทย ปัจจุบันมีคนป่วยเป็นโรคนี้กันมาก บางคนก็เชื่อว่ากะเทยเป็นผู้แพร่เชื้อ ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเพศใด ก็สามารถแพร่เชื้อโรคเอดส์ได้ด้วยกันทั้งสิ้น

ส่วนโรคฉี่หนูนั้น ถือได้ว่าเป็นมหันตภัยร้ายที่พรากชีวิตของชาวอีสานไปมาก เพราะชาวอีสานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและต้องทำงานสัมผัสกับน้ำที่มีการปนเปื้อนของเชื้อเป็นเวลานาน จึงทำให้เป็นโรคนี้กันได้ง่าย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ยงค์เห็นเบิ้ม (แสดงเป็นสามีตาบอด) ไม่ใส่เสื้อ จึงกล่าวว่าระวังจะเป็นโรคกระเพาะ

ยงค์ : ...แน่ จั่งสี้แล้ว เสื้อกะบ่ใส่ (เอามือลูกตรงอกของเบิ้ม) ห่ากินหัวมึงเอ๊ย อากาศแฮ่งเย็น เป็นโรคกระเพาะตายแหน่กะไค
ชาลี : เสื้อบ่ใส่หั่นมันบ่แม่นโรคกระเพาะ ยาย มันสิเป็นโรคปอด
นกน้อย : เอ้อ ตั้งแต่อีพ่อเพิ่นกะยังเอิ้นขึ้นมาอยู่ว่าโรคปอด
ชาลี : โรคปอด โรคปอด
นกน้อย : จ๊ะแม่นปึกแม่นหนา
ยงค์ : ปอดกับกระเพาะมันกะอยู่ในท้องคือกันล่ะ อย่ามาเถียง

ตัวอย่างข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ของผู้ชมในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ผู้ชมต่างทราบว่า หากอากาศเย็นแล้วไม่สวมเสื้อ จะทำให้เป็นโรคปอดมิใช่โรคกระเพาะอย่างที่ยงค์กล่าว

Copyright by Mahidol University

ใหญ่พูดถึงเรื่องโรคริดสีดวงจมูก ในขณะที่ผู้แสดงคนอื่นพูดถึงเรื่องดวงชะตา

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

ใหญ่ : ฟังเสียงเว้านี่ ดวงบ่ดี

ฝ้าย : เอ้อ แม่น ดวงบ่ดี

ใหญ่ : ดวงขี้กลากตั๊วนี่

แท็กซี่ : อ้าว

ใหญ่ : ดวงพาทุกข์พายาก ฮู้จักรักษาดวงเป็นแนะแมะ

จ่อย : เอ้า ดวงกะสิรักษาได้ติ

ใหญ่ : โฮ้ย รักษาได้หั่นแล้ว

จ่อย : ปล่อยไว้

ใหญ่ : อักเสบ

แท็กซี่ : อักเสบจั่งได๋นาย

ใหญ่ : โอ๊ย ขั่นปล่อยไว้โดนดังเน่าล่ะนายเอ๋ย ดั้งกะสิหักลงเด๊ะ สิมีเนื้องอกอั้นอยู่นี่ สิมีกลิ่นเหม็น ลักษณะสิมีเนื้องอกย้อยออกมา

แท็กซี่ : เอาล่ะ เอาล่ะ เซาเว้า เซาเว้า มันคนละอัน อั่นขึ้นดัง (จมูก) มันริดสีดวงดัง มันคนละดวง ห่าคั่วมึง

ใหญ่ : เอ้อ คนละดวงคือโตว่าล่ะ ถ้าลงก้น โอ๊ย ลำบากตั๊วะนาย ถ้าลงก้นสิปวดตั๊วะ

ฝ้าย : เซา ๆ โอ๊ย อยากอายคนแหน่

ใหญ่ : เวลาเฮาไปเบ่ง เลือดสิซึมตลอด สิมีน้ำหั่งเหล็งตั๊วะอ้าย สิแก่น ๆ คือบักเงาะแห้งแมะ ลักษณะเป็นหนามเป็นหนาม สิปวด ตุ่นอ๊อก ตุ่นออก คือไก่สิ (จะ) ไข่นี่เด๊ะอ้าย

หนิงหน่อง : แม่นอยู่ดอก เมียมันเป็นตั้ว

จ่อย : บ้อ

หนิงหน่อง : ผู้เมียเป็นทางล่าง ผู้ผัวเป็นทางเทิง ผู้ลูกเป็นทางหู หือซื่อบื้อ หมู่เขาคุมไว้ปานใด๋กะบ่ฟัง ยังอยากเว้านำหมู่อยู่ ปึก (โง่) เท่าใด๋แฮ่งหม้นเว้า เขาเว้าเรื่องดวงชะตาราศี มันเปิดไปริดสีดวงพุ้น

Copyright by Mahidol University

จากตัวอย่าง สะท้อนถึงความเข้าใจผิดในเรื่องของภาษา กล่าวคือ ใหญ่เข้าใจว่า “ดวง” หมายถึง “ริดสีดวง” ในขณะที่ “ดวง” ของจ่อยหมายถึง “ดวงชะตา” เมื่อเข้าใจผิดแล้วก็ทำให้ใหญ่กล่าวเกินเลยไปเรื่องโรคริดสีดวงจมูกว่า หากปล่อยไว้นานจะอักเสบ ดั้งจมูกจะเน่าแล้วหักลง และมีเนื้องอกในจมูกที่มีกลิ่นเหม็น ถ้าโรคนี้เป็นที่ก้นก็จะยิ่งลำบากเข้าไปใหญ่เพราะจะปวดเวลาเบ่งอุจจาระ เลือดจะซึมออก และมีก้อนคล้ายเม็ดเงาะแห้งอยู่ที่ทวารหนัก ซึ่งจะบวมออกเรื่อย ๆ

4.2.17.3 อุบัติเหตุ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

แท็กซี่ : เว้าเรื่องฟังหมอลำ ข้อยว่าสิหลาบตลอดชีวิตเลย
จ่อย : เป็นหยังล่ะน้อง
แท็กซี่ : หว่างสี่ห้าเดือนที่ผ่านมาน่ะอ้าย
จ่อย : เอ้อ
แท็กซี่ : ฟังหมอลำอยู่บ้านจะของ
จ่อย : เป็นหยังล่ะ
แท็กซี่ : ขนาดบ้านจะของเด๊ะพี่
จ่อย : อื้อ
แท็กซี่ : กะนั่งอยู่หน้าเวทีคือพี่น้องจั่งสี้แล้วนี่ เด็กน้อยมันลุกขึ้นเต้นกะเลยบอกว่า หล้า ๆ นั่งลงแหน่ มันบังเพิ่นทางหลัง ว่าซั้นว่า เตะข้อยตุ้บบาดนึงโลดบาดนี่
จ่อย : ฮ่วย
แท็กซี่ : ป้าดโท กูมารุ่นพ่อโต ว่าซั้นดอก มาสิอดได้ ข้อยกะลุกขึ้นย่าวโลดล่ะเว้ย
จ่อย : เอ๊อ มันต้องสมศักดิ์ศรีผู้ใหญ่บ้าน
แท็กซี่ : เอ๊อ มันสิคาบ่มันฟังอยู่ว่าซั้นดอก ถีกเด็กน้อยเสียบพี่เอ๊ย เกือบแม่นตาย ข้อยนอนโรงบาลตั้งว่าเดือนกั่ว (เดือนกว่า) พุ้นต๊ะ

ปัญหาการชกต่อยกันในงานมหรสพเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นงานใหญ่หรืองานเล็กที่จัดขึ้นที่ภาคใดก็ตาม ภาคอีสานก็มีปัญหาการชกต่อยในงานเช่นเดียวกัน สะท้อนถึงอารมณ์ของคนที่ไม่มีความอดทนอดกลั้น นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นถึง นิสัยของวัยรุ่นบางกลุ่มที่

Copyright by Mahidol University

ไม่ได้ให้ความเคารพผู้อาวุโสเลยแม้แต่น้อย เมื่อตนเองไม่พอใจก็เตะต่อยทันทีโดยไม่คิด ทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อนและเจ็บตัว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

จ่อย : เอ๊า อีหลีตั๊วพี่น้อง ประเพณีไทย สิไปแต่งงานแม่นบ่ล่ะ
นพดล : เอ้อ
จ่อย : ผ้าขาวพาดบ่า ผู้นึงต้องรับหน้าที่โห่ บ่ทันได้ฮิ้ว ฮอดบ้านเจ้าสาวแล้ว
นพดล : โฮ แม่นควมอาวจ่อย เด็ดขาดเลย ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เอ้อ สมมุติว่าเจ้าไปมักสาวหาดใหญ่
เอก : ครับ
นพดล : เหมารถทัวร์เลย
จ่อย : ศักดาทัวร์
นพดล : เอ้อ บ่ทันฮอดบ้านเจ้าสาวส่ำ
เอก : เอ้า เป็นหยังพ่อ
นพดล : โซเฟอร์ซะแตกเหล้าพาหมู่ตกเขาตายอยู่ชุมพรนี่ (หัวเราะ) เอาผู้นี้ล่ะดีแล้ว บ่ได้เดินทางไกล

อุบัติเหตุมักจะเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นความประมาทของผู้ที่ใช้รถใช้ถนนเอง หรือการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์แล้วไปขับรถ ซึ่งล้วนแต่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน บางคนก็ถึงขั้นต้องเสียชีวิตกันเลยทีเดียว ดังตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงความประมาทของคนขับรถที่ดื่มเหล้าแม้ว่าตนเองจะต้องขับรถ จึงส่งผลให้ผู้อื่นเสียชีวิต ดังนั้น เพื่อป้องกันอุบัติเหตุดังกล่าว ผู้ที่ใช้รถใช้ถนนจึงไม่ควรจะ “เมาแล้วขับ” แต่ควรปฏิบัติตามโครงการที่รัฐบาลกำลังเร่งรณรงค์ให้ประชาชนปฏิบัติตาม คือ “เมาไม่ขับ”

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

จ่อย : บ้านพวกนี้มันอยู่ทางดำ
นพดล : เอ้อ
จ่อย : เอ้อ อยู่ทางโค้งอันตรายพอดี
นพดล : โอ๋ ทางโค้งอันตราย
จ่อย : ครับ

Copyright by Mahidol University

นพดล : ที่เขียนว่า ชาร์พ เคิร์ฟ
จ่อย : เอ๊อ นั่นล่ะ ๆ ขั่นฮื่มฮ่ำแสดงว่ามื้อนั่นเขาฟลุก
นพดล : ฟลุกจั่งได๋
จ่อย : รถข้วม (คว่ำ) แท้เลย
นพดล : โอ๊ เขาสิแล่นออกมาซ่อยเอาคนเจ็บไปโรงพยาบาล
จ่อย : ออนซอน
นพดล : หา
จ่อย : ซ่อยเอาทองนี่แล้ว
นพดล : เอาทองจั่งได๋ เขาบ่ทันตาย
จ่อย : เห็นแล้ว รถแก่ (ขน) บักแตงโมอยู่บ้านเขาน่ะ
นพดล : เอ้อ
จ่อย : ผู้เฒ่าสำเด๊ะน่ะ เจ็ดสิบปี หาหญ้าหากินเนาะ ไปรับบักแตงโมมาขาย รถปิ้นท้องลง ลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) กะคลานออกมากับบักแตงโมนั่นน่ะ “(ทำเสียงแบบหญิงชรา) โอ๊ย แม่บ่ทันตายเด๊ะหล้า ซ่อยแม่แหน่” บ่ตายกะอย่าเว้า มืองุ้มปากปั๊บโลด มือขัว (มือขวา) ดั้น ๆ ตะขอทองยัดใส่ถงปั๊บ ถกมือออกตายพอดี
นพดล : ว้าย เอาทองเลย ฮ่วย
จ่อย : พ่อกับน้ำกับลุงมันนี่ งัดแบตเตอรี่ งัดเทป งัดหยังเกลี้ยงลิ่น
นพดล : โฮ
จ่อย : ซุว่าตำรวจสิมาบ่มีทางดอก
นพดล : ปอเต็กตึ้งสิมา ตำรวจสิมา เหลือแต่ก่าง
จ่อย : เหลือแต่ฮาง โอ๊ย เอาฮอดล้อแม็ก

ตัวอย่างข้างต้น สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของคนไทยบางกลุ่มที่ไร้น้ำใจ แทนที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน กลับงัดแงะเอาทรัพย์สินของคนที่บาดเจ็บไป เรียกได้ว่า นอกจากจะไม่ช่วยแล้ว ยังซ้ำเติมผู้เคราะห์ร้ายอีก ดังที่เราพบเห็นได้ในข่าวคราวตามหน้าหนังสือพิมพ์ หรือตามโทรทัศน์ทั่วไปในปัจจุบัน

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

สุนทร : บังเอิ๊ญ มีมอเตอร์ไซค์อยู่คันนึง เอ๊อ ไปขี่มอเตอร์ไซค์รับจ้างก็แล้วกัน

นพดล : ดีมาก รู้จักหลมแข่งหา หลมขาสอด

สุนทร : ขี่อยู่สองเดือน

นพดล : ได้ค่างวดพอดี

สุนทร : ไม่มีใครขึ้นเลย

นพดล : อ้าว ทำไมล่ะ

สุนทร : ใครเค้าจะไปขึ้นล่ะ ขี่ซิ่งแซงซ้ายแซงขวาปาดหน้าปาดหลัง ล้มตั้งหลายหน มุดเข้าไปในรั้วบ้านเค้าก็เคย ไม่เข็ด

นพดล : ไม่เข็ด

สุนทร : มาเมื่อสองเดือนที่แล้ว ไม่รู้ซิ่งอีท่าไหน มุดเข้าไปใต้สิบล้อ

ทุกคน : โอ๊ว

สุนทร : โอ้โห คนงี้มุงแน่นเลย เลือดงี้นองเต็มถนน ไอ้เราก็นึกว่าตายเนาะ

สถิติของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในแต่ละปี ส่วนหนึ่งนั้น มาจากผู้ที่ขี่มอเตอร์ไซค์ซึ่งมักจะขี่อย่างผาดโผนและรวดเร็วเกินไป บางครั้งก็ขี่โดยไม่ระมัดระวัง ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ผู้คนจึงเปรียบมอเตอร์ไซค์ว่าเป็น “เนื้อหุ้มเหล็ก” เพราะคนขี่จะเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้ง่ายกว่าพาหนะประเภทรถยนต์ที่เป็น “เหล็กหุ้มเนื้อ”

การนำเรื่องความตาย ความเจ็บไข้ได้ป่วยมาเล่นตลก ทำให้คนเห็นว่าเรื่องความเจ็บตาย เป็นเรื่องธรรมดาและเป็นสัจธรรมที่ทุกคนต้องประสบ ไม่มีใครที่จะหลีกหนีพ้นเรื่องเหล่านี้ได้ เห็นได้ว่าเป็นการเล่นตลกกับความรู้สึกของคนอีกประเด็นหนึ่ง

4.2.18 วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร

หากกล่าวถึงวัฒนธรรมการบริโภคอาหารของคนภาคอีสาน จะเห็นได้ว่า คน

Copyright by Mahidol University

ภาคอีสานเป็นคนที่รับประทานอาหารได้ง่าย และมักจะรับประทานได้ทุกอย่าง เนื่องจากภาคอีสานมีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่แห้งแล้ง ทั้งยังขาดความอุดมสมบูรณ์มากกว่าภาคอื่น ๆ ดังนั้น เพื่อที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพธรรมชาติ คนอีสานจึงรู้จักแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถรับประทานได้ในท้องถิ่น นำมาดัดแปลงรับประทานหรือประกอบเป็นอาหาร (สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2540: 97)

ผู้แสดงได้นำเอาเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมการบริโภคอาหารไม่ว่าจะเป็น อาหารคาว ผักหรือผลไม้ ซึ่งผู้คนรู้จักคุ้นเคยกันดีในชีวิตประจำวัน มาเล่น พบในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 2 4 และ 6 และคณะเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก หนิงหน่องฝรั่งดอง สตริงบ้านนอก และหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก โดยแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 3 ประเภท คือ

4.2.18.1 อาหารคาว

อาหารคาวของภาคอีสานมีวิธีการปรุงหลายแบบ ไม่ว่าจะเป็น ป่น ลาบ ก้อย หมก หมักอ่อม ซุบ จี่ ตำ คั่ว เป็นต้น ดังนั้น อาหารพื้นบ้านของชาวอีสานจึงมีความหลากหลายและน่ารับประทานยิ่งนัก ในการทำอาหารของชาวอีสานนั้น เครื่องปรุงที่จะขาดไม่ได้ คือ “น้ำปลาร้า” ซึ่งถือได้ว่าเป็นเครื่องชูรสและเพิ่มรสชาติให้อาหารอีสานเลยก็ว่าได้ อาหารที่กล่าวถึงในการแสดงของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง ได้แก่

4.2.18.1.1 ป่นปลาทู

ป่นปลาทู เป็นอาหารที่ชาวอีสานนิยมรับประทานกับข้าวเหนียว มีผักต้มหรือผักสดเป็นเครื่องเคียง เวลารับประทานชาวอีสานจะใช้ข้าวเหนียวจ้ำลงไปในป่น จึงทำให้รับประทานได้นานกว่าป่นปลาทูจะหมด แม้ว่าป่นปลาทูจะมีปริมาณไม่มากนักก็ตาม วิธีนี้ทำให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวสามารถรับประทานได้อย่างทั่วถึง สำหรับอาหารประเภทป่นนี้ สามารถรับประทานได้ทุกมื้อ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ยงค์ : เซาโลด บ่อึดบ่อยากอยู่ไส มื้อใด๋กะป่นแต่ปลาทู ป่นแต่ปลาทู พี่น้องเอ๊ย ตำฮอดหัวมันใส่นำ ไผกะกิน ไผสิกินล่ะ

ชาลี : โอ๊ย แม่นเจ้าบ่เข้าใจบ้อ ปลาทูนั่น ยามเฮาไปซื้อ เขาขายฮอดหัวมัน กะต้องตำหัวมันใส่

4.2.18.1.2 ซุบบักเขือ (ซุบมะเขือ)

ซุบในวัฒนธรรมการบริโภคของชาวอีสาน เป็นการปรุง

Copyright by Mahidol University

อาหารที่มีน้ำพริกปลาร้า ผัก และผลไม้เป็นเครื่องปรุงหลัก โขลกหรือคลุกเคล้าให้เข้ากันกับเครื่องปรุงประเภทพริกเผา กระเทียมเผา หัวหอมเผา โรยด้วยงาคั่วหรือข้าวคั่ว ผักชี สะระแหน่ (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2540: 48) ซุบบักเขือ หรือซุบมะเขือ จัดเป็นซุบประเภทผักต้ม รับประทานกับข้าวเหนียวและผักสดต่าง ๆ สามารถรับประทานได้ทุกมื้อ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ยงค์ : กินกะกินเผื่ออยู่ล่ะ มื้อนี้ซุบบักเขือ อย่าให้กูเว้าหล่อน (พูดหมดทุกอย่าง) หลายมึงได้กินบ่ฝ้าย ซุบบักเขือน่ะ

ปอยฝ้าย : โอ๊ย ไปไสข้อยสิบ่ได้กิน เอาซุบบักเขืออั่น ซุม (พวก) ใน (เม็ด) แก่นั่นน่ะ ในดำ ๆ แก่ ๆ นั่นน่ะ ต้มจั่งได๋กะบ่แหลกฮี้ย กะด้อกะเดื้อเนาะ

4.2.18.1.3 ซุบบักมี่ (ซุบขนุน)

ซุบบักมี่ หรือซุบขนุน จัดเป็นซุบประเภทผักต้มเช่นเดียวกับซุบมะเขือ ชาวอีสานนิยมรับประทานกับข้าวเหนียว และมีผักสดเป็นเครื่องเคียง สามารถรับประทานได้ทุกมื้อตามชอบ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

หนิงหน่อง : ปานนั่นยังบอกเมียเพิ่นอยู่เด๊ะน่ะ ข้อยซื้อบักหุ่ง **บักมี่มาต้มซุบ**แนะวา ต้มเคิ่งมื้อยังบ่เปื่อย

ฝ้าย : บักมี่จั่งได๋คือสิบ่เปื่อย

หนิงหน่อง : บักทุเรียน

ใหญ่ : โอ๊ย มันซื้อยามมื้อคืน แม่ค้าคะเจ้าใส่ท้ายรถให้กะเลยบ่ได้เบิ่งซั้นดอก

4.2.20.1.4. ซุบเห็ดกระด้าง / ย่างน้ำตก / ซกเล็กงัว (วัว) / คั่วเอี่ยน / เนียนบักเขือ (ซุบมะเขือ) / ส้มปลาน้อย / ก้อยกะปอม / อ่อมนกขาบ / ลาบปลาตอง

ซุบเห็ดกระด้าง เป็นซุบประเภทผักต้มเช่นเดียวกับซุบมะเขือและซุบขนุน มีส่วนผสมหลัก คือ เห็ดกระด้าง มะเขือเปราะ ถั่วฝักยาว และปลาช่อน โดยส่วนผสม

Copyright by Mahidol University

ทั้งหมดนี้ต้องนำไปต้มในน้ำปลาร้าให้สุกก่อน จึงนำเห็ดมาหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ โขลกรวมกับส่วนผสมที่เหลือ ปรุงรสด้วยน้ำปลาร้า น้ำปลา พริกป่น ข้าวคั่ว รับประทานกับข้าวเหนียว และผักสด เช่น ผักกระถิน ผักเม็ก ผักติ้ว เป็นต้น (สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2541: 282) สามารถรับประทานซุบเห็ดกระด้างได้ทุกมื้อตามต้องการ

ย่างน้ำตก เป็นอาหารที่นิยมรับประทานเป็นกับแกล้ม หรือจิ้มแจ่ว (พริกป่นใส่น้ำปลา บีบมะนาวเล็กน้อย) รับประทานเปล่า ๆ หรือกับข้าวเหนียว ส้มตำก็ได้ การย่างน้ำตกนั้นจะใช้เนื้อหมูหรือเนื้อวัวก็ได้ตามแต่ชอบ หั่นเป็นชิ้นพอคำ เวลาย่าง จะย่างไม่สุกมากนัก

ซกเล็กงัว (วัว) เป็นอาหารยอดนิยมอย่างหนึ่งของชาวอีสาน ลักษณะคล้ายลาบเลือด ต่างกันตรงที่เนื้อซกเล็กเป็นเนื้อหั่น ส่วนเนื้อลาบต้องบดหรือสับ คลุกเคล้ากับเครื่องในวัวที่หั่นเป็นชิ้นบาง ๆ ข้าวคั่ว พริกป่น ต้นหอมซอย ผักชีฝรั่ง ราดด้วยเลือดวัวสด จะใส่ดีวัวหรือขี้เพี้ยด้วยก็ได้ เคล้าพอเข้ากัน ปรุงรสด้วยน้ำปลา มะนาว จัดใส่จาน โรยหน้าด้วยใบสะระแหน่ รับประทานกับข้าวเหนียว ผักสดประเภทต่าง ๆ หรือจะรับประทานเป็นกับแกล้มก็ได้

คั่วเอี่ยน (ปลาไหล) รับประทานกับข้าวเหนียว วิธีทำคือ นำปลาไหลมาหั่นเป็นท่อน ๆ จากนั้นตำเครื่องแกง (ได้แก่ พริกสด ข่า ตะไคร้ หอม กระเทียม) ให้ละเอียด ใส่ลงในหม้อ เติมน้ำเล็กน้อย นำหม้อตั้งไฟ แล้วใส่ปลาไหลที่หั่นแล้วลงไปคั่วกับเครื่องแกง พอสุกยกลง อาจใส่ใบกะเพราเพื่อแก้คาว

ส้มปลาน้อย เป็นอาหารอีสานประเภทหมัก โดยเครื่องปรุงมีเพียง 4 อย่าง คือ ปลาซิว เกลือ กระเทียม และข้าวเหนียวนึ่ง คั้นให้เข้ากัน หมักไว้ในหม้อประมาณ 5-7 วัน ให้ปลาเปรี้ยว รับประทานแบบดิบหรือทำให้สุกด้วยการทอด ย่าง นึ่ง ต้ม ตามชอบ รับประทานคู่กับข้าวเหนียวหรือข้าวสวยร้อน ๆ ก็ได้ อาจใส่พริกสด และตะไคร้ซอยเป็นเครื่องเคียง

ก้อยกะปอม (กิ้งก่า) ก้อยเป็นอาหารประเภทที่ปรุงแบบดิบหรือสุก ๆ ดิบ ๆ ชาวอีสานนิยมรับประทาน เพราะเชื่อว่าหากรับประทานในช่วงที่ยังดิบหรือสุก ๆ ดิบ ๆ นั้น เนื้อจะหวานอร่อย วิธีทำก้อยกะปอม คือ นำกะปอมมาลอกหนังออก ผ่าท้องควักไส้ออก แล้วล้างให้สะอาด นำไปปิ้งให้สุกเล็กน้อย สับให้ละเอียด ปอกเปลือกมะม่วงดิบแล้วสับเป็นชิ้นเล็ก ๆ คลุกกับกะปอมให้เข้ากัน ใส่ข้าวคั่ว พริกป่น หัวหอมแห้งซอย และน้ำปลาร้า คนให้เข้ากัน รับประทานกับผักกระโดน ผักเม็ก (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2540: 111)

อ่อมนกขาบ เป็นอาหารที่รับประทานกับข้าวเหนียว วิธีทำคือ นำนกขาบไปลวกน้ำร้อน แล้วดึงขนออกให้หมด หั่นเป็นชิ้น ๆ โขลกพริกสด ตะไคร้ ข่า กระเทียม หัวหอม และเกลือให้ละเอียด ใส่ลงไปในหม้อพร้อมนกขาบ ใส่น้ำเล็กน้อย ยกขึ้นตั้งไฟ พอน้ำเดือดเอาผักลง (ผักกาดขาว ผักชีลาว ใบชะพลู ใบแมงลัก ต้นหอม) พอผักสุกจึงยกลง

Copyright by Mahidol University

ลาบปลาตอง ทำจากปลาตองโดยตัดหัวลอกหนังออก แล่เอาแต่เนื้อ สับให้ละเอียด ส่วนหัว หนัง และก้างปลาให้ต้มในน้ำปลาร้า จากนั้น นำเนื้อปลาตองมาโขลกจนเหนียว คอยตักน้ำที่ต้มหัวปลาเติมเล็กน้อยไปเรื่อย ๆ โขลกต่อไป ทำเช่นนี้จนเนื้อปลาสุก เติมข้าวคั่ว พริกป่น น้ำมะนาว น้ำปลา น้ำปลาร้า ต้นหอมซอย ข่าอ่อน หอมแดงซอย โขลกไปเรื่อย ๆ จนเหนียว เพราะยิ่งเหนียวก็ยิ่งอร่อย รับประทานคู่กับข้าวเหนียวและผักต่าง ๆ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : น่าน ๆ ๆ ๆ ๆ เห็นบ๊อ อั่น ๆ ๆ อาหารการกินไปอยู่ประเทศญี่ปุ่นเฮ็ดจั่งได๋

แท็กซี่ : กะกินตั้งแต่อาหารญี่ปุ่นตั๊วครับ

นพดล : ตลอดเลยเบาะ

แท็กซี่ : ตลอดเลย

นพดล : บ่แม่นเจ้าลึ่ง (ชิน) อาหารญี่ปุ่นแล้วเบาะฮะนี่

แท็กซี่ : โอ๊ย จักลึ่งปิ่งแล้ว อาหารบ้านจะของมาสิต้อย (ถูก) ปากได้เบาะ ปากโพง (บวม) เหมิดน่ะ

นพดล : ป๊าด

หนิงหน่อง : สิเหลียวเบิ่งซื่อ ๆ กะแสบลิ้นแล้ว

นพดล : เอ๋า มันเผ็ดมันเค็มกั่วกันนี่ล่ะ อั่นสิบ่ยากนำลูกนำเมียหาให้อยู่ให้กินเบาะ

แท็กซี่ : เอ๋า กะยากนำเขาคือเก่าล่ะ เขาเป็นแม่บ้าน

นพดล : เอ้อ

แท็กซี่ : หน้าที่เขาแม่นเบ๊าะล่ะ

นพดล : อื้อ

แท็กซี่ : เขาต้องสั่งซื้ออาหารจากประเทศญี่ปุ่นทุกอาทิตย์น่ะแหม

นพดล : แล้วเขาส่งมาให้อยู่เบาะล่ะ

แท็กซี่ : ส่งมาเฮาส่งเงินไปก่อนหั่นเด๊ะ

นพดล : ไคแหน่ มันมีอีหยังแหน่ อาหารญี่ปุ่นที่เขาส่งมา

Copyright by Mahidol University

แท็กซี่ : **ซุบเห็ดกระด้าง ย่างน้ำตก ซกเล็กงัว คั่วเอี่ยน (ปลาไหล) เนียนบักเขือ ส้มปลาน้อย ก้อยกะปอม อ่อมนกขาบ ลาบปลาตอง**

4.2.20.1.5 สัมปลาโด

ส้มปลาโดเป็นอาหารประเภทหมักซึ่งทำมาจากเนื้อปลาโด (ปลาชะโด) ที่ขูดแล้ว ผสมกับเกลือป่น น้ำตาลทราย ข้าวเหนียวนึ่ง และกระเทียม (โขลกให้ละเอียด) คลุกเคล้าให้เป็นเนื้อเดียวกัน ใช้มือนวดจนเนื้อปลาเหนียวติดมือ แล้วปั้นเป็นก้อนกลม ๆ ขนาดไข่ไก่ ห่อด้วยใบตองเหมือนกับห่อข้าวต้ม จากนั้นใช้ยางรัดห่อปลาให้แน่น 3 เปลาะ ทิ้งไว้ 2-3 คืน เพื่อให้เนื้อปลามีรสเปรี้ยว สามารถรับประทานแบบดิบหรือทำให้สุกด้วยการทอด ย่าง นึ่ง ต้ม (ทั้งห่อ) ตามชอบ (วิศิษฏ์ ดวงสงค์, 2542: 4380-4382) เวลาจะรับประทานใส่ตะไคร้ และพริกสดซอย จะทำให้อร่อยยิ่งขึ้น แล้วรับประทานกับข้าวเหนียว

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

จื้น : เจ้าห่อข้าวกับหยังมากินอยู่โรงเรียน

แหลม : ส่วนมากกะกับ กับปลาแห้งแหน่ เนื้อทอดแหน่

จื้น : มื้อนี้ได้หยัง

แหลม : มื้อนี้ได้เนื้อแห้ง

จื้น : บ่แม่นดอก

แหลม : แม่นหยังซั้น

จื้น : หมกหม่ำ (แหลมลุกขึ้น กุมเป้าตัวเอง)

แหลม : อีปอบเอ๊ย อั่นนี้บ่แม่นหมกหม่ำ

ชาลี : แม่นหยังซั้น

แหลม : **ส้มปลาโด**

4.2.18.1.6 ตำบักหุ่ง (ส้มตำ)

ตำบักหุ่ง หรือ ส้มตำ เป็นอาหารยอดนิยมของคนไทย โดยเฉพาะคนอีสาน สามารถหารับประทานได้ง่ายตามสถานที่ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็น ตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น ทะเล ภูเขา น้ำตก ฯลฯ หรือตามซอกซอย ภัตตาคาร หรือศูนย์อาหารใน

Copyright by Mahidol University

ห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ

ส้มตำของชาวอีสานแตกต่างจากภาคอื่นคือ จะใส่มะกอกเข้าไปด้วย โดยฝานเป็นชิ้น ๆ ช่วยให้รสชาติของส้มตำอร่อยขึ้น นอกจากนี้ยังใส่น้ำปลาร้าและตัวปลาร้าลงไปด้วย ซึ่งส้มตำจะอร่อยหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับปลาร้าเป็นสำคัญ หากปลาร้าอร่อย มีรสชาติดีก็จะทำให้ส้มตำครกนั้นมีรสชาติอร่อยไปด้วย ส้มตำเป็นเมนูหลักของชาวอีสานเลยก็ว่าได้ เนื่องจากชาวอีสานสามารถรับประทานกันได้ทุกวันและทุกมื้อ โดยจะรับประทานเปล่า ๆ หรือรับประทานกับข้าวเหนียว ไก่ย่าง และผักสดก็ได้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

จี้นร้องดัดแปลงเพลงของไมเคิล แจ็คสัน

จี้น : (ร้องมั่วในตอนต้นเพลง แล้วต่อด้วย) **ตำบักหุ่งเหิ่มใส่บักกอก** ซื้อปิ้งไก่มา บิปิ้งไก่ออก เบิ่งกะบ่ได้ปิ้งไก่บ่สุก (ร้องมั่วต่อ จบด้วยท่าจับเป้าตัวเอง)

ส้มตำที่ใช้มะละกอที่ใกล้จะสุกมาตำนั้น จะให้รสชาติของเส้นมะละกอที่หอมหวานได้เป็นอย่างดี ส้มตำของชาวอีสานนิยมใส่มะกอกด้วย เพื่อให้มีรสชาติกลมกล่อมและมีสีสันเข้มข้น จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการบริโภคของคนอีสานด้วย กล่าวคือ นิยมรับประทานส้มตำคู่กับไก่ย่าง

4.2.18.1.7 หมกหม่ำ

หมกหม่ำ เป็นอาหารประเภทหมก (เป็นการประกอบอาหารของชาวอีสานประเภทหนึ่ง เรียกชื่อตามวัสดุหลักที่นำมาหมก) ที่ไม่ใส่อาหารประเภทอื่นนอกจากเครื่องปรุงรสและกลิ่นเท่านั้น (ประทวน บุญปก, 2542: 4991)

วิธีทำคือ นำหม่ำมาหั่นเป็นชิ้นบาง ๆ ใส่หม้อเตรียมไว้ แล้วโขลกตะไคร้ ข่าซอย หอมแห้งซอย ใบมะกรูด พริกสด ให้ละเอียด เติมน้ำปลา น้ำปลาร้า ใบแมงลัก ลงในเครื่องปรุงที่โขลกไว้และหม่ำที่เตรียมไว้ในหม้อ คนให้เข้ากัน ชิมรสดู ถ้าอร่อยแล้วก็เอาใบตองมาห่อหมก นำไปนึ่งให้สุก รับประทานกับข้าวเหนียวหรือข้าวสวยร้อน ๆ ก็ได้ หรือจะนำผักสดมาแกล้มก็จะได้ประโยชน์ไม่น้อย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

จี้น : ขอโตแป๊บนึง บ่โดน บ่โดน (เอาขากางเกงลง ถอดผ้าถุงออก เห็นกางเกงรัดรูปท่อน

Copyright by Mahidol University

บนสีฟ้ายาวถึงหัวเข่า ส่วนท่อนล่างลงไปเป็นสีดำ)

มอด : ฮ่วย มาคือส้มต่อนเมืองอุดรแถะ

จื้น : มันบ่แม่นส้มต่อน

มอด : แม่นหยังซั้น

จื้น : **หมกหม่ำ**

มอด : โอ้ย ขั่นหมกหม่ำเป็นจั่งสี้ข้อยสิบ่หักพริกจิ้มดอก ข้อยเสียดายพริก

ตัวอย่างนี้ ชี้ให้เห็นถึงวัฒนธรรมการบริโภคของชาวอีสาน กล่าวคือ เวลาที่รับประทานหมกหม่ำ ชาวอีสานจะนิยมรับประทานผักสดเป็นเครื่องเคียง ตัวอย่าง เช่น หักพริกสดจิ้มกับหมกหม่ำ เป็นต้น

4.2.18.1.8 อ่อมกบ

อ่อม เป็นอาหารอีสานที่มีลักษณะน้ำข้น เครื่องปรุงหลักประกอบด้วย เนื้อและผักหลากชนิด ปรุงรสด้วยเครื่องแกง ได้แก่ ข้าวเบือ* พริก ตะไคร้ ข่า กระเทียม หัวหอมแห้ง

สำหรับการทำอ่อมกบนั้น ขั้นตอนการทำ คือ นำพริกแห้ง ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด หอมแห้ง เกลือ กระเทียม โขลกรวมกันให้ละเอียด นำกบมาย่างไฟให้หนังสุก ผ่าเอาเครื่องในออก หั่นให้เป็นชิ้นพอเหมาะ จากนั้น ตั้งหม้อแกงใส่น้ำเล็กน้อย พอน้ำเดือดก็เอาเครื่องแกงลงไป ปรุงรสด้วยน้ำปลา น้ำปลาร้า ใส่กบลงไป คั่วให้เข้ากันจนกบสุกแล้วจึงนำผักต่าง ๆ (เช่น ผักตำลึง ยอดฟักทอง ผักอีเลิด ผักอีตู่ (ใบแมงลัก) หรือเติมผักชนิดอื่นตามชอบ) ใส่ลงไป เมื่อคนเข้ากันดีแล้วใส่ข้าวเบือ สุกแล้วยกลง (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2540: 55-56) รับประทานกับข้าวเหนียวหรือข้าวสวยร้อน ๆ ก็ได้

อาหารประเภทอ่อมที่เน้นผักพื้นบ้านมากกว่าเนื้อนี้ สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการบริโภคของชาวอีสานอย่างหนึ่ง คือ การที่ชาวอีสานมีขีดจำกัดในการหาอาหารประเภทเนื้อ แต่มีผักพื้นบ้านมากมายที่มีคุณค่าทางสมุนไพรสูง ชาวอีสานจึงเน้นผักเป็นส่วนประกอบหลักในการปรุงอาหารมากกว่าเนื้อ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : สังเกตดี ๆ ตี๊ล่ะ ดังบ่คือดังคนไทยจักเม็ด

นพดล : คือหยัง

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : คือกบนอนเว็น เหมบเอ้บเลบอยู่ ดังจั่ง ได๋มากะ ด้อกะเดี้ยแถะ

นพดล : เอ้อ

หนิงหน่อง : เผาไฟใส่ล่ะ ฟักอ่อมล่ะ

นพดล : อ่อมกบล่ะบาดนี่

หนิงหน่อง : โด๊ย สูดใบบักพริกอ่อนลง หมากมันลง นำติ๊ล่ะ เขาเอิ้นลูกโดดน่ะ

นพดล : เอิ้นลูกโดด

หนิงหน่อง : ผักอย่าไปใส่อย่างเดียว ใส่หลาย ๆ อย่างแหน่ ผักใส่แหน่ ผักกะแยงแหน่ อ้า ซอมดอกบักอื่อ (ดอกฟักทอง) แหน่ อ้า

นพดล : ดอกอีสุม (มะรุม) กะใส่น้อ

หนิงหน่อง : หมากแข้งกะใส่สูดลงซะบ๊อ หมากเขีย (มะเขือ) ฝานลงหน่อยนึง อ้า

นพดล : อ่อมกบล่ะบาดนี่เฮา

หนิงหน่อง : แต่ว่าเฮาอย่าไปใส่น้ำหลายมันกลายเป็นต้มเด๊ะ มันบ่แม่นน้ำแซบ ๆ เด๊ะ มันบ่แม่นอ่อมเด๊ะบาดนี่ ใส่น้ำซิวจิ๊ก ปลาแดกกับเกลือใส่นิด เอาหัวขิงใส่ลงน้ำตั๊วเนาะ อ้า

นพดล : โอ๊ย แซบคักบาดนี่

หนิงหน่อง : อยากให้มัน อุ๊ย ที่จริงปลาแดกเฮาอย่าไปถิ่ม (ทิ้ง) ใส่เหมิดโต เฮาแกะเอาแต่เนื้อมัน เอาก้างมันถิ่ม ก่อนเฮาสิปรุงฮูดผักนางตู่ นางเลิด

นพดล : ผักอีตู่ ผักอีเลิด

หนิงหน่อง : สุภาพแหน่ การเว้าการจานั่น แต่งโต สุภาพเรียบร้อย บัดเวลาเว้าล่ะอีตู่พะนะต้องนางตู่ นางเลิด มันจั่งซวนรับประทาน

Copyright by Mahidol University

นพดล : มาบ่คุณตู่ซะชั้นให้มันแล้วซะ
หนิงหน่อง : มันสิหนักเกินไป ตั้งแต่นี้กะพอแฮงแล้วล่ะ น้ำมันมาตักใส่ถ้วยซดกินพุ้ยกิน เอ้าพอกินอิ่มแล้วปุ๊บ มันบ่แม่น**อ่อมกบ**กลายเป็นอ่อมดัง เฮอะ ๆ ฮากแตกวะ

จากการแสดงของคณะเพชรพิณทอง จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงกล่าวถึงวิธีการทำอ่อมกบให้ผู้ชมฟังอย่างชัดเจน ทำให้ผู้ฟังนึกภาพตามได้อย่างง่ายดาย ทั้งยังมีความรู้เพิ่มเติมในการประกอบอาหารของชาวอีสานอีกด้วย

4.2.18.1.9 หม่ำ

หม่ำ เป็นอาหารของชาวอีสานตอนบน คล้ายไส้กรอก เป็นอาหารแห้งที่สามารถเก็บไว้ได้นาน ทั้งยังสะดวกในการนำไปรับประทานระหว่างเดินทางไกลอีกด้วย

การทำหม่ำเป็นวิธีถนอมอาหารของชาวอีสานที่แตกต่างจากชุมชนอื่น วิธีทำคือ เลือกเนื้อคุณภาพดี ได้แก่ เนื้อคอ เนื้อแก้ม เนื้อขาลาย เนื้อขาหลัง เนื้อสัน ตับ หรือม้ามมาสับให้ละเอียด แล้วคลุกเนื้อผสมกับตับ เกลือ กระเทียม และข้าวคั่ว คนให้เป็นเนื้อเดียวกัน ยัดลงในลำไส้หรือถุงน้ำดีที่ล้างสะอาดแล้ว นำไปผึ่งแดดผึ่งลมไว้ประมาณ 5-7 วัน จึงนำมารับประทาน โดยรับประทานได้ทั้งแบบดิบและสุก (นำไปทอดหรือย่าง) มีผักเคียง ได้แก่ พริกสด หัวหอม ขิงอ่อน กระเทียมสด ผักชี ต้นหอม คู่กับข้าวเหนียว หรือจะรับประทานเป็นกับแกล้มก็ได้ ถือว่าเป็นอาหารชั้นดีอย่างหนึ่งของชาวอีสาน และเป็นของฝากที่มีรสดีอย่างหนึ่ง (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2540: 78)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

ใหญ่ : อั่นนี้เด๋ครับ หม่ำ ๆ ๆ ๆ
แจ๋วแหวว : หม่ำนี่คือหม่ำ ๆ ข้าว
ใหญ่ : บ่ บ่แม่นหม่ำข้าว
นพดล : หม่ำจั่งได๋
ใหญ่ : **หม่ำ**ที่เขาห้อยนำนั่นหนา
แจ๋วแหวว : I'm sorry. I don't understand.
แท็กซี่ : โอ้ย คะเจ้าบ่สู้จักดอก คะเจ้าบ่กินของดิบของดายอยู่อเมริกานั่นน่ะ

Copyright by Mahidol University

ใหญ่ : กินหยังล่ะ
แท็กซี่ : กินขนมปัง กินนม กินเนย แฮมเบอร์เกอร์ จั่งซั้นน่ะ อย่าไปถาม หม่ำ ๆ เหมิ่ม บ่มีดอกพี่

จากตัวอย่าง จะเห็นถึงวัฒนธรรมการบริโภคของชาวอีสานและชาวต่างประเทศ กล่าวคือ ชาวอีสานนิยมนำอาหารมาทำการถนอมอาหารไว้ ด้วยการหมัก เพื่อจะได้เก็บไว้รับประทานได้นาน บางคนก็รับประทานทั้งที่ยังดิบ ๆ สะท้อนถึงการอยู่ง่าย กินง่ายของชาวอีสานได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากวัฒนธรรมการบริโภคของชาติตะวันตก ที่ไม่นิยมรับประทานดิบ นอกจากนี้ ประเภทของอาหารก็แตกต่างกันด้วย ดังเช่นที่ชาติตะวันตกจะรับประทานอาหารประเภทนม เนย ขนมปัง แฮมเบอร์เกอร์

4.2.18.1.10 ข้าวจี่

ข้าวจี่เป็นอาหารทั่วไปและเป็นอาหารพิเศษในบุญเดือนสามที่เรียกกันว่า บุญข้าวจี่ วิธีทำข้าวจี่นั้นไม่ยาก กล่าวคือ นำข้าวเหนียวนึ่งมาคลุกกับเกลือ แล้วปั้นเป็นก้อนกลมหรือรี จากนั้นนำไปย่างไฟอ่อน พลิกกลับไปมาให้สุกทุกด้าน แล้วนำไปชุบไข่ (ที่ตีแตกแล้ว) เอาขึ้นย่างไฟอีกครั้งให้สุกเสมอกัน ชาวอีสานนิยมบริโภคข้าวจี่กันมากในฤดูหนาว เพราะข้าวจี่ร้อน ๆ จะช่วยเพิ่มพลังงานทำให้ร่างกายอบอุ่นได้เป็นอย่างดี เวลารับประทาน จะจิ้มข้าวจี่กับปลาร้า หรือแจ่วบองก็ได้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก
ใหญ่ : ขั่นว่ายามจี่ข้าวจี่ ขั่นว่าเฮาขอน่ะ ขั่นว่าฮ้อนกะเป่าแต่ลมข้อยกะบ่จ่ม (บ่น) เด๊ะ

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการบริโภคของชาวอีสาน คือ เวลารับประทานข้าวจี่ต้องรับประทานในขณะที่ยังร้อน ๆ อยู่ เพราะจะได้รสชาติที่อร่อย และทำให้ร่างกายอบอุ่น นอกจากนี้ การที่คนจี่ข้าวต้องนั่งอยู่ใกล้เตาไฟ ก็ทำให้ร่างกายรับความอบอุ่นจากเปลวไฟไปด้วย

Copyright by Mahidol University

4.2.18.2 ผัก

อาหารประเภทผักเป็นอาหารหลักถึงร้อยละ 80 ของอาหารที่บริโภคทั้งหมดของชาวอีสาน (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2540: 40) ผักที่นำมาบริโภคส่วนใหญ่นั้น นอกจากที่ปลูกกินเองเล็กน้อยในหมู่บ้าน ชาวอีสานจะนิยมเก็บพืชผักที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ ตามหัวไร่ปลายนา ตามป่าตามดง เป็นต้น โดยนำมารับประทานเป็นเครื่องเคียงกับอาหารในแต่ละมื้อ

สำหรับอาหารประเภทผักนี้ ปรากฏในการแสดงของ คณะเพชรพิณทองเพียงคณะเดียวเท่านั้น

4.2.20.2.1 ผักตำนิน (ผักตำลึง) / ผักคันจอง

ผักตำนิน หรือผักตำลึง เป็นผักที่บริโภคได้ตลอดทั้งปี ชาวอีสานนิยมนำยอดอ่อน ใบอ่อนของผักตำลึงมาต้ม นึ่ง เป็นผักจิ้มน้ำพริก หรือจะนำมาใส่ในอาหารประเภทอ่อม แกงจืด ก็ได้ พบตามไร่ สวน ริมรั้วบ้าน เป็นต้น

ส่วนผักคันจองนั้น พบตามหนองน้ำ สระ คู คลอง ริมห้วย ที่ชื้นแฉะ เป็นวัชพืชในนาข้าว คนอีสานนิยมนำใบอ่อน ก้านใบอ่อน และช่อดอกมารับประทานสด จิ้มกับลาบ ส้มตำ น้ำพริกสด เป็นต้น

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : จนห้าสิบกั่วปีแล้ว ไฟลวกทุกคื้นทุกคืนมันสิทนได้บ่ล่ะ เฮอะ ๆ

แท็กซี่ : บ่แม่นย้อนไฟ ผมว่า

หนิงหน่อง : เปี๋ยงสิบ่แม่น

แท็กซี่ : ย้อนผงชูรส

หนิงหน่อง : เฮากินอยู่เด๊ะล่ะ ผงชูรส ผมเฮาคือบ่หล่น

แท็กซี่ : ลาวกินบ่คือเฮากิน

หนิงหน่อง : ลาวกำกินคือกินข้าวเม่านี่เบาะ

แท็กซี่ : กะบ่กำกินล่ะอ้าย เห็นบ่ลาวเฮ็ดลาบหมูแต่ละเทื่อ ใส่หลาย

นพดล : มันแซบเว่ย

แท็กซี่ : (ร้องเพลง) บ้านของพี่กินหมา กินหมา อยู่อำเภอท่าแร่

ใหญ่ : โอ้ ทำนาอยู่บาดได๋น่ะ

Copyright by Mahidol University

จ่อย : (ร้อง) บ้านน้องกินแต่แย้ แต่แย้กับก้อยกะปอม
แท็กซี่ : (ร้อง) บ้านของพี่กินแต่**ผักตำนิน**
ใหญ่ : กินผักตำนินปานเป็ดน้อยเนาะนายเนาะ
แท็กซี่ : อาหารเสริม
จ่อย : (ร้อง) ส่วนบ้านยุพินกินแต่**ผักคันจอง**

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า นอกจากผักที่ชาวอีสานรับประทานได้อย่างหลากหลายแล้ว เนื้อสัตว์ก็เป็นอาหารอีกประเภทหนึ่งที่ชาวอีสานสามารถกินได้มากชนิดกว่าคนภาคอื่น ไม่ว่าจะเห็นเนื้อสุนัข แย้ หรือกะปอม อย่างไรก็ตาม การรับประทานเนื้อสัตว์ดังกล่าวในปัจจุบัน เริ่มมีแนวโน้มว่าจะลดลง เนื่องจากธรรมชาติถูกทำลายไปมาก การจับสัตว์ที่มีอยู่ในธรรมชาติจึงลดลงตามไปด้วย นอกจากนี้ ยังมีผู้ออกมาต่อต้านการรับประทานเนื้อสุนัขของชาวอีสานอีกด้วย

4.2.20.2.2 ผักหวาน / ผักกะเดา (ผักสะเดา)

ผักหวาน เป็นพืชยืนต้นชนิดหนึ่ง แตกยอดอ่อนในช่วงฤดูแล้ง (เริ่มฝนครั้งแรก) ประมาณเดือนมีนาคม – เมษายน ซึ่งช่วงนี้จะมีไข่มดแดงจำนวนมาก ชาวอีสานนิยมนำมาทำแกงผักหวานใส่ไข่มดแดง ใบอ่อน ยอดอ่อน นำมาลวกเป็นผักจิ้มน้ำพริก

ส่วนผักสะเดานั้น ยอดอ่อนและใบอ่อนใช้รับประทานได้ มีมากในฤดูหนาวเพราะต้นสะเดาจะผลิยอดอ่อนและดอกมาก เวลารับประทานต้องนำไปลวกหรือปิ้งไฟให้สุกเพื่อลดความขม จากนั้นจึงนำไปจิ้มกับลาบก้อยและน้ำพริก (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2540: 44)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : คันข้อยขึ้นเทิงหลังคาได้ ของฝากผู้ใด๋กะซ่าง (ก็ช่าง) ข้อยเมี้ยน (จัดการ) เรียบ ฤดูผักหวาน คะเจ้ากะสิเอา**ผักหวาน**มาขาย ข้อยสิยัดใส่ถุงปุ้ยถือไว้ทางล่าง ฮอด**ผักกะเดา** ได้ผักกะเดากะเมี้ยนเรียบ

4.2.18.3 ผลไม้

บักเขียบ (น้อยหน่า) เป็นผลไม้ที่เกิดมากในฤดูฝน ชาวอีสานนิยมรับประทานน้อยหน่าเปล่า ๆ หรือรับประทานกับคู่ข้าวเหนียวก็ได้

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

หนิงหน่อง : ข้อยกะแปลกใจข้อยคือกันเด๊ะ ป๊าด**บักเขียบ** (น้อยหน่า) ปีนี้มาแก่พร้อมกันเหมิดสวนแถะ ข้อยว่า

นพดล : เสียดายเด๊ะว่า

หนิงหน่อง : ดอกบ่ทันหล่น ก้นกะยังตาตี่ว่านี่แหม

นพดล : เอ๊อ เจ้าเฮ็ดจั่งได๋ล่ะ

หนิงหน่อง : คันสิจ่ง (เหลือ) ไว้กะย้านมันโสดถิ่ม (หล่นทิ้ง) กะเก็บมาเหมิดชั้นแล้ว มาฮอดบ้านแล้วถอดแว่นตาออกมีแต่บักเขียบอ่อนเต็มเข่งอยู่เมียข้อยด่าข้อยจักเสียงขึ้นเสียงลง…

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึง วิธีการของชาวอีสานในการสังเกตดูว่าน้อยหน่าเริ่มแก่หรือยัง โดยดูว่าเปลือกของน้อยหน่าลูกใดเริ่มขยายห่างออกจากกัน ก็สามารถเก็บมาบ่มไว้ได้ เมื่อบ่มไว้ 1-2 วัน น้อยหน่าจะสุก นำมารับประทานได้

เรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมการบริโภคอาหารข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการบริโภค ตลอดจนวิถีชีวิต และสภาพสังคมของชาวอีสานที่เป็นคนอยู่ง่ายกินง่าย รู้จักสรรหาอาหารจากธรรมชาติรอบตัวมาปรุงได้อย่างเหมาะเจาะกับวิถีชีวิตของตนเองที่เรียบง่าย แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแสวงหาอาหารได้เป็นอย่างดี

จากตัวอย่างทั้งหมดเกี่ยวกับวัฒนธรรมการบริโภคอาหาร จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงนำเอาอาหาร ผักและผลไม้ต่าง ๆ มาผสมผสานเป็นเรื่องตลกได้อย่างแนบเนียน โดยอาหารที่ผู้แสดงกล่าวถึงนั้น ล้วนแต่เป็นสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวันของผู้ชมแทบทั้งสิ้น เป็นการเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวันอีกแบบหนึ่ง

4.2.19 **เรื่องส่วนตัว**

ผู้แสดงมักนำเรื่องส่วนตัวของผู้แสดงด้วยกันเองมาเล่น ไม่ว่าจะเป็นชื่อลูก ภรรยา พ่อหรือแม่ เป็นต้น ถึงแม้ว่าผู้แสดงจะทราบอยู่แล้วว่าบุคคลที่สามที่มีผู้เอ่ยถึงนั้นเป็นใคร แต่ก็จะถามกันอยู่ตลอดว่าคนที่เอ่ยถึงนั้นคือใคร เพื่อให้ผู้ชมได้รับทราบและเข้าใจเนื้อเรื่องมากขึ้น การแสดงในลักษณะนี้พบมากในคณะเสียงอีสานชุด 1, 4, 5 และ 6 ส่วนคณะเพชรพิณทองพบในชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง สตริงบ้านนอก และฮาสำหมะปี๋ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน

Copyright by Mahidol University

ผู้แสดงคณะเสียงอีสานนำเรื่องส่วนตัวของผู้แสดงด้วยกันเองมาเล่น แบ่งตามเรื่องส่วนตัวของแต่ละบุคคลได้ดังต่อไปนี้

1. เรื่องส่วนตัวของนกน้อย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : แม่นไผ แม่นไผ ทิดหลอดเนี่ย

ยายยงค์ : ผัวยายนกนั่นเดะ

อาวทิดหลอด หรือมัยกิจ ฉิมหลวง เป็นสามีของนกน้อย อุไรพร

2. เรื่องส่วนตัวของปอยฝ้าย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ยงค์ : บักปอบนี่แมะ กูกินข้าวแซบผิดอก กูบ่ตายง่ายดอก กูได้ยินแต่ข่าวแม่เฒ่าจันทร์ล่ะ ใกล้สิตาย

ชาลี : เอ้า แม่นไผ แม่เฒ่าจันทร์

ยงค์ : แม่มันล่ะ

จากตัวอย่าง ทำให้ผู้ชมทราบว่าแม่ของปอยฝ้ายชื่อ จันทร์

3. เรื่องส่วนตัวของจิ้น

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

นกน้อย : อั่น จกถงเสี้ย (เสื้อ) นี่มันอัลบัมแม่ใหญ่จิ้นตั๋ว

ยายจิ้น : ชุดใด๋

นกน้อย : จกให้แม่บักไอ้นั่นเด๋

ยายจิ้น : ฮ่วย แม่บักไอ้นี่แม่นไผฮึ

นกน้อย : เมียบักสถิตย์

ยายจิ้น : แล้วบักสถิตย์นี่แม่นไผฮึ

นกน้อย : แม่ใหญ่จิ้น (หัวเราะ)

ชาลี : เอ๊ะ แม่ใหญ่จิ้นแม่นไผนอ

นกน้อย : กะยังว่าพ่อบักไอ้

Copyright by Mahidol University

ยายจื้น มีชื่อจริงว่า สถิต ชั่งชัย มีภรรยาและลูกแล้ว ลูกมีชื่อเล่นว่า ไอ้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ปอยฝ้าย : อู๊ย ๆ มึงเฮ็ดท่านี้มาคือบักไอ้แท้

ยายจื้น : บักไอ้ไส

ปอยฝ้าย : ลูกมึงหั่นล่ะ (หัวเราะ)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ยายจื้น : พ่อใหญ่ลี เจ้าบ่จับใส่ให้ข้อยเบาะ

นกน้อย : บ่ยากดอก มีผู้จับใส่ให้มันอยู่

ชาลี : ผู้ใด๋ล่ะ

นกน้อย : อีต๋อม

ต๋อม เป็นชื่อเล่นของภรรยาจื้น

4. เรื่องส่วนตัวของยงค์

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

ปอยฝ้าย : ไห้ (ร้องไห้) เฮ็ดหยังล่ะ เจ้านี่กะดาย

ยงค์ : เหลียโตน (สงสาร) มัน

ปอยฝ้าย : ตี้ ว่าแม่นไห้นำแม่ใหญ่เข็มน่ะ

ชาลี+นกน้อย : แม่นไผแม่ใหญ่เข็ม

ปอยฝ้าย : เมียลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา)

ยงค์ : เหยียบคอมึงเด๊ะ

ปอยฝ้าย : ว่าแม่นคึดฮอดแม่ใหญ่เข็มเด๊ะล่ะว่า

ยงค์ : น้องฮุ่น (รุ่น) แม่มึงนั่น

นกน้อย : บ่ได้ไห้นำแม่ใหญ่เข็มดอก แม่ใหญ่เข็มบ่ได้เป็นหยัง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ยายฝ้าย : อียงค์ล่ะอียงค์หลงทีบ (ซ้ำ) รึกูสิบีบไข่หำ (ลูกอัณฑะ) ของมึง (ฝ้ายเอามือ

Copyright by Mahidol University

ล้วงไปใต้กระโปรงยงค์) ป้าดโท ไข่หำ ซะมาใหญ่ (ซ้ำ) (ฝ้ายเปิดกระโปรงยงค์จนเห็นกางเกงในสีแดง) เหลียวเบิ่งใกล้ ๆ ล่ะบัดเล็กข่อนหล่อน สำพอแม่ใหญ่เข็มสะออน เอาไปหนุนแทนหมอนกะได้ตั๊วหำ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ปอยฝ้าย : อั่น แม่เฒ่าจันทร์กะบ่ตายง่ายตั๊วะ ว่าสิตายพร้อมแม่ใหญ่เข็มว่าซั้น

ชาลี : ฝ้าย แม่นไผ แม่ใหญ่เข็ม

ปอยฝ้าย : เมียพ่อใหญ่ยงค์

จากตัวอย่าง ทำให้ผู้ชมทราบว่า ภรรยาของยงค์ชื่อ เข็ม

5. เรื่องส่วนตัวของแหลม

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายฝ้าย : โอ๊ย เอาล่ะ เอาล่ะ เอาล่ะ อีนี่กะตั้งใจว่าแนะ อย่าไปซาเขา อย่าไปซาเขา

ยายหมา : มึงคือกันล่ะ อย่าว่าซา อย่าว่าซา

ยายฝ้าย : เป็นหยัง

ยายหมา : ซื่อแม่กู

ยายหา : บัดได๋อีหมานี่มันลูกอีซาเด๊ะเนาะ

ยายหมา : บ่คือมึงดอก ลูกอีโต่ย อีนกเค้าผี

ตัวอย่างนี้ จะเห็นได้ว่า ยายหมา (แหลม) ห้ามไม่ให้ยายฝ้าย (ปอยฝ้าย) พูดคำว่า “ซา” เพราะเป็นชื่อแม่ของตน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง

เรื่องส่วนตัวของผู้แสดงที่เพชรพิณทองนำมากล่าวถึงในการแสดงของตนนั้น มีไม่มากนัก ได้แก่

Copyright by Mahidol University

1. เรื่องส่วนตัวของจ่อย

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

จ่อย : โอ๊ย คนบ่ได้เรียนหนังสือนี่หมุน เขาบอกหมุน ๆ ๆ ๆ ๆ เพี่ย

ใหญ่ : เอ้า หันต๊ัวนี่แหม

จ่อย : น่า เขาบอกหมุนกะหมุนโลด

นพดล : เอ๊อ เขาสิเบิ่งลักษณะ

ใหญ่ : เอ๋า หันกะว่าหันแนะเถาะเว่ย

จ่อย : โอ้ย บอกหมุน ๆ โลดน่า

ใหญ่ : หันต๊ัวเดียวนี่แมะ

จ่อย : หันนั่นมันพ่อข้อย

นพดล : เอ้อ บักจ่อยลูกพ่อใหญ่หัน

ตัวอย่างนี้ ทำให้ทราบว่า พ่อของจ่อยชื่อ หัน

2. เรื่องส่วนตัวของสุนทร

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

นพดล : แล้วทำไมตอนผมไปสุพรรณไม่เห็นอาจารย์เอ้า

สุนทร : โอ๊ย ผมย้ายไปอยู่พิจิตรกับเมีย

นพดล : อ๋อ นี่มีเมียแล้วเรอะ

สุนทร : เอ้อ เมียมีแล้ว ไอ้จิ๋มยังไงเล่า

นพดล : อ๋อ จิ๋มนี่เมียเรอะ (หัวเราะ) อุ๊ย นึกว่าลูกสาว

สุนทร : ลูกสาวแม่ยายน่ะสิ

จ่อย : มีเมียสาวสำน้อย

ตัวอย่างนี้ ทำให้ทราบว่า ภรรยาของสุนทรชื่อจิ๋ม และจากคำพูดของนพดล แสดงให้เห็นว่า ภรรยาของสุนทรยังไม่แก่นักและยังดูเป็นสาวน้อยจนนพดลนึกว่าลูกสาว

Copyright by Mahidol University

จากตัวอย่าง ผู้แสดงนำเอาชื่อของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้แสดงด้วยกันเองมาเล่นตลก ทั้งชื่อพ่อ แม่ ลูก สามีและภรรยา ทำให้ผู้ชมเกิดความขบขันไปกับการล้อกันไปมาระหว่างผู้แสดงได้เป็นอย่างดี

4.2.20 การดัดแปลงเนื้อเพลง ล้อเลียนเพลง

การดัดแปลงเนื้อเพลงและล้อเลียนเพลงนี้ เป็นการเล่นตลกแบบจำอวดที่มุ่งหมายให้เกิดความขบขันเป็นหลัก วิธีการที่ใช้มักเลือกการเลียนแบบที่เรียกว่า parody คือ นำเอาทำนองเพลงของนักดนตรีบรมครูมาล้อ โดยการเล่นคีย์เสียงหรือโน้ตบางตัวให้เพี้ยนไปจากต้นฉบับ (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536: 39)

จากการแสดงตลกของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทองนั้น พบว่าผู้แสดงได้แปลงเนื้อเพลง และล้อเลียนเพลงต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นเพลงหนุ่มนาข้าวสาวนาเกลือ เพลงรองเท้าหน้าห้อง หรือเพลงตลกอกหัก เป็นต้น นอกจากนี้คณะเพชรพิณทองยังได้แปลงบทสวดด้วย ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

4.2.20.1 แปลงเพลงรองเท้าหน้าห้อง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายยงค์ : ข้อยสิว่ากลอนรองเท้าหน้าห้อง

ยายจื้น : เอ๋า รองเท้าหน้าห้องจั่งได๋ อั่นนั่นมันเป็นเพลงสูสิมาว่าสารภัญญ์ได้อยู่ชั้นเบาะ

ยายยงค์ : ฮ่วย กูได้เพลงเดียว กูสิมาดัดแปลงเป็นสารภัญญ์ชั้นแล้ว

ยายจื้น : บ้อ อู๊ย ว่าให้ฟังแนะ ข้อยกะอยากฟังคือกัน

ยายยงค์ : พี่น้อง ตบมือให้นางแหน่ อู๊ย ฟังแต่เสียงตบมือกูกะได้ที่หนึ่งแล้ว บ่ฮ้องกะได้

ชาลี : เอ๋า แน่ ๆ ๆ ๆ ๆ บ่ฮ้องจั่งได๋ บ่ฮ้องมันสิสู้จักว่าได้ที่หนึ่ง ที่สอง ผู้ได๋สิสู้จักว่าสิชนะติ

ยายยงค์ : ไฟล์ทบังคับติเดียวนี่ เอ๋า ฮ้องกะฮ้อง

ยายจื้น : เอ้อ ฮ้อง ข้อยกะอยากฟังคือกัน

ยายยงค์ : (ไอ) อั่นนี้ไอเด๊อ

ยายจื้น : จ้า ๆ สู้จักอยู่ดอก ว่าซะ

ยายยงค์ : (ร้อง) ประตูแม้นห้องเช้า มีรองเท้าสองคู่เคียงกัน

Copyright by Mahidol University

คู่นึ้งคู่นึงนั่น รองเท้าเธอล่ะพี่จำได้ดี อีกคู่นึง
ใหม่ ๆ เป็นของใครบอกมาดีดี บัดเดี๋ยวจะทุบตี
บอกมาซี มันเกิบผู้ใด บอกมาซีล่ะแม่นเกิบผู้ใด
(หัวเราะ) มึงเห็นบ่ กูได้ที่หนึ่ง

ตัวอย่างข้างต้น แสดงถึงความสามารถของผู้แสดงในการรู้จักประยุกต์เพลงลูกทุ่งที่เป็นที่นิยมและเอาการร้องสารภัญญ์มาประสมเป็นหนึ่งเดียวกันได้อย่างไพเราะ ทำให้ผู้ชมที่ไม่เคยรู้จักสารภัญญ์มาก่อน เข้าใจเรื่องกลอนสารภัญญ์ได้ง่ายขึ้น

4.2.20.2 แปลงเพลงยามลมโชยมา

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายจื้น : แม่นหยังล่ะฮะนี่ บ๊ย เทิงร้องเทิงตด คือสิหมั่นใจแฮงเนาะ

ชาลี : พุ้นน่ะ เหลียวเบิ่ง ไล่ตดออกจากซิ่น (ยายหาสะบัดผ้าถุง)

ยายจื้น : ลมโชยมา เข้าฮูดัง (รูจมูก) ทวน

ยายหมา : ลมโชยมา เหม็นอยู่ห่วยห่วย

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงแปลงเนื้อเพลง “ยามลมโชยมา” จากเนื้อเดิมที่ร้องว่า “ยามลมโชยมา พัดใบไม้แกว่ง” ก็แปลงเป็น “ลมโชยมา เข้าฮูดังทวน” และ “ลมโชยมา เหม็นอยู่ห่วยห่วย”

4.2.20.3 แปลงเพลงฝนตกที่หน้าต่าง ของวงโลโซ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

ปอยฝ้าย : ...เอ้า อยากฟังสตริงมั้ย เอ้า อยากฟังสตริงขอเสียงกรี๊ดอีกครั้ง

ดนตรีขึ้นเพลงฝนตกที่หน้าต่างของวงโลโซ

ปยอฝ้าย : (ร้องเพลง) ฝนตกลงมาป้อย ๆ เดือนสามข้อยน้อยคำบ่ควง คิดฮอดผู้สาวเคยควง ไปอยู่เมืองหลวงเธอตายปีก่อน

เนื้อเดิมของเพลง “ฝนตกที่หน้าต่าง” ของวงโลโซ คือ “วันนี้ฝนตกไหลลงที่หน้าต่าง เธอคิดถึงฉันบ้างไหมหนอเธอ...” ก็แปลงเนื้อเป็น “ฝนตกลงมาป้อย ๆ เดือนสาม

Copyright by Mahidol University

ข้อยน้อยคำบ่ควง คิดฮอดผู้สาวเคยควง ไปอยู่เมืองหลวงเธอตายปีก่อน” ซึ่งสะท้อนถึงสภาพสังคมอีสานได้ว่า จากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ค่อนข้างฝืดเคือง โดยเฉพาะหมู่บ้านในเขตเกษตรที่ประสบปัญหาพื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์และสามารถผลิตผลผลิตทางการเกษตรได้บางฤดูเท่านั้น ทำให้มีผู้คนอพยพไปทำงานนอกภาคเกษตรกันมากขึ้น เมืองหลวง หรือกรุงเทพฯ จึงเป็นอีกแห่งหนึ่งที่ชาวอีสานนิยมเข้ามาทำงานกันมาก

4.2.20.4 แปลงเพลงตลกอกหัก ของปอยฝ้าย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

จื้นร้องเพลงตลกตกฮ้าน ซึ่งแปลงมาจากเพลงตลกอกหัก

ยายจื้น : (ร้องเพลง) จ๊ะแม่นม่วนเนาะสู ฮู้บ่ว่าเจ็บสิตาย มาม่วนเอาฮ้าย ยามข้อยตกฮ้านหมอลำ ฮู้บ่พวกเจ้า ข้อยเจ็บหัวเข่าเจ็บหำ เวทีบ่แม่นต่ำ ๆ ข้อยซ้ำเหมิดเนื้อเหมิดโต ขาเขียวปื้อ ๆ สองมือของข้อยกะเขียว ค่าตัวร้อยเดียว ให้เล่นจนโพดพะโล ตกฮ้านยามใด๋ มิใยต้องสะใจโก๋ สิหนีไปคือบักโกจักมื้อใด๋ตกฮ้านหัวแตก เลือดหัวตลก ต้องตกหล่นบนเวที ตกได้ตกดี ย้อนว่าบ่มีมุขแดก หัวเสิกหัวเซิน มีแต่ข้อยมันสิหัวแตก เบิ่งเป้ากางเกงข้อยแหน่ ย้อนว่าตกฮ้านดู๋หลาย * ตลกตกฮ้าน มีใครสงสารบ้างหนอ เอาแต่หัวร่อ แต่คนตกมันสิตาย ตกฮ้านประจำ เจ็บหำกะยังบ่หาย จบการแสดงยามใด๋ ขอลงไปทายาหม่อง (ยายจื้นเดินตกเวทีอีก) (ซ้ำ *) จบการแสดงยามใด๋ ขอเงินไปซื้อยาหม่อง

เป็นการนำเอาชีวิตของตลกอย่างยายจื้น ที่ต้องเจ็บตัวจากมุขความรุนแรงอยู่เป็นประจำ มาแต่งให้เข้ากับเนื้อร้องเพลงเดิม คือ “ตลกอกหัก” กลายเป็นเพลงประจำตัวจื้นได้ สะท้อนให้เห็นถึงส่วนลึกในชีวิตของตลก ที่ยอมเจ็บตัวเพื่อให้คนได้หัวเราะ แต่คนคงไม่ทราบว่าสิ่งที่ตนหัวเราะนั้น ผู้แสดงต้องเจ็บช้ำเพียงใด

Copyright by Mahidol University

4.2.20.5 แปลงเพลงโฆษณาธนาคารกรุงไทย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ปอยฝ้าย : โฮ นี่เบาะเขาว่า (ร้อง) “คุ้มจริง ๆ มาอยู่เสียงอีสานติดหนี้ตั้งมากมาย”

จี้น : (ร้องเป็นเสียงดนตรีประกอบเพลงโฆษณา “เงินกำลังจะหมุนไป”) เงินกำลังจะไหลไป กำลังจะไหลไป กำลังจะไหลไป

ปอยฝ้าย+จี้น : สู่ยายนก

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพของสมาชิกวงเสียงอีสานจากที่ปอยฝ้ายร้องเพลงว่า พอตนมาอยู่คณะเสียงอีสานแล้วติดหนี้ตั้งมากมาย นอกจากนี้ เงินที่ได้จากการแสดงแต่ละครั้ง ก็อยู่ในความควบคุมของนกน้อยหมด

4.2.20.6 แปลงเพลงมาทำไม ของธงไชย แม็คอินไตย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

จี้น : โอ เพลงสตริงนี่ ห่าลังควมกะฮ้อง อั่น ฟังบ่รู้เรื่องเนาะ

ชาลี : เอ้า เจ้าคือว่าจั่งซั้น

จี้น : โอ๊ย โดยเฉพาะ อั่น ปอยฝ้ายกับอีนางอั่นนึงออกมาฮ้องอยู่นี่ ข้อยแฮ่งฟังบ่รู้เลย มันว่าหยังบุ๊นี่

ชาลี : มันร้องว่าจั่งได๋

จี้น : เฮอะ ข้อยได้ยินว่าจั่งสี้ล่ะ (ร้องเพลง) “กินแตงโมเทิงขี้ เทิงฮาก เทิงถ่าย” พะนะ

ชาลี : มันแม่นบ่ล่ะ

เนื้อเพลงเดิมของเพลง “มาทำไม” คือ “มีแตงโม มาฝากตั้งมากตั้งมาย” แต่จี้นกลับแปลงเนื้อเป็น “กินแตงโม เทิงขี้ เทิงฮาก เทิงถ่าย” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจุบัน เกษตรกรที่ปลูกแตงโมคงฉีดยาฆ่าแมลงกันมาก ทำให้ยาซึมเข้าไปในเนื้อแตงโมด้วย เวลารับประทานแตงโมจึงส่งผลให้ท้องเสียได้

Copyright by Mahidol University

4.2.20.7 แปลงเพลงแฟนจ๋า ของธงไชย แม็คอินไตย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

จื้น : เอ้อ อั่น ๆ ก่อนนั้นกะว่าจั่งสี้เด๊ะบาดนี่

ชาลี : ว่าจั่งได๋

จื้น : (ร้องเพลง) “ขี้ดู๋แถ่เด้ ขี้ดู๋แถะล่ะว้า

ชาลี : ว่าจั่งซั้นติ

จากเนื้อเดิมของเพลงแฟนจ๋า ที่ว่า “ขี้จุ๊เบ่เบ้ ขี้จุ๊ตะละว้า” จื้นแปลงเป็น “ขี้ดู๋แถ่เด้ ขี้ดู๋แถะล่ะว้า”

4.2.20.8 แปลงเพลงของไมเคิล แจ็คสัน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

จื้น : (ร้องมั่วในตอนต้นเพลง แล้วต่อด้วย) ตำบักหุ่ง เหิ่มใส่บักกอก ซื้อปิ้งไก่มา บิปิ้งไก่ออก เบิ่งกะบ่ได้ปิ้งไก่บ่สุก (ร้องมั่วต่อ จบด้วยท่าจับเป้าตัวเอง)

จากเนื้อเพลงเดิมของไมเคิล แจ็คสันที่ร้องเป็นภาษาอังกฤษ จื้นได้นำเอาเนื้อหาที่เกี่ยวกับ ตำบักหุ่ง หรือส้มตำ ที่เป็นอาหารยอดนิยมของชาวอีสาน มาประยุกต์ใส่ สะท้อนถึงวัฒนธรรมในการบริโภคของชาวอีสานที่นิยมรับประทานส้มตำคู่กับปิ้งไก่ (ไก่ย่าง)

4.2.20.9 แปลงเพลงนางแมวยั่วสวาท

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

ฝ้าย : (ร้องเพลง) ไอ้เธอมันคือนางแมวแมนในวัด ไอ้เธอมันคือปีศาจหุ่นเซ็กซี่ เธอชอบกินปลาข่อนเป็นอาหาร แล้วเธอก็คลานไปกินแมงกินูน ข้อยคือเขียดอีโม่ มารับตัวเธอ ไป ๆ ๆ

หนิงหน่อง : ไปไสหลอย

ฝ้าย : (ร้อง) ไปขึ้นสวรรค์เสียเถิดที่รัก ฉันจะทำให้เธอไป ๆ

หนิงหน่อง : ไปไสอีก

ฝ้าย : (ร้อง) ไปขึ้นสวรรค์เสียเถิดที่รัก ฉันจะทำให้เธอ

Copyright by Mahidol University

เวลาแก้ผ้าออกแล้ว อ๋อ เฮาะ อ๋อ (ทำท่าลูบเป้ากางเกง)

เนื้อเดิมของเพลง “นางแมวยั่วสวาท” นั้นร้องว่า “ไอ้เธอมันคือนางแมวยั่วสวาท ไอ้เธอมันคือปีศาจหุ่นเซ็กซี่ เธอกินผู้ชายเป็นอาหาร แล้วอันตรธานไปในยามราตรี ข้าคือยมฑูตมารับตัวเธอ ไป ๆ ไปลงนรกเสียเถิดที่รัก ฉันจะลงโทษธอ เวลาของเธอหมดแล้ว” แต่ฝ้ายกลับแปลงเนื้อเป็น “ไอ้เธอมันคือนางแมวแมนในวัด ไอ้เธอมันคือปีศาจหุ่นเซ็กซี่ เธอชอบกินปลาข่อนเป็นอาหาร แล้วเธอก็คลานไปกินแมงกินูน ข้อยคือเขียดอีโม่ มารับตัวเธอไป ๆ ไปขึ้นสวรรค์เสียเถิดที่รัก ฉันจะทำให้เธอ เวลาแก้ผ้าออกแล้ว” สะท้อนถึงทัศนะของผู้ชายที่เปรียบผู้หญิงว่า ชอบทำในสิ่งที่ตัวเองต้องการ โดยทำให้ผู้ชายต้องเจ็บช้ำ ผู้ชายจึงต้องลงโทษผู้หญิงบ้าง

4.2.20.10 แปลงเพลงหนุ่มนาข้าว สาวนาเกลือ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

แท็กซี่	:	(ร้องเพลง) บ้านของพี่กินหมา กินหมา
ใหญ่	:	(ผลักอกแท็กซี่) โอ๊ย ทากเหยียบยางมึงเอ๊ย ฮึมันร้องบ่ถึก (ถูก)
แท็กซี่	:	ถึก
ใหญ่	:	บ้านของพี่ทำนา บ่แม่นกินหมา
แท็กซี่	:	เฮากะว่าทำนาเด๊ะล่ะ หูโตบ่ได้ยิน ถามอ้ายจ่อยเบิ่งเปี๋ยงล่ะ
ใหญ่	:	เอ้า แม่นอยู่เบาะ
จ่อย	:	ทำนา
ใหญ่	:	แน่ หูข้อยส้มติ๊ซั้น
แท็กซี่	:	บ่ส้มแล้ว หูเน่าคัก ๆ แล้วโตนั่นน่ะ
ใหญ่	:	เน่า
แท็กซี่	:	ยังแต่มันสิย้อยออกมาหั่นตั้ว
ใหญ่	:	โอ้ ส่ำพอมันมีกลิ่นเนาะนายเนาะ
แท็กซี่	:	ขึ้นรถบัสเหม็นหูจะของว่าเหม็นรองเท้าผู้อื่นฟุ้นล่ะ
ใหญ่	:	โอ หูบ่ดี

Copyright by Mahidol University

แท็กซี่ : หือ ฟังใหม่
จ่อย : ไปล้างหู
ใหญ่ : น่อ ฟังใหม่ ฟังใหม่ (ดนตรีขึ้น)
แท็กซี่ : (ร้อง) บ้านของพี่กินหมา กินหมา อยู่อำเภอท่าแร่
ใหญ่ : โอ้ ทำนาอยู่บาดได๋น่ะ
จ่อย : (ร้อง) บ้านน้องกินแต่แย้ แต่แย้กับก้อยกะปอม
แท็กซี่ : (ร้อง) บ้านของพี่กินแต่ผักตำนิน
ใหญ่ : กินผักตำนินปานเป็ดน้อยเนาะนายเนาะ
แท็กซี่ : อาหารเสริม
จ่อย : (ร้อง) ส่วนบ้านยุพินกินแต่ผักคันจอง
แท็กซี่ : (ร้อง) โอ๊ะพี่อยากบายขาน้อง ขาน้อง คือสิท่อสองนิ้ว
จ่อย : (ร้อง) อยากถีกค้อนตอกสิ่ว ตอกสิ่ว เซิญมาบายโลด
แท็กซี่ : บ่บายกะได๊ (ร้อง) บ้านของพี่ปลูกตั้งแต่ข้าวโพด
ใหญ่ : คือบ่ปลูกผักถั่วดินนำแนะนาย
แท็กซี่ : ซังใส่เดือนเจาะมัน
จ่อย : (ร้อง) ไปยามน้องโลดถ้าอยากสูบยาเมา
แท็กซี่ : (ร้อง) จ๊ะแม่นหูตาเมา ตาเมา มามักสาวขี้เฮี้ยน
จ่อย : (ร้อง) น้องบ่ให้ขึ้นเฮียนนะ
แท็กซี่ : (ร้อง) สาวขี้เฮี้ยนอย่าเว้าใหญ่ ถ้าพี่ไปลักนอนลักนอน พ่อจะว่ายังไง
จ่อย : (ร้อง) ให้ไปข้างคอกไก่ คอกไก่เด๊อจั่งมีหม่องขึ้น
แท็กซี่ : (ร้อง) ให้หนุ่มตาเมาจะยกแต่คันไดไปนะ
จ่อย : (ร้อง) ถ้าอ้ายไปจริง ๆ จะสิเอาไฟจูดหำ

หนุ่มนาข้าวสาวนาเกลือ เป็นเพลงลูกกรุงประเภทร้องคู่ที่โด่งดังและเป็นที่รู้จักกันมากเพลงหนึ่ง เนื้อเพลงนี้มีความไพเราะและยังสะท้อนถึงวิถีชีวิตและประเพณีของชาวไทยได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ในด้านวิถีชีวิต เห็นได้ว่า ชาวกาฬสินธุ์มีอาชีพทำนาปลูกข้าว ส่วนชาวสมุทรสาครทำนาเกลือ แล้วขายเกลือไว้ซื้อข้าวกิน ส่วนด้านประเพณีของไทยนั้น เมื่อหนุ่มสาวรักใคร่ชอบพอกัน ฝ่ายชายจะให้ผู้ใหญ่ไปสู่ขอฝ่ายหญิง เป็นต้น เมื่อจ่อยกับแท็กซี่แปลงเพลงดังกล่าว

Copyright by Mahidol University

พวกเขาก็ยังคงสะท้อนภาพวิถีชีวิต และจารีตประเพณีของชาวอีสานให้เห็น ได้แก่ ในด้านวิถีชีวิตนั้น จะเห็นได้ว่า ชาวอำเภอท่าแร่ จังหวัดสกลนคร นิยมรับประทานเนื้อสุนัข นอกจากนี้ชาวอีสานยังรับประทานแย้ ก้อยกะปอม ผักตำนิน (ผักตำลึง) ผักคันจอง ที่ล้วนแต่เป็นอาหารที่หาได้จากธรรมชาติรอบกาย การปลูกข้าวโพด ยาสูบก็เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่สามารถพบเห็นได้ในท้องถิ่นอีสานด้วย ส่วนจารีตประเพณีของชาวอีสาน คือ หญิงชายไม่ควรจะชิงสุกก่อนห่าม และโลกทัศน์ของชาวอีสานที่มีต่อผู้หญิงว่า “เป็นหญิงต้องรักนวลสงวนตัว ถ้าไม่มีคู่ครองต้องรักษาตนให้บริสุทธิ์”

4.2.20.11 แปลงบทสวด

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

เสย	:	โอ๊ย ขั่นผู้นี้ไปบวชเป็นแม่ซี ข้อยสิเปลี่ยนคำถวายทานใหม่แล้ว
นพคล	:	อั่นเก่ามันเป็นจั่งได๋
เสย	:	อั่นเก่านี่ สุดทินัง
ทุกคน	:	สุดทินัง
เสย	:	วท เมทานัง
ทุกคน	:	วท เมทานัง
เสย	:	อาสว คยาวหัง
ทุกคน	:	อาสว คยาวหัง
เสย	:	ทานังโหตุ
ทุกคน	:	ทานังโหตุ
เสย	:	สาทุ
ทุกคน	:	สาทุ
เสย	:	อนุโมทามิ
ทุกคน	:	อนุโมทามิ
เสย	:	เปลี่ยนใหม่เลยลุงหนวด
นพคล	:	เปลี่ยนเป็นจั่งได๋บาดนี่
เสย	:	สุดที่สิเป็นตาซัง
ทุกคน	:	เหวย
เสย	:	ให้ไปแล้วกะบ่ยัง
นพคล	:	เอ้อ

Copyright by Mahidol University

เสย : จักว่าเป็นอีหยัง
นพดล : เอ้อ
เสย : คือบ่มีแนวเฮ็ดบุ
นพดล : เอ้อ
เสย : อยู่ในกะคุ
นพดล : เอ้อ
เสย : บักแตงโม
นพดล : เอ้อ
เสย : กับข้าวเจ้ามะลิ
นพดล : น่าน
จ่อย : หนีตายมันแนะ มึงได้ยินบ่ล่ะอีหล้า ขั่นเจ้าไปบวชเป็นแม่ซี มัคทายกเสยลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) สิเปลี่ยนคำถวายทาน
หางเครื่อง : เปลี่ยนกะซ่างค่ะ ว่าแต่ได้อยู่ใกล้เณรน้อย

จ่อยต้องเปลี่ยนบทสวดไปจากเดิม เป็นเพราะคนที่จะมาบวชนั้นผิดเพศ คือ เป็นหญิงในร่างชาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ตลอดจนพฤติกรรมของคนที่แสดงออกในเรื่องเพศมากขึ้น

จากตัวอย่างการแปลงเนื้อเพลง ล้อเลียนเพลง และการแปลงบทสวดข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความคิดอันสร้างสรรค์ของผู้แสดงที่นำเอาสิ่งที่ผู้คนคุ้นเคยหรือได้ยินในชีวิตประจำวันมาเล่นตลก โดยการดัดแปลงให้มีเนื้อหาเปลี่ยนไปจากเดิมได้ ทำให้เกิดความขำได้อีกทางหนึ่ง

4.2.21 การเดินทาง/พาหนะ

ผู้แสดงนำเรื่องราวเกี่ยวกับการเดินทาง และยานพาหนะมานำเสนอ โดยใช้ลักษณะการเล่าให้ผู้ชมฟัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

4.2.21.1 จักรยาน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ชาลี : โอ๋ ๆ เจ้ามาแต่บ้านใด๋ล่ะยาย
ยายจื้น : โอ๊ มาแต่ไกลอยู่ตั้ว มาแต่ดงอุดม

Copyright by Mahidol University

ชาลี : บ้านดงอุดม
ยายจี้น : ฟุ้นล่ะ
ชาลี : โอ๋ มาหลายคนบ่
ยายจี้น : โฮ หลายแล้ว มื้อนี้มาเป็นสิบรถ
ชาลี : รถบัส
ยายจี้น : จักรยาน บ่ต้องไปเปลืองน้ำมันยาก
ชาลี : ประหยัดซ่อยกัน
ยายจี้น : อื้อ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

ชาลี : มาหลายบ่ พี่น้องบ้านท่าลาด
จี้น : อ๊ย บ่หลายจั่งได๋ มามื้อนี้สิบรถพุ้นเด๊อ
ชาลี : รถปิกอัป
จี้น : รถจักรยาน ฟ้าววาซั้น ย้านบ่มีหม่องนั่งงาน คอนเสิร์ตเอ็มร้อยห้าสิบ ผู้ได๋เขากะอยากมา
ชาลี : โอ๊ย บ่ว่าแล้ว
จี้น : อื้อ
ชาลี : โอ๊ว ขี่รถจักรยาน
จี้น : เอ้อ ขี่จักรยานแล้วมา
ชาลี : ขี่ดีเบ๊าะ
จี้น : โอ้ย ขั่นบ่ดีข้อยบ่ขี่มาดอก

การเดินทางด้วยจักรยาน เป็นทางเลือกหนึ่งที่อำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้ได้เป็นอย่างดี นอกจากจะรวดเร็ว (ในสภาพการจราจรติดขัด) และได้ออกกำลังกายแล้ว ยังช่วยประหยัดพลังงานของชาติ ซึ่งก็คือน้ำมัน ได้อีกทางหนึ่งด้วย

ทั้งสองตัวอย่างข้างต้น สะท้อนถึงสภาพการคมนาคมของสังคมอีสานที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น กล่าวคือ ในอดีตนั้นถนนหนทางไม่สะดวกเท่าใดนัก คนจึงมักจะเดินทางด้วยเท้า เกวียน หรือม้า เพราะไม่มีรถยนต์ติดต่อถึงตัวเมือง แต่ในปัจจุบัน มีถนนเชื่อมจากหมู่บ้านไปยังหมู่บ้านใกล้เคียงและตัวเมือง ในหมู่บ้านก็จะมีรถโดยสารประจำหมู่บ้านด้วย ส่วนชาวบ้านส่วนใหญ่ก็มักจะมียานพาหนะส่วนตัว เช่น จักรยาน รถมอเตอร์ไซค์ รถอีแต๋น รถปิกอัป เป็นต้น ทำให้ประชาชนเดินทางไปมาได้อย่างสะดวกสบาย

Copyright by Mahidol University

4.2.21.2 รถตุ๊กตุ๊ก

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

นกน้อย : มาทางเดียวกันกับพี่น้องสารคามหว่างหั่น

ยงค์ : อื้อ แต่ว่าคนละคัน ข้อยขี่เครื่องมา

ชาลี : โฮ ขี่เครื่องบินมา

ยงค์ : เครื่องอีตุ๊กตุ๊ก

ตุ๊กตุ๊ก เป็นพาหนะหนึ่งที่เป็นที่นิยมของทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เมื่อต้องสัญจรไปในที่ที่ไม่ไกลนัก ผู้คนก็เลือกนั่งตุ๊กตุ๊กได้ ต่างจากเครื่องบินที่ใช้เดินทางในระยะทางไกล

4.2.21.3 เครื่องบิน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ปอยฝ้าย : โอ๋ ไมเคิล แจ็คสัน

มอด : เอ๊อ นั่นล่ะ

ปอยฝ้าย : นักร้องต่างประเทศ

มอด : เอ๊อ

ปอยฝ้าย : มาอำเภอบ้านผือได้จั่งได๋อะ

จื้น : ข้อยขี่เครื่องมา

ชาลี : ขี่เครื่องมา

มอด : เครื่องบินเบาะครับ

จื้น : เครื่องสูบน้ำ

เมื่อชาวต่างชาติเดินทางมายังประเทศไทย พาหนะหนึ่งที่คนไทยย่อมนึกถึงเป็นอันดับแรกว่าจะนำชาวต่างชาติข้ามน้ำข้ามทะเลมาได้ก็คือ เครื่องบิน ดังนั้น เมื่อชาลีพูดว่าไมเคิลขี่เครื่องมา มอดจึงเข้าใจได้ทันทีว่าต้องเป็นเครื่องบิน

ส่วนเครื่องสูบน้ำ เป็นเครื่องทุ่นแรงที่ชาวอีสานนิยมใช้สูบน้ำออกจากบ่อปลาหรือที่นาของตน เพื่อให้น้ำในบ่อแห้งขอด แล้วสามารถลงไปจับปลาได้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

แท็กซี่ : มื้อผมกลับจากประเทศญี่ปุ่นนั่นเด๊ะ เป็นมื้อที่ผมดีใจที่สุดภายในสี่ปีที่ผ่านมา

Copyright by Mahidol University

นพดล : เอ๋า ดีใจเฮ็ดหยัง

แท็กซี่ : เอ้า สิได้กลับบ้านเด๊ะพ่อ

นพดล : อือ บ้านอยู่ไส

แท็กซี่ : บ้านดอนหัน อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

นพดล : อือ บ้านดอนหัน อำเภอบ้านฝาง

แท็กซี่ : ครับ ไปจองตั๋วเครื่องบินตั๊วะ

นพดล : อั่น จองอยู่ไส

แท็กซี่ : จองอยู่ประเทศญี่ปุ่นตั๊วะเนาะ

นพดล : บ้อ นึกว่าแม่นจองอยู่ดอนเมืองนี่ ฮะฮะ

หนิงหน่อง : บ้าตี้ มาฮอดบ้านจะของแล้วกะยังสิไปเริ่มต้นขี่มาแต่ญี่ปุ่นอยู่ซั้นเบาะ ว่าสิบ่เว้านำ ขีดละแงงละแงง

แท็กซี่ : แม่นอีหลี เว้าเป็นตาลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) เว้านำอยู่เจ้า เว้าบ่คิดบ่อ่าน จองตั๋วอยู่ประเทศญี่ปุ่นฮอดขอนแก่น ได้มื้อละนั่งเครื่องบักใหญ่มาพร้อม

นพดล : อื้อ มาเลย

แท็กซี่ : ฮอดดอนเมือง กรุงเทพฯ

นพดล : เอ้อ

แท็กซี่ : เปลี่ยนเครื่องน้อยไปลงขอนแก่นเด๊ะ

นพดล : เอ๋า ไปลงขอนแก่นเหมิดซั้นเบาะ

แท็กซี่ : ครับ

นพดล : คือบ่ลงบ้านดอนหัน อำเภอบ้านฝาง บ้านจะของหั่น

แท็กซี่ : ฮ่วย อำเภอบ้านฝางมันบ่มีสนามบินเด๊ะพ่อ

นพดล : เอ้า ต้องลงสนามบินเบาะแนวนี้

แท็กซี่ : ฮ่วย เครื่องบินเด๊ะ บ่แม่นโคมลมโคมไฟ พอสิลงกลางท่งนาได้เด๊ะเดียวนี่

นพดล : บ่สู้จักเว่ย

แท็กซี่ : โอ๊ย

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : โคมลมโคมไฟกะลองเบิ่งตี๊ล่ะ คันค้างกอไผ่เหลือแต่ก้าน เอาไม้คานก่อง ค่อยสิลากลงหั่นมาฮอดบ้านแทนที่สิเห็นหน้าลูกหน้าเมีย ต้องท้อนกระดูกใส่ขวดโหลไปไว้วัดพุ้นตั๊ว

นพดล : บ่ลงเว่ย

แท็กซี่ : ลงสนามบินขอนแก่น

นพดล : สนามบินเลย

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงการเดินทางด้วยเครื่องบินจากประเทศญี่ปุ่นมายังไทย คือ เมื่อจองตั๋วที่ประเทศญี่ปุ่นแล้วนั่งเครื่องบินมาประเทศไทย เครื่องบินจะลงจอดที่ท่าอากาศยานดอนเมือง ซึ่งเป็นศูนย์กลางการบินของไทย จากนั้น จึงขึ้นเครื่องบินเล็กต่อมายังสนามบินขอนแก่น เพราะในภาคอีสานมีสนามบินเฉพาะในจังหวัดใหญ่ ๆ เช่น ขอนแก่น อุบลราชธานี หนองคาย เป็นต้น

4.2.21.4 การโบกรถ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : หะ ๆ ผู้ใด๋ฮักหนิงหน่องฮักโลด เงินทองบ่ให้บิ่นแนวอยู่แนวกินกะบ่อึดอยาก อยากเที่ยวหม่องใด๋ในประเทศไทยพาไปเหมิดทุกหม่อง (ทุกที่)

นพดล : ฮื่ย บ่ไปนำเจ้าดอก ขี้คร้านย่าง (เดิน)

หนิงหน่อง : ซะมาสิได้ย่างไปนำข้อย ขี่รถตลอด

นพดล : เอาเงินไสให้เขา

หนิงหน่อง : เงินมีกูกะบ่ให้

นพดล : บ่ให้เขากะไล่ลง

หนิงหน่อง : ไล่ลงกะลงตั๊วะ บ่แม่นรถเฮา นั่งโดนเขาสิโขกหน้าผากเอาหั่น

นพดล : เอ้า ลงแล้วซะมาสิฮอดหม่องพัทยา สิไปเที่ยวพัทยา

หนิงหน่อง : เปี๋ยงสิบ่ฮอด ไล่ลงหม่องใด๋กะยืนอยู่หั่น บ่ทันพอคราว รถกะมาอีก ยกมือโบกอีกกะขี่ เขาไล่ลงอีกกะโบกอีกไปเรื่อยเด้ สามคันกะฮอดตั๊วะ

Copyright by Mahidol University

พัทยาซื่อ ๆ (เฉย ๆ)

นพดล : ป๊าด

หนิงหน่อง : คันที่สี่เขาสิบ่เปิดฮอดระยองพุ้นรึ

นพดล : ป๊าดโท (หัวเราะ)

การโบกรถ เป็นวิธีการเดินทางอีกแบบหนึ่งที่ผู้ใช้รถใช้ถนนรู้สึกเห็นใจผู้ตกทุกข์ได้ยาก จึงอนุญาตให้ผู้นั้นร่วมทางไปกับตน บางคนที่ไม่มียานพาหนะและตกทุกข์ได้ยากจริง ๆ ก็จำเป็นโบกรถไป ขณะที่บางคนต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางและทำไปเพื่อความสนุกตื่นเต้น การเดินทางด้วยวิธีโบกรถนี้ยังคงพบเห็นได้ในชนบทอีสาน

จากตัวอย่าง เห็นได้ว่า ผู้แสดงได้นำเอาเรื่องการเดินทาง และพาหนะที่ผู้คนคุ้นเคยกันดีในชีวิตประจำวันมาผูกเป็นเรื่องราว แล้วนำมาเล่นให้เกิดความขำ เป็นการเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวันอีกแบบหนึ่ง

4.2.22 การแยกวง/การตั้งวงใหม่

การเล่นตลกในเรื่องเกี่ยวกับการแยกวง หรือการตั้งวงใหม่นี้ พบเฉพาะในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 2 และชุด 6 เท่านั้น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

นกน้อย : อย่าสะไปฟังลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) พ่อใหญ่ยงค์นั่นนะ อยู่นำแม่มา แม่อัดเพลงให้สองซุดสามซุดแล้ว ป้ะ ๆ มา

ยงค์ : เซาเว้า อัดสิบซุดกะบ่งึดดอก ค่าโตท่อ...(ถูกดูดเสียง) เฮ้ เห็นบ่คนเฮเห็นบ่

นกน้อย : น้ำหน้าจั่งสี้สิไปอยู่ไสเดียวนี่ฮึ มาเว้าใหญ่แถะฮึ

ยงค์ : ไปอยู่ไสกะได้ดอกรุ่นนี้ มึงไปนำกูบ่ฝ้าย กูสิพามึงหนีมื้อนี้

ปอยฝ้าย : เจ้าสิพาข้อยไปไส ข้อยไปเบิดนั่นล่ะพ่อยงค์

ยงค์ : มา กูสิพามึงหนี เห็นบ่

นกน้อย : มั่นใจแม่นบ่ฝ้าย

ปอยฝ้าย : หา

นกน้อย : ตลกอกหักบ่ได้ออกแท้ ขั่นโตบ่อยู่นำแม่ เอ๊า

Copyright by Mahidol University

ปอยฝ้าย : ฮ่วย บ่ได้ออก ไปร้องอยู่หอกระจายวัดกะได้เว้ย
ยงค์ : เอ้อ เฮ้
ชาลี : ไผสิจ่ายเงินมึง
ปอยฝ้าย : ฮ่วย บ่จ่ายกะเมียผู้ใหญ่บ้านฟัง กะพ่อใหญ่บ้านผู้ซ่วย (ช่วย) หมู่นั่นล่ะ ฟังซ่อย (ช่วย) อะ เอ้อ
นกน้อย : แม่นับหนึ่งถึงสาม
ยงค์ : ฮ่วย สินับเฮ็ดหยังล่ะ
นกน้อย : ผู้ใด๋มาทางนี้สิขึ้นค่าโตให้ อัดแผ่นเสียงให้พร้อมพ่อใหญ่ยงค์ขั่นมากะอัดแผ่นเสียงให้คือกัน
ชาลี : แม่นก
นกน้อย : ท้อปไลน์ไดมอนด์สนับสนุน
ชาลี : ผมบ่หนี ผมสิอยู่กับแม่นก
นกน้อย : เออ เจ้ากะได้อัดคือกัน เจ้าร้องคู่ข้อย
ชาลี : เอ้อ อัดให้ข้อยนำแนะเด้อ ข้อยสิอยู่นี่เฮ๋า
นกน้อย : หนึ่ง
ปอยฝ้าย : ซ่างแล้ว
นกน้อย : สอง
ยงค์ : มึงอย่าเด๊อ (เดินไปทางนกน้อย)
ชาลี : เดี๋ยว ๆ ๆ ๆ เจ้าสิย่างมาหยัง
ยงค์ : สิเอาผมกูนั่น (วิกผมยงค์วางอยู่ทางด้านที่นกน้อยยืนอยู่)
ชาลี : โอ๊ย ส่ำนี้นึง บ่ต้องย่างมาดอก ข้อยเอาโยนไปให้กะได้เนี่ย (โยนวิกไปให้ยงค์)
ยงค์ : ฮ่วย กูอยากย่างไปเอานี่เว่ย มันเป็นหยังล่ะ ฮ่วย (โยนวิกกลับคืนไปทางเดิม)
ปอยฝ้าย : เอ้อ ๆ
ชาลี : คักบ่ล่ะ
ปอยฝ้าย : อย่าสะแพ้คน เกิดมาน่ะ
ยงค์ : กูแพ้คนกูใช้โลด มึงอย่าไปมึงอย่าเซ่อ กูสิพามึงหนี
ปอยฝ้าย : เจ้าสิพาข้อยไปไส
นกน้อย : เจ้าสิหนีไปไส สิหนีไปไสเดียวนี่ มาเว้าร่ำรี้ร่ำไรแถะ

Copyright by Mahidol University

สิไปกะไปสิไปอยู่คณะใด๋

ยงค์ : มึงไปนำกูบ่ฝ่าย

ปอยฝ้าย : ไป

ยงค์ : ไป กูสิพามึงไปอยู่นำพุ่มพวง หิมา (ทุกคนวิ่งหนีแตกกระเจิงกันไปคนละทาง)

ปอยฝ้าย : โอ๊ย คือว่าจั่งซั้น โอ๊ย

สำนวนที่ว่า “คับที่อยู่ได้ คับใจอยู่ยาก” สะท้อนให้เห็นได้จากตัวอย่างนี้ ดังเช่นที่ยงค์อยากจะแยกตัวออกจากคณะเสียงอีสานเพราะอ้างว่าค่าตัวที่นกน้อยให้นั้นน้อยเกินไป จึงชวนปอยฝ้ายออกจากวงไปด้วยกัน นอกจากนี้ ยังสะท้อนถึงจิตใจอันแน่วแน่ของคน ที่ไม่โอนอ่อนต่อสิ่งล่อใจรอบข้างเลย แม้ว่าตนจะต้องลำบากก็ตาม ดังที่ปอยฝ้ายยืนยันว่าจะออกจากวงไปพร้อมกับยงค์ ถึงแม้ว่านกน้อยขู่ว่าเทปชุดตลกอกหักจะไม่ได้ออกวางแผงแน่ ๆ ถ้าปอยฝ้ายออกไป แต่ปอยฝ้ายก็ไม่เปลี่ยนใจ กลับบอกว่า ตนไปร้องที่หอกระจายเสียงของวัดก็ได้ อีกแง่คิดหนึ่งที่ได้จากตัวอย่างข้างต้นคือ เกิดเป็นคน ไม่ควรจะยอมแพ้อะไรง่าย ๆ ดังที่ปอยฝ้ายบอกกับยงค์ไว้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ปอยฝ้าย : ซุมื้อผมเล่นผมกะเป็นบาปในใจ (พูดเหมือนจะร้องไห้)

ยงค์ : บาปในใจหยัง

ปอยฝ้าย : บาปในใจหั่นตั๊ว ผู้ใด๋สิเอิ้นเสี่ยวเดียวนี่ พ่อกะคือพ่อ

ยงค์ : กะนั่นตื๊ล่ะ

ปอยฝ้าย : ในใจผมเคารพนับถือมาตลอด บ่เคยสิล่วงล้ำข้ำเกินจักเที่ย เข้าใจบ่ (เอามือจับศีรษะยงค์โยกไปมา)

ยงค์ : (ยงค์เอามือเช็ดน้ำตา) เป็นตาน้อยเนื้อต่ำใจแถะฝ้าย กูกะหวานอมขมถ่มถิ่มคือกัน กูบ่อยากว่าดอก มาบังคับให้กูเฮ็ดไปทั่วทีบทั่วแดน มึงเบิ่งดู๋ตัวอย่าง กูนี่ขาวเต๊าะเอ๊าะอยู่คือลูกเจ๊กนี่ เป็นตาฮักอีกส้ำ ให้กูแต่งโตผู้ฮ้าย (ขี้เหร่) ว่านี่แหม

ปอยฝ้าย : แม่นอยู่

ยงค์ : น่าเกลียดบ่มึงว่า

ปอยฝ้าย : น่าเกลียด

ยงค์ : นั่นล่ะ กูสิพามึงหนีจากสานอีเสียง

ปอยฝ้าย : เสียงอีสาน

Copyright by Mahidol University

ยงค์ : ตี้ เสียงอีสานติ
ปอยฝ้าย : เจ้าสิพาข้อยไปอยู่วงใด๋ข้อยไปเหมิด ป๊ะ
ยงค์ : กูสิพามึงตั้งวงใหม่
ปอยฝ้าย : ตั้งวง
ยงค์ : อื๊อ กูกะอัดแล้ว มึงกะอัดแล้ว มึงกะมีซื่อเสียงเรียงนามแล้ว หมาโตใด๋สิบ่ฮู้จักมึง
ปอยฝ้าย : อัลบัมโคตรงก
ยงค์ : นั่นแล้ว
ปอยฝ้าย : ตายคาวง
ยงค์ : อื๊อ
ปอยฝ้าย : ข้อยกะ จ้ำโหม่เหม่
ยงค์ : อื๊อ
ปอยฝ้าย : ลูกบ่มีพ่อ
ยงค์ : นั่นล่ะ
ปอยฝ้าย : ตั้งกะตั้ง
ยงค์ : ตั้งวงใหม่ เลียงอีลาน พี่น้องจำได้ ลูกหลานจำได้เหมิดซุคน (ทุกคน)
ปอยฝ้าย : แม่น
ยงค์ : แม่น
ปอยฝ้าย : อั่น พี่น้องจำได้บ่ครับ วงเลียงอีลานครับ
ยงค์ : จำได้ จำได้ น่าน ได้ยินบ่ ได้ยินบ่

ตัวอย่างข้างต้น สะท้อนถึงนิสัยด้านลบอย่างหนึ่งที่มนุษย์ที่ว่า แม้จะพูดจาดี มีความไพเราะ แต่การกระทำกลับตรงกันข้ามกับคำพูด ดังที่ปอยฝ้ายพูดว่า ในใจตนก็ให้ความเคารพยงค์อยู่ตลอด ไม่เคยคิดจะเรียกเสี่ยวเลยสักครั้ง แต่มือของปอยฝ้ายกลับจับศีรษะยงค์โยกไปมา ซึ่งในวัฒนธรรมของไทยนั้น การจับศีรษะผู้อาวุโสถือว่าไม่สุภาพ เพราะคนไทยมีวัฒนธรรมในการให้ความเคารพผู้ที่อาวุโสกว่า

ส่วนสาเหตุที่ยายยงค์อยากแยกวงนั้น เป็นเพราะรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจที่ต้องแต่งตัวน่าเกลียด ทั้ง ๆ ที่ตนเป็นคนหน้าตาน่ารัก อีกประการหนึ่งคือ ยายยงค์เห็นว่าตนกับปอยฝ้ายเป็นที่รู้จักของผู้ชมดีอยู่แล้ว หากแยกตัวออกไปตั้งวงใหม่ก็คงไม่เป็นอะไร

Copyright by Mahidol University

จากตัวอย่าง เห็นได้ว่า เนื้อหาที่ผู้แสดงนำเสนอนั้น เป็นเรื่องราวในชีวิตของตน ทำให้โลกที่เป็นจริงซึ่งมีสิ่งที่ผู้แสดงอาจพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ กลายเป็นโลกแห่งเสียงหัวเราะได้ เป็นการระบายความเก็บกดที่มีอยู่ในใจของผู้แสดงได้อีกทางหนึ่ง

4.2.23 การพนัน เสี่ยงโชค

การเล่นตลกเกี่ยวกับการพนัน การเสี่ยงโชค พบเฉพาะในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 3 เท่านั้น

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

แหลมเล่นเป็นพรายดำที่ต้องตอบคำถามที่ชาลีถาม โดยที่มีผ้าคลุมหน้าแหลม

จื้น : ถามอีก ถามอีก
ชาลี : พรายดำเอ๊ย
แหลม : เอ๊ย
ชาลี : ผู้หญิงคนนี้เขาจะมีโชคบ้างมั้ยลูก
แหลม : มี
ชาลี : เขาจะถูกหวยรวยเบอร์บ้างมั้ยลูก
แหลม : ถูก
ชาลี : เขาจะถูกรางวัลที่หนึ่งหรือเลขท้ายสามตัว
แหลม : รางวัลที่หนึ่ง
ชาลี : เขาจะถูกงวดวันที่หนึ่งหรืองวดวันที่สิบหก
แหลม : ชาติหน้า
ทุกคน : ว้าย (วิ่งหนี)
จื้น : โอ๊ย โตไผโตมันเด๊อบาดนี่ อย่าแล่นมาพี่แหม

การพนัน ถือเป็นอบายมุขที่สังคมไม่ให้การยอมรับนัก จากตัวอย่าง เห็นได้ว่าผู้แสดงได้ทายว่าผู้ชมจะถูกหวยรวยเบอร์ชาติหน้า ซึ่งหมายความว่า ไม่มีทางจะถูกหวยได้นั่นเอง หากมัวแต่เล่นการพนัน หรือเสี่ยงโชคไปวัน ๆ เป็นการนำเอาเรื่องในชีวิตประจำวันของผู้คนที่มักจะเล่นหวย เสี่ยงโชคกันอยู่เสมอ มาเล่นตลก

4.2.24 วรรณคดี นิทานโบราณ

เนื้อหาเกี่ยวกับวรรณคดี หรือนิทานโบราณนี้ พบเฉพาะในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 3 เท่านั้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

Copyright by Mahidol University

กล่าวถึงเรื่องท้าวก่ำกาดำและก่องข้าวน้อยฆ่าแม่

หา : ...อ๊ะขอให้หมอลำลำเดียวนี่

ชาลี : สิฟังเรื่องใด๋

หา : แฮ่ ๆ แม่เฒ่าอ๊ะล่ะซอบที่สุดเลย เรื่องท้าวก่ำกาดำ

ชาลี : ท้าวก่ำกาดำ

หา : เอ้อ

ชาลี : ท้าวก่ำกาดำนี่ เป็นนิทานตั้งแต่ปู่แต่ปู่ แต่โบร่ำโบราณ

หา : เอ้อ

ชาลี : ผู้เฒ่ามัก มักตอนใด๋ ท้าวก่ำกาดำนี่

หา : อ๊ะมักที่สุดเลยตอนมันฆ่าแม่

ชาลี : ฮ่วย บ่แม่นตั้ว

หา : หา

ชาลี : บ่แม่น

ปอยฝ้าย : มันบ่แม่น อั่นบักลูกเขย

ชาลี : เอ้อ

ปอยฝ้าย : อั่นฆ่าแม่นั่นกะ ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่ซ่อนตั๋วะ

หา : ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่

ปอยฝ้าย : เอ้อ มันกะบ่ถามแม่เฒ่า มันกะบ่ส่อแม่เฒ่ามันแนะ

เรื่องท้าวก่ำกาดำที่หากล่าวถึงนี้ เป็นนิทานพื้นบ้านของอีสานที่มีมาแต่โบราณ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตของท้าวก่ำกาดำที่มีบิดามารดาเป็นคนยากจน เมื่อแรกเกิดจะมีแหวนติดมาด้วย 1 วง และมีผิวดำมากจนผิดปกติจากคนทั่วไป กล่าวกันว่า เมื่อชาติก่อน ท้าวก่ำกาดำเกิดเป็นเสือ มารดาเกิดเป็นวัว เสือได้มากินวัว พอเกิดมาในชาตินี้ ท้าวก่ำกับแม่จึงไม่ถูกชะตากัน แม่จะพูดดุด่าและบ่นอยู่ตลอดเวลา ฝ่ายท้าวก่ำเองก็ไม่พูดด้วย ทั้งพ่อและแม่จึงได้นำท้าวก่ำกาดำใส่แพลอยน้ำไป(อ่านเรื่องย่อได้ที่ภาคผนวก ค หน้า 537)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหาจะกล่าวถึงเรื่องท้าวก่ำกาดำ แต่หาก็เข้าใจผิดคิดว่าในนิทานเรื่องนี้มีตอนที่ท้าวก่ำฆ่าแม่ ชาลีจึงบอกว่าผิดเรื่อง หากเป็นตอนที่ลูกฆ่าแม่นั้น จะอยู่ในเรื่องก่องข้าวน้อยฆ่าแม่

Copyright by Mahidol University

กล่าวถึงเรื่องลีลาวดี

นักแสดงหญิงซึ่งแสดงเป็นคนขายก่องข้าวเดินหาบก่องข้าวออกมา แหลม (พระเอกเรื่องก่องข้าวน้อยฆ่าแม่) เข้าใจว่าคนขายก่องข้าวเป็นเหตุให้แม่ตนต้องตาย จึงจะฆ่านาง

แหลม : มื้อนี้เป็นมื้ออวสานของมึง

หา : ฆ่ามันเลย

แหลม : มึงจะต้องมรณะนูสติสานัง มึงต้องตาย

คนขาย : หลวงพี่เรวัติ

แหลม : น่าน อีหยังอีกบุ๊ บาดเนี่ย

คนขาย : แม่นหลวงพี่เรวัติเบ๊าะนี่

แหลม : แม่นหยังอีก ลำเรื่องก่องข้าวน้อย อีปอบมึง

คนขาย : เบาะ โอ๊ะ

แหลม : กูเป็นบักทอง กูบ่ได้เป็นเรวัติ กูเป็นเรแหลม

คนขาย : บ่แม่นลำเรื่องลีลาวดีเบาะ

จากตัวอย่าง กล่าวถึงตัวละครในเรื่องลีลาวดีที่คนขายเข้าใจผิดคิดว่าแหลมเป็นคือ “พระเรวัติ” แหลมจึงปฏิเสธว่าตนไม่ได้เป็นเรวัติ แต่เป็นเรแหลม

ผู้แสดงนำเอาวรรณคดีและนิทานโบราณของอีสานมาเล่น เช่น กล่าวถึงเรื่องท้าวก่ำกาดำ ลีลาวดี และเล่นเรื่องก่องข้าวน้อยฆ่าแม่ ซึ่งชาวอีสานรู้จักและคุ้นเคยกับเรื่องดังกล่าวกันดี เมื่อผู้แสดงเล่นตลกเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ จึงทำให้ผู้ชมหัวเราะได้

4.2.25 การอวยพร

ผู้แสดงนำเอาเรื่องการอวยพร ซึ่งโดยปกติแล้วไม่ใช่เรื่องขบขันอะไร มาเล่นให้เกิดความขำได้ ปรากฏในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 2 และชุด 6 เท่านั้น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ชาลีบอกให้ปอยฝ้ายอวยพรให้ผู้ชมที่ให้เงิน

ชาลี : เอ๋า อวยพรบาดนี่เอ๋า

ปอยฝ้าย : เอ้อ อวยพรเนาะ

ชาลี : ฟังอวยพร ฟังอวยพร

ปอยฝ้าย : เอ้อ อั่นบัดนี้น่ะ (พูดเสียงเหมือนพระเทศน์)

ยงค์ : บัดใด๋ บัดใด๋

Copyright by Mahidol University

ปอยฝ้าย : บัดนี้ล่ะ อย่ามาส่อหลาย (พูดต่อ) เอ๊อ เจ้าน่ะโมทนาน้อง พวกพี่น้องน่ะโมทนาน้องเป็นปัจจัย (มองดูเงินที่ได้ในมือ) ร้อยสี่สิบบาท

ยงค์ : ป๊าด

ชาลี : ป๊าด ร้อยสี่สิบ

ปอยฝ้าย : มื้ย เกียบ (เกือบ) เบิ่งเงิน เบิ่งเงินบ่ทันเนาะข้อย โอ๋นี่เด๊ อีกสิบบาทนึง ข้อยลืมเห็น

ชาลี : เป็นร้อยห้าสิบ เป็นร้อยห้าสิบ

ปอยฝ้าย : มันเฮี่ย (มันหล่น) มันเฮี่ย (ต่อ) โอ๊ย เป็นเงินร้อยห้าสิบบาท เบิ่งอีกก่อนห่ามันมีอีก

ชาลี : โอ้ย บ่มีดอกน่า โอ๊ยน่อ

ปอยฝ้าย : (ต่อ) โอ๊ย บ่ได้ขาดดี้ดี้ โตเจ้าได้บ่อนมา

ยงค์ : มาเด๊อขวน (ขวัญ) เอ๊ย

ชาลี : ฮ่วย มันบ่แม่นแนวเอิ้นขวน

ยงค์ : ตี้

ปอยฝ้าย : (ต่อ) เอ้อ ฉันกะบ่ได้ซ้าสิได้ว่าแถมพร ยามเจ้านอนกะขอให้เจ้านอนหลับเด๊อ ย่าแม่เด๋อ ยามนอนตื่นกะขอให้เจ้านอนตื่น ขั่นอยากได้เงินแสนเงินหมื่นให้ไปขายนาเอา

ยงค์ : ว่ากะบ่เป็น

ปอยฝ้าย : กะเป็นสำนี้ล่ะเนาะ

ยงค์ : บ่สมกับเงินคะเจ้าให้ร้อยสี่สิบห้าสิบ เอามา กูสิเป็นผู้ว่า

ชาลี : เจ้า เจ้าว่าเป็นอยู่เบาะยาย

ยงค์ : เปี๋ยง (ทำไม) สิว่าบ่เป็น

ชาลี : ลอง ๆ ว่าเบิ่งก่อน ขั่นมันม่วน เพิ่นสิเอามาให้อยู่เพิ่นว่า

ยงค์ : จั่งได๋จั่งว่าจั่งซั้น ขั่นอยากได้เงินแสนเงินหมื่นให้ไปขาย นาเอา ว่านี่แหม

ปอยฝ้าย : ว่าจั่งได๋ล่ะ

ยงค์ : (อวยพร) คันเจ้าทานไปแล้ว ควมเจ็บกะอย่าได้ควมไข้ให้หลั่งโฮม ซั้นตั้ว

Copyright by Mahidol University

จากตัวอย่าง สะท้อนถึงวัฒนธรรมของชาวอีสานที่เมื่อได้รับสิ่งของจากผู้อื่นแล้วจะกล่าวคำอวยพรตอบแทน ดังเช่นที่ปอยฝ้ายอวยพรให้ผู้ชมที่ให้เงินตนว่า เวลานอนก็ขอให้นอนหลับ เวลาตื่นก็ขอให้ตื่น ซึ่งหมายถึง ให้อยู่ดีมีสุขนั่นเอง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ยงค์กล่าวอวยพรผู้ชมที่มอบดอกกุหลาบให้ตน

ยงค์ : อิฉัน น้องยงค์ อุไรพร น้องหล้าหมู่ (น้องคนสุดท้อง) มาเห็นพี่เห็นน้อง ดีอกดีใจหลาย โอ๊ นั่งเบียดกันแหย่กัน แหย่คัก ๆ แหน่ล่ะ (ก้มลงไปรับดอกกุหลาบจากผู้ชม) ขออำนวยอวยพรให้พี่ให้น้อง โอ๊ย มาเหี่ยวคือจะของแถะน้อ (ก้มลงไปรับดอกกุหลาบอีก) ขออวยพรให้พี่ให้น้องให้อยู่ดีมีแฮง อื้อ อยากได้อยู่ติ ให้มีแต่ความสุขความเจริญ ให้ร่ำ ๆ รวย ๆ ให้ถูกหวยซุงวด ให้สวด ๆ ตูน ๆ ให้ค้ำ ๆ คูณ ๆ ให้ใหญ่ ๆ ยาว ๆ อื้อ ให้ได้อยู่ดี กินดี นอนดี (ทำท่าโยกหน้าเด้งหลัง) ดี

ยงค์กล่าวอวยพรให้กับผู้ชมที่มอบดอกกุหลาบให้ตน เพื่อแสดงความขอบคุณผู้ชมเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ให้อยู่ดีมีแต่ความสุขความเจริญ ให้ถูกหวยทุกงวด

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงเล่นกับคำอวยพร โดยการทำให้ผิดไปจากความคาดหมายโดยทั่วไป ที่คำอวยพรมักจะจบลงด้วยดี มิใช่จบลงดังในตัวอย่าง หรืออวยพรโดยแฝงความหมายเรื่องเพศเข้าไปด้วย

จากการวิเคราะห์ลักษณะเนื้อหาของการแสดงตลกอีสานนั้น สรุปได้ว่า ในส่วนโครงสร้างของเนื้อหานั้น พบว่า ทั้งคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง ต่างใช้โครงสร้างการแสดง 3 รูปแบบ คือ การแสดงแบบเปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง การแสดงแบบมีแกนเรื่อง และการแสดงแบบผสม โดยการแสดงแบบเปิดนั้น ทั้งสองคณะนิยมใช้กันมาก รูปแบบการแสดงจะไม่มีแกนหลักอะไร ส่วนการแสดงแบบมีแกนเรื่อง อยู่ในรูปแบบของละคร การแต่งเรื่องขึ้นมาใหม่ รวมทั้งการนำเอาวรรณกรรมพื้นบ้านมาดัดแปลง และการแสดงที่นิยมนำมาเล่นอีกประเภทหนึ่งคือ การแสดงแบบผสม ซึ่งผู้แสดงจะใช้การแสดงแบบเปิดร่วมกับแบบมีแกนเรื่อง

Copyright by Mahidol University

ในเนื้อหาของการแสดงตลกอีสานนั้น แบ่งได้เป็น 25 ประเภท ได้แก่ ความรัก/การหาคู่ครอง ความสัมพันธ์ในครอบครัว การรณรงค์/การอนุรักษ์ในเรื่องต่าง ๆ เงินทอง สถานที่แสดง เพศ/ลามก ประเพณี/วัฒนธรรม/ความเชื่อ ปมด้อย/ความพิการของร่างกาย อายุ/สังขาร การจ้างหมอลำ การประกวดแข่งขัน การเลียนแบบ/การล้อเลียน ความตระหนี่ ถี่เหนียว ค่าตัว อาชีพ การบวช/พระสงฆ์/วัดวาอาราม ความตาย/โรคภัยไข้เจ็บ/อุบัติเหตุ วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร เรื่องส่วนตัว การแปลงเพลง การเดินทาง/ยานพาหนะ การแยกวง/การตั้งวงใหม่ การพนัน วรรณคดี/นิทานโบราณ การอวยพร โดยเนื้อหาทั้งหมดนี้ ต่างก็ได้สะท้อนถึงวัฒนธรรม นิสัยและพฤติกรรมของคน สถานะของผู้แสดง และการล้อเลียนสื่อ

จากเนื้อหาทั้ง 25 ประเภทข้างต้น สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ความรัก การหาคู่ครอง สะท้อนให้เห็นถึงนิสัยของมนุษย์ที่ให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ภายนอกมากกว่าจิตใจ วิทยาการทางการแพทย์ของไทยที่ก้าวหน้าไปมาก หลักและโลกทัศน์ในการเลือกคู่ของหนุ่มสาวชาวอีสาน โลกทัศน์ของชาวอีสานที่มีต่อผู้หญิง แง่มุมหนึ่งของคนบางกลุ่มที่มักจะปกปิดความรู้สึกที่แท้จริงของตน อิสระในการเลือกคู่ครองของหนุ่มสาวชาวอีสานในปัจจุบัน และประเพณีของอีสานในการเกี้ยวพาราสี

2. ความสัมพันธ์ในครอบครัว แบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสามี-ภรรยา แม่ผัว-ลูกสะใภ้ แม่ยาย-ลูกเขย และพ่อตา-ลูกเขย ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้ต่างสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสภาพสังคมไทยในยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ทั้งในเรื่องของการแต่งงาน การปฏิบัติตนของภรรยาต่อสามี และภาพของสามียุคปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังแสดงถึงหลักในการเลือกคู่ของฝ่ายหญิง โลกทัศน์ต่อผู้หญิงของชาวอีสาน การปฏิบัติตนของสามีต่อภรรยา วัฒนธรรมการเล่นสาว ความเชื่อของชาวอีสานที่ว่าไม่ควรนินทาลูกเต้าเหล่าเขย ความเชื่อต่อการปฏิบัติตัวของลูกเขย ภาพลักษณ์ของหญิงภาคกลาง และโลกทัศน์ของชาวอีสานต่อหญิงชายที่แต่งงานกัน

3. การรณรงค์/การอนุรักษ์ในเรื่องต่าง ๆ แบ่งได้เป็น 7 ประเภท คือ การรณรงค์ให้รักภาษาถิ่นอีสาน การรณรงค์เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับ การรณรงค์ป้องกันโรคฉี่หนู การรณรงค์ไม่สูบบุหรี่ การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอีสาน โดยเรื่องเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงเรื่อง กระแสความเปลี่ยนแปลงของภาษาถิ่นอีสาน ภาพสังคม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมการบริโภคของชาวอีสาน ภาพคนอีสานที่ไม่สวมรองเท้าบูตเมื่อต้องทำนา จึงทำให้เป็นโรคฉี่หนูกันมาก พิษภัยของบุหรี่ วัฒนธรรมของไทยที่ผู้ใหญ่จะดูแลลูกหลานของตนไปตราบนานเท่านาน สภาพของสังคมไทยที่กำลังเผชิญกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด วัฒนธรรมการดนตรีของภาคอีสาน สังคมไทยในปัจจุบันที่รับเอาวัฒนธรรมของตะวันตกเข้ามามาก ทำให้บางคน

Copyright by Mahidol University

ไม่สนใจศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน นอกจากนี้ ยังเห็นถึงวัฒนธรรมการแสดงของอีสาน คือ หมอลำกลอนซิ่งและหมอลำกลอนชัก

4. เงินทอง สะท้อนให้เห็น สภาพของชาวอีสานที่มีรายได้ต่ำ จากการประกอบอาชีพ วัฒนธรรมในการชมการแสดง การแสดงพรายดำของชาวอีสาน ความละโมบ นิสัยของคนที่ยืมเงินผู้อื่นไปแล้วไม่ใช้คืน วัฒนธรรมในการเคารพผู้อาวุโสของชาวอีสาน ประเพณีการผูกเสี่ยว ความเจ้าเล่ห์ของคน ความสำคัญของเงินที่มีต่อการดำรงชีวิตของคณะเพชรพิณทอง วัฒนธรรมการแสดงดนตรีของชาวอีสาน วิถีชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม นิสัยด้านลบของคน และสภาพสังคมปัจจุบันที่ผู้คนต่างต้องดิ้นรนหาเงินมาเลี้ยงชีพ

5. สถานที่แสดง สะท้อนให้เห็นถึง การระบาดของกะเทยในสังคมไทย พฤติกรรมของคนดูที่นอนหลับในขณะชมการแสดง

6. เพศ ลามก สะท้อนถึงวัฒนธรรมของคนไทยที่ไม่ควรจะเกาอวัยวะเพศในที่สาธารณะ ผลเสียของการไม่รู้จักระวังตัวของผู้หญิง วัฒนธรรมคำสอยของชาวอีสานที่มักเป็นเรื่องเพศ ลามก จารีตประเพณีชาวอีสานที่หญิงชายไม่ควรแตะเนื้อต้องตัวกัน

7. ประเพณี/วัฒนธรรม/ความเชื่อ แบ่งได้เป็น 14 ประเภท คือ

7.1 สารภัญญ์ สะท้อนถึงความสมัครสมานสามัคคีของคนอีสานในแต่ละหมู่บ้าน ที่ร่วมมือร่วมใจกันจัดการแข่งขันขึ้นมา

7.2 หนังประโมทัย สะท้อนถึงวัฒนธรรมการแสดงดั้งเดิมของชาวอีสาน ที่หาดูได้ยากในปัจจุบัน

7.3 บุญผะเหวต สะท้อนถึงค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่คนนิยมฟังเทศน์กันมาก มาสู่ความรู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องฟังเทศน์ และสะท้อนถึงประเพณีของคนอีสานในการเทศน์ในงานบุญผะเหวต

7.4 บุญสงกรานต์ ชี้ให้เห็นถึงวัฒนธรรมการรดน้ำในประเพณีสงกรานต์ที่เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่ผู้คนเคยเดินสาดน้ำกัน มาสู่การนั่งรถสาดน้ำแทน

7.5 การเลี้ยงตาแฮก สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของชาวอีสาน ความเห็นแก่ตัวของคน ที่ไม่อยากให้คนอื่นได้ดีกว่าตน แต่ผลสุดท้ายสิ่งที่ไม่ดีกลับมาสนองตัวเอง

7.6 การสู่ขวัญ แสดงให้เห็นถึงประเพณีการแต่งงาน และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของชาวอีสาน ประเพณีการสู่ขวัญของภาคอีสาน

7.7 วัฒนธรรมการปรบมือ สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง

Copyright by Mahidol University

ของผู้คนทั่วโลก กล่าวคือ เมื่อผู้คนชมการแสดงจบ แล้วเกิดความพึงพอใจหรือต้องการแสดงความยินดี ก็จะปรบมือเพื่อแสดงความรู้สึกของตน

7.8 ความเชื่อของคนอีสาน สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของชาวอีสานที่ว่า หากต้องการจะฝันเรื่องเดิม ให้พลิกหมอนที่ตนนอนเป็นประจำกลับด้าน

8. ปมด้อย/ความพิการของร่างกาย ผู้แสดงกล่าวถึงปมด้อยของยุ้ย เบิ้ม ปอยฝ้าย นพดล และใหญ่ โดยเนื้อหาในเรื่องดังกล่าว สะท้อนถึงทัศนะของชาวอีสานที่เห็นว่า รถเบ๊นซ์เป็นรถของคนฐานะดี มีขนาดใหญ่นั่งสบาย สภาพสังคมอีสานที่เป็นสังคมเกษตรกรรม และสัจธรรมของมนุษย์ในเรื่องของความแก่

9. อายุ สังขาร สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของคนอีสานที่ผู้น้อยควรให้ความเคารพผู้ที่อาวุโสกว่า ความมีอารมณ์ขันของคน และค่านิยมของคนมีอายุที่ชอบดูนักร้องวัยรุ่น

10. การจ้างหมอลำ สะท้อนถึงค่านิยมของชาวอีสานต่อการจ้างและการฟังหมอลำ และโอกาสในการจ้างหมอลำ

11. การประกวด แข่งขัน เป็นการสวดสารภัญญ์แข่งกัน

12. การเลียนแบบ/การล้อเลียน แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

12.1 การล้อเลียน โฆษณา ผู้แสดงได้ล้อเลียนโฆษณาประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผ้าอนามัย กระเบื้อง ไอศกรีม หรือเครื่องสำอาง ซึ่งเรื่องราวที่แสดงต่างสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวอีสานในการขัวหอย นิสัยการเยาะเย้ยของคน

12.2 การล้อเลียนเหตุการณ์ดังในสังคม ผู้แสดงล้อเลียนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการก่อวินาศกรรมในสหรัฐอเมริกา และเรื่องปอบ แสดงให้เห็นถึง ความรวดเร็วฉับไวในการรายงานข่าวและการเข้าถึงคนจำนวนมากของสื่อได้เป็นอย่างดี

13. ความตระหนี่ถี่เหนียว กล่าวถึงความตระหนี่ของ นกน้อย ใหญ่ และหนิงหน่อง โดยเนื้อหาในการแสดงสะท้อนถึงนิสัยของคนที่ตระหนี่มากเกินไป จนดูเหมือนเห็นแก่ตัว ความเชื่อเรื่องผีของชาวอีสาน และระเบียบวินัยที่สมาชิกในวงเพชรพิณทองต้องปฏิบัติ คือ การผลัดเวรกันซื้อน้ำแข็ง

14. ค่าตัว แสดงให้เห็นถึงผลของการไม่ขึ้นค่าตัว ค่าตัวของผู้แสดงตลกและนักร้อง เกณฑ์ในการขึ้นค่าตัว และนิสัยของคนที่ชอบประชดประชัน

15. อาชีพ สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ที่ทำความผิดย่อมจะหนีความผิดไปไม่พ้น

16. การบวช พระสงฆ์ วัดวาอาราม สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของชาวอีสานในเรื่องการบวช รูปแบบการแสดงหมอลำของชาวอีสาน ที่เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต นิสัยของคนไทยที่รักความสบาย วัฒนธรรมของชาวพุทธในการถวายทานแด่พระสงฆ์

Copyright by Mahidol University

สภาพสังคมไทยปัจจุบันที่มีสาวประเภทสองอยู่มาก การปฏิบัติตนผิดกฎของสงฆ์ ธรรมชาติของคนที่อยากรู้อยากเห็น และพฤติกรรมของคนที่ฟังไม่ได้ศัพท์ แล้วจับไปกระเดียด

17. ความตาย โรคภัยไข้เจ็บ อุบัติเหตุ สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตายของสังคมอีสาน อำนาจเงิน ความเห็นแก่ได้ของคน ความเสื่อมโทรมของสังคมไทย ความมีอารมณ์ขันของคน โรคร้ายที่กำลังแพร่ระบาดอยู่ในภาคอีสาน (โรคเอดส์และโรคฉี่หนู) ความรู้ของผู้ชมในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาการชกต่อยกันในงานมหรสพ อารมณ์ของคนที่ไม่มีความอดทนอดกลั้น นิสัยของวัยรุ่นที่ไม่ให้ความเคารพผู้อาวุโส ความประมาทของคน พฤติกรรมของคนไทยบางกลุ่มที่ไร้น้ำใจ

18. วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร มีทั้งเนื้อหาเรื่องอาหารคาว ผัก และผลไม้ ซึ่งต่างสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการบริโภคของชาวอีสานที่เห็นว่าอาหารที่ปรุงแบบดิบ ๆ มีรสชาติอร่อย พฤติกรรมการบริโภคของผู้คนในชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และค่านิยมของคนทั่วไปที่มักจะใส่ผงชูรสเวลาปรุงอาหาร ทัศนะของชาวอีสานที่เห็นว่าแอปเปิลเป็นอาหารของผู้มีฐานะดี เทคโนโลยีของประเทศไทยในปัจจุบันที่ก้าวหน้าไปมาก วิถีชีวิต และสภาพสังคมของชาวอีสานที่เป็นคนอยู่ง่าย กินง่าย รู้จักสรรหาอาหารจากธรรมชาติรอบตัวมาปรุงได้อย่างเหมาะเจาะ

19. เรื่องส่วนตัว จากการแสดงของคณะเสียงอีสาน แบ่งได้เป็น 5 เรื่อง คือ เรื่องส่วนตัวของนกน้อย ปอยฝ้าย จิ้น ยงค์ และแหลม ส่วนคณะเพชรพิณทอง มี 2 เรื่องคือ เรื่องส่วนตัวของจ่อย และสุนทร

20. การดัดแปลงเนื้อเพลง ล้อเลียนเพลง ผู้แสดงได้แปลงเพลงต่าง ๆ มากมาย เช่น เพลงรองเท้าหน้าห้อง ยามลมโชยมา ฝนตกที่หน้าต่าง ตลกอกหัก มาทำไม แฟนจ๋า เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาในการแสดง ต่างสะท้อนให้เห็นถึง สภาพเศรษฐกิจของภาคอีสานในปัจจุบัน ที่ค่อนข้างฝืดเคือง พื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ และสามารถผลิตผลผลิตทางการเกษตรได้บางฤดูเท่านั้น จึงทำให้ผู้คนจึงอพยพไปทำงานนอกภาคเกษตรกันมากขึ้น นอกจากนี้ยังเห็นถึง ส่วนลึกในชีวิตของตลก ที่ยอมเจ็บตัวเพื่อให้คนได้หัวเราะ สถานภาพของสมาชิกวงเสียงอีสาน เกษตรกรที่ปลูกแตงโมฉีดยาฆ่าแมลงกันมาก วัฒนธรรมในการบริโภคของชาวอีสานที่นิยมรับประทานส้มตำคู่กับไก่ย่าง

ทัศนะของผู้ชายที่เปรียบผู้หญิงว่า ชอบทำในสิ่งที่ตัวเองต้องการ โดยทำให้ผู้ชายต้องเจ็บช้ำ ความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ตลอดจนพฤติกรรมของคนที่แสดงออกในเรื่องเพศมากขึ้น สภาพวิถีชีวิต และจารีตประเพณีของชาวอีสาน

Copyright by Mahidol University

21. การเดินทาง/พาหนะ ผู้แสดงได้กล่าวถึงจักรยาน เครื่องบิน รถตุ๊กตุ๊ก และการโบกรถ ซึ่งเนื้อหาในเรื่องดังกล่าว สะท้อนถึงสภาพการคมนาคมของสังคมอีสานที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

22. การแยกวง/การตั้งวงใหม่ สะท้อนถึงจิตใจอันแน่วแน่ของคน ที่ไม่โอนอ่อนต่อสิ่งล่อใจรอบข้าง นิสัยด้านลบของมนุษย์ที่ว่า แม้จะพูดจาดี ไพเราะ แต่การกระทำกลับตรงกันข้ามกับคำพูด และเห็นถึงวัฒนธรรมของไทย คือ การจับศีรษะผู้อาวุโสถือว่าไม่สุภาพ เพราะคนไทยมีวัฒนธรรมในการให้ความเคารพผู้ที่อาวุโสกว่า

23. การพนัน เสี่ยงโชค สะท้อนให้เห็นสังคมของชาวอีสานที่ได้ชื่อว่า เป็นผู้นิยมเล่นหวย เรียงเบอร์ชั้นแนวหน้าเลยทีเดียว

24. วรรณคดี นิทานโบราณ กล่าวถึงเรื่องท้าวก่ำกาดำ ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่และลีลาวดี

25. การอวยพร สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของชาวอีสานที่เมื่อได้รับสิ่งของจากผู้อื่นแล้วจะกล่าวคำอวยพรตอบแทน

ส่วนเนื้อหาที่ตลกนำมาเสนอ ทั้ง 25 ประเภทดังที่ผู้วิจัยได้แบ่งแยกไว้นั้น เมื่อนำกรอบแนวคิดในเรื่องตรรกะของตลกมาเทียบเคียง พบว่า เนื้อหาแต่ละประเภทต่างสอดคล้องกับตรรกะของตลก โดยแบ่งกลุ่มของเนื้อหาตามตรรกะของตลกได้เป็น 3 ประเภท กล่าวคือ

1. การเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวัน เนื้อหาในกลุ่มนี้ประกอบด้วย เรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัว การบวช/พระสงฆ์/วัดวาอาราม เงินทอง การเดินทาง/ยานพาหนะ การอวยพร เรื่องส่วนตัว การแยกวง การล้อเลียน/เลียนแบบ อายุ/สังขาร ปมด้อย การรณรงค์/การอนุรักษ์ สถานที่แสดง การประกวดแข่งขัน ประเพณี/วัฒนธรรม/ความเชื่อ การจ้างหมอลำ ความตระหนี่ถี่เหนียว ค่าตัว วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร การแปลงเพลง การพนัน และการอวยพร โดยเรื่องราวที่นำมาเสนอนั้น ผู้แสดงล้วนแต่หยิบยกเรื่องราวในชีวิตประจำวันขึ้นมาเล่น หรือล้อเลียน เนื้อหาบางเรื่อง เช่นความสัมพันธ์ในครอบครัว หรือเรื่องความตระหนี่ถี่เหนียวที่ผู้แสดงนำมาเล่าให้ผู้ชมฟัง ก็เป็นการเล่นตลกประเภทเสียดสี ที่สร้างความขบขันให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างดี ทั้งยังทำให้ผู้แสดงเกิดความสะใจที่ได้หัวเราะใส่คนอื่น เป็นการระบายความคับข้องใจที่อาจถูกเก็บกดเอาไว้ได้อีกทางหนึ่ง

2. การเล่นตลกกับอารมณ์ความรู้สึก ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ ความตาย/โรคภัยไข้เจ็บ/อุบัติเหตุ และเรื่องความรัก ซึ่งในเรื่องเพศและความตาย จะเป็นการนำเรื่อง

Copyright by Mahidol University

ต้องห้ามที่เรามักปกปิด หลีกหนี หรือไม่อยากพูดถึงมากนักในที่สาธารณะ มานำเสนออย่างเปิดเผย ทำให้ผู้ชมได้ปลดปล่อยเสียงหัวเราะ

3. การเล่นตลกกับกลไกของชีวิต มีเพียงเนื้อหาเกี่ยวกับอาชีพเพียงเรื่องเดียวเท่านั้น โดยผู้แสดงกลับบทบาทกันระหว่างตำรวจกับผู้ต้องหา ทำให้เรื่องราวหันเหไปจากแบบแผนเดิม ซึ่งสอดคล้องกับตรรกะของเรื่องตลกที่รูปแบบของการแสดงคือการทำให้เรื่องราวที่นำเสนอผิดไปจากความหมายโดยทั่วไป (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536: 31)

ตลกนำเนื้อหาดังกล่าวข้างต้นมาเล่น โดยทำให้เรื่องราวผิดไปจากความหมายเดิม หรือกลับหน้าเป็นหลัง กลับหลังเป็นหน้า กลับซ้ายเป็นขวา กลับขวาเป็นซ้าย ทำให้ผู้ชมเกิดความขบขันจากมุขที่ผู้แสดงนำเสนอ อย่างไรก็ตาม หากเนื้อหาที่ผู้แสดงนำมาเสนอ ไม่ตรงกับประสบการณ์ของผู้ชมที่มีอยู่เดิม ผู้ชมย่อมจะไม่มีความรู้สึกร่วมกับผู้แสดงและไม่ตลกไปกับเรื่องราวที่ผู้แสดงนำมาเสนอ ดังนั้น ผู้แสดงจึงต้องรู้จังหวะในการเล่นตลก และต้องเล่นเรื่องที่สอดคล้องกับประสบการณ์ ภูมิหลัง รวมทั้งค่านิยมของผู้ชมด้วย จึงจะทำให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจในเรื่องที่ผู้แสดงต้องการจะสื่อสาร

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 3 แสดงลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏในการแสดงของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง

ลักษณะเนื้อหา	คณะเสียงอีสาน						คณะเพชรพิณทอง					
	1	2	3	4	5	6	ฝรั่ง	ยุ่ง	แนบ	สนั่น	สำ	สตริง
ความรัก	-	/	-	-	-	-	/	/	/	-	/	/
ครอบครัว												
- สามี-ภรรยา	-	-	-	-	/	-	/	-	/	-	/	/
- แม่ผัว-ลูกสะใภ้	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- แม่ยาย-ลูกเขย	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- พ่อตา-ลูกเขย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-
รณรงค์/อนุรักษ์												
- ภาษาถิ่นอีสาน	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-
- พยาธิใบไม้ตับ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-
- โรคฉี่หนู	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- ไม่สูบบุหรี่	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- ยาเสพติด	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-
- วัฒนธรรมอีสาน	/	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-
เงินทอง	/	/	/	-	/	/	/	/	/	-	-	-
สถานที่แสดง	/	/	/	/	-	-	-	-	-	-	-	-
เพศ/ลามก	/	/	/	/	/	/	/	-	/	-	/	/
ประเพณี/วัฒนธรรม/ค.เชื่อ	/	-	-	/	-	-	/	/	-	/	/	-
ปมด้อย/พิการ	-	/	-	-	/	/	-	/	-	/	-	/
อายุ/สังขาร	/	-	-	-	-	-	-	-	/	/	-	-
การจ้างหมอลำ	-	-	-	-	-	-	-	-	/	/	-	-
การประกวด/แข่งขัน	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
การเลียนแบบ/ล้อเลียน												
- โฆษณา	/	/	-	-	-	-	-	/	/	-	-	-
- เหตุการณ์ดังในสังคม	-	-	/	-	/	-	-	-	-	-	-	-
ความตระหนี่ถี่เหนียว	-	/	-	/	/	-	-	-	-	/	-	-
ค่าตัว	/	/	/	/	/	-	-	-	/	-	-	-

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 3 แสดงลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏในการแสดงของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง (ต่อ)

ลักษณะเนื้อหา	คณะเสียงอีสาน						คณะเพชรพิณทอง					
	1	2	3	4	5	6	ฝรั่ง	ยุ่ง	แนบ	สนั่น	สำ	สตริง
อาชีพ	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-
การบวช/พระสงฆ์/วัด	-	-	-	-	-	-	-	-	/	/	/	/
ความตาย/โรค/อุบัติเหตุ	/	/	-	-	/	/	/	-	/	/	/	/
วัฒนธรรมการบริโภค												
- อาหารคาว	-	/	-	/	-	/	/	/	-	/	-	-
- ผัก	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-
- ผลไม้	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/
เรื่องส่วนตัว	/	-	-	/	/	/	/	-	-	-	/	-
การดัดแปลงเพลง	/	-	-	/	/	/	-	/	-	-	/	/
การเดินทาง/พาหนะ	-	/	-	/	-	/	-	/	-	-	-	-
การแยกวง/ตั้งวงใหม่	-	/	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-
การพนัน	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-
วรรณคดี/นิทานโบราณ	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-
การอวยพร	-	/	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-

<u>หมายเหตุ</u> : สำ หมายถึง ชุดฮาสำหมะปี๋
สนั่น หมายถึง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก
ฝรั่ง หมายถึง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง
ยุ่ง หมายถึง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก
แนบ หมายถึง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง
สตริง หมายถึง ชุดสตริงบ้านนอก
เครื่องหมาย / หมายถึง มี
เครื่องหมาย - หมายถึง ไม่มี

Copyright by Mahidol University

บทที่ 5
กลวิธีการใช้ภาษา

ในบทที่ 5 นี้จะเป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้านภาษา ซึ่งผู้วิจัยได้แยกออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามที่ได้แนวคิดจากงานวิจัยของ กิตติพัฒน์ ลิมพะสุต (2544) ขจรเกียรติ มะกรทัต (2538) วีระ แก่นเพชร (2538) และมะลิ สำโรง (2543) ส่วนประเด็นอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากงานวิจัยดังกล่าว ได้เพิ่มเติมเข้ามาในภายหลัง

การใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสานนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้ชมเกิดความตลกขบขัน และนำมาซึ่งความบันเทิงได้ ผู้แสดงจึงต้องคัดสรรกลวิธีในการใช้ถ้อยคำ ตลอดจนสำนวนโวหาร เพื่อให้เหมาะกับเนื้อหา เรื่องราวที่นำมาแสดง รวมทั้งสังคมและวัฒนธรรมของผู้ชม เมื่อผู้แสดงตลกและผู้ชมเกิดความเข้าใจร่วมกันแล้ว ย่อมส่งผลให้การแสดงตลกดังกล่าว ประสบความสำเร็จได้ ดังเช่นที่บันทึกการแสดงสดตลกของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง ได้รับความนิยมจากผู้ชมเป็นอย่างมาก กลายเป็นจุดเด่นของคณะมากกว่าการร้องเพลง

จากการศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการนำเสนอมุขตลกอีสานของคณะเสียงอีสาน และคณะเพชรพิณทองนั้น พบว่า ผู้แสดงตลกมีกลวิธีการใช้ภาษาอันประกอบด้วย การใช้คำภาษาต่างประเทศ การเล่นคำ อุปมาโวหาร คำหยาบ สำนวน คำสแลง คำคล้องจอง คำสองแง่สองง่าม และการใช้คำสรรพนามผิดเพื่อทำให้เกิดความตลกขบขัน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 การใช้คำภาษาต่างประเทศ

ประเทศไทยได้ติดต่อกับอานารยประเทศมาช้านาน จึงทำให้เกิดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมระหว่างกันขึ้น ภาษาก็เป็นอีกวัฒนธรรมหนึ่งที่ไทยรับเข้ามา จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของคนไทยที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวันกันมากและเป็นที่ยอมรับของสังคม ทั้งยังติดอยู่ในภาษาไทยจนเสมือนเป็นคำไทยไปแล้ว

จากการศึกษาการใช้คำภาษาต่างประเทศของคณะเสียงอีสาน พบว่า ทุกชุดการแสดงของคณะนี้ มีการนำเอาคำภาษาต่างประเทศมาใช้ ซึ่งล้วนแต่เป็นภาษาอังกฤษแทบทั้งสิ้น โดยส่วนมากจะเป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่คนไทยมักพูดจนทำให้ลืมไปว่าคำนั้นมาจากภาษาต่างประเทศ

Copyright by Mahidol University

นอกจากนี้ ยังมีการใช้ภาษาต่างประเทศในลักษณะเป็นกลุ่มคำและประโยคด้วย ส่วนการใช้คำภาษาต่างประเทศของคณะเพชรพิณทองนั้น พบในการแสดงชุดฮาสำหมะปี๋ หนิงหน่องยุ่งไม่เลิก หนิงหน่องฝรั่งดอง สตริงบ้านนอก และลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง โดยมีทั้งการทับศัพท์ภาษาอังกฤษ การใช้ภาษาต่างประเทศในลักษณะเป็นกลุ่มคำและประโยค นอกจากภาษาอังกฤษแล้ว คณะเพชรพิณทองยังนำคำในภาษาญี่ปุ่นมาใช้ประกอบการแสดงด้วย โดยพบในชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

ลักษณะการใช้คำภาษาต่างประเทศ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ และการใช้ภาษาต่างประเทศในลักษณะเป็นกลุ่มคำและประโยค

5.1.1 การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ พบในการแสดงของคณะเสียงอีสานชุดที่ 1-6 และคณะเพชรพิณทองชุดฮาสำหมะปี๋ หนิงหน่องยุ่งไม่เลิก หนิงหน่องฝรั่งดอง สตริงบ้านนอก และลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง โดยผู้วิจัยยึดหลักตามพจนานุกรมคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ พ.ศ. 2539 ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

5.1.1.1 เชียร์ (Cheer) หมายถึง ให้กำลังใจด้วยกิริยาต่าง ๆ เช่น ร้องเพลง ตบมือ โห่ร้อง

ในที่นี้ คำว่า เชียร์ คนอีสานออกเสียงเป็น เซียร์ เพราะคำที่ภาคกลางออกเสียง ช อีสานจะออกเสียงเป็น ซ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

1. ชาลี : สวัสดีครับพี่น้อง แฟนหมอลำของเสียงอีสาน…ให้พี่น้องเฮานี่ได้**ซ่อยเซียร์** ได้ตัดสินซ่อยกัน (ช่วยกัน) ว่าบ้านใด๋เพิ่นสิว่าดี ว่าม่วนกั่วหมู่
2. ชาลี : โอ๋ **เซียร์**กันเด้อ บ้านไผบ้านมันเด้อพี่น้องเด้อ…

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ปอยฝ้าย : โอ๊ย ขั่นเอารูปแม่ข้อยมาติดเฮียงกันหนิ โอ๊ย จักไผเป็นไผล่ะโว้ย นกน้อยกะนกน้อยเถาะ มา พ้อนกเค้าลานกะเปิดอาดหลาดคือกันล่ะวะ พุ้นน่ะ แรง**เซียร์**ข้อย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

หา : สึก (ฉึก)โลด ขั่นว่าปากกูเป็นปลาแดก (หัวเราะ ผู้ชมก็หัวเราะแล้วส่งเสียงฮิ้ว)

ปอยฝ้าย : ฮู้ย ว่าแม่น**เซียร์**กีพาวะ หมู่นี่

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

1. จ่อย : โป๊ย ขนาดเพลงเก่าปานใด๋มันกะยังจื่อ (จำ) ได้เมิด
เอก : ขอบคุณครับ
จ่อย : เก่งตายห่าคั่วมันแถะวะ (นพดลเหล่มอง) **เซียร์**ลูก**เซียร์**หลาน ฮ่วย มันบ่ถือว่าป้อย (ด่า) เด๊ะ คำนี้
2. จ่อย : บ่มีคุลุเลย ป๊าด กลอนลำผู้ใด๋กะลำได้ คือเก่งห่าคั่วมึงแท้ (นพดลมองหน้าจ่อย) **เซียร์**ลูก**เซียร์**หลาน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

1. จ่อย : บู๊ย สตริงมันกะร้องได้ ลำมันกะลำเป็น มันคือจั่งเก่งแม่มันแถะวะ (นพดลชี้หน้าจ่อย) **เซียร์**ลูก**เซียร์**หลาน
2. จ่อย : โป๊ย สตริงมันกะร้องได้ หมอลำมันกะเก่ง มันจั่งเก่ง
นพดล : มันจั่งเก่งแม่มันแถะวะ
นพดล+จ่อย : **เซียร์**ลูก**เซียร์**หลาน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

แท็กซี่ : โอ๊ย เซาแหน่ จ๊ะแม่นย้อง (ชม) ลาวหลาย
หนิงหน่อง : ย้องโลด ตบมือโลด **เซียร์**กันพี่น้องกัน อย่าสิซา (สนใจถือสา) เฒ่าแท็กซี่

5.1.1.2 บูต (Boot) หมายถึง รองเท้าหุ้มส้นทรงสูงที่ปิดขึ้นมาเลยตาตุ่ม

ตัวอย่างจากเสียงอีสานชุด 1

ยายฝ้าย : ขอเสียงตบมือแนะค่า (ร้องสารภัญญ์) “ฟังก่อนท่านทั้งหลาย ฟังบรรยายเป็นคำกลอน จงฟังฉันเสียก่อน จงสังวรและควรจำ โรคร้ายกำลังดัง จงระวังโรคฉี่หนู ได้ยินขนลุกซู่ เป็นตาย้านแถะพี่น้อง พวกเราต้องป้องกัน ยามไปไฮ่และไปนา ลงน้ำไปหาปลา ให้พวกเราใส่เกิบ (รองเท้า) **บูต**

Copyright by Mahidol University

5.1.1.3 ไฟลต์ (Flight) หมายถึง เที่ยวบิน

ตัวอย่างจากเสียงอีสานชุด 1

ชาลี : เอ๋า แน่ ๆ ๆ ๆ บ่ฮ้องจั่งได๋ บ่ฮ้องมันสิฮู้จักว่าได้ที่หนึ่งที่สอง ผู้ใด๋สิฮู้จักว่าสิชนะติ

ยายยงค์ : **ไฟลต์**บังคับติเดียวหนิ เอ๋า ฮ้อง (ร้อง) กะฮ้อง

5.1.1.4 ฟาล์ว (Fowl) หมายถึง การเล่นกีฬาผิดกฎกติกา

ตัวอย่างจากเสียงอีสานชุด 1

ยายหา : อั่น ฟังต่อค่า

ชาลี : ไม่ต้อง บ่ต้องว่าดอก แพ้เขาแล้ว แพ้เขาแล้ว

ยายหา : แพ้จั่งได๋ ข้อยว่าเทิงฉอง (ทั้งสอง) ปากใต้ปากเทิง (บน) พุ้นตั๋ว

ยายจื้น : ฮู้ ว่าได๋ มันกะบ่ชนะดอก ขั่นปากเหม็นปานนั่น เซาเว้า

ชาลี : แพ้**ฟาล์ว** ฮู้จักบ่ แพ้**ฟาล์ว**

ยายฝ้าย : เอ้อแม่น แพ้**ฟาล์ว** แพ้**ฟาล์ว**...

5.1.1.5 เปอร์เซ็นต์ (Percent) หมายถึง จำนวนที่เทียบเป็นร้อยละหรือส่วนร้อย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : ไผสิว่าก่อน

ยงค์ : ข้อยสิว่าก่อนหมู่

ชาลี : มั่นใจแล้วติ

ยงค์ : สอง**เปอร์เซ็นต์**

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

หนิงหน่อง : ฮ่วย หมอลำขี้ร้าย (ไม่เก่ง) ข้อยซะมาสิรับไว้อยู่สำนักงานชั้นเบาะ

ลุงแนบ : เซื่อ ๆ ๆ ร้อย**เปอร์เซ็นต์**เลยหนิ เป็นคนที่มีควมฮู้ (ความรู้) แม่นบ๊อล่ะ

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

1. นพดล : โอ๋ เป็นหกปีเต็ม เป็นแม่ญิง (ผู้หญิง)
   หางเครื่อง: เก้าสิบเก้าจุดเก้าเก้า**เปอร์เซ็นต์**ค่ะ
2. คทา : หนูซื่อคทาจ้า บ้านอยู่อุบล เป็นผู้ญิงร้อย**เปอร์เซ็นต์**นะคะ มีผัวแล้วค่ะ เริ่ดอยู่เบาะคะ เริ่ดบ่ บ่เคยที่สินอกใจผัว จักเทื่อ (สักครั้ง) ค่ะ ถามนั่นถามนี่ ส่อ (ถามเซ้าซี้) เฮ็ดหยัง (เดินกลับที่เดิม)

5.1.1.6 สเปรย์ (Spray) หมายถึง น้ำยาหรือน้ำหอมที่บรรจุกระป๋องมีเครื่องพ่นฉีดให้เป็นฝอย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ปอยฝ้าย : นี่ล่ะ ผู้ยืนเจิ้นเทิ่น* อยู่เนี่ย คุณแม่นกน้อย เอาลงไป **สเปรย์** สีนั่นสีนี่ สีด (ฉีด) ใส่ผมเพิ่นน่ะ สนุกแต่งเนาะ บัดบักฝ้ายพุ้นเอาขี้มาทาให้มัน

5.1.1.7 โชว์ (Show) หมายถึง เปิดออกให้ดู แสดงให้คนทั่วไปได้ดู ได้ชม

ในที่นี้ คำว่า โชว์ คนอีสานออกเสียงเป็น โซว์ เพราะคำที่ภาคกลางออกเสียง ช อีสานจะออกเสียงเป็น ซ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ปอยฝ้าย : ท่านผู้ซมที่เคารพรัก ก่อนจะทำการแสดงต้อง**โซว์**ดนตรีก่อนนะครับ เป็นประเพณีนะครับ
ชาลี : อู๊ ต้อง**โซว์**ดนตรี
ปอยฝ้าย : **โซว์**ดนตรีก่อนล่ะเนาะ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ชาลี : ตามหลักธรรมดา เล่นกลต้องมีงูมาปล่อย**โชว์**
จี้น : ใช่ซั้นแล้วครับ
ชาลี : อื้อ มีงูมาปล่อย**โชว์**

---

* ยืนเจิ้นเทิ่น หมายถึง ยืนวางท่าทางค่อนข้างสง่า มองเห็นแต่ไกล

Copyright by Mahidol University

5.1.1.8 คอนเสิร์ต (Concert) หมายถึง การแสดงดนตรีสากลแบบหนึ่ง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

1. นกน้อย : ผู้อื่นเสียหายเด๊อ หม่องดี (ข้อดี) เขากะมีอยู่
   ชาลี : ลูกแพร – ไหมไทยเด๊อ เป็นพระเอกเด๊อ
   ปอยฝ้าย : หม่องดีกะมีอยู่ เอ้อ กะมีผู้เดียวนั่นล่ะ อั่น ลำเป็นบุญซู ภาคแรกนั่นน่ะ เอ้อ เอ๊อ ปอยฝ้ายนั่นล่ะ ปอยฝ้ายไดแหน่ (ใช้ได้) กั่วหมู่ (กว่าเพื่อน) เอ๋า ๆ อั่นนี้ยอมแพ้เพิ่น เอ้า บ่เป็นหยังดอกครับ จั่งโทรมาใหม่เด๊อครับเด๊อ แค่นี้เนาะครับเนาะ ผมสิเปิด**คอนเสิร์ต**เนาะครับเนาะ
2. ปอยฝ้าย : …คือจั่งสี้ดอก กว่าสิขึ้นมามื้อนี้ ว่าสิขอเวลากับคุณแม่นกน้อยแหน่ซั้นดอก
   ชาลี : เฮ็ดหยัง
   นกน้อย : ขอเวลาเฮ็ดหยัง
   ปอยฝ้าย : สิเปิด**คอนเสิร์ต**

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

1. ชาลี : เขาไปเปิด**คอนเสิร์ต**ทั่วโลก ประเทศใด๋ ไผ ๆ กะฮู้จักไมเคิล แจ็คสัน
2. มอด : ยิ่งใหญ่อลังการเลียงอีลานอิน**คอนเสิร์ต**

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

ลุงแนบ : ดนตรีอย่างเดียว ภาษาฝรั่งเขาว่า มิวสิก
นพดล : มิวสิก
ลุงแนบ : อย่างเดียว
นพดล : อย่างเดียว
ลุงแนบ : เพราะฉะนั้นจึงบอกว่า มีอยู่ทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเดียวนี่
นพดล : เอ้อ
ลุงแนบ : กำลังแสดง**คอนเสิร์ต**ครั้งยิ่งใหญ่อยู่ที่แคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา

Copyright by Mahidol University

5.1.1.9 มิวสิก (Music) หมายถึง เพลง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

ลุงแนบ : ดนตรีอย่างเดียว ภาษาฝรั่งเขาว่า **มิวสิก**

นพดล : **มิวสิก**

5.1.1.10 ไมค์ (Mike) หมายถึง คำย่อที่ใช้เรียกไมโครโฟน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ปอยฝ้าย : นั่นล่ะ นั่นล่ะ ถือ**ไมค์**ให้แนะ

ชาลี : ให้ข้อยถือให้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

แหลม : สิบอยู่หั่นล่ะ สองนิ้วมันบัง**ไมค์** ตั๋วเพิ่นหาซะแตกหยัง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

จ่อย : อั่น อยู่นำกันแต่ว่าเท่าใด๋ ท่อใด๋ (เท่าไหร่) บ่เคยฮ้องเพลง จักเทื่อ มาเว้าใส่**ไมค์**ชัดถ้อยชัดคำ ข้อยสิฮ้องให้ฟังพะนะ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

1. นพดล : **ไมค์**สมัยโบราณมันกะออกเป ๆ ตั๊วะ

จ่อย : เอาผ้าใยบัวเคียนพะนะ ว่าแม่นศาลพระภูมิย่างเป็น

2. จ่อย : กูสิตั๊บมึงจักบาดเด๊ะ มาทะลึ่งเด๊อะ มึงอีกสิบห้าปีมึงสิจูงงัว (วัว) ย่าง (เดิน) บ่มึง อั่นฮ้องเพลงพ่อใหญ่ชาย เมืองสิงห์พะนะ คือแหน่กะบ่ปานหยามเด้ ผู้นั่งอยู่ทางใต้แปะเลือดดังออก ออนซอน (น่าพึงใจ) เสียงหลาย **ไมค์**ยัดเข้าดัง (เอามือปิดจมูกเล็กน้อย) (ร้องเพลง) ขอบคุณแฟน ๆ ที่ยังหนาแน่นเป็นแฟนพี่ชาย

5.1.1.11 เบอร์ (Number) หมายถึง หมายเลขลำดับ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ชาลี : เขาจะถูกหวยรวย**เบอร์**บ้างมั้ยลูก

แหลม : ถูก

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ยุ้ย : เอ๋า เป็นหยังจั่งถึก (ถูก) แต่หลวงพ่อ

ยายจื้น : **เบอร์**โทรบักฝ้ายหนิมัน**เบอร์**โทรวัด

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : โอ๊ย ซะแม่นผมดก เจ้าสิฮู้ได้จั่งได๋ ว่ารถมันสิออกยามใด๋

หนิงหน่อง : เปี๋ยงสิบ่ฮู้หากินอยู่คิวรถแต่น้อยจนเฒ่า **เบอร์**ใด๋ออก **เบอร์**ใด๋เข้า ฮู้เหมิด (รู้หมด) หั่นตั๋ว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

ป : มันเกาะอยู่ตับ

นพดล : เอ้อ

ป : เอาเบ็ด**เบอร์**เก้าหย่อนลงไป เกาะขึ้นมาเลย

5.1.1.12 ปั๊ม (Pump) หมายถึง สถานที่บริการน้ำมันเชื้อเพลิง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

จื้น : งอด งอด (ทำเสียงเหมือนควายร้อง) ตำบักหุ่งหน้า**ปั๊ม**เค็ม เค็ม

5.1.1.13 โชเฟอร์ (Chauffeur) หมายถึง คนขับรถ

ในที่นี้ คำว่า โชเฟอร์ คนอีสานออกเสียงเป็น โซเฟอร์ เพราะคำที่ภาคกลางออกเสียง ช อีสานจะออกเสียงเป็น ซ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

ชาลี : เอ๋า มันสิเกี่ยวกันหยังกับยาบ้า

ยายยงค์ : กะ**โซเฟอร์**มันกินยาบ้า ผู้โดยสารบ่ได้กิน รถมันมาตำกัน ผู้โดยสารตาย นี่เพิ่นจั่งว่ากินกะตาย บ่กินกะตาย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

จื้น : อื้อ พอแต่เดินทางไปบ่ทันโดน (นาน) เพิ่นกะเมื่อย อยากนอนซั้นแล้ว จอดรถได้เพิ่นกะลงไปเยี่ยว ป๊ะ ง่วงเว่ย ว่าซั้นว่า **โซเฟอร์**ลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) ว่า…

Copyright by Mahidol University

5.1.1.14 ทีม (Team) หมายถึง หมู่ คณะ กลุ่ม

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

1. นกน้อย : แม่ใหญ่จื้น
   ยายจื้น : จ๋า
   นกน้อย : เจ้าสิได้มีกำลังใจ เสียงดีลีลาดี **ทีม**ตลกเฮาสิมีอัลบัมเป็นของจะของ (ตัวเอง) เขาสิอัดแผ่นเสียงให้
2. มอด : (ต่อ) เทสต์ เอ่อ ขณะนี้ ก็จวนจะถึงเวลาทำการแสดงของ**ทีม**งานเสียงอีสาน จึงขอบอกกล่าวไปยังพี่น้องที่นั่งอยู่ภายใน ลุกขึ้นออกสู่ไปด้านนอก

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

1. มอด : ท่านจะได้พบกับผู้นำ**ทีม**งาน ไอ้หนุ่มรูปหล่อหน้าตาดีที่สุดจากจังหวัดหนองคาย
2. ปอยฝ้าย : ชุด**ทีม** เจ้ากะฟ้าว (รีบ) ใส่แนะ ใส่เร็ว ๆ อยากอายลูกใภ้แนะ ป๊าดแม่ หุ่นเจ้าเบาะเนี่ย ปุ๊ย เซป (เชป) เป็นเซปนะคะแน่ ย่างโซว์ (เดินโชว์) เบิ่งแม่ ย่างโซว์ (ยงค์เดินไปมาบนเวที แล้วโบกมือแบบนางงาม) อู๊ย ครบ**ทีม**แล้ว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

หนิงหน่อง : **ทีม**หมู่เฮาหนิไปเหมิด กะสู้แล้วสัมผัสว่าอั่นใด๋เป็นอั่นใด๋นั่น สู้ใด๋ดีใด๋ซั่วแล้ว ขี้ล้ายพะโล โอ๊ย เบิ่งข้อยหนิน้อ เขาเริ่มจับตั้งแต่อยู่เทิงเครื่องบิน ไปตอนแรกไปสายการบินอีหยังล่ะ เกาหลีแอร์ไลน์

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

1. หนิงหน่อง : โอ๊ย องครักษ์จั่นบ่แม่นผู้เก่าเด๊ะ ผู้ใหม่เด๊ะนั่น โอ๊ย เว้าไปแล้วใหม่เหมิด**ทีม**ส้ำแหม
2. หนิงหน่อง : เขาจ้าง**ทีม**ท้าพิสูจน์พู่นมาจากแอฟริกาพุ้นตั้ว
   นพดล : ป๊าด มา ๆ แต่ไกลแท้

Copyright by Mahidol University

5.1.1.15 เทป (Tape) หมายถึง แถบบันทึกเสียง เครื่องบันทึกเสียง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

ชาลี : แต่ว่าหลานเจ้าออกมาทีแรกนั่น มันบ่ได้ร้องเอง มันเปิด **เทป**มาแม่นเบ๊าะ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

นพดล : ...พี่น้องครับ ในรถลาวมี**เทป**เพลงไทย **เทป**คุณพระพยอม เทศน์ **เทป**เพชรพิณทอง...

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : คันซื่อ (ถ้าชื่อ) พ่อลุงมีงอูนำ หมายควมว่า มีอั่นนั่นนำ อั่นนี้นำจั่งซั้น คือ แผง**เทป**กะมีนำ เอ้อ ฮ้าน (ร้าน) น้ำหวานกะมีนำ ผู้มาเลาะขายกะมีนำ เลาะมาขายโลดเด๊อ บริการพี่น้อง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

จ่อย : พ่อกับน้ากับลุงมันหนิ งัดแบตเตอรี่ งัด**เทป** งัดหยังเกลี้ยงลิ่น

5.1.1.16 แบตเตอรี่ (Battery) หมายถึง หมู่ของเซลล์ไฟฟ้า ซึ่งต่อกันอย่างขนานให้พลังงาน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

จ่อย : พ่อกับน้ากับลุงมันหนิ งัด**แบตเตอรี่** งัดเทป งัดหยังเกลี้ยงลิ่น

5.1.1.17 ปิกอัป (Pick - up) หมายถึง รถกระบะ รถบรรทุกขนาดเล็ก

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

จื้น : อู๊ย บ่หลายจั่งได๋ มามื้อนี้สิบรถฟุ้นเด๊อ

ชาลี : รถ**ปิกอัป**

Copyright by Mahidol University

5.1.1.18 ฟุตบอล (Football) หมายถึง ลูกกลมทำด้วยหนัง ยาง หรือพลาสติก ใช้สำหรับเล่นกีฬา กีฬาชนิดหนึ่งใช้เท้าเตะลูกบอล หรือใช้ศีรษะโหม่งลูกบอล ให้เข้าประตูคู่ต่อสู้ มีผู้เล่นฝ่ายละ 11 คน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

หา : มันบ่แม่นหัวโอก* เด๊ะเนี่ย

ชาลี : แม่นหยังล่ะยาย

หา : มันลัก**ฟุตบอล**ไปขายดู๋ (บ่อย) ซั้นแล้ว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

1. ลุงแนบ : เจ้าได้เบิ่ง**ฟุตบอล**โลกบ่หนิ

นพดล : ฟร้องเก้าแปดอยู่ประเทศเศสฝรั่งนั่นเบาะ

2. ลุงแนบ : เหลียวลงไปในสนาม**ฟุตบอล**หนิ เห็นฮอดรอยลักยิ้มของอาจารย์พิรมย์ อั๋นประเสริฐ

5.1.1.19 ทิป (Tip) หมายถึง เงินพิเศษที่จ่ายให้คนที่ทำหน้าที่บริการหรือรับใช้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

หนิงหน่อง : อย่าไปถอดไว้เด๊อ

จ่อย : ถอดเฮ็ดหยัง

หนิงหน่อง : มันแล่นก่อนจะของเด้

จ่อย : แล่นไปไส

หนิงหน่อง : เข้าสนามฟุตบอลนำหมู่เสยหั่นแล้ว อย่าขี้ล้ายหลายอย่าปล่อยตงปล่อยโตจะของปานนั้น เฮากะสู้จักซักผ้าซักแพรนุ่งเป็นแหน่ คัน (ถ้า) ขี้คร้านซักกะให้เด็กน้อยหางเครื่องเขาซักให้ คันซักแล้ว ๆ ก็ให้ค่า**ทิป**เขาคนละพันสองพันพุ้นกะได้ตั๊ว

* หัวโอก หมายถึง หัวที่มีผมบางเกือบโล้น = โกร๋น

Copyright by Mahidol University

5.2.1.20 เทสต์ (Test) หมายถึง การทดสอบ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

มอด : (ต่อ) **เทสต์** เอ่อ ขณะนี้ ก็จวนจะถึงเวลาทำการแสดงของทีมงานเสียงอีสาน จึงขอบอกกล่าวไปยังพี่น้องที่นั่งอยู่ภายใน ลุกขึ้นออกสู่ไปด้านนอก

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ปอยฝ้าย : เอ๋าแม่ ขั่นเสียงพ่อหลอดคือ (เหมือน) เอ๋า

ชาลี : เสียงตอนใด๋เดียวหนิ

ปอยฝ้าย : (ทำเสียงใหญ่ ๆ เลียนแบบเสียงอาวทิดหลอด) บ้านเลขที่ห้าห้าห้า ใหญ่ ๆ นั่น

นกน้อย : เสียงก่อนสิแสดงนั่น

มอด : **เทสต์** (เลียนแบบเสียงอาวทิดหลอด)

ปอยฝ้าย : เดี๋ยว ๆ ๆ กูถ่ายรูปก่อน อย่าเพิ่ง**เทสต์**

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : ลองเบิ่ง จุ๊ ๆ (ทดลองว่าไมโครโฟนเสียงดังหรือไม่)

นางนวล : จุ๊ ๆ ๆ

จ่อย : โอ๊ย น้อย ๆ กะเฮ็ดเป็น

นพดล : เขา**เทสต์**เสียง

5..1.21 เชป (Shape) หมายถึง รูปร่าง

ในที่นี้ คำว่า เชป คนอีสานออกเสียงเป็น เซป เพราะคำที่ภาคกลางออกเสียง ช อีสานจะออกเสียงเป็น ซ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ปอยฝ้าย : ซุดทีม เจ้ากะฟ้าวใส่แนะ ใส่เร็ว ๆ อยากอายลูกใภ้แนะ ป๊าดแม่ หุ่นเจ้าเบาะเนี่ย บ๊ย **เซป**เป็น**เซป**นะคะแน่ ย่างโซว์เบิ่งแม่ ย่างโซว์ (ยงค์เดินไปมาบนเวทีแล้วโบกมือแบบนางงาม) อ๊ย ครบทีมแล้ว

Copyright by Mahidol University

5.1.1.22 บิล (Bill) หมายถึง ใบเสร็จรับเงิน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ชาลี : โอ๊ เดี๋ยว ๆ ฮ่วย มีแต่ตั๋วโรงจำนำ

ยงค์ : มันบ่แม่น

ชาลี : แม่นหยัง

ยงค์ : ปากแฮง (พูดดัง) หลาย ตำรวจแฮ่ง (ยิ่ง) หลาย

ชาลี : แม่นหยังล่ะ

ยงค์ : **บิล**เลข

5.1.1.23 แอปเปิล (Apple) หมายถึง ผลไม้ชนิดหนึ่ง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ปอยฝ้ายดีดพิณ

จื้น : เอ้า มันดังจั่งสี้คือดังคือผลไม้ชนิดนึงแท้

ชาลี : หมากอีหยังล่ะ

จื้น : หมากต้องแหล้ง[1] นึกว่าอยู่ น่าน ดังต้องแหล้ง ต้องแหล้ง ดีดให้มันดัง**แอปเปิล แอปเปิล**ได้เบาะ

5.1.1.24 พลาสติก (Plastic) หมายถึง สารประกอบสังเคราะห์ ใช้แทนวัสดุธรรมชาติ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

1. หนิงหน่อง : อยู่กะต่า (ตะกร้า) เจ้านั่นล่ะ เอายางฮัด (รัด) อยู่ถุง **พลาสติก**ฮัดไว้นั่นน่ะ

ฝ้าย : โอ๊ย เฒ่าปอบเอ๊ย โอ๊ย นั่นขี้เลื่อยตั๋วหน่ะ ข้อยเอาไว้ท่าทาบกิ่งบักม่วงตั๋วนั่น

2. ใหญ่ : เพิ่นลักไปโดน ๆ แมะอาว ขอดอ้อแป้แอ้แป้ (ม้วนไว้เล็กๆ) ใส่ถุง**พลาสติก**แห้งข้อยว่าแม่นปูนขาว ไปทุบออก มีแต่ยาสีฟันแห้ง อย่าซี้หน้า มาซี้หน้าข้อยสองเที่ย

[1] ต้องแหล้ง เป็นต้นไม้พุ่มประเภทหนึ่ง มีผลกลมเล็ก ๆ สีแดงเป็นพวง เวลาสุกกินได้

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

นพดล : …อั่นผู้ลังคนเขาเชิญว่ารับประทานอาหาร ใส่ซองไปเหรียญห้าสองอัน หั่ง (แต่) บ่รับประทานเด๊ะ ซะแตกซั้นตั๊ว กินบ่หนีจักเทื่อ ใส่ถุง**พลาสติก**เตรียมไว้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

หนิงหน่อง : โพด เพิ่นใช้น้ำแข็งน่ะหดกันซุมื้อ น้ำธรรมดาเพิ่นบ่อยากหด (รด) ตั้งแต่ย่าง (เดิน) สาดนำหมู่บ้านแท้ ๆ เหมิดแล้วบ่มีคนย่างสาด เพิ่นว่าบ่ทันสมัย ขี่รถสาดน้ำไคแหน่ ถุง**พลาสติก**ใส่น้ำแข็งเป็นก้อนอยู่ บ่ทันละลายเพิ่นกะโยนใส่กันถือกหน้าผากเพิ่นกะได้หัวปักไปพุ้นตั๊ว

5.1.1.25 การ์ด (Card) หมายถึง บัตรอวยพร บัตรเชิญ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

นพดล : …เอ้า เว้าให้หมู่ฟังเหมิดซั้นตั๊ว เริ่มไปตั้งแต่พี่ล่ะ แต่พิมพ์**การ์ด**ผิ เชิญรับประทานอาหารเนื่องในงานมงคลสมรสซั้นตั๊ว…

5.1.1.26 บัส (Bus) หมายถึง รถโดยสารประจำทางขนาดใหญ่

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

นพดล : …พอรถ**บัส**จอดล่ะบ่ทันได้ถามยาก คนอยู่คิวรถเขาล่ะเอิ้นใส่โลด พ่อสิมารับอีนางรัตนาเบาะ มันบ่ไปดอก…

5.1.1.27 สปอร์ต (Sport) หมายถึง น้ำใจนักกีฬา กล้าได้กล้าเสีย

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

หนิงหน่อง : เป็นจั่งได๋ ประทับใจบ่ ลูกน้องเจ้า ศิริวรรณ จรัสแสง กล้าบ่ ของดีเสียด้วย กล้าบ่

นพดล : โฮ คือสอนลูกน้องใจ**สปอร์ต**แถะ

Copyright by Mahidol University

5.1.1.28 โรแมนติก (Romantic) หมายถึง อารมณ์หรือลักษณะที่แสดงออกในเรื่องของความรัก ความเพ้อฝัน ความอ่อนไหว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

จ่อย : โอ๊ย จ๊ะแม่น**โรแมนติก**หลายน่อ ห่าคั่วมึงเอ๊ย หาให้ละบ่อยากเอา อยากให้เขาแต่ว่า (ทำเสียงผู้หญิง) พี่เอกไปเล่นดนตรีมาแล้วบ้อ (เสียงปกติ) มาตั้งว่าสองมื้อแล้วหล้า นั่งรถมันไกล ว่าจั่งสี้ซั้นเบาะ

เอก : แม่นครับ

5.1.1.29 ฟลุก (Fluke) หมายถึง อย่างไม่คาดคิด

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

1. จ่อย : หากินยากสิตายเมียครู ขั่นบ่**ฟลุก**บ่ได้เด๊อ

2. จ่อย : เอ๊อ นั่นล่ะ ๆ ขั่นฮึ่มฮ่ำแสดงว่ามื้อนั่นเขา**ฟลุก**

นพดล : **ฟลุก**จั่งได๋

5.1.1.30 ชอล์ก (Chalk) หมายถึง เครื่องเขียนกระดานดำ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

จ่อย : อยู่ซื่อ ๆ ผมนั่งเรียนหนังสืออยู่ “เด็กชายจ่อยลงไปเอา**ชอล์ก**” พะนะ

นพดล : **ชอล์ก**ตกกะใช้นักเรียนตั๊วะ สิใช้ผู้ใด๋ซั้นน่ะ

5.1.1.31 เซ็ก (Sex) ในที่นี้ คำว่า “เซ็ก” มาจากคำเต็มของ “เซ็กซี่ (Sexy)” ซึ่งหมายถึง ยั่วยวน เร้าความรู้สึกทางเพศ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

จ่อย : เบิ่งตี๊พี่ (ก้มหน้าลง หลับตาแล้วเชิดหน้าขึ้น ลืมตา กลองตี) ตาหนู**เซ็ก**บ่พี่

แท็กซี่ : โอ๊ย จ๊ะแม่น**เซ็ก**แฮง ตาแดงปานตาบักหอยปัง*

* หอยปัง เป็นหอยที่มีเนื้อขาว โตขนาดไข่ไก่ อยู่ตามบึงใส

Copyright by Mahidol University

5.1.1.32 แท็กซี่ (Taxi) หมายถึง รถยนต์รับจ้างสาธารณะ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : แท็กซี่ (แท็กซี่เดินออกมา)

นพดล : **แท็กซี่**เป็นแบบทอหนึ่งสมัยโบราณรึว่ามิเตอร์

5.1.1.33 นอต (knot) หมายถึง ท่อนหรือแผ่นโลหะสั้น ๆ มีรูเกลียวตรงกลาง สำหรับสวมเข้ากับปลายสลักเกลียว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : โอ๊ย อู่กะอู่ซ่อมหั่นล่ะ เขาซ่อมแล้วเฮาจ่ายเงินขันกะขัน **นอต**ให้**นอต**เดียวท่อนตั๊วะ แล่นมาบ่ได้พอคราว ล้อรถหลุด ยังเข้าใจว่าล้อรถผู้อื่นเฮี่ยอยู่ เอ๋า นำเอาถะแม่ ล้อรถผู้ใด๋เฮี่ย (หลุด ตก) ยังว่าอยู่

5.1.1.34 ฟาร์ม (Farm) หมายถึง บริเวณที่ใช้ทำการเกษตร

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

ใหญ่ : ผมสิพาลาวไปตั้ง**ฟาร์ม**อยู่ขอนแก่นพุ้นเด๊ะ

แท็กซี่ : ตั้ง**ฟาร์ม**เลย

ใหญ่ : ตั้งเป็น**ฟาร์ม**เลยแล้ว

แท็กซี่ : โอ๊ย แฮ่งเป็นตามั่นคงแฮงพี่น้อง เป็นตาซั่วลูกซั่วหลานซั่วหล่อน

5.1.1.35 คอนกรีต (Concrete) หมายถึง วัสดุก่อสร้าง ประกอบด้วย ซีเมนต์ ทราย หิน และน้ำผสมกัน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : ว่าแต่ว่าบ้านจะของเจริญ เว้าปานข้อยบ่เคยไปเห็นหลายข้อยไปยามใด๋ถนนมีแต่ขี้ฝุ่น

หนิงหน่อง : **คอนกรีต**สี่เลนพุ้น

Copyright by Mahidol University

5.1.1.36 ร็อก (Rock) หมายถึง จังหวะดนตรีอย่างหนึ่ง / ล็อก (Lock) หมายถึง กุญแจ เครื่องขัดล้อรถ ทำให้ติดอยู่

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

นพดล : แบบฮาร์ด**ร็อก**ผู้หญิง ความจริงคำว่า **ร็อก** ไม่ใช่จังหวะ **ร็อก**เสมอไป แต่ร้องให้มันลง**ล็อก** ถูก**ล็อก**จังหวะจะโคนอะไรก็ได้

5.1.1.37 อินเตอร์เนต (Internet) หมายถึง เครือข่ายการใช้คอมพิวเตอร์ระบบสากล

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

ลุงแนบ : แต่ว่ายุคนี้มันยุค**อินเตอร์เนต**

นพดล : เอ้อ ยุค**อินเตอร์เน็ต**

ลุงแนบ : เห็นพร้อมกันเลยทุกที่

นพดล : ทั่วโลกเลยเบาะ

จากตัวอย่างการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษข้างต้น เห็นได้ว่า ทั้งคณะเพชรพิณทองและคณะเสียงอีสานต่างนำมาใช้กันมาก คำทับศัพท์ดังกล่าวก็ล้วนแล้วแต่เป็นคำที่ผู้คนนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของภาษาไทยไปแล้ว

5.1.2 การใช้ภาษาต่างประเทศในลักษณะเป็นกลุ่มคำและประโยค พบในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 1 และ 6 เท่านั้น ในขณะที่คณะเพชรพิณทองนำการใช้ภาษาต่างประเทศในลักษณะนี้มาใช้มาก โดยเฉพาะในการแสดงชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง ซึ่งใช้ภาษาอังกฤษ และชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก ที่ใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่นประกอบการแสดง

5.1.2.1 Sorry the number

ตัวอย่างจากเสียงอีสานชุด 1

ยายจื้น : หมายเลขที่ท่านเรียกไม่สามารถติดต่อได้ในขณะนี้

ยายหมา : ฮ่วย

ยายจื้น : **Sorry, the number** บ่ได้กะดอก

5.1.2.2 What is your name?

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ปอยฝ้าย : ไมเคิลจั่งได๋คือสิมาแต่ท่งนาวะ

Copyright by Mahidol University

ชาลี : ถามมันเบิ่ง

จี้น : หม่องนี้มันบ่มีส้วม ก็เลยมาแต่ท่งนา **What is your name?**

5.1.2.3 I love you

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

1. นพดล : …เพิ่นเลยอยากให้เพิ่นว่าเป็นผู้เฒ่า เพิ่นเลยไว้หนวดปานผู้เฒ่า ที่แท้อายุบ่พอสิบเก้า หึย อยากได้เมียพะว่า ฮะ ๆ เพิ่นถามเขา อ้าย อ้าย จีบสาวเฮ็ดจั่งได๋ ฮุ้ย มันสิยากติหัวหงอกว่า ไปมักผู้ใด๋กะบอกเขาเลย **I love you** ฮ่า ๆ มื้อก่อนนี้ ไปฮอดพัฒน์พงศ์ ไปเห็นผู้สาว เพิ่นมักเขาตั้วยืนท่ารถเมล์อยู่ คุณ ๆ **You love I. I love you. You love I**. เอ๊ะ มันอั่นใด๋แท้ หลบไปถามใหม่ พอหันมาจั่งสี้แหลวกระเป๋าเขาใส่ปั๊ง ปิ๊งลงพุ้น สมน้ำหน้าแหน่ อยากจำบ่ได้หลาย

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

หนิงหน่อง : ข้อยเคยได้ยินอยู่รายการเอฟเอ็ม

นพดล : โตจริงมา เอ้าแม่นหยังล่ะ เฮ็ดหยัง

หนิงหน่อง : เอ้า ยกมือ ฉันรักเธอ

นพดล : **I love you.**

หนิงหน่อง : **I love you.** คันหมู่เพิ่นมักเฮาเพิ่นกะยกตอบ

5.1.2.4 ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

1. นพดล : เล่นแล้วกะมาคุยพบปะสังสรรค์กัน อั่น ซอบนิสัยคนไทย ตื่นมื้อเซ้าลูกสาวผู้ใหญ่ลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) พาซาวคณะเพชรพิณทองขับรถเที่ยวเมืองลาสเวกัส อื้อ อยู่ไปอยู่มาล่ะลึ่ง (คุ้น) กันคือว่า เพชรพิณทองมาล่ะมานำ อื้อ พี่น้องว่าลาวเว้าไทยเป็นบ่ ซาวปี ไปแต่อายุหกปีไปอยู่เมืองลาสเวกัส Miss แจ๋วแหวว ok, come out please. (คนตรีขึ้น) คนซัยภูมิไปใหญ่อยู่เมืองลาสเวกัส (แจ๋วแหววเดินออกมา สวัสดีผู้ชม) Miss แจ๋วแหวว ซื่อไทยเด๊ะ เอ่อ What’s your name?

Copyright by Mahidol University

แจ๋วแหวว : Sugar.

นพดล : Sugar ซื่อภาษาอังกฤษ เอ่อ Can you speak English?

แจ๋วแหวว : Good evening, ladies and gentlemen. First of all, I'd like to say very much for being here. This is my first time here. I'm so glad and I'm so happy to be here.

ใหญ่ : โอ๋ มืดตื๊บเลยครับ

นพดล : อั่น สวัสดีพี่น้องผู้มาเบิ่งเพชรพิณทอง

ใหญ่ : โอ๋ตี้

นพดล : เอ้อ ดีใจตื่นเต้นหลายได้มาเมืองไทย ลาวว่า

ใหญ่ : โอ๋ ๆ

นพดล : มืดตื๊บจั่งได๋

แจ๋วแหวว : I left Thailand twenty years ago when I was six years old to Lasvegas, Nevada. This is my first time came back. I'm so excited. If I know Thailand 's gonna be very beautiful like this, I would come back long time ago.

ใหญ่ : โอ๋ ลาวว่าปีหน้าไข่สิขึ้นหน่วยละห้าบาทลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา)ว่า (นพดลจะเดินเข้าไปตีใหญ่) โอ๊ย จักแม่นหยังพ่อใหญ่นี้กะดาย

นพดล : เขาบ่ได้ว่าไข่จักเม็ด

ใหญ่ : แม่นบ๊อ

นพดล : ลาวว่าลาวฮักเมืองไทย

ใหญ่ : ว้องหั่นแหม

นพดล : I love Thailand. ขั่นสู้ว่าเมืองไทยอุดมสมบูรณ์งามปานนี้มาแต่พุ้น มาแต่โดนแล้ว นี่ตอนนี้ลาวอายุซาวหกปี ไปอยู่พุ้นตั้งแต่อายุหกปี จบปอสามอยู่พุ้นกะอยู่พี่ไปเฮียนพุ้น จบปริญญาโทกะบ่ได้เฮ็ดหยังอยู่เมืองลาสเวกัสนั่น มักหลายคันสู้ (ถ้ารู้) หนิสิมาแล้วแต่โดน (ตั้งนาน)

ใหญ่ : ตี้

นพดล : คนไทยใจดี เอ้อ

ใหญ่ : ว่าแม่นว่าขายอีหยังเว่ย

Copyright by Mahidol University

นพดล : หีย เว้าไปทั่วทีบเจ้ากะดาย

แจ๋วแหวว : I'd love to stay in Thailand long long till I find someone for me. Anyway, one last thing, thank you so very much for your kindness for being here. I've nothing to do return, but to do return with my music. Thank you so very much.

ใหญ่ : อื๋อ อั่นบ่รู้จักคือเก่าล่ะครับ

นพดล : พี่น้องให้การต้อนรับดี ลาวกะขอขอบคุณหลาย ๆ

2. ใหญ่ : สมมุติว่าตื่นเซ้าปุ๊บหนิ อั่น อาบน้ำเพิ่นว่าจั่งได๋เกาะอาบน้ำ

แจ๋วแหวว : Take a shower.

ใหญ่ : หา

แจ๋วแหวว : Take a shower.

ใหญ่ : ฮ่วย ซุมเคยไปมาแปลแนะนา เฒ่าหนิงหน่อง โอ๊ย ล่ะเขียนหนังสือเล่นเสย (เฉย) อยู่เว่ย มาแปลให้ฟังจักบาดแน้ครับ ซุม (พวก) เคยไปหนา

หนิงหน่อง : บ่ เฒ่าจ่อยลาวสิขอลายเซ็นข้อย

ใหญ่ : บ่บัดนั่นจั่งเขียนกะได้ดอก แปลให้ฟังแนะ อาบน้ำเพิ่นว่าจั่งได๋ภาษาอังกฤษ

แจ๋วแหวว : Take a shower.

หนิงหน่อง : ฮึหึ จกล้างแต่เซ้า

ใหญ่ : โอ๊ะมันล่ะฟังง่ายตั๋วพี่น้องเนาะ โอ๋ มันล่ะว่าง่ายจั่งสี้เหรอแนวข้อยบ่อยากฮู้ข้อยกะอยากฮู้จั่งสี้แล้ว จกล้างแต่เซ้า อื๋อ แล้วจั่งสี้เด๊ะครับบาดหนิ อ้ะ กินข้าว กินข้าว กินข้าว อาบน้ำแล้วกินข้าว

แจ๋วแหวว : Would you like to eat?

ใหญ่ : หา

แจ๋วแหวว : Would you like to eat?

ใหญ่ : มาแปลแนะน้า โอ๊ย อย่าหนีไปไกลหลาย เห็นว่าฮู้จักแปลแนะ โอ๊ย เจ้าหนิ ขี้ถี่ควมฮู้เว่ย

หนิงหน่อง : โอ๊ย กะถามตั้งแต่ข้อย ข้อยกะหนหวย (รำคาญ) เว่ยเจ้าหนิ

Copyright by Mahidol University

ใหญ่ : ข้อยกะอยากฮู้จักหนิตี๊

หนิงหน่อง : เจ้าไปถามอีหยังลาว

ใหญ่ : กินข้าว กินข้าว

แจ๋วแหวว : Would you like to eat?

หนิงหน่อง : คันแซบแล่วกินอี๊ก

ใหญ่ : โอ มันล่ะฟังง่ายขึ้นเนาะพี่น้องเนาะ โอ คล้ายภาษาไทยอยู่บาดได๋ คันแซบแล้วกินอี๊ก แต่ว่าต้องเน้นเสียงจักหน่อย อื้อ ดี ๆ ๆ ๆ จั่งสิ้เด๊ะครับบาดหนิ เอ้อ ฮักสาว ฮักสาว ฮักสาวหนิว่าจั่งได๋ฮักสาว

แจ๋วแหวว : I love you.

ใหญ่ : หา

แจ๋วแหวว : I love you.

ใหญ่ : แน่ เฒ่าจ่อย บ่ ๆ เจ้า(บอกหนิงหน่อง) ให้เฒ่าจ่อยแปลกะได้ แปลให้แนะแปล อั่นมักผู้สาวเพิ่นว่าจั่งได๋

จ่อย : เอ่อ You speak slow slow.

แจ๋วแหวว : I love you. (พูดช้าลง)

จ่อย : ให้อ้ายเอาสาดเหี้ยนมาปู้ (หัวเราะ)

ใหญ่ : โอ๊ โอ๋ มันล่ะคล้ายภาษาไทยเด๊ะพี่น้อง

แจ๋วแหวว : บ่ต้องบินไปอเมริกากะเว้าได้ค่ะ

ใหญ่ : ครับ ๆ จั่งสิ้แล้ว พอผมอยากศึกษา อื๊อ ดี ๆ ๆ ๆ จั่งสิ้เด๊ะครับบาดหนิ บ้านเฮาเอิ้นไม้กวาด ภาษาอังกฤษว่าจั่งได๋

แจ๋วแหวว : Brooms.

ใหญ่ : หา

แจ๋วแหวว : Brooms.

ใหญ่ : แท็กซี่ มาแปลแนะ โอ๊ย ล่ะเล่นเสยอยู่เว่ยฮึ

แท็กซี่ : โอ๊ย เล่นแปดคนกะสิให้แปลเหมิดเทิงแปดคนเว่ย

ใหญ่ : เอ้า กะถามผู้ฮู้จักล่ะครับ

แท็กซี่ : มาหยุ่งแถะวะ ถามว่าจั่งได๋เกาะ

ใหญ่ : อั่น ไม้กวดเพิ่นว่าจั่งได๋

แจ๋วแหวว : Brooms.

Copyright by Mahidol University

แท็กซี่ : ฟอยส์
ใหญ่ : โอ มันล่ะคล้ายภาษาไทยอยู่เนาะพี่น้อง
แจ๋วแหวว : ซึมเข้าแหน่จักหน่อยแล้วเบาะค่ะ
ใหญ่ : อื๊อ เข้าใจ เข้าใจครับ บ้านเฮาหนิเอิ้นฟอย (ไม้กวาด) ธรรมดา เสียงน้อย ๆ ธรรมดา แต่ว่าภาษาอังกฤษหนิต้องกระดกลิ้นจักหน่อย ฟอยส์ (ทำเสียงใหญ่ ๆ) โอ๊ ดี ๆ ๆ ๆ อั่น จั่งสี้เด๊ะครับบาดหนิ ซิงซ้า ซิงซ้า ซิงซ้าสวรรค์ (แจ๋วแหววทำหน้างง ๆ) ซิงซ้า ซิงซ้าที่เขามีนำงานหลาย ๆ น่ะ
นพดล : เอาหยังเฮ็ด
ใหญ่ : เอาเหล็กล่ะเฮ็ด ผู้ใด๋ว่าเอาเครือหางหนูเฮ็ด
นพดล : ไปหาเฒ่าโบ๋ตี๊ หน้าวัดสว่าง
ใหญ่ : เพิ่นว่าจั่งได๋ล่ะ
แจ๋วแหวว : Swings.
ใหญ่ : หยังเกาะ
แจ๋วแหวว : Swings.
ใหญ่ : เอ่อ เฒ่าหนิงหน่อง โอ๊ย ล่ะกะเฮ็ดเสยอยู่ มาแปลให้ฟังแหน่บ่ต้องเฮ็ดดอกอั่น ไฟนั่นน่ะ ค่อยมาเฮ็ดกะได้ มา ๆ ๆ เจ้ามาแปล มาแปล มาแปล
หนิงหน่อง : เจ้าถามข้อยดู๋ฮ้าย
ใหญ่ : โอ๊ย กะอยากฮู้หนิล่ะตี๊ ซิงซ้าสวรรค์เพิ่นว่าจั่งได๋นั่นหนา
แจ๋วแหวว : Swings.
หนิงหน่อง : โอ่โหล่นซาเหล็ก
ใหญ่ : โอ๊ะ ๆ มันล่ะบ่ยากเนาะพี่น้องเนาะ คล้าย ๆ ภาษาไทยอยู่ โอ่โหล่นซาเหล็ก
แจ๋วแหวว : คะซั้นภาษาไทยกะเรียนง่าย ๆ จั่งสี้เบาะค่ะ
ใหญ่ : กะภาษาไทยมันกะมีสะกดแหน่จักหน่อยล่ะครับ
แจ๋วแหวว : โอ๋
ใหญ่ : อั่นนี้เด๋ครับ หม่ำ ๆ ๆ ๆ
แจ๋วแหวว : หม่ำหนิคือหม่ำ ๆ ข้าว
ใหญ่ : บ่ บ่แม่นหม่ำข้าว

Copyright by Mahidol University

นพดล : หม่ำจั่งได๋
ใหญ่ : หม่ำที่เขาห้อยนำนั่นหนา
แจ๋วแหวว : I'm sorry. I don't understand.

5.1.2.5 ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

ภาษาญี่ปุ่น

1. นพดล : จักแล้วเว่ย นึกว่าบ่ได้ห่อไป นึกว่าไปเอาอยู่หั่น อั่น ๆ ๆ ตอนเฮาไปจองตั๋วอยู่ประเทศญี่ปุ่น เฮาเฮ็ดจั่งได๋หือ
แท็กซี่ : ไปถามเขาตั๊วเนาะ
นพดล : ถามว่าจั่งได๋
แท็กซี่ : อาโน ซุมิมาเซน อะไทยไทยโน ไทยอินเตอร์เนชั่นแนล นิฮงโงไทยขอนแก่นเก้นอิคุละ
นพดล : เอ๋า ภาษาญี่ปุ่นกะมีขอนแก่นอยู่เบาะ
แท็กซี่ : โอ๊ย บ่ว่าแต่ญี่ปุ่นท่อนล่ะพ่อ ทั่วโลกเขาว่าขอนแก่นเหมิดนั่นล่ะ
นพดล : จักแหลว นึกว่าขอนกะแปลไปแนวนึง แก่นกะแปลไปแนวนึงน่อ
หนิงหน่อง : บ่ได้ แปลซื่อเมืองหนิมันตรงโตเลย
นพดล : เก้นเดะ
แท็กซี่ : เก้น ภาษาญี่ปุ่นว่าจังหวัด
หนิงหน่อง : อื้อ จังหวัด
แท็กซี่ : ขอนแก่นเก้นหนิจังหวัดขอนแก่น
หนิงหน่อง : อื้อ
แท็กซี่ : อุบลเก้นกะจังหวัดอุบล
หนิงหน่อง : อื้อ
นพดล : อิคุละ เดะ
แท็กซี่ : อิคุละ ค่าตั๋วเท่าใด๋จากญี่ปุ่นฮอดขอนแก่น
2. แท็กซี่ : มันคนละกิน คนละผิดหวังตั๊วพี่ เพลงนี้มักสาวบ่สมหวังผิดหวังเลยมาดื่มเหล้า
นพดล : อื๋อ ดื่มเหล้า บ่อนใด๋บ่อนว่าดื่มเหล้า

Copyright by Mahidol University

แท็กซี่ : ดื่มกะ โนหมุ
หนิงหน่อง : ห่อหมก
แท็กซี่ : บ่แม่นห่อหมก โนหมุ ดื่ม
หนิงหน่อง : ดื่ม
นพดล : เหล้าเดะล่ะ
แท็กซี่ : ซาเกโอะ
หนิงหน่อง : ซาเกโอ
นพดล : คะซั้นดื่มเหล้าหนิกะโนหมุซาเกโอะ
แท็กซี่ : โซเดสกะ
นพดล : โฮ คุจิคุจิ
แท็กซี่ : คุจิ หม่องนี้ตั๋ว
นพดล : หา
แท็กซี่ : หม่องนี้
นพดล : เอ๋า ข้อยเว้าภาษาญี่ปุ่นชั้นเบาะฮะหนิ
แท็กซี่ : ข้อยว่าแม่นเจ้าฮู้บ่แม่นติหนิ
นพดล : จักแล้ว ข้อยเว้าส่าวไปซื่อ ๆ หนิแล้ว ไปถึกภาษาญี่ปุ่นเลยเบาะ
แท็กซี่ : ถึกตั๋วล่ะพ่อ
หนิงหน่อง : ที่จริงมันสิถึกหลายเทื่อหลายคำแล้ว แต่ว่าเฮาบ่เข้าใจความหมายคำที่เว้าไป บ่แม่นภาษาเฮาเด๋
นพดล : เอ๊อะ เอ้อ
แท็กซี่ : คาวาคุจิ หม่องนี้
นพดล : เอ้อ เอ้อ
แท็กซี่ : คือจั่งเอิ้นอ้ายทองใสมานี่ซั้นเด๊ะ
นพดล : เอิ้นจั่งได๋
แท็กซี่ : ทองใสซัง
นพดล : ทองใสซัง เอ้า คือซัง
แท็กซี่ : ซัง ภาษาญี่ปุ่นเขาเอิ้นคุณ เอิ้นซื่อก่อนเอิ้นคุณนำก้นญี่ปุ่นน่ะ
นพดล : คะซั้น ทองใสซัง กะคุณทองใส มาม่าซังเดะ

Copyright by Mahidol University

แท็กซี่ : คุณแม่ คุณพ่อกะโอโต้ซัง
นพดล : โอโต้ซัง
แท็กซี่ : ลุงกะ โอจี้ซัง
นพดล : โอจี้ซัง
หนิงหน่อง : น้าบ่าวเดะ
นพดล : น้าบ่าว
แท็กซี่ : น้าบ่าวซัง
นพดล : หวาย ไปซังน้าบ่าวเฮ็ดหยังเดียวหนิ
แท็กซี่ : สิส่อไปตายหยังกะด้อกะเดื้อเว่ย
หนิงหน่อง : คือฮ้ายแถะบุ๊ล่ะ กะฮู้ตั๊วจั่งถาม กะบอกไปโลดเปี๋ยง
แท็กซี่ : มันบ่แม่นภาษาพ่อข้อย พอสิได้เหมิดซุขู่ซุควมปานนั่นเด้เดียวหนิ
หนิงหน่อง : ฮื้ย จักได้บ่ได้ ว่าจั่งได๋ไปกูกะเซี่ยเหมิดล่ะ ข้อยบ่ได้ไปนำ
แท็กซี่ : แม่นแหลวเจ้า ห่ามีคนฮู้เฮ็ดจั่งได๋ล่ะ
หนิงหน่อง : กะซ่างเพิ่นแล้ว เฮาบ่ได้ถามเพิ่น
แท็กซี่ : ฮ่วย มันอยากอายคนนี่แหลวล่ะ
หนิงหน่อง : อายอีหยัง เฮาคุยกันต่างหาก
แท็กซี่ : บ่อายจั่งได๋ ซุมข้อยเว้ามานี่มันถึกเหมิดกะไคตั๊วนั่น
นพดล : หวาย ฮ่วย
หนิงหน่อง : โอ๊ย เว้าอยู่ดี ๆ มันตั๋วกันด๊อกคะนั่น โอ๊ย อั่นญี่ปุ่นบ้านดอนหันตาซัง (น่าเกลียด) แถะล่ะหือ
แท็กซี่ : ทองใสซัง
นพดล : ทองใสซัง
แท็กซี่ : คูจี้
นพดล : คูจี้
แท็กซี่ : ฮายาขึ
นพดล : ฮายา แม่นหยัง ฮายาขึ
แท็กซี่ : เร็ว ๆ คุณทองใสมานี่เร็ว ๆ ล่ะ
นพดล : อื๋อ
แท็กซี่ : คูจี้ กะได้ โคโค กะได้

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : นั่น เซี่ยข้อยบ่ล่ะ
นพดล : เซี่ยหยัง
หนิงหน่อง : ฟังไปฟังมามันคือภาษาบ้านเฮากะยังว่า
นพดล : คือจั่งได๋
หนิงหน่อง : กุ๊ดจี่ เขียดโม่ กุ๊ดจี่ เขียดโม่ ย่างจึ๊งจึ๊ จึ๊งจึ๊
แท็กซี่ : โอ้ย เฒ่าตาตีบ เฒ่าหูหาซะแตก
นพดล : อื้อ หากิน
แท็กซี่ : สิกินท่าเดียวเจ้านั่นน่ะ
นพดล : เอ้อ
แท็กซี่ : บ่แม่นกุ๊ดจี่เขียดโม่ คูจี้หม่องนี้ โคโคที่นี่ อั่นั่นบ่แม่นย่าง (เดิน) จึ๊งจึ๊ ฮายาขึ เร็ว ๆ ฮู้ย
นพดล : คูจิ
แท็กซี่ : หม่องนี้
นพดล : ฮายาขึ
แท็กซี่ : เร็ว ๆ
นพดล : โนหมุ
แท็กซี่ : ดื่ม
นพดล : ซาเกโอะ
แท็กซี่ : เหล้า
นพดล : อาริกาโตะ
แท็กซี่ : ขอบคุณครับ
นพดล : อายิโนะโมะโตะ
แท็กซี่ : ผงชูรส
นพดล : ได้ภาษาญี่ปุ่นอีหลีหมอนี่

5.1.2.6 ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

1. นพดล : อู๊ มาคือสิยิ่งใหญ่แถะน้อเดียวหนิ Good answer, lady and gentleman.
ลุงแนบ : บู๊ย ปานคลินตั้น
นพดล : The boy, the girl and the ประเทือง

Copyright by Mahidol University

ลุงแนบ : บ่มีดอก (หัวเราะ)

นพดล : เอ๋า บ่แน่เด๊ ห่ามา

ลุงแนบ : กะหยังเกาะ กะเทย

นพดล : The sound of sueng and the Phetphinthong, next program concert Madonna from California. Come on, please.

2. นพดลกล่าวขอบคุณผู้ชมแล้วสัมภาษณ์นักร้อง

นพดล : Thank you very much, sir, lady and gentleman. How are you?

นักร้อง : I'm fine. Thank you.

นพดล : What is your name?

นักร้อง : My name Joy.

นพดล : จอย ๆ ๆ ๆ

นักร้อง : Yes.

ลุงแนบ : จ่อยหนิหมายถึงคนที่บ่อ้วน หรือว่าอ้วนหนิกะซื่อจ่อยได้ เนื่องจากว่าจ่อยแต่น้อย เห็นบ่ล่ะนักมวยแซมซั่นกะซื่อจ่อยเด๊ะน่ะ

นพดล : No no no จ่อย จอย ๆ

ลุงแนบ : จอย

นพดล : Yeah.

ลุงแนบ : จอย

สุนทร : จอย เจ โอ วาย จอย ยาสระผม

นพดล : No no no no shampoo.

สุนทร : หา

นพดล : Name.

สุนทร : โอ๋ Her name.

นพดล : Yes.

สุนทร : Miss Joy.

นพดล : Miss Joy, where are you come from?

Copyright by Mahidol University

จากตัวอย่างการใช้ภาษาต่างประเทศในลักษณะเป็นกลุ่มคำและเป็นประโยคข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างไม่ขัดเขิน แม้ว่าบางครั้งจะผิดไวยากรณ์ไปบ้าง แต่ผู้ฟังอาจไม่ได้สังเกต เพราะกำลังเพลิดเพลินกับมุขตลกที่สอดแทรกในการแสดง และแม้ว่าผู้แสดงจะนำภาษาต่างประเทศมาใช้ในการแสดงมาก แต่ผู้แสดงก็ได้แปลความหมายให้ผู้ฟังเข้าใจอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่ผู้ฟังจะตลกขบขันไปกับมุขตลกที่ผู้แสดงนำเสนอได้

ลักษณะการใช้คำภาษาต่างประเทศในการแสดงดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามายังประเทศไทย ทำให้คนไทยใช้ภาษาต่างประเทศปะปนกับภาษาไทย เวลาพูดจึงเป็นไทยคำอังกฤษคำ

5.2 การเล่นคำ

จากการศึกษาการเล่นคำของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทองนั้น ผู้วิจัยพบว่าผู้แสดงตลกใช้การเล่นคำที่หลากหลายมาก เพื่อสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้ชม การเล่นคำปรากฏในการแสดงทุกชุดของทั้งสองคณะ ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกกลวิธีในการเล่นคำออกเป็น 13 ประเภท ได้แก่

5.2.1 การใช้คำเดิมซ้ำ

5.2.1.1 ซ้ำคำว่า “ห้าม”

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

นพดล : …พอรถบัสจอดล่ะบ่ทันได้ถามยาก คนอยู่คิวรถเขาล่ะเอิ้นใส่โลด พ่อสิมารับอีนางรัตนาเบาะ มันบ่ไปดอก เขาล่ะตอบก่อนเลย เอ้าเป็นหยังล่ะจั่งบ่ไปครับ มันว่ามันย้านบ่ได้ผัวจะซั้น เอ้า เป็นหยังจั่งว่าจั่งซั้น จักแล้ว เขาว่าอยู่วงเพชรพิณทองหนิบ่ได้ผัวดอก เขาห้ามเอาผัวจะซั้น กะจักผู้ใด๋ไปส่าว่าเพชรพิณทองห้ามบ่ให้เอาผัว บ่ได้ห้ามจักเม็ดพี่น้องเอ๋ย เอ๊อ สิไปห้ามเขาได้จั่งได๋ล่ะ ฮู้อยู่ ไผสิไปห้ามว่ามันห้ามบ่ได้ **ห้าม**ไฟบ่ให้มีควนกะ**ห้าม**บ่ได้ **ห้าม**แม่มารบ่ให้ออกลูกกะ**ห้าม**บ่ได้ **ห้าม**พระเณรบ่ให้ลาสึกกะ**ห้าม**บ่ได้ **ห้าม**เศรษฐีบ่ให้ปวดแข้วนี่กะ**ห้าม**บ่ได้ ไผสิไปห้ามคันเอากะเอาไปโลด แต่แนะนำบ่ให้ผิดศีลธรรมประเพณีเฮาเป็นแม่ญิง มันเสียเปรียบเขาง่าย ผู้ชายเขามีแต่ฝ่ายได้

Copyright by Mahidol University

เปรียบ อย่าไปใจง่ายนำเขา แม่ญิงเสียง่ายอีหลี สมัยผมเป็นบ่าวเด๊็ก พ่อแม่เพิ่นสั่งสอน เอ้อ เอาของให้กันจั่งสี้ ซูนนิดเดียว โอ๊ย เสียโต ผะว่า อั่นซุมื้อมันละบ่เสียแหม บ่เสียตั๋ว ซอมเบิ่งล่ะป้ายขึ้นมอเตอร์ไซค์รับจ้างทางกรุงเทพฯ เด้ (หัวเราะ) บ๊ะ หมวกกันน็อคกะบ่ต้องใส่ยาก (หัวเราะ) ฮึ สิเป็นนำสาวอั่นนี้กะบ่สู้จักดอก บ่เอาผัวจักเทื่อ มาอยู่นำข้อยตั้งโดนแล้ว เขากะนึกว่าข้อยห้าม เอ๋า ข้อยได้ห้ามเจ้าอยู่เบาะเอ้า

5.2.1.2 ซ้ำคำว่า “มด”

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

นพดล	:	โอ๋ เป็นหกปีเต็ม เป็นแม่ญิง
หางเครื่อง	:	เก้าสิบเก้าจุดเก้าเก้าเปอร์เซ็นต์ค่ะ
นพดล	:	เอ๋า คือบ่เป็นให้มันเต็มร้อยล่ะ
หางเครื่อง	:	ขาดอย่างนึงค่ะ
นพดล	:	ขาดหยังล่ะ
หางเครื่อง	:	ขาด**มด**ลูกค่ะ
นพดล	:	โอ๋
จ่อย	:	เอา**มด**ง่ามแดงแทนได้เบ๊าะหือ
นพดล	:	บ้าติ อั่นนั่น**มด**ลูก อั่นนี้มัน**มด**ตะนอย มันสิเจาะเอาตี๋นั่น

5.2.1.3 ซ้ำคำว่า “ลำ”

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

สุนทร	:	นี่**ลำ**เดิน **ลำ**เพลิน **ลำ**เรื่อง **ลำ**สั้น **ลำ**ยาว เอ้อ **ลำ**ตะคอง
จ่อย	:	โอ๊ ไป ๆ ๆ ลงไปโลด สินำดี ๆ นำกันดอก ลำตะคองน่ะ
สุนทร	:	เอ้า ทำไมล่ะ
จ่อย	:	มันบ่แมนเพลง พ่อใหญ่
นพดล	:	ลำตะคองน่ะมันลำน้ำ
สุนทร	:	เอ้า ลำน้ำเรอะ

Copyright by Mahidol University

5.2.1.4 ซ้ำคำว่า “มอ”

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

หนิงหน่อง : ฮ่วย หมอลำขี้ล้ายข้อยซะมาสิรับไว้อยู่สำนักงานซั้น

ลุงแนบ : เซื่อ ๆ ๆ ร้อยเปอร์เซ็นต์เลยหนิ เป็นคนที่มีควมฮู้แม่นบ๊อล่ะ

หนิงหน่อง : เอ้อ

ลุงแนบ : อื้อ นี่จบ**มอ**แปด

ทองอินทร์ : ครับ

ลุงแนบ : น่าน

หนิงหน่อง : ปีหน้าสิสอบเทียบเข้า**มอ**เก้า ปีฮือสิสอบเทียบเข้า**มอ**สิบ

นพดล : กำลังเบิ่งหนังสือ

หนิงหน่อง : ปีสุดท้ายกะว่าสิเอาให้ได้ดอก **มอ**ดินแดง

ลุงแนบ : มันคนละมอแล้ว คนละมอแล้ว

ทองอินทร์ : อั่นนั่นมันมอขึ้นคอย

หนิงหน่อง : เอ้อแม่น

5.2.1.5 ซ้ำคำว่า “เครื่อง”

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

นกน้อย : มาทางเดียวกันกับพี่น้องสารคามหว่างหั่น

ยงค์ : อื้อ แต่ว่าคนละคัน ข้อยขี่**เครื่อง**มา

ชาลี : โฮ ขี่**เครื่อง**บินมา

ยงค์ : **เครื่อง**อีตุ๊กตุ๊ก

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

จื้น : ข้อยขี่**เครื่อง**มา

ชาลี : ขี่**เครื่อง**มา

มอด : **เครื่อง**บินเบาะครับ

จื้น : **เครื่อง**สูบน้ำ

Copyright by Mahidol University

5.2.1.6 ซ้ำคำว่า “คุณ”

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายฝ้าย : คุณย่า คุณย่า เวลาคุณย่าจะเรียกอะไรน่ะ ต้องเรียกคุณก่อน เข้าใจมั้ยคะคุณย่า

ชาลี : แล้วเจ้าว่าจั่งได๋บาดหนิ

ยายฝ้าย : ข้อยกะ เอ๊อ แม่จะจื่อเอา

ชาลี : (หัวเราะ) เอ้อ กะเข้าท่าตั๋วล่ะ

ยายฝ้าย : มื้อนึงข้อยเห็นหมาไปกินกะทิอยู่ในครัว

ชาลี : ฮึ

ยายฝ้าย : ตกใจแฮงเทิงเอิ้น (ทั้งเรียก) ฟ้าว (รีบ) เอิ้นลูกสะใภ้

ชาลี : อื้อ

ยายฝ้าย : โอ๊ย เทิงย้าน (กลัว) กะทิเหมิด

ชาลี : เอ้อ เอ้อ

ยายฝ้าย : เทิงหัดเว้าไทยใหม่

ชาลี : คือสิเป็นตาฟังเนาะ

ยายฝ้าย : ข้อยกะ **คุณ**ลูกสะใภ้ **คุณ**ลูกสะใภ้ **คุณ**หมาไปกิน**คุณ**กะทิอยู่ใน**คุณ**กะทะตั้งอยู่บน**คุณ**เตา

ชาลี : ป๊าดโท เจ้าคือมารยาทดีแถะ มีฮอดคุณกะทิ คุณเตา

ยายฝ้าย : ฮ่วย ให้เอิ้นหยังเอิ้นคุณก่อน ข้อยกะคุณแมมมัน เหมิดซุแนวโลดแล้ว

ยายยงค์ : ไคตั๋ว บ่ว่า **คุณ**หม้อนึ่ง

5.2.1.7 ซ้ำคำว่า “เร”

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

คนขาย : แม่นหลวงพี่**เร**วัติเบ๊าะหนิ

แหลม : แม่นหยังอีก ลำเรื่องก่องข้าวน้อย อีปอบมึง

คนขาย : เบาะ โอ๊ะ

แหลม : กูเป็นบักทอง กูบ่ได้เป็น**เร**วัติ กูเป็น**เร**แหลม

คนขาย : บ่แม่นลำเรื่องลีลาวดีเบาะ

Copyright by Mahidol University

5.2.1.8 ซ้ำคำว่า “ทุ”

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ปอยฝ้าย : ...โอ๊ย อย่ามาเว้าหลาย **ทุ**เรศ

ชาลี : ฝ้าย ฝ้าย **ทุ**เรศหนิเป็นจั่งได๋วะ

ยงค์ : มึงบ่ฮู้จักติ คือบัก**ทุ**เรียนหนั่นเดะ

5.2.1.9 ซ้ำคำว่า “อัด”

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ยุ้ย : ค่า เพิ่นอัดตั้งแต่เพลงเนาะ หมอลำบ่ทันได้**อัด**จักเที่ย หนูอยากมา**อัด**ล่ะค่า

ชาลี : **อัด**บ่อยากอีหล้า มื้ออื่นพ่อใหญ่สิ**อัด**ให้

จื้น : **อัด**หยังล่ะ

ชาลี : **อัด**ธาตุ

จื้น : จ๊าก

ชาลี : เก็บดูก (กระดูก) ไว้ก่อนตาย

5.2.1.10 ซ้ำคำว่า “หัว”

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

1. จื้น : แม่นหยังซั้นเนี่ย (จับตรงหัวพิณ)

ปอยฝ้าย : โอ๋ นี่**หัว**พิณ

จื้น : **หัว**พิณ

ปอยฝ้าย : เอ้อ เขาเอิ้นว่า**หัว**หงส์

จื้น : นึกว่าแม่น**หัว**งู

ปอยฝ้าย : บ่แม่น**หัว**งู **หัว**งูบ่ได้อยู่นี่

จื้น : **หัว**งูล่ะมันอยู่ไส

ปอยฝ้าย : อยู่เทิง**หัว**พ่อใหญ่ชาลี

มอด : โอ๊ย อั่นนั่นบ่แม่น**หัว**งู

ปอยฝ้าย : แม่นหยัง

มอด : **หัว**พญานาค

Copyright by Mahidol University

2. มอด : ท่านจะได้พบกับผู้นำทีมงาน ไอ้หนุ่มรูปหล่อหน้าตาดีที่สุดจากจังหวัดหนองคาย

ปอยฝ้าย : (กรี๊ด) อ๊าว วู้ วู่ ๆ ๆ วู้

มอด : เป็นลูกชาย**หัว**ฝี**หัว**หนองของคุณแม่ใหญ่จันทร์ชาลีกับนกน้อยหัวเราะเสียงดัง

ยงค์ : โอ้ย ตายซะ

ปอยฝ้าย : **หัว**แก้ว**หัว**แหวน

ยงค์ : บ่แม่น**หัว**ฝี**หัว**หนอง

5.2.1.11 ซ้ำคำว่า “ซัง”

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : ทองใส**ซัง** เอ้า คือ**ซัง**

แท็กซี่ : **ซัง** ภาษาญี่ปุ่นเขาเอิ้นคุณ เอิ้นซื่อก่อนเอิ้นคุณนำก้นญี่ปุ่นน่ะ

นพดล : คะซั้น ทองใส**ซัง** กะคุณทองใส มาม่า**ซัง**เดะ

แท็กซี่ : คุณแม่ คุณพ่อกะโอโต้**ซัง**

นพดล : โอโต้**ซัง**

แท็กซี่ : ลุงกะ โอจี้**ซัง**

นพดล : โอจี้**ซัง**

หนิงหน่อง : น้าบ่าวเดะ

นพดล : น้าบ่าว

แท็กซี่ : น้าบ่าว**ซัง**

นพดล : หวาย ไป**ซัง**น้าบ่าวเฮ็ดหยังเดียวหนิ

5.2.1.12 ซ้ำคำว่า “Good”

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

นพดล : เว้าให้มีควมไพเราะ ฝรั่งกะ **Good** morning, **Good** afternoon, **Good** night, **Good** evening มันมีหลายอย่าง เอา **Good** หยัง เวลาสั่นี้

ใหญ่ : **Good**year.

Copyright by Mahidol University

นพดล : โอ๊ย **Good**year มันยางรถยนต์ เอ๊ บักนี่ บ่ไหวเลย

จ่อย : เป็นตาซังอีหลีเด๊ะ **Good**year พะนะ

นพดล : **Good** หยัง (หันไปถามแจ๋วแหวว)

แจ๋วแหวว : ถ้าเวลาขนาดนี้ต้องใช้คำว่า **Good** evening ค่ะ

จากตัวอย่างกลวิธีการเล่นคำแบบใช้คำเดิมซ้ำนี้ จะเห็นได้ว่า ทั้งสองคณะต่างนำเอาวิธีนี้มาใช้เท่า ๆ กัน การเล่นคำวิธีนี้แสดงให้เห็นถึงศิลปะการใช้ถ้อยคำของทั้งสองคณะได้ดีอีกวิธีหนึ่ง โดยทั้งสองคณะต่างสรรหาถ้อยคำมาประยุกต์ให้เข้ากับเรื่องราวที่ตนแสดง นำมาซึ่งความตลกขบขันได้เป็นอย่างดี

5.2.2 การใช้คำที่มีเสียงเหมือนกันแต่ความหมายต่างกัน

5.2.2.1 ถูสบู่

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : คันขึ้นมาฮอดบ้านแล้ว กะอาบน้ำถูสบู่ให้สะอาด

ยายจี้น : แน่ คือบ่ถูขาถูแข้ง ไป**ถูสบู่**ให้สะอาดเฮ็ดหยังฮะหนิ หา

5.2.2.2 ตื่นใหม่

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

มอดกับจี้นหันมาเจอหน้ากันแล้วตกใจทั้งคู่

จี้น : ว้าย

ชาลี : แม่นหยังล่ะ

จี้น : ข้อยตื่น

ชาลี : โอ๊ย ตื่นกันกะให้คือ ๆ กว่านั้นแนะ

จี้น : สิให้คือจั่งได๋ มันตื่นกัน

ชาลี : ตื่นบ่คือ **ตื่นใหม่**

จี้น : **ตื่นใหม่**

ชาลี : อื้อ

จี้นทำท่าสลึมสลือเหมือนคนเพิ่งตื่นนอนมาใหม่ ๆ

ชาลี : แม่นหยังบาดหนิ

จี้น : มืนตาบ่ขึ้นแหลว **ตื่นใหม่**

ชาลี : มันบ่แม่นตื่นนอน

Copyright by Mahidol University

จื้น : แน่ ตื่นจั่งได๋ขั่น

ชาลี : ตื่นตกใจคือหว่างนึงหนิแหม

5.2.2.3 รับบทหนัก

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ปอยฝ้าย : เดี๋ยว ๆ บ่ตายปีนี้บ่ตายจักเทื่อดอกบักฝ้าย

ชาลี : เป็นหยังล่ะ

ปอยฝ้าย : มันหนักอั่นโหย่น ๆ นี่แล้ว

ชาลี : สมคำร่ำลืออยู่ตั้วล่ะว่าปอยฝ้าย**รับบทหนัก**

ปอยฝ้าย : หนักกะหนักโพด ปีหน้าย้านได้แบกกระสอบข้าวมาแสดงอยู่

5.2.2.4 แคนชัก

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ปอยฝ้าย : ซุมื้อนี้หาเบิ่งยากเด๊ะ พี่น้องคือกันครับ ซุมื้อนี้บ่ค่อยเอามาแสดงสดหน้าเวทีดอก เขาเอิ้นว่าแอคคอร์เดียนหรือ**แคนซัก** หมอลำสมัยเก่ากับสมัยแม่ใหญ่บานเย็นเป็นสาวสำน้อย (สาวรุ่น) พุ้น

จื้น : เนี่ย

ปอยฝ้าย : อื้อ คณะใด๋มีหนิโอ๊ย นำเบิ่งแต่**แคนซัก**

จื้น : ซามเขาไปจ้างถามว่ามี**แคนซัก**เบ๊าะล่ะติ๊

ปอยฝ้าย : อื้อ นั่นล่ะ นั่นล่ะ

นกน้อย : บ่มีดอกบาดตี๊หนิ

ชาลี : เอาออกซะมันหนัก **แคนซัก**

จื้น : เป็นตาหนักเว่ย เว้ากะเป็นตาลำบาก

จื้นจับแคนซักออกจากปอยฝ้ายแล้วทำท่าซักกระตุก

ปอยฝ้าย : เจ้าเป็นหยัง

จื้น : โอ๊ย **แคนซัก**

ปอยฝ้าย : ห่ามึงเอ๊ย มักย้องคักมักย้องแหน่ ตั้งแต่กูบายมากูยังบ่ซัก

Copyright by Mahidol University

ชาลี : โอ๊ย ว่า**แคนซัก**จับกะสิซักโลด
จี้น : ซักโลดแล้วเนาะ

5.2.2.5 ตุ๊ด (สาวประเภทสอง) – ตุ๊ด (หมู)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

จ่อย : มีกะเทย มีเกย์ แอนด์เดอะ**ตุ๊ด**
ใหญ่ : แอนด์เดอะ**ตุ๊ด**หนิ อยู่บ้านผมกินฮำ (รำ) ดื๊ดีวะ มีลูกสิบสองโต (จ่อยดึงมือใหญ่ออกไป)
จ่อย : ใหญ่ อันนั่นหมูตั๊วน่ะ ห่าคั่ว อั่น**ตุ๊ด ตุ๊ด**นั่นน่ะแหม โอ๊ย

5.2.2.6 ร็อก – ล็อก

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

นพดล : แบบฮาร์ด**ร็อก**ผู้หญิง ความจริงคำว่า **ร็อก** ไม่ใช่จังหวะ**ร็อก**เสมอไป แต่ร้องให้มันลง**ล็อก** ถูก**ล็อก**จังหวะจะโคนอะไรก็ได้

5.2.2.7 ปลากินดี

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

สุนทร : อุ๊ย **ปลากินดี**ครับ แต่มันไม่ค่อยยอมกินเบ็ด
นพดล : อ้าว
ลุงแนบ : (หัวเราะ) เจ้าตอบบ่ตรงคำถาม บ่ตรงประเด็น
นพดล : ข้อยย้านได้ตีผู้เฒ่าอยู่เด๊อะพี่น้องเอ๊ย
ลุงแนบ : ย้านอยู่ ย้านอยู่
สุนทร : ทำไม
ลุงแนบ : เขาถามหมายถึงว่า ปลาน่ะกินเบ็ดดีไหม
สุนทร : เอ้า ก็ไม่ได้ถามว่าปลากินเบ็ดดีไหม ก็ถามว่า**ปลากินดี**ไหม
ลุงแนบ : นั่นล่ะ หมายถึง หมายถึง เจ้าเว้าถึงเบ็ดอยู่เดียวนี่เขากะหมายถึงว่า ปลาหนิกินเบ็ดดีบ่ซั้นเด๊ะเดียวหนิ ไอ้**ปลากินดี**ไม่ต้องถาม

Copyright by Mahidol University

5.2.2.8 ทาง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

นพดล : อ๋อ เป็นคนสุพรรณ แหม ไอ้ผมก็ไม่ค่อยได้ไป สุพรรณ เป็นไงอาจารย์ **ทาง**สุพรรณดีมั้ย

สุนทร : อู้ย **ทาง**สุพรรณดีครับ ตอนนี้รู้สึกจะลาดยางหมดทุกถนนแล้วล่ะครับ

จ่อย : เอาแล้วเด๊อบาดหนิ

นพดล : ที่ถามหมายความว่า **ทาง**สุพรรณน่ะ อุดมสมบูรณ์คือชุ่มเย็นดีมั้ยว่างั้นเถอะ

5.2.2.9 พ่อ - ล่อ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

สุนทร : เหนือจังหวัดไปประมาณแปดโลมีสถานีรถไฟ

นพดล : นี่ละสะดวกสบาย ผมจะมาอยู่ตรงนี้แหละ

สุนทร : บ้านท่า**พ่อ**

นพดล : เอ๊อ ตรงนี้แหละผมจะไปอยู่ ผมจะได้**ล่อ**

ลุงแนบ : หืย จ๊ะแม่นเพิ่นอยาก**ล่อ**เนาะ

สุนทร : เอ้า **ล่อ**ไหนล่ะเนี่ย

นพดล : เอ้า แล้ว**ล่อ**อะไรล่ะ

สุนทร : **พ่อ**นี่ผมหมายถึงสัตว์ชนิดหนึ่งที่ตัวคล้าย ๆ ลาตระกูลเดียวกันนั่นล่ะ แต่ตัวมันเล็กกว่า

นพดล : โอ

สุนทร : เขามีไว้บรรทุกของ ลงจากรถไฟก็เอาไปบรรทุก**พ่อ**เนี่ย แล้วก็เดินกลับบ้าน ไม่ต้องแบก

นพดล : อ๋อ ไม่ต้องแบก เอ้อ นั่นแหละ นั่นแหละ ผมจะได้เอาตัว**พ่อ**หนิไปเลี้ยง อนุรักษ์พันธุ์สัตว์เอาไว้

ลุงแนบ : อย่าโหล่ยหลายตื๋ล่ะเว้าน่ะ ตอนแรกว่าอยากล่อ พอ**พ่อ**เป็นสัตว์สิเอาไปเลี้ยงล่ะ

Copyright by Mahidol University

5.2.2.10 ปะ - ป๋า

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

ลุงแนบ : แบบนี้ไม่ไหว เอาอย่างงี้ เอาอย่างงี้ ถ้าแบบนี้ล่ะผม แนะให้

นพดล : เออ ตามคำแนะนำของลุงแนบ

ลุงแนบ : **ปะ**เลย

นพดล : **ปะ**เลย

จ่อย : โอ๊ย **ป๋า**

ลุงแนบบ : เว้าภาษาไทยเนาะ บ้าเอ๊ย

จ่อย : เมียเจ้าฮั่ว (รั่ว) ติ

ลุงแนบ : **ปะ**ทิ้งเลย กูสิพยายามบ่เว้า

จ่อย : **ป๋า**เด๊อลุง บ่แม่น**ปะ**

สุนทร : **ปะ** งงไปเลย**ปะ**

นพดล : ยังกับกางเกงขาด

สุนทร : เอ้อ กางเกงขาด

นพดล : หมายความว่า หย่า

จ่อย : อยากเว้าไทยก็เว้าบ่เป็น

สุนทร : หย่าร้างเนี่ยนะ

นพดล : หย่าร้างนี่ล่ะ

สุนทร : อ๋อ เลิกกันเนี่ยนะ

จ่อย : เออ

5.2.2.11 แก้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

สุนทร : เอ้านี่ พาหุรัด

นพดล : พาหุรัด

สุนทร : เราก็ไปเดินหาซื้อผ้าเลย เลี้ยวมาปั๊บเจอเลย

นพดล : เจออะไร

สุนทร : เขียนไว้ที่หน้าโต๊ะ

นพดล : เขียนว่ายังไง

Copyright by Mahidol University

สุนทร : ที่นี่รับ**แก้**กางเกง
นพดล : เอ้าก็ถูกแล้วนี่
สุนทร : แค่กางเกงต้องจ้างเค้า**แก้**เหรอ ไม่มีปัญญาแก้เรอะ
นพดล : เอ้า อาจารย์**แก้**เป็นเหรอ
สุนทร : โอ้โห (จะถอดกางเกงออก)
นพดล : ว้าย ไม่ใช่**แก้**กางเกงแบบนี้
ลุงแนบ : มันคนละ**แก้** คนละ**แก้**
นพดล : **แก้**ทรงให้มันเล็กลงรึให้มันโตขึ้น ตัดขาให้มันซั้นน่ะ
สุนทร : เอ้า ก็บอกสิว่า**แก้**ทรง
ลุงแนบ : โอ๊ย เจ้ากะเนาะ

5.2.2.12 อัด

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

สุนทร : หน้าบ้านคุณ เลยปากซอยบ้านคุณ
นพดล : เลยสี่แยกบางเขนน่ะ
จ่อย : เฮ๋า เฒ่าห่านี่ หลายเรื่องอีหลีอะ
สุนทร : ผมไปตอนเช้าเลย เอ คนเค้าก็ยืนคอยใส่บาตรฝั่งทางนี้ พระเดินฝั่งทางนี้ นั่นน่ะ คนก็ต้องเดินข้ามไปฝั่งทางโน้น
นพดล : เอ้า ทำไมพระไม่มา
สุนทร : นั่นน่ะสิ ผมก็เดินไปเดินมา โอ๊ เขียนไว้ตรงนี้เอง
นพดล : เขียนไว้ยังไง
สุนทร : ที่นี่รับ**อัด**พระ พระเลยไม่กล้าเข้าใกล้เลย เดินคนละฝั่งเลย

5.2.2.13 เหมิด (หมด)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

หนิงหน่อง : ถามคนซะก่อน ผู้คะเจ้าหาบมากะถามเพิ่นซะก่อน
จ่อย : ถามอยู่ มันมีเป็ดแม่บ่ล่ะหล้า อ้าว พ่อใหญ่ ขั่นสิซื้อกะซื้อโลด เป็ดแม่**เหมิด**ล่ะ

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : เขากะยังบอกอยู่ยังไปจ่ายเงินอยู่
จ่อย : เขาบอกอยู่ไส
หนิงหน่อง : เขากะยังว่าเป็ดแม่**เหมิด**พ่อใหญ่
จ่อย : กะนั่นตั๊วล่ะ
หนิงหน่อง : มันเหลือแต่เป็ดผู้

5.2.2.14 ดวง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

ใหญ่ : **ดวง**พาทุกข์พายาก ฮู้จักรักษา**ดวง**เป็นแนะแมะ
จ่อย : เอ้า **ดวง**กะสิรักษาได้ติ
ใหญ่ : โฮ้ย รักษาได้หั่นแล้ว
จ่อย : ปล่อยไว้
ใหญ่ : อักเสบ
แท็กซี่ : อักเสบจั่งได๋นาย
ใหญ่ : โอ๊ย ขั่นปล่อยไว้โดนดังเน่าล่ะนายเอ๋ย ดั้งกะสิหักลงเด๊ะ สิมีเนื้องอกอั้นอยู่หนิ สิมีกลิ่นเหม็น ลักษณะสิมีเนื้องอกย้อยออกมา
แท็กซี่ : เอาล่ะ เอาล่ะ เซาเว้า เซาเว้า มันคนละอัน อั่นขึ้นดังมันริดสี**ดวงดัง** มันคนละ**ดวง** ห่าคั่วมึง
ใหญ่ : เอ้อ คนละ**ดวง**คือโตว่าล่ะ ถ้าลงก้น โอ๊ย ลำบากตั๊วะนาย ถ้าลงก้นสิปวดตั๊วะ
ฝ้าย : เซา ๆ โอ๊ย อยากอายคนแหน่
ใหญ่ : เวลาเฮาไปเบ่ง เลือดสิซึมตลอด สิมีน้ำหั่งเหล็งตั๊วะ สิแก่น ๆ คือบักเงาะแห้งแมะ ลักษณะเป็นหนาม เป็นหนาม สิปวด ตุ่นอ๊อก ตุ่นออก คือไก่สิไข่หนิเด๊ะอ้าย
หนิงหน่อง : แม่นอยู่ดอก เมียมันเป็นตั้ว
จ่อย : บ้อ
หนิงหน่อง : ผู้เมียเป็นทางล่าง ผู้ผัวเป็นทางเทิง ผู้ลูกเป็นทางหู หือซื่อบื้อ หมู่เขาคุมไว้ปานใด๋กะบ่ฟัง ยังอยากเว้านำหมู่อยู่ ปึก (โง่) เท่าใด๋แฮ่งหม้นเว้า เขาเว้าเรื่อง**ดวง**ชะตา

Copyright by Mahidol University

ราศี มันเปิดไปริดสี**ดวง**พุ้น

5.2.2.15 ของเก่า

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

ใหญ่ : มันกะเกินไปเด๊ะล่ะ อ้ายเอ๊ย เจ้ากะอย่าเฮ็ดเป็นตาชังหลาย ขั่นว่ายามกินข้าวกินน้ำนึงล่ะ ขั่นว่าจูบบักหอยแล้ว ๆ จูบแล้วเจ้ากะถิ่ม (ทิ้ง) ใส่ขยะเป็นแหน่ ยังสิเอามาคืนใส่ถ้วยเอาให้หมู่จูบ มีควมสุขแถะบ้อ

หนิงหน่อง : เอ้า เห็นว่าเจ้ามัก**ของเก่า**ชั้นล่ะ ค่อยสิเฮ็ดน่ะ

ใหญ่ : เอ้า **ของเก่า**นั่นของขลัง พะเด๊ะนั่นน่ะ

5.2.2.16 หา

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : ยาย เจ้าซื่อหยัง

ยายหา : **หา**

ชาลี : ฮ่วย เจ้าซื่อหยัง

ยายหา : **หา**

ชาลี : ฮ่วย

⋮

ชาลี : เจ้าบ่ได้ยินเบาะ ข้อยถามเจ้า เจ้าซื่อหยัง

ยายหา : กะยังว่าซื่อว่า**หา**

ยายจื้น : โอ๋ แม่ใหญ่**หา**

ยายฝ้าย : โอ๋ กะสำพอมัน**หา** ๆ ล่ะเนาะ

5.2.2.17 เตรียมตัว

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : สองกับผู้ยกมือ โอ๋ ๆ ๆ พี่น้องสิได้ฟังสารภัญญ์จากผู้เฒ่าแต่ละหมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านนั่น หมู่บ้านไผหมู่บ้านมันเด๊อ เชียร์กันเด๊อพี่น้องเด๊อ คณะสารภัญญ์ **เตรียมตัว** (ทุกคนอยู่ในท่าเตรียมตัวก่อนจะวิ่ง)

ยายจื้น : ไปไสน้อบาดหนิ

Copyright by Mahidol University

ชาลี : กะสิได้ว่า ฮ่วย ฮ่วย (หันไปเห็นยายทั้ง 5 คนอยู่ในท่าเตรียมตัวเวิ่ง) พี่น้องเบิ่งเด๊อ กบสิลงฝั่ง (มือยายจื้นข้างหนึ่งตกเวที)

ยายจื้น : จักว่าบอกอีหยังดอก

ชาลี : ข้อยบ่ได้บอก**เตรียมตัว**แล่น (วิ่ง) เด๊ะล่ะ

ยายจื้น : จักล่ะ

ยายฝ้าย : จักล่ะ ข้อยกะเป็นนักวิ่งเก่าเนาะ

ยายจื้น : บอกเตรียมโต หมู่ข้อยกะโก่โด่โลดแล้ว

ชาลี : อั่น เตรียมโตหนิ เตรียมโตฟังข้อยเว้าซั้นเด๊ะ ยายจื้น

ยายจื้น : ซั้นเบาะ

5.2.2.18 หมู่หมา

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายหา : โอ๊ย เซาเว้ากันแนะ มันสิผิดกันดอก **หมู่หมา**เนี่ย

ยายจื้น : นั่น

ยายหมา : เอ้า คือเว้าแบบนั่น

ชาลี : เอ๋า ต่อหน้าประชุมชนคนหลาย ๆ ปานนี้ เว้ามีมารยาทแนะตี้ อย่าว่าหมาอย่าว่า**หมู่หมา**

ยายหมา : เจ้าคือว่าหมา

ยายหา : เอ๋า กะว่า**หมู่หมา**ซั้นตั้ว อีนี่ซื่อหมา เฮาเป็นหมู่มันแมะเนาะ

5.2.2.19 อุไลพร – อุไรพร

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ปอยฝ้าย : ท่านผู้ชมที่เคารพรัก ต่อไปนี้ท่านผู้ชมจะได้พบกับคณะเลียงอีลาน นำโดยนกเค้าลาน **อุไลพร**

ชาลี : เดี่ยว ๆ ๆ ผู้ใด๋ให้

นกน้อย : แม่น ผู้ใด๋ให้ใช้**อุไรพร**นำแต่เหิง

ปอยฝ้าย : เอ๋า คนละอุไรเด๊ะล่ะ

ชาลี : อุไรไสอีก

ปอยฝ้าย : เอ๋า อั่นนี่อุไล ลอ ลิงแหม บ่แม่นอุไร รอ เรือแหม

Copyright by Mahidol University

ว้าย ๆ ๆ เว้าอีหยังกะบ่ถึก อะกิ๊ว ๆ ๆ

5.2.2.20 เบิ่ง หนัก หลาย เป็นหยัง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : **เบิ่ง**ให้แนะหมอ **เบิ่ง**ให้แนะ
ยายจี้น : หา
ชาลี : **เบิ่ง** ๆ ๆ
ยายยงค์ : **เบิ่ง**ให้แนะ
ยายจี้น : เอ๊อ **เบิ่ง**แล้วล่ะ ไปก่อน
ชาลี+ยายยงค์: ว้าย
ชาลี : หมอหยังสิง่ายปานนั่น
ยายจี้น : เอ๋า บอก**เบิ่ง**เนาะ
ชาลี : **เบิ่ง**หนิคือตรวจสอบ ถามประวัติคนป่วย เจ็บตรงไหน ปวดตรงไหน
ยายจี้น : กะว่าจั่งซั้นแนะ ยาย เจ้าเป็น**หนัก**บ่
ยายยงค์ : บ่ได้ซั่ง (ชั่ง) เบิ่ง
ชาลี : บ่เข้าใจเว่ย
ยายจี้น : ฮ่วย เจ้าเป็น**หลาย**บ่
ยายยงค์ : เป็นผู้เดียว
ยายจี้น : โอ๊ย เจ้า**เป็นหยัง**เดียวเนี่ย
ยายยงค์ : ข้อยเป็นคน

5.2.2.21 ครีม - คีม

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายฝ้าย : เบิ่งคักแล้วหน้ามึงน่ะขาวอีหลี แม่นมึงใช้อีหยังซั้นเด้
ยายยงค์ : ฮ่วย กูใช้**คีม**พุ้นแล้ว
ยายฝ้าย : มึงใช้**ครีม**อีหยัง
ยายยงค์ : **คีม**ล็อก
ชาลี : ฮ่วย ใช้**คีม**ล็อกหนิหน้าขาวติพี่
ยายยงค์ : กะเบิ่งข้อยเป็นโตอย่างเปี๋ยง

Copyright by Mahidol University

5.2.2.22 มอเตอร์ไซค์ฮ้าง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ปอยฝ้าย : ฮ่วย บ่มีกะเว้าเอากะได้ตั๊ว ฮ่วย คณะเลียงอีลาน ร้องอีหยังกะได้เหมิดนั่นล่ะ

นกน้อย : ขออีหลีตั๊วล่ะ

ปอยฝ้าย : ขออั่นใด๋ ขอหยังได้เหมิดนั่นล่ะ

นกน้อย : โอ๋ ๆ เอ๋า เพิ่นว่าขอ**มอเตอร์ไซค์ฮ้าง**

ปอยฝ้าย : ฮ่วย ไปเอาอยู่หลังโรงพักฟุ้น สิเอารุ่นใด๋ เอาบักล่อเบี้ยวลางงางบ่ ฮึเอาบักหน้าหยูดปูด

ชาลี : **มอเตอร์ไซค์ฮ้าง**

ปอยฝ้าย : นั่นแล้ว

นกน้อย : จั่งได๋จั่งว่า**มอเตอร์ไซค์ฮ้าง**ไปอยู่หลังโรงพัก

ปอยฝ้าย : อู๊ย เอ๋า กะ**มอเตอร์ไซค์ฮ้าง**บ่แม่นหวา

นกน้อย : เอ้า เพิ่นขอเพลงซื่อเพลงว่า **มอเตอร์ไซค์ฮ้าง**

ปอยฝ้าย : กะบ่ว่าขอเพลงเนาะ

5.2.2.23 เล่นต่อ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

นกน้อย : เซาจั่งได๋ พี่น้องหัวแตกโคก ๆ อยู่นี่ มาเล่นต่อซะก่อน มา**เล่นต่อ**

ยงค์ : บ่ ๆ ๆ เล่นต่อข้อยกะถือตอดตายซ่อนตั๊ว

ชาลี : มาเล่นตลกนี่ล่ะ

5.2.2.24 สี่

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

ชาลี : เอ้า นักเรียนเข้าแถว เอ้านับ

มอด : หนึ่ง

แหลม : สอง

ปอยฝ้าย : สาม

จี้น : …

ปอยฝ้าย : **สี่**แม้ **สี่**แม้ **สี่**แม่

Copyright by Mahidol University

จื้น : บ้าติ สันเป็นเด็กน้อยอยู่ บอกไปทั่วทีบทั่วแดน
ปอยฝ้าย : อีห่ามึง กูบอกให้มึงนับ**สี่**

5.2.2.25 คาย (เงินค่ายกครู)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

ปอยฝ้าย : บัดนี้ล่ะโยมเอ๊ย เออ เอ้า มันบ่มี**คาย**บ๊อ เสียงคือบ่ออกนอ
จื้น : อยากได้เบาะ
ปอยฝ้าย : อยากได้อยู่
จื้น : ไปเกียกเอาอยู่ลาน

5.2.2.26 ปากไฟ – ต่อยา

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

ชาลี : ซื่อว่าจั่งได๋อีหล้า
หา : เอ๋า อีน้อย บอกเพิ่น
ชาลี : อีน้อย ซื่ออีน้อย
น้อย : มณีจันทร์น้อย **ปากไฟ**จ้า
ชาลี : มณีจันทร์น้อย **ปากไฟ** แมมัน **ต่อยา**ได้เบ๊าะ
หา : อั่นนี้มันฉายาเขา
ชาลี : โอ๋ สายาหมอลำกลอนซิ่ง

5.2.2.27 หวัด - อำเภอ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ชาลี : อาการเป็นหยังล่ะยาย
จื้น : มันเป็นหวัดซั้นแล้ว
ชาลี : เป็นหวัด
จื้น : อื้อ ว่าสิเป็น**อำเภอ**กะบ่ได้เป็นยังว่า
ชาลี : ล่วงเป็น**หวัด**เลย
จื้น : ล่วงเป็น**หวัด**เลยยังว่า
ชาลี : ป๊าดโท่ เจ้าคือข้ามขั้นตอนแถะ

Copyright by Mahidol University

5.2.2.28 วง (วงดนตรี) – วง (วงล้อ)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

นกน้อย : มันบ่แม่นตั้งง่ายจั่งซั้นดอก ตั้ง**วง**หั่นน่ะฝ้าย เสียงอีสานน่ะสามร้อยสี่ร้อยคน

ชาลี : เอ้อ

นกน้อย : สามสิบกว่าปีพุ้นน่ะ ซุว่าสิมาฮอดปานนี้

ปอยฝ้าย : โอ๊ย สามร้อยหยังน้อ ตั้งยากหยังน้อ **วง**ซื่อ ๆ ตั้งแต่รถจักรยานมีล้อเดียวมันยังเป็น**วง**ได้

ยงค์ : โอ๊ย ฮิ้ว

นกน้อย : มันบ่แม่น**วง**ล้อ

ปอยฝ้าย : แม่นหยัง

นกน้อย : อั่นนี่**วง**หมอลำ **วง**ดนตรี โตเข้าใจบ่

5.2.2.29 นักร้องเท้าไฟ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ชาลี : เขาเป็น**นักร้องเท้าไฟ**

มอด : แน่ อย่าให้มันขึ้นเฮือนเด้อ

ชาลี : เป็นหยัง

มอด : มันสิไหม้เฮือน

ชาลี : คือหมายความว่าเขาเป็นนักร้องที่มีความสามารถทางด้านการเต้น

มอด : กะว่าจั่งซั้นแนะล่ะ

ชาลี : เพลงไว (เร็ว) เพลงช้า (ช้า) เขาเต้นได้

มอด : บ้อ

5.2.2.30 ยู (You) – ยู (คำที่ใช้ไล่ควาย)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ปอยฝ้าย : โอ๊ย เว้าถึกบ่น้อกูเอ๊ย **you you**

จี้น : ฮ่วย **ยู**จั่งได๋ กูบ่แม่นควาย

ชาลี : ถามใหม่

Copyright by Mahidol University

ปอยฝ้าย : **you you**
จี้น : มันบ่แม่นควาย อย่ามาบอก**ยู**
ปอยฝ้าย : เอาจั่งได๋ (หันไปพูดกับชาลี)
จี้น : บ่แม่นควยผู้
ปอยฝ้าย : เอ๋า บ่แม่น**ยู**ไล่ควาย เออ เจ้า เจ้า
จี้น : โอ๋ เจ้า โอ๋ ข้อย เจ้า ฮู้จัก

5.2.2.31 ไอ (I) – ไอ (อาการไอ)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ปอยฝ้าย : เจ้า ๆ รู้จัก **I** มั้ย
จี้น : เป็นหยังสิบ่ฮู้จัก **ไอ**
ปอยฝ้าย : **I** เป็นยังไง
จี้น : (ไอ)

5.2.2.32 พิณ (เครื่องดนตรี) – พิณ (ชื่อคน)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

จี้น : เขาเอิ้นว่าจั่งได๋
ปอยฝ้าย : เขาเอิ้นว่า**พิณ**
จี้น : พิณ
ปอยฝ้าย : Yes
จี้น : อ้าว แม่ใหญ่**พิณ**เฮียนข้อยคือบ่เป็นจั่งสี้

5.2.2.33 ปล่อย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ชาลี : ช่วงเวลาต่อไปนี้ เฮาสิ**ปล่อย**ลูกแพร ไหมไทย
นกน้อย : แม่น
หา : โฮ เสียงอีสานสิ**ปล่อย**ลูกแพร ไหมไทย
ชาลี : เอ้อ
หา : หว่างหั่นใส่โซ่ไว้หลังฮ้านซั้นเบาะ
ชาลี : ใส่โซ่จั่งได๋ มันบ่แม่นแนวดักไก่เด๊ะเดียวหนิ เออ เขาสิเปิดโต เปิดโต (เปิดตัว) นักร้อง

Copyright by Mahidol University

5.2.2.34 เปิดโต (ตัว)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ชาลี : ...เออ เขาสิ**เปิดโต เปิดโต**นักร้อง

หา : สิ**เปิดโต**นักร้อง

ชาลี : เออ

หา : โฮย แต่ใส่ซุดเต้นนุ่งน้อยห่มน้อยออกมาเต้น กะบ่เป็นตาเบิ่งแล้ว ซุว่านักร้องสิเปิดโต ว้าย ผู้ใด๋สิมายืนฟังวะ (หัวเราะ)

5.2.2.35 ตาคม

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

หนิงหน่อง : ใส่กระโปรงลาย เอ้อ ผู้งามอีหลีต๊ัวะล่ะ

จ่อย : น่านน่ะ เซี่ยบ่

หนิงหน่อง : โอ๊ **ตา**เจ้ากะ**คม**บ่หยอก

จ่อย : บ่คมจั่งได๋ ฝนมีดซุมื้อ

5.2.2.36 หรือ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

สุนทร : นี่ ผมผ่านเข้ามาในซอยนี้นะ พอเหลียวไปทางขวามือจะมีตึกหลังนึงเค้าเขียนไว้

นพดล : เขียนไว้เลย

สุนทร : เขียนน่าเกลียดเลย

นพดล : เขียนยังไง

สุนทร : ตึกนี้ขาย**หรือ**ให้เช่า แล้วกูจะไปรู้เหรอกูไม่ใช่เจ้าของน่ะ

ลุงแนบ : แล้วทำไมล่ะ ทำไมล่ะ

สุนทร : แล้วมาเขียนถาม ใครเค้าจะไปตอบถูก

ลุงแนบ : ไผสิถามเจ้าเดียวหนิ

นพดล : เขาไม่ได้ถามหรอกอาจารย์ เค้าเขียนบอกว่า ซื้อก็ขายเช่าก็ได้

จ่อย : โอ๊ย

Copyright by Mahidol University

สุนทร : นี่มา ขาย**หรือ**ให้เช่า

นพดล : ในฐานะที่เข้าใจ เค้าเขียนมันก็ถูกแล้วล่ะอาจารย์ เราไม่เข้าใจเอง ไม่ต้องไปเป็นห่วงเค้าหรอก

5.2.2.37 ปี้น – ปลิ้น

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

นพดล : แต่พอตื่นจากฝันขึ้นมามันไม่เห็นเธอซะแล้ว

จ่อย : โอ๊ย น่าจะปี๊นหมอนนะ

นพดล : ไป**ปี้น**เฮ็ดหยัง

จ่อย : **ปี้น ปี้น**หมอน

นพดล : ไม่**ปี้น**หรอก ออ ใช่ ๆ ตามความรู้สึกของคนอีสาน ถ้าอยากฝันเรื่องเดิมให้พลิกหมอนกลับ

สุนทร : อะไรนะ

นพดล : เอ๊า มาอีกแล้ว

จ่อย : มาหยังอีก มาหยังอีกบาดหนิ

สุนทร : อะไรนะ อะไร**ปลิ้น** ๆ

นพดล : เค้าบอก ไป**ปลิ้น**หมอน จะได้ฝันเรื่องเดิม

สุนทร : **ปลิ้น**หมอน

นพดล : ครับ

สุนทร : มันทำยังไงล่ะ**ปลิ้น**หมอนหนิ

จ่อย : ก็กลับหมอนไง

สุนทร : อ๋อ กลับ เอาขึ้น เอาข้างบนลงไปข้างล่าง

นพดล : เอาข้างบนไปข้างล่าง ข้างล่างขึ้นไปข้างบน

สุนทร : เอ๊ ทางบ้านผมไม่ใช่อย่างงั้น ถ้า**ปลิ้น**นะ เอาข้างในออกข้างนอก

นพดล : โอ๊ย มาอีกแล้ว เฒ่าอั่นหนิ

จ่อย : เอาหนีแนะน้า

ลุงแนบ : สองอย่างมันอั่นเดียวกัน

Copyright by Mahidol University

5.2.2.38 บ่มีปี่มีขลุ่ย

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : โอ๊ย สิเป็นผีบ้านำบักแหลมโนนสังข์แล้วบาดหนิออกมา**บ่มีปี่มีขลุ่ย**

หนิงหน่อง : เอ้า สิขนมาหยังปี่กับขลุ่ย ดนตรีเขามีเหมิดแล้วเด๊ะ เอาปี่กับขลุ่ยมาตั้งอีกแถวนึง นักเต้นกะสิบ่ลงไปเต้นใต้ล่างพุ้นติบาดหนิเฮ๋า

นพดล : มันบ่แม่นจั่งซั้น ให้เขาเอิ้นล่ะจั่งสิได้ย่างเข้ามาอย่างสง่าผ่าเผยซั้นตั้ว

5.2.2.39 แท็กซี่ (รถ) – แท็กซี่ (คน)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : ฮ่วย แม่นข้อยกะเสียดายกะซั้น แนวคนไทยเว้าไทยบ่เป็นแหมน่อ ไผล่ะ

หนิงหน่อง : **แท็กซี่** (แท็กซี่เดินออกมา)

นพดล : **แท็กซี่**เป็นแบบทอหนึ่งสมัยโบราณรึว่ามิเตอร์

หนิงหน่อง : บ่แม่นรถแหม

5.2.2.40 เปา (เปาบุ้นจิ้น) – เปา (ชื่อคนที่เป็นหลานแม่ใหญ่เบ้า)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : ชุดพระราชทานจากฮ้องเต้ ใส่เฉพาะตอนขึ้นว่าคดีตัดสินความบนศาลไคฟง นั่นน่ะ ท่าน**เปา** ท่าน**เปา**

หนิงหน่อง : โอ๋ **เปา**หลานแม่ใหญ่เบ้าน่ะ

5.2.2.41 งองูนำ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : อย่าสิว่าท่อนั่นแหม หลายกั่วปอห้าเด้

นพดล : โอ๊ย

หนิงหน่อง : อั่นซื่อพ่อลุง อย่าลืมเด้อ มี**องูนำ องูนำ** กะแสดงว่างองูออกก่อนนำหน้าอาดหลาด หลานดีปานว่า ...

Copyright by Mahidol University

นพดล : เขาว่า**องูนำ**กะบ่ได้หมายควมว่า**องูนำ**หน้า
หนิงหน่อง : นำจั่งได๋
นพดล : คันซื่อพ่อลุงมี**องูนำ** หมายควมว่า มีอั่นนั่นนำ อั่นนี้นำจั่งซั้น คือ แผงเทปกะมีนำ เอ้อ ฮ้านน้ำหวานกะมีนำ ผู้มาเลาะขายกะมีนำ เลาะมาขายโลดเด๊อ บริการพี่น้อง

5.2.2.42 ดอกเห็ด

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

แท็กซี่ : โดยเฉพาะขอนแก่นเมืองผ่าน
ใหญ่ : เมืองผ่าน
แท็กซี่ : โรงงานเกิดขึ้นปาน**ดอกเห็ด**ใหญ่
ใหญ่ : น่าน นี่ล่ะหล้าเอ๋ย บัดเฮาสิบ่อึดเห็ดกินล่ะบาดหนิ
แท็กซี่ : ฮ่วย สิไปแกงโรงงานกินซั้นเบาะหมอนี่กะดาย เขาเว้าเปรียบเทียบว่าโรงงานเกิดขึ้นหลายคือ**ดอกเห็ด**ซื่อ ๆ (เฉย ๆ) เด๊ะเดียวหนิ

5.2.2.43 ก้าวหน้า

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : เอ๋า เพิ่นสิฮักเจ้าไปทำปะโหยดหยัง เจ้าสิเฮ็ดหยังให้เพิ่นเป็น จบปอสี่แอ้ดแลด
หนิงหน่อง : ปอกหน่อไม้กะได๊
นพดล : โอ๊ย อั่นปอกหน่อไม้มันบ่หาแต่เฮียนมอเด้อ
หนิงหน่อง : ขุดขี้ไก่เดือนไปใส่เบ็ด ผู้ได๋สิสู้ให้
นพดล : อั่น ๆ ๆ สิบ่อยาก**ก้าวหน้า**กว่านั่นเบาะ
หนิงหน่อง : เบ็ดร้อยหลังหนิสิใส่จุ้มไว้หม่องเดียวติ มันบ่แม่นแซ่ปอ กะเสียบนี่หลังนึง ก้าวหน้าไปเสียบหั่นหลังนึง ก้าวหน้าไปเสียบหั่นหลังนึง ไปเรื่อย ๆ จนเหมิดร้อย ฟุ้นตั้ว เคยใส่บ่เบ็ด ฮึสู้จักแต่ในหีบกับในถ้วยนั่น
นพดล : มันบ่แม่น**ก้าวหน้า**แนวนั่น

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : **ก้าวหน้า**แนวใด๋อีก กำหว่านต้นกะปูกตั๋วนั่น

นพดล : โอ๊ย เฒ่าผีบ้า สิบ่อยากขึ้นไปอยู่ห้องแอร์เทิงตึกนั่น

5.2.2.44 กุด (Good) – กุด (กุฏิพระ)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

นพดล : **Good** เอ กลางคืนหนิ **Good** หยังน้อฝรั่ง

จ่อย : โอ๊ย **กุดพระกุด**เณรอั่นใด๋มันสะดวกห้องน้ำเอาโลดยังโงมาถามอยู่เว่ย เฮ้อ

นพดล : มันบ่แม่น**กุดพระ**

5.2.2.45 วัด (วัดสายตา) – วัด (วัดวาอาราม)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : ข้อยฮู้แล้วซั้น แว่นสายตาเอียง

หนิงหน่อง : เอ๋า มันบ่คือกันติ

นพดล : บ่แหลว โอ๊ย เจ้าไปซื้อสุ่มสี่สุ่มห่า แว่นตา ต้องไป**วัด**แนะแม้

หนิงหน่อง : ไปอยู่ตั้ว ไป**วัด**น่ะ ไปเล่นนำหลวงพ่อกล้วยกับหลวงพ่อไหล

5.2.2.46 พระอินทร์ (เทพบนสรวงสวรรค์) – พระอินทร์ (พระที่ชื่อ อินทร์)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : ขั่นเปรียบภูเขาสูงกะสูงหนึ่งโยดคือกัน หนึ่งปี**พระอินทร์**สิเลือกวันเพ็ญเดือนสิบสอง เอาผ้ากำมะหยี่มาเซ็ดเทื่อนึง จนกั่วมันสิฮาบลงเป็นหน้ากลองแผ่นดินเดียวกันพุ้นล่ะ นั่นล่ะหนึ่งกัปป์สิบหกกัปป์สิได้น้อยหลายปานใด๋

จ่อย : แม่นแล้วล่ะบาดนี่พี่น้อง กั่วสิว่าแม่น เมื่อเช้านั่นพ้อกันกับ**พระอินทร์**แหม ไปเอิ้นถามกันอยู่ เพิ่นแฮ่งบ่เว้านำ เกิบบ่ใส่แล่นขึ้นรถสองแถวแล้วไป สงสัยสิเอาผ้ากำมะหยี่มาปัดบุญเนาะ

นพดล : อินทร์ใด๋ อินทร์ใด๋

Copyright by Mahidol University

จ่อย : อินทร์ลูกพ่อใหญ่ปิ่นหนา
นพดล : มันบ่แม่น**พระอินทร์**
จ่อย : พระเด๊ะนั่น บ่แม่นเณรคนผู้จ่อยเด๊ะนั่นน่ะ
นพดล : อั่นนี้**พระอินทร์**อยู่เทิงฟ้าสรวงสวรรค์ดาวดึงส์พุ้น

5.2.2.47 ออฟ (Off)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : เขาสิเอาไปไว้ให้ผู้อื่นเอาไปฮ้อง มา ๆ ๆ ๆ **ออฟ**ไว้เดี๋ยวเปลืองถ่านข้อย อื้อ ต้องมีการ**ออฟ**ไว้ มา**ออฟ**อีก
จ่อย : เซาเว้าให้ได้ยินเด๊อะควมนี้
นพดล : เป็นหยัง
จ่อย : คำว่า**ออฟ**คำเดียวข้อยเสียสองพันห้า มื้อคืนนี้
นพดล : ซะมาสิเสียสองพันห้า ถ่านก้อนนึงสิบแปดบาท
จ่อย : มันบ่แม่นถ่าน
นพดล : แม่นหยังซั้น
จ่อย : เล่นดนตรีเลิก หิวเว่ย ย่างไปฮอด ดากบ่ทันเถิงเก้าอี้ “พี่**ออฟ**มั้ย” พะนะ ฮ่วย**ออฟ**กะ**ออฟ**ตั๋ว หิวข้าว พะนะว่า บ่ทันโดน ถือกระเป๋าน้อยออกมา “มองหน้าทำไม เสียเวลา เรียกแท็กซี่มาเลย” พะน้า
นพดล : เอ๋า จ๊ะแม่นโง่ บ่สู้จักคำว่า**ออฟ**
จ่อย : เสียสองพันห้าเลย
นพดล : **ออฟ**เป็นภาษาสากล เค้าใช้ทั่วโลก โอ ดับเบิ้ลเอฟ **ออฟ** แปลว่า หยุด ในขณะที่เธอกำลังทำงานตามชั่วโมงของเธอ แต่เราไป**ออฟ**ไปหยุดเธอไว้ เพื่อให้ไปกับเรา เราต้องชดใช้ค่าเสียหายในการทำงานของเขาในชั่วโมงนั้น

จากตัวอย่างการเล่นคำแบบใช้คำที่มีเสียงพ้องกันนั้น จะเห็นได้ว่า ทั้งสองคณะต่างนำกลวิธีนี้มาใช้กันมาก เมื่อใช้แล้วก็ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดขึ้น ซึ่งทำให้เกิดความตลกขบขันได้เป็นอย่างดี

Copyright by Mahidol University

5.2.3 การใช้คำที่มีเสียงใกล้กันหรือเกือบเหมือนกัน

5.2.3.1 ฉี่ – สี่

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : โรคมันมากับน้ำหนิมันมีชื่อว่าโรค**ฉี่**หนู

ยายจิ้น : แน่ ไผสิเป็นบ้าไป**สี่**มัน หนูเนี่ย

5.2.3.2 ควย - ควาย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

หา : ลื้อเป็นนักแสดงรึเป็นหมอลำน้อ ลื้อต้องมีอุปกรณ์การแสดงสิ้

แหลม : เฮ๋า สิมีหยังอีก แต่นี่กะหลายรถหลายคันแล้ว

หา : เอ๊อ ลื้อมาไถนาลื้อต้องมี**ควย**สิ้

แหลม : มันมีอยู่แล้วแนวนั้นน่ะ

หา : มีลื้อมีอยู่แล้วคือบ่เอาออกมาแสดงล่ะ

แหลม : โอ๊ย อยากอายตายท่อนล่ะเนาะ

หา : อยากอายจั่งได๋ เป็นหมอลำมาแสดงต้องเอาออกมาทุกอย่างทุกแนว แสดงออกเลย

แหลม : มันบ่แม่นแนวสิเอาออกมาประจานปานนั้น

จิ้น : อ๊า อ้า อ้า (หัวเราะ)

หา : ลื้อต้องมี**ควย**ไถนา

แหลม : **ควย**ไถนา

หา : ฮะ

แหลม : กะว่า**ควาย**แหน่ โอ๊ ล่ะว่าอั่นนั่น ล่ะว่า**ควย** อู๊

จิ้น : เกียบ (เกือบ) แม่นได้เห็น**ควย**

5.2.3.3 โกน – กล

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

จิ้น : โอม นะโมตัสสะ สาธุ สาธุ ต่อไปนี้จะเล่น**โกน**สู่เบิ่งล่ะนะ เพี่ยง พี่น้องเบิ่ง

ชาลี : พี่น้องดูให้ดีนะครับ มือเปล่า ๆ ไม่มีอะไร ล้วงเข้าไป

Copyright by Mahidol University

เค้าจะเล่น**กล**ล่ะนะครับ (จี้นสอดมือเข้าไปในท่อประปา) เล่นยังหนิ เล่นยังหนิ

จี้น : เล่นแล้วครับ

ชาลี : เล่นไป่

จี้น : เล่นแล้ว

ชาลี : เล่นหยัง

จี้น : เล่น**โกน**

ชาลี : หา

จี้น : เล่น**โกน** คันมันตัน มันสิจกบ่เข้าดอก อยู่ทางในมันมื้นมื่น (ลื่น)

ปอยฝ้าย : โอ๊ย ไผกะเล่นเป็นเดิก

จี้น : เอ๋า แม่นหยัง

ปอยฝ้าย : มันคนละความหมายเด๊ะเดียวหนิ มาย**กล** ไม่ใช่มายา**โกน** โอ๊ย ขั่นสิ**โกน**แนวนี้ข้อยกะเล่นเป็นเดิ๊ก (ปอยฝ้ายสอดมือเข้าไปในท่อ) พุ้นน่ะ

5.2.2.3.4 ปาสา (ประสา) – ปลาค่อ (ปลาช่อน) – ปลาแห

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

หา : โอ๊ย มันลำเป็นลำม่วน (ไพเราะ) คือหยัง

ปอยฝ้าย : ต้องพิสูจน์เบิ่ง

หา : โอ๊ย บ่หาแต่พิสูจน์เด๊ะ

ชาลี : แม่นหยัง

หา : ปาซ้า **ปาสา** หลานอีจี้นน่ะ ประสา

ชาลี : ลูกเจ้า**ปลาค่อ**ติ

หา : หา

ชาลี : ลูกเจ้า**ปลาค่อ**ติ

หา : บ่ **ปลาแห**

Copyright by Mahidol University

5.2.3.5 ปอบ – ป๊อบ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

มอด : ไมเคิล แจ็คสัน

ชาลี : อื้อ

มอด : โอ้ ราชาเพลง**ปอบ**ตั๋วหนิ

ยุ้ย : จ๊ะแม่นขี้ร้าย (ไม่เก่ง) คัก

มอด : อีหยัง

ยุ้ย : เพลง**ป๊อบ**

5.2.3.6 เนม (name) – แหนม

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

จี้น : …What is your **name**? (อ่านออกเสียง ว๊อทอี๊สยัวร์เหนม)

ปอยฝ้าย : มันว่าหยังล่ะ

มอด : เพิ่นว่าสิพาไปซิม**แหนม**

5.2.3.7 แบ๊กฮ่ำ – แบกหำ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ปอยฝ้าย : My name is **แบ๊กฮ่ำ**

มอด : ยอด ๆ

จี้น : **แบ๊กฮ่ำ**

ปอยฝ้าย : Yes, sir. **แบ๊กฮ่ำ แบ๊กฮ่ำ**

จี้น : ป๊าด หำใหญ่ปานนั่นติ คือสิได้แบก (พูดแบบฝรั่งพูดไทย)

ปอยฝ้าย : บักหำ มันบ่แม่น**แบกหำ**

จี้น : บักหำหยัง (พูดแบบฝรั่งพูดไทย)

ปอยฝ้าย : บักหำน้อย

จี้น : หำน้อยหนิบ่ได้แบก ใส่ถุงส้งย่างเลย (พูดแบบฝรั่งพูดไทย)

Copyright by Mahidol University

5.2.3.8 จอย – จ่อย

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

นพดล : What is your name?

นักร้อง : My name Joy.

นพดล : **จอย** ๆ ๆ ๆ

นักร้อง : Yes.

ลุงแนบ : **จ่อย**หนิหมายถึงคนที่บ่อ้วน หรือว่าอ้วนหนิกะซื่อ **จ่อย**ได้ เนื่องจากว่า**จ่อย**แต่น้อย เห็นบ่ล่ะนักมวยแซมซั่นกะซื่อ**จ่อย**เด๊ะน่ะ

นพดล : No no no **จ่อย จอย** ๆ

5.2.3.9 พรรษา – วันษา

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

นพดล : อาจารย์บวชแล้วเหรอ

สุนทร : บวชแล้ว

นพดล : ก่อนที่จะมีเมียเนี่ยนะ

สุนทร : ครับ

นพดล : บวชกี่**พรรษา**

สุนทร : เจ็ด**วันษา**

ลุงแนบ : อู๊ แสดงว่าบวชหลายปีอยู่

นพดล : เจ็ด**พรรษา**

สุนทร : เจ็ด**วันษา** ไม่ฟังให้ดี

นพดล : เจ็ดวันนั่น

สุนทร : เจ็ดวันน่ะ

5.2.3.10 ปืน - ปูน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

ลุงแนบ : มึงจะเอาเงินหรือจะเอา**ปืน**

จ่อย : เอามาซิแตกหยัง**ปูน** บ่ได้เทพื้นน่ะ

ลุงแนบ : **ปืน** บักปอบ บ่แม่น**ปูน**

Copyright by Mahidol University

5.2.3.11 ศิลปะ - ศิลเปอะ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : เอ้า อีหลีเด๊ะพี่น้อง ผู้ซายกะได้ แม่ญิงก็ได้ บ่แม่นว่าสิสอนให้แต่เป็นนักเต้นอย่างเดียว สอนอบรมกิริยามารยาท นิสัยใจคอ เป็นแม่ญิงตีนผมให้ล่ำเกลี้ยงตีนซิ่นให้ล่ำเพียง* ถึงจะนุ่งน้อยห่มนิด จิตใจให้สะอาด มีแต่**ศิลปะ** อย่ามี**ศิลเปอะ**

5.2.3.12 วิหค - วีห้า

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

นพดล : **วิหค**กะนกอีก

จ่อย : นั่นกะนก

ใหญ่ : **วิหค**กะนก

จ่อย : เอ้อ

ใหญ่ : โอ บัดบ้านเฮา **วีห้า** แม่นยากันยุงเนาะ

จากตัวอย่างการเล่นคำแบบใช้คำที่มีเสียงใกล้กัน หรือเกือบเหมือนกันนั้น เห็นได้ว่า คณะเสียงอีสานนำกลวิธีดังกล่าวมาใช้มากกว่าคณะเพชรพิณทอง โดยเมื่อใช้แล้วมีผลทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจผิดหรือตีความผิดไปจากความเดิมได้ ดังตัวอย่างคำว่า ฉี่-สี่ หรือ ควย-ควาย เป็นต้น

5.2.4 การใช้คำผวน คำผวนเป็นกลวิธีการเล่นคำอีกประเภทหนึ่งที่มีการใช้คำตั้งแต่สองคำขึ้นไปมาจัดหรือเปลี่ยนพยัญชนะหรือสระของคำเดิม ให้กลายเป็นคำใหม่เพื่ออำพรางความหมายที่แท้จริง แต่ผู้ฟังส่วนมากจะทราบถึงความหมายที่ซ่อนไว้ได้ (สมใจ เสรีวงศ์, 2526: 39) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

* ตีนผมให้ล่ำเกลี้ยง ตีนซิ่นให้ล่ำเพียง เป็นผะหยา (สำนวนโวหารในการพูด) สอนใจหนุ่มสาว มีความหมายว่าเป็นสตรีนั้นกริยามารยาทควรเรียบร้อย (จารุวรรณ ธรรมวัตร, ม.ป.ป. : 49)

Copyright by Mahidol University

5.2.4.1 ขื่นขม (ผวนมาจาก “ข่มขืน”)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายยงค์ : ซ่อยข้อยแหน่

ชาลี : ป๊าด นกเค้าวารินทร์คือโตใหญ่แถะ

ยายยงค์ : มันไล่ขื่นขมข้อย

ชาลี : มันไล่**ขื่นขม**

ยายยงค์ : ตำรวจ จับเจ้าหน้าที่ให้แนะ

ชาลี : เดี๋ยว ๆ ๆ ใจเย็น ๆ ใจเย็น ๆ หยังเกาะเจ้าว่าหยังเกาะ

ยายยงค์ : มาเด๊อขวัญเอ๊ย มากินตับกินปอดกู

ชาลี : เจ้าเป็นหยัง

ยายยงค์ : ผู้บ่าวมันไล่**ขื่นขม**ข้อย

5.2.4.2 ธุระ – ธะรุ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายหมา : ฟังสารภัญญ์ “บ่มีแม้น**ธะรุ**”

ชาลี : น่าน **ธุระ ธุระ**

ยายหมา : แม่นหยัง

ยายฝ้าย : **ธุระ ธุระ** มันบ่แม่น**ธะรุ**

5.2.4.3 เป็นไต้ปน – เป็นต้นไป

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

แหลม : มีหยังมึงระลึกถึงคุณพ่อแก้วแม่แก้วของมึงแต่มื้อนี้ **เป็นไต้ปน**

ชาลี : ต้นไป ต้นไป

แหลม : **เป็นต้นไป**

5.2.4.4 ท่งบักใหญ่ – ใท่บักหญ่ง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

แหลม : …(ลำ) เอ๋า เดียวนี่พอแต่มาถึงแล้ว นาหลวง**ใท่บักหญ่ง**

ชาลี : เฮ่ย เดี๋ยว แม่นหยัง **ใท่บักหญ่ง**

แหลม : **ท่งบักใหญ่** (ทุ่งนาขนาดกว้างใหญ่)

Copyright by Mahidol University

5.2.4.5 กิ่งกับไอ่ (ผวนมาจาก “ไก่กับอึ่ง”)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : ข้อยมาฮอดแล้ว บ่ต้องเว้า

หนิงหน่อง : ฮอดกะฮอดตั๊ว ข้อยเว้าเรื่อง**กิ่งกับไอ่**แมะ

จากตัวอย่างข้างต้น เห็นได้ว่า คณะเสียงอีสานใช้คำผวนมากกว่าคณะเพชรพิณทอง โดยวิธีการผวนคำนั้นมีทั้งการเปลี่ยนสระและเปลี่ยนพยัญชนะของคำเดิม การเปลี่ยนสระมีเพียงคำเดียวคือ คำว่า “ขื่นขม” ผวนมาจาก “ข่มขืน” ส่วนคำอื่น ๆ เป็นการเปลี่ยนพยัญชนะ

5.2.5 การใช้คำพ้องเสียงหรือคำที่มีเสียงใกล้กันหรือเกือบเหมือนกันในระหว่างภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศ

5.2.5.1 บูด – บูต (อ่านออกเสียงว่า บู๊ด)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

1. ยายจื้น : ลงน้ำไปหาปลา ให้พวกเราใส่เกิบ**บูด** พะนะ

ชาลี : เกิบ**บูต**

ยายจื้น : หา

ชาลี : เกิบ**บูต**

ยายจื้น : บ้อ ว่าแม่นเกิบ**บูด**

ชาลี : ยามว่าสารภัญญ์หนิมันออก “**บูด**”

2. ยายจื้น : มันเน้นแต่เกิบ**บูต**หนิล่ะ วุ้ย จ๊ะแม่นเกิบอั่นนี้ จ๊ะแม่นคะเจ้าตั้งซื่อมันถืกเนาะ

ยายฝ้าย : คือว่าจั่งซั้น

ยายจื้น : หวาย ใส่ไปนาแต่เซ้า ๆ กลับคืนมายามมื้อแลงถอดออกนั่น ตีนใกล้ดังกะบ่ได้

ยายฝ้าย : มันเป็นหยัง

ยายจื้น : มันเหม็น**บูด**

5.2.5.2 ผีเผต (ผีเปรต) - เบส

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

จื้นถามนักดนตรีชายที่เล่นเบส

จื้น : เล่นอีหยังล่ะหนิ **ผีเผต** เล่นหยังเกาะ **เบส**เบาะ ว่าแม่น**ผีเผต**

Copyright by Mahidol University

5.2.5.3 คีย์บอร์ด - ตาบอด

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

จื้นพูดกับนักดนตรีหญิงที่เล่นคีย์บอร์ด

จื้น : อีหล้า มาเบิ่งคัก ๆ แนะดู๊ แม่นหยังเกาะหนิ ซื่อมันหนิ มันคือฟืมแถะฮะหนิ บ่แม่นฟืมเบาะ แม่นหยัง **คีย์บอร์ด** โอ๊ะ สำพอมันบ่มีตาล่ะแมะเนาะ มันล่ะ**ตาบอด**เนาะ

5.2.5.4 ห่อหมก - โนหมุ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : อื๊อ ดื่มเหล้า บ่อนใด๋บ่อนว่าดื่มเหล้า

แท็กซี่ : ดื่มกะ **โนหมุ**

หนิงหน่อง : **ห่อหมก**

แท็กซี่ : บ่แม่น**ห่อหมก โนหมุ** ดื่ม

5.2.5.5 กุดจี่ – คูจี้ / เขียดโม่ – โคโค่ / ย่างจึ๊งจึ๊ - ฮายาขึ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : ฟังไปฟังมามันคือภาษาบ้านเฮากะยังว่า

นพดล : คือจั่งได๋

หนิงหน่อง : **กุดจี่ เขียดโม่ กุดจี่ เขียดโม่ ย่างจึ๊งจึ๊** จึ๊งจึ๊

แท็กซี่ : โอ้ย เฒ่าตาตีบ เฒ่าหูหาซะแตก

นพดล : อื๊อ หากิน

แท็กซี่ : สิกินท่าเดียวเจ้านั่นน่ะ

นพดล : เอ้อ

แท็กซี่ : บ่แม่น**กุดจี่**เขียดโม่ **คูจี้**หม่องนี้ **โคโค**ที่นี่ อั่นนั่นบ่แม่น**ย่างจึ๊งจึ๊ ฮายาขึ** เร็ว ๆ ฮู้ย

5.2.5.6 อีโมโตะ - อีน้ำตก

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

แท็กซี่ : ส่อหาซุจี้ซุควม ฟังอีหล้าลูกกบกะพอแฮงแล้วล่ะ

นพดล : คือว่าอีหล้าลูกกบ

แท็กซี่ : มันมีผู้เดียว

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : อื้อ
แท็กซี่ : หล้ากะอยู่นี่ กบกะอยู่นี่ เอิ้นฮวมกันไปเลย
นพดล : ซั้นเบาะ
แท็กซี่ : **อีโมโตะ**
นพดล : **อีโมโตะ** คือว่า**อีโมโตะ**
หนิงหน่อง : **อีน้ำตก**นั่นล่ะ
แท็กซี่ : ฮ่วย ข้อยเอิ้นภาษาญี่ปุ่นเด๊ะเดียวหนิ
หนิงหน่อง : นี่เขาเอิ้นภาษาบ้านเฮา มันมักไปเล่นน้ำตกแต่คราวเป็น เด็กน้อยพุ้น ฝนตกรินมันสิหนีจากฮางลินติ ต่งเล่นอยู่หั่นแล้ว เลยเอิ้น**อีน้ำตก**ซั้นเด๊ะหนิ
แท็กซี่ : หึย พ่อเฒ่าขุนดัน (หันไปเรียก) **อีน้ำตก**
นพดล : บ้าติ **อีโมโตะ**
แท็กซี่ : อ้ะ **อีโมโตะ**

5.2.5.7 Would you like to eat? - คันแซบแล้วกินอีก

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

ใหญ่ : กินข้าว กินข้าว
แจ๋วแหวว : **Would you like to eat?**
หนิงหน่อง : **คันแซบแล้วกินอี๊ก**
ใหญ่ : โอ มันล่ะฟังง่ายขึ้นเนาะพี่น้องเนาะ โอ คล้ายภาษาไทยอยู่บาดได๋ **คันแซบแล้วกินอี๊ก** แต่ว่าต้องเน้นเสียงจักหน่อย อื้อ ดี ๆ ๆ ๆ จั่งสี้เด๊ะครับบาดหนิ เอ้อ ฮักสาว ฮักสาว ฮักสาวหนิว่าจั่งได๋ ฮักสาว

5.2.5.8 I love you - ให้เอาสาดเหี้ยนมาปู้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

แจ๋วแหวว : **I love you**. (พูดช้าลง ออกเสียงเป็น ไอ๋ เหลิฟ ยู่)
จ่อย : **ให้อ้ายเอาสาดเหี้ยน** (สั้น) **มาปู้** (ปู) (หัวเราะ)

Copyright by Mahidol University

5.2.5.9 ไม้กวด (ไม้กวาด) – Brooms - ฟอยส์

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

ใหญ่ : อั่น **ไม้กวด**เพิ่นว่าจั่งได๋

แจ๋วแหวว : **Brooms.**

แท็กซี่ : **ฟอยส์**

5.2.5.10 Swings - โอ่โหล่นซาเหล็ก

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

ใหญ่ : โอ๊ย กะอยากฮู้หนิล่ะตี๊ ซิงซ้าสวรรค์เพิ่นว่าจั่งได๋นั่นหนา

แจ๋วแหวว : **Swings.**

หนิงหน่อง : **โอ่โหล่นซาเหล็ก**

5.2.5.11 ตาเบิด – เบิร์ด (Bird)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

นพดล : เอ้อ โตน้อยโตใหญ่ นกขมิ้นโตน้อยน้อยกะเป็น **bird** นกกระจอกเทศก็เป็น **bird**

ใหญ่ : บัดบ้านข้อยกะคือจั่งบ่เป็นนกซั้นน่ะ

นพดล : เป็นหยังล่ะ

ใหญ่ : จักแหลว เห็นแต่มันแบกเป็ดไปใส่อยู่เด๊ะล่ะ ยามมื้อเซ้ามื้อแลงแหม โอ๊ย ย่างกายหน้าบ้านข้อยล่ะ (เดินคอเอียง)

จ่อย : ฮ่วย ๆ ๆ ใหญ่เป็นบ้าเบาะ นั่นบักเอ่น **ตาเบิด**ตั๊วะหนิแหม อั่น**ตาเบิด**กับ **bird** มันคนละแนว

5.2.5.12 สลิง - สตริง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : ฮ่วย บายบ่ได้ อันตราย แบบนี้เขาเรียกว่าเพลง**สลิง**

หนิงหน่อง : **สตริง**

นพดล : เอ้อ **สตริง**แบบนี้เฮฟวี่ร็อกร้อนแรง...

Copyright by Mahidol University

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า คณะเพชรพิณทองใช้กลวิธีการเล่นคำแบบนี้มากกว่าคณะเสียงอีสาน โดยลักษณะการใช้ของทั้งสองคณะนั้น มีทั้งแบบลากเสียงคำภาษาต่างประเทศให้พ้องกับคำในภาษาไทย ดังเช่นคำว่า ผีเผต – เบส, ห่อหมก – โนหมุ, กุดจี่ – คูจี้ เป็นต้น และแบบที่มีเสียงพยัญชนะเหมือนกันแต่เสียงวรรณยุกต์ต่างกัน เช่น บูด – บูต (อ่านว่า บู๊ด) และตาเบิด – เบิร์ด (ออกเสียงว่า เบิ๊ด) เป็นต้น

5.2.6 การเปลี่ยนคำหยาบให้เป็นคำสุภาพ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

ผักอีตู่ – ผักนางตู่ / ผักอีเลิด - ผักนางเลิด

หนิงหน่อง : อยากให้มัน อุ๊ย ที่จริงปลาแดกเฮาอย่าไปถิ่มใส่เหมิดโต เฮาแกะเอาแต่เนื้อมัน เอาก้างมันถิ่ม ก่อนเฮาสิปรุงสูด **ผักนางตู่ นางเลิด**

นพดล : **ผักอีตู่ ผักอีเลิด**

หนิงหน่อง : สุภาพแหน่ การเว้าการจานั่น แต่งโตสุภาพเรียบร้อย บัดเวลาเว้าล่ะอีตู่พะนะ ต้องนางตู่ นางเลิด มันจั่งซวนรับประทาน

นพดล : มาบ่คุณตู่ซะซั้นให้มันแล้วซะ

จากตัวอย่างข้างต้น เห็นได้ว่า ผู้แสดงเปลี่ยนจากคำว่า “อี” เป็น “นาง” ซึ่งเป็นคำที่สุภาพกว่า เพื่อทำให้เกิดความตลกขบขันขึ้น

5.2.7 การเปลี่ยนคำสุภาพให้เป็นคำหยาบ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ตีนถือ จากคำเดิม มือถือ

ยายจี้นเอารองเท้าขึ้นมาทำเป็นหูโทรศัพท์แล้วทำท่ารับโทรศัพท์

ยายจี้น : โทรศัพท์ทางพุ้นเหม็นขี้คือทางนี้เบ๊าะ

ยายหมา : ไคแหน่อยู่

ยายฝ้าย : บ่เหม็นแม่มึงจั่งได๋ มึงเอาเกิบมารับตั๊วหนิ

ยายหมา : อีนี่อย่าว่าเกิบ มันน่าเกลียด

ยายฝ้าย : ว่าหยังซั้น

ยายหมา : **ตีนถือ**

Copyright by Mahidol University

จากตัวอย่าง เห็นได้ว่า ผู้แสดงเปลี่ยนจากคำว่า “มือถือ” (โทรศัพท์มือถือ หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่) เป็นคำว่า “ตีนถือ” เนื่องจากในเนื้อเรื่อง ผู้แสดงใช้รองเท้าแทนโทรศัพท์

5.2.8 การใช้อักษรย่อ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

แหลม : (ลำ)…เอ้าสวัสดีแฟนทางใต้ นายใหญ่อยู่แกมกัน **อบต.** กำนัน ฝ่ายกรรมการชาวบ้าน

จื้น : เดี๋ยวอ้าย แม่นหยัง **อบต.**

แหลม : **เอาใบตาย**

จื้น : ใบตายไผ

แหลม : **เอาใบตาย**ให้มึง

จื้น : กูบ่ทันตาย

แหลม : มึงสิตายอยู่เดี๋ยวนี้ล่ะ มึงส่อดู๋

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

ลุงแนบ : แมนอีหยัง มันคือขะยอกขะแยกอยู่นั่น (นพดลทำท่าแบบกังฟู)

หนิงหน่อง : หน่วยคุ้มกันภัยหมอลำข้อย

ลุงแนบ : เนี่ยนะ

หนิงหน่อง : ไอ้หนุ่มหมัดบักหอยคัน เฮ้อ ชนะเลย

นพดล : **รปภ. หมอลอ**

ลุงแนบ : ย่อมาจากไสน้อ บาดหนิน้อ

หนิงหน่อง : **รักษาควมปลอดภัยหมอลำ**

ลุงแนบ : อู๊ บ่แม่นสำนักงานธรรมดาตั๊วซั้นหนิ ป๊าดทิโท

นพดล : **ถ ส ล ป จ ส น ง หมอลอ**

หนิงหน่อง : ป๊าด มายาวแถะบาดหนิ

ลุงแนบ : ย่อมาจากไส

หนิงหน่อง : ย่อตั้งเคิ่งหน้ากระดาษ อย่าฟ้าว ข้อยคึดก่อนแนะ **ถีบสามล้อประจำอยู่สำนักงานหมอลำ** โอ๊ย

ลุงแนบ : โอ๋ เอ๊อ มาอีกแล้ว

Copyright by Mahidol University

นพดล : **บ ร ก จ พ ด ฉ พ**
ลุงแนบ : แปลว่าจั่งได๋
หนิงหน่อง : **บริการเจ้าภาพโดยเฉพาะ**

จากตัวอย่างดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงเล่นตลกกับคำย่อ โดยการเปลี่ยนความหมายของคำย่อนั้น ดังปรากฏในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ซึ่งเปลี่ยนคำย่อของ “อบต.” (องค์การบริหารส่วนตำบล) เป็น “เอาใบตาย” ส่วนตัวอย่างจากคณะเพชรพิณทองนั้น เห็นได้ว่าผู้แสดงใช้ทั้งคำย่อที่ถูกต้อง คือคำว่า “รปภ. (รักษาความปลอดภัย)” และใช้คำย่อที่สร้างขึ้นมาใหม่ คือ “บ ร ก จ พ ด ฉ พ (บริการเจ้าภาพโดยเฉพาะ)”

5.2.9 การใช้คำที่มีความหมายตรงกันข้าม

5.2.9.1 เหมบลายหงาย (เหมบ หมายถึง นอนคว่ำ)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายฝ้าย : เอ๊อ ข้อยกะยืนอยู่จั่งสี้ล่ะ มันเตะคางข้อยปุ๊ (ทำท่ายืนแล้วเอากำปั้นชกหน้าตัวเอง) ข้อยกะเหวิ่นเวิน ข้อยกะหมอบเอ้ดเลดอยู่จั่งสี้ล่ะ (นอนหงาย)
ยงค์ : เหมบแมมมึงติ มึงหงายตั๊วอีปอบ
ยายฝ้าย : อีห่ามึง กู**เหมบลายหงาย**
ชาลี : **เหมบลายหงาย**

5.2.9.2 ร้องเป็น – ร้องตาย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ชาลี : เจ้าลำเจ้า**ร้องเป็น**บ่
ยงค์ : ฮ่วย จักเป็นบ่เป็นล่ะ ข้อยบ่ได้**ร้องตาย**จักเทื่อดอก

5.2.9.3 ลำเป็น – ลำตาย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

นกน้อย : แม่หนิ แม่เป็นบ่ แม่**ลำเป็น**บ่
ปอยฝ้าย : แม่กะ**ลำเป็น**
ยายยงค์ : บ่ได้**ลำตาย**จักเทื่อดอก เรื่องลำน่ะ บ่ต้องถามดอก…

Copyright by Mahidol University

5.2.9.4 ขะใหญ่ – ขะน้อย (ข้าน้อย)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

แหลม : แปดนิ้วขอน้อมกราบคารวะมิตรที่แก่น แฟนที่รอรับฟัง **ขะใหญ่**เอง

ชาลี : **ขะน้อย**

แหลม : มันบ่น้อย มันใหญ่

5.2.9.5 เหี่ยวอุ้งปุ้ง - เหี่ยวแอ้ดแลด

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

แหลม : ปานนี้แล้ว สวย ๆ มา อีแม่ยังบ่ทันได้มาส่งข้าวเลย ทองหิวข้าวเสียเหลือเกิน จนท้อง**เหี่ยวอุ้งปุ้ง**

ชาลี : **ท้องเหี่ยวแอ้ดแลด**

5.2.9.6 อีสันดานอย่างดี

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ยงค์ : อีล่อย

จี้น : ขา

ยงค์ : ฮ่วย **อีสันดานอย่างดี** มึงมาเหลียวเบิ่งแม่มันแนะเปี๋ยง

5.2.9.7 ตีนผมให้ล่ำเกลี้ยง ตีนซิ่นกะซ่างมัน (จากเดิม “ตีนผมให้ล่ำเกลี้ยง ตีนซิ่นให้ล่ำเพียง)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

จี้น : มีหยังกะเว้าโลดแม่

ยายยงค์ : เป็นสาวแล้ว ธรรมเนียมให้มันคล่อง

จี้น : จ้า

ยายยงค์ : **ตีนผมให้ล่ำเกลี้ยง ตีนซิ่นกะซ่างมัน** (ยกชายผ้าถุงขึ้นเหนือเข่า)

5.2.9.8 หวานอมขมถ่มทิ้ง (จากเดิม “หวานอมขมกลืน)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ยงค์ : (ยงค์เอามือเช็ดน้ำตา) เป็นตาน้อยเนื้อต่ำใจแถะฝ้ายกูกะ**หวานอมขมถ่มทิ้ง**คือกัน กูบ่อยากว่าดอก มา

Copyright by Mahidol University

บังคับให้กูเฮ็ดไปทั่วทีบทั่วแดน มึงเบิ่งดู๋ตัวอย่าง
กูหนิ ขาวเต๊าะเอ๊าะอยู่คือลูกเจ๊กหนิ เป็นตาฮักอีกส้ำ
ให้กูแต่งโตผู้ฮ้ายว่าหนิแหม

5.2.9.9 กองคาราวาน – มากกว่า 4 ชีวิต

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

มอด : ยิ่งใหญ่อลังการเลียงอีลานอินคอนเสิร์ต

ปอยฝ้าย : (กรึ๊ด) วู้ วู่ ๆ ๆ วู้ วู่ วู้ พุ้นดะ พุ้นดะ พุ้นดะ

มอด : ท่านจะได้พบกับ**กองคาราวาน**บันเทิง**มากกว่า 4 ชีวิต**

5.2.9.10 เวทียักษ์ – ไม้แผ่นเดียว

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

มอด : ชุดไฟแสง สี เสียง **เวทียักษ์ไม้แผ่นเดียว**

5.2.9.11 ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

หนิงหน่องใช้กลวิธีการเล่นคำโดยใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันในเนื้อเพลงที่ตนแต่งขึ้น ดังนี้

แสน**หม่นหมองเมื่อได้ใส่ทองเส้นโต** เสียดาย**หมูอ้วนตัวผอมโซ** ลูกสาวคนโตมันขายให้เพื่อน **กลางคืนแดดจ้า กลางวันมาเห็นดาว**กลาดเกลื่อน **สุขใจนักหนาเมื่อเห็นน้ำตาเจ้าของ** ที่ไหลหลั่งลงมากอง **ฉันนั่งแอบมองคนเดียวสลอน นอนหนุนเหรียญบาท** หัวใจแทบขาดรอน ๆ เพราะฉันไร้คู่นอน **หัวใจอาวรณ์แสนปลื้ม ยามหนาวมา กลางเมษาหน้าสงกรานต์ นั่งเกี่ยวข้าวอยู่บนบ้าน แสนทรมานดูดดื่ม** เคยรักกันมาไหนบอกว่าจะลืม จารย์บุญสีมายืมยังได้ให้ไป ตั้งสาม โอ๊สองร้อย **เหม็นกลิ่นจำปา** จนน้ำตาข้าไหล ได้ยินเสียงหวูดรถไฟ **ไพเราะจับใจเศร้าสร้อย** แม่ค้าขนมจีน เจ้าขายถั่วดินกำไรไม่น้อย **นั่งขายอยู่กลางป่าอ้อย** อยู่บนดอยอินทนนท์

จากตัวอย่างการเล่นคำด้วยวิธีการใช้คำที่มีความหมายตรงกันข้ามนี้ จะเห็นได้ว่า คณะเสียงอีสานนำมาใช้มากในการแสดงหลายชุด (ชุด 1, 2, 3 และ 6) ส่วนคณะเพชรพิณทองก็ใช้วิธีนี้มากเช่นเดียวกัน แม้ว่าจะปรากฏในการแสดงเพียงชุดเดียว ลักษณะการเล่นคำเช่นนี้ สร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้ชมได้มาก เพราะถ้อยคำจะผิดไปจากคำเดิมที่ผู้ชมคุ้นเคย

Copyright by Mahidol University

5.2.10 การสลับที่คำ

ผู้แสดงใช้การสลับที่คำจากหน้าหน้าไปหลัง หลังไปหน้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5.2.10.1 เสียงอีสาน – สานอีเสียง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ยงค์ : นั่นล่ะ กูสิพามึงหนีจาก**สานอีเสียง**

ปอยฝ้าย : **เสียงอีสาน**

ยงค์ : ตี้ **เสียงอีสาน**ติ

5.2.10.2 ฝรั่งเศส – เศสฝรั่ง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

ลุงแนบ : เจ้าได้เบิ่งฟุตบอลโลกบ่หนิ

นพดล : ฟร้องเก้าแปดอยู่ประเทศ**เศสฝรั่ง**นั่นเบาะ

ทุกคน : **ฝรั่งเศส**

5.2.10.3 ปลูกไก่ เลี้ยงผัก – ปลูกผัก เลี้ยงไก่

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

นพดล : ฮึ บัดบ่มีเงินซื้อฮำให้หมูกิน เลี้ยงแนวสัตว์บ่กินฮำ

ปอ : เอาจั่งสี้

นพดล : เอ้อ

ปอ : **ปลูกไก่ เลี้ยงผัก**

นพดล : บ้าติ **ปลูกผัก เลี้ยงไก่**

ปอ : เอ้อ **ปลูกผัก เลี้ยงไก่**

5.2.10.4 เคยได้เห็นแต่เสียง บ่เคยได้ยินหน้า

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

ลุงแนบ : หัวหน้า หัวหน้า ผู้นี้ซื่อว่าจั่งได๋หนิ

หนิงหน่อง : ทองอินทร์ รุ่งเรือง

ลุงแนบ : โป๊ย หมอลำทองอินทร์บัดได๋แท้ โอ๊ย **เคยได้เห็นแต่เสียง บ่เคยได้ยินหน้า**จักเทื่อ บาดนี่แม่น แม่นโตจริง โตจริง

หนิงหน่อง : เว้าไปทั่วทีบทั่วแดน สำพอมันหน้ามอดเนาะ

Copyright by Mahidol University

ลุงแนบ : หัวหน้า หัวหน้า โตจริงรึโตแท้หนิ
นพดล : โตจริงรึโตแท้อันเดียวกันล่ะ
ลุงแนบ : อันเดียวกันเบาะ
นพดล : เอ้อ

5.2.10.5 หนวดถอนแหนบ - แหนบถอนหนวด

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : ขายหยัง
หนิงหน่อง : เอ้า เริ่มตั้งแต่นี่ ไม้แคะหูจนว่าฮอดแว่นตาดำ ยาดม ยาหม่อง **หนวดถอนแหนบ แหนบถอนหนวด** มีเหมิดทุกสิ่งทุกอย่าง

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงใช้กลวิธีการสลับที่คำโดยนำคำที่ควรอยู่ด้านหน้ามาไว้ด้านหลัง เพื่อให้เกิดความตลกขบขันขึ้น

5.2.11 การใช้การแปลความหมายของคำ แบ่งย่อยได้เป็น 5 ประเภท คือ

5.2.11.1 แปลจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย

ยูเทิร์น – อ้อมค้อม

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ปอยฝ้าย : เป็นหยังคือเฮ็ดแบบนี้ เป็นหยังคือเฮ็ดลง ลูกมีแม่มีพ่อเด๊ะหนิ หา ตอบมาตรง ๆ บ่ต้อง**ยูเทิร์น**
ชาลี : มันแม่นหยัง **ยูเทิร์น**หั่น
ปอยฝ้าย : **อ้อมค้อม**นั่นล่ะ บ่เคยขับติรถ

จากตัวอย่าง ปอยฝ้ายแปลความหมายของคำว่า “ยูเทิร์น” เป็น “อ้อมค้อม” หากดูความหมายในทางจราจรแล้ว “ยูเทิร์น” แปลว่า “กลับรถ” แต่ปอยฝ้ายแปลเป็นอ้อมค้อม เพราะการกลับรถนั้น ผู้ขับต้องขับอ้อม

5.2.11.2 แปลภาษากลางเป็นภาษากลาง

ของนอกโลก – ดาวเทียม

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ยงค์ : นี่ เอ๊อ หยับออกเด๊อะ ห่ามีการตายเกิดขึ้นกูบ่

Copyright by Mahidol University

รับรองเด๊อะ มึงอย่ากัดกูเด๊อ แม่มึงเด๊ะเนี่ย (ถือรองเท้าแตะขึ้นมา)

จื้น : เว้ากะเว้าซื่อ ๆ อย่าเล่น**ของนอกโลก**

ยงค์ : แม่นหยัง **ของนอกโลก**น่ะ

จื้น : **ดาวเทียม**หนิเดะ

"ดาวเทียม" เป็นสิ่งที่อยู่นอกโลก จื้นจึงใช้คำว่า "ของนอกโลก" แทนคำว่า "ดาวเทียม"

5.2.11.3 แปลจากภาษากลางเป็นภาษาถิ่นอีสาน

5.2.11.3.1 พระจันทร์ครึ่งเสี้ยว - อีเกิ้งเค่งเดียว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : โอ๊ย เจ้าของศาลหนิสังเกตโลด หน้าผากลาวหนิสิมีดอกแคอ่อนอยู่หนิ

นพดล : ว้าย บ่แม่นดอกแคอ่อน **พระจันทร์ครึ่งเสี้ยว**

หนิงหน่อง : เอ้อ นั่นล่ะ**อีเกิ้งเค่งเดียว**หนิล่ะ

5.2.11.3.2 เธอโกหก - เจ้าขี้ตั๋ว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : น่าน สำบายปานหยังสตริง ห่าหน้า ข้อยสิเฮ็ดแบบสตริงมันค่อยสำบาย เอ๊ะ อั่นเพลงอีหยังเกาะหว่างนึงหั่น

เอก : **เธอโกหก**ครับพ่อ

จ่อย : โอ๋ บ้านเฮา **เจ้าขี้ตั๋ว**

จากตัวอย่างทั้งสอง จะเห็นว่า ผู้แสดงแปลความหมายของคำจากภาษาไทยกลางให้เป็นภาษาถิ่นอีสานอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่าผู้ฟังจะเข้าใจอยู่แล้ว แต่ก็ทำให้สร้างเสียงหัวเราะขึ้นได้

Copyright by Mahidol University

5.2.11.4 แปลจากภาษาถิ่นอีสานเป็นภาษากลาง

ตั่ง - เก้าอี้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

นพดล : นั่นมันลำน้ำ อันนี้พูดเรื่องหมอลำกลอน ลำเดิน ลำ**ตั่ง**หวาย ภูไท คอนสวรรค์ ซิงซู้

สุนทร : อ๋อ ๆ ๆ ลำคอนสวรรค์รู้

นพดล : ลำคอนสวรรค์รู้

สุนทร : เอ้อ ๆ ลำภูไทรู้

นพดล : ลำภูไทรู้

สุนทร : เอ้อ แล้วก็ลำ**ตั่ง**หวาย

นพดล : **ตั่ง** รู้จักเหรอ**ตั่ง**

สุนทร : **ตั่ง**อะไรล่ะ

นพดล : **ตั่ง**หนิหมายถึงอะไรจ่อย

จ่อย : **เก้าอี้ เก้าอี้**

สุนทร : อ๋อ ลำ**เก้าอี้**หวาย

จ่อย : โว้ย ประเทศใด๋มีลำ**เก้าอี้**หวายเดียวหนิ

จากตัวอย่าง เห็นได้ว่า สุนทรแปลความหมายของคำว่า “ตั่ง” ซึ่งเป็นภาษาถิ่นอีสาน เป็นคำว่า “เก้าอี้” ที่เป็นภาษาไทยกลาง ทำให้ชื่อของลำประเภทนั้น เปลี่ยนไป ซึ่งก็ทำให้เกิดความตลกขบขันได้เป็นอย่างดี

5.2.11.5 แปลความหมายของคำให้ตรงกันข้ามกับบริบทที่ใช้

5.2.11.5.1 ที่หนึ่ง – ที่ห้า

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : ยายฝ้ายแสนสวยได้**ที่หนึ่ง**

ยายหา : เซา ๆ ๆ ที่หนึ่งกะบ่ได้หลายท่อ (เท่า)**ที่ห้า**ดอก

5.2.11.5.2 ข้อย – เจ้า

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

จื้น : ผู้ใด๋ล่ะหนิ

ชาลี : **ข้อย**

Copyright by Mahidol University

จื้น : เฮ๋า ข้อยพะนะ จั่งได๋จั่งว่า**ข้อย เจ้า**ตั๊วนั่น
ชาลี : แน่
จื้น : พี่น่ะ **ข้อย** เอ๊อ อย่ามาหลง**ข้อย**เด๊อ
ชาลี : เป็นบ้าจั่งได๋ จั่งมาหลง**ข้อย**
จื้น : เจ้านั่นล่ะ หลง**ข้อย**
ชาลี : อั่นนี่**เจ้า** พี่ **ข้อย**
จื้น : เฮ้า **เจ้า**ติหนิ (มองดูตัวเอง)
ชาลี : นั่น
จื้น : เฮ๋า **เจ้า**คือซิ่นขาดแถะ
ชาลี : ฮึหึ บ่ขาดกะจักว่าจั่งได๋ ผัวยัน
จื้น : เฮ๋า **ข้อย**คือเป็นผู้จั่งสี้บาดหนิ (จับตัวชาลี)

จากตัวอย่างข้างต้น ในข้อ 5.1 ยายหาแปลความหมายของคำว่า “ที่หนึ่ง” และ “ที่ห้า” เป็นจำนวน “หนึ่ง” และ “ห้า” ซึ่งจะเห็นว่าจำนวนห้าย่อมมากกว่าหนึ่ง การแปลความหมายเช่นนี้ ย่อมทำให้ตนเองดูเหนือกว่ายายฝ้ายได้ ส่วนในข้อ 5.2 นั้น จื้นแปลความหมายของคำว่า “ข้อย” ซึ่งใช้แทนตัวชาลี เป็นตัวจื้นเอง เมื่อชาลีชี้ว่า “อั่นนี่ เจ้า” (ชี้ไปที่จื้น) จื้นกลับแปลความหมายว่า “เจ้า” คือ ชาลี ทำให้เกิดความสับสนได้หากเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันจริง ๆ แต่กลับสร้างเสียงหัวเราะได้ในสถานการณ์การเล่นตลกเช่นนี้

5.2.12 การใช้หลักทำนองคำสนธิในภาษาบาลี สันสกฤต โดยนำคำที่รู้จักกันดีมาตัดบางส่วนทิ้ง จากนั้นจึงนำคำที่ต้องการมาใส่ โดยตัดบางส่วนทิ้งไปเช่นเดียวกัน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

สงสาร - สงโตน

จ่อย : คือป่จีบเอาโลด
ใหญ่ : โอ๊ย เว้าเบิ่งแล้ว คะเจ้าบ่**สงโตน**แหม
จ่อย : สงสาร
ใหญ่ : เอ้อ **สงสาร**แมะบาดได๋

จากตัวอย่าง ผู้แสดงใช้คำว่า “สงสาร” กับคำว่า “เหลือโตน (แปลว่า สงสาร) มาสนธิกันโดยตัดคำว่า “สาร” และ “เหลือ” ออก แล้วนำคำว่า “สง” กับ “โตน” มารวมกัน

Copyright by Mahidol University

5.2.13 การใช้คำที่เรียกได้หลายแบบ ดังตัวอย่าง

5.2.13.1 ฉี่ – เยี่ยว – ฉิงฉ่อง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายฝ้าย : โรค**ฉี่**หนูหรือโรค**เยี่ยว**หนูนั่นน่ะ
ยายจี้น : โอ๋ **เยี่ยว**ซั้นเบาะ
ยายฝ้าย : โรคอั่นนี้มันเอิ้นได้หลายแบบ เอิ้นให้น่ารัก น่ารักกะได้
ยายจี้น : อุ๊ย เขาเอิ้นโรคอีหยังเฒ่า
ยายฝ้าย : โรค**ฉิงฉ่อง**หนู

5.2.13.2 ตด – ดากเอี้ยม – ลมผ่านขี้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

ยายหา : อีนี่คนหลาย ๆ มึงอย่าว่า**ตด** มึงอย่าว่า**ตด** มัน น่าเกลียด
ยายฝ้าย : ว่าจั่งได๋ซั้น
ยายหา : **ดากเอี้ยม** (เรอ)
ยายหมา : **ดากเอี้ยม**เขากะเซาเอิ้นแล้ว
ชาลี : เขาเอิ้นหยังเธอ
ยายหมา : เขาเอิ้น**ลมผ่านขี้**
ชาลี : สำพอมันเหม็น
ยายจี้น : **ลมผ่านขี้**กะบ่แม่น **ดากเอี้ยม**กะบ่ถึก (ถูก)
ชาลี+ยายหมา : แม่นหยังซั้น
ยายจี้น : **ตด**

5.2.13.3 ยุ่ย – เปื่อย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ชาลี : เอิ้นมันมา เอิ้นมันมา
จี้น : **ยุ่ย ยุ่ย**
ชาลี : เอ๋า เอ๋า มันซื่อ**ยุ่ย**เบาะ
จี้น : ค่า
ชาลี : โอ๋
จี้น : **เปื่อย**

Copyright by Mahidol University

ชาลี : เอ๋า มันคือสิ**เปี่ยย** (เปื่อย)
จี้น : เอ้า **ยุ่ย เปื่อย**ออกคือเก่า
ชาลี : อ๋อ

5.2.13.4 โตจริง (ตัวจริง) – โตแท้ (ตัวแท้)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

ลุงแนบ : หัวหน้า หัวหน้า ผู้นี้ซื่อว่าจั่งได๋หนิ
หนิงหน่อง : ทองอินทร์ รุ่งเรือง
ลุงแนบ : โบ๊ย หมอลำทองอินทร์บัดได๋แท้ โอ๊ย เคยได้เห็นแต่เสียง บ่เคยได้ยินหน้าจักเทื่อ บาดนี่แม่น แม่น**โตจริง โตจริง**
หนิงหน่อง : เว้าไปทั่วทีบทั่วแดน ส่ำพอมันหน้ามอดเนาะ
ลุงแนบ : หัวหน้า หัวหน้า **โตจริงรึโตแท้**หนิ
นพดล : **โตจริงรึโตแท้**อันเดียวกันล่ะ
ลุงแนบ : อันเดียวกันเบาะ
นพดล : เอ้อ

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงใช้คำเรียกอีกแบบหนึ่งของคำ ๆ นั้น มาแทนที่คำต้นแบบ ดังเช่นที่ใช้คำว่า “เยี่ยว” และ “ฉิงฉ่อง” แทนคำว่า “ฉี่” รวมทั้งใช้ความหมายของคำอีกความหมายหนึ่ง เช่น คำว่า “จริง” แปลได้อีกอย่างว่า “แท้” มาใช้แทนคำว่า “ตัวจริง” ที่ถูกเปลี่ยนเป็น “ตัวแท้” เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้แสดงยังได้สร้างคำขึ้นมาใหม่ ซึ่งหากดูความหมายแล้ว ก็พบว่าเป็นความหมายเดียวกับคำต้นแบบ ดังปรากฏในตัวอย่างคำว่า “ตด – ดากเอี้ยม – ลมผ่านขี้” การใช้คำในลักษณะดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นถึงไหวพริบปฏิภาณ และความสามารถของผู้แสดงในการรู้จักสรรหาถ้อยคำมาใช้ได้เป็นอย่างดี

5.3 คำหยาบ

จากการศึกษา พบว่า ทั้งสองคณะต่างนำคำหยาบมาใช้ในการแสดง โดยคณะเสียงอีสานมีคำหยาบมากกว่าคณะเพชรพิณทอง บางคำที่มีความหยาบคายมากก็จะถูกดูดเสียงออกไป ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของคำหยาบไว้ 6 ประเภท คือ

Copyright by Mahidol University

5.3.1 คำหยาบเกี่ยวกับผี เช่น ปอบ เปรต

ผีปอบ เป็นผีให้โทษประเภทหนึ่งที่ชาวอีสานมีความเชื่อว่า เกิดจากคนเรียนคาถาอาคมทำผิดข้อขะลำ (ข้อห้าม ข้อควรเว้น สิ่งไม่ควรทำ) กลายเป็นผีปอบเข้าสิงทำร้ายคน ชาวอีสานเวลาด่ากัน จึงมักจะด่าว่า ปอบมึงเอ๊ย เฒ่าปอบ บักปอบ อีปอบ ฯลฯ ฉะนั้น คำว่า “ผีปอบ” จึงใช้ในความหมายถึงคนไม่ดีอีกด้วย (อภิศักดิ์ โสมอินทร์, 2534: 183-184)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

1. ยายยงค์ : เมื่อยแข้งเมื่อยขา โอ๊ย เฒ่ามาเฒ่าหน้าเฒ่าหลัง โอ้ย นั่งแฮงหลาย**อีปอบ**หนิ มันสิเปดอก
2. ยายยงค์ : ฮ่วย กูเอิ้นมึงเสี่ยวหนิ มึงสิบ่ว่ากูเอาเปรียบมึงติ**อีปอบ**

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

1. แหลม : บัก**ปอบ**นี่กะจั๊กว่าเอามาใส่จั่งได๋ดอก…
2. ชาลี : กะเอ๊ยเหมิดว่าหนิ **ปอบ**มึงเอ๊ย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

1. ปุ๊ย (แสดงเป็นลูกสาวยายหา) ร้องไห้ ชาลีจึงด่า
   ชาลี : โอ๋ย อี**ปอบ**มึงเอ๊ย
2. ชาลี : โอ แตกต่างหลาย นักเรียนซุมื้อนี้ (เดินไปเจอนักแสดงชายชื่อเบิ้ม ซึ่งแสดงเป็นนักเรียนหญิง) จ๊าก พี่น้องเอ๊ย นักเรียนซุมนี้ อี**ปอบ**นี้หน้าคือก๊บ คือกบ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

1. ชาลี : จะโอ๊ย เซาแหน่ บัก**ปอบ**นี่กะดาย
2. ปอยฝ้าย : …อี**ปอบ**มึง จ๊ะแม่นมึงหลงตัวเองคักเนาะ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

1. จิ้น : …บัก**ปอบ** มึงให้จังหวะกูปานนั่น อีหยังกูกะมุ่นเหมิดซ่อนล่ะเว่ย
2. ยงค์ : เกือบปีนึงจั่งได๋ ขี่รถนำกันเหมิดมื้อ บัก**ปอบ**

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

1. แท็กซี่ : ลุกปิดไว้แล้วนอนต่ออีกตั้ว บ่เหยียบเป ๆ เตะลงล่าง กะบุญหัวแล้วตั้วล่ะ

หนิงหน่อง : โอ๊ย มาเป็นตาซังแถะ **ปอบ**มึงเอ๊ย

2. หนิงหน่อง : อยู่กะต่า (ตะกร้า) เจ้านั่นล่ะ เอายางฮัดอยู่ถุงพลาสติกฮัดไว้นั่นน่ะ

ฝ้าย : โอ๊ย เฒ่า**ปอบ**เอ๊ย โอ๊ย นั่นขี้เลื่อยตั๊วหน่ะ ข้อยเอาไว้ท่า (คอย) ทาบกิ่งบักม่วงตั๊วนั่น

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า คณะเพชรพิณทองใช้คำหยาบประเภทนี้น้อยกว่าคณะเสียงอีสานมาก

5.3.2 คำหยาบเกี่ยวกับ “ห่า”

คำว่า “ห่า” มาจาก “โรคห่า” ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ต้องห้าม* และควรพูดว่า “อหิวาตกโรค” แทน แต่หากใช้คำว่า อหิวาตกโรคในตัวอย่างดังกล่าว ก็คงไม่เข้ากับบริบทที่ผู้แสดงต้องการ ผู้แสดงจึงนำมาใช้เป็นคำผรุสวาทเสียมาก เป็นการเพิ่มรสชาติให้การแสดงตลกได้อีกทางหนึ่ง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

1. ปอยฝ้าย : เอ้า อี**ห่า**หนิบ่แม่นมันหูหนวกซั้นบ้อ

2. ปอยฝ้าย : โอ๊ย อี**ห่า**มึงเอ๊ย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

1. แหลมเดินออกมาจากหลังเวทีเพื่อมารักเงินจากผู้ชม ยงค์จึงด่าแหลม

ยงค์ : **ห่า**กินแม่มึงเอ๊ย

2. ยงค์ : ...แน่ จั่งสิ้แล้ว เสื้อกะบ่ใส่ (เอามือลูบตรงอกของเบิ้ม) **ห่า**กินหัวมึงเอ๊ย อากาศแฮ่งเย็น เป็นโรคกระเพาะตายแหน่กะไค

* คำต้องห้าม (Taboo) หรือภาษาต้องห้าม (Linguistic Taboo) หมายถึง คำหรือข้อความใด ๆ ที่ต้องห้ามไม่สมควรจะกล่าวตามที่สังคมได้กำหนด (สมใจ เสรีวงศ์, 2526: 40)

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

1. ยงค์ : บุ๋ย ๆ อีฝ้าย
   ปอยฝ้าย : มึงมาหยัง
   ยงค์ : อี**ห่า**กินปอบมึง
2. ปอยฝ้าย : โอ๊ย อี**ห่า**มึงเอ๊ย เฮ็ดให้กูตกใจแถะน้อ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

ปอยฝ้าย : เอ้อ มื้อคืนมันกะมืดนั่นล่ะ อี**ห่า**

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

1. ปอยฝ้าย : **ห่า**มึง เฮ็ดมักย้องกว่ากู
2. ปอยฝ้าย : **ห่า**มึงเอ๊ย มักย้องคัก มักย้องแหน่ ตั้งแต่กูบายมากูยังบ่ซัก

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

1. จื้น : โอ กูว่าแม่นผู้ใด๋ปล่อยเป็ดเทพมา ตำตากูปี้บบาดนึง **ห่า**ทั่งท้องมึงเอ๊ย จั่งได๋จั่งมาดึงออก
2. ยงค์ : โอ๊ย คึดฮอดคึดถึงกัน บ่เห็นกันตั้งว่าปีกว่า อี**ห่า**คั่วมึง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

หนิงหน่อง : **ห่า**มึงเอ๊ย แทนที่สิเป็นโตอย่างเขาในทางที่ดีจักหน่อย อาวใหญ่นั่นลาวบ่ได้ไปนำหมู่เฮา

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

1. จ่อย : โอ๊ย จ๊ะแม่นโรแมนติกหลายน่อ **ห่า**คั่วมึงเอ๊ย หาให้ล่ะบ่อยากเอา อยากให้เขาแต่ว่า (ทำเสียงผู้หญิง) พี่เอกไปเล่นดนตรีมาแล้วบ้อ (เสียงปกติ) มาตั้งว่าสองมื้อแล้วหล้า นั่งรถมันไกล ว่าจั่งสี้ซั้นเบาะ
2. จ่อย : โบ๊ย ขนาดเพลงเก่าปานใด๋มันกะยังจื่อได้เมิด
   เอก : ขอบคุณครับ

Copyright by Mahidol University

จ่อย : เก่งตาย**ห่า**คั่วมันแถะวะ (นพดลเหล่มอง) เซียร์ลูก เซียร์หลาน ฮ่วย มันบ่ถือว่าป้อยเด๊ะ คำนี้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

1. หนิงหน่อง : คุยกันกับพ่อใหญ่นี่บ่รู้เรื่องกันนัก บัดเหลียวขึ้นเทิงเถียง บั้งลันข้อยว่าแม่นเสียไปไส เฒ่า**ห่า**นี่ลักบั้งลันข้อยไปเต็มเถียงนาลาวอยู่เหนียะ
2. แท็กซี่ : เอาล่ะ เอาล่ะ เซาเว้า เซาเว้า มันคนละอัน อั่นขึ้นดังมันริดสีดวงดัง มันคนละดวง **ห่า**คั่วมึง

จากตัวอย่างข้างต้น เห็นได้ว่า ผู้แสดงใช้คำหยาบที่เกี่ยวกับ “ห่า” กันมาก โดยคณะเสียงอีสานจะใช้เป็นคำผรุสวาทมากที่สุด ขณะที่คณะเพชรพิณทองใช้เป็นคำสบถ

5.3.3 คำหยาบเกี่ยวกับตัวบุคคล เช่น อวัยวะ สิ่งที่ขับออกมาจากร่างกาย นิสัย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

1. ยายฝ้าย : มึงอย่ามาเว้าเด๊อ**อีเฒ่าหนังหยาบ** มึงอย่ามากวนกูเด๊อ ว่าซั้น
2. ยายหมา : ยืมปากแนะ

ยายจื้น : เอ๋ามึงสิเอาไปหยัง

ยายหมา : **เอาไปกินขี้** บ่อยู่ซื่อ ๆ จักเที่ยเว่ย

ยายหา : หย่ำซะเด๊อมึง บักพริกนั่น

ยายจื้น : ป๊าด มากล้าว่าให้หมู่แถะ มายืมปากเจ้าแนะซั้นน่ะ

ยายหมา : เอาไปหยัง

ยายจื้น : เอาไปเป็นสถานีจอด**ตีน** ซังวะ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

1. ยายยงค์ : ขี้กะท่าง ขี้กะท่าง มึงอย่าว่าจั่งซั้น พ่อผู้ให้กำเนิดเกิดเกล้ามึงเด๊ะหนิ มึงอย่ามาดูถูกปานนั่น อื้อ ซ่างเว้าแถะ อื้อ **ตีน** ตำมันโลด
2. ยงค์ : **ชั่วชาติ** (ชั่วชาติ) แท้ นี่ล่ะมันไปขอเงินบ่ได้

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

1. ยงค์ : ฮ่วย **อีสันดาน**อย่างดี มึงมาเหลียวเบิ่งแม่มันแนะเปี๋ยง
2. ชาลี : ไส (ไหน) นิ้วมือ
   ยงค์ : นี่เดะ นบอยู่นี่มึงว่าแม่นนิ้ว**ตีน**ติ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

1. หา : เฮ่ย ขนาดกูเป็นพ่อ กูยืนเจ๊าะเก๊าะอยู่ มึงยังด่าลูกกู มาด่าขึ้นว่าลูกหมาลูกหมูแท้ เอ๊อ **บักสันดาน**นี่...
2. หา : เอ้อ พอดีเลย อีน้อยมันลงแล้ว พ่ออีสิเป็นคนสอย สอย สอย พี่น้องฟังสอย นกแตดแต้บินข้วมไม้ไผ่ **หำ**น้อย **หำ**ใหญ่ก็มี**โคย**คือกัน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

1. ยงค์ : ...เอ๋า จั่งได๋จั่งเอาซิ่นกระโปรงกูมานุ่ง กูคือแก้ไว้หัวบ่อนพุ้น โอ๊ย **ชั่วทราม**นามกรเนาะ บัดของจะของคือบ่นุ่ง...
2. ยายฝ้าย : อียงค์ล่ะอียงค์หลงทีบ (ซ้ำ) รึกูสิบีบ**ไข่หำ**ของมึง (ฝ้ายเอามือล้วงไปใต้กระโปรงยงค์) ป้าดโท **ไข่หำ**ซะมาใหญ่ (ซ้ำ) (ฝ้ายเปิดกระโปรงยงค์ จนเห็นกางเกงในสีแดง) เหลียวเบิ่งใกล้ ๆ ล่ะบัดเล็กข่อนหล่อน ส่ำพอแม่ใหญ่เข็มสะออน เอาไปหนุนแทนหมอนกะได้ตั๋ว**หำ**

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุด หนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

จ่อย : (ร้อง) ถ้าอ้ายไปจริง ๆ จะสิเอาไฟจูด**หำ**

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงใช้คำหยาบที่เป็นคำต้องห้ามมากมาย ไม่ว่าจะเป็นคำว่า ขี้ ตีน หำ โคย ควย ซึ่งล้วนแต่เป็นคำที่ไม่สมควรจะนำมาพูดในที่สาธารณะ แต่ผู้แสดงก็นำมาใช้เพื่อให้เกิดความตลกขึ้น

5.3.4 คำหยาบเกี่ยวกับการรับประทาน คำสบถ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

1. ชาลี : มันกินเหล้าขาวเบาะฮีได๋
   ยายยงค์ : **ซิแตก**เหล้าเข้า บ่เลือกเฒ่าเลือกหนุ่ม

Copyright by Mahidol University

2. นกน้อย : หยุด เฒ่าสิตายแทนที่สิบอกเด็กน้อย บอกแล้วว่ามัน คนละบท

ยายยงค์ : อื้อ ตายแล้วบักนั่น

นกน้อย : หัวหา**ซิแตก**อีหยัง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ยงค์ : บัดจะของทอดซื้น**ซิแตก**

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

1.แหลม : เอ้า ปานนั่นน่ะ มานำกันคือบ่ให้พ่อกินนำ แพงหา**ซะแตก** หยังกะด้อกะเดี้ยแถะ

2.แหลม : เอ๊อหา**ซะแตก**หยังเดียวหนิ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

1.จื้น : เอ๊า ไทบ้านแนมหยัง ไห้ (ร้องไห้) เฮ็ดหยังบาดหนิ เจ้าไห้หา**ซะแตก**สะเบาะ

2.จื้น : ห่าทั่งท้อง มาบายนมหา**ซะแตก**หยัง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ยงค์ : ส่อหา**ซิแตก**หยัง บักฝ้ายกะยังใส่คือกันอยู่

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

จื้น : หัวหา**ซะแตก** ข้อยไห้ตั๋วหนิ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

1.นพดล : …อั่นผู้ลังคนเขาเชิญว่ารับประทานอาหาร ใส่ซองไปเหรียญห้าสองอัน หั่งบ่รับประทานเด๊ะ **ซะแตก** ซั้นตั๋วกินบ่หนีจักเที่อ…

2. ลุงแนบ : มึงจะเอาเงินหรือจะเอาปืน

จ่อย : เอามา**ซิแตก**หยังปูน บ่ได้เทพื้นน่ะ

ลุงแนบ : ปืน บักปอบ บ่แม่นปูน

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

ใหญ่ : ขั่นคนทุกข์จั่งข้อยเด๋บาดหนิ

จ่อย : เอิ้นเปรต ส่อหา**ชิแตก**หยัง เฮ่ย ๆ ๆ ซังหมู่นี้ (ใหญ่เดินหนี) เอ้อ ฮักกับป๋าโลดหล้า

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

จ่อย : โอ๊ว เหมิดซุมเลยต๊ะเนาะ สูเต้นอยู่นี่เหมิดติ ห่าคั่วสูล่ะบ่ให้ผู้อื่นเขามาเต้นนำแถะบ้อ บ่มีผู้อยู่นำพ่อนำแม่ปล่อยพ่อกับแม่อยู่บ้านนั่ง**สะแตก**ขี้ตาโหลกอยู่พุ้นบ้อ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

1. หนิงหน่อง : เอ้า เกิดห่าข้อยลากเน็ดไทออก เจ้าผัดเอิ้น แล่นโพ่โล่ออกมา “ออกมาหา**ชิแตก**หยัง เน็ดไทกะบ่ผูก” …

2. ใหญ่ : บ่แม่นสาวคำผอง เว้าบ่ถึกเว้าหา**ชิแตก**หยัง หัวหงอกใกล้สิเหมิดทุกเส้นแล้ว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

1. จ่อย : ปู๊ย สตริงมันกะร้องได้ ลำมันกะลำเป็น **มันคือจั่งเก่งแม่มันแถะวะ** (นพดลชี้หน้าจ่อย) เซียร์ลูกเซียร์หลาน

2. จ่อย : โป๊ย สตริงมันกะร้องได้ หมอลำมันกะเก่ง มันจั่งเก่ง

นพดล : **มันจั่งเก่งแม่มันแถะวะ**

นพดล+จ่อย : เซียร์ลูกเซียร์หลาน

นพดล : มันสิว่าอยู่ควมนี้ล่ะพี่น้อง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

ใหญ่ : ฮี้ย หย่ำ (เคี้ยว) ก้อนควก ๆ เทิงหย่ำเทิงกำใส่ถง (ถุง) บ้านนอก**ชิแตก**น้ำแข็ง เว้ามาแล้วกูชัง

Copyright by Mahidol University

คำว่า “ซิแตก ซะแตก สะแตก” ในบริบทที่เกี่ยวกับการรับประทานนั้น มีความหมายว่า “รับประทาน” ซึ่งหากพูดเป็นภาษาปากแทนคำนี้ ก็สามารถพูดคำว่า “กิน” แทนได้ แต่ผู้แสดงกลับใช้คำว่า “ซิแตก ซะแตก และสะแตก” ที่เป็นคำหยาบแทน แสดงให้เห็นถึงความต้องการประชดประชันบุคคลที่ทำกิริยาดังกล่าวได้อีกวิธีหนึ่ง

ส่วนในบริบทที่นอกเหนือจากการรับประทานนั้น หากเทียบเคียงกับคำในภาษากลาง อาจพูดว่า “หาพระแสงอะไร” เช่น ในตัวอย่าง “มาบายนมหาซะแตกหยัง” เมื่อพูดเป็นภาษากลางจะเป็น “มาจับนมหาพระแสงอะไรล่ะ” หรือหากแปลให้สุภาพ จะแปลว่า “ทำไม” ก็ได้ เช่น “มาจับนมทำไมล่ะ” เป็นต้น

5.3.5 คำหยาบเกี่ยวกับสัตว์

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ปอยฝ้าย : โอ๋ย มันบ่แม่น เว้าอีหยังกะเว้าบ่ถึก เอ๊ **หมา**หนิ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

1. หมอลำหญิง : **นิสัยหมา** ๆ หนิ
จี้น : กะอย่าว่า**หมา**ติ๊ล่ะครับ
หมอลำหญิง : ลูกกะ**หมา** พ่อกะ**หมา**
จี้น : ฮ่วย
หมอลำหญิง : เฒ่าหัวหงอกซื่อ ๆ บ่ฮู้จักบอกลูก ขั่นสูสิลำแบบนี้ เซิญสูลำโลด กูบ่ลำแล้วแบบนี้ **พวกหมา**ลำซักเอ๊ย

2. จี้น : เว้าบาดนึงกะ**หมา** สองคำกะ**หมา**แท้ล่ะ กูเป็น**หมา**มึง กะเป็น**หมา**คือกันตั๊ว กูสูนแล้วเด๊ะบาดหนิ จั่งได๋มาเอาตีนยันกู กูเต้นใส่มึง กูย้อนใส่มึง กูส่องเบิ่งหยังมึง ฮ่วย กูคือสูนแถะเหอ เฮ็ดแบบนี้ พ่อแม่มึงบ่สั่งสอนตั๊วะหนิ เอ๊อ **ลูกหมา**หนิแหม

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

1. แหลม : มึงเข้าใจว่ากูเป็นลิงซั้นตี้ เอ๊ **พวกหมา**นี่แหม
2. ปอยฝ้าย : เอ๋า มาเป็นตาซักแถะหนิแหม เอ๊อ **หมา**หนิ

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

1. ปอยฝ้าย : อู๊ย **อีหมาน้อย** อีกื่อจื่อ อีกื่อจื่อ (จับหัวยงค์)
2. ยงค์ : โอ๊ย แม่มึงสิเอาผัวใหม่ติ คือห้าวแถะ เอ๊ **หมา**หนิ…

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

สุนทร : อันนี้ บวชใหม่ ๆ ก็ไม่รู้สิ เสือกแอบดูเค้ารำวงอยู่ข้าง ๆ โบสถ์ กรรมการวัดประกาศไปยังไงก็ไม่รู้ บอกว่ารอบต่อไปถวายวัด

นพดล : เอ้อ

สุนทร : เท่านั้นแหละ **ไอ้สัตว์** วิ่งจีวรปลิวเลย

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงใช้ “หมา (สุนัข)” มาเป็นคำผรุสวาทมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นเพราะสุนัขเป็นสัตว์ที่คนคุ้นเคยมากที่สุด และคำว่า “หมา” ซึ่งเป็นภาษาปาก เมื่อนำมาใช้เป็นคำผรุสวาทแล้วจะฟังดูไม่หยาบคายมากนัก บางครั้งแสดงถึงความเอ็นดูได้ ดังเช่นที่ ปอยฝ้ายพูดกับยงค์ว่า “อู๊ย อีหมาน้อย อีกื่อจื่อ อีกื่อจื่อ (จับหัวยงค์)” เป็นต้น

5.3.6 คำหยาบที่ถูกดูดเสียง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

1. ปอยฝ้าย : ปึ๊ด ว่าแม่นผู้ใด๋ เบิ่งไปเบิ่งมาบัดได๋แท้แม่นอียงค์
ชาลี : ฮู้จักกันอยู่ ฮู้จักกันอยู่
ปอยฝ้าย : อีห่ากินซี้นมึง อี…(ถูกดูดเสียง)
ยงค์ : ฮ่วย เว้าเป็นตาซังแถะ ข้อยสิเหยียบโบกคอมึงเด๊ะล่ะ
2. ยงค์ : เหวย มึงอย่ามาติแถลงเว้า เกา…ให้…หอยขาด (ถูกดูดเสียง) หลายเถาะ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

1. ยงค์ : อีหยังเพิ่นกะเว้าเอา เว้าเอา ปากเป็น…(ถูกดูดเสียง) ได้แม่ซื่อ ๆ น่ะ
2. ยงค์ : เซาเว้า อัดสิบซุดกะบ่งึดดอก ค่าโตท่อ…(ถูกดูดเสียง) เฮ้ เห็นบ่คนเฮเห็นบ่

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

1. แหลม : เหม็น…(ถูกดูดเสียง) ดีกว่าอยู่ชายแดน เอาเบ๊าะ
2. ยงค์ : เอาซะ อีหล้า แม่หนิเฒ่าแก่แล้ว หนังเหี่ยว…ยาน (ถูกดูดเสียง)

หา : ว้าย หลังยาน หลังยาน
ชาลี : หนังยาน
ยงค์ : อื้อ หนังยาน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

1. ปอยฝ้าย : สีนานวลคนอ้วน…ใหญ่ นักเลงย้าน
จื้น : ฮ่วย มาลงเป็นตาย้านแถะ
2. ปอยฝ้าย : เอ้อ เอ๋า สอย สอย ๆ สอย ๆ คนฟังมีแต่คนอ้วน ๆ คนฟังมีแต่คนอ้วน ๆ หมอลำมีแต่คนจ่อย ๆ คนฟังมีแต่คนอ้วน ๆ ส่วนหมอลำมีแต่คนจ่อย ๆ จะอ้วนหรือจ่อยมันก็มี…(ถูกดูดเสียง) คือกัน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

1. ยงค์ : …นี่แม่นกน้อย อุไรพร พี่สาวใหญ่หนูหนิล่ะ อย่าอ้าปากก้วงหลาย กล้องแฮ่งจับอยู่ สิเหลียวเห็น…คอ (ถูกดูดเสียง)
2. ยงค์ : แม่ใหญ่เข็มเอาไปเหมิด กินเหล้าบ่ได้ดอกหล้า ผู้ญิงกินเหล้าบ่ได้

ชาลี : เป็นหยัง
ยงค์ : มัน….เหม็น (ถูกดูดเสียง)…

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า มีเฉพาะคณะเสียงอีสานเท่านั้นที่ใช้คำหยาบในการแสดงจนต้องถูกดูดเสียงไป ในขณะที่ไม่พบคำหยาบในลักษณะเช่นนี้จากการแสดงของคณะเพชรพิณทองเลย นพดล (หัวหน้าวง) จึงได้ชื่อว่าเป็นอัจฉริยะลำเพลิน หัวไว สร้างสรรค์ ไม่ใช้คำหยาบก็สามารถทำให้คนหัวเราะได้ทุก ๆ 4 นาที นพดลเคยกล่าวเอาไว้ว่า เขาไม่พูดจาหยาบคาย เพราะรู้สึกว่าไม่สุภาพ และไม่ใช่ตัวเขา (เนตรนภา แก้วแสงธรรม, 2545: 13) ด้วยคำพูดดังกล่าวจึงส่งผลให้คณะเพชรพิณทองไม่ใช้คำพูดที่หยาบคายมากจนต้องถูกดูดเสียงอย่างของคณะเสียงอีสาน

Copyright by Mahidol University

อย่างไรก็ตาม การที่คณะเสียงอีสานใช้คำหยาบในการแสดงจนถูกดูดเสียงนั้น อาจเป็นไปได้ว่า เป็นเพราะสามารถสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้ชมได้มาก ผู้แสดงจึงได้นำมาใช้กันมาก อีกทั้งผู้ชมก็มิได้ถือสาด้วย เพราะเป็นเพียงการแสดงและเป็นเรื่องที่คุ้นเคยกันดีอยู่แล้วในชีวิตประจำวัน

5.4 อุปมาโวหาร

จากการศึกษา พบว่า ในการแสดงของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทองนั้น ผู้แสดงล้วนแล้วแต่นำอุปมาโวหารมาใช้กันมาก โดยรูปแบบที่พบ ปรากฏเพียง 3 ประเภท คือ โวหารอุปมา โวหารบุคลาธิษฐาน และโวหารอธิพจน์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5.4.1 โวหารอุปมา เป็นประเภทที่พบมากที่สุดและพบในการแสดงทุกชุดของทั้งสองคณะ แบ่งได้เป็น 8 ประเภท

5.4.1.1 <u>โวหารอุปมาเกี่ยวกับบุคคล</u> เป็นการนำเอาบุคคลที่เด่นดังหรือเป็นที่รู้จักกันดีในสังคมมาเปรียบเทียบ รวมทั้งสิ่งที่เกี่ยวกับตัวคน เช่น ใจ ฟันบน เป็นต้น พบในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 3 และชุด 6 และคณะเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก หนิงหน่องฝรั่งดอง สตริงบ้านนอก ลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง และฮาสนั่นเพลงสนุก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. พระดังแหมบสวดมนต์ หมายถึง เสียงที่เปล่งออกมาเหมือนกับเสียงพระจมูกบี้กำลังสวดมนต์

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

จื้น : เอ้า ก่อนจะเล่น ขอดนตรีหน่อย
ปอยฝ้าย : ดนตรีมาแต่ไสล่ะ
แหลม : (ทำเสียงดนตรี) แปง ๆ แต่ ๆ ปอง (นั่งบนลัง)
ชาลี : เซาแหน่
แหลม : ว่าขอดนตรีเนาะ
ปอยฝ้าย : ว่าแม่น**พระดังแหมบสวดมนต์**เว่ย เอ๋า หิเล่น

2. ซี้หน้าปานจราจร หมายถึง ซี้หน้าราวกับว่าเป็นจราจร

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ชาลี : เอาไผล่ะเล่น
จื้น : นี่ ให้บักเหรียญบาทใหญ่ ๆ หนิล่ะ (ชี้ไปทาง

Copyright by Mahidol University

ปอยฝ้าย)

ปอยฝ้าย : แม่นหยัง มา**ซื้หน้าปานจราจร**แท้

3. ขาวเต๊าะเอ๊าะคือลูกเจ๊ก หมายถึง ผิวขาวผ่องเหมือนลูกคนจีน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ยงค์ : (ยงค์เอามือเช็ดน้ำตา) เป็นตาน้อยเนื้อต่ำใจแถะฝ้าย กูกะหวานอมขมถ่มทิ้งคือกัน กูบ่อยากว่าดอก มาบังคับให้กูเฮ็ดไปทั่วทีบทั่วแดน มึงเบิ่งดู๋ตัวอย่าง กูหนิ **ขาวเต๊าะเอ๊าะอยู่คือลูกเจ๊ก**หนิ เป็นตาฮักอีกส้ำ ให้กูแต่งโตผู้ฮ้ายว่าหนิแหม

4. ใจฮ้อนปานวัยรุ่น หมายถึง รีบร้อนทำบางสิ่งเปรียบเหมือนวัยรุ่นที่มักจะใจร้อน

ตัวอย่างเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : โอ๊ย ทำเป็น**ใจฮ้อนปานวัยรุ่น** ฮอดยามเขาสิเอิ้นดอกอีพ่อ

5. นั่งเกี้ยวมาคือเปาปุ้นจิ้น หมายถึง นั่งบนเกี้ยวเหมือนกับเปาปุ้นจิ้น

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : ป๊าด ย่างมาปานใด๋กะยังบ่เบิ่งกันอยู่ ฮึสิให้**นั่งเกี้ยวมาคือเปาปุ้นจิ้น** มันกะสิบ่ยากองครักษ์จั่นคือเก่า

6. พวงมาลัยเต็มคอว่าแม่นนักมวยแซมซั่น หมายถึง ได้รับพวงมาลัยมากมายจนเต็มคอ เหมือนกับที่นักมวยชื่อแซมซั่นได้รับ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : โอ๊ย น้องข้อยแฮ่งคักกั่วนี้

นพดล : แม่นคุยล่วงหน้าเลย

หนิงหน่อง : แม่นอีหลีแล้ว ข้อยฮ้องจบสิบเที่ยวยังบ่ท่อ (เท่า) น้องข้อยไอเที่อเดียวเด้

นพดล : มันสิบ่เซื่อกันบ่อยคุยหลาย ๆ หนิล่ะ

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : คืดเบิ่งตี๊ล่ะ เมื่อเช้านี้ย่างผ่าบ้าน ซุว่าสิกลับมา ฮอดเฮือนจะของ **พวงมาลัยเต็มคอ ว่าแม่น นักมวยแซมซั่น**กะบ่ปาน

7. จ่อยคือเมียป๊อบอาย หมายถึง รูปร่างผอมเหมือนภรรยาของป๊อบอายซึ่งเป็นตัวการ์ตูนส์

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

นพดล : หึย กะยังว่าอยากได้ผัวคนไทยอยู่ อยากมีครอบมีครัวกะเอาซะตี๊ล่ะ

ใหญ่ : บ่ ๆ ๆ ๆ

นพดล : ตกลงใจบ่

ใหญ่ : ซอมไปซอมมาล่ะจ่อยฮ้ายเว่ย

นพดล : ฮ่วย จ่อยจั่งได๋

ใหญ่ : เบิ่งหม่องหั่นหม่องนี้ล่ะ**จ่อยคือเมียป๊อบอาย** หนิแหม

8. นอนแปแอ้ดแลดคือแม่สะแนน หมายถึง นอนเฉย ๆ ไม่ทำอะไร

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

ใหญ่ : No, sorry. ขั่นผมมีเมีย ผมสิหาคนซิท้วม ๆ ครับ เวลามีลูกมีเต้าออกลูกออกเต้า อยู่ฟืนอยู่ไฟเผื่อผักขา เผื่ออั่นนั่น กลิ่นนั่นกลิ่นนี้ เกิดได้ผู้จ่อย ๆ จั่งสี้ **นอนแปแอ้ดแลดคือแม่สะแนน** ฮุ้ย สำขี่รถจักรยานบ่มีลมล่ะเว่ย

9. ดิ้นใส่ปานวัยรุ่น หมายถึง ทำจิตใจสดใสร่าเริง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : ว้าย คะซั้นใส่ซะ (หนิงหน่องสวมแว่นตาเด็ก)

จ่อย : พี่น้องหัวหยังครับ

นพดล+จ่อย : โอ๊ว (ตกใจ)

หนิงหน่อง : โอ๊ย จ๊ะแม่นตื่นต่อนฮ้าย หลงกันเว่ย แฮ่งอาวจ่อยจั่งได๋เป็นคนจั่งสี้ จ๊าบบ่

จ่อย : จ๊าบอ้าย จ๊าบ โอ๊ย ใส่แว่นตาเข้ากะซะมาคือแท้

Copyright by Mahidol University

นพดล : อ๋อ คือเพลงเพื่อชีวิต
จ่อย : คือหนูซิง
หนิงหน่อง : ว้าย
ฝ้าย : โอ ลาวบ่คือหนูซิงดอก
จ่อย : คือหยังซั้น
ฝ้าย : คือปลาดุกรัสเซีย ลุงหนวดเห็นคะเจ้าร้องกะ**ดิ้นใส่ปานวัยรุ่น**เอาโลดเว่ย
หนิงหน่อง : ลาวกะต้องทำจิตใจร่าเริงเบิกบานนี่ล่ะ มันจั่งบ่เฒ่าง่าย
นพดล : เอ้อ
หนิงหน่อง : แม่นเฒ่ากะเฒ่าแบบมีชีวิตชีวา เฒ่าเป็นตาฮัก

10. ไว้หนวดปานผู้เฒ่า หมายถึง ไว้หนวดเคราเหมือนคนแก่
ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง
นพดล : มันมาแต่ไสเดียวหนิ
ทองใส : มาแต่ซ่องเม็กครับ
นพดล : ป๊าด ต่อเขตประเทศลาว ห่างจากอุบลเก้าสิบแปดกิโล ข้ามฮั้วไปทางพุ้นประเทศลาว โอ๊ะ **ไว้หนวดปานผู้เฒ่า** อายุจักปี พอสิบเก้าบ่
หมอแคน : ยังบ่ทันพอครับ
นพดล : ขาดหลายปานใด๋
หมอแคน : อีกสี่เดือนครับ
นพดล : พุ้นล่ะ อีกสี่เดือนจั่งสิพอสิบเก้า ไว้หนวดปานผู้เฒ่า

11. นั่งเรียงแถวอยู่ปานสาวรำวง หมายถึง มีให้เลือกมากมาย
ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง
หนิงหน่อง : โอ๊ย ศูนย์รวมหมอลำกองอยู่นำข้อย เอ้เล่อยู่บ้านพักทิฟฟี่
ลุงแนบ : เจ้าหนินะ
หนิงหน่อง : อื้อ

Copyright by Mahidol University

นพดล : นี่หัวหน้าบ้านพักทิฟฟี่
หนิงหน่อง : เจ้าของเลย เปิดสำนักงานบ้านพักทิฟฟี่
ลุงแนบ : พอดี
หนิงหน่อง : แมนหยังล่ะ
ลุงแนบ : เหมาะเลย
นพดล : เหมาะหยัง
ลุงแนบ : จ้างหมอลำแล้ว
หนิงหน่อง : นี่หมอลำหนิ **นั่งเรียงแถวอยู่ปานสาวรำวง** เห็นบ่

12. เล่นปานเด็กน้อย หมายถึง ทำอะไรไม่จริงจัง
ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง
หนิงหน่อง : เอาให้เขาแล้วกะเป็นของเขาบ่แม่นเบาะ
ลุงแนบ : ให้อยู่ มันลำกลอนสุดท้ายเป็นบาดได๋ พอขึ้นจังหวะล่ะ เด๋อนางเด่อโลด แสดงว่าเจตนาสิต้มกัน อย่าดีกั่ว กูฮู้ทันน่า อย่า อย่าเล่นกับไฟ
หนิงหน่อง : **เล่นปานเด็กน้อย**ว่าหนิแหม ไปเอาแล้วดึงคืน คิดว่าจะของสิหนีหวิดบ่ชั้นเถาะ

13. หลกผมหงอกให้กันปานเสี่ยวกัน หมายถึง สนิทสนมกัน
ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก
หนิงหน่อง : เห็นคนจ่มบ่เป็นแต่ข้อย เห็นมานี่มีแต่พ่อเฒ่าอาวจ่อยว่ะ มาจักเป็นดีกะด้อกะเดี้ยะวะหนิ
ฝ้าย : ดีจั่งได๋
หนิงหน่อง : โอ๊ย หลก (ถอน) ผมหงอกให้ลูกเขยเสยอยู่เด๊ะหนิ
แท็กซี่ : ฮ่วย พ่อเฒ่ากับลูกเขยเนี่ย
หนิงหน่อง : อื้อ ถือกันดีปานหยัง
แท็กซี่ : โอ๊ **หลกผมหงอกให้กันปานเสี่ยวกัน**บาดเนี่ย

14. สั่งได้ปานกาแฟฮ้อนย่าดวง หมายถึง สั่งให้ทำอะไรก็ได้
ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก
ฝ้าย : เจ้าบ่สู้จักหยัง หมอลำข้อยหนิ**สั่งได้ปานกาแฟ**

Copyright by Mahidol University

ฮ้อน (ร้อน) ย่าดวงพุ้นเด๊ะหนิ

15. มิดซีลีปานใจสิขาด หมายถึง หายเงียบไปนานมาก

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : มุดน้ำหนิแล้ว **มิดซีลีปานใจสิขาด**จั่งก้อขึ้นมา หันใจ มุดลงอีก ฮึ ๆ ๆ

16. อยู่ซื่อ ๆ คือแข้วทางเทิง หมายถึง ให้อยู่เฉย ๆ นิ่ง ๆ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ชาลี : ข้อยเป็นโฆษกให้กะได้

นกน้อย : เจ้าเนี่ย

ชาลี : ครับ

นกน้อย : คือบ่ล่ะ

ชาลี : กะต้องคือแมะ เอ่อ สวัสดีครับพี่น้องแฟน หมอลำอันเป็นที่รักของชาวคณะเรา

ปอยฝ้าย : มันบ่แม่น มันบ่แม่น มันบ่แม่น มาให้ข้อยเป็น ให้ข้อยเป็น หนีแนะเป็นหยัง **อยู่ซื่อ ๆ คือแข้ว ทางเทิง**บ่เป็นติ เคยหยิ่งแข้ว (ยิงฟัน) ใส่น้ำ บักพร้าวบ่

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงนำเอาบุคคลที่คนทั่วไปรู้จักกันดีไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ ลูกเจ๊ก จราจร เมียป๊อบอาย นักมวยแซมซั่น วัยรุ่น หรือเปาบุ้นจิ้น มาเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้ชมเห็นภาพแล้วจินตนาการได้ง่ายขึ้น

5.4.1.2 <u>โวหารอุปมาเกี่ยวกับสัตว์</u> เป็นการนำเอาสัตว์ประเภทต่าง ๆ มาเปรียบเทียบ ไม่ว่าจะเป็นสุนัข ไก่ ไส้เดือน หนูซิง หมู ตะขาบ ปลาไหล ฯลฯ ซึ่งเป็นสัตว์ที่ชาวอีสานคุ้นเคยกันดี พบในการแสดงทุกชุดของทั้งสองคณะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.4.1.2.1 คือเขียดอีโม่ติดเบ็ด หมายถึง กิริยาอาการของเขียดอีโม่ (กบบัว) ที่ดิ้นไปมา

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : เฮ๊า บัดนี้มาคือแถะบาดหนิ (ปอยฝ้ายเดินยกขา

Copyright by Mahidol University

ซ้ายขวาไปข้างหลังสลับกัน)

ยายฝ้าย : คือหยัง

ชาลี : มา**คือเขียดอีโม่ติดเบ็ด**แถะบาดเนี่ย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ยงค์ : บักแพรนั่นล่ะ ออกมาว่าซั้น เอาอยู่ (เต้นแบบลูกแพร) มันซ่างบ่ตกฮ้านตายแหน่ เหลียวอย่างขี้ล้ายกะส่ำบักฝ้ายแหน่กะไค นี่ ๆ ๆ ๆ (ปอยฝ้ายเต้น)

ชาลี : โอย ลูกเจ้าข้อยว่าแม่นคือแล้วเนี่ย

ยงค์ : คือหยังล่ะ

ชาลี : **คือเขียดอีโม่ติดเบ็ด**

5.4.1.2.2 คือขี้คางคากอิ่มแมงเม่า หมายถึง กิริยาของคางคกที่อิ่มจากการกินแมงเม่า

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : ยาย หันหน้ามาดุ๊

ปอยฝ้าย : ไสล่ะ ให้เบิ่งหน้าแหน่ (ยายยงค์หันหน้ามากำลังเคี้ยวหมากและกะพริบตาถี่ ๆ) ฮ่วย มา**คือขี้คางคากอิ่มแมงเม่า**แถะ แม่นผู้ใด๋เกาะหนิ

5.4.1.2.3 คือหมายอกฮาก หมายถึง กิริยาที่สุนัขจะอาเจียร

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : โอ๊ย เฒ่าอีหลีเว่ย จนว่าเซ ป๊าดโท แม่นหยังน่ะหั่น

ยายยงค์ : ฮ่วย กูเส่าตั๊วหนิ (หยุดเดิน หายใจเหนื่อยหอบ)

ชาลี : เส่าจั่งได๋

ยายยงค์ : ผู้เฒ่าเว่ย

ชาลี : เส่าจั่งได๋มา**คือหมายอกฮาก**แถะ ฝ้าย

5.4.1.2.4 เสียงตดว่าแม่นเสียงช้างสุรินทร์ฮ้อง (ร้อง) หมายถึง เสียงดังมาก

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายยงค์ : ขอโทษหมอ หนูตด

Copyright by Mahidol University

ชาลี : **เสียงตดจั่งได๋ว่าแม่นเสียงช้างสุรินทร์ฮ้อง**

5.4.1.2.5 คือเป็ดกินงู หมายถึง กิริยาอาการของเป็ดที่จะกินงู แล้วต้องวิ่งไล่วนไปวนมา

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : เอ้อ ลาวกำลังสิใส่หู อ้าว สิใส่แล้วบ่ล่ะมื้อนี้ (จิ้นใส่หูฟังไม่ได้สักที หมุนตัวไปมา จะเอาหูฟังใส่หูตน)

ยายยงค์ : ให้คนไข้ซ่อยบ่

ชาลี : บ่ เบิ่งคัก ๆ มา**คือเป็ดกินงู**แถะยาย

5.4.1.2.6 คือข้าวเหนียวติดเกียกไก่หมา หมายถึง กิริยาของสุนัขที่พยายามจะเขี่ยเอาข้าวเหนียวออกจากเท้าแต่เอาออกไม่ได้สักที

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : โอ๋ ว่าแม่นหู ข้อยกะบ่เข้าใจเนาะ จักหูอยู่ไส จักตาอยู่ไสเว่ย จ๊ะ อ้าว (จิ้นหมุนตัวไปมาเพราะจับตรงที่จะฟังชีพจรไม่ได้) มา**คือข้าวเหนียวติดเกียกไก่หมา**แถะบาดเนี่ย

5.4.1.2.7 ต่อกันปานแมงเม่า หมายถึง เรียงแถวต่อกันเป็นทางยาว

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ปอยฝ้าย : ย่างเร็ว ๆ ย่างนำก้นกันหิมา หิมา (ปอยฝ้ายบอกให้หากับเบิ้มเดินตามหลังมา)

ชาลี : อื้อ **ต่อกันปานแมงเม่า**

5.4.1.2.8 ลำว่าแม่นควยหงอ หมายถึง เสียงร้องไม่ไพเราะเหมือนกับเสียงของควายที่ร้องหาลูก)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ปอยฝ้าย : โอ๊ย อั่น ลำเรื่องฮอยปานดำ อีน้อย ๆ นางเอก **ลำว่าแม่นควยหงอ**

Copyright by Mahidol University

5.4.1.2.9 หน้าคือกับแก้ หมายถึง หน้าเหมือนตุ๊กแก

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ปอยฝ้าย : เอ้า มันกะหลงเนาะ พ่อ เจ้าคือตาคล้ำคือข้อยแถะ แต่ว่า**หน้าเจ้าคือกับแก้** คือกับแก้ เจ้าอย่ากินข้อย เด๊อพ่อเด๊อ

5.4.1.2.10 คางว่าแม่นคางขี้กะปอม หมายถึง คางกางออก ไม่ได้รูป

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายยงค์ : มันอมอีหยังบุไว้นี่ (จับตรงกรามของนักแสดงชาย) มันบ่คายจักเทื่อ เบิ่งยามใด๋กะดาย

ปอยฝ้าย : **คางว่าแม่นคางขี้กะปอม** เบ๋ออก

5.4.1.2.11 คือเขียดอีโม่ หมายถึง หน้าตาเหมือนเขียดอีโม่

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : แต่ว่าพ่อเจ้าเบิ่งคัก ๆ แล้ว บ๊ะ

ปอยฝ้าย : เป็นหยัง

ชาลี : ข้อยว่า**คือเขียดอีโม่**

5.4.1.2.12 หมาถึกน้ำฮ้อน หมายถึง กิริยาของสุนัขที่ดิ้นทุรนทุรายเมื่อถูกน้ำร้อนลวก (เจ็บปวด, ร้องครวญครางด้วยความเจ็บปวด)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ยายยงค์ : นั่นล่ะ ย้อง (ชม) กะย้องแต่หลานจะของ เต้นว่าซั้น กูว่าแม่น**หมาถึกน้ำฮ้อน** แม่นเป๊าะซั้น

5.4.1.2.13 คิ้วคือนกพิราบ ดังว่าแม่นดังเหยี่ยว คางว่าแม่นราชสีห์

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ปอยฝ้าย : ป๊าด มาหล่อแท้ อุ้ย มาถึกโสลกแท้ คือหล่อกว่าลูกไหมลูกแพรแท้ อู๊ย คิ้วว่าแม่นคิ้วอั่นนั่น

ชาลี : อั่นใด๋

แหลม : คิ้วหยัง

ปอยฝ้าย : อู๊ย มา**คือคิ้วนกพิราบ**แท้ **ดังกะว่า**แม่นดังเหยี่ยว คางกะว่าแม่น**ราชสีห์**

Copyright by Mahidol University

5.4.1.2.14 ควยสั่นขนปานหมา หมายถึง กิริยาที่สะบัดขนเหมือนสุนัข

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ชาลี : โฮ คือแถะวะ พุ้น พุ้น (จี้นคลานไป พร้อมทำท่าสะบัดตัว)

หา : (หัวเราะ) **ควยสั่นขนปานหมา**วะ

5.4.1.2.15 คือแอว (เอว) แมงบ้ง หมายถึง กิริยาอาการที่คลานเหมือนหนอน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ปอยฝ้าย : ไปหงอไว้ เขาจั่งสิเอิ้นว่าเป็นควย

จี้นก้มลงไปคลานเป็นควายเหมือนเดิม คลานไปพร้อมทั้งยกเอวขึ้นลงเหมือนหนอนคลาน

ปอยฝ้าย : อุ๊ย แอวแมะ มา**คือแอวแมงบ้ง**แท้

5.4.1.2.16 กล่องท่อแตดหมา หมายถึง กล่องขนาดเล็กมาก

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

แหลม : ฆ่าหั่นแล้ว มึงเป็นหยังมาขายกล่องข้าวน้อยให้แม่กู แม่กูมาส่งข้าว**กล่องท่อแตดหมา**เนี่ย

5.4.1.2.17 ว่าแม่นกบติดเบ็ด หมายถึง กิริยาอาการเหมือนกบที่ติดเบ็ด

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

หา : เอ้อ ให้เขาซิ่ง ให้เขาย่าวสาก่อน จั่งค่อยซัก บักบ้า

ชาลี : ซักกะซักคือโพด **ว่าแม่นกบติดเบ็ด** เอ๋า ซิ่งอีหล้า

5.4.1.2.18 ว่าแม่นขี้เกี้ยมตกคองปูน หมายถึง กิริยาที่จิ้งจกชักกระตุกเมื่อตกลงไปในปูนที่ยังไม่แห้ง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

ชาลี : ซักกะซักคือโพด ว่าแม่นขี้เกี้ยมตกคองปูน

5.4.1.2.19 คือเป็ดแข้นบักหอย หมายถึง กิริยาที่เป็ดกินหอย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

ชาลี : ยาย ๆ อั่นตอนนี้แมะยาย (ทำท่าหงายหลัง) เจ้า

Copyright by Mahidol University

เฮ็ดคื้อคือ (ทำเหมือน)

ยายจื้น : คืออ้ายไหมไทย

ชาลี : **คือเป็ดแข้นบักหอย**

5.4.1.2.20 เอาโผดไปวัดคือหมาน้อยในโทรทัศน์ หมายถึง เอาไปทิ้งไว้ที่วัด

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

ยงค์ : วันนี้ดีใจจังผีบ้าพาเรามาเที่ยว

ปอยฝ้าย : พามาเที่ยวซะตี้ มีแต่สิ**เอาโผดไปวัดคือหมาน้อยในโทรทัศน์**ซั้นแล้ว

5.4.1.2.21 ฮ้อยเอาคือปลา หมายถึง มีจำนวนมาก

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

นกน้อย : โอ๊ย อย่าสะไปว่าให้ลาวปานนั้น ตั้งแต่หมู่เจ้าท้วงว่าคือนั่นคือนี่ เมียน่ะได้**ฮ้อยเอาคือปลา**หนิตั๊ว...

5.4.1.2.22 คือแม่เป้ง หมายถึง มีสีแดงเหมือนสีนางพญามด

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ชาลี : ใส่ชุดนี้เจ้าว่าคือเบ๊าะ

จื้น : คือหยัง

ชาลี : **คือแม่เป้ง**หนิ

5.4.1.2.23 ว่าแม่นเขียดอีโม่ หมายถึง เหมือนตัวเขียดอีโม่ (กบบัว)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ปอยฝ้าย : โอ๊ย อ้ายคิ้วกึ๊ อ้ายคิ้วกึ๊ เจ้ามาหยังอ้ายคิ้วกึ๊ ว้ายหม่องนี้แฮ่งจุ๊คักบาดเนี่ย (ดูเป้ากางเกงยายแหลม)

จื้น : เจ้าเป็นหยังคือบ่สะเด็ดให้มันเหมิดซะก่อนจั่งเอาเข้า

ปอยฝ้าย : ป๊าดโท่ ข้อย**ว่าแม่นเขียดอีโม่**คัก ๆ ล่ะ ปื๊ด เป็นตาฮักแท้ โอ๊ยโอ๊ย (ลูบเป้ากางเกงยายแหลม)

Copyright by Mahidol University

5.4.1.2.24 ว่าแม่นลิงหย่มง่าไม้ หมายถึง กิริยาที่ลิงขย่มกิ่งไม้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

มอด : หันหน้าไปทางพุ้น (พากย์ต่อ) สมัยก่อนนั้น เค้าเป็นโจร เค้าฆ่าทุกอย่างที่ขวางหน้า ตื่นเช้ามาฆ่าเป็ด บ่ายมาฆ่าเสือ ค่ำมาเขาฆ่าของ (ยายแหลมแสดงท่าทางเด้งเป้ากางเกงมาด้านหน้า)

แหลม : แม่นหยังล่ะของ

ชาลี : บทใด๋กะบ่คือ บทฆ่าของคือกว่าหมู่

แหลม : ถนัดมากเลยฆ่าของ

ชาลี : **ว่าแม่นลิงหย่มง่าไม้**

5.4.1.2.25 คืออึ่งยืน หมายถึง ลักษณะคนที่ตัวใหญ่ แต่ขาเล็กเหมือนกับอึ่งที่กำลังยืนอยู่

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

มอด : เจ้าว่าเบิ่งดี ๆ แล้ว**คืออึ่งยืน**บ่ อยู่ในกะคุเขาจับมาได้

ชาลี : คนผู้ใหญ่ผู้โต ขาน้อย ๆ

5.4.1.2.26 อ้วนคือหมา หมายถึง อ้วนเหมือนสุนัข

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ยงค์ : มึงเว้าดี ๆ เด๊อะฝ้าย มึงอย่าเอาครอบเอาครัวกูมาเว้าเด๊อะ ยายเข็มลาวบ่ตายง่ายดอก **อ้วนคือหมา** หนิ ว้าย (หัวเราะ)

5.4.1.2.27 คือหมาอีจูนโตอยู่เฮือน หมายถึง กิริยาที่คนทำ เหมือนกับสุนัขที่ชื่อจูนซึ่งอยู่ที่บ้าน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

นพดล : Miss แจ๋วแหวว, here Mister จ่อย จุกจิก (แจ๋วแหววกับจ่อยจับมือกัน)

จ่อย : โอ้ย (จับมือแล้วตัวสั่น คุกเข่าลง)

นพดล : โอ๊ย คือเป็นคักแท้ เอ๊

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : ฮ่วย มา**คือหมาอีจูนโตอยู่เฮือน**คักแถะวะ

นพดล : จั่งว่าข้อยว่าตี๊ล่ะ อีจูนจื่อนำบักจ่อยรึบักจ่อย จื่อนำอีจูนเดียวหนิ

หนิงหน่อง : ว่าแต่เห็นอีจ่อยเข้าไปปั๊บ มันกอดขามับโลดเด๊ะ

5.4.1.2.28 บิดล่ะอ้าว ล่ะอ้าวว่าแม่นงูกินเขียด หมายถึง กิริยาที่งูจะรัดตัวเขียดก่อนกิน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : เซาแหน่ ฮุ เพลงบ่เป็นตาสยิวจักเม็ด เบิ่งเพิ่น**บิดล่ะอ้าว ล่ะอ้าว ว่าแม่นงูกินเขียด**

5.4.1.2.29 ดังคือกบนอนเว็น หมายถึง จมูกใหญ่

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : สังเกตดี ๆ ตี๊ล่ะ ดังบ่คือดังคนไทยจักเม็ด

นพดล : คือหยัง

หนิงหน่อง : **คือกบนอนเว็น** เหมบเอ้บเลบอยู่ ดังจั่งได๋มากะด้อกะเดี้ยแถะ

5.4.1.2.30 ลูกงอยหลังจั่งลูกแมงงอด หมายถึง ลูกเกาะอยู่บนหลังเหมือนกับลูกแมงป่อง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : ดีบ่ดี ไก่แม่ลูกอ่อนหักปีกออกตุ้มลูกกะบ่มีเพราะว่าขนมันหล่นเหมิดเด้ **ลูกงอยหลังจั่งลูกแมงงอด**

5.4.1.2.31 หลังเหลี่ยมม่อง ๆ ว่าแม่นหลังงูสิงห์ หมายถึง การเปรียบเทียบหลังคนที่กระทบกับแสงแดดแล้วส่องสว่างเหมือนกับหลังงูสิงห์ที่ส่องสว่างเช่นกัน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : เขาจ้างทีมท้าพิสูจน์พู่นมาจากแอฟริกาพุ้นตั้ว

นพดล : ป๊าด มา ๆ แต่ไกลแท้

หนิงหน่อง : ก้น แก้มก้นเพิ่นสีหย่อน ๆ แล้ว นุ่งผ้าหนิยัดเข้าง่ามตรงนี้ซะล่ะ

Copyright by Mahidol University

นพดล : (หัวเราะ) ไปจำได้คักเนาะ

หนิงหน่อง : **หลังเหลี่ยมม่อง ๆ ว่าแม่นหลังงูสิงห์**กะบ่ปาน

5.4.1.2.32 ตาแดงปานตาบักหอยปัง หมายถึง ตาแดงมาก

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

จ่อย : เบิ่งตี๊พี่ (ก้มหน้าลง หลับตาแล้วเชิดหน้าขึ้น ลืมตา กลองตี) ตาหนูเซ็กบ่พี่

แท็กซี่ : โอ๊ย จ๊ะแม่นเซ็กแฮง **ตาแดงปานตาบักหอยปัง**

5.4.1.2.33 กินผักตำนินปานเป็ดน้อย หมายถึง กิริยาที่เป็ดกินผักตำลึง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

แท็กซี่ : (ร้อง) บ้านของพี่กินแต่ผักตำนิน

ใหญ่ : **กินผักตำนินปานเป็ดน้อย**เนาะนายเนาะ

5.4.1.2.34 ปานเป็นขี้ไก่เดือน หมายถึง คนที่มีสองเพศ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

นพดล : ...อั่นนี่คือ เฮาสิเอาผัวฮึสิเอาเมีย

หางเครื่อง : ตัดสินใจบ่ทันได้ค่ะ

นพดล : เอ๋า คือว่าจั่งซั้น

หางเครื่อง : พ้อผู้ญิงงามกะเป็นผู้ซาย พ้อผู้ซายงามกะเป็นผู้ญิงค่ะ

ลุงแนบ : โอ๊ มันเล่นแทงกั๊กเลยว่ะ

นพดล : แทงกั๊กจั่งได๋

จ่อย : บ่มีแล้งมีท่วม ดำไว้ล่ะนอนท่าเกี่ยวอย่างเดียวนั่นแหม

ลุงแนบ : ถีกเหมิด

นพดล : โอ เว้า**ปานเป็นขี้ไก่เดือน**น่อ

จ่อย : ขี้ไก่เดือนมันเป็นหยังลุงหนวด

นพดล : ไส้เดือนมีทั้งเพศผู้เพศเมียอยู่ในตัวเดียวกัน

Copyright by Mahidol University

5.4.1.2.35 วนไปวนมาคือหมาเมาเหล้า หมายถึง พูดวกไปวนมา

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

นพดล : ข้องนึงกะบ่ได้ฮอดซาวบาท ขายซ้างนี่รวยเลย

ปอ : เอ้อ ขายซ้าง

จ่อย : บ่มีซ้างแล้ว

นพดล : ซื้อเอา

จ่อย : บ่มีเงิน

นพดล : ขายซ้าง

จ่อย : บ่มีซ้าง

นพดล : ซื้อเอา

จ่อย : บ่มีเงิน

นพดล : ขายซ้าง

จ่อย : บ่มีซ้าง

นพดล : ซื้อเอา

จ่อย : บ่มีเงิน

นพดล : ขายซ้าง

จ่อย : บ่มีซ้าง

นพดล : ซื้อเอา

จ่อย : โอ๊ย เว้า**วนไปวนมาคือหมาเมาเหล้า**หนิเว่ย

5.4.1.2.36 หัวรถส่วยว่าแม่นปลาไหล หมายถึง กิริยาที่รถเลี้ยวไปมา วิ่งไม่ตรงเส้นทาง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

หนิงหน่อง : ใส่แว่นขยายลงเฮือนเสยล่ะเว่ย สตาร์ทรถแล่นพู่น มันถือค้อนลัดทางพุ้น

จ่อย : บ่หวิดเขา

หนิงหน่อง : ตายซื่อ ๆ กู บ่ม้มมืออีนางนี่ล่ะว่า เปลี่ยนทางเส้นใหม่ก๊ะนาว่าซั้น

จ่อย : เอ้อ หนี

หนิงหน่อง : อ่วยหน้ารถหนีเหยียบจ๊วดเทื่อเดียวตั๊วล่ะ **หัวรถ**

Copyright by Mahidol University

ส่วยว่าแม่นปลาไหลวะ

5.4.1.2.37 ยังแต่บ่ทันจับหางฮูดคือพ้องูสิง หมายถึง ทำได้ง่ายมาก

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : เฮ๋า โอ๊ย เว้าปานเพิ่นแต่งเป็นน่อ

จ่อย : ประเภทแต่งกลอนลำ **ยังแต่บ่ทันจับหางฮูดคือพ้องูสิง**

นพดล : พุ้นล่ะ ควมคุย เฮ๋า ลองเฮ็ดเป็นโตอย่างเบิ่งจักหน่อย เอา ๆ

5.4.1.2.38 เฮ็ดกุ๊ดดุ๊ดไปคือหางฮวก หมายถึง ทำเพียงสั้น ๆ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

จ่อย : (ลำ) ปากว่ามักเฮาหลาย น้องว่าทำแจ๊งแจ้ โตพี่ว่าตกเตี้ยง

นพดล : ฮ่วย น่าน ๆ ๆ **มาเฮ็ดกุ๊ดดุ๊ดไปคือหางฮวก**แถะเดียวหนิ

5.4.1.2.39 โตหนังสือฮาวกบ หมายถึง ตัวหนังสือขนาดใหญ่

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

จ่อย : มันเขียนลงไปได้จั่งได๋ รักพี่เจิง ๆ น่ะ พ่อมันติพาว่าแนวนั่น มันต้อง รักพี่จริง ๆ ถามผู้เกิดก่อนนี่

นพดล : เจ้าล่ะเสียมารยาทไปแอบเบิ่งเขา

จ่อย : บ่ได้แอบเบิ่งยากเด๊ะ บอกเขาพลิก โอ๊ย **โตหนังสือฮาวกบ**สำนี้ สำพุ้นกะเหลียวเห็นเด๊ะล่ะ

5.4.1.2.40 คือหมาถีกน้ำหมอกกลางคืน หมายถึง การเปรียบเทียบหลังของคนที่ครูดไปกับพื้นถนนแล้วมีแผลเป็นหย่อม ๆ เหมือนกับขนของสุนัขที่ถูกน้ำหมอกในเวลากลางคืนแล้วมีลักษณะเป็นแผ่น ๆ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

จ่อย : จ๊ะแม่นขายหน้าจะของ ลุงหนวด มื้อจั่งนึงหลับนำ บขส.วะ

Copyright by Mahidol University

นพดล : นั่น ลังมื้อได้ไปลัดเอาอยู่ห้องไอซียู

จ่อย : สามล้อบ่ฮับเอ๋า คึดเบิ่งเอาเอ๋า

นพดล : เอ้อ

จ่อย : กอกล้วยผูกคอแก่ไป**คือหมาถึกน้ำหมอกกลางคืน** เบิ่งหลังบ่ ลายเหมิดแล้ว

5.4.1.2.41 หน้าหยู่คือหน้าหมู หมายถึง หน้าบึ้งตึง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

แท็กซี่ : มันหลายอยู่นา ลูกสาวกะดี พ่อเฒ่านั่นติ๊ล่ะ

หนิงหน่อง : เป็นหยัง

แท็กซี่ : ตื่นเช้ามา**หน้าหยู่คือหน้าหมู**หนิแหม

5.4.1.2.42 ขั่นได้เว้าพื้นคน เป็นทางคิ่งนิ่งปานหนู หมายถึง พูดตรง ๆ โดยไม่ดูสถานการณ์รอบตัว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

จ่อย : โอ๊ย เซาตายมันแนะ **ขั่นได้เว้าพื้นคนว่าซั้น เป็นทางคิ่งนิ่งปานหนู** คนน้อยคนหลายเจ้ากะเบิ่งแหน่อ้าย ข้อยกะอยากอายเป็นตั๊วะ พี่เอ๊ย จักว่าเป็นจั่งได๋

5.4.1.2.43 แปรงสีฟันว่าแม่นขี้เข็บ หมายถึง ขนของแปรงสีฟันกางออกเหมือนกับขาของตะขาบ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

หนิงหน่อง : ตื่นมายามมื้อเช้ากะ แน่ กาย (ผ่าน) ตลาดมา กูผัดลืมซื้อยาสีฟันอีกล่ะสู ขอแนะ เด่แปรงให้เขา เขากะบีบให้ ซุมเขามีน้ำใจน้อเนาะครับ มื้อลุน (วันหลัง) กะขอแนะ คือเก่าล่ะ ป๊าดโท มันหย่ามเขาเขากะบ่ให้แล้ว ปานนี้ยังบ่ถิ่มยังบ่ซื้อใหม่อยู่เด๊ะ ยังมีฮีดใส่อีก

จ่อย : ฮีดจั่งได๋เดียวหนิ

หนิงหน่อง : ไล่ลมไล่หาห่า (เผื่อ) มันค้าง จนโตหนังสือหลึบ

Copyright by Mahidol University

เมิดแหม พับไล่อีก บ่มีกัดมุมนี้อีก มุมนี้บ่มีถิ่มไว โลด เบิ่ง**แปรงสีฟันกูว่าแม่นขี้เข็บ** ขนมันล้มออกทางข้าง ยังเอามาใช้อีก

5.4.1.2.44 จูงเข้าสังเวียนปานไก่ฮบ (รบ) กัน หมายถึง ยกเข้ามาเหมือนกับยกไก่มาตีกัน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

นพดล : โอ๊ะ แน่ งึดเฮ็ดหยัง แน่ ยอมาแล้ว (ฝ้ายยกทองอินทร์มาตรงไมค์)

หนิงหน่อง : เอ๋า **จูงเข้าสังเวียนปานไก่ฮบกัน**บาดหนิเอ๋า

จากตัวอย่างทั้งหมด จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงใช้การเปรียบเทียบกิริยาหรือลักษณะของคน กับสัตว์ที่อยู่รอบ ๆ ตัว โดยสัตว์ที่นำมาเปรียบเทียบนั้น ล้วนแต่เป็นสัตว์ที่ผู้คนรู้จักและคุ้นเคยดีในชีวิตประจำวันของตน ทำให้ผู้ชมนึกภาพได้ง่ายเมื่อนำกิริยานั้น ๆ ของสัตว์มาเปรียบ

5.4.1.3 <u>โวหารอุปมาเกี่ยวกับพืช</u>

5.4.1.3.1 เหลียวเบิ่งว่าแม่นผักซีบ่พอน้ำ หมายถึง หน้าตาขาวซีดเหมือนกับผักชีที่ได้รับน้ำไม่เพียงพอแล้วตาย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : โอ๋ เชียร์กันเด้อ บ้านไผบ้านมันเด๊อพี่น้องเด๊อแล้วยายผู้หัวขาวๆ หนิเคะ ซื่อหยัง

ยายฝ้าย : ซื่อยายฝ้าย แสนสวย

ยายจี้น : โอ๊ะ อย่าว่าแสนสวยเถาะ กูสิฮาก **เหลียวเบิ่งคัก ๆ กูว่าแม่นผักซีบ่พอน้ำ**

ชาลี : อั่น มันเป็นจั่งได๋ ผักซีบ่พอน้ำ

ยายจี้น : กะมันตายคาหนานนั่นเคะ บ่เห็นซั้นเบาะ

ชาลี : ซุมเหลียงจ่อนผ่อนนั่นติ

ยายจี้น : เอ้อ ซุมขาว ๆ มีแต่เขาสิเอาไฟตามสุมเอาเฮ็ดใหม่นั่นน่ะ

Copyright by Mahidol University

5.4.1.3.2 มนคือบักแตงโม หมายถึง กลมมาก

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

จื้นเอาผ้าห่มคลุมหัวแหลม

ชาลี : โฮ มา**มน**คือแถะล่ะ

จื้น : ฮ่วย **คือบักแตงโม**แมะ

5.4.1.3.3 หอมคือดอกกระเจียวในท่ง หมายถึง มีกลิ่นหอมเหมือนดอกกระเจียวที่อยู่ในทุ่ง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ปอยฝ้าย : ดีแล้วล่ะ ได้ดมตดปอยฝ้ายน่ะ

จื้น : มัน**หอมคือดอกกระเจียวในท่ง**กะไดตั๊ว

5.4.1.3.4 ปานบักพร้าวหลุดข้วน หมายถึง กิริยาที่ลูกมะพร้าวหลุดจากขั้วแล้วตกลงพื้น

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

มอด : (พากย์) แล้วพระเอกเดินมา เดินเข้าไปหานางเอก เค้าเดินไปเรื่อย ๆ พอไปถึงนางเอก เค้าโอบกอด (แหลมโอบกอดนกน้อย) แล้วเค้าก็จะจูบ และแล้วนางเอกเปลี่ยนใจ ตบเข้าไปที่ใบหน้าอย่างแรง (นกน้อยตบหน้าแหลม แหลมล้มลง)

ปอยฝ้าย : แมมมันหนิ หล่นตุ๊บโลด

ชาลี : **ปานบักพร้าวหลุดข้วน**

5.4.1.3.5 โรงงานเกิดขึ้นคือจั่งดอกเห็ด หมายถึง มีโรงงานเกิดขึ้นมากมาย

ตัวอย่างจาก เพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : ป๊าด กันดารจั่งได๋ เมืองขอนแก่นเมืองพัฒนา เจ้าบ่เห็นตี้ **โรงงานเกิดขึ้นคือจั่งดอกเห็ด**หนิ

5.4.1.3.6 เฒ่าบักน้ำเต้า หมายถึง แก่แบบมีชีวิตชีวา

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

หนิงหน่อง : แม่นเฒ่ากะเฒ่าแบบมีชีวิตชีวา เฒ่าเป็นตาฮัก

Copyright by Mahidol University

จ่อย : เป็นตาฮัก
หนิงหน่อง : เขาเอิ้น**เฒ่าบักน้ำเต้า**
จ่อย : บักน้ำเต้า ฮ่วย เป็นจั่งได๋ล่ะ
หนิงหน่อง : หมู่เจ้าบ่เห็นติ อยู่หลังคาเล้า มันเครือแห้งเครือตายแล้วกะยังบ่มียุบอุ้มปุ้มอยู่คือเก่า

5.4.1.3.7 ปานบักโมน้อย หมายถึง แถมให้ในปริมาณมาก
ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก
นพดล : เราเรียนให้ท่านทราบแล้วว่า ถ้าเพลงใดไม่มีเต้นท่านอย่านับ เราจะขึ้นแบบ กระทันหัน
จ่อย : เฮ๋า คือเป็นจั่งซั้น
นพดล : เป็นการแถม
จ่อย : ป๊าด แถมจนว่าล้นต่า **ปานบักโมน้อย**บาดหนิ

5.4.1.3.8 สับบักกอกถึกหมอกคาง หมายถึง ถามในสิ่งที่น่าจะรู้อยู่แล้ว
ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก
นพดล : อั่น เจ้าอยู่มาโดนแล้วติฮึบ้านนาเฮืองน่ะ
เอก : ตั้งแต่มื้อเกิดพุ้นล่ะครับพ่อ
จ่อย : (หัวเราะ) โอ๊ย ถามคนบ่คึด จักว่า**สับบักกอกถึกหมอกคาง**บักเอกเลยบาดหนิ เขาเกิดอยู่หั่น เขาอยู่หั่นมาตั้งแต่มื้อเกิดตั๊วะ เฒ่าม่อต้อ

จากตัวอย่างข้างต้น เห็นได้ว่า ผู้แสดงนำพืชที่พบเห็นได้ง่ายและเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวันของชาวอีสาน มาเปรียบเทียบ ไม่ว่าจะเป็นมะพร้าว มะกอก ดอกกระเจียว ดอกเห็ด น้ำเต้า หรือแตงโม ทำให้ผู้ชมสามารถจินตนาการถึงสิ่งที่ผู้แสดงต้องการสื่อได้ง่ายขึ้น

5.4.1.4 <u>โวหารอุปมาเกี่ยวกับกิริยาอาการ</u>

5.4.1.4.1 สั่งเอาปานว่าสั่งเอาก๋วยเตี๋ยว หมายถึง สั่งตามที่ตนต้องการ สั่งได้ง่าย ๆ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3
ยงค์ : มันทรมานจั่งสี้ล่ะ มึงอย่าอยากเป็นหลาย หมอลำ

Copyright by Mahidol University

เจ้าภาพมันสั่งจั่งได๋กะ**สั่งเอาปานว่าสั่งเอาก๋วยเตี๋ยว**เอาโลด

5.4.1.4.2 ลามคือไฟไหม้ป่า หมายถึง แพร่ไปอย่างรวดเร็ว

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

จื้น : เว้าบาดนึงกะหมา สองคำกะหมาแท้ล่ะ กูเป็นหมามึงกะเป็นหมาคือกันตั๊ว กูสูนแล้วเด๊ะบาดหนิจั่งได๋มาเอาตีนยันกู กูเต้นใส่มึง กูย้อนใส่มึง กูส่องเบิ่งหยังมึง ฮ่วย กูคือสูนแถะเหอ เฮ็ดแบบนี้พ่อแม่มึงบ่สั่งสอนตั๊วะหนิ เอ๊อ ลูกหมาหนิแหม

หา : เฮ่ย ขนาดกูเป็นพ่อ กูยืนเจ๊าะเก๊าะอยู่ มึงยังด่าลูกกู มาด่าขึ้นว่าลูกหมาลูกหมูแท้ เอ๊อ บักสันดานนี่ดีแล้ว กูบ่เตะปากพ่อมึงน่ะ ป๊าดโท่ ประสามึงเป็นเด็กน้อยซื่อ ๆ

แหลม : แม่นหยังมันคือ**ลามคือไฟไหม้ป่า**แท้ เด็กน้อยผิดกัน ผู้ใหญ่สิผิดกันติทีนี้

5.4.1.4.3 สานแห หมายถึง กิริยาของคนที่กำลังสานแห

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

จื้นร้องเพลงของลูกแพรแล้วเต้นออกท่าออกทางแรง ๆ

ชาลี : ร้องเพลงจั่งได๋ ข้อยว่าแม่น**สานแห**

ยายจื้น : เฮ๊า กะลีลาเขายามร้อง

5.4.1.4.4 หน้าสีอู้ ๆ คือจั่งกินยาผิด หมายถึง ใบหน้าดูเหมือนไม่ค่อยสบายราวกับว่าทานยาผิด

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : โอ๊ย เจ้าของศาลหนิสังเกตโลด หน้าผากลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) หนิสิมีดอกแคอ่อนอยู่หนิ

นพดล : ว้าย บ่แม่นดอกแคอ่อน พระจันทร์ครึ่งเสี้ยว

หนิงหน่อง : เอ้อ นั่นล่ะอีเกิ้งเคิ่งเดียวหนิล่ะ

Copyright by Mahidol University

นพดล : โอ๋ย

หนิงหน่อง : **หน้าสีอู้ ๆ** จักหน่อย**คือจั่งกินยาผิด**หนิล่ะ

5.4.1.4.5 ปานจับวาง หมายถึง แม่นมาก

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : โอ๋ย เอาตี๊ล่ะ เอาไปเอามาสิเขียนชื่อ (ชื่อ) จะของบ่ถึก

หนิงหน่อง : ถึก ซื่อจะของ เอ้อ ซื่อผู้อื่นข้อยบ่รับรอง

นพดล : น่าน

หนิงหน่อง : **ซื่อจะของบ่มีผิดดอก ปานจับวาง**

5.4.1.4.6 แซ่ปอ (แซ่ปอ) เป็นการเปรียบเทียบการใส่เบ็ดแยกกันไป ว่าไม่เหมือนกับการแซ่ปอที่จะแซ่รวมกันไว้ที่เดียว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : ขุดขี้ไก่เดือนไปใส่เบ็ด ผู้ใด๋สิสู้ให้

นพดล : อั่น ๆ ๆ สิบ่อยากก้าวหน้ากว่านั่นเบาะ

หนิงหน่อง : เบ็ดร้อยหลังหนิสิใส่จุ้มไว้หม่องเดียวติ มันบ่แม่น**แซ่ปอ** กะเสียบนี่หลังนึง ก้าวหน้าไปเสียบหั่นหลังนึง ก้าวหน้าไปเสียบหั่นหลังนึง ไปเรื่อย ๆ จนเหมิดร้อยพุ้นตั้ว เคยใส่บ่เบ็ด ฮึสู้จักแต่ในหีบกับในถ้วยนั่น

5.4.1.4.7 แล่นตำต้นไม้ หมายถึง วิ่งชนต้นไม้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : สังเกตง่าย ๆ สังเกตคิ้ว

นพดล : เป็นหยัง

หนิงหน่อง : โป ๆ คือสิไป**แล่นตำต้นไม้**

5.4.1.4.8 กำกินคือกินข้าวเม่า หมายถึง กินในปริมาณมาก ๆ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : เฮากินอยู่เด๊ะล่ะ ผงชูรส ผมเฮาคือบ่หล่น

Copyright by Mahidol University

แท็กซี่ : ลาวกินบ่คือเฮากิน

หนิงหน่อง : **ลาวกำกินคือกินข้าวเม่า**หนิเบาะ

5.4.1.4.9 ด่าปานด่าน้อง หมายถึง ด่าผู้อื่นเหมือนกับว่าด่าน้องของตัวเอง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

หนิงหน่อง : คันสิจ่ง (เหลือ) ไว้กะย้านมันโสดถิ่ม กะเก็บมาเหมิดซั้นแล้ว มาฮอดบ้านแล้วถอดแว่นตาออกมีแต่บักเขียบอ่อนเต็มเข่งอยู่ เมียข้อยด่าข้อยจักเสียงขึ้นเสียงลง เทิงซุกล้มลุกคลุกคลาน **ด่าปานด่าน้อง**วะ…

5.4.1.4.10 เอามีดข่มใส่คือซอยยา หมายถึง การหั่นแบบค่อย ๆ โดยไม่ใช้แรงมาก

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

หนิงหน่อง : ฮี้ย ฟังตี๊ มันเว้าจักขี้ถิ่บ่ขี้ถิ่ล่ะ เจาะปล่องควกเขาอยู่ในเฮียนพุ้นน่ะ แทนที่เขาประกาศให้พี่น้องคะเจ้าฮู้จักว่าเอาลูกเต้าเหล่าเขย เอิ้นมากินลาบงัวคั่วไก่ บักปอบ นี่ซื้อซิ้นมาบ่กล้าฟักย้านคนได้ยินเสียงแหม

จ่อย : เอ้า เฮ็ดจั่งได๋ จั่งสิได้กิน

หนิงหน่อง : เอาหมอนมาฮอง เอาเขียงใส่ซะแล้ว เอาซิ้นมา**เอามีดข่มใส่คือซอยยา**เด๊ะหนิ

5.4.1.4.12 เว้านำบั้งลันปานเว้านำคน หมายถึง พูดกับที่ดักปลาไหลราวกับพูดกับคน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

หนิงหน่อง : จนข้อยอยากอายเอาบั้งลันจะของคืนแมะ เอ้อลันเอ๊ย อยู่กับซูซะ ข้อยว่า ไปเฮ็ดเอาใหม่กะได้ดอก กอไผ่บ่อืดบ่อยากข้อยว่าจั่งสิ้ดอก

ฝ้าย : **เว้านำบั้งลันปานเว้านำคน**

Copyright by Mahidol University

จากตัวอย่างการใช้โวหารอุปมาเกี่ยวกับกิริยาอาการ จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงนำเอากิริยาที่ชาวอีสานกระทำในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการสานแห การซอยยา (ในที่นี้หมายถึง การซอยใบยาสูบ) หรือแซ่ปอ มาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ตนต้องการสื่อ ซึ่งกิริยาดังกล่าวนั้นผู้คนก็คุ้นเคยกันดีอยู่แล้ว จึงทำให้นึกภาพออกได้ว่า สิ่งที่ผู้แสดงต้องการจะสื่อคืออะไร ส่วนกิริยาอื่น ๆ เช่น การพูดกับคน การด่าน้อง การกินข้าวเม่า ก็ล้วนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันเช่นเดียวกัน

5.4.1.5 <u>โวหารอุปมาเกี่ยวกับสิ่งของ</u>

5.4.1.5.1 ปานผ้าขาวม้าตกรถ หมายถึง สกปรกเหมือนผ้าขาวม้าที่ตกรถ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายฝ้าย : เอ้า อีห่าหนิบ่แม่นมันหูหนวกซั้นบ้อ

ยายจื้น : กูย้านอยู่ หว่างออกพรรษาน่ะ กูเห็นอีนี่ไปจูดพกในโอ่งแดง

ชาลี : หึ หึ หึ บัดยามตะโพกแตก มันบ่ออกคนละทางพุ้นติกับฝาโอ่งน่ะ

ยายจื้น : บ่ออกดอก นอนจ่องหง่องอยู่ก้นโอ่งพุ้นน่ะ

ชาลี : **ปานผ้าขาวม้าตกรถ**

5.4.1.5.2 กลิ้งคือถังกลิ้งลงฮันได หมายถึง การกลิ้งไปได้อย่างรวดเร็วเหมือนกับถังกลิ้งลงบันได

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

จื้น : อีหล้า ค่อยลงเด้อบันได อย่ากลิ้งลงเด้อ

ยุ้ย : จ้า

จื้น : อุ๊ย คือสิ**กลิ้งคือถังกลิ้งลงฮันได** (บันได) ถะหลดถะหลด ถะหลดไป๋

5.4.1.5.3 ปากยังกะกรด หมายถึง ปากจัด

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

นพดล : แล้วเป็นคนบ้านไหน จิ๋มน่ะ

สุนทร : ดั๊นไปอยู่บ้านวังกรด

นพดล : บรื๋ย

Copyright by Mahidol University

สุนทร : โอ้โห **ปากยังกะกรด**สมชื่อ

จ่อย : ปานนั่นเลย

สุนทร : ด่าตั้งแต่เช้ามืดยันแปดโมง

จ่อย : ป๊าด

นพดล : ปากจัดขนาดนั้นเชียวเหรอ

สุนทร : ด่าลูกด่าเต้า ชาวบ้านในซอยไม่ต้องได้หลับได้นอน

5.4.1.5.4 หิ้วมาง่าย ๆ คือเข่งไก่ หมายถึง ถือหิ้วไปมาได้ง่าย

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : มันทันได้ลิ่งกัน บ่ทันได้สู้จักใจกันคักส้ำ ไปนั่งในเกี้ยวเขาหามไปดี ๆ เกิดคาคะเจ้าวางถิ่มอยู่กลางโคก สิบ่นั่งหน้าแหล่อยู่ในเกี้ยวพุ้นเบาะหนิ เจ้าคิดเบิ่งคัก ๆ ตี้ เอาคืนมาบ่ได้ผู้เดียว แต่หามสี่คนกะหัวติงหัวซั้นแล้วตั๊วะ **หิ้วมาง่าย ๆ คือเข่งไก่**ไคแหน่เว่ย ซ่างหัวมันเถาะมันหิ้วมาพอแฮงแล้วล่ะท่านอ๋อง

5.4.1.5.5 แหล่ปานกระสอบถ่าน หมายถึง ผิวคล้ำ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

นพดล : …หือ จ๊ะแม่นหวงคือเนาะผัวเพิ่นนั่นน่ะ สั่นหัวอยู่ เหวย ผัวผู้ฮ้ายเอาโลดล่ะกะหวง ขั่นแม่นพี่น้องเห็นล่ะเหวยให้ซื่อ ๆ กะแพงโพด ขุ่มหลุ่มอยู่ อุ่มสุ่มอยู่ **แหล่ปานกระสอบถ่าน** ขั่นคือกระสอบข้าวยังว่าขาวอยู่…

5.4.1.5.6 สี่เหลี่ยมจั่งปี๊บน้ำมันก๊าด หมายถึง หน้าเหลี่ยมเหมือนปี๊บน้ำมันก๊าด

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

หนิงหน่อง : บ่เคยมีน้องหน้าใหญ่ปานนี้ดอก หน้าจั่งได๋มากะด้อกะเดี้ยแถะ **สี่เหลี่ยมจั่งปี๊บน้ำมันก๊าด** หนิแหม

Copyright by Mahidol University

5.4.1.5.7 ขี้โผ้ว่าแม่นหนังตะลุง หมายถึง พุงใหญ่

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ปอยฝ้ายร้องกลอนสด

ปอยฝ้าย : อียงค์ล่ะอียงค์คนโก้ (ซ้ำ) เหลียวเบิ่ง**ขี้โผ้ว่าแม่นหนังตะลุง** (ซ้ำ)

ชาลี : อั่นนี่กลอนสด

จากตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า ผู้แสดงเปรียบเทียบสิ่งที่ตนต้องการสื่อกับสิ่งของที่พบเห็นได้ง่ายและอยู่รอบ ๆ ตัวเรา เช่น เข่งไก่ ปี๊บน้ำมันก๊าด หรือกระสอบถ่าน เป็นต้น เป็นการสื่อให้ผู้ชมเห็นภาพได้ในทันที

5.4.1.6 <u>โวหารอุปมาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สถานที่ งานประเพณี</u>

5.4.1.6.1 หน้าส่ำเขิง หมายถึง หน้าใหญ่ (เปรียบว่าใหญ่เหมือนดวงจันทร์)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

จ่อย : คึดเบิ่งคัก ๆ เด๊อหล้าเด๊อ สิแต่งการแต่งงานหนิ น้อใหญ่น้อ

ใหญ่ : ครับ

จ่อย : หน้าแม่กะส่ำนี้ล่ะ

ใหญ่ : เอ๊อ

จ่อย : หน้าพ่อกะส่ำนี้ล่ะ

ใหญ่ : ส่ำนี้ล่ะ

จ่อย : เอ้อ บวกกันเข้า ห่ามีลูกออกมา**หน้าส่ำเขิง**สิเฮ็ดจั่งได๋บาดหนิ ไปไสมาสิบ่ยากแต่หน้าลูกพะโลติ

5.4.1.5.2 ว่าแม่นง่าไม้แห้ง หมายถึง ไม่มีชีวิตชีวา

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ชาลี : ลาวบ่เข้าใจเด๊ะแม่นก กะคือลูกแพร-ไหมไทยน่ะ เขาเป็นพระเอกประจำคณะเสียงอีสาน พระเอกยอดนิยม

นกน้อย : พระเอก พระเอกยอดนิยม ออกมาหน้าเวทีพี่น้องตบมือแตกซวด ๆ เพิ่นมัก

Copyright by Mahidol University

ยายยงค์ : เซาดอก ไผสิมักหัวปอดมันน้อ มีแต่ผีบ้าล่ะมักมันน่ะ

ชาลี : ผีบ้าจั่งได๋ เสียงตบมือซวด ๆ อยู่ ยามเขาร้องเพลงน่ะ

ยายยงค์ : ตบกะตบมือไล่คอมันตั๊วะนั่น

ชาลี : เอ๋า คือว่าจั่งซั้น

ยายยงค์ : เพิ่นแฮ่งย้อง (ชม) แต่ลูกแต่หลานเพิ่น อั่น บักแพรมันดีหม่องใด๊ มันดีหม่องใด๋ ฮ่วย ซัง (ไม่ชอบ) คักเว่ย ออกมาว่าซั้น ข้อย**ว่าแม่นง่าไม้แห้ง**ยามยืนว่าซั้น (ทำท่ายืนเลียนแบบลูกแพร กางแขนออก งอมือลงข้างหนึ่ง แล้วสั่นแขนและขา) ข้อยว่าบ่ผิดกันแหลว กับลิงสิขึ้นบักพร้าว

5.4.1.5.3 เปรียบเสมือนไม้ใกล้ฝั่ง นั่งใกล้ห้วย หมายถึง ชราภาพมากแล้ว

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ยงค์ : อยากให้อีหล้าหนิเอาผัว

จื้น : แม่ หนูบ่ทันอยากได้ตั๊วแม่

ยงค์ : เอาซะ แม่หนิ**เปรียบเสมือนไม้ใกล้ฝั่ง นั่งใกล้ห้วย**

5.4.1.5.4 หน้าว่าแม่นขี้ตมลาด หมายถึง ใบหน้าไม่เรียบ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

ชาลี : โอ๊ย สิแม่นนั่นเนาะ มาแต่บ้านใด๋ล่ะ

จื้น : มาแต่บ้านท่าลาด

ชาลี : กะสิแม่นอยู่ดอก เหลียวเบิ่งหน้าเจ้า**ว่าแม่นขี้ตมลาด** โอ๋ ไทบ้านท่าลาดติ หน้าเป็นจั่งสี้ติ

5.4.1.5.5 ว่าแม่นฮังหนูฮ้าง (ร้าง) หมายถึง รกมาก

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

หลานยายหาร้องไห้

ชาลี : โอ๋ย อีปอบมึงเอ๊ย

ปอยฝ้าย : พ่อมึงเป็นโรคฉี่หนูตายติ

Copyright by Mahidol University

หลายยายหา : ข้อยสิโศก
ปอยฝ้าย : โอ๋ โศก
ยงค์ : อย่าฟ้าวไห้หลาย กูไห้นำก่อน
ชาลี : โอ๊ย อย่าไห้เฉาะยาย ข้อยเหลียวเบิ่งหน้าเจ้าว่า ซั้น โอ๊ย ข้อย**ว่าแม่นฮังหนูฮ้าง**

5.4.1.5.6 ทางหลังว่าแม่นภูเขาเป็นโหล่น หมายถึง หัวล้าน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

หนิงหน่อง : เจ้าหนิแหม เอ้า บู๊ย **ทางหลัง**แหม กู**ว่าแม่นภูเขาเป็นโหล่น**แหม อู๊ย หันหน้ามาเบิ่ง ดังตินั่น
จ่อย : ดังหั่นล่ะ
หนิงหน่อง : ห่ากินเอ๊ย ว่าแม่นทางรถไฟเข้าฮู (รู) ถางแนะ ให้เขาถางแนะหญ้าแฝกน่ะอยู่ใต้

5.4.1.5.7 ว่าแม่นทางรถไฟเข้าฮู (รู) หมายถึง มีขนาดใหญ่

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

หนิงหน่อง : เจ้าหนิแหม เอ้า บู๊ย ทางหลังแหม กูว่าแม่นภูเขาเป็นโหล่นแหม อู๊ย หันหน้ามาเบิ่ง ดังตินั่น
จ่อย : ดังหั่นล่ะ
หนิงหน่อง : ห่ากินเอ๊ย **ว่าแม่นทางรถไฟเข้าฮู** ถางแนะ ให้เขาถางแนะ หญ้าแฝกน่ะ อยู่ใต้

5.4.1.5.8 แยกออกได้คือไม้ผ่ากลาง หมายถึง แยกออกจากกันได้เหมือนกับลักษณะของไม้ที่ถูกผ่าตรงกลาง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : (ลำ) อั่นว่าบุญ ๆ นี้ บ่มีไผปั้นแจก บ่แม่น**แยกออกได้ล่ะคือไม้ผ่ากลาง** ไผทำไผได้ กุศลน้อยู้ส่ง…

5.4.1.5.9 ไปส่อนฮวก ขี้เหล็กเยี่ยติดมากะสิกินฮอดขี่เหล็กเหยี่ยติ หมายถึง จะทำสิ่งใดให้รู้จักแยกแยะ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : มุดดินแก่นนั่นพวกในหนังในนินจาในหนัง

Copyright by Mahidol University

โทรทัศน์เขามุดดิน หมอนี่ซะมาสิมุดดินได้ แต่บักจกขุดดินสามเทื่อมันยังบ่จับบักจกอยู่

นพดล : ล่ะมาเอาเว้ารวมใส่กันเว่ย

หนิงหน่อง : รวมใส่กันกะแยกออกบ่เป็นบ๊อ เป็นจั่งเป็น**ไปส่อนฮวก ขี้เหล็กเหยี่ยติดมากะสิกินฮอดขี้เหล็กเหยี่ยติเจ้า**

5.4.1.5.10 หน้าดำว่าแม่นมาจากงานบุญบั้งไฟยโสธร หมายถึง ใบหน้าดำคล้ำ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : เคยเบิ่งบ่หนัง

นพดล : หนังหยัง

หนิงหน่อง : หนังกำลังภายในหนิ

นพดล : แบบใด๋

หนิงหน่อง : เฮ๋า เขาใช้ดาบฟันกันเซียะซะ เซียะซะ ใช้วิชาโตเบาพุ้นเด๊ะ ส่วนมากสิสู้กันตอนกลางคืน แต่งโตสีดำพรางกาย เพื่อสิเอาโตรอดง่าย โดดจากตึกนั่น โดดจากตึกนี่ เอาไปเอามาย้านเขาจับโตได้หลาย ก่อนสิหายโต ควน (ควัน) กุ้มหนา

นพดล : ป๊าด ลาวเฮ็ดได้ติ

หนิงหน่อง : มื้อเช้านี้

นพดล : โฮ พอควนมืดตื๊บ ควนจางหายปั๊บ ลาวหายโตเลย

หนิงหน่อง : หน้าดำปี้ ๆ อยู่ บ่ทันได้จูดส้ำ ตีนมันไปตำสะดุดล้มคุบบือ บือกับตามันถือกันบัดเหิงล่ะ เข้าตาแสบแล้วแสบอีก มือเซ็ดจักว่าเหี่ยแตกเหี่ยแตน (หัวเราะ) ข้อยหัวแมะ ฮ่วย มอง**หน้ามันดำว่าแม่นมันมาจากงานบุญบั้งไฟยโสธร** ข้อยหัวผู้เดียวคัก ๆ ข้อยบ่เอิ้นว่าบ้า เอิ้นพ่อตากับพ่อลุงสิงห์มาหัวซ่อย (พูดไปหัวเราะไป)

Copyright by Mahidol University

5.4.1.5.11 ฮอยเยี่ยวว่าแม่นทางขี้ไก่เดือน หมายถึง ร่องรอยของปัสสาวะไหลเป็นทางยาว

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : ผู้บ่าวไล่ขื่นขม

ยายยงค์ : จนว่าข้อยเยี่ยวแตก

ชาลี : มี้ **ฮอยเยี่ยวข้อยว่าแม่นทางขี้ไก่เดือน** ผู้บ่าวบ้านใด๋ล่ะ

5.4.1.5.12 กองอ้วกยวกคือหนังควย (ควาย) หมายถึง กองอยู่กับพื้นเหมือนหนังควาย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

1. ปอยฝ้าย : โอ๊ย สิมีหยัง ย้านหยังกะด้อ ข้อยยังบ่ย้าน (เดินไปแตะลัง) โอ๊ย โอย ๆ โอ่ย (เปิดลังออก) มันแม่นอีหยังดอก (หยิบผ้าในลังทิ้งออกมา)

ทุกคน : เฮ้ย (ร้องตกใจ)

ปอยฝ้าย : แม่นหยังล่ะ คือ**กองอ้วกยวกคือหนังควย**

แหลม : ผ้าห่ม

5.4.1.5.13 ข่อหล่อแข่แหล่คือขี้กระต่าย หมายถึง ลักษณะของสิ่งที่ไม่เป็นชิ้นเป็นอัน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

จื้น : มักแต่ดากลาวนั่นล่ะ ลาวดึงเฮ็ดดี๊ดี แต่ว่าเนื้อเพลงลาวฟังบ่รู้เรื่องท่อนั้นล่ะ

ชาลี : เป็นกระท่อนกระแท่น

จื้น : อื้อ เป็น**ข่อหล่อแข่แหล่คือขี้กระต่าย**นี่ล่ะ

5.4.1.5.14 ว่าแม่นทางกิซอน หมายถึง ร่องรอยของปัสสาวะเหมือนกับทางของแมงกะชอน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ชาลีเห็นยงค์ก้มลงเช็ดตรงขา จึงถามยงค์

ชาลี : เจ้าเซ็ดหยัง

Copyright by Mahidol University

ยงค์ : เยี่ยวบ่สุด ฟ้าวออกมาย้านบ่ทัน

ชาลี : เบิ่งดุ (ก้มลงไปดูตรงขายงค์) ป๊าด เหลียวเบิ่งฮอย เยี่ยวข้อย**ว่าแม่นทาง**กิซอน

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงนำเอาสิ่งที่อยู่แวดล้อม รวมทั้งสถานที่ และงานประเพณีที่ผู้คนพบเห็นได้ง่ายหรือมีส่วนร่วมในงานนั้น ๆ ดังเช่นที่กล่าวถึงงานบุญบั้งไฟ เป็นต้น

5.4.1.7 <u>โวหารอุปมาเกี่ยวกับยานพาหนะ</u>

5.4.1.7.1 สำขี่จักรยานบ่มีลม เป็นการเปรียบเทียบว่า หากได้ภรรยาที่มีรูปร่างผอมมากเกินไปก็เหมือนกันการขี่จักรยานที่ไม่มีลม

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

นพดล : เอ๋าจ่อย รับเป็นพ่อบ้านซะ

จ่อย : No, sorry. ขั่นผมมีเมีย ผมสิหาคนซิท้วม ๆ ครับ เวลามีลูกมีเต้าออกลูกออกเต้า อยู่ฟืนอยู่ไฟเผื่อผักขา เผื่ออั่นนั่น กลิ่นนั่นกลิ่นนี้ เกิดได้ผู้จ่อย ๆ จั่งสิ้ นอนแปแอ้ดแลดคือแม่สะแนน ฮุ้ย **สำขี่รถจักรยานบ่มีลม**ล่ะเว่ย

5.4.1.7.2 ว่าแม่นรถแป้งข้วม (คว่ำ) เปรียบเทียบแป้งที่หล่นจากศีรษะของปอยฝ้ายว่ามีปริมาณมากราวกับว่ารถขนแป้งคว่ำลงบนศีรษะ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายฝ้าย : โฮย มึงเฒ่าได้กูกะเฒ่าได้คือกันตั๊ว อี๊ ผู้ใด๋สิเฒ่ากั่ว (กว่า) กัน มึงกะเบิ่งบัดกูย่างแนะเปี๋ยง พุ้นน่ะพุ้นน่ะ (เดินแบบคนแก่ ก้มหัวลงแล้วสะบัดแป้งบนหัว) แม่มึงหนิ กู**ว่าแม่นรถแป้งข้วม**

5.4.1.7.3 คือรถเหยียบหมา เป็นการเปรียบเทียบลักษณะการนอนดิ้นกับพื้นของจี้น ว่าเหมือนกันอาการของสุนัขที่ถูกรถเหยียบ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

จี้น : ดิ้น ๆ ๆ หัวให้แนะ หัวให้แนะ หัวให้แนะ (ลง

Copyright by Mahidol University

ไปนอนดิ้นกับพื้น)

ชาลี : มาคือแถะล่ะจี้น

จี้น : คือหยัง

ชาลี : **คือรถเหยียบหมา**

จากตัวอย่าง เห็นได้ว่า พาหนะที่นำมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้แสดงต้องการจะเปรียบนั้น ล้วนแต่ทำให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจและเห็นภาพได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นการเปรียบเทียบผมที่ถูกทำให้เป็นสีขาวของปอยฝ้ายว่าเหมือนกับรถแป้งคว่ำใส่ เพราะมีปริมาณแป้งร่วงลงมามาก หรือการเปรียบเทียบกิริยาที่จี้นลงไปนอนดิ้นกับพื้นว่า เหมือนกับรถเหยียบหมา ซึ่งทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

5.4.1.8 <u>โวหารอุปมาเกี่ยวกับอาหาร</u>

5.4.1.8.1 หน้าว่าแม่นข้าวเกรียบกุ้งเขาทอดแล้วใหม่ ๆ หมายถึง ใบหน้าใหญ่

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ปอยฝ้าย : เฮ็ดคือตั๋วล่ะอีพ่อ โอ๊ย เป็นอีหลีแนะแม้

ชาลี : เหลียวเบิ่งพ้อ**หน้า กูว่าแม่นข้าวเกรียบกุ้งเขาทอดแล้วใหม่** ๆ น่ะ

5.4.1.8.2 คือส้มต่อนเมืองอุดร หมายถึง ลักษณะของสิ่งที่เป็นท่อน ๆ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

จี้น : ขอโตแป๊บนึง บ่โดน บ่โดน (เอาขากางเกงลงถอดผ้าถุงออก เห็นกางเกงรัดรูปท่อนบนสีฟ้ายาวถึงหัวเข่า ส่วนท่อนล่างลงไปเป็นสีดำ)

มอด : ฮ่วย มา**คือส้มต่อนเมืองอุดร**แถะ

จากตัวอย่าง เห็นได้ว่า ผู้แสดงเปรียบเทียบขนาดใบหน้ากับข้าวเกรียบกุ้งที่ทอดเสร็จใหม่ ๆ และเปรียบเทียบกางเกงที่จี้นใส่กับส้มต่อน ซึ่งทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนขึ้นว่าใบหน้านั้นมีขนาดใหญ่เพียงใดและทำให้เห็นลักษณะของกางเกงที่เป็นท่อนละสีได้เด่นชัดขึ้น

Copyright by Mahidol University

5.4.2 โวหารบุคลาธิษฐาน พบในการแสดงตลกของคณะเสียงอีสาน ชุด 1 และคณะเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก สตริงบ้านนอก และฮาสนั่นเพลงสนุก ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

5.4.2.1 มารยาทกูสิตำสู

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายยงค์ : หยับออก
ยายจี้น : แม่นหยัง
ยายยงค์ : ห่ามีการตายเกิดขึ้นกูบ่รับรองเด๊อ
ยายจี้น : แม่นหยังล่ะ
ยายยงค์ : **มารยาทกูสิตำสู**
ยายจี้น : ป๊าด มาเป็นตามาแฮงแท้
ชาลี : มารยาทคือสิมาแฮงแถะ เจ้าสิว่ากลอนใด๋

5.4.2.2 ป่านึ่งข้าว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : เปี๋ยงสิบ่เป็น ปรุงไปนำท้าภาษาญี่ปุ่นไปนำกะเป็นอาหารญี่ปุ่นแล้วตั๊วะ เหนียวอยู่กับปากกับเว้าผิเด๊ บ่เห็นติบ้านเฮาซวนกัน ป๊ะไปกินข้าวป่า ป่ามันบ่มีข้าวเด๊ะ กะหนึ่งไปแต่บ้านผิเด๊ะล่ะ
นพดล : เอ๋า บ่ได้ไปเอาอยู่ป่าเบาะ
หนิงหน่อง : บ้าติ **ป่ามันสินึ่งข้าว**ไว้ท่าเจ้า

5.4.2.3 เสียงดีฮอดไม้เสียบบักพริก

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

แท็กซี่ : น้องสาวข้อยแฮ่งเสียงดีกว่านี้ตั๊วะพ่อ
นพดล : หึย ซุมขี้คุย
หนิงหน่อง : มันบ่แม่นคุยเด๊ะล่ะ ซาข้อยสิคุย **เสียงดีฮอดไม้เสียบบักพริก**พุ้น
นพดล : น่าน เห็นบ่ แม่นไผกะบ่เชื่อดอก ไม้เสียบบักพริกมาสิมีเสียงเนาะ

Copyright by Mahidol University

5.4.2.4 ว่าแม่นศาลพระภูมิย่างเป็น (นึกว่าศาลพระภูมิเดินได้)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : ไมค์สมัยโบราณมันกะออกเป ๆ ตั๊วะ

จ่อย : เอาผ้าใยบัวเคียนพะนะ **ว่าแม่นศาลพระภูมิย่างเป็น**

นพดล : เอ้อ ๆ ย้านน้ำลายคนฟ่งใส่แหม

5.4.2.5 กระติกน้ำไข้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

ใหญ่ : …ขั่นยามจะของซื้อมา อาวเอ๊ย เฮ็ดบ่คล่องบ่คือฮ้าย จะของน่ะ

ฝ้าย : เฮ็ดจั่งได๋ล่ะ

ใหญ่ : หิ้วต่องต้อน ต่องต้อน ผ่าบ้านมา

หนิงหน่อง : โอ๊ย บ่หิ้วกะสิให้กูผูกเชือกแก่มา เขาสิว่าเด็กน้อยอีกล่ะ

ใหญ่ : บ่ให้ว่าเชือกผูกแก่เด๊ะเดียวหนิ

หนิงหน่อง : เฮ็ดจั่งได๋ล่ะ

ใหญ่ : หิ้วมาปั๊บ เทใส่กระติกน้อยเพิ่นปั๊บ ตั้งไว้หัวบ่อนปั๊บผ้าห่มปกปั๊บ **มันไข้ซั้นเบาะกระติกน้ำ**น่ะ

หนิงหน่อง : กระติกมันเก็บน้ำแข็งบ่ได้โดนหนา

ใหญ่ : หีย ย้านหมู่กินนำนหั่นน่ะ

5.4.2.6 กางเกงวิ่งเข้าสนามฟุตบอล

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

หนิงหน่อง : ซื้อมาปั๊บมีดอีโต้หน่ำมันโลด เป็นบ่าวเป็นแพรวบ่ฮู้จักซักผ้าซักแพรนุ่ง ตั้งสองอาทิตย์แล้วยังมานุ่งอยู่ มันบ่แม่นคันแล้ว มันคาย

จ่อย : อั่น ฟากคายพี่เด้

หนิงหน่อง : **อย่าไปถอดไว้เด๊อ**

จ่อย : ถอดเฮ็ดหยัง

หนิงหน่อง : **มันแล่นก่อนจะของเด้**

Copyright by Mahidol University

จ่อย : **แล่นไปไส**

หนิงหน่อง : **เข้าสนามฟุตบอล**นำหมู่เสยหั่นแล้ว…

5.4.2.7 ให้บาปขี่เกวียนสูบยามา

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

แท็กซี่ : บัดพ่อเฒ่าข้อยมาเป็นตาตีปากแถะ

หนิงหน่อง : โอ๊ย อย่าไปเว้าจั่งซั้น บาปเด๊อะหมอนี่บาปเด้

แท็กซี่ : โอ๊ย **ให้มันขี่เกียนสูบยามาพุ้น บาปน่ะ** ย้อนเจ้าล่ะเฒ่าตาถั่ว

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงนำเอาสิ่งที่ตนต้องการเปรียบเทียบมาทำกิริยาให้เหมือนกับมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการให้บาปขี่เกวียนสูบยา ศาลพระภูมิเดินได้ หรือให้ป่านึ่งข้าว เป็นต้น ทำให้ผู้ฟังขำขันไปกับสิ่งที่ตนนึกเห็นภาพได้ง่าย

5.4.3 โวหารอธิพจน์ โวหารประเภทนี้พบในการแสดงตลกของคณะเสียงอีสาน ชุด 5 และคณะเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก และหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5.4.3.1 หลานตัวเล็กมากจนเอาใส่กระเป๋าเสื้อไปเที่ยวงานด้วยได้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

จี้น : อื้อ อั่นบาดหนิ หลานข้อยน้อยกว่าอีอาคันตุกะอีกเด๊ะ

ชาลี : ป๊าดโท่ น้อยกว่าอีอาคันตุกะ เจ้าเอามาเฮ็ดหยังล่ะบาดหนิ

จี้น : ฮุ่ย มันร้องเพลงม่วนคือหยังหนิ

ชาลี : หลานเจ้า

จี้น : อื๊อ อยู่เฮือนหนิ บุ๊ย ให้มันฮ้องให้ฟังจนข้อยนอนหลับกะยังว่า นี่ โตน้อย ๆ ใส่ชุดเข้าล่ะเป็นตาฮักตาฮัก

ชาลี : เอ้อ ๆ

จี้น : **ยามไปเที่ยวการเที่ยวงงาน เอาใส่ถุงเสี้ย (เสื้อ) ไปกะได้**

Copyright by Mahidol University

5.4.3.2 ล่ามเชือกทุ่งนาที่แห้งแล้งไว้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : ฝนเมืองอุบลคือสิต้อม (รวมกัน) เนาะ
แท็กซี่ : เพิ่นแต่งได้ตั๊ว
หนิงหน่อง : **ท่งนา (ทุ่งนา) ท่งใด๋แล้งใด๋แห้ง เอาเชือกล่ามไว้คืองัว (วัว) คือควย (ควาย) ฮึ่ย**

5.4.3.3 สนเคาแมวจูงไปเหมือนวัว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

จ่อย : หนูเป็นหยังพี่ พี่ หนูเป็นหยัง
แท็กซี่ : ซ่างบ่อยากอายปากจะของเนาะ พี่ ๆ ว่าหนิแหม หนูว่าหนิแหม
ใหญ่ : หนูสำพี่ **แมวสิบ่ได้สนเคาจูงไปคืองัว**หนิเบาะ กูซังเว่ย

5.4.3.4 ความหล่อระเหย

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : ข้อยแต่งโตแล้ว นอนกะบ่ได้ ย้านควมหล่อมันลึบตาย (หายไป)
นพดล : เอ๋า ลึบเป็น
หนิงหน่อง : ลมกะแฮ่งพัดผู้เขา โอ๊ย **เหยไปนำลม เหยไปนำอากาศซะน้อ ควมหล่อ**

5.4.3.5 สายตายาวจนมองเห็นถึงเชียงใหม่ สายตาสั้นจนมองเห็นขนตาตัวเอง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

หนิงหน่อง : สายตาข้อยมันบ่ระดับเดียวเว่ย คันว่ายาวกะยาวโลดเว่ย
นพดล : ยาวปานใด๋
หนิงหน่อง : **มืนตา (ลืมตา) ขึ้นเห็นฮอดเชียงใหม่พุ้นเว่ย**
จ่อย+นพดล : โอ๊ว
นพดล : บัดสั้นเด้
หนิงหน่อง : **คันสั้นกะเห็นขนตาจะของ**หนิแหม

Copyright by Mahidol University

5.4.3.6 อยากอายย้อนหลัง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

หนิงหน่อง : โอ๊ย ขอโทษเด๊อะเฒ่า ข้อยล่วงหมู่มาจักว่าจักมื้อแล้ว โอ๊ย กู**อยากอายย้อนหลัง**เด๊ะ ห่ากินใส้มึง

จ่อย : โอ๊ย บ่มีดอก อายย้อนหลังน่ะ

จากตัวอย่างข้างต้น เห็นได้ว่า ผู้แสดงล้วนแต่ใช้ถ้อยคำที่กล่าวเกินจริง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริง เช่น การล่ามเชือกทุ่งนา หรือความหล่อระเหย เป็นต้น แต่การใช้กลวิธีดังกล่าวก็สร้างอรรถรสในการฟังได้เป็นอย่างดี ทั้งยังสร้างความขบขันได้อีกด้วย

5.5 สำนวน

ปกติแล้วคำพูดตามตัวอักษรที่เราเห็นหรือตามเสียงพูดที่เราได้ยินนั้น จะมีความหมายอยู่สองอย่าง กล่าวคือ มีความหมายตามตัวอักษรหรือตามเสียงพูด ซึ่งจะเป็นความหมายตรงและเป็นภาษาที่เข้าใจได้ง่าย ส่วนอีกความหมายหนึ่งนั้น เป็นความหมายที่ไม่ตรงตามที่เห็นหรือได้ยิน หากแต่เป็นคำพูดที่มีชั้นเชิง ต้องทำให้อีกฝ่ายขบคิด ซึ่งลักษณะความหมายเช่นนี้ เรียกว่า “สำนวน” หรือ “สำนวนพูด” หรือ “สำบัดสำนวน” (บรรพต เปรมชู, ม.ป.ป : 57)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า “สำนวน” เอาไว้ว่า “สำนวน น. โวหาร, ทำนองพูด, ถ้อยคำที่เรียบเรียง, ถ้อยคำที่ไม่ถูกไวยากรณ์แต่รับใช้เป็นภาษาที่ถูกต้อง, การแสดงถ้อยคำออกเป็นข้อความพิเศษเฉพาะภาษาหนึ่ง ๆ หรือแบบหนึ่ง ๆ, ลักษณะนามใช้เรียกข้อความหนึ่ง ๆ”

สำนวนภาษาอีสานนั้น แบ่งออกได้เป็นสองลักษณะ โดยลักษณะแรกเป็นสำนวนที่ซ้ำกับสำนวนในภาษาไทยกลาง และลักษณะที่สองเป็นสำนวนของชาวอีสานโดยเฉพาะ (บรรพต เปรมชู, ม.ป.ป.: 58)

จากการศึกษาพบว่า ทั้งคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทองต่างนำสำนวนมาใช้ประกอบการแสดงตลก โดยพบในการแสดงทุกชุด แยกตามลักษณะของสำนวนได้ดังต่อไปนี้

5.5.1 สำนวนที่ซ้ำกับสำนวนในภาษาไทยกลาง

พบมากในการแสดงของคณะเสียงอีสานทุกชุด ส่วนคณะเพชรพิณทองนั้นใช้สำนวนลักษณะนี้ไม่มากนัก พบในชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง ลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง และฮาสนั่นเพลงสนุก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

Copyright by Mahidol University

5.5.1.1 น้อยใจ หมายถึง รู้สึกเสียใจและไม่พอใจรวมกับผิดหวังที่ไม่สมปรารถนาหรือไม่สมหวัง (บุญสิริ สุวรรณเพ็ชร์, 2530: 109)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : แม่นไผล่ะบอกให้เฮ็ด

ปอยฝ้าย : นี่ล่ะ ผู้ยืนเจิ้นเทิ่น* อยู่เนี่ย คุณแม่นกน้อย เอาลงไป สเปรย์สีนั่นสีนี่ สีดใส่ผมเพิ่นน่ะ สนุกแต่งเนาะ บัดบักฝ้ายพุ้นเอาขี้มาทาให้มัน

ชาลี : โอ๋

นกน้อย : โอ๊ย เว้าอย่างใส่อารมณ์น้อยอก**น้อยใจ** แม่นผู้ใด๋สิหาญเอาขี้ทาลูกล่ะฝ้าย

5.5.1.2 อ้อมค้อม หมายถึง พูดลดเลี้ยว ไม่พูดตรง ๆ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ปอยฝ้าย : เป็นหยังคือเฮ็ดแบบนี้ เป็นหยังคือเฮ็ดลง ลูกมีแม่มีพ่อเด๊ะหนิ หา ตอบมาตรง ๆ บ่ต้องยูเทิร์น

ชาลี : มันแม่นหยัง ยูเทิร์นหั่น

ปอยฝ้าย : **อ้อมค้อม**นั่นล่ะ บ่เคยขับติรถ

5.5.1.3 ตอแหล หมายถึง โกหกไปเรื่อย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ปอยฝ้าย : โอ๊ยแม่ บ่แม่นดูกงูดอก ข้อยเบิ่งบ่ถึกข้อยเบิ่งบ่คัก บ่แม่นดูกงูดอก

ยงค์ : แม่นหยังล่ะ

ปอยฝ้าย : ก้านบักหุ่งแห้ง

ยงค์ : สำพอกูบ่ปวดล่ะ

ชาลี : หว่างนึงคือว่าปวดอยู่เดียวเนี่ย

ยงค์ : มันเซาแล้ว

---

* ยืนเจิ้นเทิ่น หมายถึง ยืนวางท่าทางค่อนข้างสง่า มองเห็นแต่ไกล

Copyright by Mahidol University

ปอยฝ้าย : ข้อยซัง ๆ ตอหนิ **ตอแหล**หนิ เจ้า**ตอแหล**ได้ผู้ใด๋

5.5.1.4 ไว้หน้า หมายถึง ยอมละเว้น ไม่ทำให้ได้รับความอับอายต่อหน้า ธารกำนัล (บุญสิริ สุวรรณเพ็ชร์, 2530: 192)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ชาลี : ค่าโตหลายปานใด๋เดียวหนิ
ยงค์ : ฮ่วย เท่าใด๋กะฮู้จักตั้ว ร้อยห้าสิบท่อนตั้ว
ชาลี : โอ๊ย หาเว้าหลาย
ยงค์ : หาเว้าหยัง เว้าอยู่นี่แล้ว
ชาลี : ร้อยห้าสิบหยัง ผมคือได้สามร้อยเดียวหนิ
ยงค์ : แม่นหั่นแล้วสู กูเฮ็ดสิตาย กูกะบ่ได้ นี่แล้วเพิ่นว่ากินเงินควยดังแม่นขอ
นกน้อย : เอ๋า เว้าไป เว้าไป
ยงค์ : มันกะแม่นอีหลีนั่นแล้วเนาะ
นกน้อย : อั่นนี่หน้าเวทีเด๊ะหนิ พ่อใหญ่ยงค์ เจ้าเว้าอีหยังเจ้ากะ**ไว้หน้า**ไว้ตาข้อยแนะ

5.5.1.5 ดูถูก หมายถึง แสดงอาการหรือพูดด้วยวาจาให้เห็นว่าเลวกว่า ไม่เทียมเท่า ด้อยกว่า หรือน่าเหยียดหยาม (บุญสิริ สุวรรณเพ็ชร์, 2530: 62)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ชาลี : ป๊าดโท่ บัดวงหมู่ข้อยหนิสี่ร้อยห้าร้อยจั่งพอวง
ปอยฝ้าย : สี่ร้อยห้าร้อยกะซ่างแหลว หลายแต่คนซื่อ ๆ บ่มีคุณภาพ
ชาลี : อย่ามา**ดูถูก**เด๊อ อั่นนี้คณะเสียงอีสานพุ้นเด้อ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ปอยฝ้าย : เอ้า มันกะหลงเนาะ พ่อ เจ้าคือตาคล้ำคือข้อยแถะ แต่ว่าหน้าเจ้าคือกับแก้ คือกับแก้ เจ้าอย่ากินข้อยเด๊อพ่อเด๊อ

Copyright by Mahidol University

ยายยงค์ : ขี้กะท่าง ขี้กะท่าง มึงอย่าว่าจั่งซั้น พ่อผู้ให้กำเนิดเกิดเกล้ามึงเด๊ะหนิ มึงอย่ามา**ดูถูก**ปานนั้น อื้อซ่างเว้าแถะ อื้อ ตีนตำมันโลด

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

จื้น : โอ้ย ชุดเลี้ยงงัวเลี้ยงควยอยู่บ้านเฮายังดีกว่านี้

มอด : ฮ่วย อย่ามา**ดูถูก**ชุดเด๊อ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ปอยฝ้าย : สองร้อยเท่านั่นล่ะ สิเซาเอิ้นเสี่ยว

ยงค์ : **ดูถูก**กู มึงว่ากูบ่มีเงินติ มึงคือสิเอาน้อยแถะ กูให้มึงพันนึงเลย มึงเอาบ่ เซาเอิ้นกูเสี่ยวเนี่ย

5.5.1.6 ขายหน้า หมายถึง ทำให้อับอาย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ปอยฝ้าย : โอ๊ย ผ้าห่มคือเหม็นแถะวะ

แหลม : โอ๊ย อย่าถะ**ขายหน้า**หลาย

5.5.1.7 ขึ้นหลังเสือ หมายถึง อยู่ในภาวะที่มีอันตรายแล้ว

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ยงค์ : มันทรมานจั่งสี้ล่ะ มึงอย่าอยากเป็นหลาย หมอลำเจ้าภาพมันสั่งจั่งได๋กะสั่งเอาปานว่าสั่งเอาก๋วยเตี๋ยวเอาโลด

ปอยฝ้าย : กูล่ะบ่อยากเป็นดอก กูได้**ขึ้นหลังเสือ**แล้วกูลงบ่ได้

5.5.1.8 มือที่สาม หมายถึง ผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับคู่กรณี (บุญสิริ สุวรรณเพ็ชร์, 2530: 159)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ยงค์ : ในเรื่องนี้บ่มีมึงนะ มีแต่กูกับลูกนะ

หา : อ้าว ลื้ออย่าเป็น**มือที่สาม**

Copyright by Mahidol University

5.5.1.9 ฝีมือ หมายถึง ความสามารถ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

แหลม : วางซะ วางมีดวางขวนซะแม่

ยงค์ : (วางมีดลง) เอ๋ากิน อื้อ

แหลม : จ้า (เอามือจับผมยงค์)

ยงค์ : นี่แม่มึงเด๊ะหนิ

แหลม : เดียวนี่มีหยังดีมึงเอิ้นสั่งพ่อสั่งแม่มึงเลย

ยงค์ : แน่ ๆ ๆ

แหลม : อีเฒ่า อีทอง อีห่ากินซี้นมึง มื้อนี้มึงจะต้องตาย เพราะ**ฝีมือ**ของกู มึงเอิ้นสั่งโคตรมึงเลย หา

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

หนิงหน่อง : เลาะไปเลาะมาเห็นเขากินก๋วยเตี๋ยวอยากนำเขาบาดหนิ ไปยืนอยู่หน้าร้านนั่นล่ะ แดดปานใด๋กะบ่เข้าฮอดฮ่ม กลืนน้ำลายจนบ่มีน้ำลายสิกลืน คันสิไปซื้อกิน ในใจกะ ฮะ เฮ็ดเป็นอยู่ดอก กลับไปบ้านเพิ่นไปเฮ็ดเด๊ะบาดหนิ

ฝ้าย : ไคอยู่มี**ฝีมือ**เนาะ

5.5.1.10 ใจขาด หมายถึง ทนไม่ไหว

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

จี้นร้องเพลงของลูกแพรแล้วเต้นออกท่าออกทางแรง ๆ

ชาลี : ร้องเพลงจั่งใด๋ ข้อยว่าแม่นสานแห

ยายจี้น : เอ๋า กะลีลาเขายามร้อง

ชาลี : เอาเพลงใหม่ยาย

จี้น : เพลงใด๋

ชาลี : เอาเพลงไว ๆ ในชุดเดียวกัน

นกน้อย : ขนาดข้อยบ่ได้ร้อง ข้อยสี**ใจขาด** ข้อยสูนหลายว่าซั้นเถาะไป๋ เอานั่นน้า น้ำตาจ่าน้อยนั่นไป๋

Copyright by Mahidol University

5.5.1.11 ใจอ่อน หมายถึง ยอมให้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

จื้น : แม่ กะซ่างลาว (สรรพนามบุรุษที่ 3 = เขา) เถาะลาวมาแล้วกะให้ลาวเล่นนำโลดเนาะแม่เนาะ

นกน้อย : เอ๋า มันบ่แม่นความผิดของแม่แหม ลาวหนีลาวถิ่มหมู่ถิ่มพวกแหม

จื้น : นั่นล่ะ ให้ลาวเล่นนำซะ

นกน้อย : สิมาอ้อนวอนแทน

จื้น : ครับ

นกน้อย : เสียใจเด๊อ อย่านึกว่าอีนี่สิ**ใจอ่อน**เด๊อ

5.5.1.12 หัวงู มาจากคำว่า “เฒ่าหัวงู” หมายถึง ผู้ชายเจ้าชู้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

จื้น : หัวพิณ

ปอยฝ้าย : เอ้อ เขาเอิ้นว่าหัวหงส์

จื้น : นึกว่าแม่น**หัวงู**

ปอยฝ้าย : บ่แม่น**หัวงู หัวงู**บ่ได้อยู่นี่

จื้น : หัวงูล่ะมันอยู่ไส

ปอยฝ้าย : อยู่เทิงหัวพ่อใหญ่ชาลี

5.5.1.13 หูเบา หมายถึง เชื่อคนง่าย

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

นพดล : พอเขาเว้าให้ฟังว่าเอาผัวหนิมันยากเลยย้านมันยาก เลยบ่เอา

กำไล : ค่ะ

นพดล : โอ๊ย **หูเบา**โพดเจ้า เชื่อคนง่ายเว่ย ซื้อมาใส่หนัก ๆ แนะตุ้มหูน่ะ เหย มันบ่ยากดอก หมู่เพิ่นยังเอาอยู่นั่นน่ะ มันให้กะซื้อลูกโป่งให้มันกะแล้วตั๋ว เอ๋าอีหลีตั๋ว มันอยากกินไอติมกะ พ่อมาแล้ว ดูดู๋ดู่ ดูดู๋ดู่ อมแล้วดูด อมแล้วดูด อยู่กะแล้วด๊อก เด็กน้อยน่ะ บ่ยากดอก อั่นผู้ซื่อแดงลาวเคยมีผัวแล้วเบาะ

Copyright by Mahidol University

5.5.1.14 หน้าบูด หมายถึง ใบหน้าบึ้งตึง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

นพดล : …เอ๋า มาคือแถะล่ะสู ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นตาได้ผัวนำเขาแนะเปี๋ยง ผู้ชายทางใด๋สิมามักเมีย **หน้าบูด**อยู่นี่เนาะ…

5.5.1.15 อย่าเล่นกับไฟ หมายถึง อย่าลองดีกับสิ่งที่มีอันตราย

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

หนิงหน่อง : เอาให้เขาแล้วกะเป็นของเขาบ่แม่นเบาะ

ลุงแนบ : ให้อยู่ มันลำกลอนสุดท้ายเป็นบาดใด๋พอขึ้นจังหวะล่ะ เด๋อนางเด่อโลด แสดงว่าเจตนาสิต้มกัน อย่าดีกั่ว กูฮู้ทันน่า อย่า **อย่าเล่นกับไฟ**

5.5.1.16 เต็มใจ หมายถึง สมัครใจ (ให้ รับ ทำ ฯลฯ)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

นพดล : เอ้อ บ่อยากตบกะอย่าตบซ่อนครับ หมู่เขาตบแล้วฮ้อยเซ็นต์ จะของหองเก๊าะสิ เอ๊ เอ๊ (ตบมือ) ตบฮึบ่ตบกะตายซิแล้ว ตบบ่อยาก **บ่เต็มใจ** เป๊าะ ๆ แป๊ะ ๆ พุลังคนตบพอเสียบ่ได้…

5.5.1.17 ตาคม หมายถึง ตามีแววแจ่มใส คมชัด มองเพศตรงข้ามทำให้รู้สึกบาดใจ หวามใจ ใจเต้นแรง (บุญสิริ สุวรรณเพ็ชร์, 2530: 78)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

หนิงหน่อง : ใส่กระโปรงลาย เอ้อ ผู้งามอีหลีตั๊วะล่ะ

จ่อย : น่านน่ะ เซี่ยบ่

หนิงหน่อง : โอ๊ **ตาเจ้ากะคม**บ่หยอก

5.5.1.18 บ่มีปี่มีขลุ่ย หมายถึง ทำทันทีทันใด โดยไม่บอกกล่าว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : โอ๊ย สิเป็นผีบ้านำบักแหลมโนนสังข์แล้วบาดหนีออกมา**บ่มีปี่มีขลุ่ย**

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : เอ้า สิขนมาหยังปี่กับขลุ่ย ดนตรีเขามีเหมิดแล้ว เด๊ะ เอาปี่กับขลุ่ยมาตั้งอีกแถวนึง นักเต้นกะสิบ่ลงไปเต้นใต้ล่างพุ้นติบาดหนิเอ๋า

นพดล : มันบ่แม่นจั่งซั้น ให้เขาเอิ้นล่ะจั่งสิได้ย่างเข้ามาอย่างสง่าผ่าเผยซั้นตั้ว

5.5.1.19 เข้าท่า หมายถึง ทำดูมีเหตุผลดี เหมาะสม (บุญสิริ สุวรรณเพ็ชร์, 2530: 23)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

แท็กซี่ : ตื่นเช้ามาเวียกบ่งาน การบ่สร้างอุ้มไก่ตีอ้อมบ้านแกนั่นแกนี่

ใหญ่ : แม่น

แท็กซี่ : แนวนั่นกะบ่**เข้าท่า**

5.5.1.20 ตกน้ำบ่ไหล ตกไฟบ่ไหม้ หมายถึง ตกอยู่ในสถานการณ์เช่นไรก็ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ชำรุด ไม่สูญหาย (บุญสิริ สุวรรณเพ็ชร์, 2530: 69)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

หนิงหน่อง : บ่ตื่นเดิกลุกเช้า ไผเขาสิปันให้ หาเฮ็ดทั่วทีบทั่วแดน ทำควมดีไปโลด **ตกน้ำบ่ไหล ตกไฟบ่ไหม้** อย่าไปถือสงถือสาผู้เฒ่า ฟังแต่ว่าผู้เฒ่าใจเฒ่าเคียด (โกรธ) ง่าย…

5.5.1.21 ดูแล หมายถึง คุ้มครอง เลี้ยงดู เอาใจใส่

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : เอ๋า ขั่นฮู้จักว่าจะของเฮียนน้อย ควมฮู้น้อยกะอย่าไปเฮ็ดธุรกิจใหญ่เกินโตตี้ มัน**ดูแล**บ่ทั่วเถิง เฮากะเปิดบริษัทน้อย ๆ สี่เหลี่ยมจัตุรัสเป็นตาฮัก เป็นตาฮักน่ะ

Copyright by Mahidol University

5.5.1.22 ใจฮ้อน (ใจร้อน) หมายถึง รีบร้อนอยากทำให้สำเร็จโดยเร็ว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

นพดล : โอ๊ย ทำเป็น**ใจฮ้อน**ปานวัยรุ่น ฮอดยามเขาสิเอิ้นดอกอีพ่อ

5.5.2 สำนวนของชาวอีสานโดยเฉพาะ

คณะเพชรพิณทองนำสำนวนประเภทนี้มาใช้มากกว่าคณะเสียงอีสาน โดยพบในการแสดงชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก ฮาสำหมะปี๋ ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง สตริงบ้านนอก และฮาสนั่นเพลงสนุก ส่วนคณะเสียงอีสาน พบในการแสดงชุด 1 เพียงชุดเดียวเท่านั้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.5.2.1 งึด หมายถึง แปลกใจ ประหลาดใจ อัศจรรย์ใจ (ประมวล พิมพ์เสน, 2545: 21)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

1. ชาลี : มือนึงกอดคอ

ยายยงค์ : อื้อ

ชาลี : เจ้าว่าจั่งได๋บาดหนิ

ยายยงค์ : ข้อยบ่ปาก

ชาลี : เอ๊ หน้า**งึด**เว่ย

2. ปอยฝ้าย : บ่มีผู้มักซะตี๊ ตะกี้มักข้อยเวิน ๆ ผู้สาวน่ะ

ชาลี : มีอยู่เบาะ

ปอยฝ้าย : มักข้อยแฮ้งแฮง มาเห็นข้อยเล่นเที่ยเดียว เปิดอาดหลาดเลย แต่ว่าข้อยกะ**งึด**จะของอยู่ตั้ว

ชาลี : **งึด**หยัง

ปอยฝ้าย : คนหลาย ๆ จั่งสี้ จั่งได๋จั่งกล้าเฮ็ดให้ คะเจ้าเบิ่งซั้นเด้

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

หนิงหน่อง : โอ๊ย กู**งึด**

นพดล : โอ๊ะ แน่ **งึด**เฮ็ดหยัง แน่ ยอมาแล้ว (ฝ้ายยกทองอินทร์มาตรงไมค์)

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : เอ๋า จูงเข้าสังเวียนปานไก่ฮบกันบาดหนิเอ๋า

5.5.2.2 ไม้แก่กว่าหลัว จัวแก่กว่าพระ หมายถึง ทำอะไรไม่รู้จักให้ความเคารพผู้อาวุโส

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายยงค์ : ตายแนะแม้ แป้งเข้าตามันน่ะ **ไม้แก่กว่าหลัว จัวแก่กว่าพระ** กูกับมึงมันคนละรุ่นเด๊ะ กูเฒ่าพอแฮงแล้วเด๊ะ กูเหยียบโบกคอมึงเด๊ะ มึงสิมาเป็นเสี่ยวกูจั่งได๋

5.5.2.3 เงินคำหนีไกลเจ้าเป็นเขางัวป่า ขอดีจั่งได้ ขอฮ้ายไล่ซน เป็นสำนวนที่ใช้กับเจ้าหนี้และลูกหนี้ หมายถึง เวลาไปทวงหนี้หรือขอยืมเงินให้พูดจาดี ๆ หากพูดจาไม่ดีก็จะไม่ได้เงินคืน หรือไม่ให้ยืมเงิน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

หนิงหน่อง : บ่คิดพ้อตอนเพิ่นอยากได้นำเฮาวะซั้น ปากหวานแต่เปิดประตูฮั้วพุ้น

ใหญ่ : หวานจั่งได๋

หนิงหน่อง : หมาข้อยแล่นใส่บ่กล้าฆ่าหมาข้อยแล้ว

ใหญ่ : บ่ตีดื้อ

หนิงหน่อง : ถือค้อนอยู่ แต่วางค้อนปั๊บเส่ครับคุณหมาที่เคารพ

ใหญ่ : ย่ายเจ้าบ่ให้เงินน่ะ

หนิงหน่อง : ย้านบ่ได้เงิน

ใหญ่ : โอ๋ ๆ

หนิงหน่อง : บัดได้เงินไปแล้ว อ่วยหลังใส่เฮา เฮาไปถามสิฆ่าส้ำ นี่ล่ะคะเจ้าว่า **เงินคำหนีไกลเจ้าเป็นเขางัวป่า ขอดีจั่งได้ ขอฮ้ายไล่ซน** มาถึกข้อยแล้ว

5.5.2.4 เฮ็ดให้มันสุด ขุดให้มันเถิง หมายถึง ทำสิ่งใดให้ทำให้เต็มที่สุดความสามารถของตน

อภิศักดิ์ โสมอินทร์ (2534: 21) กล่าวไว้ว่า ลักษณะของคำกล่าวนี้ เป็นโลกทัศน์ต่อความเป็นคนของชาวอีสานที่มักจะยกย่องนับถือคนที่ขยันหมั่นเพียรในการทำงาน เมื่อ

Copyright by Mahidol University

ทำแล้วต้องทำให้ดี มุ่งมั่น เพียรพยายามจนเกิดผลสำเร็จ คำกล่าวนี้มาจาก “เฮ็ดให้สั้ม ต้มให้สุก เฮ็ดให้สุด ขุดให้เถิง”

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : โฮ คือสอนลูกน้องใจสปอร์ตแถะ

หนิงหน่อง : ฮ่วย คนหนุ่มเฮ็ดหยังเฮ็ดให้มันสุด ขุดให้มันเถิง ได้พอก่ำก่านี่

5.5.2.5 ตีนผมให้ล่ำเกลี้ยง ตีนซิ่นให้ล่ำเพียง หมายถึง เป็นสตรีนั้น กริยามารยาทควรเรียบร้อย (จารุวรรณ ธรรมวัตร, ม.ป.ป.: 49)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : เอ้า อีหลีเด๊ะพี่น้อง ผู้ชายกะได้ แม่ญิงก็ได้ บ่แม่นว่าสิสอนให้แต่เป็นนักเต้นอย่างเดียว สอนอบรมกิริยามารยาท นิสัยใจคอ เป็นแม่ญิง**ตีนผมให้ล่ำเกลี้ยง ตีนซิ่นให้ล่ำเพียง** ถึงจะนุ่งน้อยห่มนิด จิตใจให้สะอาด มีแต่ศิลปะ อย่ามีศิลเปอะ

5.5.2.6 งัวดีมันอยู่แปะโผ่ หยังกินแซบอยู่แปะเค็ม หมายถึง คนที่ดีและเก่งคือคนที่เกือบจะบ้า ๆ บอ ๆ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

จ่อย : เบิ่งจั่งนึงกะคือผีบ้า คือคนบ่พอหนิ เป็นโพ่โว่เพ่เว่ พุ่งวุ่ง พึ่งวึ่งจั่งได๋ดอกหล้า

ใหญ่ : **งัวดีมันอยู่แปะโผ่** (ปลักควาย) ดอกเว่ย

จ่อย : พุ้นล่ะ ยังเขี่ยเข้าเอิกจะของมับ ๆ อยู่

ใหญ่ : **หยังกินแซบอยู่แปะเค็ม**

5.5.2.7 เอาผัวผิดคิดฮอดมื้อตาย หมายถึง หากได้สามีที่ไม่ดีก็จะเสียใจจนวันตาย

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

ใหญ่ : คนบ่สู้จักต้นปลายสายเหตุเจ้าอย่าสะไปหาเอาเด๊ะ

แท็กซี่ : ฮ่วย **เอาผัวผิดคิดฮอดมื้อตาย**

Copyright by Mahidol University

5.5.2.8 หลมแค่งหา หลมขาสอด หมายถึง รู้จักทำมาหากิน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

สุนทร : บังเอ็ญ มีมอเตอร์ไซค์อยู่คันนึง เอ๊อ ไปขี่มอเตอร์ไซค์รับจ้างก็แล้วกัน

นพดล : ดีมาก รู้จัก**หลมแค่งหา หลมขาสอด**

5.5.2.9 บุญหลายสายยาว หมายถึง คนที่ทำบุญ ทำความดีจะมีอายุยืนยาว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

สุนทร : ใครเค้าจะไปขึ้นล่ะ ขี่ซิ่งแซงซ้ายแซงขวาปาดหน้าปาดหลัง ล้มตั้งหลายหน มุดเข้าไปในรั้วบ้านเค้าก็เคย ไม่เข็ด

นพดล : ไม่เข็ด

สุนทร : มาเมื่อสองเดือนที่แล้ว ไม่รู้ซิ่งอีท่าไหน มุดเข้าไปใต้สิบล้อ

ทุกคน : โอ๊ว

สุนทร : โอ้โห คนงี้มุงแน่นเลย เลือดงี้นองเต็มถนน ไอ้เราก็นึกว่าตายเนาะ

ลุงแนบ : นี่ คนมีบุญ เขาเอิ้นว่า**บุญหลายสายยาว**จั่งบ่ตายน่อ

5.5.2.10 ปากบ่ขอบ หมายถึง พูดไม่คิด

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

หนิงหน่อง : ยุคนั่นดื้อเกินเณรจ่อยเป็นบ่มี โอ๊ย เข้าคอกไก่ผู้ใด๋ คันบ่ได้อุ้มมันซะมาสิหนีฮะเนี่ย

ฝ้าย : อื้อ เฮ็ดจั่งได๋ล่ะ

หนิงหน่อง : ลักเป็ดลักไก่คนเหมิดเท่านั่น กลางค่ำกลางคืนหนิโอ๋ย

แท็กซี่ : ลักแนวได๋ล่ะ

หนิงหน่อง : เอากระสอบไปต่งไว้ปากประตูเขานั่นหนา

ทุกคน : เอ้อ

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : เอากั้นฮุงไปเป่าทางพุ้น เป่าแกคอกไก่ มันกะแตกวิ่นไปตี๋ล่ะเป็ดกับไก่น่ะ เข้าในสอบตุ้มดี ๆ แบกไปพุ้น ไปนั่งขายอยู่ตลาดฮ่มข้อยเหลืองอ่อย ๆ อยู่พุ้น

ฝ้าย : เก็งราคาอยู่พุ้น

หนิงหน่อง : อื้อ ลงท่งลงท่า ถอดกินมานข้าว (ข้าวที่กำลังจะตกรวง) บาดหนิ ลักย่ามไซคนบาดหนิ ไซผู้ใด๋บ่หมานเหยียบเป ๆ ฟาดลงกลางป่าข้าวพุ้น

ฝ้าย : โอ๊ มาเป็นตาบาปแถะฮะหนิ

หนิงหน่อง : จนขี้กลากบ่มีหม่องสิเกิด

แท็กซี่ : หวาย

หนิงหน่อง : ขี้ตะแร้งับบ่ลงอยู่จั่งเสี้ย มันฮ้อนหลาย

จ่อย : โอ๊ย เซาตายมันแนะ ขั่นได้เว้าพื้นคนว่าซั้น เป็นทางคิ่งนิ่งปานหนู คนน้อยคนหลายเจ้ากะเบิ่งแหน่อ้าย ข้อยกะอยากอายเป็นตั๋วะ พี่เอ๊ย จักว่าเป็นจั่งได๋

หนิงหน่อง : คั้น คันเด๊ะเนาะ

จ่อย : อื้อ ว้าย ข้อยบ่ได้เว้าเรื่องขี้กลากข้อยจ๊ากเม็ดเลยว้องหั่น (เมื่อตะกี้) บ่เว้านำหัวยามันดอก คน**ปากบ่ขอบ**หนิ เว้าบ่เซาจักเที่ย…

5.5.2.11 ผู้เฒ่าใจเบา เคียดง่าย ใจดีท่อบักฝ้าย ใจฮ้ายท่อบักตูม

บอกถึงลักษณะผู้เฒ่า (พ่อแม่ปู่ย่าตายาย) กล่าวคือ คนเฒ่าบางคนใจเบาเหมือนปุยนุ่นหรือสำลี พอถูกลมพัดก็ปลิวว่อนไป โกรธก็โกรธง่าย เกลียดก็เกลียดง่าย (ปรีชา พิณทอง, 2528: 165)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

หนิงหน่อง : บ่ตื่นเดิกลุกเซ้า ไผเขาสิปันให้ หาเฮ็ดทั่วทีบทั่วแดน ทำควมดีไปโลด ตกน้ำบ่ไหล ตกไฟบ่ไหม้ อย่าไปถือสงถือสาผู้เฒ่า ฟังแต่ว่า**ผู้เฒ่าใจเบาเคียดง่าย ใจดีท่อบักฝ้าย ใจฮ้ายท่อบักตูม**

Copyright by Mahidol University

จ่อย : แม่นแล้วอ้าย
หนิงหน่อง : ขั่นเฮาเว้าถึกข้อของกินบ่ถี่ดอก เซื่อเฮานี่ แต่เฒ่านี้กะเป็นตาซังอีหลีล่ะว้า

5.5.2.12 ลูกเขยเฮ็ดสิตาย บ่ท่อลูกซายนอนเบิ่ง หมายถึง ลูกตัวเองพ่อแม่ย่อมรักมากกว่าลูกเขยซึ่งเป็นลูกคนอื่น แม้ว่าลูกเขยจะทำงานทั้งวันหรือทำงานเกือบตาย พ่อแม่ก็ไม่รักเท่าลูกชายของพ่อแม่ที่นอนดูอยู่เฉย ๆ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

หนิงหน่อง : ขั่นเฮาเว้าถึกข้อของกินบ่ถี่ดอก เซื่อเฮานี่ แต่เฒ่านี้กะเป็นตาซังอีหลีล่ะว้า
แท็กซี่ : นั่น บ่แม่นข้อยเว้าโพด (พูดเกินไป) เด๊ะเดียวนี่
จ่อย : มาคือว่าจั่งซั้นอ้าย
หนิงหน่อง : เว้าจ้อย ๆ ห่อข้าวแป ๆ (แบน)
จ่อย : เอ้อ
หนิงหน่อง : แม่น**ลูกเขยเฮ็ดสิตาย กะบ่ท่อลูกซายนอนเบิ่ง** เห็นเงินหน้าดำ เห็นคำหน้าเศร้า เห็นข้าวอยากได้หลาย

5.5.2.13 เห็นเงินหน้าดำ เห็นคำหน้าเศร้า หมายถึง เห็นสิ่งที่ตัวเองอยากได้แต่พอไม่ได้มาซึ่งสิ่งนั้น ก็รู้สึกเสียใจ เศร้าใจ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

หนิงหน่อง : ขั่นเฮาเว้าถึกข้อของกินบ่ถี่ดอก เซื่อเฮานี่ แต่เฒ่านี้กะเป็นตาซังอีหลีล่ะว้า
แท็กซี่ : นั่น บ่แม่นข้อยเว้าโพด (พูดเกินไป) เด๊ะเดียวนี่
จ่อย : มาคือว่าจั่งซั้นอ้าย
หนิงหน่อง : เว้าจ้อย ๆ ห่อข้าวแป ๆ (แบน)
จ่อย : เอ้อ
หนิงหน่อง : แม่นลูกเขยเฮ็ดสิตาย กะบ่ท่อลูกซายนอนเบิ่ง **เห็นเงินหน้าดำ เห็นคำหน้าเศร้า** เห็นข้าวอยากได้หลาย

Copyright by Mahidol University

5.5.2.14 กินแม่นปาก อยากแม่นท้อง เทียวขี้แม่นขา

เป็นคำกล่าวที่แสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ต่อความเป็นคนของชาวอีสานที่ไม่ชอบมีเรื่องขัดแย้งกับใคร ถือว่าคนเราไม่ควรพูดหรือสนใจเรื่องของคนอื่นมากจนเกินไป หากไม่ใช่ธุระของตนเองก็ไม่ควรไปเกี่ยวข้องให้ยุ่งยาก มีความหมายเดียวกับสำนวนที่ว่า “อย่าหาเหาใส่หัว” นั่นเอง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ปอยฝ้าย : อื้อ เหตุการณ์เป็นจั่งใด๋ บ้านมึง บ้านมึงน่ะ เว้าให้ฟังแนะ

ยงค์ : เว้าพื้น (พูดถึง) บ้านกูหนิ ยามกลางเว็น (กลางวัน) มันกะแจ้ง (สว่าง) ยามมื้อแลง (ยามเย็น) มันกะค่ำแหล่ว ซ่างเป็นเด๊ะ ตื่นมื้อเซ้า ตะเว็น (ตะวัน) ขึ้นแดดมีล่ะวะ

ชาลี : โอ๊ย

ยงค์ : จ๊ากว่าเป็นจั่งใด๋ ตะเว็นตกดินยามใด๋ ค่ำยามนั้น

ชาลี : โอ๊ย เว้าแปลก ๆ เว่ย

ยงค์ : บ้านมึงอยู่จั่งใด๋ กินจั่งใด๋ฝ้าย

ปอยฝ้าย : บ้านกูหนิเนาะ ขั่นแม่นเว้าเรื่องอยู่เรื่องกินเนี่ย **กินกะแม่นปาก อยากแม่นท้อง เทียวขี้กะแม่นขา**หนิแหล่ว

จากตัวอย่างสำนวนในการแสดงตลกของทั้งสองคณะ จะเห็นได้ว่า ต่างนำมาใช้กันมากและเป็นสำนวนที่คุ้นหูผู้ฟังกันดี แต่หากเป็นสำนวนของชาวอีสานโดยเฉพาะ ก็อาจมีเฉพาะชาวอีสานเท่านั้นที่เข้าใจสำนวนดังกล่าว

5.6 คำสแลง

สแลง หมายถึง ถ้อยคำหรือสำนวนที่ใช้เข้าใจกันเฉพาะกลุ่มหรือชั่วระยะเวลาหนึ่ง โดยไม่ใช่ภาษาที่ยอมรับว่าถูกต้องตามหลักภาษา (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525: 70)

จากการศึกษาพบว่า คณะเสียงอีสานใช้คำสแลงในการแสดงชุด 1-4 ส่วนคณะเพชรพิณทองใช้ในการแสดงทุกชุด ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

Copyright by Mahidol University

5.6.1 แรด หมายถึง ความประพฤติหรือกิริยาท่าทางที่ไม่เรียบร้อยของหญิงสาว

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : ข้ามเด๊อ ข้ามเด๊อ

ปอยฝ้าย : ให้ฉันเบาะ

ชาลี : บ่ ข้ามมาพี่ หายายลิงเพี่ย ยายลิง ยายลิง

ยายหมา : ยายหมา บักเวรมึง แม่มึงติ คือ**แรด**หน้า**แรด**หลังแท้

5.6.2 ฉิงฉ่อง หมายถึง ถ่ายปัสสาวะ ใช้กับผู้หญิง (เลียนเสียงถ่ายปัสสาวะ)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายฝ้าย : โรคฉี่หนูหรือโรคเยี่ยวหนูนั่นน่ะ

ยายจื้น : โอ๋ เยียวซั้นเบาะ

ยายฝ้าย : โรคอั่นนี้มันเอิ้นได้หลายแบบ เอิ้นให้น่ารัก น่ารักกะได้

ยายจื้น : อุ๊ย เขาเอิ้นโรคอีหยังเฒ่า

ยายฝ้าย : โรค**ฉิงฉ่อง**หนู

5.6.3 หน้าแตก หมายถึง รู้สึกอายมากที่ทำสิ่งไม่ดีต่อหน้าสาธารณชน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ปอยฝ้าย : สูขี้หนิ ว้าย เขาบ่เล่นนำ ว้าย ว้าย เขาบ่ว่ายายว้าย โอ๊ย **หน้าแตก** โอ๊ยสะใจเด๊ะพี่น้อง เฮหน้าให้แนะ เอ้า เฮ เฮ แฮงกั่วนี้แนะ เอ้า เฮ เด๊อนางเด่อ เด๊อเด๊อนางเด่อ จึกจึก

5.6.4 เสร็จ หมายถึง แพ้อย่างเด็ดขาด สูญเสีย ถูกทำให้หมดไป ในที่นี้หมายถึง ถูกทำให้หมดไป นั่นคือ ยงค์ถูกฆ่า

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ยงค์ : ขั่นแม่นยินเสียงกาฮ้อง ขั่นมึงเหลียวเห็นกาบินอยู่ทางบ้าน แสดงว่ากู**เสร็จ**เด๊อ

5.6.5 เบรก หมายถึง พูดดักคอคนอื่นให้หยุดพูด ขัดจังหวะ (ภาษาอังกฤษ brake แปลว่า หยุด)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

Copyright by Mahidol University

ยายจี้น : (ร้อง) ยามห่างไกลลับตา สัญญาก็เสื่อมความหมาย
ปรวนแปรแทรกซึมโดยง่าย (ทำท่าจะหงายหลัง)
ความรักเราขาดกัน
ชาลี : โอ๊ะ อย่า ๆ ๆ
ยายจี้น : **เบรก**เฮ็ดหยัง

5.6.6 มาด หมายถึง ท่าทาง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4
ชาลี : ตี้ โฮ้ หน้าเดียวกันเลยเว่ย ป๊าดโท่
นกน้อย : ป๊าด คือ**มาด**เข้มแถะเฮ่ย

5.6.7 จ๊าบ หมายถึง สวยเด่น แปลกเป็นพิเศษ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก
นพดล : ว้าย คะซั้นใส่ซะ (หนิงหน่องสวมแว่นตาเด็ก)
จ่อย : พี่น้องหัวหยังครับ
นพดล+จ่อย : โอ๊ว (ตกใจ)
หนิงหน่อง : โอ๊ย จ๊ะแม่นตื่นต่อนฮ้าย หลงกันเว่ย แฮ่งอาวจ่อยจั่งได๋ เป็นคนจั่งสี้ จ๊าบบ่
จ่อย : **จ๊าบ**อ้าย **จ๊าบ** โอ๊ย ใส่แว่นตาเข้ากะซะมาคือแท้

5.6.8 สปอร์ต หมายถึง ใจกว้าง เอื้ออารี (คำภาษาอังกฤษ sport หมายถึง กีฬา มีน้ำใจนักกีฬา)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก
หนิงหน่อง : เป็นจั่งได๋ ประทับใจบ่ ลูกน้องเจ้า ศิริวรรณ จรัสแสง กล้าบ่ ของดีเสียด้วย กล้าบ่
นพดล : โฮ คือสอนลูกน้องใจ**สปอร์ต**แถะ

5.6.9 ประเทือง หมายถึง สาวประเภทสอง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋
นพดล : The boy, the girl and the **ประเทือง**
ลุงแนบ : บ่มีดอก (หัวเราะ)

Copyright by Mahidol University

5.6.10 เริ่ด มาจากคำว่า “เลิศ” หมายถึง ยอดดีหรือยอดเยี่ยมในทางใดเป็นพิเศษ (ปริศนา ตันตินาคม, 2538: 99)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

คทา : หนูชื่อคทาจ้า บ้านอยู่อุบล เป็นผู้ญิงร้อยเปอร์เซ็นต์นะคะ มีผัวแล้วค่ะ **เริ่ด**อยู่เบาะคะ **เริ่ด**บ่ บ่เคยที่สินอกใจผัวจักเทื่อค่ะ ถามนั่นถามนี่ ส่อเฮ็ดหยัง (เดินกลับที่เดิม)

5.6.11 แจ๋ว หมายถึง ดีเลิศ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

1. จ่อย+นพดล : เอ๊อ (หัวเราะ) แม่น อู๊ย ซะมา (ตีมือกัน นพดลกวักมือเรียกหางเครื่องคนหนึ่งเข้ามา)
   จ่อย : โอ๊ย สิหาคู่ให้เขากะก้อจ้ออยู่นี่
   นพดล : ข้อยเหลียวเห็นเจ้าพอดี อายุเท่าใด๋
   หางเครื่อง : สิบแปดปีค่ะ
   จ่อย : สิบแปดปี ฮะ ๆ
   นพดล : มีผัวแล้วยัง
   หางเครื่อง : ยังค่ะ
   จ่อย : **แจ๋ว**

2. นพดล : บ้านเจ้าอยู่ไส
   หางเครื่อง : บ้านนาเฮืองค่ะ
   นพดล : บ้านนาเฮือง เลขที่เท่าใด๋
   หางเครื่อง : สี่สิบเก้าค่ะ
   จ่อย+นพดล : สี่สิบเก้า
   นพดล : ทับเก้าบ่
   หางเครื่อง : ทับเก้าค่ะ
   จ่อย : **แจ๋ว**
   นพดล : **แจ๋ว**จั่งได๋หวา
   จ่อย : มันคือ**แจ๋ว**คัก**แจ๋ว**แหน่แถะบาดหนิ

Copyright by Mahidol University

นพดล : **แจ๋ว**อีหยังล่ะ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

หนิงหน่อง : หมอลำบ่ทันสมัยมาซ่างกล้ายืนอยู่บ่อนนี่

ลุงแนบ : โอ้โห แน่นอน **แจ๋ว** ๆ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

1. ฝ้าย : เอ้า เจ้าคือจื่อได้ว่าเป็นของจะของเดียวเนี่ย

หนิงหน่อง : ข้อยเขียนซื่อข้อยไว้ตั้ว

ฝ้าย : เขียนจั่งได๋

หนิงหน่อง : เอาตะปูขีดอักสอนย่อ นอหนูโตเดียวกะหมายถึงซื่อข้อย

จ่อย : โอ๊ย **แจ๋ว**เลย

2. จ่อย : เฮ็ดบุญวันเกิด จ้างหมอลำมาแล้ว โอ๊ย พี่น้อง อย่าสะฟ้าวเมือ (อย่าเพิ่งกลับ) ฟังลำซะก่อนจั่งเมือ น้องนุ่งสามคนคือบ่ข่าวแนะพี่

หนิงหน่อง : **แจ๋ว** อาวใหญ่บ่ได้ไป

5.6.12 ซิ่ง หมายถึง ขับรถเร็วและโลดโผน (ภาษาอังกฤษ racing แปลว่า แข่งรถ)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

สุนทร : ใครเค้าจะไปขึ้นล่ะ ขี่ซิ่งแซงซ้ายแซงขวาปาดหน้าปาดหลัง ล้มตั้งหลายหน มุดเข้าไปในรั้วบ้านเค้าก็เคยไม่เข็ด

นพดล : ไม่เข็ด

สุนทร : มาเมื่อสองเดือนที่แล้ว ไม่รู้**ซิ่ง**อีท่าไหน มุดเข้าไปใต้สิบล้อ

5.6.13 ซื่อบื้อ หมายถึง โง่เขลา

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

หนิงหน่อง : ผู้เมียเป็นทางล่าง ผู้ผัวเป็นทางเทิง ผู้ลูกเป็นทางหู หือ **ซื่อบื้อ** หมู่เขาคุมไว้ปานใด๋กะบ่ฟัง ยังอยากเว้านำหมู่อยู่ปึกเท่าใด๋แฮ่งหม้นเว้า เขาเว้าเรื่องดวงชะตาราศี มันเปิด

Copyright by Mahidol University

ไปริดสีดวงพุ้น

5.6.14 ซ่าง (ช่าง) หัวมัน หมายถึง ปล่อยไปตามเรื่องตามราว ไม่สนใจอะไร

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

นพดล : คนมันคือน้อยแถะหนิแหม โอ๊ย ไปไสเหมิด คือจั่งได้ยินข่าวหว่างสงกรานต์ว่าคนมาอยู่กรุงเทพฯ ล้ายหลาย บัดนำมาซะแท้คืออึดแถะฮะหนิ อั่นสิบ่หลุบซ้ำเบาะฮึทองใส

ทองใส : **หลุบกะซ่างหัวมัน**เถาะ เล่นไปโลด

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

หนิงหน่อง : มันทันได้ลึ่งกัน บ่ทันได้สู้จักใจกันคักสำ ไปนั่งในเกี้ยวเขาหามไปดี ๆ เกิดคาคะเจ้าวางถิ่มอยู่กลางโคก สิบ่นั่งหน้าแหล่อยู่ในเกี้ยวพุ้นเบาะหนิ เจ้าคิดเบิ่งคัก ๆ ตี้ เอาคืนมาบ่ได้ผู้เดียว แต่หามสี่คนกะหัวติงหัวซั้นแล้วตั๊วะหิ้วมาง่าย ๆ คือเข่งไก่ไคแหน่เว่ย **ซ่างหัวมัน**เถาะมันหิ้วมาพอแฮงแล้วล่ะท่านอ๋อง

5.6.15 แต๊ะอั๋ง หมายถึง ถือโอกาสถูกเนื้อต้องตัวอย่างมีเจตนาหาเศษหาเลย (ภาษาจีน)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

แท็กซี่ : ผู้แต่าเก่าเพิ่นเรียกขะลำ เฮ็ดแบบนี้มันล้อ**แต๊ะอั๋ง**เขาตั๊วเนี่ย เทิงจับเทิงสยิว โอ้ย พวกบ่มีมารยาท

5.6.16 ป๋า เป็นคำเรียกผู้ชายที่ชอบเลี้ยงดูสาว ๆ (ภาษาจีน ป๋า แปลว่า พ่อ)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

นพดล : ฮ้องเพลงไทยแล้ว บ่ฮักกะบ่ง้อ เห็นบ่ล่ะ สองคนบ่ฮักบ่ต้องสน **ป๋า**อยู่ทั้งคน สบาย

ใหญ่ : โอ๊ย ผู้น้อย ๆ นึง คือเอิ้น**ป๋า**

จ่อย : ฮ่วย ใหญ่ บ่สู้จักอีหยังอีหลีตั๊วหนิ หมอนี่แหมเนาะ บ่หาแต่น้อย บ่หาแต่ใหญ่ ถ้าบุคคลคนนั้นเป็นคนรวย เขาเอิ้น**ป๋า**เหมิด

Copyright by Mahidol University

จากตัวอย่างคำสแลงที่ทั้งสองคณะนำมาใช้ จะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าคำสแลงจะเป็นคำที่ใช้เฉพาะกลุ่ม แต่คนทั่วไปก็สามารถเข้าใจความหมายได้ เพราะปัจจุบันคำสแลงดังกล่าวมีผู้นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย

5.7 คำคล้องจอง

จากการศึกษา พบว่า คณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง ต่างใช้คำคล้องจองในการแสดง โดยอยู่ในรูปของเพลง กลอนลำ กลอนสารภัญญ์ กลอนสด คำสอย และคำอวยพร พบในการแสดงทุกชุดของคณะเสียงอีสาน และ ในคณะเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่งฮาสนั่นเพลงสนุก หนิงหน่องฝรั่งดอง สตริงบ้านนอก และหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

5.7.1 เพลง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

1. ยายฝ้าย : เอ้อ (ร้องเพลง) “แฟนผู้ข้าหนิกะบ้าไก่ตี เกิดเป็นวันเป็นปี เอาดีแต่ตีไก่ บ้าไก่ทะลุฟ้า ปี๊ซ ปี๊ซ บ้าไก่ทะลุดิน ปี๊ซ”
2. ยายฝ้าย : (ร้องเพลง) “เอนกายลงนอนกอดหมอนเคียงร่าง คิดถึงหน้านาง สุดอ้างหว่างหัวใจอาวรณ์ เป็นหมอนใบเก่าที่เจ้านั้นเคยหนุนนอน บัดนี้ไม่มีงามงอน เขาจรหนีจางจากไป”

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

1. มอด : (ร้องเพลง) “เอนกายลงนอนกอดหมอนเคียงร่าง คิดถึงหน้านาง สุดอ้างหว่างหัวใจอาวรณ์ เป็นหมอนใบเก่าที่เจ้านั้นเคยหนุนนอน บัดนี้ไม่มีงามงอน เขาจรหนีจางจากไป บนเตียงเคยมีน้องนี้เคียงข้าง ห่มผ้าคลายหนาวให้นาง คิดถึงเรือนร่างแทบขาดใจ เจ้าจากพี่ ทิ้งไว้แต่รอยอาลัย ตั้งแต่เธอจากไป รู้ไหมใครปวดระบม คนเอ๋ยคนรักเคยนอนร่วมห้อง เหลือภาพความหลังให้มอง สุดหม่นหมองคร่ำครวญระทม เธอพบคนใหม่ ลืมเราผู้เคยชื่นชม พี่เองก็คงสิ้นลม ตรอมตรมต้องขาดใจตาย * จงคืนกลับมาสู่รังรักเรา พี่นั้นต้องการเพียงเจ้า ห้องนอน

Copyright by Mahidol University

หมอนเก่าที่เคยเอนกาย ให้มันเหมือนเดิมเป็นสุดที่รัก ของชาย ตราบชั่วฟ้าดินมลาย ขาดนางเคียงกาย พี่คง สิ้นลม (ซ้ำ *)

2. ปอยฝ้าย : (ร้องเพลง) จ๊ะแม่นม่วนเนาะสู ฮู้บ่ว่าข้อยสิตาย มาม่วนเอาฮ้าย ยามข้อยออกหน้าเวที ฮู้บ่พวกเจ้า ผู้สาวของข้อยเขาหนี ย้อนว่ามาเฮ็ดจั่งสี้ เขาเลยกล่าวคำอำลา ตลกฮ้องไห้ ในใจบ่มีไผเห็น กล้ำกลืนฝืนเล่น ให้คนสรวลเสเฮฮา แต่คนฮักข้อย เขาซังเขาป้อยเขาด่า มีแฟนกะคือผีบ้าเธอรับสภาพบ่ไหว น้ำตาตลกไหลตกใส่ไมโครโฟน โอ้อยากสิโตนเวทีให้คอหักตาย หัวเติกหัวเติ่นแถะน้อผู้เบิ่งทั้งหลาย ฮู้บ่ว่าข้อยสิตาย หัวใจสลายแล้วหนอ * ตลกอกหัก คนฮักสะบัดหน้าหนี เก่งบนเวที เฮ็ดหยังมีคนหัวร่อ แต่ชีวิตจริง ความฮักถูกถิ่งลงท่อ จบการแสดงแล้วหนอ ขอลงไปนั่งฮ้องไห้ (ซ้ำ *)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

แหลม : (ร้องเพลง) น้ำตาข้อยตก เพราะโดนหักอกอย่างจัง เขาโกหกจนอกพัง ผู้สาวเขาซังว่าข้อยมันเฒ่า คนสมน้ำหน้าเว้าพื้นนินทาบ่ซาบ่เซา ข้อยบ่อยู่สมเฒ่า แถมยังเอิ้นเฮาว่าเฒ่าหัวงู

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

1. มอด : (ร้องเพลง) สะพายกระเป๋า เข้ากรุงตามหาแฟนอ้าย คิดฮอดเจ้าล้ายหลาย ที่อยู่ให้ไว้พร้อมด้วยเบอร์โทร เธอเช่าห้องอยู่รายเดือนเป็นตึกคอนโด พอได้มาพบคนโก้ อ้ายผู้โล ๆ อยากอายเจ้าของ

2. มอด : (ร้องเพลง) ขวัญเอ๋ย จดหมายของแม่ส่งมา เนื้อจดหมายเขียนว่า ทุกข์ตรมเจียนบ้า นาฝนแล้ง พ่อก็ช้ำมีอันต้องตาย เพราะมีโจรปล้นควาย ใช้อุบายเสแสร้ง ซ้ำยิงแทงพ่อยับดับสิ้นไป บาปซ้ำกรรมมา น้องสาวข้าเป็นไป โจรขืนใจ

Copyright by Mahidol University

เป็นบ้าใบ้เสียคน แสนช้ำ ดังโดนเท้าย่ำดวงแด ท้าย จดหมายของแม่ ระบายทุกข์แย่ แกทุกข์ทน ข้าวไม่เหลือ เกลือไม่พอ รู้มั้ยแม่เฝ้ารอ ขอน้ำใจลูกบ้าง หาสตางค์มา บ้านบ้างสิ เจ้าเป็นนักร้องร่ำรวยทองเงินมี ช่วยแม่ที แม่ไร้ที่หมายมอง หงอยเหงา ค่ำเช้าแสนเศร้าอุรา แม่จะรู้ไหมว่า ลูกแม่บากหน้ามาเป็นนักร้อง ไม่ได้ร้องเพลงเลยสักวัน หัวหน้าคอยกีดกัน ใช้ทุกวันทุกที่ เขาให้มีหน้าที่แบกกลอง ค่าตัวที่มีวันละยี่สิบสอง ทนแบกกลองตามบัญชาหัวหน้าวง โหยหิวจนไส้กิ่วอดเอา แม่จะรู้หรือเปล่า ลูกแม่กินข้าวกับเกลือพริกผง สร้อยและแหวนที่แม่ให้มา เห็นหัวหน้าท่านยืม แล้วก็ลืมคืนให้ ถามทีไรก็ทำเล่นองค์ แม่ทุกข์เต็มกลืน ลูกขอคืนป่าดง หัวหน้าวงครับสร้อยคอขอคืน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

1. จื้น : (ร้องเพลง) จ๊ะแม่นม่วนเนาะสู ฮู้บ่ว่าเจ็บสิตาย มาม่วนเอาฮ้าย ยามข้อยตกฮ้านหมอลำ ฮู้บ่พวกเจ้า ข้อยเจ็บหัวเข่าเจ็บหำ เวทีบ่แม่นต่ำ ๆ ข้อยซ้ำเหมิดเนื้อเหมิดโต ขาเขียวปื้อ ๆ สองมือของข้อยกะเขียว ค่าตัวร้อยเดียว ให้เล่นจนโพดพะโล ตกฮ้านยามใด๋ มิใยต้องสะใจโก๋ สิหนีไปคือบักโก จักมื้อใด๋ ตกฮ้านหัวแตก เลือดหัวตลก ต้องตกหล่นบนเวที ตกได้ตกดี ย้อนว่าบ่มีมุขแดก หัวเสิกหัวเซิน มีแต่ข้อยมันสิหัวแตก เบิ่งเป้ากางเกงข้อยแหน่ ย้อนว่าตกฮ้านดู๋หลาย * ตลกตกฮ้าน มีใครสงสารบ้างหนอ เอาแต่หัวร่อ แต่คนตกมันสิตาย ตกฮ้านประจำ เจ็บหำกะยังบ่หาย จบการแสดงยามใด๋ ขอลงไปทายาหม่อง (ยายจื้นเดินตกเวทีอีก) (ซ้ำ *) จบการแสดงยามใด๋ ขอเงินไปซื้อยาหม่อง

2. มอด : (ร้องเพลง) สุริเย็น เมื่อยามค่ำ พระรถต้องจำจากเมรี ตัวเจ้าหล่อนเธอกำลังนอนหลับ โอ้ โองามนัก แม่มารศรี แม่ชื่นใจเอย

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

1. มอด : (ร้องเพลง) บ่โรแมนติก บ่มักจุกจิกเจ๊าะแจ๊ะ รู้ตัวอยู่แหละ สเป็คเธอบ่แม่นพี่ วันเกิดทรามวัยทีไรอ้ายลืมทุกที วันวาเลนไทน์ทุกปี ไม่เคยให้ความสำคัญ

2. จื้น : (ร้องเพลง) ไอ้หนุ่มรถซุกใส่ขายปลาดุก ตลาดหลังคุก รักแม่ค้าขายกระปุก กระปุ๊กลุกชื่อว่าสาวปุก

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

เพลงที่หนิงหน่องร้อง มีคำคล้องจองดังต่อไปนี้

แสนหม่นหมองเมื่อได้ใส่ทองเส้นโต เสียดายหมูอ้วนตัวผอมโซ ลูกสาวคนโตมันขายให้เพื่อน กลางคืนแดดจ้า กลางวันมาเห็นดาวกลาดเกลื่อน สุขใจนักหนา เมื่อเห็นน้ำตาเจ้าของ ที่ไหลหลั่งลงมากอง ฉันนั่งแอบมองคนเดียวสลอน นอนหนุนเหรียญบาท หัวใจแทบขาดรอน ๆ เพราะฉันไร้คู่นอน หัวใจอาวรณ์แสนปลื้ม ยามหนาวมา กลางเมษา หน้าสงกรานต์ นั่งเกี่ยวข้าวอยู่บนบ้าน แสนทรมานดูดดื่ม เคยรักกันมาไหนบอกว่าจะลืม จารย์บุญสีมายืมยังได้ให้ไปตั้งสาม โอ๊สองร้อย เหม็นกลิ่นจำปา จนน้ำตาข้าไหล ได้ยินเสียงหวูดรถไฟ ไพเราะจับใจเศร้าสร้อย แม่ค้าขนมจีน เจ้าขายถั่วดินกำไรไม่น้อย นั่งขายอยู่กลางป่าอ้อย อยู่บนดอยอินทนนท์

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

1. นพดล : เราจะนำความหวานทั้งหมดมาใส่ไว้ในเพลง
หนิงหน่อง : (ร้องเพลง) รักเอ๋ยเคยชื่นทุกคืนทุกวัน ไม่คิดว่าจะแปรผัน ตัดสัมพันธ์รักกันแล้วชัง

2. นพดล : ซื่อหยังล่ะเจ้า
ตุ๊กตา (หางเครื่อง): ตุ๊กตาค่ะ
นพดล : ตุ๊กตา
จ่อย : ตุ๊กตา
นพดล+จ่อย : (ร้องเพลง) ตุ๊กตาจ๋า พี่มาไม่พบตุ๊กตา ป่านนี้ตุ๊กตาอยู่ไหน อยู่แห่งใดไหนเล่าเธอจ๋า โอ้ตุ๊กตา ตุ๊กตา ตุ๊กตา

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

แท็กซี่และจ่อยร้องเพลงแปลง “หนุ่มนาข้าว สาวนาเกลือ” คู่กัน โดยเนื้อร้องที่แต่งให้มีคำคล้องจองกันมีดังนี้

แท็กซี่ : บ้านของพี่กินหมา กินหมา อยู่อำเภอท่าแร่
จ่อย : บ้านน้องกินแต่แย้ แต่แย้กับก้อยกะปอม
แท็กซี่ : บ้านของพี่กินแต่ผักตำนิน
จ่อย : ส่วนบ้านยุพินกินแต่ผักคันจ่อง
แท็กซี่ : โอ๊ะพี่อยากบายขาน้อง ขาน้อง คือสิท่อสองนิ้ว
จ่อย : อยากถึกค้อนตอกสิ่ว ตอกสิ่ว เซิญมาบายโลด
แท็กซี่ : บ่บายกะได๊ (ร้อง) บ้านของพี่ปลูกตั้งแต่ข้าวโพด
จ่อย : ไปยามน้องโลดถ้าอยากสูบยาเมา
แท็กซี่ : จ๊ะแม่นหูตาเมา ตาเมา มามักสาวขี้เฮี้ยน
จ่อย : น้องบ่ให้ขึ้นเฮียนนะ
แท็กซี่ : สาวขี้เฮี้ยนอย่าเว้าใหญ่ ถ้าพี่ไปลักนอน ลักนอน พ่อจะว่ายังไง
จ่อย : ให้ไปข้างคอกไก่ คอกไก่เด๊อจั่งมีหม่องขึ้น
แท็กซี่ : ให้หนุ่มตาเมาจะยกแต่คันไดไปนะ
จ่อย : ถ้าอ้ายไปจริง ๆ จะสิเอาไฟจูดหำ

5.7.2 กลอนสารภัญญ์

สารภัญญ์ แปลว่า คำที่บุคคลพึงกล่าวด้วยเรื่องที่เป็นประโยชน์ เพราะมีสาระต่าง ๆ กันไป เช่น ไหว้ครู บูชาดอกไม้ คุณพ่อ คุณแม่ คุณพระเจ้าอยู่หัว สิ่งแวดล้อม สุขภาพ โรคเอดส์ โรคต่าง ๆ และอื่น ๆ (สวิง บุญเจิม, ม.ป.ป.: 16-17)

สารภัญญ์ทำนองอีสาน ได้มาจากทำนองการสวดของพระ นิยมร้องกันในช่วงเข้าพรรษา โดยชาวอีสานจะมีประเพณีทอดถวายเทียนพรรษา จากนั้นจึงมีการร้องสารภัญญ์ ปัจจุบันนิยมทอดเทียนร่วมกันหลาย ๆ หมู่บ้าน แล้วจัดให้มีการแข่งขันร้องสารภัญญ์ บางครั้งอาจจัดกิจกรรมแข่งขันร้องสารภัญญ์โดยเฉพาะ (ประมวล พิมพ์เสน, 2545: 97)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

1. ยายฝ้าย : ขอเสียงตบมือแนะค่า (ร้อง) “ฟังก่อนท่านทั้งหลาย ฟังบรรยายเป็นคำกลอน จงฟังฉันเสียก่อน จงสังวรและควร

Copyright by Mahidol University

จำ โรคร้ายกำลังดัง จงระวังโรคฉี่หนู ได้ยินขนลุกซู่ เป็นตาย้านแถะพี่น้อง พวกเราต้องป้องกัน ยามไปไฮ่และไปนา ลงน้ำไปหาปลา ให้พวกเราใส่เกิ๊บบูต”

2. ยายยงค์ : (ร้องสารภัญญ์) “ประตูแม้นห้องเซ้า มีรองเท้าสองคู่เคียงกัน คู่นึ้งคู่นึงนั่น รองเท้าเธอล่ะพี่จำได้ดี อีกคู่นึงใหม่ ๆ เป็นของใครบอกมาดีดี บัดเดี๋ยวจะทุบตี บอกมาซี มันเกิบผู้ใด บอกมาซีล่ะแม่นเกิบผู้ใด” (หัวเราะ) มึงเห็นบ่ กูได้ที่หนึ่ง

5.7.3 คำอวยพร เป็นวัฒนธรรมของชาวอีสานที่เมื่อได้รับสิ่งของจากผู้อื่นแล้วจะกล่าวคำอวยพรตอบแทน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

1. ปอยฝ้าย : …ฉันกะบ่ได้ซ้าสิได้ว่าแถมพร ยามเจ้านอนกะขอให้เจ้านอนหลับเด้อ ย่าแม่เด๋อ ยามนอนตื่นกะขอให้เจ้านอนตื่น ขั่นอยากได้เงินแสนเงินหมื่นให้ไปขายนาเอา

2. ยงค์ : คันเจ้าทานไปแล้ว ควมเจ็บกะอย่าได้ ควมไข้ให้หลั่งโฮม

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ยงค์กล่าวอวยพรผู้ชมที่มอบดอกกุหลาบให้ตน

ยงค์ : …ขออวยพรให้พี่ให้น้อง ให้อยู่ดีมีแฮง อื้อ อยากได้อยู่ติให้มีแต่ความสุขความเจริญ ให้ร่ำ ๆ รวย ๆ ให้ถูกหวยซุงวด ให้สวด ๆ ตูน ๆ ให้ค้ำ ๆ คูณ ๆ ให้ใหญ่ ๆ ยาว ๆ อื้อให้ได้อยู่ดี กินดี นอนดี (ทำท่าโยกเอวเด้งหน้าเด้งหลัง) ดี

5.7.4 กลอนลำ

คำว่า “กลอน” หมายถึง คำพูดที่จัดเป็นระเบียบ และมีถ้อยคำสัมผัสกัน กลอนลำเป็นรูปแบบของคำกลอนทางภาคอีสานประเภทหนึ่ง หมายความถึง กลอนที่หมอลำนำเอาไปแสดง (สิริวัฒน์ คำวันสา, 2521: 54)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

1. ยงค์ : (ลำ) โอ๊ย ลูกแม่เอ๊ย โอ๊ย หยับ (เขยิบ) เข้ามาพี่ (ตรงนี้) หล้า หยับมาแม่สิสั่ง หยับมานั่งใกล้ ๆ มารดาไท้สิสั่งลา

Copyright by Mahidol University

2. แหลม : (ลำ) เฮ๋ำ มื้อวานมื้อก่อนนี้ ไปลำอยู่ด้านซ้าย คำฝ่าย จังหวัดเลย อีแม่เอ๋ย ลองคิดพิจารณาด้วย สาวสวย ๆ มาให้ข้อยสวอยไปตายคาที่

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

1. ปุ๊ย : (ลำเป็นนางเอก) มาบัดนี้หมองไหม้ หทัยตรอมฮอมหิ่น หรือพี่บ่ยินดี จนบ่ขอพบหน้า จาเว้าต่อพระนางน้อง ละเหลือแต่ทางน้อมักควมรักอมตะ หลวงพี่โกรธาหยังเปี๋ยง บ่แย้มยิ้ม บ่แยแสสาส้ำ นางมาหากะขับไล่ ฉันมาเศร้าเสียใจ พอแล่นตกต้นไม้ เหวห้วยลึกล้ำ หลวงพี่อย่าได้ประนามด่าลีลาวดี นางบ่เคยทำผิดอย่าคิดหนีเลยเด๊ออ้าย ฟายน้ำตาเทิงสะอื้น ให้ฟังเสียงน้องเว้าพี่ เทวดาคนดี อ้ายอย่าจากล่าวน้อง ให้ฟังน้องเว้าก่อนเด๊อหลวงพี่

2. ปุ๊ย : (ลำเป็นพระเอก) ฟังเด๊อเสียงนางไห้โศกาแสนแสบ เพราะบ่ได้พบหน้าผมนี้ผู้ประสงค์ ผมตกลงแน่แล้วบ่ขอจวบพานพบ ซื่อลีลาวดีแสนที่ผมเจ็บใจ ขาดหทัยมาแล้วตกลงปลงใจมั่น ขั่นเอาทุกอย่าง นางมาตัดขาดมั่น ขาดถิ่มลิ่มเลย ผมหนิเจ็บปลาบแล้วในด้านส่วนความรัก หลักที่เฮาเคยพิงพักใจวางได้ มันมีหนอนเจาะไส้ ทางในจนว่าโกน มาคร่ำครวญเหลือโตน บ่มีทางดอกอีหล้า เพราะใจอ้ายเคียดหลาย บ่หวังฮ้ายบ่หวังเยี่ยม กลอนรักเก่ามันติด ล่ะ บ่ขอพานพบเป็นจั่งได๋บ่ขอเว้น บ่หวังเห็น บ่หวังง้อ บ่หวังงอไปทางเก่า สิบ่ขอปากเว้านำน้องอีกต่อไป เด๊น้อ..โอ๊..เด๊..

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ยุ้ย : (ลำ) อั่นนี้ พอแม่นพันต้องเดือนสิบสอง คะหนาวนวลคะน้อง หนาวสะบั้นละสั่นสาย เดือนเอ๋ย เดือนหงาย ๆ กำลังแจ้ง แงงทรายบ่ทันอิ่ม อดสากินแล้วให้หงอยเหงาง่วงห่วงแต่ลม พ้อเอ๊ยพ้อน้อง หนิจ่มคะนึงหา โศกาลงโอ๊ย นอนคิดเป็นห่วงเป็นละเมอคือไข้ จิตใจอีนางน้อง

Copyright by Mahidol University

กะบ่ส่วง ท้องนาก้วง ต่อก้วงลมสิย่นก็บ่ยน ฟังเสียงน้ำ
ผัดย่นฮำแผ่นปฐพี เดิกพะนะติขันสนั่นแว่นกั่นแก้ง ลม
แฮง ๆ กำลังย่าว หนาว ๆ มาน้องคิดอยากได้คู่

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

1. ในกลอนลำที่ฝ้ายลำมีคำคล้องจองดังนี้

สักวาประทีเอื้อน ขอเรียนแฟนสายัณห์ส่ง พร้อมใจพรักจักประสงค์ สรุปลงอยากพบพ้อ มารอท่าระหว่างทรวง สังคมไทยมันใหญ่ก้วง อุราหล่วงรำพันจิต วิตสยังสนิท เป็นมิตรแฟนสายแน่นค่ำ

2. กลอนลำที่หมอลำร้องในการแสดงชุดนี้ มีคำคล้องจอง คือ

โอย ฟ้าเอ๊ยฟ้าฮ้องแล้ง เศรษฐกิจมันแพง อั่นยามแล้งบ่เป็นท่า ล่ะการครองชีพมาลาซะมาสูงเจิ้นเทิ่นแล้ว ค่าบ่หลาย โอ๊ย ละนา หรือบาดนี่โลกคนเฮาซุมื้อนี้ก้าวเข้าสู่ความเจริญพี่น้อง เกิดความศิวิไลซ์แฮง แต่งโตโซว์ร่าง ย่างนำทางบ่เห็นหญ้าสิมาคลุมหุ้มห่อ ขั่นเฮามัวแต่คร้าน บ่ทันบ้านล่ะอื่นเขา ล่ะฟ้าวแหน่หรือฟั่งตื่นเดิกลุกเช้าหาข้าวใส่ในพุงเด้อพี่น้อง พยุงโตไปตามยุคสมัยเจริญแล้ว อย่าสิมัวยุ่งนำตัณหา ความโลภโกรธหลง จงหลีกเร้นให้เอาถิ่มอย่าห่วงหาหรือพ่อลุงและแม่ป้าให้บอกลูกสอนหลานนี้แหน ฟ้าวขวนขวายหามา เรื่องวิชาและควมลู่ คันบ่มีควมสู้ สิเอาหยังไปสู่เพิ่น สู่กับควมเจริญ สู่ควมเห็นแก่โตของคนเฮาซุมื้อนี้ดอกมีล้นดอกอั่งหลาย ผมขอบอกน้องอ้ายเฮาต้องเพิ่งโตเองนี่แล้ว เอาโตไผโตมัน สิเพิ่งกันบ่มีได้ จงทำใจให้หนักแน่นอย่าคลอนแคลนเจ้าไหวหวั่น ล่ะเดี๋ยวนี้เขาไปเที่ยวฮอดดวงจันทร์ เฮาสิมัวต่ำต้อย ให้มันด้อยอยู่เฮ็ดหยัง อื๊อือ โอ๊ยละนั่น

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

1. เอก : (ลำ) บัวหลวงเมืองเดชเพราะเหตุพ่าย ที่ฝันไว้เลยสลาย จนแฟนอ้ายหนีไกลห่าง ล่ะมองบ่เห็นหนทางสิเดินไปข้างหน้า คือเป็นบ้ากะท่อกัน เพราะความจนพ่อแม่น้องจั่งบีบคั่น ให้เฮาฮ้างตัดทางรัก คนอกหักนั่นคือชาย อยากสิตายให้มันแล้ว...
2. เอก : (ลำ) ล่ะกลิ้งไปมาดุจจิ๊เพ็ง เซ็งโตเองเป็นตาหน่าย ปากว่าเบื่อเขาหลายบ่อยากเห็นบ่อยากพ้อ แต่ใจน้องห่วงบ่หาย แผนการเขาโหดร้ายว่าเขาหลอกว่าเขาลวง แท้ใจห่วงเห็นเขา คิดบ่เซาได้นอนกลุ้ม

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

1. หมอลำหญิง : (ลำ) ล่ะเสียงพิณแคนดังก้องจากคณะเพชรพิณทอง พี่น้องคงจำจื่อ
2. หมอลำหญิง : (ลำ) ล่ะนับว่าเป็นบุญสร้างนำทางซี้ป่อง ล่ะซาวคณะเพชรพิณทองขอขอบคุณทุก ๆ ท่าน มาเสียไว้ บ่หน่ายแหนง ล่ะแม่นหน้าฝนหรือหน้าแล้ง ยังต้อนรับเสมอเหมือน

5.7.5 คำสอย

การสอยเป็นการพูดขัดจังหวะหมอลำด้วยคำพูดที่ตลก เหน็บแนม ประชดเสียดสีสังคม เป็นการสร้างความขบขันสนุกสนานให้แก่ผู้ฟัง ปกตินิยมสอยใส่หมอลำกลอน ภาษาที่ใช้สอยบางครั้งแม้ว่าจะดูหยาบโลน แต่ชาวอีสานก็ไม่ถือสากัน เห็นว่าเป็นเรื่องปกติ ถ้าการสอยใช้แต่คำสุภาพ ผู้ฟังจะไม่ถึงใจ ไม่สะใจและก็ไม่สนุกสนานด้วย คำสอยส่วนใหญ่จะเป็นภาษาที่คล้องจองกัน เป็นภาษาของท้องถิ่นของกลุ่มชน และต้องเข้ากับเหตุการณ์ด้วย (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น, ม.ป.ป.: 172)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

1. จื้น : เอ้า สอย สอย นกแตดแต้บินข้วมป่าแถม ผู้ใด๋หน้าแหลมผู้นั้นน้อยน้อย
2. ยายยงค์ : สอย สอย ผู้กินตาย ผู้ขายติดคุก ขั่นบ่อยากทุกข์ให้เลิกกินยาบ้าเด๊อ สิบอกให้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ยายจื้น : สอย สอย สาวส่ำน้อยบ่สู้จักโทรศัพท์ระบบเวิลด์โฟน บัดเขาจมขึ้นโพน กรุณาเติมเงินด้วยค่ะ

5.7.6 กลอนสด เป็นกลอนที่กล่าวขึ้นทันทีทันใดโดยไม่ได้มีการเตรียมตัวมาก่อน พบในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 6 เป็นกลอนสดโต้กันระหว่างปอยฝ้ายและยงค์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปอยฝ้าย : อียงค์ล่ะอียงค์คนโก้ (ซ้ำ) เหลียวเบิ่งขี้โผ้ว่าแม่นหนังตะลุง (ซ้ำ) อียงค์ล่ะอียงค์หลงทีบ (ซ้ำ) รึกูสิบีบไข่หำของมึง ป้าดโทไข่หำซะมาใหญ่ (ซ้ำ) เหลียวเบิ่งใกล้ ๆ ล่ะบัดเล็กข่อนหล่อน

Copyright by Mahidol University

ส่ำพอแม่ใหญ่เข็มสะออน เอาไปหนุนแทนหมอนกะได้ตั๊วหำ

ยงค์ : บักฝ้ายกะบักฝ้ายตาถ่ำ (ซ้ำ) มันบ่แม่นหำ นี่แม่นมดลูก มันเว้าบ่ถูกตั๊วะบักฝ้ายตาถ่ำ

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า การใช้คำคล้องจองในเพลง กลอนลำ กลอนสด กลอนสารภัญญ์ คำสอย และคำอวยพร ทำให้ภาษามีความไพเราะ สละสลวยยิ่งขึ้น ทั้งยังสร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้ฟังได้อีกด้วย

5.8 คำสองแง่สองง่าม

จากการศึกษาพบว่า การใช้ภาษาแบบสองแง่สองง่ามนี้ ปรากฏในการแสดงตลกทุกชุดของคณะเสียงอีสาน ในขณะที่คณะเพชรพิณทองจะพบเพียง 2 ชุด คือ ชุดสตริงบ้านนอก และลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

1. ยายจี๋น : เอ๊อ (ร้องสารภัญญ์) “อ้ายยืน แม้นซึมเศร้า รู้ข่าวว่าเขามาขอคืนนี้แล้วซิหนอ เข้าซิเอาเสาลงหลุม เข้าซิเอา เสาลงหลุม จั๊บจั๊บ” เนี่ย

ชาลี : นี่ล่ะหม่องจีบกันล่ะ

ยายยงค์ : อีปอบมึง

ยายจี๋น : หา

ยายยงค์ : แม่นหยัง จั๊บ จั๊บ

ยายจี๋น : เอ๋า กะดังจั๊บ จั๊บตั๊วะ เสาลงหลุมแหม

ยายยงค์ : คือดังค่อยแท้

ยายจี๋น : เอ๋า มันเสาน้อย

ชาลี : โอ๋ เสาน้อยเลยดังจั๊บ จั๊บ

ยายจี๋น : จ้า

ชาลี : ฮ่วย ห่าเสาใหญ่เด้ซั้น

ยายจี๋น : บึ๊บ บึ๊บพุ้นแล้ว

ชาลี : เป็นตาย้านเนาะ

ยายจี๋น : ให้ข้อยบ่ ที่หนึ่ง

ยายหา : ข้อยว่าบ่แม่นเป็นตาย้านดอก ข้อยว่า

ชาลี : เป็นหยังซั้น

Copyright by Mahidol University

ยายหา : มันเป็นตามีแฮง

จั๊บ จั๊บ หมายถึง เสียงที่เกิดจากการร่วมเพศ

เสาน้อย หมายถึง อวัยวะเพศขนาดเล็ก

เสาใหญ่ หมายถึง อวัยวะเพศขนาดใหญ่

2. ยายยงค์ : แหง่ แหง่กะบ่แหง่ซื่อ ๆ จักเอาอีหยังมาทั่งข้อย

ชาลี : เอ้า บ่แม่นค้อนตะปังเจ้าหน้าที่บ้านเมืองเพิ่นเบาะ

ยายยงค์ : บ่แม่น ข้อยคลำเบิ่ง ข้อยว่าแม่นแขนมัน ข้อยว่าแขนจั่งได๋คือบ่มีนิ้วมือ

ชาลี : มันทั่งไส

ยายยงค์ : ทั่งทางก้นหนิแล้ว

ชาลี : ทั่งก้น

ยายยงค์ : ขั่นทั่งทางหน้าข้อยสิปากติ

ชาลี : ทั่งจักเทื่อ

ยายยงค์ : จักว่าจักเทื่อแล้ว ทั่งดู๋ ทั่งดู๋ เฒ่าปานใด๋มันกะคึดเด๊ะคน

แขนไม่มีนิ้วมือ หมายถึง อวัยวะเพศชาย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

1. ปอยฝ้าย : โอ๊ย ย่างแนะ ข้อยเสียเอ็นอยู่ เอ๋า ๆ

ยงค์ : เซ่อ ๆ ซ่า ๆ เด๋อ ๆ ด๋า ๆ

ชาลี : อื้อ ว่าให้มันโลด

ยงค์ : บัดแนวนึงนั่นน้า กูหันใจนำกะบ่ทัน

แนวนึง หมายถึง การร่วมเพศ

2. ยงค์ : ฮ่วย มันบอดแต่ตาตั๊วะ เดียวเนี่ย อันอื่นมันบ่บอดตั้ว แต่ส่ำนี้กูหันใจนำบ่ทันฟุ้นตั๊วะเนี่ย…

อันอื่น หมายถึง อวัยวะเพศ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

1. ปอยฝ้าย : เจ้าต้องเซี่ยงไว้ อย่ามาตั๋วเด๊อ อย่ามาตั๋วเด๊อ (เอามือสำรวจเสื้อจับเสื้อ จับเป้ากางเกงของจื้น) นั่นเด้ นั่นเด้ ว้าย เซี่ยงบักสีดา

Copyright by Mahidol University

สองหน่วยกับกล้วยหน่วยนึง

แหลม : เอ้า ปานนั่นน่ะ มานำกันคือบ่ให้พ่อกินนำ แพงหาซะแตกหยังกะด้อกะเดี้ยแถะ

จื้น : เจ้าเป็นบ้าซั้นเบาะอีพ่อ

แหลม : เอ๋า เป็นบ้าจั่งได๋ เขาว่าเซี่ยงหยังไว้ซั้น

จื้น : มันบ่แม่นบักสีดา (ฝรั่ง) แล้วกะบ่แม่นกล้วย

ปอยฝ้าย : เอ้า แม่นหยังซั้น

จื้น : อื้ม บักต้องแหล้ง

แหลม : บักต้องแหล้ง

ชาลี : โอ๊ย บ่มีกล้วยหอมติ

จื้น : บ่มีดอก

ปอยฝ้าย : บักต้องแหล้งอีหยังคือเหลวเละบาดนึง

จื้น : เอ๋า มันแฮ่งว่าเละกว่ากล้วยอีก

ปอยฝ้าย : เอ๋า ข้อยว่าแม่นกล้วย

จื้น : แม่นหยัง

ปอยฝ้าย : แม่นอยู่กล้วย มันกล้วยหอมน้อย

บักสีดาสองหน่วย (ฝรั่งสองลูก) หมายถึง ลูกอัณฑะ (เพราะลักษณะของฝรั่งจะเป็นลูกกลม ๆ ซึ่งคล้ายกับลูกอัณฑะ)

กล้วย หมายถึง อวัยวะเพศชาย (เพราะกล้วยมีลักษณะกลมและยาวเป็นแท่ง คล้ายลักษณะของอวัยวะเพศชาย)

2. ยงค์ : นั่งกะบ่เบิ่ง เป็นผู้หยากผู้ญิง นั่งให้เบิ่งดี ๆ ให้เบิ่งกันซั้นตั้ว จั่งได๋จั่งมานั่งเหล็กจั่งสี้ พุ้นน่ะ ข้อต่อตั๊วหนิ น้อยแนะกะไค (เอามือกำท่อนเหล็กนั้น) กำดี๊ดี

หา : น่าน

ยงค์ : ป๊าด แข็งเก่เด่ เป็นตานั๊ง เป็นตานั่ง นั่งก๊ะนา

แข็งเก่เด่ หมายถึง อวัยวะเพศชายที่แข็งตัว

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

1. จื้น : เทิงเสียหมอบเทิงบ่มีอาน

ชาลี : เอ้า เจ้านั่งจั่งได๋บาดหนิ

Copyright by Mahidol University

จี้น : เอ๋า กะนั่งหม่องเหล็กโก่โด่มันนั่นเดะ
ชาลี : อยู่ไสเดียวหนิ
จี้น : โอ๊ย ถอดอานออกมันสิเห็นโลดดอก นี่ ลักษณะมันสิเป็นจั่งสี้ (ชี้ไปที่ท่อนเหล็กด้านหน้าเวที) สิยาวกว่านี้แหน่จักหน่อย ท่อนตั๊วะ (เท่านั้นล่ะ)
ชาลี : ว้าย มาเป็นตาตกใจแถะยามนั่ง
จี้น : ว้าย บ่ต้องห่วงดอก ขี่ดี๊ดียังว่า
ชาลี : นั่งจั่งได๋บาดหนิ
จี้น : เอ๋า ข้อยกะเอาสองมือกำแฮนด์
ชาลี : กำแฮนด์
จี้น : ก้าวขาขึ้น
ชาลี : เอ้อ
จี้น : สุบก๊บโลดตั้ว
ชาลี : พอดีเบ๊าะ
จี้น : กะพอดีกับหม่องนั่งหั่นล่ะ

พอดีกับหม่องนั่ง หมายถึง อวัยวะเพศชายมีขนาดพอดีกับช่องคลอด

2. ยายจี้นทำท่าเลียนแบบลูกแพร มือข้างหนึ่งล้วงเข้าไปใต้ผ้าถุงของตนเอง

ยายจี้น : (ร้องเพลง) จกปลาแดก ยามใด๋คิดฮอดเจ้าเด ลมพัดลมเพ
ชาลี : เฮ่ย ๆ ๆ
ยายจี้น : แม่นหยังเดียวหนิ
ชาลี : ร้องกะร้องไปโลด มืออย่าซุกซี่ซุกซนเถาะเว่ย
ยายจี้น : เอ๋า กะลีลาของเขา (ร้อง) เคยสบตา
ชาลี : เซี่ยงมือไว้
นกน้อย : ได้ยินเบ๊าะ เพิ่นว่าหั่นน่ะ จกปลาแดกต่อน

ปลาแดกต่อน หมายถึง อวัยวะเพศชาย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ยายจี้นหยิบผ้าถุงมาเตรียมจะใส่ แต่ทำท่าก้าวขาเข้าไปในผ้าถุงไม่ได้สักที

ยายจี้น : ฮือ เอ๋า ถือว่าหว่างนึงคือเห็นฮูมันอยู่
ปอยฝ้าย : มึงเฮ็ดหยังเดียวเนี่ย

Copyright by Mahidol University

ยายจี้น : นุ่งซิ่นหั่นแล้ว
ชาลี : คือบ่นุ่งให้มันแล้ว
ปอยฝ้าย : ห่ามึง คันมึงบ่ตี่ออกมันสิเห็นฮูตี้ (กางผ้าถุงออกเป็นสามเหลี่ยม)
ยายจี้น : โฮ่ ตี่ออกแล้วฮูใหญ่เนาะ
ปอยฝ้าย : ใหญ่อยู่ หลมหัวมึงพุ้นแล้ว (เอาผ้าถุงคลุมหัวยายจี้น)
ยายจี้น : นั่น ๆ หัวกูคาฮูแล้วบาดหนิ
ชาลี : หัวคาฮูแล้วรู้สึกว่าเป็นจั่งได๋ ยายจี้น
ยายจี้น : เป็นคือกลิ่นบ่ซักหนิล่ะ
ชาลี : กลิ่นซิ่นบ่ซัก ฮ่า ๆ
ยายจี้น : เฮ็ดจั่งได๋สิใส่ได้ฮะหนิ
ชาลี : จักเด้อบาดหนิ
ยายจี้น : ฮื้อ ใส่บ่ได้แล้ว
ปอยฝ้าย : ใส่โลด ใส่โลด
นกน้อย : โอ๊ย อย่าสิพากันปึกหลายเถาะ เบิ่ง แม่สิบอก
ยายจี้น : เฮ็ดจั่งได๋ แม่นก
นกน้อย : อั่น ตี่ออกจั่งสี้แม่นเบ๊าะล่ะ
ยายจี้น : จ้า
นกน้อย : เอ๋า สุบ (สวม) เข้า
ยายจี้น : เอาหยังสุบ
ปอยฝ้าย : เอาขามึงหั่นล่ะ สุบน่ะ
ยายจี้น : ขาเบาะ
นกน้อย : มีปัญหาเว่ย
ยายจี้น : ขามันกะสุบบ่ได้ เฮ็ดจั่งได๋ จั่งสิเข้าเบาดหนิ
ปอยฝ้าย : มันเป็นหยัง
ยายจี้น : กะจับใส่แหน่ติ๊ล่ะ
ปอยฝ้าย : อุ๊ย สู ขอบผ้ามีแต่ใยด้ายเต็มเลย

ฮู หมายถึง ช่องคลอด
หัว หมายถึง อวัยวะเพศชาย
จับใส่ หมายถึง จับอวัยวะเพศชายใส่ในช่องคลอด

Copyright by Mahidol University

ใยด้าย หมายถึง ขนบริเวณอวัยวะเพศ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

1. ยงค์กล่าวอวยพรผู้ชมที่มอบดอกกุหลาบให้ตน

ยงค์ : ...ขออวยพรให้พี่ให้น้อง ให้อยู่ดีมีแฮง อื้อ อยากได้อยู่ติ ให้มีแต่ความสุขความเจริญ ให้ร่ำ ๆ รวย ๆ ให้ถูกหวยซุงวด ให้สวด ๆ ตูน ๆ ให้ค้ำ ๆ คูณ ๆ ให้ใหญ่ ๆ ยาว ๆ อื้อ ให้ได้อยู่ดี กินดี นอนดี (ทำท่าโยกเอวเด้งหน้าเด้งหลัง) ดี

สวด ๆ ตูน ๆ หมายถึง ให้อวัยวะเพศนูนขึ้น

2. จี้น : ธรรมดาแล้วหนิ ไมเคิ่ลบ่ใส่ซิ่นเด๋ โอ๋ ขอเวลาแต่งโตแป็บนึง (ทำเสียงเหมือนฝรั่งหัดพูดไทย)

ชาลี : ขอเวลานอกนะครับ

จี้น : ฟ้าวตั๊วะ (กางผ้าถุงออก)

ชาลี : นิดหน่อย

จี้น : (ร้องไห้)

ชาลี : แม่นหยังล่ะ ไมเคิล ไมเคิลเป็นหยัง

จี้น : กบน้อย

มอด : กบอีหยังมาอยู่ในหั่นบาดหนิ

ชาลี : กบไมเคิลโตน้อย ๆ

จี้น : กบกำลังเข้างาย (จำศีล)

กบไมเคิลโตน้อย ๆ หมายถึง อวัยวะเพศขนาดเล็ก

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

1. นพดล : ...ส่งโตเจ้าบ่าวเข้าหอ กะเว้าให้หมู่ฟังซั้นตั๊วะนอ (ทำเสียงผู้หญิง) อั่นข้อยกะทำท่านอนหลับท่าอยู่เทิงเตียงตี๋ล่ะ นอนหงายเด๊ะ เจ้าบ่าวมาปั๊บ ปิดประตู จักใส่กลอนรึเบ๊าะ ข้อยกะลืมซอม (ดู) เขากะพิตี๋ (แกล้ง) นอนหลับ เพิ่นเข้ามาเลย มือเพิ่นกะคลำมาเลย พอมือฮอดหัวเข่า ข้อยกะยังเสย (เฉย) อยู่เด๊ะ พอมือเพิ่นเลยหัวเข่าขึ้นมาท่อนั่นล่ะ (เท่านั้นล่ะ) ข้อยกะว่าสิเสยอยู่ มันแฮ่งเสยบ่ได้ มันเป็นจั่งสี้ บุ๊ดตะล่ะอ๊า (หัวเราะ)

Copyright by Mahidol University

เว้าให้หมู่ฟังให้มันเหมิดแนะหนิ อั่น อย่าหยุดคือข้อยเด๊อ เสยบ่ได้ หมายถึง มีความรู้สึกทางเพศ

2. นพดล : ...ผู้แรกออกมาโดนปานใด๋ ผู้สองจั่งออกแดง แปดนาทีพุ้นล่ะบ่ยากจั่งได๋ ตั้งแปดนาที ต้องท่าออกอีกอยู่ หมอกะดีอุบพะโลท่าซ่อย (คอยช่วย) กันอยู่ อื้อ เซ็ดแล้วเซ็ดอีกย้านมันแห้ง ย้านมันแห้ง หมายถึง เกรงว่าอวัยวะเพศจะแห้ง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

1. นพดล : ฮ้องใส่ไมค์หนิแล้ว

จ่อย : กำไมค์จั่งซั้นมาสิดัง (เห็นนางนวลถือไมค์แล้วเอามือประสานกันไว้ด้านหน้า) เฮ่ย เอาไมค์ออกจากเขตปริมณฑลเท่านั่น เอาออก มันเขตหวงห้ามเด๊ะนั่นน่ะ เขตปริมณฑล เขตหวงห้าม หมายถึง อวัยวะเพศหญิง

2. หนิงหน่อง : ฮ้องไปนำ คลำไปนำเด๊ะ (ทำท่าเอามือข้างหนึ่งจับเป้าอีกมือไว้ด้านหลัง หันหน้าไปด้านข้าง ด้านหน้า แล้วเด้งหน้าเด้งหลัง)

จ่อย : ว่าย

นพดล : สต็อป หยุด

หนิงหน่อง : หือ

นพดล : ห้ามบายจุดยุทธศาสตร์ จุดยุทธศาสตร์ หมายถึง อวัยวะเพศ

จากตัวอย่างการใช้คำสองแง่สองง่ามข้างต้น จะเห็นได้ว่า คณะเสียงอีสานใช้คำสองแง่สองง่ามในการแสดงมากกว่าคณะเพชรพิณทอง ซึ่งคำสองแง่ดังกล่าวล้วนสื่อให้เห็นถึงเรื่องเพศค่อนข้างชัดเจน

Copyright by Mahidol University

5.9 การใช้คำสรรพนามผิด

เป็นการนำเอาคำสรรพนามที่ไม่เหมาะกับวัยของผู้แสดงมาใช้ โดยมากจะเป็นสรรพนามที่อ่อนกว่าอายุของผู้แสดง เช่น หากผู้แสดงอายุมาก คำสรรพนามที่นำมาใช้ให้ผิดไป คือ คำว่า “หนู” เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อสร้างความบันเทิงและความตลกขบขันให้กับผู้ชม

กลวิธีการใช้ภาษาในลักษณะดังกล่าว พบในการแสดงของคณะเสียงอีสานทุกชุด ส่วนคณะเพชรพิณทองนั้น พบในชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก และสตริงบ้านนอก ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะการใช้คำสรรพนามผิดออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

5.9.1 การใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ผิด

ผู้แสดงเลือกใช้สรรพนามแทนตัวเองในลักษณะที่อ่อนกว่าอายุจริงของตน พบในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 1 และ 5 และคณะเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก และสตริงบ้านนอก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : เจ้าอยู่ไสล่ะเขาจั่งไล่

ยายยงค์ : พุ้น หนูยืนอยู่พุ้น

ชาลี : เดี๋ยว ๆ ๆ ใจเย็น ๆ แม่นไผเกาะ

ยายยงค์ : หนูหนิล่ะ

ชาลี : เจ้าอย่าว่าหนูเถาะยาย เจ้าอย่าว่าหนูเถาะ คันหนูเป็นโตคือเจ้า ข้อยสิบ่กินจ้ากเทื่อ หนูเนี่ย

ยายยงค์ : มันว่ามันเป็นตามันฮีได๋บ๊ะ

ชาลี : หนูจั่งได๋ มาเป็นตาขิวฮ้ายกว่าผักอีเลิด ข้อยว่า อยู่จั่งได๋เกาะ

ยายยงค์ : พุ้น หนูยืนอยู่พุ้น ไกล ๆ พุ้น

ชาลี : ข้อยบอกว่า เซาว่าหนูน่ะ ข้อยขิว

ยายยงค์ : นางขั่น

ชาลี : โอ๊ย บัดนี้ผัดเป็นนาง เอ๋า นางอยู่ไส (อยู่ไหน) เกาะ

ยายยงค์ : นางยืนอยู่พุ้น มันมาแหง่กัน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ยงค์ : อิฉัน น้องยงค์ อุไรพร น้องหล้าหมู่ มาเห็นพี่เห็นน้องดีอกดีใจหลาย…นี่แม่นกน้อย อุไรพร พี่สาวใหญ่หนู

Copyright by Mahidol University

หนิล่ะ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

ใหญ่ : เพลงนี้ขั่นแม่นมีคนฮ้องได้หนิ รางวัลจะเอาเท่าไรนำผมเนี่ย

แท็กซี่ : อุ๊ย

จ่อย : โอ๊ย พี่ ให้นางฮ้องซะพี่ (ทำท่าก้นงอน อกแอ่น เชิดหน้าขึ้น จีบมือเหมือนกะเทย)

แท็กซี่ : นางหัวหงอก

ใหญ่ : มาเว้าให้กูคอแข็งแฮงแถะฮะหนิแหม

จ่อย : ให้หนูฮ้องกะได้พี่ (กลองตีประกอบ)

แท็กซี่ : โอ๊ย บักตีกลองใส่เว้าจ๊ะแม่นส่งเสริมกันดีน่อ

ใหญ่ : แล้วแม่นสูเฮ็ดหยังล่ะ ผู้ใด๋บอกล่ะว่าตีกลองใส่เว้าว่าหนิแมะ

จ่อย : บ่แม่นตีกลองใส่เว้าตั๋วะพี่

ใหญ่ : ตีใส่หยังล่ะ

จ่อย : ตีใส่ตาหนูหนิ

ใหญ่ : ตีใส่ตาเฮ็ดหยัง

จ่อย : เบิ่งตี๊พี่ (ก้มหน้าลง หลับตาแล้วเชิดหน้าขึ้น ลืมตากลองตี) ตาหนูเซ็กบ่พี่

แท็กซี่ : โอ๊ย จ๊ะแม่นเซ็กแฮง ตาแดงปานตาบักหอยปัง

ใหญ่ : โอ๊ย อย่าหนูเถิด

จ่อย : หนูเป็นหยังพี่ พี่ หนูเป็นหยัง

แท็กซี่ : ซ่างบ่อยากอายปากจะของเนาะ พี่ ๆ ว่าหนิแหม หนูว่าหนิ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ปอยฝ้าย : แม่เป็นฮ้ายหลาย เหลือโตน (สงสาร) ลาวแหน่ ยายแหลมนี่ลาวเฮ็ดเซเวอยู่เนี่ย

แหลม : พยายามเว้าซ่อยแหน่หล้า เว้าซ่อยอ้ายแหน่

ปอยฝ้าย : โห อ้ายพะนะ

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

จ่อย : (หัวเราะ) ผู้บ่าวซื่อเจิงติว่า

นพดล : เอ้อ

จ่อย : โอ๋ เจิง ๆ ๆ ต้องขอโทษหล้า ผู้เฒ่ามันสายตาบ่ดี อย่าซาพี่เถาะลูก

จากตัวอย่างข้างต้น เห็นได้ว่า ผู้แสดงตลกใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า หนู นาง น้อง และอ้าย ซึ่งคำว่า “หนู นาง และน้อง” นั้น โดยทั่วไปแล้วใช้เป็นคำแทนตัวผู้พูดที่เป็นเด็กหรือผู้หญิงที่อ่อนวัย แต่ผู้แสดงกลับนำมาใช้กับตนเองเพื่อให้เกิดความตลกขบขันขึ้น ส่วนคำว่า “อ้าย” ซึ่งแปลว่า “พี่” ปกติแล้วจะใช้แทนตัวผู้พูดที่มีอายุห่างจากผู้ฟังไม่มากเท่าใดนัก แต่ผู้แสดงกลับใช้เป็นคำแทนตัวเองเมื่อพูดกับอีกฝ่ายที่อายุอ่อนกว่ามาก

5.9.2 การใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 ผิด พบในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 1-2 และ ชุด 5 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายฝ้าย : หม่องได๋บ่ทันได้คือ (เหมือน) กะบอกข้อยแนะอ้ายซาลี

ชาลี : คันบอกกะจื่อ (จำ) เอาแนะเด๊อ

นกน้อย : (หัวเราะ) อ้ายซาลี

ยายฝ้าย : บอกน้องแนะอ้ายซาลี

จากตัวอย่าง ปอยฝ้ายใช้สรรพนาม “อ้าย” ซึ่งเป็นสรรพนามที่ผิดในการเรียกชาลี เพราะปกติแล้วปอยฝ้ายจะเรียกชาลีว่า “พ่อใหญ่”

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ปอยฝ้าย : เดินเร็ว ๆ เด็ก ๆ ทั้งสอง ได้แม่กะได้แม่ตาบอด ได้พ่อกะได้พ่อตาบอด จักผู้ใด๋ดอกสิมาเลี้ยงซ่อย ย่างเร็ว ๆ โอ๊ย

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า ปอยฝ้ายใช้สรรพนามแทนตัวพ่อกับแม่ของตน (ในเรื่อง) ว่า “เด็ก ๆ” ซึ่งผิดไปจากชีวิตประจำวันที่ผู้คนจะไม่ใช้สรรพนามดังกล่าวกับพ่อแม่

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ชาลี : เอ้อ หวัดดีน้องจื้น

ยายจื้น : เอ๊อ น้องจั่งได๋ ข้อยเฒ่าปานนี้สิมาเอิ้น (เรียก) ข้อยน้อง

Copyright by Mahidol University

จั่งได๋

ชาลี : โอ๋ เจ้าเฒ่าแล้วติ

ยายจื้น : อื้อ

จากตัวอย่าง เห็นได้ว่า ชาลีใช้สรรพนามที่ผิดในการเรียกแทนตัวยายจื้น โดยเรียกว่า “น้อง” ทั้ง ๆ ที่ในเนื้อเรื่องนั้น ยายจื้นแก่แล้วและชาลีมีอายุน้อยกว่า

จากกลวิธีการใช้ภาษาในการนำเสนอมุขตลกอีสานของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทองนั้น สรุปได้ว่า มีลักษณะการใช้ภาษาแบ่งได้เป็น 9 ประเภท ประเภทแรก ได้แก่ การใช้คำภาษาต่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ และการใช้ภาษาต่างประเทศในลักษณะเป็นกลุ่มคำและประโยค

ส่วนประเภทที่สอง คือ การเล่นคำ ซึ่งผู้แสดงตลกใช้กลวิธีนี้กันมากในการแสดง จำแนกได้รวมทั้งสิ้น 13 ประเภท ได้แก่ การใช้คำเดิมซ้ำ การใช้คำที่มีเสียงเหมือนกันแต่ความหมายต่างกัน การใช้คำที่มีเสียงใกล้กันหรือเกือบเหมือนกัน การใช้คำผวน การใช้คำพ้องเสียงหรือคำที่มีเสียงใกล้กันหรือเกือบเหมือนกันในระหว่างภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศ การเปลี่ยนคำหยาบให้เป็นคำสุภาพ การเปลี่ยนคำสุภาพให้เป็นคำหยาบ การใช้อักษรย่อ การใช้คำที่มีความหมายตรงกันข้าม การสลับที่คำ การใช้การแปลความหมายของคำ การใช้หลักทำนองคำสนธิในภาษาบาลี สันสกฤต และการใช้คำที่เรียกได้หลายแบบ

ประเภทที่สาม คือ คำหยาบ ทั้งสองคณะต่างนำคำหยาบมาใช้ในการแสดง แบ่งได้เป็น 6 ประเภท คือ คำหยาบเกี่ยวกับผี ห่า บุคคล การรับประทาน สัตว์ และคำหยาบที่ถูกดูดเสียง

กลวิธีการใช้ภาษาประเภทที่ 4 ได้แก่ อุปมาโวหาร พบว่า ผู้แสดงใช้อุปมาโวหาร 3 ประเภท กล่าวคือ 1) โวหารอุปมา ซึ่งแบ่งย่อยได้เป็น 8 ประเภท ได้แก่ โวหารอุปมาเกี่ยวกับบุคคล สัตว์ พืช กิริยาอาการ สิ่งของ สิ่งแวดล้อม ยานพาหนะ และอาหาร 2) โวหารบุคลาธิษฐาน และ 3) โวหารอธิพจน์

ประเภทที่ 5 คือ สำนวน มี 2 แบบคือ สำนวนที่ซ้ำกับสำนวนในภาษาไทยกลาง และสำนวนของชาวอีสานโดยเฉพาะ

ประเภทที่ 6 คือ คำสแลง พบในการแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุด 1-4 และพบในคณะเพชรพิณทองทุกชุด

ประเภทที่ 7 ได้แก่ คำคล้องจอง ผู้แสดงได้ใช้คำคล้องจองในเพลง กลอนลำ กลอนสด กลอนสารภัญญ์ คำอวยพร และคำสอย ทำให้ภาษามีความไพเราะ สละสลวยยิ่งขึ้น

Copyright by Mahidol University

ทั้งยังสร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้ฟังได้เป็นอย่างดี พบในการแสดงของคณะเสียงอีสานทุกชุด และคณะเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก ฮาสนั่นเพลงสนุก หนิงหน่องฝรั่งดอง สตริงบ้านนอก และลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง

ประเภทที่ 8 คือ คำสองแง่สองง่าม ปรากฏในการแสดงตลกทุกชุดของคณะเสียงอีสาน ส่วนคณะเพชรพิณทองพบเพียง 2 ชุดเท่านั้น

ส่วนประเภทสุดท้าย ได้แก่ การใช้คำสรรพนามผิด แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ การใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ผิด และการใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 ผิด พบในเสียงอีสาน ชุด 1-2 และ 5-6 และเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก และสตริงบ้านนอก

โดยปกติแล้ว การใช้ภาษาจะมีไวยากรณ์และรูปประโยคคอยกำกับให้เป็นแบบแผนเดียวกัน เมื่อไรก็ตามที่เราพูดผิดไปจากแบบแผนที่กำหนดไว้ สิ่งที่เราพูดจะกลายเป็นเรื่องขำขันไปทันที (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536: 33) ลักษณะการใช้ภาษาในการนำเสนอมุขตลกอีสาน โดยการเล่นคำ การใช้คำภาษาต่างประเทศ หรือแม้แต่การเล่นกับสำนวนโวหารต่าง ๆ จึงเป็นการเล่นตลกกับภาษาอีกแบบหนึ่ง ผู้แสดงนำเอาภาษา ซึ่งเป็นระบบสัญลักษณ์ และเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความคิด รวมทั้งอารมณ์ความรู้สึกของผู้คน มานำเสนอให้ผิดไปจากความหมายเดิม และทำให้ภาษาดูมีชีวิตชีวามากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ชมเกิดความตลกขบขันไปกับเรื่องราวที่ผู้แสดงนำมาเสนอนั่นเอง

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 4 แสดงกลวิธีการใช้ภาษาในการนำเสนอมุขตลกอีสานที่ปรากฏในการแสดงของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง

กลวิธีการใช้ภาษา	คณะเสียงอีสาน						คณะเพชรพิณทอง					
	1	2	3	4	5	6	ฝรั่ง	ยุ่ง	แนบ	สนั่น	สำ	สตริง
ต่างประเทศ												
- ทับศัพท์	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
- ประโยค	/	-	-	-	-	/	/	/	/	-	/	/
การเล่นคำ												
- ใช้คำเดิมซ้ำ	/	/	/	-	/	/	/	/	/	-	/	-
- เสียงเหมือนกัน	/	/	-	/	/	/	/	/	-	/	/	/
- เสียงใกล้กัน	/	-	/	/	-	/	/	-	/	-	/	/
- คำผวน	/	-	/	-	-	-	-	/	-	-	-	-
- พ้องเสียง ไทย-เทศ	/	/	-	-	-	-	/	/	-	-	-	/
- หยาบ -> สุภาพ	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-
- สุภาพ -> หยาบ	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- อักษรย่อ	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-
- ความหมายตรงข้าม	/	/	/	-	-	/	/	-	-	-	-	-
- สลับที่คำ	-	-	/	-	-	/	-	/	/	-	/	-
- แปลความหมาย												
- ต่างประเทศ -> ไทย	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- กลาง -> กลาง	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- กลาง -> อีสาน	-	-	/	-	-	-	-	/	-	-	-	/
- อีสาน -> กลาง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-
- ตรงข้ามกับบริบท	/	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-
- สนธิ	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-
- เรียกได้หลายแบบ	/	-	-	-	-	/	-	-	/	-	/	-

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 4 แสดงกลวิธีการใช้ภาษาในการนำเสนอมุขตลกอีสานที่ปรากฏในการแสดงของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง (ต่อ)

กลวิธีการใช้ภาษา	คณะเสียงอีสาน						คณะเพชรพิณทอง					
	1	2	3	4	5	6	ฝรั่ง	ยุ่ง	แนบ	สนั่น	สำ	สตริง
คำหยาบ												
- ผี	/	-	/	/	/	/	-	-	-	/	-	-
- ห่า	/	/	/	/	/	/	/	-	-	/	-	/
- บุคคล	/	/	/	/	-	/	-	/	-	-	-	-
- รับประทาน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
- สัตว์	-	/	-	/	/	/	-	-	-	-	/	-
- ถูกดูดเสียง	/	/	/	/	-	/	-	-	-	-	-	-
อุปมาโวหาร												
- โวหารอุปมา												
- บุคคล	-	/	/	-	-	/	/	/	/	/	-	/
- สัตว์	/	/	/	/	/	/	/	/	-	/	/	/
- พืช	/	-	/	-	/	-	-	/	-	-	-	/
- กิริยา	-	-	/	/	-	-	-	/	-	/	-	/
- สิ่งของ	/	-	-	-	/	/	-	/	/	/	/	-
- สิ่งแวดล้อม	/	/	/	/	-	/	-	/	-	-	-	/
- ยานพาหนะ	/	-	-	-	/	-	/	-	-	-	-	-
- อาหาร	-	/	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-
- บุคลาธิษฐาน	/	-	-	-	-	-	-	/	-	/	-	/
- อธิพจน์	-	-	-	-	/	-	-	/	-	-	-	/
สำนวน												
- ซ้ำกับภาษาไทยกลาง	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	-
- อีสานโดยเฉพาะ	/	-	-	-	-	-	/	/	-	-	/	/
คำสแลง	/	/	/	/	-	-	/	/	/	/	/	/

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 4 แสดงกลวิธีการใช้ภาษาในการนำเสนอมุขตลกอีสานที่ปรากฏในการแสดงของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง (ต่อ)

กลวิธีการใช้ภาษา	คณะเสียงอีสาน						คณะเพชรพิณทอง					
	1	2	3	4	5	6	ฝรั่ง	ยุ่ง	แนบ	สนั่น	สำ	สตริง
คำคล้องจอง												
- เพลง	/	/	/	/	/	/	/	/	-	-	-	/
- สารภัญญ์	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- อวยพร	-	/	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-
- กลอนลำ	-	-	/	/	/	-	-	-	/	/	-	/
- คำสอย	-	-	-	/	/	-	-	-	-	-	-	-
- กลอนสด	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-
คำสองแง่สองง่าม	/	/	/	/	/	/	-	-	/	-	-	/
ใช้สรรพนามผิด												
- สรรพนามบุรุษที่ 1 ผิด	/	-	-	-	/	/	-	/	-	-	-	/
- สรรพนามบุรุษที่ 2 ผิด	/	/	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-

<u>หมายเหตุ</u> : สำ หมายถึง ชุดฮาสำหมะปี๋
สนั่น หมายถึง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก
ฝรั่ง หมายถึง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง
ยุ่ง หมายถึง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก
แนบ หมายถึง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง
สตริง หมายถึง ชุดสตริงบ้านนอก
เครื่องหมาย / หมายถึง มี
เครื่องหมาย - หมายถึง ไม่มี

Copyright by Mahidol University

บทที่ 6
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสาน” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของการแสดงตลกอีสาน และเพื่อวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสาน การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะตลกที่มีผู้แสดงเป็นคนอีสาน และดำเนินการแสดงโดยใช้ภาษาอีสานเท่านั้น โดยศึกษาเฉพาะคณะที่มียอดจำหน่ายสูงตามที่ผู้จำหน่ายระบุไว้เพียง 2 อันดับ อันได้แก่ คณะเสียงอีสาน และคณะเพชรพิณทอง วีซีดีที่ทำการศึกษานี้ ออกจำหน่ายในเฉพาะช่วงปี พ.ศ. 2545 และชุดที่ใช้ในการศึกษา เป็นวีซีดีที่แสดงจบในแผ่นเดียวเท่านั้น โดยผู้วิจัยศึกษาเฉพาะเนื้อหาที่ผู้แสดงตลกได้แสดงออกมา โดยไม่รวมถึงภาษาท่าทาง (Non-verbal language) อื่น ๆ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

การวิเคราะห์ความเป็นมาของแต่ละวง

เมื่อวิเคราะห์ความเป็นมาของแต่ละวงจากเอกสารต่าง ๆ ประกอบกัน จะเห็นได้ว่าทั้งคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทองต่างก่อตั้งวงในช่วงเวลาห่างกันไม่นานนัก กล่าวคือคณะเพชรพิณทองก่อตั้งในปี พ.ศ. 2514 ขณะที่คณะเสียงอีสานก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2518 โดยผู้ก่อตั้งวงต่างก็เป็นเจ้าของวงและเป็นผู้จัดการวงเช่นเดียวกัน เมื่อแรกเริ่มตั้งวง ทั้งคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทองต่างก็ประสบปัญหากันทั้งคู่ แต่ของคณะเสียงอีสานนั้น ถึงกับต้องพักวงเพื่อปรับปรุงวงให้ยิ่งใหญ่กว่าเดิม ฝ่ายคณะเพชรพิณทองต่อสู้มาเรื่อย ๆ จากเดิมที่ไม่ค่อยมีคนจ้างก็กลายเป็นคนต้องซื้อตั๋วเข้ามาชม เพราะได้รับความนิยมจากผู้ชมมากขึ้น นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 จนถึงช่วงก่อนเศรษฐกิจฟองสบู่แตก ถือว่าเป็นยุคทองของวงเพชรพิณทองเลยก็ว่าได้ ไม่ว่าจะไปเปิดการแสดงที่ไหนก็ได้รับการต้อนรับจากแฟนเพลงอย่างล้นหลาม โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคอีสาน คิวการแสดงยาวเหยียด เรียกว่าตลอดทั้งเดือนแทบไม่มีวันพัก บางปีเจ้าภาพต้องจองล่วงหน้าข้ามปีเลยทีเดียว แต่ในปัจจุบันคณะเพชรพิณทองมีงานแสดงไม่มากเหมือนแต่ก่อน

Copyright by Mahidol University

ด้านคณะเสียงอีสานต้องปิดพักวงชั่วคราวในช่วงปี พ.ศ. 2524 หลังจากนั้นจึงกลับมาทำวงอีกครั้ง และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา ในรอบระยะเวลาการแสดง 8 เดือนของแต่ละปี ไม่มีวันไหนที่วงเสียงอีสานไม่มีงานแสดง หากใครต้องการวงเสียงอีสานไปแสดง ต้องจองล่วงหน้าถึง 2 ปี ดงรัก พนมรุ้ง (2545: 71) กล่าวว่า “นับตั้งแต่ก่อตั้งวงมายาวนานกว่า 20 ปี ปี พ.ศ. 2545 คือห้วงเวลาอันรุ่งโรจน์ที่สุดของเสียงอีสาน คิวการแสดงถูกจองยาวเหยียดถึงปี 47”

เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว จะเห็นได้ว่า ในช่วงเวลาที่คณะเพชรพิณทองมีชื่อเสียงโด่งดังเป็นช่วงเวลาที่คณะเสียงอีสานกำลังปรับปรุงวงและพัฒนาฝีมือมาเรื่อย ๆ แต่ชะตาชีวิตของทั้งสองวงต่างก็มีขึ้นมีลง เมื่อเพชรพิณทองเริ่มซบเซา เสียงอีสานกลับผงาดขึ้นมาได้อย่างไม่มีวงใดมาเทียบเคียงได้ ประเด็นหนึ่งที่ช่วยเสริมให้เสียงอีสานดูยิ่งใหญ่อลังการก็คือ จำนวนลูกวงที่มากถึงเกือบ 400 คน ในขณะที่คณะเพชรพิณทองมีลูกวงเพียงประมาณ 100 ชีวิตเท่านั้น

หากพิจารณาถึงภูมิหลังทางวัฒนธรรมของทั้งสองวงแล้ว เห็นได้ว่า ไม่แตกต่างกันเลย กล่าวคือ สมาชิกของทั้งสองวง ล้วนแล้วแต่เป็นคนอีสานด้วยกันทั้งสิ้น และต่างมีพื้นฐานวัฒนธรรมอีสานร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการมีภูมิลำเนาในภาคอีสาน หรือเคยผ่านการแสดงหมอลำมาก่อน ดังนั้น ความต่างทางวัฒนธรรมของทั้งสองคณะจึงเรียกได้ว่าแทบจะไม่มีเลยก็ว่าได้

6.1 สรุปผลการวิจัย

6.1.1 ลักษณะเนื้อหา

จากการวิเคราะห์ลักษณะเนื้อหาของการแสดงตลกอีสาน สรุปได้ว่า

6.1.1.1 <u>โครงสร้างของเนื้อหา</u> พบว่า ทั้งคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทองใช้โครงสร้างการแสดง 3 รูปแบบ คือ การแสดงแบบเปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง การแสดงแบบมีแกนเรื่อง และการแสดงแบบผสม โดยการแสดงแบบเปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง นั้น ทั้งสองคณะนิยมใช้กันมาก รูปแบบการแสดงจะไม่มีแกนหลักอะไร ส่วนการแสดงแบบมีแกนเรื่อง อยู่ในรูปแบบของละคร การแต่งเรื่องขึ้นมาใหม่ รวมทั้งการนำเอาวรรณกรรมพื้นบ้านมาดัดแปลง และการแสดงที่นิยมนำมาเล่นอีกประเภทหนึ่ง คือ การแสดงแบบผสม ซึ่งผู้แสดงจะใช้การแสดงแบบเปิดร่วมกับแบบมีแกนเรื่อง

6.1.1.2 <u>เนื้อหา</u> แบ่งได้ 25 ประเภท ได้แก่ ความรัก/การหาคู่ครอง ความสัมพันธ์ในครอบครัว การรณรงค์/การอนุรักษ์ในเรื่องต่าง ๆ เงินทอง สถานที่แสดง เพศ/ลามก ประเพณี/วัฒนธรรม/ความเชื่อ ปมด้อย/ความพิการของร่างกาย อายุ/สังขาร การจ้างหมอลำ การประกวดแข่งขัน การเลียนแบบ/การล้อเลียน ความตระหนี่ถี่เหนียว ค่าตัว อาชีพ

Copyright by Mahidol University

การบวช/พระสงฆ์/วัดวาอาราม ความตาย/โรคภัยไข้เจ็บ/อุบัติเหตุ วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร เรื่องส่วนตัว การแปลงเพลง การเดินทาง/พาหนะ การแยกวง/การตั้งวงใหม่ การพนัน วรรณคดี/นิทานโบราณ การอวยพร

เนื้อหาทั้ง 26 ประเภทข้างต้น ต่างสะท้อนถึงเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. นิสัย พฤติกรรม อารมณ์ของคน สัจธรรมของชีวิต
2. วัฒนธรรม
3. สถานะของผู้แสดง
4. การล้อเลียนสื่อ

1. นิสัย พฤติกรรม อารมณ์ของคน สัจธรรมของชีวิต

1.1 ด้านนิสัย มีทั้งนิสัยด้านบวกและด้านลบ กล่าวคือ ในด้านบวก บางคนก็มีนิสัยภูมิใจในสิ่งที่ตนเป็นอยู่ ส่วนนิสัยด้านลบ สะท้อนให้เห็นมากจากการแสดง ประกอบไปด้วยนิสัยของคนที่ให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ภายนอกมากกว่าจิตใจ ความละโมบ เจ้าเล่ห์ หลอกลวง เยาะเย้ย ตระหนี่มากเกินไป ไม่เคารพผู้อาวุโส ประมาท เห็นแก่ได้ เห็นแก่ตัว พูดจาดีแต่การกระทำกลับตรงกันข้าม อิจฉาริษยา

นอกจากนิสัยด้านบวกและด้านลบข้างต้นแล้ว เนื้อหาของการแสดงยังสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของคนที่อยากรู้อยากเห็น รวมทั้งนิสัยที่รักความสบายของคนไทย

1.2 ด้านพฤติกรรม สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของคนดูที่นอนหลับในขณะชมการแสดง พฤติกรรมของคนที่ฟังไม่ได้ศัพท์ แล้วจับไปกระเดียด พฤติกรรมของคนไทยบางกลุ่มที่ไร้น้ำใจ และพฤติกรรมของคนที่แสดงออกในเรื่องเพศมากขึ้น และเปิดเผยตัวตนของตัวเองมากขึ้น

1.3 ด้านอารมณ์ ความรู้สึก สะท้อนให้เห็นถึงแง่มุมของคนบางกลุ่มที่มักจะปกปิดความรู้สึกที่แท้จริงของตน นอกจากนี้ ยังสะท้อนถึงความมีอารมณ์ขัน และอารมณ์ของคนที่ไม่มีความอดทนอดกลั้น

1.4 ด้านสัจธรรมของชีวิต สะท้อนถึงสัจธรรมของมนุษย์ในเรื่องของความแก่ และสังขารของคนเราเมื่อยามแก่ตัวลง

2. วัฒนธรรม

2.1 วัฒนธรรมดั้งเดิม จากเนื้อหาการแสดง สะท้อนเห็นถึงประเพณีของอีสานในการเกี้ยวพาราสี จารีตประเพณีที่ชายหญิงไม่ควรชิงสุกก่อนห่าม วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร

Copyright by Mahidol University

วัฒนธรรมที่ผู้ใหญ่ของไทยจะดูแลลูกหลานของตนไปตราบนานเท่านาน การเตรียมการก่อนการแสดงดนตรีของชาวอีสาน สิ่งที่ชาวอีสานนิยมปฏิบัติเมื่อชื่นชอบผู้แสดง การแสดงพรายดำของชาวอีสาน วัฒนธรรมการให้ความเคารพผู้อาวุโส วัฒนธรรมของชาวไทยที่ไม่ควรจะเกาอวัยวะเพศในที่สาธารณะ วัฒนธรรมคำสอย การแสดงหนังประโมทัย (หรือหนังตะลุงอีสาน) บุญบั้งไฟ บุญผะเหวต การสู่ขวัญ โอกาสในการจ้างหมอลำของชาวอีสาน การสวดสารภัญญ์ การบวช ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตาย วัฒนธรรมการอวยพร ความเชื่อในการปฏิบัติตัวของลูกเขย ความเชื่อเรื่องการพลิกหมอน ความเชื่อเรื่องผี การเลี้ยงตาแฮก ค่านิยมของคนอีสานที่มีต่อรถเบ๊นซ์ ค่านิยมของคนมีอายุที่ชอบดูนักร้องวัยรุ่น ค่านิยมในการฟังหมอลำ โอกาสในการจ้างหมอลำ โลกทัศน์ของชาวอีสานที่มีต่อผู้หญิง หลักในการเลือกคู่ ความอยู่ง่ายกินง่ายของคนอีสาน วิถีชีวิตที่เกี่ยวพันกับธรรมชาติ การอนุรักษ์วัฒนธรรมอีสาน

2.2 <u>วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป</u> ในการแสดงตลกของคณะเสียงอีสาน และคณะเพชรพิณทอง สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในหลายด้าน ได้แก่ เรื่องการแต่งงาน การปฏิบัติตนของภรรยาต่อสามี การเปลี่ยนแปลงของภาษาถิ่นอีสาน การเปลี่ยนแปลงของผู้คนในสังคม สภาพการคมนาคมของภาคอีสาน วัฒนธรรมการรดน้ำในประเพณีสงกรานต์ รูปแบบการแสดงหมอลำ วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร การฟังเทศน์

3. <u>สถานะของผู้แสดง</u>

สถานะของผู้แสดงสะท้อนให้เห็นได้ในการแสดงของทั้งสองคณะ คือ คณะเสียงอีสาน สะท้อนถึงชีวิตของตลกที่ต้องพยายามทำทุกอย่างเพื่อให้คนหัวเราะ แม้จะต้องเจ็บตัวก็ตาม การติดหนี้ของสมาชิกในคณะ ผลของการไม่ขึ้นค่าตัว เกณฑ์ในการขึ้นค่าตัว รวมทั้งค่าตัวของนักแสดงด้วย

การแสดงของคณะเพชรพิณทอง สะท้อนถึงการแต่งกายของชาวคณะที่ต้องแต่งให้เรียบร้อย ความสำคัญของเงินที่มีต่อการดำรงชีวิตของชาวคณะ และระเบียบวินัยที่ชาวคณะต้องปฏิบัติ

4. <u>การล้อเลียนสื่อ</u>

ในการแสดงของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง ต่างสะท้อนให้เห็นถึงการล้อเลียนสื่อ ไม่ว่าจะเป็นสื่อโฆษณา หรือสื่อโทรทัศน์

สำหรับภาพสะท้อนด้านการล้อเลียนสื่อโฆษณา เห็นได้จากการที่ผู้แสดงได้นำเอาโฆษณาที่แพร่ภาพในโทรทัศน์ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี ทั้งยังมีคำโฆษณา รวมทั้งเนื้อหาที่ติดหูติดตาผู้ชมและจดจำได้ง่าย มาใช้ในการแสดงของตน ส่วนภาพสะท้อนด้านการล้อเลียนสื่อโทรทัศน์นั้น

Copyright by Mahidol University

จะเห็นจากการที่ผู้แสดงพูดเลียนแบบคำพูดของตัวการ์ตูน รวมทั้งเลียนแบบเหตุการณ์ที่กำลังเป็นข่าวเด่นดังอยู่ในขณะนั้น

เมื่อเรื่องราวดังกล่าวอยู่ในการรับรู้ของผู้คนอยู่แล้ว การที่ผู้แสดงจะนำเนื้อหานั้น ๆ มาแสดงตลก จึงเป็นเรื่องง่ายที่จะสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้ชมได้

เมื่อนำกรอบแนวคิดในเรื่องตรรกะของตลกมาเทียบเคียง พบว่า เนื้อหาแต่ละประเภทต่างสอดคล้องกับตรรกะของตลก โดยแบ่งกลุ่มได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. <u>การเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวัน</u> เนื้อหาในกลุ่มนี้ประกอบด้วย เรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัว การบวช/พระสงฆ์/วัดวาอาราม เงินทอง การเดินทาง/ยานพาหนะ การอวยพร เรื่องส่วนตัว การแยกวง การล้อเลียน/เลียนแบบ อายุ/สังขาร ปมด้อย การรณรงค์/การอนุรักษ์ สถานที่แสดง การประกวดแข่งขัน ประเพณี/วัฒนธรรม/ความเชื่อ การจ้างหมอลำ ความตระหนี่ถี่เหนียว ค่าตัว วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร การแปลงเพลง การพนัน และการอวยพร โดยเรื่องราวที่นำมาเสนอนั้น ผู้แสดงล้วนแต่หยิบยกเรื่องราวในชีวิตประจำวันขึ้นมาเล่น หรือล้อเลียน

2. <u>การเล่นตลกกับอารมณ์ความรู้สึก</u> ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ ความตาย/โรคภัยไข้เจ็บ/อุบัติเหตุ และเรื่องความรัก ซึ่งในเรื่องเพศและความตายจะเป็นการนำเรื่องต้องห้ามที่เรามักปกปิด หลีกหนี หรือไม่อยากพูดถึงมากนักในที่สาธารณะ มานำเสนออย่างเปิดเผย ทำให้ผู้ชมได้ปลดปล่อยเสียงหัวเราะเมื่อเห็นผู้แสดงเจ็บตัวไม่มากนัก

3. <u>การเล่นตลกกับกลไกของชีวิต</u> มีเพียงเนื้อหาเกี่ยวกับอาชีพเพียงเรื่องเดียวเท่านั้น โดยผู้แสดงกลับบทบาทกันระหว่างตำรวจกับผู้ต้องหา ทำให้เรื่องราวหันเหไปจากแบบแผนเดิม

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 5 แสดงการสรุปรวมลักษณะเนื้อหาของทั้งสองคณะที่สะท้อนให้เห็นถึงด้านต่างๆ

เนื้อหา	ภาพสะท้อน				
	นิสัย/ พฤติกรรม/ อารมณ์/ สัจธรรม	วัฒนธรรม		สถานะ ของ ผู้แสดง	การล้อเลียน สื่อ
		ที่เปลี่ยนแปลงไป	ดั้งเดิม		
ความรัก	/	/	/	-	-
ครอบครัว					
- สามี-ภรรยา	/	/	/	-	-
- แม่ผัว-ลูกสะใภ้	-	-	/	-	-
- แม่ยาย-ลูกเขย	-	-	/	-	-
- พ่อตา-ลูกเขย	-	-	/	-	-
รณรงค์/อนุรักษ์					
- ภาษาถิ่นอีสาน	-	/	-	-	-
- พยาธิใบไม้ตับ	-	-	/	-	-
- โรคฉี่หนู	-	-	/	-	-
- ไม่สูบบุหรี่	-	-	/	-	-
- ยาเสพติด	-	-	/	-	-
- เสียงพิณ	-	-	/	-	-
- วัฒนธรรมอีสาน	-	/	/	-	-
เงินทอง	/	/	/	/	-
สถานที่แสดง	/	/	/	-	-
เพศ/ลามก	-	-	/	-	-
ประเพณี/วัฒนธรรม/ ความเชื่อ	/	/	/	-	-
ปมด้อย/พิการ	/	-	/	-	-
อายุ/สังขาร	/	-	/	-	-
การจ้างหมอลำ	-	-	/	-	-
การประกวด/แข่งขัน	-	-	/	-	-

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 5 แสดงการสรุปรวมลักษณะเนื้อหาของทั้งสองคณะที่สะท้อนให้เห็นถึงด้านต่าง ๆ (ต่อ)

เนื้อหา	ภาพสะท้อน				
	นิสัย/ พฤติกรรม/ อารมณ์/ สัจธรรม	วัฒนธรรม		สถานะ ของ ผู้แสดง	การล้อ เลียนสื่อ
		ที่เปลี่ยนแปลงไป	ดั้งเดิม		
การเลียนแบบ/ล้อเลียน					
- โฆษณา	/	-	/	-	/
- เหตุการณ์ดังในสังคม	-	-	-	-	/
ความตระหนี่ถี่เหนียว	-	-	/	/	-
ค่าตัว	/	-	-	/	-
อาชีพ	-	-	/	-	-
การบวช/พระสงฆ์/วัด	/	/	/	-	-
ความตาย/โรค/อุบัติเหตุ	/	/	/	-	-
วัฒนธรรมการบริโภค	-	/	/	-	-
เรื่องส่วนตัว	-	-	-	-	-
การดัดแปลงเพลง	/	/	/	/	-
การเดินทาง/พาหนะ	-	/	/	-	-
การแยกวง/ตั้งวงใหม่	/	-	/	-	-
การพนัน	-	-	/	-	-
วรรณคดี/นิทานโบราณ	-	-	/	-	-
การอวยพร	-	-	/	-	-

<u>หมายเหตุ</u> : เครื่องหมาย / หมายถึง มีภาพสะท้อน
เครื่องหมาย - หมายถึง ไม่มีภาพสะท้อน

จากตารางที่ 5 จะเห็นได้ว่า ภาพสะท้อนในด้านนิสัย/พฤติกรรม/อารมณ์/สัจธรรม ปรากฏในเนื้อหาเรื่องความรัก ครอบครัว เงินทอง สถานที่แสดง ประเพณี/วัฒนธรรม/ความเชื่อ ปมด้อย/พิการ อายุ/สังขาร การเลียนแบบ/ล้อเลียน ค่าตัว การบวช/พระสงฆ์/วัด ความตาย/โรค/

Copyright by Mahidol University

อุบัติเหตุ การดัดแปลงเพลง และการแยกวง/ตั้งวงใหม่

ส่วนภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม ในด้านที่เปลี่ยนแปลงไป ปรากฏในเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องความรัก ครอบครัว การรณรงค์/อนุรักษ์ เงินทอง สถานที่แสดง ประเพณี/วัฒนธรรม/ความเชื่อ การเลียนแบบ/ล้อเลียน การบวช/พระสงฆ์/วัด ความตาย/โรค/อุบัติเหตุ วัฒนธรรมการบริโภค การดัดแปลงเพลง และการเดินทาง/พาหนะ สำหรับวัฒนธรรมดั้งเดิมนั้น พบในเรื่อง ความรัก ครอบครัว การรณรงค์/อนุรักษ์ เงินทอง สถานที่แสดง เพศ/ลามก ประเพณี/วัฒนธรรม/ความเชื่อ ปมด้อย/พิการ อายุ/สังขาร การจ้างหมอลำ การประกวด/แข่งขัน การเลียนแบบ/ล้อเลียน ความตระหนี่ถี่เหนียว อาชีพ การบวช/พระสงฆ์/วัด วัฒนธรรมการบริโภค การดัดแปลงเพลง การเดินทาง/พาหนะ การแยกวง/ตั้งวงใหม่ การพนัน วรรณคดี/นิทานโบราณ และการอวยพร

ภาพสะท้อนด้านสถานะของผู้แสดง ปรากฏในเนื้อหาเรื่องเงินทอง ความตระหนี่ถี่เหนียว ค่าตัว และการดัดแปลงเพลง

ภาพสะท้อนด้านการล้อเลียนสื่อ ปรากฏในเนื้อหาเกี่ยวกับการเลียนแบบ/ล้อเลียน

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 6 แสดงการสรุปลักษณะเนื้อหาของคณะเสียงอีสานที่สะท้อนให้เห็นถึงด้านต่าง ๆ

เนื้อหา	ภาพสะท้อน				
	นิสัย/ พฤติกรรม/ อารมณ์/ สัจธรรม	วัฒนธรรม		สถานะของผู้แสดง	การล้อเลียนสื่อ
		ที่เปลี่ยนแปลงไป	ดั้งเดิม		
ความรัก	2	5	-	-	-
ครอบครัว					
- สามี-ภรรยา	-	-	1	-	-
- แม่ผัว-ลูกสะใภ้	-	-	1	-	-
- แม่ยาย-ลูกเขย	-	-	1	-	-
- พ่อตา-ลูกเขย	-	-	-	-	-
รณรงค์/อนุรักษ์					
- ภาษาถิ่นอีสาน	-	-	-	-	-
- พยาธิใบไม้ตับ	-	-	-	-	-
- โรคฉี่หนู	-	-	1	-	-
- ไม่สูบบุหรี่	-	-	2	-	-
- ยาเสพติด	-	-	4	-	-
- วัฒนธรรมอีสาน	-	1	4	-	-
เงินทอง	3 5 6	-	1 2 3 6	-	-
สถานที่แสดง	3	2	2	-	2
เพศ/ลามก	-	-	2 4	-	-
ประเพณี/วัฒนธรรม/ ความเชื่อ	-	4	1 4 5	-	-
ปมด้อย/พิการ	-	-	2 5 6	-	-
อายุ/สังขาร	2 5	-	1 2	-	-
การจ้างหมอลำ	-	-	2	-	-
การประกวด/แข่งขัน	-	-	1	-	-

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 6 แสดงการสรุปลักษณะเนื้อหาของคณะเสียงอีสานที่สะท้อนให้เห็นถึงด้านต่าง ๆ (ต่อ)

เนื้อหา	ภาพสะท้อน				
	นิสัย/พฤติกรรม/อารมณ์/สัจธรรม	วัฒนธรรม		สถานะของผู้แสดง	การล้อเลียนสื่อ
		ที่เปลี่ยนแปลง ไป	ดั้งเดิม		
การเลียนแบบ/ล้อเลียน - โฆษณา - เหตุการณ์ดังในสังคม	1 -	- -	2 -	- -	1 3 5
ความตระหนี่ถี่เหนียว	-	-	5	-	-
ค่าตัว	2	-	-	1 3 4	-
อาชีพ	-	-	3	-	-
การบวช/พระสงฆ์/วัด	-	-	-	-	-
ความตาย/โรค/อุบัติเหตุ	3 6	-	1 2 3 5	-	-
วัฒนธรรมการบริโภค	-	3 4	2 3 4 5 6	-	-
เรื่องส่วนตัว	-	-	-	-	-
การดัดแปลงเพลง	-	-	4 6	5	-
การเดินทาง/พาหนะ	-	5	2 4 6	-	-
การแยกวง/ตั้งวงใหม่	2 6	-	-	-	-
การพนัน	-	-	3	-	-
วรรณคดี/นิทานโบราณ	-	-	3	-	-
การอวยพร	-	-	2 6	-	-

<u>หมายเหตุ</u> : ตัวเลข 1-6 ในตาราง หมายถึง การแสดงของคณะเสียงอีสาน ชุดที่ 1-6

จากตารางที่ 6 จะเห็นได้ว่า ในด้านนิสัย/พฤติกรรม/อารมณ์/สัจธรรม สะท้อนให้เห็นได้จากเนื้อหาการแสดงของคณะเสียงอีสานที่เกี่ยวกับเรื่องเงินทอง สถานที่แสดง อายุ/สังขาร การเลียนแบบ/ล้อเลียน ค่าตัว ความตาย/โรค/อุบัติเหตุ และการแยกวง/ตั้งวงใหม่ ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้ปรากฏในการแสดงชุดที่ 1-3 และ 5-6

Copyright by Mahidol University

ส่วนภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม สำหรับวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป สะท้อนให้เห็นจากเนื้อหาเรื่องความรัก การรณรงค์/อนุรักษ์ สถานที่แสดง ประเพณี/วัฒนธรรม/ความเชื่อ การเลียนแบบ/ล้อเลียน วัฒนธรรมการบริโภค และการเดินทาง/พาหนะ ปรากฏในการแสดงชุดที่ 1-5 ส่วนวัฒนธรรมดั้งเดิมนั้น สะท้อนจากเนื้อหาเรื่องครอบครัว การรณรงค์/อนุรักษ์ เงินทอง สถานที่แสดง เพศ/ลามก ประเพณี/วัฒนธรรม/ความเชื่อ ปมด้อย/พิการ อายุ/สังขาร การจ้างหมอลำ การประกวดแข่งขัน การเลียนแบบ/ล้อเลียน ความตระหนี่ถี่เหนียว อาชีพ ความตาย/โรค/อุบัติเหตุ วัฒนธรรมการบริโภค การดัดแปลงเพลง การเดินทาง/พาหนะ การพนัน วรรณคดี/นิทานโบราณ และการอวยพร ปรากฏในการแสดงชุดที่ 1-6

ด้านสถานะของผู้แสดง สะท้อนให้เห็นจากเนื้อหาเกี่ยวกับค่าตัว และการดัดแปลงเพลง ปรากฏในการแสดงชุดที่ 1 และชุดที่ 3-5

สำหรับด้านการล้อเลียนสื่อนั้น สะท้อนให้เห็นจากเนื้อหาเรื่องการเลียนแบบ/ล้อเลียน ปรากฏในการแสดงชุดที่ 1-3 และชุดที่ 5

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 7 แสดงการสรุปลักษณะเนื้อหาของคณะเพชรพิณทองที่สะท้อนให้เห็นถึงด้านต่าง ๆ

เนื้อหา	ภาพสะท้อน				
	นิสัย/ พฤติกรรม/ อารมณ์/ สัจธรรม	วัฒนธรรม		สถานะ ของ ผู้แสดง	การล้อ เลียนสื่อ
		ที่เปลี่ยนแปลงไป	ดั้งเดิม		
ความรัก	แนบ	สำ	สตริง ฝรั่ง ยุ่ง แนบ	-	-
ครอบครัว					
- สามี-ภรรยา	สำ	สำ	แนบ สำ สตริง	-	-
- แม่ผัว-ลูกสะใภ้	-	-	-	-	-
- แม่ยาย-ลูกเขย	-	-	-	-	-
- พ่อตา-ลูกเขย	-	-	สนั่น	-	-
รณรงค์/อนุรักษ์					
- ภาษาถิ่นอีสาน	-	ฝรั่ง	-	-	-
- พยาธิใบไม้ตับ	-	-	สำ	-	-
- โรคฉี่หนู	-	-	-	-	-
- ไม่สูบบุหรี่	-	-	-	-	-
- ยาเสพติด	-	-	-	-	-
- วัฒนธรรมอีสาน	-	-	-	-	-
เงินทอง	ฝรั่ง ยุ่ง	แนบ	แนบ	แนบ สตริง	-
สถานที่แสดง	-	-	-	-	-
เพศ/ลามก	-	-	-	-	-
ประเพณี/วัฒนธรรม/ ความเชื่อ	สนั่น	-	ฝรั่ง แนบ สนั่น สตริง ยุ่ง สำ	-	-
ปมด้อย/พิการ	สตริง	-	ยุ่ง	-	-
อายุ/สังขาร	สนั่น	-	แนบ	-	-
การจ้างหมอลำ	-	-	สนั่น แนบ	-	-
การประกวด/แข่งขัน	-	-	-	-	-

Copyright by Mahidol University

ตารางที่ 7 แสดงการสรุปลักษณะเนื้อหาของคณะเพชรพิณทองที่สะท้อนให้เห็นถึงด้านต่าง ๆ (ต่อ)

เนื้อหา	ภาพสะท้อน				
	นิสัย/ พฤติกรรม/ อารมณ์/ สัจธรรม	วัฒนธรรม		สถานะของผู้แสดง	การล้อเลียนสื่อ
		ที่เปลี่ยนแปลงไป	ดั้งเดิม		
การเลียนแบบ/ล้อเลียน - โฆษณา - เหตุการณ์ดังในสังคม	- -	- -	- -	- -	ยุ่ง แนบ -
ความตระหนี่ถี่เหนียว	-	-	-	สนั่น	-
ค่าตัว	-	-	-	แนบ	-
อาชีพ	-	-	-	-	-
การบวช/พระสงฆ์/วัด	สำ	สตริง	สตริง สนั่น สำ แนบ	-	-
ความตาย/โรค/อุบัติเหตุ	ฝรั่ง แนบ สนั่น สตริง	-	สนั่น สำ	-	-
วัฒนธรรมการบริโภค	-	สนั่น	สนั่น ฝรั่ง สตริง ยุ่ง สำ	-	-
เรื่องส่วนตัว	-	-	-	-	-
การดัดแปลงเพลง	สำ	สำ	ยุ่ง	-	-
การเดินทาง/พาหนะ	-	-	ยุ่ง	-	-
การแยกวง/ตั้งวงใหม่	-	-	-	-	-
การพนัน	-	-	-	-	-
วรรณคดี/นิทานโบราณ	-	-	-	-	-
การอวยพร	-	-	-	-	-

<u>หมายเหตุ</u> : สำ หมายถึง ชุดฮาสำหมะปี๋
สนั่น หมายถึง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก
ฝรั่ง หมายถึง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง
ยุ่ง หมายถึง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

Copyright by Mahidol University

แนบ หมายถึง ชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง
สตริง หมายถึง ชุดสตริงบ้านนอก

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่า ในด้านนิสัย/พฤติกรรม/อารมณ์/สัจธรรม สะท้อนให้เห็นได้จากเนื้อหาการแสดงของคณะเพชรพิณทองที่เกี่ยวกับความรัก ครอบครัว เงินทอง ประเพณี/วัฒนธรรม/ความเชื่อ ปมด้อย/พิการ การบวช/พระสงฆ์/วัด ความตาย/โรค/อุบัติเหตุ และการดัดแปลงเพลง โดยเนื้อหาเหล่านี้ปรากฏในการแสดงทุกชุด

ส่วนภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม ในส่วนของวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป สะท้อนให้เห็นจากเนื้อหาเรื่องความรัก ครอบครัว การรณรงค์/อนุรักษ์ เงินทอง การบวช/พระสงฆ์/วัด วัฒนธรรมการบริโภค และการดัดแปลงเพลง ปรากฏในการแสดงชุดฮาสำหมะปี๋ ฮาสนั่นเพลงสนุก สตริงบ้านนอก ลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง และหนิงหน่องฝรั่งดอง

ในส่วนของวัฒนธรรมดั้งเดิม สะท้อนให้เห็นได้จากเนื้อหาเรื่องความรัก ครอบครัว การรณรงค์/อนุรักษ์ เงินทอง ประเพณี/วัฒนธรรม/ความเชื่อ ปมด้อย/พิการ อายุ/สังขาร การจ้างหมอลำ การบวช/พระสงฆ์/วัด ความตาย/โรค/อุบัติเหตุ วัฒนธรรมการบริโภค การดัดแปลงเพลง และการเดินทาง/พาหนะ ปรากฏในการแสดงทุกชุด

ด้านสถานะของผู้แสดง สะท้อนให้เห็นจากเนื้อหาเกี่ยวกับ เงินทอง ความตระหนี่ ถี่เหนียว และค่าตัว ปรากฏในการแสดงชุดลุงแนบต้มฟังหมอลำซิ่ง สตริงบ้านนอก ฮาสนั่นเพลงสนุก และหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

สำหรับด้านการล้อเลียนสื่อนั้น สะท้อนให้เห็นจากเนื้อหาเรื่องการเลียนแบบ/ล้อเลียน ปรากฏในการแสดงชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก และหนิงหน่องฝรั่งดอง

6.1.2 กลวิธีการใช้ภาษา

จากกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสาน ของคณะเสียงอีสาน และคณะเพชรพิณทองนั้น สรุปได้ว่า มีลักษณะการใช้ภาษาแบ่งได้เป็น 9 ประเภท

1. การใช้คำภาษาต่างประเทศ ประกอบด้วยการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ และการใช้ภาษาต่างประเทศในลักษณะเป็นกลุ่มคำและประโยค

2. การเล่นคำ ผู้แสดงตลกใช้กลวิธีนี้กันมากในการแสดง จำแนกได้รวมทั้งสิ้น 13 ประเภท ได้แก่

2.1 การใช้คำเดิมซ้ำ

2.2 การใช้คำที่มีเสียงเหมือนกันแต่ความหมายต่างกัน

Copyright by Mahidol University

2.3 การใช้คำที่มีเสียงใกล้กันหรือเกือบเหมือนกัน

2.4 การใช้คำผวน

2.5 การใช้คำพ้องเสียงหรือคำที่มีเสียงใกล้กันหรือเกือบเหมือนกันในระหว่างภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศ

2.6 การเปลี่ยนคำหยาบให้เป็นคำสุภาพ

2.7 การเปลี่ยนคำสุภาพให้เป็นคำหยาบ

2.8 การใช้อักษรย่อ

2.9 การใช้คำที่มีความหมายตรงกันข้าม

2.10 การสลับที่คำ

2.11 การใช้การแปลความหมายของคำ

2.12 การใช้หลักทำนองคำสนธิในภาษาบาลี สันสกฤต

2.13 การใช้คำที่เรียกได้หลายแบบ

3. คำหยาบ ทั้งสองคณะต่างนำคำหยาบมาใช้ในการแสดง แบ่งได้เป็น 6 ประเภท คือ คำหยาบเกี่ยวกับผี ห่า (คำด่า) บุคคล การรับประทาน สัตว์ และคำหยาบที่ถูกดูดเสียง

4. อุปมาโวหาร พบว่า ผู้แสดงใช้อุปมาโวหาร 3 ประเภท กล่าวคือ

4.1 โวหารอุปมา แบ่งย่อยได้เป็น 8 ประเภท ได้แก่ โวหารอุปมาเกี่ยวกับบุคคล สัตว์ พืช กิริยาอาการ สิ่งของ สิ่งแวดล้อม ยานพาหนะ และอาหาร

4.2 โวหารบุคลาธิษฐาน

4.3 โวหารอธิพจน์

5. สำนวน มี 2 แบบ คือ สำนวนที่ซ้ำกับสำนวนในภาษาไทยกลาง และสำนวนของชาวอีสานโดยเฉพาะ

6. คำสแลง

7. คำคล้องจอง ผู้แสดงได้ใช้คำคล้องจองในเพลง กลอนลำ กลอนสด กลอนสารภัญญ์ คำอวยพร และคำสอย ทำให้ภาษามีความไพเราะ สละสลวยยิ่งขึ้น ทั้งยังสร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้ฟังได้เป็นอย่าง

8. คำสองแง่สองง่าม ปรากฏในการแสดงตลกทุกชุดของคณะเสียงอีสาน ส่วนคณะเพชรพิณทองพบเพียง 2 ชุดเท่านั้น

9. การใช้คำสรรพนามผิด แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ การใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ผิด และการใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 ผิด

โดยปกติแล้ว การใช้ภาษาจะมีไวยากรณ์ และรูปประโยคคอยกำกับให้เป็น

Copyright by Mahidol University

แบบแผนเดียวกัน เมื่อไรก็ตามที่เราพูดผิดไปจากแบบแผนที่กำหนดไว้ สิ่งที่เราพูดจะกลายเป็นเรื่องขำขันไปทันที (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536: 33) ลักษณะการใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสาน โดยการเล่นคำ การใช้คำภาษาต่างประเทศ หรือแม้แต่การเล่นกับสำนวนโวหารต่าง ๆ จึงเป็นการเล่นตลกกับภาษาอีกแบบหนึ่ง ผู้แสดงนำเอาภาษา ซึ่งเป็นระบบสัญลักษณ์ และเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความคิด รวมทั้งอารมณ์ความรู้สึกของผู้คน มานำเสนอให้ผิดไปจากความหมายเดิม และทำให้ภาษาดูมีชีวิตชีวามากขึ้น

6.1.3 การเปรียบเทียบระหว่างคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง

6.1.3.1 ด้านลักษณะเนื้อหา

6.1.3.1.1 โครงสร้างของเนื้อหา จะเห็นได้ว่า รูปแบบการแสดงของคณะเสียงอีสานมักจะซ้ำกัน เพียงแต่เปลี่ยนคำพูดไปบ้าง ส่วนคณะเพชรพิณทองจะไม่ซ้ำกันเท่าใดนัก ในส่วนของโครงสร้างการแสดงแบบเปิดหรือแบบไม่มีแกนเรื่อง คณะเสียงอีสานจะมีพ่อใหญ่ชาลี (โฆษกประจำวง) เป็นตัวหลักในการดำเนินเรื่อง ขณะที่คณะเพชรพิณทองนั้น นพดล (หัวหน้าวง) ดำเนินเรื่องและมีบทบาทการแสดงในบางชุดเท่านั้น ด้านโครงสร้างเนื้อหาหลักในการแสดงแบบเปิดของทั้งสองคณะจะคล้ายคลึงกันในบางประเด็น คือ การพูดคุยกับนักดนตรีและผู้ชม การแสดงประกอบเพลง และการร้องเพลง ลำ โดยรายละเอียดของเนื้อหาจะแตกต่างกันออกไป โครงสร้างของเนื้อหานี้ ปรากฏในการแสดงของคณะเพชรพิณทองมากกว่าคณะเสียงอีสาน

โครงสร้างเนื้อหาแบบมีแกนเรื่อง ปรากฏเฉพาะการแสดงของคณะเสียงอีสาน ส่วนโครงสร้างเนื้อหาแบบผสมพบในคณะเสียงอีสาน 4 ชุด ในขณะที่คณะเพชรพิณทองปรากฏเพียง 2 ชุด เท่านั้น

เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างของเนื้อหาแบบมีแกนเรื่องและไม่มีแกนเรื่องนั้น จะเห็นถึงการเลือกมุขในการแสดงที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ในการแสดงแบบมีแกนเรื่องนั้น เป็นที่แน่นอนอยู่แล้วว่า ผู้แสดงย่อมจะมีแกนหลักว่าจะแสดงเกี่ยวกับอะไร จึงส่งผลให้การแสดงอยู่ในกรอบของเนื้อหาที่กำหนดขึ้น และผู้แสดงสามารถแสดงไปได้ในระยะเวลานาน ๆ แม้ว่าในบางครั้งมุขจะกระจัดกระจายไปบ้าง เนื่องจากมีผู้ชมมามอบสิ่งของให้ แล้วผู้แสดงรับเอา จึงต้องพูดคุยกับผู้ชม หรือบางครั้งผู้แสดงกล่าวแซวกันเองบ้าง แต่การพูดคุยหรือแซวดังกล่าว ก็มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนมุขตลกที่เลือกมาแสดงในการแสดงแบบมีแกนเรื่องนี้ ผู้แสดงได้เลือกจากสิ่งที่อยู่ในวัฒนธรรมดั้งเดิมของภาคอีสาน แล้วนำมาดัดแปลง พลิกแพลงเรื่องราวให้เกิดความตลก ดังเช่นที่คณะเสียงอีสานแสดงเรื่องการแข่งขันสวดสารภัญญ์ การเล่นกล (ซึ่งมีการแสดงพรายดำของชาวอีสาน) และ

Copyright by Mahidol University

เรื่องก่องข้าวน้อยฆ่าแม่ภาคพิศดาร นอกจากนี้ ยังเลือกจากเรื่องทั่ว ๆ ไปที่สามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันของผู้คน ดังตัวอย่างจากเรื่อง เพื่อนพบเพื่อน

ในขณะที่การแสดงแบบไม่มีแกนเรื่อง ผู้แสดงมีประเด็นการแสดงหลักเพียงคร่าว ๆ ว่าจะพูดถึงเรื่องอะไรบ้าง โดยจะแสดงหรือเล่นมุขเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ในช่วงเวลาเพียงสั้น ๆ มุขตลกที่ใช้จึงดูค่อนข้างจะกระจัดกระจาย เพราะเมื่อเล่นเรื่องหนึ่งอยู่ แล้วเรื่องนั้นจบไป ผู้แสดงจะโยงเข้าสู่มุขต่อไป เป็นเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ บางครั้งก็เป็นไปตามเหตุการณ์ที่พบเห็นในขณะแสดงด้วย เช่น เมื่อจะเริ่มแสดง แล้วพบว่าผู้ชมนอนหลับ ถกเถียงกัน หรือนำสิ่งของมามอบให้ ผู้แสดงก็ต้องเล่นมุขเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ เป็นต้น

6.1.3.1.2 เนื้อหา

เมื่อเปรียบเทียบเนื้อหาที่ทั้งสองคณะนำมาแสดงแล้ว จะเห็นได้ว่า สำหรับคณะเสียงอีสานนั้น อันดับ 1 คือ แสดงเรื่องเพศ/ลามก ในการแสดงทั้ง 6 ชุด

อันดับ 2 แสดงเรื่องค่าตัวและเงินทอง ในการแสดงจำนวน 5 ชุด และ

อันดับ 3 แสดงเรื่องสถานที่แสดง ความตาย/โรคภัยไข้เจ็บ/อุบัติเหตุ เรื่องส่วนตัว และการดัดแปลงเพลง ในการแสดงจำนวน 4 ชุด

ในขณะที่คณะเพชรพิณทองมี

อันดับ 1 คือ แสดงเรื่องความรัก และความตาย/โรคภัยไข้เจ็บ/อุบัติเหตุ ในการแสดงจำนวน 5 ชุด

อันดับ 2 แสดงเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัว (สามี-ภรรยา) เพศ/ลามก และการบวช/พระสงฆ์/วัดวาอาราม ในการแสดง 4 ชุด และ

อันดับ 3 แสดงเรื่องเงินทอง ปมด้อย/ความพิการของร่างกาย วัฒนธรรมการบริโภค (อาหารคาว) และการดัดแปลงเพลง ในการแสดง 3 ชุด

ด้านภาพสะท้อนของเนื้อหานั้น ทั้งสองคณะต่างสะท้อนให้เห็นด้านวัฒนธรรมในการแสดงทุกชุด รองลงมา คือ ภาพสะท้อนด้านนิสัย/พฤติกรรม/อารมณ์/สัจธรรม

จากข้อเปรียบเทียบข้างต้น วิเคราะห์ได้ว่า ลักษณะของเนื้อหาที่นำมาแสดงต่างก็มีทั้งความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ส่วนที่คล้ายคลึงกันคือ การแสดงเรื่องการดัดแปลงเพลงอยู่ในอันดับ 3 เช่นเดียวกัน ส่วนการแสดงเรื่องเพศ/ลามก และเรื่องเงินทองของทั้งสองคณะ อยู่ในอันดับใกล้เคียงกัน สะท้อนให้เห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นยุคสมัยใด (ของตลกที่โด่งดังในอดีตอย่างคณะเพชรพิณทอง และตลกที่โด่งดังในยุคปัจจุบันอย่างคณะเสียงอีสาน) เรื่องเพศ/ลามก รวมทั้งเรื่องเงินทอง ก็ยังเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของผู้คน และเป็นเรื่องที่ต้องพบเจออย่างมิอาจหลีกเลี่ยงได้ แม้ว่า

Copyright by Mahidol University

เรื่องเพศ/ลามก จะเป็นเรื่องต้องห้ามและเป็นเรื่องที่สังคมไทยเคร่งครัดก็ตาม ผู้แสดงตลกก็สามารถนำมาเล่นได้ทุกยุคทุกสมัย ทำให้ทั้งผู้แสดงและผู้ชมได้ปลดปล่อยและระบายความเก็บกดในเรื่องดังกล่าวได้

ส่วนเนื้อหาที่นำเสนอแตกต่างกันนั้น จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่คณะเสียงอีสานจะแสดงเรื่องง่าย ๆ ที่ใกล้ตัวและไม่มีสาระอะไรมากนัก ดังจะเห็นได้จากการแสดงเรื่องค่าตัว สถานที่แสดง และเรื่องส่วนตัว ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นการเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวัน โดยผู้แสดงหยิบยกเอาผู้แสดงในคณะที่ผู้ชมรู้จักกันดีมาเล่น และล้อเลียน ทำให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจร่วมกับผู้แสดงได้ง่าย แสดงให้เห็นถึงการเลือกมุขตลกให้เข้ากับภูมิหลังของกลุ่มผู้ชมที่เป็นคนทั่วไป และอยู่ในเพศและวัยที่ต่างกันออกไป

ด้านคณะเพชรพิณทอง แสดงเรื่องการบวช/พระสงฆ์/วัดวาอาราม วัฒนธรรมการบริโภคอาหารคาว ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวเช่นเดียวกัน หากแต่มีสาระมากกว่า ถึงแม้ว่าผู้ชมส่วนใหญ่จะเป็นคนอีสานที่อยู่ในวัฒนธรรมเดียวกับผู้แสดงและมีประสบการณ์ร่วมที่ตรงกัน แต่ผู้ชมบางกลุ่มที่ยังอยู่ในวัยเด็ก ยังไม่มีประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าว หรือเป็นคนภาคอื่น อาจจะไม่เข้าใจในสาระนั้น หรือเข้าใจได้ยาก ซึ่งย่อมส่งผลให้ผู้ชมกลุ่มนั้น ๆ ไม่ขำไปกับการแสดงก็เป็นได้ เห็นได้ว่า การเลือกมุขในการแสดงของคณะเพชรพิณทองและคณะเสียงอีสานมีความแตกต่างกัน แม้ว่าผู้ชมจะเป็นกลุ่มเดียวกันก็ตาม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในตัวเนื้อหาจะแตกต่างกันไป แต่ทั้งสองคณะก็มุ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของภาคอีสานและของไทยเป็นส่วนใหญ่ เป็นการปลูกฝังให้คนรุ่นหลังได้รับรู้เรื่องราวดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

6.1.3.2 <u>ด้านกลวิธีการใช้ภาษา</u>

เมื่อเปรียบเทียบกลวิธีการใช้ภาษาระหว่าง คณะเสียงอีสาน และ คณะเพชรพิณทองแล้ว จะเห็นได้ว่า มีความคล้ายคลึงและแตกต่างเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ด้านที่คล้ายคลึงกันนั้น ทั้งคณะเสียงอีสานและเพชรพิณทองต่างใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ และคำหยาบในการแสดงทุกชุด รองลงมาคือ การเล่นคำ และอุปมาโวหาร

ด้านที่แตกต่างกันนั้น พบว่า คณะเพชรพิณทองใช้ภาษาต่างประเทศในลักษณะที่เป็นกลุ่มคำและประโยคเป็นส่วนใหญ่

ในเรื่องของการใช้คำหยาบนั้น เห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าทั้งสองคณะจะใช้คำหยาบในการแสดงทุกชุด แต่จากการแสดงของคณะเพชรพิณทอง ไม่ปรากฏการใช้คำหยาบ

Copyright by Mahidol University

จนต้องถูกดูดเสียงเหมือนกับคณะเสียงอีสานเลย สะท้อนให้เห็นว่า คณะเพชรพิณทองเน้นการแสดงตลกด้วยภาษาที่ไม่จำเป็นต้องหยาบมาก ก็สามารถทำให้ผู้ชมหัวเราะได้ ในขณะที่คณะเสียงอีสานใช้คำหยาบประเภทดังกล่าวมากกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้คนในสังคมยุคปัจจุบัน กล้าที่จะเปิดเผยหรือรับฟังเรื่องหยาบคายกันมากขึ้นกว่าในอดีตก็เป็นได้

6.2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ได้สรุปไว้ข้างต้น ผู้วิจัยจะได้นำผลการวิจัยดังกล่าวมาอภิปรายผลในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

6.2.1 ลักษณะเนื้อหา

6.2.1.1 <u>โครงสร้างของเนื้อหา</u>

เมื่อวิเคราะห์ถึงโครงสร้างของเนื้อหาการแสดงของทั้งสองคณะ จะเห็นได้ว่า ผู้แสดงของทั้งสองคณะได้นำเอาหลักการแสดงโดยบทเปิดมาใช้ในการแสดงด้วย โดยได้พูดคุยกับผู้ชม แสดงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนั้น ดังเช่นที่คณะเสียงอีสานแสดง โดยกล่าวถึงเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา และที่คณะเพชรพิณทองแสดงเนื้อหาที่สะท้อนถึงสภาพของสังคมในปัจจุบัน นอกจากเนื้อหาดังกล่าวแล้ว ทั้งสองคณะยังได้สร้างบรรยากาศในการแสดงด้วย ดังจะเห็นได้จากการเล่นกลของคณะเสียงอีสาน และการจ้างหมอลำของคณะเพชรพิณทอง ซึ่งทั้งสองคณะต่างก็ใช้ประสบการณ์ในการแสดงบวกกับจินตนาการของผู้แสดงเองมาประกอบกัน สะท้อนให้เห็นถึงการรู้จักใช้หลักปฏิสัมพันธ์ การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง และการสร้างบรรยากาศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของหลักการแสดงโดยบทเปิดแทบทั้งสิ้น นอกจากนี้ การใช้หลักการแสดงโดยบทเปิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวีระแก่นเพชร (2538) ที่กล่าวว่า เนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในวิดีทัศน์ตลกนั้น ใช้การนำเสนอในลักษณะบทเปิด

6.2.1.2 <u>เนื้อหา</u>

เนื้อหาที่ปรากฏในการแสดงของคณะเพชรพิณทองและคณะเสียงอีสานนั้น จะเห็นได้ว่า มีหลากหลายเรื่องราวมากทีเดียว ทำให้ผู้ชมเกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และไม่เบื่อง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระ แก่นเพชร (2538) ที่กล่าวไว้ว่า เนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในวิดีทัศน์การแสดงตลกนั้น มีความหลากหลาย

ส่วนการแสดงเรื่องความตาย/โรคภัยไข้เจ็บ และเรื่องเพศ ซึ่งเป็นการเล่นตลกกับอารมณ์ความรู้สึก การแสดงเรื่องการแปลงเพลง และความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งเป็นการ

Copyright by Mahidol University

เล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวัน และการแสดงเรื่องอาชีพ ซึ่งเป็นการเล่นตลกกับกลไกชีวิตนั้น จะเห็นได้ว่า สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องตรรกะของตลก ที่อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2536) กล่าวไว้ว่า การเล่นตลกกับอารมณ์ความรู้สึกมักนำเอาเรื่องเกี่ยวกับความตาย ความเจ็บป่วย หรือความรู้สึกในเรื่องเพศ ที่เราเก็บซ่อนไว้ในส่วนลึกออกมานำเสนอในแง่มุมหนึ่ง ส่วนการเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวัน เป็นการทำนองเพลงของนักดนตรีบรมครูมาล้อ นอกจากนี้ การเล่นตลกในแนวนี้มักเป็นการเสียดสีความสัมพันธ์ในครอบครัว หรือสถาบันทางสังคมอื่น ๆ อีกด้วย และในส่วนของการเล่นตลกกับกลไกของชีวิตนั้น เป็นการทำให้แบบแผนที่ซ้ำซาก หันเหไปจากทิศทางที่คาดเอาไว้

เมื่อพิจารณะถึงเนื้อหาการแสดงของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง ที่แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ การเล่นตลกกับอารมณ์ความรู้สึก การเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวัน และการเล่นตลกกับกลไกของชีวิตนั้น จะเห็นได้ว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของเมธา เสรีธนาวงศ์ (2539) ที่ว่า กลวิธีการนำเสนอมุขตลกของรายการตลกทางโทรทัศน์ เป็นการเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวัน การเล่นตลกกับกลไกของชีวิต และการเล่นตลกกับความรู้สึก ทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของวีระ แก่นเพชร (2538) ที่ว่า เนื้อหาการแสดงตลกที่ปรากฏอยู่ในวิดีทัศน์ ส่วนใหญ่เป็นการเล่นตลกกับเรื่องราวในชีวิตประจำวัน

สำหรับเนื้อหาที่เล่าถึงเรื่องลามก การเยาะเย้ยผู้แสดงด้วยกันเอง ดังเช่นที่ปอยฝ้ายเยาะเย้ยนกน้อย รวมทั้งเรื่องการล้อเลียน/เลียนแบบ ที่คณะเสียงอีสานนำมาใช้มากกว่าคณะเพชรพิณทองนั้น สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างของมุขตลก ที่ขจรเกียรติ มะกรทัต (2539) กล่าวเอาไว้ว่า โครงสร้างของมุขตลกประกอบไปด้วยลักษณะการเล่นตลก ซึ่งมีเรื่องอุปบท (เช่น การเล่าเรื่องตลกลามก) การเยาะเย้ย และการล้อเลียน เข้ามาประกอบด้วย นอกจากนี้ ในส่วนของความเฉียบแหลม และการคิดอะไรแปลก ๆ นั้น จะเห็นได้ว่า การเยาะเย้ย และการล้อเลียน ต่างก็แสดงคุณลักษณะด้านเฉียบแหลม ปฏิภาณไหวพริบ เพราะมีสิ่งที่ต้องการเยาะเย้ยหรือล้อเลียนเป็นประเด็นแน่ชัด ต้องแต่งให้เข้าเรื่องและตลกด้วย ซึ่งผู้แสดงก็สามารถนำเนื้อหาดังกล่าวมาแสดงให้ผู้ชมเกิดความขบขันได้เป็นอย่างดี

ส่วนโครงสร้างของมุขตลกในด้านวัฒนธรรม สังคม และจิตวิทยานั้น เห็นได้ว่า มุขตลกส่วนหนึ่งสร้างมาจากภูมิหลังทางด้านวรรณคดีด้วย ดังเช่นที่คณะเสียงอีสานแสดงเรื่องก่องข้าวน้อยฆ่าแม่ในการแสดงชุด 3 ซึ่งผู้ที่อยู่นอกวัฒนธรรมอาจจะไม่เข้าใจและไม่เห็นแง่ตลกก็เป็นได้ ในขณะที่ผู้ที่อยู่ในวัฒนธรรมอีสานสามารถเข้าใจได้

จากที่ทั้งสองคณะแสดงเรื่องที่สะท้อนให้เห็นสภาพสังคม แล้วผู้ชมหัวเราะได้นั้น ก็สอดคล้องกับประเด็นด้านสังคมเช่นเดียวกัน กล่าวคือ การที่คนจะสามารถหัวเราะได้ก็เพราะมีประสบการณ์โดยตรง อีกทั้งเรื่องดังกล่าวก็เป็นที่สนใจกันในขณะนั้นด้วย ในประเด็นด้าน

Copyright by Mahidol University

สังคมจึงชี้ให้เห็นว่า ผู้แสดงต้องเปิดรับข่าวสารอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้รอบรู้เรื่องราว ทันต่อเหตุการณ์บ้านเมือง แล้วสามารถนำเรื่องนั้น ๆ มาแสดงให้ผู้ชมดูได้ อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ชมจะหัวเราะได้หรือไม่นั้น ก็ขึ้นอยู่กับจิตวิทยาส่วนบุคคลด้วย แม้ว่าผู้ชมจะเข้าใจภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรมของมุขตลกบางเรื่อง แต่ถ้าไม่เห็นว่าเรื่องนั้นตลก ผู้ชมก็ย่อมไม่หัวเราะ

ในเนื้อหาเกี่ยวกับการล้อเลียน/เลียนแบบ สามารถสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้ชมได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างอารมณ์ขัน ที่ว่า อารมณ์ขันเกิดจากการเลียนแบบบุคคลหรือสัตว์

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ตลกมักจะมุ่งนำเสนอเรื่องราวที่ไม่จริงจังมากนัก เพื่อสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้กับผู้ชม ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาที่คณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทองนำมาเสนอ ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาดังกล่าว สอดคล้องกับทฤษฎีการเล่น (Play Theory) ซึ่งมีความคิดหลักที่ว่า คนเราต้องการสื่อสารเพื่อความเพลิดเพลินมากกว่าข่าวสารที่จริงจัง เพราะคนเรารับข่าวสารจากหลายทาง แม้คนจะรู้ข่าวสารนั้นอยู่แล้ว ต่ก็ยังรับข่าวสารจากสื่อมวลชนได้อีก เพื่อที่จะสนองความต้องการของตน นอกจากนี้ คนยังพยายามหลีกหนีจากสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่พอใจ แล้วหันไปหาสิ่งทดแทนที่จะทำให้ตนมีความสุขได้ เช่น เรื่องเพศ และเรื่องตลก เป็นต้น

ส่วนการนำเสนอเนื้อหาของทั้งสองคณะที่สะท้อนให้เห็นภาพวัฒนธรรมตลอดจนวิถีชีวิตของชาวอีสานนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มะลิ สำโรง (2543) ที่ว่า ผู้แสดงของวงเพชรพิณทองได้นำเอาบรรยากาศและสภาพความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของชุมชนอีสานมาดำเนินเป็นเรื่องราวชักจูงความสนใจของผู้ชมและผู้ฟัง เพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน

ในการแสดงของทั้งสองคณะที่เห็นถึงภาพสะท้อนทั้ง 4 ด้านนั้น วิเคราะห์ได้ว่า ผู้แสดงได้ใช้สาระของภาพสะท้อนดังกล่าวเป็นประเด็นหลัก จากนั้นจึงเอามุขตลกเล่นเสริมเข้าไปในสาระนั้น ๆ เพื่อลดความจริงจังในตัวสาระที่มีอยู่เดิม และสร้างความบันเทิงขึ้นมาควบคู่กัน

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการนำเอาสาระดังกล่าวไปเล่นในตลก จะเห็นได้ว่ามีทั้งแบบที่เล่นตลกให้สวนทาง และตามรอยวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีมาแต่อดีต โดยแบบที่เล่นตลกให้สวนทางกับวัฒนธรรมเดิมนั้น ก็เพื่อให้ผู้ชมเห็นถึงสิ่งที่ควรปฏิบัติหรือยึดถือตามจริง ๆ ยกตัวอย่าง เช่น ในการแสดงตลกของคณะเสียงอีสาน เห็นได้ว่า ผู้แสดงเล่นตลกโดยเกาอวัยวะเพศของตนด้านหน้าเวที พอผู้แสดงอีกคนเห็นเข้า จึงตักเตือนว่าให้ไปเกาที่อื่น ไม่ควรจะมาเกาต่อหน้าผู้ชมเช่นนี้ หรือการแสดงของคณะเพชรพิณทองในเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ/ลามก ที่ผู้แสดงชายจับมือนักร้องหญิงอยู่นาน แล้วส่งเสียงครวญครางแบบสยิว ผู้แสดงอีกคนจึงบอกให้หยุดทำเช่นนั้น พร้อมทั้งอธิบายว่า การจับมือนั้นให้จับกันเพียงนิดเดียว เพื่อทักทายกันเท่านั้น หากทำดังที่ผู้แสดงท่านนั้นทำ

Copyright by Mahidol University

ประเพณีไทยถือว่าไม่สมควรเท่าใดนัก เป็นต้น การแสดงตลกแบบสวนทางกับวัฒนธรรมดั้งเดิม มักจะปรากฏในเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ ซึ่งเป็นเรื่องที่คนในสังคมไทยถูกจำกัดให้พูดถึงได้น้อยมาก เมื่อนำมาพูดถึง จึงเป็นการปลดปล่อยสิ่งที่ถูกเก็บกดไว้ได้อีกทางหนึ่ง

ส่วนการเล่นตลกตามรอยวัฒนธรรมดั้งเดิมนั้น พบได้ทั่ว ๆ ไป ผู้แสดงจะแทรกมุขตลกเข้าไปในสาระที่ตนต้องการนำเสนอ ขณะเดียวกันก็เล่นตลกประกอบ หรือพูดคุยตามเรื่องราวของวัฒนธรรมดั้งเดิมไปเรื่อย ๆ

6.2.2 กลวิธีการใช้ภาษา

จากกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกของ คณะเสียงอีสาน และ คณะเพชรพิณทองนั้น จะเห็นได้ว่า มีการใช้คำสแลง โวหารอุปมาโดยเปรียบเทียบรูปร่าง ลักษณะของผู้แสดง การเล่นคำด้วยการสลับที่คำ และผวนคำ การใช้ภาษาต่างประเทศ และการใช้คำสองแง่สองง่าม ซึ่งกลวิธีการใช้ภาษาดังกล่าว สอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างอารมณ์ขัน ที่ว่า อารมณ์ขันเกิดจากการใช้ศัพท์สแลง การสลับคำ การนำคำต่างประเทศมาเทียบเคียง คำพูดที่มีความหมายสองแง่ สองมุม คำผวน และคำย่อ

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอมุขตลก ซึ่ง Hodge (1971) เห็นว่า บทสนทนาเป็นหลักสำคัญอันหนึ่งในการสร้างความบันเทิงในชีวิตประจำวัน โดยแบ่งเป็นภาษาในลักษณะต่าง ๆ เช่น การเล่นคำ (Puns) คำหยาบ (Obscenities) และคำสองแง่สองง่าม (Double-Entendres) เป็นต้น ส่วน Jacob M. Braude (1977) บอกไว้ว่า การซ้ำคำ (Repetition) และการเปรียบเทียบหรือความขัดแย้ง (Comparison or Contrast) เป็นรูปแบบการใช้คำในการสร้างอารมณ์ขัน นอกเหนือจากที่กล่าวมา นอกจากนักวิชาการทั้งสองท่านแล้ว ลักษณะการใช้คำสองแง่สองง่ามในการแสดงตลกของทั้งสองคณะ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ขจรเกียรติ มะกรทัต (2539) ที่ว่า “ในการแสดงตลก ส่วนมากใช้การสื่อความหมายโดยนัย โดยใช้ลักษณะการพูดสองแง่”

แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างของมุขตลก เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่สอดคล้องกับกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกของคณะเพชรพิณทองและคณะเสียงอีสาน กล่าวคือ ในโครงสร้างของมุขตลก ประกอบไปด้วย ลักษณะการเล่นตลก ซึ่งมี การเล่นคำ (Pun) ใช้ใน 2 ลักษณะคือ 1) เล่นเสียงคำสองคำซึ่งซ้ำกัน แต่มีความหมายแตกต่างกัน (พ้องคำ) และอาจสะกดต่างกัน (พ้องเสียง) หรือ 2) เล่นคำเดียวแต่มีสองความหมาย การพูดสองแง่ในมุมกลับหรือคำผวน

ส่วนการแสดงตลกด้วยการสนทนาระหว่างกันนั้น จะเห็นถึง การใช้ภาษาที่อยู่ในระดับสนทนา เนื้อหาของเรื่องที่แสดงจะไม่ยากนัก เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจง่าย ซึ่งสอดคล้องกับส่วนประกอบในโครงสร้างของมุขตลก ในเรื่องความเฉียบแหลมและการคิดอะไรแปลก ๆ ที่ว่า “เมื่อ

Copyright by Mahidol University

ความตลกเข้าไปรวมกับเนื้อเรื่อง ซึ่งจำเป็นต้องเล่าโดยอาศัยเหตุผล ก็มักจะเกิดผลอย่างหนึ่งเสมอ นั่นคือ การลดความจริงจัง ภาษาที่ใช้ในตอนที่มีความตลกจึงมักอยู่ในระดับการสนทนา"

นอกจากนี้ ลักษณะการเล่นคำโดยทำให้ภาษาผิดแบบไป ไม่ว่าจะเป็นการสลับที่คำ หรือการผวนคำ เป็นต้น ยังทำให้เกิดความขบขันแก่ผู้ฟังได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับโครงสร้างของมุขตลกในเรื่องวัฒนธรรม สังคม และจิตวิทยา ที่ว่า "เมื่อเกิดการพูดผิดที่ไวยากรณ์หรือผิดภาษาระดับมาตรฐาน ก็ถือเป็นเรื่องตลกได้"

ในการเล่นคำ สำนวน และการใช้อุปมาโวหารต่าง ๆ นั้น จะเห็นได้ว่า ทั้งคณะเพชรพิณทองและคณะเสียงอีสานนิยมนำมาใช้กันมาก เป็นการเล่นตลกกับภาษาอีกแบบหนึ่ง กลวิธีดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องตรรกะของตลก ที่อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2536) ได้กล่าวไว้ว่า "การเล่นถ้อยคำหรือเล่นกับสำนวนโวหารต่าง ๆ เป็นรูปแบบที่นิยมกันมากของการเล่นตลกกับภาษา" ทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของเมธา เสรีธนาวงศ์ (2539) ที่ว่า กลวิธีการนำเสนอมุขตลกของรายการตลกทางโทรทัศน์ เป็นการเล่นตลกกับภาษา

สำหรับการใช้อุปมาโวหารในการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ คน สัตว์ และสิ่งของ เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของมะลิ สำโรง (2543) ที่ว่า ผู้แสดงตลกได้ใช้มุขตลกจากความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละคนในการดำเนินเรื่องให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้ชมด้วยกระบวนการเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย

ลักษณะการใช้ภาษาต่างประเทศแบบเป็นประโยคยาว ๆ ทั้ง ๆ ที่อาจมีกลุ่มผู้ชมที่ฟังไม่รู้เรื่องและไม่เข้าใจภาษาต่างประเทศนั้น อาจมีนัยสำคัญที่ว่า ผู้แสดงต้องการสื่อให้ผู้ชมเห็นถึงภูมิปัญญาของตลกอีสาน ตลอดจนภาพลักษณ์ของวงว่ามีความทันสมัย และทันต่อโลกยุคปัจจุบัน ที่ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่น มีแนวโน้มการใช้มากขึ้นเรื่อย ๆ และกลายเป็นสิ่งที่ผู้คนควรต้องเรียนรู้ไว้ นอกจากนี้ การใช้ภาษาต่างประเทศในลักษณะดังกล่าว ยังเป็นการลบภาพของคนอีสานจากเดิมที่คนภาคอื่นหรือคนภายนอกมักจะมองว่าเป็นชนชั้นแรงงาน การศึกษาน้อย อาศัยอยู่ในภูมิประเทศที่แห้งแล้ง มีฐานะยากจน ต้องไปขายแรงงานที่เมืองหลวงและภูมิภาคอื่น มาสู่ภาพลักษณ์ของคนที่มีการศึกษา และรอบรู้เรื่องภาษาต่างประเทศ การใช้ภาษาในลักษณะเช่นนี้ จึงเป็นการยกระดับคนอีสานได้อีกทางหนึ่ง ทั้งยังทำให้เกิดความแปลกใหม่และแตกต่างไปจากตลกอื่น ๆ ที่ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นคำเพียงไม่กี่คำ หรือไม่ใช้เลย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้แสดงจะใช้ภาษาต่างประเทศในลักษณะเป็นประโยคยาว ๆ แต่ผู้แสดงก็จะคอยแปลให้ผู้ชมเข้าใจอยู่ตลอดว่าประโยคนั้นหมายความว่าอย่างไร ขณะเดียวกันก็สอดแทรกมุขตลกเข้าไปด้วย ทำให้มุขตลกดูต่างออกไปจากมุขเดิม ๆ ที่ผู้ชมเคยได้ยินมา

Copyright by Mahidol University

เมื่อวิเคราะห์จากการแสดงตลกของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง เห็นได้ว่า ตลกคลื่นลูกใหม่อย่างคณะเสียงอีสาน มีการแสดงที่คล้ายคลึงและแตกต่างไปจากคณะเพชรพิณทอง แม้ว่าจะคล้ายคลึงกันในการนำเสนอเรื่องเพศ/ลามก แต่กลวิธีการใช้ภาษาของคณะเสียงอีสานในเรื่องดังกล่าวดูจะหยาบโลนกว่าคณะเพชรพิณทอง การเลือกสรรถ้อยคำมาใช้ก็ค่อนข้างตรงตัว ทำให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่ายและไม่ต้องตีความมากนัก ทั้งยังสอดคล้องกับจิตวิทยาของคนในการรับรู้เรื่องเพศ ซึ่งเป็นเรื่องที่มักจะถูกปกปิดไม่ให้กล่าวถึงอย่างเปิดเผย และปกติแล้วคนรู้สึกเก็บกดในเรื่องดังกล่าว เมื่อคณะเสียงอีสานแสดงออกเรื่องเพศและใช้ภาษาสื่อออกมาตรง ๆ คนจึงรู้สึกว่าตนได้ปลดปล่อยจากเรื่องที่ต้องเก็บกดเอาไว้

นอกจากปัจจัยเรื่องการแสดงออกและการใช้ภาษาโดยตรงแล้ว การแต่งกายและแต่งหน้าให้สมบทบาทยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยเสริมให้คณะเสียงอีสานโด่งดังได้ กล่าวคือ ผู้แสดงของคณะเสียงอีสานจะแต่งกายให้เข้ากับเนื้อเรื่องและตรงกับบทบาทที่ตนได้รับ เช่น หากต้องแสดงเป็นหญิงชรา ผู้แสดงชายก็จะแต่งเป็นหญิงชรา ใส่เสื้อคอกระเช้าและผ้าถุง หิ้วตะกร้า แต่งผมให้เป็นสีขาวเหมือนผมหงอก ทำเสียงแบบหญิงชราด้วย แต่ทั้งนี้ ตัวผู้แสดงเองก็มีความสามารถในการแสดงประกอบด้วย จึงทำให้ผู้ชมหัวเราะได้อย่างง่ายดาย

เมื่อพิจารณาการแสดงของคณะเพชรพิณทองแล้ว จะเห็นว่า แม้ผู้แสดงจะสามารถทำให้ผู้ชมหัวเราะขำขันได้จากมุขตลกของตน แต่ปัจจัยเสริมเช่นการแต่งกายให้สมบทบาทกลับมีน้อยกว่าคณะเสียงอีสาน เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วผู้แสดงมักจะสวมชุดสูทสากลสีสันสดใสในการแสดง

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเนื้อหาในเชิงคุณภาพ (Qualitative content) โดยไม่ได้แสดงน้ำหนักความถี่ของเนื้อหา ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเนื้อหาในเชิงปริมาณ (Quantitative content) ด้วย

6.3.2 ควรมีการศึกษาการแสดงตลกที่ใช้ภาษาถิ่นอื่น ๆ เช่น ภาษาถิ่นเหนือ และภาษาถิ่นใต้ เป็นต้น เพื่อทราบเนื้อหา และกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลก

6.3.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาและภาษาระหว่างตลกคาเฟ่กับตลกในวงดนตรีลูกทุ่งว่ามีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

Copyright by Mahidol University

บรรณานุกรม

กิตติพัฒน์ ลิมพะสุต. (2544). การนำอารมณ์ขันมาใช้ในรายการวิทยุประเภทปกิณกะบันเทิงของรายการถามมาซิจ๊ะ...โดน. วิทยานิพนธ์ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ขจรเกียรติ มะกรทัต. (2539). การสื่อความหมายเรื่องเพศจากการแสดงตลกผ่านสื่อวิดีทัศน์พุทธศักราช 2538. วิทยานิพนธ์ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

32 ปีที่ยืนหยัด 'นพดล' จับมือ 'ลุงแนบ' ต่ออายุ 'เพชรพิณทอง'. (18 กุมภาพันธ์ 2545). คมชัดลึก, หน้า 7.

จารุวรรณ ธรรมวัตร. (ม.ป.ป.). คติชาวบ้านอีสาน. กรุงเทพฯ: อักษรวัฒนา.

————. (2540). วัฒนธรรมการบริโภคอาหารของชาวอีสาน: การสืบสานภูมิปัญญาและมรดกจากธรรมชาติ. รายงานการวิจัยโครงการเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มนักวิจัยอีสานคดี เมธีวิจัยอาวุโส สกว.

————. (ม.ป.ป.). บทบาทของหมอลำต่อสังคมอีสานในช่วงกึ่งศตวรรษ. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชนัญญา ใยลออ. (2544). การสื่อสารอารมณ์ขันของนักแสดงตลก 'รายการโทรทัศน์ก่อนบ่ายคลายเครียด'. วิทยานิพนธ์ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฐิติภา ลักษณพิสุทธิ์. (2540). การใช้อุปมาโวหารในบทโฆษณา. วิทยานิพนธ์ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการโฆษณา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดงรัก พนมรุ้ง. (2544). เสียงอีสาน วงดนตรีลูกทุ่งใหญ่ที่สุดในโลก. เนชั่นสุดสัปดาห์, 9 (480), 72.

ธนูทอง. (15 มกราคม 2545). เปิดม่าน 'เสียงอีสาน' อภิมหาลูกทุ่งหมอลำที่ใหญ่ที่สุดในโลก. คมชัดลึก, หน้า 8.

Copyright by Mahidol University

นรวัฒน์ จอมสุวรรณ. (5 กันยายน 2545). มหันตภัยร้าย 'ฉี่หนู' ใยต้องพรากชีวิตชาวอีสาน. ไทยโพสต์, หน้า 5.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2539). ตลกไทย ๆ. ศิลปวัฒนธรรม, 17(9), 84-93.

นิศารัตน์ สุทธิวรรณ์. (2542). วิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในบทขำขันเรื่องเพศ จากอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ http://www.sanook.com/jokes. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นิสา เมลานนท์. (2541). การละเล่นและการเล่นจำอวดพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์.

เนตรนภา แก้วแสงธรรม. (17 มีนาคม 2545). เพชรพิณทอง. ผู้จัดการ, หน้า 13.

บรรพต เปรมชู. (ม.ป.ป.). คำวิเศษณ์และสำนวนพูดภาษาอีสาน. กรุงเทพฯ: การศาสนา.

บุญเกิด พิมพ์วรเมธากุล และนภาพร พิมพ์วรเมธากุล. (2545). พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน (เว่าอีสาน). ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

บุญสิริ สุวรรณเพ็ชร์. (2530). ปทานุกรมว่าด้วยการใช้สำนวนไทย เรียงลำดับตัวอักษรจาก ก ถึง ฮ. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.

ประจักษ์ บุญอารีย์. (ม.ป.ป.). ธรรมชาติกับวิถีชีวิตชุมชนอีสาน. อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซ็ท.

ประทวน บุญปก. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 14. กรุงเทพฯ: สยามเพรสแมเนจเม้นท์.

ประเทือง คล้ายสุบรรณ์. (2535). สำนวนไทย. กรุงเทพฯ: สุทธิสารการพิมพ์.

ประมวล พิมพ์เสน. (2545). ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน. ขอนแก่น: พระธรรมขันต์.

ปิยะ จรบรี. (11 พฤษภาคม 2546). เสียงอีสาน ลูกทุ่งพันล้าน. ข่าวสด, หน้า 5-6.

ปรีชา พิณทอง. (2528). ไขภาษิตโบราณอีสาน. อุบลราชธานี: ศิริธรรม.

พจนานุกรมภาคอีสาน – ภาคกลาง (ฉบับปณิธาณสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ [ติสสมหาเถระ]). (2515). ม.ป.ท.

พรรณทิพา อุปลวรรณา. (2540). กลยุทธ์การใช้อารมณ์ขันในการโฆษณาทางโทรทัศน์. วิทยานิพนธ์ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มะลิ สำโรง. (2543). อารมณ์ขันจากการชมวิดีทัศน์การแสดงของวงดนตรีคณะเพชรพิณทอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาไทยคดีศึกษา กลุ่มมนุษยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Copyright by Mahidol University

เมธา เสรีธนาวงศ์. (2539). การวิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหา กลวิธีการนำเสนอมุขตลกของรายการโทรทัศน์และวิดีโอเทป. วิทยานิพนธ์ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยูร กมลเสรีรัตน์. (2542). อาหารเด็ดของคนอีสาน. วัฒนธรรมไทย, 36(8), 38-40.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

รุ่งวิทย์ มาศงามเมือง. (2541). อาหาร การกินและการเป็นหนอนพยาธิ: มุมมองทางมานุษยวิทยา. นครปฐม: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.

วัชรพงศ์ โกมุทธรรมวิบูลย์. (2539). พจนานุกรมคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

วิศิษฏ์ ดวงสงค์. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 13. กรุงเทพฯ: สยามเพรสแมเนจเม้นท์.

วีระศักดิ์ บุญหลง. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 14. กรุงเทพฯ: สยามเพรสแมเนจเม้นท์.

วีระ แก่นเพชร. (2538). การแสดงตลกในงานสื่อวิดีทัศน์ระหว่างปี พ.ศ. 2536-2537. วิทยานิพนธ์ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมใจ เสรีวงศ์. (2526). ภาษาสแลงในภาษาไทยกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาภาษาศาสตร์และภาษาอาเซียอาคเนย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2540). อาหารพื้นบ้าน 4 ภาค. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

————. (2541). ผักพื้นบ้านภาคอีสาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

สวิง บุญเจิม. (ม.ป.ป.). ตำรามรดกอีสาน. อุบลราชธานี: อีสานการพิมพ์ออฟเซท.

สิริวัฒน์ คำวันสา. (2521). อีสานคดี (หนังสือชุดความรู้มรดกอีสาน). กรุงเทพฯ: ไพศาลศิริ.

สุภณ สมจิตศรีปัญญา. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 8. กรุงเทพฯ: สยามเพรสแมเนจเม้นท์.

Copyright by Mahidol University

สุรพล บัณฑุเศรณี. (2539). วัฒนธรรมตลกร่วมสมัย: ปรากฏการณ์กระจกหกด้าน. ศิลปวัฒนธรรม, 17(9), 113-115.

สุมาลี โพธิ์พยัคฆ์. (8 มีนาคม 2545). มนต์เสน่ห์เสียงอีสาน. กรุงเทพธุรกิจ, หน้า 8-9.

สุริยา สมุทคุปติ์ และคนอื่น ๆ. (2535). หนังประโมทัยของอีสาน: การแพร่กระจายและการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน เอกสารประกอบนิทรรศการ “สังคมวัฒนธรรมอีสานจากมิติทางมานุษยวิทยา” ชุดที่ 5 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. อัดสำเนา.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น. (ม.ป.ป.). ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่น. ม.ป.ท.

อัจฉรา ยุตตานนท์. (2541). การรับรู้และความเข้าใจในมุขตลกของโน้ต อุดม แต้พานิช กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ชมเดี่ยวไมโครโฟน. วิทยานิพนธ์ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิเทศศาสตรพัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2536). อารมณ์ขันในสื่อมวลชน. กรุงเทพฯ: เอช ที พี เพรส.

Copyright by Mahidol University

ภาคผนวก

Copyright by Mahidol University

ภาคผนวก ก
ลักษณะเนื้อหา (ตัวอย่างเพิ่มเติม)

Copyright by Mahidol University

ภาคผนวก ก
ลักษณะเนื้อหา (ตัวอย่างเพิ่มเติม)

1. ความรัก การหาคู่ครอง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

จ่อย : อื้อ มักกันตั้งแต่อายุสิบสามสิบสี่ปี

หนิงหน่อง : แต่เป็นบ่าวสำน้อย (หนุ่มน้อย) สิบสี่สิบห้าปีนี่ล่ะวะ

จ่อย : อื้อ จักว่าโดนบ่โดนล่ะครับเอ๋ย ไปขุดมันนำกัน ด้ามเสียมหักเพิ่นย้าน (กลัว) ผู้สาวเพิ่นว่า แล่นไปเอาอันใหม่มาก่น (ขุด)

หนิงหน่อง : หมกสู่เขากินปากมอมเหมิด

จ่อย : ตี้

หนิงหน่อง : อยู่ต่อมากะมีอันเป็นไป แล่นแห่นหนีจากกันเท่าซุมื้อ (ทุกวันนี้) บ่เห็นหน้ากันจ๊ากเทื่อ (สักครั้ง)

จ่อย : บ่เห็นกันจักเทื่อเลย

หนิงหน่อง : อื้อ

จ่อย : ลาวไปจั่งได๋ล่ะฮึ

หนิงหน่อง : จักแล้วหลงส้นหลงหางมิดซีลี แม่นพ้อกันตอนเฒ่ากะยังสิถามข่าวลาวอยู่ว่าสักไม้กันเท้าพ้อกันกะยังสิคุยกันอยู่เด๊ะนี่

จ่อย : ยังสิว่า

หนิงหน่อง : เป็นจั่งได๋ ลืมควมเก่าควมหลังเฮาได้บ่

จ่อย : (หัวเราะ) ฮัก (รัก) กันปานนั้นล่ะน่อ

หนิงหน่อง : เอ๊อ

จ่อย : เอ้อพี่

หนิงหน่อง : หือ

จ่อย : มักกันคักค้ากจั่งซั้น เคยเหลียวเบิ่งผู้อื่นให้ลืมผู้เก่าจักเทื่อเบ๊าะ

หนิงหน่อง : มันกะลืมยากอยู่

จ่อย : หือ

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : ลืมยาก เว้าซื่อ ๆ ลืมยาก แต่กะมีผู้สวยผู้งามอยู่คือกัน แต่ว่าแฮ่งลืมลาวยาก

จ่อย : คือสิว่า

หนิงหน่อง : บ่ บ่ว่าบ่เคยพ้อแนวนี้จักเทื่อเด๋

จ่อย : ตี้ เหลียวเบิ่งแหน่ติ๊ล่ะ

หนิงหน่อง : หือ

จ่อย : ห่าลังเทื่อ (เผื่อว่า) ลืมผู้เก่า

หนิงหน่อง : บ่มีเดียวนี่

จ่อย : บ่มีจั่งได๋ เหลียวเห็นพอแฮง

หนิงหน่อง : อยู่นี่มีแต่ผู้งาม ๆ ล่ะนี่ แต่ว่าแฮ่งบ่คือลาวนั่นหนา

จ่อย : อย่าว่า

หนิงหน่อง : เจ้าเห็นอยู่ไส

จ่อย : พู้น เบิ่งดี ๆ เด๊อ พุ้นใส่เสื้อลาย ๆ กระโปรงลายส้ำแหม

หนิงหน่อง : ใส่กระโปรงลาย เอ้อ ผู้งามอีหลีตั๊วะล่ะ

จ่อย : น่านน่ะ เซี่ยบ่

หนิงหน่อง : โอ๊ ตาเจ้ากะคมบ่หยอก

2. การรณรงค์/การอนุรักษ์ในเรื่องต่าง ๆ

การรณรงค์ให้รักภาษาถิ่นอีสาน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

นพดล : ครับ ผมเองผมยังอดดีใจบ่ได้ที่มีคนไทยยังเว้าไทยได้ บ่ต้องสงสัยกะคือคุณแม่ลาวเป็นคนที่สู้มองการณ์ไกล คนมีควรรู้คือว่าล่ะครับ มีน้องสาวผู้นึงซื่อ โจโจ้ ผมเอิ้นอีฝรั่งน้อย มันพาเที่ยวอยู่หั่น น้องซายอีกสองคนนี่เกิดอยู่เมืองลาสเวกัส แม่ลาวบอกว่าเจอหน้ากันห้ามพูดภาษาอังกฤษ ให้เว้าไทยภาคอีสาน เจอหน้าคนไทยในลาสเวกัสให้เว้าไทย เอ้อ มื้อเขาไปต่อยมวยอยู่ซีซาร์พาเลซนี่กะไป ไปเซียร์คนไทย พี่น้องครับในรถลาวมีเทปเพลงไทย เทปคุณพระพยอมเทศน์ เทปเพชรพิณทอง เพื่อหยังครับ ฟังไปแล้ว ฟังจนเก่าซ้ำซากเพื่อสิได้เป็นการทวนภาษา เอ้อ มาอยู่มาฮอดวันที่สอง เอ่อ กับผม

Copyright by Mahidol University

สิงหา สองสิงหามากับผมจากหั่นมานี่ยี่สิบกั่วมื้อ ฝึกภาษาไทยให้ ต่อเพลงให้ คำใด๋มันยากแหน่กะเว้า กะได้ แปลกันหลายเติบล่ะว้า กะเว้าได้อยู่แฮ่งบ่ได้เหมิดซุควมมันเป็นจั่งซั้น

3. เงินทอง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ชาลี : …อื๊ แม่นหยังเนี่ย ฮึ เพิ่นแจกเงิน (ก้มลงไปรับเงินจากผู้ชม)
ปอยฝ้าย : ข้อยคึดว่า ข้อยคึดว่าข้อยต้องได้คัก ๆ ขั่น (ถ้า) หลายใบปานนี่
นกน้อย : เพิ่นให้แต่ผู้ตาดี
ยายยงค์ : ตาดีแล้วนี่กะดาย
ปอยฝ้าย : เจ้าสิให้ข้อยบ่ (พูดกับผู้ชม) เอ้อ นั่นล่ะ ข้อยคึดว่าเจ้าสิให้ข้อยอยู่เด๊ะ ข้อยคึดว่าน่ะ
ชาลี : ป๊าดโท่ ลาวคือ ลาวถึกออมสินบ๊อมื้อนี้
ยายยงค์ : ได้ง่ายบ่น้อน่อ ฮอดกูบ่น้อเงิน

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

นกน้อย : อยู่กันมาจนเฒ่าซากันปานนี่ หมู่เจ้าว่าข้อยย้านหยัง
ยายแหลม : ข้อยว่าเจ้าย้านปลิง
ยายยงค์ : บ่แม่น ย้านพ่อใหญ่หลอด
ปอยฝ้าย : บ่แม่น ย้านแมงบ้ง
นกน้อย : มั่นใจเนาะ
ปอยฝ้าย : เอ้อ มั่นใจ เพราะว่าไปนำกันเห็นเก็บผักขี้เหล็ก ย้านแมงบ้งอยู่นั่น
นกน้อย : บ่แม่น
ปอยฝ้าย : เอ๋า บ่แม่น แม่นหยังซั้น
นกน้อย : บ่ทันได้ถึก
ยายจื้น : แม่ย้านอีหยังซั้น
นกน้อย : ย้านสูเบิกเงิน

4. เพศ ลามก

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายยงค์ถูกข่มขืน

ยายยงค์ : ซ่อยข้อยแหน่

ชาลี : ป๊าด นกเค่าวารินทร์คือโตใหญ่แถะ

ยายยงค์ : มันไล่ขื่นขมข้อย

ชาลี : มันไล่ขื่นขม

ยายยงค์ : ตำรวจ จับเจ้าหน้าที่ให้แนะ

ชาลี : เดี๋ยว ๆ ๆ ใจเย็น ๆ ใจเย็น ๆ หยังเกาะเจ้าว่าหยังเกาะ

ยายยงค์ : มาเด้อขวัญเอ๊ย มากินตับกินปอดกู

ชาลี : เจ้าเป็นหยัง

ยายยงค์ : ผู้บ่าวมันไล่ขื่นขมข้อย

ชาลี : ผู้บ่าวไล่ขื่นขม

ยายยงค์ : จนว่าข้อยเยี่ยวแตก

ชาลี : มี้ ฮอยเยี่ยวข้อยว่าแม่นทางขี้ไก่เดือน ผู้บ่าวบ้านใด๋ล่ะ

ยายยงค์ : ผู้บ่าววารินท์นี่ล่ะ

ชาลี : ผู้บ่าววารินทร์

ยายยงค์ : จ้า ขนาดข้อยมาแต่ศรีมหาโพธิ์มันยังบ่เลียก

ชาลี : ผู้ฮ้ายปานนี้เขากะไล่อยู่ติ

ยายยงค์ : มันกะสิว่าข้อยเป็นตาอยากตากินนั่นตั้ว

ชาลี : ป๊าดโท่ จับมือแนะ (บอกให้ยงค์จับมือกับผู้ชม)

ยายยงค์ : สิบ่แม่นอ้ายนี้ติ ไล่ข้อย

ชาลี : จื่อได้บ่ล่ะ

ยายยงค์ : พอลาง ๆ นี่ล่ะ

ชาลี : จื่อหน้าได้พอลาง ๆ

ยายยงค์ : จ้า

ชาลี : จักคน

ยายยงค์ : สองสามคน

ชาลี : สองสามคนมาไล่เจ้า

ยายยงค์ : มาไล่ขื่นขมข้อย

ชาลี : ไล่ขื่นขม

Copyright by Mahidol University

ยายยงค์ : จ้า

ชาลี : มันกินเหล้าขาวเบาะฮึได๋

ยายยงค์ : ซิแตกเหล้าเข้า บ่เลือกเฒ่าเลือกหนุ่ม

ชาลี : เลยไล่เจ้า

ยายยงค์ : จ้า

ชาลี : เจ้าอยู่ไสล่ะเขาจั่งไล่

ยายยงค์ : พุ้น หนูยืนอยู่พุ้น

ชาลี : เดี๋ยว ๆ ๆ ใจเย็น ๆ แม่นไผเกาะ

ยายยงค์ : หนูนี่ล่ะ

ชาลี : เจ้าอย่าว่าหนูเถาะยาย เจ้าอย่าว่าหนูเถาะ คันหนูเป็นโตคือเจ้า ข้อยสิบ่กินจ๊ากเทื่อ หนูเนี่ย

ยายยงค์ : มันว่ามันเป็นตามันฮึได๋บุ๊

ชาลี : หนูจั่งได๋ มาเป็นตาขิว (เหม็น) ฮ้ายกว่าผักอีเลิด ข้อยว่า อยู่จั่งได๋เกาะ

ยายยงค์ : พุ้น หนูยืนอยู่พุ้น ไกล ๆ พุ้น

ชาลี : ข้อยบอกว่า เซาว่าหนูน่ะ ข้อยขิว (ไม่ชอบ)

ยายยงค์ : นางขั่น

ชาลี : โอ๊ย บัดนี้ผัดเป็นนาง เอ๋า นางอยู่ไสเกาะ

ยายยงค์ : นางยืนอยู่พุ้น มันมาแหง่กัน

ชาลี : คนหลายเด้ งานดอกไม้ประดับเมืองวารินทร์ คะเจ้ามักทุกปี

ยายยงค์ : แหง่กะแหง่อุบาทว์ อุพาโล

ชาลี : เอ้อ

ยายยงค์ : ซุมผู้ซายมันแหง่ผู้ญิงมันเอาเปรียบ พอจั่งนึงมันกะจก จกนิ้วเดียวแหน่กะได จกสองนิ้วสามนิ้ว

ชาลี : เดี๋ยว ๆ มันแหง่กันตี๊

ยายยงค์ : แหง่ แหง่กะบ่แหง่ซื่อ ๆ จักเอาอีหยังมาทั่งข้อย

ชาลี : เอ้า บ่แม่นค้อนตะปังเจ้าหน้าที่บ้านเมืองเพิ่นเบาะ

ยายยงค์ : บ่แม่น ข้อยคลำเบิ่ง ข้อยว่าแม่นแขนมัน ข้อยว่าแขนจั่งได๋คือบ่มีนิ้วมือ

ชาลี : มันทั่งไส

ยายยงค์ : ทั่งทางก้นนี่แล้ว

Copyright by Mahidol University

ชาลี : ทั่งก้น
ยายยงค์ : ขั่นทั่งทางหน้าข้อยสิปากติ
ชาลี : ทั่งจักเที่อ
ยายยงค์ : จักว่าจักเที่อแล้ว ทั่งดู๋ ทั่งดู๋ เฒ่าปานใด๋มันกะคึดเด๊ะคน
ชาลี : เจ้าเฮ็ดจั่งได๋บาดนี่
ยายยงค์ : อิสันอยู่บ่ได้ กะเลาะมาทางนี้ มันยังนำข้อยมานำอยู่
ชาลี : นำมาอีก
ยายยงค์ : อื้อ
ชาลี : โอ๊
ยายยงค์ : พอข้อยเหลียวเบิ่งหน้ามัน มันกอดคอข้อยปั๊บโลด
ชาลี : มือนึงกอดคอ
ยายยงค์ : อื้อ
ชาลี : เจ้าว่าจั่งได๋บาดนี่
ยายยงค์ : ข้อยบ่ปาก
ชาลี : เอ๊ หน้างึด (อัศจรรย์ใจ) เว่ย
ยายยงค์ : โดนเติบ มือนึงมันบายนมข้อยนี่
ชาลี : บายนมเลย
ยายยงค์ : หั่นแล้ว
ชาลี : เจ้าว่าจั่งได๋
ยายยงค์ : ข้อยบ่ปาก
ชาลี : ฮ่วย เขาบายนมแมะ
นกน้อย : ป๊าดทิโท
ชาลี : เขาบายนมยังบ่ปากอยู่บาดนี่

นกน้อย : มือนึงกอดคอ มือนึงบายนม ยังบ่ปากอยู่วานี่แหม แม่ย่าแม่ญิง จั่งได๋ จั่งสิใจง่ายแท้
ยายยงค์ : ปานใด๋
นกน้อย : ข้อยเป็นผู้อื่นข้อยยังสูนแทนเลย
ยายยงค์ : ข้อยเหลียวเบิ่งหน้ามันซื่อ ๆ
นกน้อย : เหลียวเบิ่งหน้ามันซื่อ ๆ นี่

Copyright by Mahidol University

ยายยงค์ : มันบายโดนหลายข้อยกะใจฮ้ายแล้ว ข้อยกะด่ามันแล้ว
ชาลี : เอ้อ บาดนี่ด่ามันตายโลด
นกน้อย : เจ้าด่า
ยายยงค์ : มึงเด๊อ มึงอย่านะ
นกน้อย : นี่ สมน้ำหน้ามึงบ่
ยายยงค์ : มึงอย่าเฮ็ดเล่นนะ ข้อยว่า
ชาลี : เหตุการณ์ต่อไป
นกน้อย : เฮ็ดจั่งได๋ต่อไปบาดนี่ แม่ใหญ่
ยายยงค์ : พอข้อยว่าจั่งซั้นโดนเติบ มือนึงมันแก้ซิ่นข้อย
ชาลี : (หัวเราะ) อย่ามาหาตั๋วเมืองเพิ่นเหลาย คนผู้เดียวสิมีหลายมือแท้ มือนึงกอดคอ
นกน้อย : มือนึงบายนม
ชาลี : มือนึงแก้ซิ่น มือแก้ซิ่นนี่มาแต่ไส
ยายยงค์ : บ่แม่นนะ มือแก้ซิ่นนี่มือข้อยนะ
ชาลี : โอ๊ย ห่าหยุมดังเอ๊ย สิตายเบาะจั่งไปแก้ซิ่นจะของ
ยายยงค์ : ฮ่วย บ่ทันใจเว่ย ใจฮ้ายเว่ย มันกะเคียง (เคือง) อุบาทว์เว่ย
ชาลี : เจ้าฮ้องเบ๊าะขั่นบาดนี่
ยายยงค์ : แม่นเจ้ากะอดบ่ได้เด๊ะ แม่นเบ๊าะ
นกน้อย : โอ๊ย อั่นอดฮ้ายบ่ได้นี่มันแม่นอยู่ สิไปแก้ซิ่นจะของนี่ไผสิไปแก้
ยายยงค์ : ฮ่วย กะข้อยนี่แล้วเป็นผู้แก้
ชาลี : เจ้าคือบ่ฮ้อง
ยายยงค์ : ข้อยบ่ฮ้องแล้ว
ชาลี : อยู่จั่งได๋ซั้น
ยายยงค์ : ข้อยกะคร่างอยู่หั่นแล้ว
ชาลี : ฮะฮะฮะ คร่างหาซิแตกตี้
ยายยงค์ : ฮ่วย คนมีแฮงมันสิปรานีผู้ใด๋ติ
ชาลี : มันพอเซาแล้ว ส่ำเจ้านี่มันเฒ่าแล้ว
ยายยงค์ : เฒ่าแล้วข้อยกะเซาบ่ได้ดอก ขาดบ่ได้ดอกปัจจัยสี่นี่
ชาลี : เดี๋ยว ๆ ยาย
ยายยงค์ : หือ

Copyright by Mahidol University

ชาลี : ข้อยข้องใจ ปัจจัยสี่นี่มีหยังแหน่
นกน้อย : เอ้อ มีหยังแหน่
ยายยงค์ : เอ๋า กะมีกิน มีขี้ มีสี่ มีนอนเดะ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

จื้น : โอ๊ย เมื่อยเว่ย (ยกชายเสื้อขึ้นเช็ดหน้า เห็นนมปลอมเหี่ยว ๆ ห้อยอยู่)
ชาลี : ว้าย วาย ว่าย
ชาลี : ข้อยย้านนม
จื้น : นมไผล่ะ
ชาลี : นมเจ้า
จื้น : ไสล่ะ ว่าย เอ๋า ข้อยบ่ได้ใส่เสี้ยในซั้นติ
ชาลี : ใส่ซะตี้ ข้อยว่าแม่นถุงหม่ำ
จื้น : ป๊าด ข้อยฟ้าวหลาย ตั้งแต่เป็นสาวคือเป็นตาเบิ่งอยู่วะ (หยิบนมขึ้นมาดู)
ชาลี : เอ้า นม นมไทบ้านท่าลาดเป็นจั่งสี้ติ (ดึงนมจื้นออก)
จื้น : (ร้องคราง) อ๊า ปอยฝ้าย (ชาลีปล่อยนมคืน)
จื้น : ห่าทั่งท้อง มาบายนมหาซะแตกหยัง

5. ความตระหนี่ถี่เหนียว

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

ความตระหนี่ถี่เหนียวของหนิงหน่อง

หนิงหน่อง : ตี้ บาดสิใช้ ๆ นำอาวจ่อยติ คือใช้ยาสีฟันหลอดน้อยแถะ
จ่อย : อ่า มันกะซื้อตามเงินอ้าย เทิงถือง่ายนำ ถิ่มใส่ขันปั๊บ หนีบขี้ตะแล้ (รักแร้) ย่างเข้าห้องน้ำโลด
หนิงหน่อง : ข้อยบีบเหมิดแล้วเด้อ
จ่อย : โฮ (ร้องเสียงดัง) ...
หนิงหน่อง : ข้อยสิซื้อให้ใหม่ดอก
จ่อย : ซื้อเด๊ออ้ายเด๊อ
หนิงหน่อง : โฮ
จ่อย : ตกใจเหมิดเว่ย

Copyright by Mahidol University

หนิงหน่อง : ตกใจเหมิดเว่ย ยาสีฟันมันเหมิดอายุแล้วยังไปซื้ออยู่
จ่อย : เอ๋า เหมิดจั่งได๋
หนิงหน่อง : บ่มีฟอง มันฝืดถือแข้วยู่กะบ่ไป ดึงกะบ่ออก งัดจั่งสี้จนด้าม แปรงหักคาปากพุ้น
จ่อย : โอ๊ย มันซ่างบ่ตายแถะเฒ่าตาตีบเอ๊ย
หนิงหน่อง : ขิวกะขิว
จ่อย : อั่นนั่นมันกาวตราช้างตั๊วะนั่นน่ะ
หนิงหน่อง : ว่าแล้ว
จ่อย : ของบัดทิดโย มันโยนใส่กะต่า
ฝ้าย : โอ๊ย คันมันหาใช้ยากปานนั่น บัดนั่นคือบ่เอาของน้องอยู่ตะกร้าท้ายรถน่ะอ้าย
หนิงหน่อง : ซาวใส่ก่อนหมู่พุ้น กูบ่ใช้ดอก โบราณพะโล
จ่อย : โบราณจั่งได๋
หนิงหน่อง : เป็นผงซะล่ะ
จ่อย : โอ๊ย โบราณกะด้อ ยังมาใช้
หนิงหน่อง : สิให้เอาแปรงจุ่มน้ำซะก่อนจั่งไปจุ๊เอานั่นข้อยบ่เอาซะเด็ก
ฝ้าย : เจ้าเห็นอยู่ไสเดียวนี่
หนิงหน่อง : อยู่กะต่าเจ้านั่นล่ะ เอายางฮัดอยู่ถุงพลาสติกฮัดไว้นั่นน่ะ
ฝ้าย : โอ๊ย เฒ่าปอบเอ๊ย โอ๊ย นั่นขี้เลื่อยตั๊วหน่ะ ข้อยเอาไว้ท่าทาบกิ่งบักม่วงตั๊วนั่น
หนิงหน่อง : เกื๊อบกูเอามาทาบแข้วกูก่อน เกิดท่าทาบแข้ว ๆ เกิดหลาย ๆ บ่ ๆ
ใหญ่ : เว้ามากะแฮ่งปึก เว้ามากะแฮ่งบ่มีหม่องด่า เว้ามาแล้ว หือ กูชังเฒ่าขี้ถี่

6. ค่าตัว

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ปอยฝ้าย : หยุด หน้าเวที หน้าเวที อย่า อย่าใช้อารมณ์เด็ดขาด ถ้าใช้อารมณ์เมื่อไหร่ เดี๋ยว ๆ ๆ จะหักค่าตัว เดี๋ยว ๆ ๆ

7. ความตาย/ โรคภัยไข้เจ็บ/อุบัติเหตุ

Copyright by Mahidol University

7.1 ความตาย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายยงค์ : (คนดูขอจับมืออยู่ด้านล่างเวที) จั่งสี้แล้ว ขั่นไคแหน่ มีแต่ผู้อยากจับตีนจับมือแล้ว

นกน้อย : ป๊าด จักดังบ่ดังแล้ว พ่อใหญ่ยงค์จับมือแหน่วะนี่

ชาลี : ได้ฮอดดอกกุหลาบ ดอกไม้ดอกกุหลาบตั๋วนี่แหม

นกน้อย : เอ้อ วันไม้ดอกไม้ประดับจั่งแม่นเจ้าดอกไม้งาม

ยายยงค์ : คะซั้นล่ะ เจ้าบ่ต้องเอาดอกกุหลาบ เจ้าท่าเอาดอกจันทน์พุ้น

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ยงค์บิดเบือนเรื่องก่องข้าวน้อยฆ่าแม่ โดยให้จื้นซึ่งแสดงเป็นลูกสาว เอาข้าวไปส่งลูกชายแทนตน พอหาต่อว่า ยงค์จึงให้เอาก่องข้าวใหญ่ ๆ มาให้ เพราะยงค์ไม่อยากตาย

ยงค์ : ไปเอากล่องใหญ่ ๆ มาให้กูแนะ

จื้น : เป็นตามเรื่องมันเนาะ

ปอยฝ้าย : เป็นตามเรื่อง อียงค์ โอ๊ย

ยงค์ : กะจั่งว่ากูบ่อยากตาย

ปอยฝ้าย : กูเสียใจนำมึงเด้อ อีหมอตายซะมึงกะเกิดโดนแล้วล่ะ

หา : (พูดแบบคนจีนพูดไทย) แม่ง แม่ง ลื้อตายกะดีแล้ว ผัวลื้อสิได้เงินซาปนกิจ ผัวลื้อสิได้เอากับอีฝ้ายเนาะ (หัวเราะ)

ยงค์ : อีล่อยเอ๊ย

จื้น : จ๋า

ยงค์ : ขั่นแม่นยินเสียงกาฮ้อง ขั่นมึงเหลียวเห็นกาบินอยู่ทางบ้าน แสดงว่ากูเสร็จเด๊อ

จื้น : ให้สังเกตจั่งซั้นติแม่

ยงค์ : มึงอย่าลืมไปมนต์พระเด๊อ

จื้น : แม่ เอาจักองค์แม่

ยงค์ : เอาองค์เดียว

จื้น : คือเอามาองค์เดียวแม่

ยงค์ : มาหลายองค์กะเว้าควมเดียวควมเก่ากันนั่นล่ะ

จื้น : เอาองค์เดียวพอเนาะ

Copyright by Mahidol University

ยงค์ : เอาองค์เดียว
จื้น : จ้า
ยงค์ : มึงอย่าจูด (จุด) ตะโพกเด๊อะ คนสิได้ยิน
จื้น : เป็นหยังคือบ่อยากให้จูด
ยงค์ : คนสิมาหลาย มันสิมาเปลียง (เปลือง) มึง

7.2 โรคภัยไข้เจ็บ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : เอ๋าเป็นหยังเจ้าจั่งซัก
ยายจื้น : เอ๋า สีดยาให้คนป่วย คนป่วยยันตกเตียงยังว่า
ชาลี : ป๊าดโท มาสิแฮงแถะ
ยายจื้น : หวาย เขาย้านเข็มแล้ว ข้อยล้มทับเส้นข้อยแล้ว
ชาลี : เข็มตำหน้าเอิกเลย ป๊าด มาเป็น...(ยายจื้นเดินตกเวที) ฮิฮิ หน้าแข้งฮะแป้น เลือดออกบ่มึง
ยายจื้น : โอ๊ะ ๆ ๆ เจ็บ โอ๊ะ ๆ ๆ ๆ ๆ เจ็บ (ร้องเพลงของวงไชน่าดอลล์)
ยายยงค์ : โอ๊ย เร็ว ๆ แนะเถาะ คนไข้แฮ่งใกล้สิตายแล้ว ปากกะปากบ่ได้เนี่ย
ชาลี : ปากบ่ได้เว้าตู๊ดู๋ดอก
ยายจื้น : เอ้อ
ชาลี : อั่นหมอนี่ยังสีดยาให้คนได้บ่
ยายจื้น : สีดได้คือเก่าค่า
ชาลี : ทำแผลได้บ่
ยายจื้น : ได้จ้า (ลากเสียงยาว)
ชาลี : โอ๊ย อย่าจ้ายาวหลาย จ้าสั้น ๆ
ยายจื้น : จ้ะ
ชาลี : อั่น คุณหมอ
ยายจื้น : จ๋า (ทำเสียงแบบดัดจริต)
ชาลี : โอ๊ย กูบ่มักเสียงนี้ ทำคลอดได้บ่
ยายจื้น : โอ๊ย มื้อวานมีคนมาออกลูกนำแปดคนพุ้น
ชาลี : ปลอดภัย

Copyright by Mahidol University

ยายจี้น : ตายเมิด (หมด) บ่เหลียฮอดลูก (ไม่เหลือแม้แต่ลูก)
ยายยงค์ : ข้อยเซา (หาย) แล้วล่ะ
ชาลี : เซาจั่งได๋ เจ้าล้มแฮงปานนั่น เลือดอาจสิคั่งในสมอง ให้หมอเพิ่น เบิ่งให้
ยายยงค์ : แน่ มึงเด๊อ (ยกรองเท้าขึ้นมาข้างหนึ่ง เงื้อไว้เหนือศีรษะ)
ชาลี : แม่นหยังเดียวนี่
ยายยงค์ : มึงกัดกูเด๊อ
ชาลี : กัดจั่งได๋ ข้อยหักแข้วแล้ว
ยายยงค์ : แน่ ๆ ๆ
ยายจี้น : มา ข้อยสิเบิ่งให้
ยายยงค์ : ฮ่วย อยู่ศรีมหาโพธิ์คือบ่เป็นจั่งสี้
ยายจี้น : อั่นนี้อยู่วารินทร์แหม บ่ได้ไปศรีมหาโพธิ์แหม
ยายยงค์ : ตี๋ หักแข้วไป๊ล่ะ
ยายจี้น : หักแล้ว
ชาลี : เบิ่งให้แนะหมอ เบิ่งให้แนะ
ยายจี้น : หา
ชาลี : เบิ่ง ๆ ๆ
ยายยงค์ : เบิ่งให้แนะ
ยายจี้น : เอ๊อ เบิ่งแล้วล่ะ ไปก่อน
ชาลี+ยายยงค์ : ว้าย
ชาลี : หมอหยังสิง่ายปานนั่น
ยายจี้น : เอ๋า บอกเบิ่งเนาะ
ชาลี : เบิ่งนี่คือตรวจสอบ ถามประวัติคนป่วย เจ็บตรงไหน ปวดตรงไหน
ยายจี้น : กะว่าจั่งซั้นแนะ ยาย เจ้าเป็นหนักบ่
ยายยงค์ : บ่ได้ซั่งเบิ่ง
ชาลี : บ่เข้าใจเว่ย
ยายจี้น : ฮ่วย เจ้าเป็นหลายบ่
ยายยงค์ : เป็นผู้เดียว
ยายจี้น : โอ๊ย เจ้าเป็นหยังเดียวเนี่ย

Copyright by Mahidol University

ยายยงค์ : ข้อยเป็นคน
ยายจี้น : ฮ่วย บ่สู้เรื่องดอก ศรีมหาโพธิ์กับวารินทร์เนี่ย
ชาลี : มันบ่แม่นจั่งซั้น เจ้าเป็นหมอต้องเว้าไทยตั้ว เว้ากลางตั้ว
ยายจี้น : บ้อ ยาย
ยายยงค์ : เว้าไทยติ
ชาลี : เว้าไทย
ยายจี้น : ยาย
ยายยงค์ : อะไรซิ
ยายจี้น : ยายเจ็บหม่องใด๋จ๊ะ
ยายยงค์ : โอ๊ย คอน ๆ เจ็บทางหลัง ค้อน ๆ เจ็บทางข้าง บัดทางกลางไว้จ่างป่าง ย่างกะย่างบ่ได้ คือข้อยสิปวดแข้งนี่ล่ะ บ่สู้ว่าเป็นจั่งได๋ล้มปากฟาดพื้น เดี๋ยวนี้หน้าไค่เหมิด บวมเหมิดแล้ว จนบ่เห็นฮอดตา (ทำหน้าบวมโดยพองปากขึ้น)
ชาลี : เบิ่งหน้าลาวบวม
ยายจี้น : หว่างนึงหั่นมันคือบ่ไข่ (บวม)
ยายยงค์ : บัดยามข้อยเว้านั่นมันเซาไข่ บัดยามข้อยเซาเว้านั่นมันไข่
ยายจี้น : โอ๋ ข้อยสู้จักอยู่ โรคอั่นนี้
ชาลี : โรคอีหยัง
ยายจี้น : โรคเฮ็ดเอาเอง
ยายยงค์ : ข้อยเป็นจั่งสี้สงสัยมดลูกสิหย่อน

8. วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

หนิงหน่อง : ฮื้ย ฟังตี๋ มันเว้าจักขี้ถี่บ่ขี้ถี่ล่ะ เจาะป่องควก (กวักมือเรียก) เขาอยู่ในเฮียน (เรือน) พุ้นน่ะ แทนที่เขาประกาศให้พี่น้องคะเจ้าสู้จักว่าเอาลูกเต้าเหล่าเขยเอิ้นมากินลาบงัวคั่วไก่ บักปอบ นี่ซื้อซื้นมาบ่กล้าฟักย้านคนได้ยินเสียงแหม

9. เรื่องส่วนตัว

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ชาลี	:	โอ๊ย ว่าแคนซักจับกะสิซักโลด
จี้น	:	ซักโลดแล้วเนาะ
ชาลี	:	บ่แม่นมึงเป็นบ้าติ ผัวอีต๋อม
จี้น	:	สองเที่ย (ครั้ง) แล้วเด้อ ต๋อมนี่
ปอยฝ้าย	:	สิหลายกว่านี้อยู่
ชาลี	:	จั่งได๋จั่งมาหาว่าจั่งซั้น บายกะสิซักโลดว่านี่แหม (จับแอคคอร์เดียนซ์แล้วซักกระตุก)
ปอยฝ้าย	:	เอ๊า ผัวแม่ใหญ่ต้อยกะเป็นบ้าเบาะนี่ (จับมือกับจี้น) แก้ให้แล้วเอามาสิบบาท
มอด	:	โอ บัดใด๋เมียลาวซื่อต้อยซั้นติ
ชาลี	:	จะโอ๊ย เซาแหน่ บักปอบนี่กะดาย
มอด	:	ซักอีหลีซั้นเบาะ
ชาลี	:	ซักแล้ว
มอด	:	ให้บายนำแหน่ โอ๊ะ ๆ ๆ โอ๊ย (ทำท่าซักทั้ง ๆ ที่ยังไม่ได้จับ)
จี้น	:	บ่ทันได้ฮอดกะซักแล้ว
ชาลี	:	แสดงว่าผัวอีกล้วยบ้ากว่าหมู่
ปอยฝ้าย	:	เฮ็ดหยังกะจ๊ะแม่นคืออุบาทว์ แม่นก มา มาซักนำกันเร็ว ๆ หิมา มาซัก มาซัก
จี้น	:	มา มาบาย
นกน้อย	:	ผู้ใด๋บาย ซักซั้นเบาะ
ปอยฝ้าย	:	มา นกขุ่มเอ๊ย มาเข้าซิงให้กูแนะ มาเร็ว มันกำลังฮ้อน
จี้น	:	ซักแล้วกะเซา แก้ตาแดงพร้อมเด๊ะเนี่ย
นกน้อย	:	เนี่ย
จี้น	:	อื้อ ซักเบิ่ง
นกน้อย	:	เอ๋า อยากเซาตาแดงอยู่ (จับแอคคอร์เดียนซ์ยกขึ้น) แม่คือบ่ซักซั้นฝ้าย
ปอยฝ้าย	:	เอ๋า เมียพ่อใหญ่หลอดคือบ่ซักหั่นเนี่ย ซักบ่ซักกะสิว่าเด้ ขั่นข้อยอยากว่า

Copyright by Mahidol University

10. การดัดแปลงเนื้อเพลง ล้อเลียนเพลง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

จิ้นเต้นเลียนแบบท่ากุมเป้าของไมเคิล แจ็คสัน พร้อมทั้งร้องเพลงแปลง

จิ้น : (ดนตรีขึ้นเพลงของไมเคิล จิ้นเต้นและร้อง) ตำบักหุ่งเหิ่ม ใส่บักกอกด้วย ไปนามา ไปยามไซมา ได้กุ้งกะหว่านลงบาดเนี่ย (ชาลีสั่งให้ดนตรีหยุด) แม่นหยังเดียวนี่

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

แปลงเพลงเดอแต่ทู ของลิฟท์กับออย

จิ้น : ข้อยฟังแล้ว เอ๋า เขาเอาเพลงหยังมาว่าหยังอีก บ่ทันโดน บัดสองสามคนนี่ ผู้ซายออกมาร้องอยู่นี่

ชาลี : เอ้อ มีแต่ผู้ซายล้วน ๆ

จิ้น : อื้อ ได้ยินแต่ว่า (ร้องเพลง) “เอาแต่ดู ดูแต่เดา” พะนะ

Copyright by Mahidol University

ภาคผนวก ข
กลวิธีการใช้ภาษา (ตัวอย่างเพิ่มเติม)

Copyright by Mahidol University

ภาคผนวก ข
กลวิธีการใช้ภาษา (ตัวอย่างเพิ่มเติม)

1. การใช้คำภาษาต่างประเทศ

1.1 การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ

1.1.1 เชียร์ (Cheer)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ชาลี : สองกับผู้ยกมือ โอ๋ ๆ ๆ พี่น้องสิได้ฟังสารภัญญ์จากผู้เฒ่าแต่ละหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านนั่น หมู่บ้านไผ หมู่บ้านมันเด๊อ **เชียร์**กันเด๊อพี่น้องเด๊อ…

1.1.2 คอนเสิร์ต (Concert)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

นกน้อย : ป๊าดทิโท่ บ่ทันได้เปิด**คอนเสิร์ต** ได้เงินเฮ้าได้เงินเฮาว่าหนิแหม

ชาลี : เห็นได้แบงค์ร้อยพุ้นแมะ

1.1.3 ไมค์ (Mike)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : ฮ้องใส่**ไมค์**หนิแล้ว

จ่อย : กำ**ไมค์**จั่งซั้นมาสิดัง (เห็นนางนวลถือ**ไมค์**แล้วเอามือประสานกันไว้ด้านหน้า) เฮ่ย เอา**ไมค์**ออกจากเขตปริมณฑลเท่านั่น เอาออก มันเขตหวงห้ามเด๊ะนั่นน่ะ

1.1.4 ทีม (Team)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

นกน้อย : โอ๊ย ขั่น**ทีม**งานเสียงอีสานถอดวิญญาณแสดงจั่งสี้แม่ใหญ่นกน้อยสิขึ้นค่าโตให้เหมิดปี บ่ต้องเถียงเอา

Copyright by Mahidol University

1.1.5 ฟุตบอล (Football)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

จ่อย : เมื่อวานกูเตะฮอด**ฟุตบอล** เตะฮอดตะกร้อ หมาว้อแล่น (วิ่ง) มากูไล่ฆ่าตื่ม (เพิ่ม) อีก บ่มีข้องมีคาเลย

1.2 การใช้ภาษาต่างประเทศในลักษณะเป็นกลุ่มคำและประโยค

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องฝรั่งดอง

นพดล : ภาษาฝรั่งว่าจั่งได๋ครับ

แจ๋วแหวว : ตอบรับกะมีแต่ yes ท่อนั่น (เท่านั้น) ล่ะค่ะ

นพดล : เท่านั้นเอง

ใหญ่ : โฮ้ ขี้ร้าย ขี้ร้าย

นพดล : เวลาผู้สาวผู้บ่าวจีบกันกะ I love you แค่นั้นเอง

แจ๋วแหวว : ค่ะ

นพดล : โอ๋ย สู่ภาษาไทยบ่ได้ ทั้งน้ำทั้งฟ้ามหาสมุทร สุดจะพรรณนาเปรียบเทียบความรักที่ผมมีต่อเธอไม่ได้ พุ้นเด๋บรรยายไป

จ่อย+ใหญ่ : พุ้นหนิ

นพดล : ฝรั่ง I love you คำเดียวแล้วเลย

จ่อย : ขั่นว่าบ้านเฮา โอ๊ย ขั่นข้อยบ่ได้เจ้าข้อยสิไปผูกคอตาย ข้อยลักฟ้าบ่ได้กะให้ดินหุบข้อยโลด พุ้นล่ะ

นพดล : นี่ จั่งสี้มีบ่หล้า จั่งข่อหล่อหนิ บักจ่อยหนิผู้จ่อย ๆ (ผอม) เฮ็ดข่อหล่ออยู่หนิ

แจ๋วแหวว : ถ้าลักษณะแบบนี้ English บอกว่า Surely short

จ่อย : Yes ข่อหล่อนอ

แจ๋วแหวว : ข่อหล่อ (หัวเราะ)

นพดล : จั่งสี้ล่ะ ใหญ่เอดเปดหนิ

แจ๋วแหวว : จั่งสี้ต้อง Turn around please.

จ่อย : เฮ่ย ๆ (สะกิดใหญ่ที่ยืนเฉย)

Copyright by Mahidol University

ใหญ่ : แม่นหยัง
จ่อย : โอ๊ย คนบ่ได้เรียนหนังสือหนิ หมุน เขาบอก หมุน ๆ ๆ ๆ ๆ เพี่ย
ใหญ่ : เอ้า หันตั๋วหนิแหม
จ่อย : น่า เขาบอกหมุนกะหมุนโลด
นพดล : เอ๊อ เขาสิเบิ่งลักษณะ
ใหญ่ : เอ๋า หันกะว่าหันแนะเถาะเว่ย
จ่อย : โอ้ย บอกหมุน ๆ โลดน่า
ใหญ่ : หันตั๋วเดียวหนิแมะ
จ่อย : หันนั่นมันพ่อข้อย
นพดล : เอ้อ บักจ่อยลูกพ่อใหญ่หัน
แจ๋วแหวว : เบิ่งเด๊อค่ะ
นพดล : เอ้อ
แจ๋วแหวว : From head to toes

2. คำหยาบ

2.1 คำหยาบเกี่ยวกับผี

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายหมา : **ปอบ**มึงเอ๊ย
ชาลี : อย่าว่าเขา

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

แหลม : (ลุกขึ้นมา) เอ้า สวดเข้า สวดไปให้แม่มึง กูบ่ทันได้ตาย บัก**ปอบ**

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ยงค์ : บัก**ปอบ**นี่แมะ กูกินข้าวแซบผิดอก กูบ่ตายง่ายดอก…

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

ฝ้าย : หึย ฟังเบิ่ง (ยกตัวทองอินทร์มาตรงไมค์)

Copyright by Mahidol University

นพดล : เอ้อ บาดหนิยอใหม่ล่ะ

หนิงหน่อง : โอ้ย ตัวมันสิเหงามือย้อนบัก**ปอบ**นี่หิ้วดู่หนิแล้วหนิ

2.2 คำหยาบเกี่ยวกับ “ห่า”

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ปอยฝ้าย : เอ้า กะล้ออะไหล่เดะ อี**ห่า**มึง…

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

แหลม : อีเฒ่า อีทอง อี**ห่า**กินซี้นมึง มื้อนี้มึงจะต้องตายเพราะฝีมือของกู

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ปอยฝ้าย : แฮงแม่มันหยัง มึงโดดเอาเอง อี**ห่า**มึง อีมักย้องหลวง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ปอยฝ้าย : กูว่าแม่นมึงตายหนีจากกูแล้ว อี**ห่า**มึงเอ๊ย…

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

จ่อย : บ่มีคุลุเลย ป๊าด กลอนลำผู้ใด่กะลำได้ คือเก่ง**ห่า**คั่วมึงแท้

(นพดลมองหน้าจ่อย) เซียร์ลูกเซียร์หลาน

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสนั่นเพลงสนุก

หนิงหน่อง : โอ๊ย ขอโทษเด๊อะเฒ่า ข้อยล่วงหมู่มาจักว่าจักมื้อแล้ว

โอ๊ย กูอยากอายย้อนหลังเด๊ะ **ห่า**กินใส้มึง

2.3 คำหยาบเกี่ยวกับตัวบุคคล เช่น อวัยวะ สิ่งที่ขับออกมาจากร่างกาย นิสัย

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายหมา : อีนี่อย่าว่าเกิบ มันน่าเกลียด

ยายฝ้าย : ว่าหยังซั้น

ยายหมา : **ตีน**ถือ

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

ปอยฝ้าย : เอ๋า รวมกันแหน่ ซ่อยกันแหน่ ขั่นว่าหลาย ตี**หำ**จั๊กบาดเด้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ปอยฝ้าย : นั่น ๆ งูนั่น อย่าไปกวนของคะเจ้า โอ๊ย งูเอ๊ย กัด**อีปี๊**คนซะแม้

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

หา : มา กูโมโหแล้วมา (ชาลีพาเดินเข้าหลังเวที)

แหลม : คนบ่เห็น ตีหน้าเวทีหนิเปี๋ยง

หา : โอ๊ย **บักควย**เอ๊ย

2.4 คำหยาบเกี่ยวกับการรับประทาน คำสบถ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

แหลม : เอ๋า สูแล่นหา**ซะแตก**หยัง

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดหนิงหน่องยุ่งไม่เลิก

ใหญ่ : บ่แม่นผัวเมีย (ผลักอกจ่อย) เว้าบ่ถึกเว้าหา**ซิแตก**หยังเดียวเนี่ย ข้อยจื่อ (จำ) เนื้อเพลงได้อยู่เด๊ะ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดฮาสำหมะปี๋

สุนทร : พอได้ยินอย่างนี้นอนไม่ได้ เอ้า ไม่นอนก็ไม่นอนวะ ลงมาข้างล่างเลย บอก เธอไปชงกาแฟให้กินถ้วยซิ

นพดล : จิ๋มก็ไปชงเลย

สุนทร : มันบอกอยาก**แดก**ก็ไปชงเอาเองดิ

2.5 คำหยาบเกี่ยวกับสัตว์

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 5

ปอยฝ้าย : เอาปากมึงมานี่

ยงค์ : มึงสิเอาไปหยัง

ปอยฝ้าย : กูสิผ่า**หมา**ออกจากปาก

ยงค์ : มึงว่ากู**ปากหมา**ติ

Copyright by Mahidol University

2.6 คำหยาบที่ถูกดูดเสียง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ยงค์ : อื้อ โอ๊ย …กะโกนปานสร้าง นมกะ (ถูกดูดเสียง)

ชาลี : หู ๆ ๆ

ยงค์ : หูกะโกนปานสร้าง นมกะยานลูกจ๊อง หัวกะหยองอีกส้ำ แนวเฒ่าแก่ซรา

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ชาลี : เสียงอีสานแปดซั้น เก้าซั้น ไม้แผ่นเดียว (หัวเราะ)

ยงค์ : โว้ย มาหัวเป็นตา…แถะน้อ (ถูกดูดเสียง)…

3. คำคล้องจอง

3.1 เพลง

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 2

เบิ้ม : (ร้องเพลง) ผมจรรอนแรมจากลุ่มน้ำมูล หอมกลิ่นดอกคูณ เพราะความรู้น้อยต่ำต้อยเพียงดิน เอาเสียงสวรรค์ สร้างสรรค์งานศิลปิน เป็นนักร้องลูกทุ่งพลัดถิ่น หากินอยู่กับเสียงเพลง ขอแฟนเห็นใจผมด้วยสักคน ไอ้หนุ่มหน้ามล นักร้องคนจนจะกล่อมบรรเลง ยามไหนมีรัก สุขนักเมื่อรับฟังเพลง จะปลอบขวัญแม่สาวแก้มเปล่ง ร้องเพลงเบา ๆ ข้างหู เพลงนี้ขอมอบจากใจฝากมา จากหนุ่มลูกทุ่งท้องนา พี่ป้าน้าอาช่วยกันเอ็นดู ลูกทุ่งคนยาก ฝากให้คุณอุ้มชู หากคุณเปลี่ยวใจไร้คู่ สุดยอดพธู ฟังเพลงหวาน ๆ * เสียงเพลงบรรเลงขับกล่อมยามเหงา เสียงแว่วแผ่วเบา เสียงซอคนเศร้า ก็จงชื่นบาน ยามไหนหม่นหมอง จะร้องกล่อมขวัญมา ฝากเพลงลอยตามลมถึงบ้าน หลับฝันถึงผมสักนิด (ซ้ำ*)

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 4

จี๊น : (ร้อง) ยามห่างไกลลับตา สัญญาก็เสื่อมความหมาย ปรวนแปรแทรกซึมโดยง่าย (ทำท่าจะหงายหลัง) ความรักเราขาดกัน

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 6

ยุ้ย : (ร้องเพลง) มื้อแลงว่างอยู่ บ่สู้สิไปได้บ่ ส่วนลึกมีใครเฝ้ารอ คึดต่อยับยั้งชั่งใจ อ้ายเคยโทรนัด น้องเองก็เคยออกไป คุยกันบ่ทันเท่าใด แล้วอ้ายมีคนโทรตาม

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

จ่อย : …(ร้องเพลง) “ขอบคุณแฟน ๆ ที่ยังหนาแน่นเป็นแฟนพี่ชาย”

นพดล : (ร้องต่อ) โดยไม่มีแหนงหน่าย มีจดหมายถึงพี่ ถ้อยคำรำพันแฟนสรรจำนรรถ้วนถี่ เขียนถามตอบไมตรี จงรับพี่เอ็นดู นะแฟนคนดี ขอฟังเพลงบ่อย ๆ ซิ ฟังเสียงพี่คุณหนู หากแม้นโฉมตรู อยากรู้ใบหน้า จะส่งรูปมา…

3.2 กลอนสารภัญญ์

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

ยายหมา : (ร้องสารภัญญ์) “บ่มีแม้นธุระ โทรมาหาเพราะว่าคิดฮอด แลกเหรียญมาหยอด โทรศัพท์อยู่ริมทาง โทรศัพท์อยู่ริมทาง อยากฟังเสียงหวาน ๆ (ดนตรีเร่งจังหวะเร็วขึ้น เปลี่ยนจังหวะเป็นดนตรีแบบเชิดสิงโต) อยากฟังเสียงหวาน ๆ”

3.3 กลอนลำ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ยงค์ : (ลำ) ตอนนั่นแม่กะไปส่งข้าวดอก เทิงฟ้าวแล่นเปี๋ยง แม่ได้ก่องใส่กะต้า (ตะกร้า) เลยเดินลงเฮือนไปดอกย่างไวเทิงฟ้าวมาถึงแล้วนาหลวงก้วง (กว้าง) ใหญ่ มาฮอดใกล้กะเลยเอิ้นใส่ลูกซาย ลูกหล้าเอ๊ย ไป๋เจ้ามากินข้าว เซามีแฮงสาก่อนแดดแฮ่งฮ้อนมาถ่อนว่าเซาโฮม (ฮ่ม)

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : (ลำ) อั่นว่าบุญ ๆ นี้ บ่มีไผปั้นแจก บ่แม่นแยกออกได้ล่ะคือไม้ผ่ากลาง ไผทำไผได้ กุศลน้อยู้ส่ง ยู้ส่งจั่งย้งย้งขึ้นฟ้า เมื่อหน้าสุขสวรรค์ เว้าท่อนั่นสาก่อนนอนาย บายของเขาอ่อนปานดัง

Copyright by Mahidol University

ม้า จะตามเรื่องเดินกลอนไปใหม่มาลัยยะดอกไม้สิเดินหน้าต่อไป

4. คำสองแง่สองง่าม

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 1

พยาบาลจี้น : (เอาหูฟังไปวางที่หูยายยงค์) ขี้หูเต็มเลย มาหยับขึ้นมาดี ๆ สิตรวจให้ (เอาหูฟังวางทุกที่ ทั้งศีรษะ หน้าอก แล้วล้วงเข้าไปใต้ผ้าถุงยายยงค์)

ชาลี : แมมมึงบาดหนิ เป็นจั่งได๋ยาย โอ๊ะ ตรวจภายใน (ยายยงค์ผลักจี้นอย่างแรง) แมมมึง หมอข้วม

พยาบาลจี้น : เฮ๋า อู๊ย มดลูกลาวคือหย่อนออกมายาวแถะ

ชาลี : เฮ๋า ยาวปานใด๋

พยาบาลจี้น : คีบกั่ว ๆ เอาโลด

ชาลี : โฮ

พยาบาลจี้น : ฮู้ย ออกฮอดบักไข่สา

ชาลี : มีจักหน่วย

พยาบาลจี้น : สองหน่วย

ชาลี : ออกแต่โดนแล้วไป๊

พยาบาลจี้น : สิโดนแล้วล่ะ จนป่งขน

มดลูกหย่อนออกมายาว	หมายถึง	อวัยวะเพศชาย
บักไข่สาสองหน่วย	หมายถึง	ลูกอัณฑะ
ขน	หมายถึง	ขนอวัยวะเพศ

ตัวอย่างจากเสียงอีสาน ชุด 3

ปอยฝ้าย : โอ๋ อั่นนี้เดะ (จับก้นจี้น)

แหลม : ดากไถ

ยายหาก้มลงไปดูใต้ผ้าถุงจี้น

หา : ไอ้หยา แม่นหยังเอ้ดเลดอยู่ใต้ดากไถวะ

แหลม : บักสบไถ

Copyright by Mahidol University

ชาลี : บักสบไถ
หา : ฮ่า ๆ ๆ โอ๊ บักสบไถมันเป็นหยังจั่งแตกกลางวะ
แหลม : มันตำตอ มันเลยแตก
หา : อ้า ตำตอ
แหลม : เอ้อ
หา : แม่นหยังซี่กี่หลี่อยู่กลางบักสบไถวะ
แหลม : เอ๋า อั่นนั่นหลิ่มมัน
ชาลี : หลิ่มไถเบาะ
แหลม : เอ้อ
ชาลี : ฮ่วย ไส ๆ เบิ่งจักบาดแนะ
แหลม : คลานลง (บอกจื้นให้อยู่คลาน ชาลีเดินมาเปิดผ้าถุงดู)
ชาลี : โอ๊ย หลิ่มไถแล้แหล่
แหลม : เอ๋า บ่แหล่จั่งได๋ หลิ่มไม้มันแซ่น้ำ หลิ่มไม้แต้ มันเลยแหล่
ปอยฝ้าย : โอ หลิ่มไม้แต้ มันเลยแหล่
แหลม : เอ้อ
จื้น : ส่อคัก ๆ
ปอยฝ้าย : เป็นหยัง
จื้น : ส่อไป ให้มันเห็นหญ้าข้องบักสบนั่นน่ะ ส่อไปอีก

บักสบไถ หมายถึง ลูกอัณฑะ
หลิ่มไถ หมายถึง อวัยวะเพศชาย
หลิ่มไถแซ่น้ำ หมายถึง อวัยวะเพศชายอยู่ในช่องคลอด
หญ้าข้องบักสบ หมายถึง ขนบริเวณอวัยวะเพศ

ตัวอย่างจากเพชรพิณทอง ชุดสตริงบ้านนอก

นพดล : ฟิลลิ่งหลายโพด โดน ๆ มาพ้อกับลูกกับเมียแทนที่สิได้บัดดึอยี่ แฮ่งอ่อนแอ้ดแลดอยู่
จ่อย : แม่นหยัง บัดดึอี๋ย
นพดล : นั่งรถไกลมันเมื่อย
จ่อย : นั่น เส้นเลือดขอดเห็นบ่

บัดดึอี๋ย หมายถึง ร่วมเพศ

Copyright by Mahidol University

ภาคผนวก ค
เรื่องย่อนิทานเรื่องท้าวก่ำกาดำ

Copyright by Mahidol University

ภาคผนวก ค
เรื่องย่อนิทานเรื่องท้าวก่ำกาดำ

ท้าวก่ำกาดำ เกิดที่เมืองอินทะปัตถา พ่อแม่เป็นคนยากจน เมื่อแรกเกิดจะมีแหวนติดมาด้วย 1 วง ผิวดำมากจนผิดปกติจากคนทั่ว ๆ ไป กล่าวกันว่าเมื่อชาติก่อนท้าวก่ำกาดำเกิดเป็นเสือ แม่เกิดเป็นวัว เสือได้มากินวัว พอเกิดมาในชาตินี้จึงไม่ถูกชะตากัน แม่จะพูดดุด่าและบ่นอยู่ตลอดเวลา ลูกเองก็ไม่พูดกับแม่ ทั้งพ่อและแม่จึงได้นำท้าวก่ำกาดำใส่แพลอยน้ำไป ในขณะที่ลอยไปกับแพ จะมีเทวดาลงมาเลี้ยงดูให้นมให้อาหารประจำ

กล่าวถึงเมืองเป็งจาน พญาผู้ครองนครมีลูกสาวอยู่ 7 คน คนเล็กสุดชื่อนางลุน ทั้ง 7 คนต่างมีสวนดอกไม้สวนกล้วยสวนอ้อย โดยมีย่าจอมสวนเป็นผู้ดูแล แพของท้าวก่ำลอยไปติดอยู่ตรงกับสวนของนางลุน ท้าวก่ำจึงแอบขึ้นไปเก็บกินกล้วยอ้อยของนางลุนประจำ ย่าจอมสวนเห็นผิดสังเกตจึงออกเดินหาสัตว์ที่มาแอบกินอ้อย แต่ก็หาไม่เจอ จึงเอากับมาดักไว้ ท้าวก่ำรู้แต่แกล้งทำเป็นติดกับ ย่าจอมสวนมาเห็นเข้าก็จะฆ่า แต่ฝ่ายท้าวก่ำขอชีวิตไว้ ทั้งยังพูดจนย่าจอมสวนสงสารจึงรับไว้เป็นลูก ทุกวันย่าจะเก็บดอกไม้ร้อยมาลัยไปถวายนางลุน ท้าวก่ำเห็นย่าร้อยมาลัยแบบเดิมอยู่เป็นประจำ จึงขอช่วยร้อยบ้าง ปรากฏว่าร้อยได้สวยงามมาก ฝ่ายนางลุนเมื่อเห็นมาลัยแปลกไปจึงสงสัยว่าใครร้อย ข้างฝ่ายย่าก็ไม่ยอมบอก นางลุนจึงไปดูหลายครั้ง แต่ท้าวก่ำก็ไม่ออกมาให้เห็น ได้แต่แอบมองอยู่คนเดียวจนนางลุนกลับ

พอโตเป็นหนุ่ม ท้าวก่ำก็ออกเที่ยวลงข่วงกับหนุ่ม ๆ ในบ้านละแวกนั้น เที่ยวไปหยอกล้อกับสาว ๆ จนคุ้นเคยกัน ชายหนุ่มก็จะเป่าแคนเกี้ยวสาวลงข่วงอยู่เสมอ อยู่มาวันหนึ่ง ท้าวก่ำขอเป่าแคนบ้าง พอเป่าแคนขึ้น ปรากฏว่าทุกคนตกตะลึงในเสียงแคน คืนหนึ่ง ท้าวก่ำได้ชวนหนุ่ม ๆ ไปเที่ยวใกล้กำแพงเมือง แล้วก็เป่าแคนขึ้น เสียงแคนดังไปถึงในวังของพญาและนางลุน พญาได้ใช้ให้เสนาออกมาตามให้เข้าไปเป่าแคนให้ฟัง ในช่วงนั้นท้าวก่ำจึงหลบหนีจากเพื่อน ๆ เข้าไปหานางลุนที่ห้อง ก่อนเข้าห้อง ท้าวก่ำได้ถอดร่างดำออก นางลุนเห็นนึกว่าพระอินทร์ลงมาโปรด จึงกราบไหว้ ท้าวก่ำบอกว่าไม่ใช่เทวดาหรอก แต่เป็นคนธรรมดาที่มาอาศัยอยู่กับย่าจอมสวน ชื่อ ท้าวก่ำกาดำ นางลุนนึกถึงมาลัยที่ท้าวก่ำร้อยไปให้จึงเข้าใจ และทั้งสองก็รักและอยู่ร่วมกันในคืนนั้น

วันหลังท้าวก่ำได้อ้อนวอนให้ย่าไปขอนางลุนให้ แต่ตอนแรกย่าไม่ยอมเพราะกลัวถูกตัดหัว ตอนหลังมาเห็นท้าวก่ำกินไม่ได้นอนไม่หลับ ย่าจึงยอมไปขอนางลุนให้ พญาได้ตั้งค่าตัว

Copyright by Mahidol University

นางลุนเอาไว้มากมายจนเกินคนธรรมดาจะจัดหามาให้ได้ ย่าจอมสวนหวั่นวิตกเป็นอย่างมากว่าจะหาค่าสินสอดให้ไม่ได้ แต่ท้าวก่ำกาดำบอกย่าไม่ต้องตกใจ ให้ไปนอนเสีย ตื่นเช้ามาย่าจะได้เห็นสิ่งเหล่านี้ ในคืนนั้นท้าวก่ำก็เอาแหวนแกว่งไปรอบ ๆ ร้อนถึงพระอินทร์ต้องลงมาช่วยเนรมิตรให้ เมื่อเวลาเดินทางไปเข้าพิธีก็ยังอยู่ในรูปดำ นางลุนเห็นจึงรู้สึกไม่พอใจแต่ก็ขัดพ่อไม่ได้ เมื่อเสร็จพิธีแล้วก็ไม่ยอมไปนอนที่เรือนหอ หลายวันผ่านไป ท้าวก่ำจึงใช้ให้คนใช้ชื่อบัวลอยที่พระอินทร์มอบมาให้เป็นคนรับใช้ ไปคุยกับคนใช้ของนางลุนในเชิงว่า ตอนนี้ท้าวก่ำได้ถอดรูปดำออกเป็นหนุ่มที่รูปงามมาก นางลุนได้ยินจึงแอบมาดูจึงรู้ความจริงว่าเป็นคนเดียวกันกับที่เข้าไปหานางเมื่อครั้งก่อน นางลุนจึงมาอยู่กินด้วย และครองรักกันอย่างมีความสุขตลอดมา

Copyright by Mahidol University

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวดุษฎี กองสมบัติ
วัน เดือน ปีเกิด	14 มกราคม พ.ศ. 2520
สถานที่เกิด	จังหวัดมหาสารคาม ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. 2538-2541 ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ. 2544-2546 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและ วัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา
ทุนการศึกษา	ทุนพัฒนาอาจารย์สาขาขาดแคลน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Copyright by Mahidol University

Executive Summary

Analysis of Content and Language in Isan Comedy Shows

1. Rationale

At present, people in society face different kinds of problems such as family problems, economic problems, political problems and social problems. These problems which occur almost everyday cause each person's life to have chaos and competition. People try to find a way to escape from those problems. These cause them stressed and endless cycle of problems. One thing that can relieve stress is "humor".

Humor is a product of culture that reflects each period of Thai society in a form of fun and liveliness (Metha Serithanawong, 1996 : 4). Moreover, people adjust humor to its social context such as the comedy shows of the Sieng-Isan and the Phetphinthong music bands in the Northeast of Thailand. They use Isan local language in their shows relating to the background of the Isan audience. Both bands show their comedy funnily. Moreover, the contents of comedy express various sides of Isan culture.

"Sieng-Isan", established in 1975 by Maiyakij Chimluang and Noknoi Uraiporn, is the biggest and the most famous band of Thailand at this time (Dongruk Phanomroong, 2001 : 72). In addition, it can be said that this band is a superstar in Isan people's heart as well as "Bird" Thongchai McIntire, a popular singer of Thailand. During the show season, Sieng-Isan performs a show everyday. Its showing queues are fully reserved until 2004 (Sumalee Phopayuk, 2002 : 8).

Sieng-Isan presents not only songs and traditional Isan music, but also comedy show that is so popular among people. In addition, Sieng-Isan has the comic team, which can be said that it is a selling point of the band.

"Phetphinthong", established in 1971 by Noppadol Duangporn, is the first music band that speaks Isan local language. Throughout Isan area, people know the name of this band. Its showing forms consist of singing songs, presenting traditional Isan music and presenting Isan comedy that is quite popular among their audiences and has become a distinguishing point of the band. In the past, Phetphinthong used to have long lists of showing queues, but at present, it has a few shows only.

Copyright by Mahidol University

As we see, both bands are noted for their comedy shows. For Phetphinthong that used to be the most popular band in Isan, though it only has a few shows at present, the audiences still warmly welcome it. Sieng-Isan, if comparing with Phetphinthong in the aspect of popularity, is like a new wave that comes to replace Phetphinthong. The researcher, therefore, is interested in studying the comparison between these two bands in the aspects of content and language use in presenting Isan comedy to find out why they are so popular among people throughout this half century.

2. Objectives of the Study

2.1 To analyze content of Isan comedy

2.2 To analyze language using in presenting Isan comedy

3. Benefits of the Study

3.1 To know the content of comedy and the way comedians use comic language

3.2 To understand ways of life, social condition and culture of Isan people

3.3 To distribute the research output of Isan culture to public

4. Research Methodology

This study was a qualitative research. The researcher used content analysis method and presented data as a descriptive analysis.

5. Population and Sample Groups

Population of this study was Sieng-Isan and Phetphinthong comic Video Compact Disks (VCD) that were sold in the year 2002, 6 VCDs for each band were studied. For the Phetphinthong VCDs, they were not the same shows as Mali Samrong (2000) had studied before.

Copyright by Mahidol University

6. Data Collection

The researcher studied only content and language use in Isan comedy shows from VCDs of the comedian teams who were Isan and used Isan local language in their shows. After surveying, the researcher found that these kinds of VCDs were sold everywhere. Furthermore, the comedian team who used Isan local language and was the most popular was Sieng-Isan and the second one was Phetphinthong. The researcher collected data from the comedy shows only.

7. Data Analysis

After analyzing content and language using, the researcher categorized them according to "humorous presentation" by using the concept of humorous logic as criteria.

8. Results of the Study

8.1 Content

After analyzing content of Isan comedy, it can be concluded as follows:

8.1.1 Content Structure

The researcher found out that both Sieng-Isan and Phetphinthong used three patterns of structure—Improvisation, single theme content, and mixed content. They often used Improvisation more than the other two.

8.1.2 Content

The content of the Sieng-Isan and the Phetphinthong music bands could be divided into 25 domains as follows:

8.1.2.1 Love and choice of mate

8.1.2.2 Family relationships

8.1.2.3 Political and social campaigns

8.1.2.4 Money

8.1.2.5 Place where the band showed

Copyright by Mahidol University

8.1.2.6 Sex

8.1.2.7 Customs and beliefs

8.1.2.8 Inferiority complexes

8.1.2.9 Age and volition

8.1.2.10 Hiring Morlam (Isan traditional ballads)

8.1.2.11 Competition

8.1.2.12 Imitation and mocking

8.1.2.13 Stinginess

8.1.2.14 Comedians' remuneration

8.1.2.15 Occupation

8.1.2.16 Ordination/monk/temple

8.1.2.17 Death/illness/accident

8.1.2.18 Consumer culture

8.1.2.19 Personal information

8.1.2.20 Alteration of song lyrics

8.1.2.21 Travelling/means of transportation

8.1.2.22 Leaving the band/Setting up a new band

8.1.2.23 Gambling

8.1.2.24 Literature/Old fiction

8.1.2.25 Blessing

These contents reflected the following points:

1. Habit, behavior, mood, truth of life
2. Culture
3. Comedian' status
4. Media mocking

1. <u>Habit, behavior, mood, truth of life</u>

1.1 Habit

Both positive and negative habits could be seen from the content. For the positive one, some people were proud of themselves, though the others looked down on them.

Copyright by Mahidol University

For the negative habits, the content reflected variously, such as greed, slyness, cheating, mocking, not paying respect to the senior, negligence, selfishness, envy, considering external appearance more than people's heart, and so on. In addition, the content reflected nature of human that had curiosity and liked comfort.

1.2 Behavior

There were various behaviors reflected from the content, for example, the behavior that the audiences slept while the comedians were showing might be interpreted that the show was boring or presented too late at night. Moreover, people who did not listen carefully would get into trouble.

1.3 Mood

The content reflected the feelings of some people who did not reveal their feelings to others. In addition, humor of people and impatience could be seen from the content.

1.4 Truth of life

The content reflected truth of life in the aspect of elder. For example, the comedians mocked one another about their elder.

2. Culture

2.1 Traditional culture

The contents reflected many aspects of Thai and Isan's life as follows: custom of Isan in wooing, consuming culture, paying respect to the senior, a witty remark, Isan shadow play, Isan rocket custom, blessing ceremony, ordaining, Isan's social value about Mercedes Benz, an opportunity to hire Morlam (Isan traditional ballad), ordination, funeral ceremony, .Isan's beliefs about ghost and guardian spirits in rice fields, Isan's worldview in mate selection, Isan's worldview to a woman, cultural preservation, and an easy lifestyle of Isan people.

2.2 Changed culture

The humorous shows of Sieng-Isan and Phetphinthong, reflected changed culture in various sides such as, wedding, how a wife treated her husband, changing of Isan local language, changing of people in society, transportation in Isan, pouring water during Songkran festival, Isan traditional ballad, and listening to a sermon.

Copyright by Mahidol University

3. Comedians' status

The shows of both bands reflected many aspects of comedians' status as follows: in Sieng-Isan's show, some songs reflected the comdians' life that they tried to do everything to make their audiences laugh, though they had to get hurt. Another aspects were the status of Sieng-Isan member that he was in debt when he stayed in this band. In addition, the contents reflected the result of not increasing humorist's remuneration and remunerative standard. In Phetphinthong's show, the members of the band had to wear a neat costume by wearing a necktie. The contents also reflected the discipline of the band's members that they had to take turn to buy ice.

4. Media mocking

The content of Sieng-Isan and Phetphinthong reflected media mocking such as television and advertisement. For advertisement mocking, the humorists imitated the advertisement that people often saw and recognized. For television mocking, they copied the way the cartoon spoke and the current incidents.

When these matters were in people's acknowledgement, the comedians could talk about them, including mocking and imitating what they saw in those media.

When categorizing those 25 domains into humorous logic, it could be divided into 3 groups:

1. Playing jokes with people's daily life

The content in this group consisted of family relationships, ordaining/monk/ temple, money, travelling/means of transportation, personal information, leaving the band/setting a new band, imitation/mocking, age/volition, inferiority complex, political and social campaigns, place where the band showed, competition, custom/culture/belief, hiring Morlam, stinginess, comedians' remuneration, consuming culture, alteration of song lyrics, gambling, and blessing.

2. Playing jokes with people's mood

The content in this group consisted of sex, death/illness/accident, and love and choice of mate. For sex and death, the comedians revealingly presented content that people concealed, escaped or did not want to talk in public.

Copyright by Mahidol University

3. Playing jokes with life mechanism

Only the content about occupation presented in this group of playing joke. The humorists alternated the roles between a cop and an alleged offender. This made the story deviate from its old pattern.

8.1.3 Language mechanisms

There were 9 categories of language mechanisms as follows:

8.1.3.1 Using foreign language

Both Sieng-Isan and Phetphinthong used English transliteration, and word groups and sentences.

8.1.3.2 Puns

The comedians often used this strategy in their shows. There were 13 categories as follows:

8.1.3.2.1 Using repeated words

8.1.3.2.2 Using words that had the same pronunciation, but different meaning

8.1.3.2.3 Using words that their pronunciation was nearly the same

8.1.3.2.4 Using inversely confined words

8.1.3.2.5 Using homonym between Thai and foreign languages

8.1.3.2.6 Changing vulgar language to polite language

8.1.3.2.7 Changing polite language to vulgar language

8.1.3.2.8 Using antonym

8.1.3.2.9 Using abbreviation

8.1.3.2.10 Word alternating

8.1.3.2.11 Translating words

8.1.3.2.12 Using the basis of combined words of Pali and Sanskrit language.

8.1.3.2.13 Using various names of the same words

8.1.3.3 Vulgar language

Vulgar language can be separated into 6 types—vulgar language about ghost, bad things, person, eating, animals, and vulgar language that was censored.

Copyright by Mahidol University

8.1.3.4 Figures of speech

The comedians used 3 types of figures of speech—simile, personification, and hyperbole.

8.1.3.5 Idioms

There were 2 types of idioms—the standard Thai language idioms, and Isan idioms.

8.1.3.6 Slang

8.1.3.7 Harmonious words

The humorists used harmonious words in songs, verses, message of greetings, and a witty remark (done by singers of traditional ballads at the end of the verses).

8.1.3.8 Double entendres

8.1.3.9 Using the wrong pronoun

All these 9 categories were in a group of playing jokes with language. The humorists presented language wrongly from its old meaning. This caused language to be livelier.

9. Comparison between Sieng-Isan and Phetphinthong

9.1 In the aspect of content

9.1.1 Content structure

Showing form of Sieng-Isan often repeated, just changed conversation, while that of Phetphinthong did not. In improvisation, Sieng-Isan had Chalee, the spokesman of the band, as the main humorist who ran the content, whereas Phetphinthong had Noppadol, the head of the band, as a running content person who had this role in some VCDs only.

The main content structure of improvisation of both bands was similar to some issues—talking to the musician and the audience, showing in a song, and singing. However, the details of content were different. The content structure of improvisation appeared in Phetphinthong more than in Sieng-Isan.

The single theme content appeared only in Sieng-Isan's shows. The mixed content structure was founded in 4 VCDs of Sieng-Isan, while it appeared in only 2 VCDs of Phetphinthong.

Copyright by Mahidol University

9.1.2 Content

Sieng-Isan's content that was presented in the first phase (all 6 VCDs) was sex. In the second phase (5 VCDs), Sieng-Isan showed about comedians' remuneration and money. In the third phase (4 VCDs), it presented about the place where the band showed, death/illness/accident, personal information, and alteration of song lyrics.

Phetphinthong's content that was presented in the first phase (5 VCDs) was love and choice of mate, and death/illness/accident. In the second phase (4 VCDs), Phetphinthong showed about family relationships, sex, and ordination/monk/temple. In the third phase (3 VCDs), it presented about money, inferiority complexes, consuming culture, and alteration of song lyrics.

When comparing the content that both bands showed, it could be seen that their contents were both similar and different. The similarities were that they showed about alteration of song lyrics in the same phase. The content about sex and money was occurred nearly the same phase. This reflected that no matter what era the bands were famous in, the sex and money content were still in people's way of life and were just facts people had to face unavoidably. Though sex was a taboo topic of Thai society, the comedians could talk about it in every era. This could help both comedians and audiences release stressed that they had towards sex issue.

In the content reflection aspect, both bands also aimed to reflect culture of Isan and Thailand. This could greatly foster the next generation's acknowledgement of their cultures.

The difference was that Sieng-Isan mostly presented an easy content that was closed to their life. This could be seen from the content about humorists' remuneration, the place where the bands showed, and personal information. The comedians mocked another humorists who were well-known by the audiences. This helped the audiences understand easily about what the humorists tried to present. It showed that Sieng-Isan could select humor suitably for its audiences' background that they were general people with different sexes, ages, education background and so on.

Though Phetphinthong also presented content that was suited for its audiences, some content such as ordination/monk/temple and consumer culture seemed to be difficult for some audiences to understand, such as children and people who were not Isan and did not have the same background of experiences.

Copyright by Mahidol University

9.2 In the aspect of language mechanisms

There were both similarities and differences in language mechanism between Sieng-Isan and Phetphinthong. The similarities were that they used foreign language and vulgar language in all VCDs. The second one was puns and figures of speech.

The difference was that Phetphinthong mostly used foreign language in the form of word groups and sentences more than Sieng-Isan.

In the aspect of using vulgar language, it could be seen that both bands used it in their 6 VCDs. However, after considering vulgar language of Phetphinthong, no vulgar language that was censored did appear in its show. This reflected that though Phetphinthong's comedians did not used censored vulgar language, they could make people laugh. In contrast, Sieng-Isan used censored vulgar language more than Phetphinthong. This might be assumed that people in present society dared to reveal and hear obscene things more than in the past.

10. Discussion

When considering the way that the comedians presented the essence of the 4 reflections, both playing jokes contrasted to and followed the trace of traditional culture were founded. According to the opposite point, the comedians showed the bad things that people should not do while the other comedians told people about what they should really do. In the aspect of following the traditional culture, the comedians just talked about it and told people directly.

The use of long sentences of foreign language without some audiences understanding might signify that the comedians would like to show their wisdom and a modern image of their bands. In addition, the ability that Isan comedians could speak foreign language might be able to delete image of Isan people that other people often looked down on.

Though Sieng-Isan was similar to Phetphinthong in using vulgar language in all VCDs, Sieng-Isan used ruder words than Phetphinthong. This was because its comedians chose the direct word to speak. Therefore, these words were censored in Sieng-Isan's VCDs, while they did not appear in Phetphinthong at all. However, the way the Sieng-Isan comedians chose that type of words could help the audiences understand the content directly and easily.

Copyright by Mahidol University

Regarding the way Sieng-Isan's comedians chose words and the contents they presented, needless to say why Sieng-Isan, a new wave of Isan comic team, could stand on the first rank of Isan comedy show and become the most popular Isan band at this time.

11. Recommendation

For further study, the researcher recommends that other researchers also study qualitative content reflecting contemporary society and determine the frequency of that content. Also, other local languages of comedy shows, such as Northern and Southern, should be studied so that the readers will know what the content and language use are. Moreover, other researchers should compare content and language use between humorists showing in cafés and in music bands to study their similarities and differences.

Copyright by Mahidol University